

MAŁOPOLSKA

WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE

2018

Województwo Małopolskie 2018

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2018

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu, Izbie Skarbowej w Krakowie, Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Krakowie, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Zarządowi Dróg Wojewódzkich, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Krakowie, Przewozom Regionalnym sp. z o.o., PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Międzynarodowemu Portowi Lotniczemu im. Jana Pawła II Kraków-Balice sp. z o.o., Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Izbie Celnej w Krakowie, Izbie Celnej w Warszawie za udostępnienie zbiorów danych, informacji oraz pomoc w ich zebraniu.

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 29 90 900, fax. (+48) 12 29 90 926
www.malopolska.pl

Projekt okładki:

Małgorzata Flis

Skład publikacji:

Oficina Wydawnicza Pegaz | www.pegaz.pl

Druk:

Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego w Radomiu

ISSN: 1730-9301

Przy publikowaniu danych z raportu Województwo Małopolskie 2018 prosimy o podanie źródła.

Szanowni Państwo,

z przyjemnością przekazujemy w Państwa ręce cyklicznie wydawany raport *Województwo Małopolskie 2018*, który przedstawia sytuację społeczno-gospodarczą naszego regionu. Publikacja wydawana jest od początku istnienia samorządu województwa, według utrzymywanej przez lata jednolitej struktury, dzięki czemu zachowuje porównywalny charakter. Dlatego prezentowane w raporcie dane odnoszą się zarówno do roku poprzedniego, jak i pozwalają na analizę w dłuższych szeregach czasowych.

Tegoroczny raport potwierdza wiele pozytywnych zmian jakie zaszły w ostatnich latach w naszym województwie. Małopolska to przede wszystkim region atrakcyjny turystycznie, z dynamicznie rozwijającym się Międzynarodowym Portem Lotniczym w Balicach, który corocznie zwiększa liczbę obsługiwanych pasażerów. Mieszkańcy województwa coraz chętniej wybierają jako środek transportu kolej oraz rower, na co niewątpliwie ma wpływ poprawa infrastruktury, rozbudowywanej i modernizowanej dzięki realizowanym w regionie inwestycjom przy wsparciu środków unijnych. Pozytywne zmiany jakie notuje gospodarka przekładają się na lepszą kondycję finansową przedsiębiorstw oraz rynku pracy – rośnie wielkość PKB na mieszkańca, wzrasta liczba podmiotów gospodarczych, a bezrobocie w 2017 roku osiągnęło rekordowo niski poziom. Wzrost jakości życia w regionie widoczny jest także w sferze społecznej. W ostatnich latach znacząco wzrósł dostęp do opieki nad dziećmi do lat 3 oraz dostęp do placówek wychowania przedszkolnego. Szereg inwestycji realizowanych jest w obszarze zdrowia, w tym największa w skali województwa – budowa nowej siedziby Szpitala Uniwersyteckiego. Od lat w Małopolsce realizowane są także programy profilaktyczne służące zapobieganiu i wykrywaniu najczęściej występujących problemów zdrowotnych. W 2017 roku rozpoczęto przygotowania do realizacji innowacyjnego projektu skierowanego do osób niesamodzielnych *Małopolski Tele-Anioł*, w ramach którego każda z osób objętych opieką otrzyma specjalną opaskę, dzięki której może wezwać pomoc przyciskiem SOS. Do niekorzystnych tendencji niewątpliwie zaliczyć należy postępujące zmiany demograficzne, które silnie powiązane z otoczeniem społeczno-gospodarczym w perspektywie będą oddziaływać na edukację i rynek pracy. W obszarze edukacji zmiany widoczne są już dziś – od 2010 roku znacząco maleje liczba studentów.

Wzorem lat ubiegłych w Aneksie na końcu raportu zamieściliśmy mapy. Tegoroczne przedstawiają zarówno zróżnicowanie wewnątrzregionalne, jak i zmiany jakie zaszły w ostatnich latach – tam gdzie było to możliwe w ciągu dekady, w innych przypadkach w krótszym okresie ze względu na brak danych z lat wcześniejszych.

Zachęcamy Państwa do lektury kolejnej edycji raportu, w którym staramy się pokazać jak zmienia się nasz region.

Redakcja

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	9
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	13
I. Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego	15
1. Obszary chronione	15
2. Gospodarka wodno-ściekowa	17
3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne	18
4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	20
5. Gospodarka odpadami	25
6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	28
ZAGADNIENIA SPOŁĘCZNE	31
I. Ludność	33
1. Stan ludności	34
2. Procesy demograficzne	35
3. Struktura wieku i płci ludności	41
4. Migracje	44
II. Ochrona zdrowia	48
1. Polityka zdrowotna	48
2. Zasoby ochrony zdrowia	51
3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych	57
III. Pomoc społeczna	61
1. Beneficjenci pomocy społecznej	62
2. Zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia	66
IV. Oświata i wychowanie	78
1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia	78
2. Wychowanie przedszkolne	79
3. Uczniowie i nauczyciele	81
4. Szkolnictwo podstawowe	83
5. Szkolnictwo gimnazjalne	84
6. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	87
7. Kształcenie osób niepełnosprawnych	93
8. Kształcenie ustawiczne	93
9. Finansowanie oświaty	94
10. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji	95
V. Nauka	101
1. Badania i rozwój	101
2. Szkolnictwo wyższe	105
3. Aktywność zawodowa studentów	108
VI. Kultura	111
1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna	111
2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa	117
3. Finansowanie kultury	121
VII. Kultura fizyczna	126
1. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce	126
2. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	128
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	135
1. Zagrożenie przestępczością	135
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	137
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	138
IX. Społeczeństwo obywatelskie	141
1. Trzeci sektor	141
2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego (BO WM)	145

GOSPODARKA	149
I. Potencjał gospodarczy	151
1. Produkt Krajowy Brutto	152
2. Przedsiębiorczość	154
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	164
4. Atrakcyjność inwestycyjna	168
5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	170
6. Handel zagraniczny	175
II. Rynek pracy	178
1. Zmiany w poziomie i strukturze bezrobocia	178
2. Zwolnienia grupowe i upadłości	180
3. Zatrudnienie i wynagrodzenia	182
4. Aktywność zawodowa	182
5. Zapotrzebowanie na pracowników	184
6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego	185
7. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	186
8. Zlecanie działań aktywizacyjnych	186
9. Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych w województwie małopolskim	187
III. Rolnictwo	192
1. Zasoby rolnictwa	192
2. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych	193
3. Produkcja roślinna	193
4. Produkcja zwierzęca	194
5. Rolnictwo ekologiczne	195
6. Ochrona gruntów rolnych	196
7. Produkty Tradycyjne i Regionalne	196
8. Sieć Dziedzictwa Kulinarnego Małopolska (SDK Małopolska)	196
9. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej	197
10. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny	198
IV. Przemysł	199
1. Produkcja sprzedana przemysłu	199
2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową	201
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	203
4. Inwestycje w przemyśle	204
V. Budownictwo	206
1. Rynek budowlany w Polsce	206
2. Rynek budowlany w Małopolsce	207
3. Budownictwo niemieszkania	209
4. Budownictwo mieszkaniowe	210
5. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje	212
VI. Turystyka	213
1. Ruch turystyczny w regionie	213
2. Baza hotelarska regionu	219
3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni	222
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	225
I. Baza podatkowa	227
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	228
1. Budżety gmin	235
2. Budżety powiatów	259
3. Budżety miast na prawach powiatu	264
4. Budżet Województwa Małopolskiego	264
III. Fundusze europejskie na terenie województwa małopolskiego	271
1. Fundusze strukturalne i inwestycyjne	271
2. Fundusze rolne	278
IV. Współpraca i promocja	280
1. Współpraca międzynarodowa	281
2. Współpraca regionalna i międzyregionalna	282
3. Promocja	283

SYSTEMY TECHNICZNE	289
I. Transport	291
1. Infrastruktura drogowa	291
2. Transport kolejowy	294
3. Transport lotniczy	296
II. Infrastruktura energetyczna	298
1. Elektroenergetyka	298
2. Infrastruktura sieciowa	299
3. Gazownictwo	301
4. Odnawialne źródła energii	301
III. Infrastruktura sanitarna	303
1. Sieć wodociągowa	303
2. Sieć kanalizacyjna	304
IV. Społeczeństwo informacyjne	308
1. Dostępne środki finansowe oraz projekty realizowane w ramach polityki spójności w obszarze ICT	308
2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT	309
3. Łączność telefoniczna	314
4. Trendy w obszarze ICT	315
ANEKS	317
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw	319
Mapa I. Gęstość zaludnienia w 2007 roku (ludność na km ²)	321
Mapa II. Gęstość zaludnienia w 2017 roku (ludność na km ²)	321
Mapa III. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)	322
Mapa IV. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2017 roku (w ‰)	322
Mapa V. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)	323
Mapa VI. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców 2017 roku (w ‰)	323
Mapa VII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2007 roku	324
Mapa VIII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2017 roku	324
Mapa IX. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2007 roku (w ‰)	325
Mapa X. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2017 roku (w ‰)	325
Mapa XI. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2015 roku (w ‰)	326
Mapa XII. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2017 roku (w ‰)	326
Mapa XIII. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2010 roku (w ‰)	327
Mapa XIV. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2017 roku (w ‰)	327
Mapa XV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w ‰)	328
Mapa XVI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w ‰)	328
Mapa XVII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w ‰)	329
Mapa XVIII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w ‰)	329
Mapa XIX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w ‰)	330
Mapa XX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w ‰)	330
Mapa XXI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w ‰)	331
Mapa XXII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji I „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w ‰)	331
Mapa XXIII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)	332
Mapa XXIV. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2017 roku (w zł)	332
Mapa XXV. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)	333
Mapa XXVI. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2017 roku (w zł)	333
Mapa XXVII. Korzystający z kanalizacji w 2007 roku (w ‰)	334
Mapa XXVIII. Korzystający z kanalizacji w 2017 roku (w ‰)	334
Mapa XXIX. Korzystający z wodociągów w 2007 roku (w ‰)	335
Mapa XXX. Korzystający z wodociągów w 2017 roku (w ‰)	335

Podsumowanie raportu

Na koniec 2017 roku województwo małopolskie zamieszkiwane było przez 3 391 380 osób (stan na 31 grudnia). Stanowiło to 8,8% ludności kraju i lokowało Małopolskę na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Od początku bieżącego stulecia w regionie obserwuje się corocznie systematyczny wzrost liczby ludności, jednak jego tempo w ostatnich latach wyraźnie uległo osłabieniu. W 2017 roku Małopolska była jednym zaledwie pięciu województw, w których nastąpił przyrost liczby mieszkańców. Średnioroczne tempo wzrostu wynosiło +0,3% co oznacza, że przybyło 9,1 tys. osób. Dla porównania, w 2016 roku przyrost rzeczywisty wzrósł o 0,3% (przybyło 9,6 tys. mieszkańców). Zgodnie z założeniami prognozy ludności GUS na lata 2014–2050, do roku 2025 będzie następował wzrost liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego wzrostu będzie coraz wolniejsze. Przewiduje się, że po roku 2025 w województwie małopolskim zacznie ubywać ludności. Przestrzenny rozkład dynamiki zmian ludności w województwie był zróżnicowany. W ostatnim roku aż w 14 powiatach ziemskich nastąpił przyrost ludności – największy w: krakowskim, wielickim, nowosądeckim i myślenickim. Szczególną uwagę należy zwrócić na gminy położone w najbliższym sąsiedztwie Krakowa. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowały: Wielka Wieś (103,8%), Niepołomice (102,4%), Michałowice (102,1%) i Zielonki (102,1%). W dwóch dużych miastach, w Krakowie i w Nowym Sączu, również przybyło mieszkańców. Miasta te osiągnęły wartość wskaźnika poniżej średniej wartości dla województwa – odpowiednio 100,3% i 100,1%. Odmienną sytuacją charakteryzowało się 5 powiatów ziemskich, głównie na zachodzie i na północy Małopolski (powiaty chrzanowski, olkuski, oświęcimski, miechowski i dąbrowski) oraz powiat grodzki Tarnów, w których ubyło mieszkańców. Najmniejszą wartość wskaźnika osiągnęły gminy: Mędrzechów (98,2%), Pałacznica (98,4%), Gręboszów (99,1%), Bolesław – pow. dąbrowski (99,1%) i miasto Oświęcim (99,2%).

Niewielka dynamika liczby ludności w województwie małopolskim w 2017 roku nie spowodowała dużej zmiany gęstości zaludnienia. Na 1 km² przypadały 223 osoby, a więc wartość wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego nie zmieniła się. Dla Polski, niezmiennie od 2010 roku, wartość ta była równa 123 osobom na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc drugą pozycję, zaraz po województwie śląskim (369 osób/km²).

Od 2009 roku w województwie małopolskim obserwuje się spadek liczby urodzeń. Sytuacja ta zmieniła się w ostatnich latach, gdzie po roku 2013 ich liczba zaczęła wzrastać. W 2017 roku zarejestrowano 38,2 tys. urodzeń żywych, czyli o 5,0% więcej niż w roku poprzednim. Analizując zróżnicowanie przestrzenne urodzeń w podziale na powiaty województwa małopolskiego, należy zauważyć, że najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (9,2 tys.), oraz w powiatach krakowskim (2,9 tys.) i nowosądeckim (2,8 tys.). Najmniejszą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach proszowickim, miechowskim i dąbrowskim (odpowiednio 445, 473 i 627). Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim od wielu lat utrzymuje się na poziomie dodatnim. W 2017 roku odnotowano nadwyżkę 6 309 osób, co dawało regionowi drugą lokatę w kraju (zaraz po województwie wielkopolskim). W Polsce przyrost naturalny utrzymał się na poziomie ujemnym (-870 osób). Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W 2017 roku w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, podobnie jak w poprzednich latach, utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 3,8 tys. osób (o 0,3 tys. więcej niż przed rokiem). Oznaczało to, że zameldowało się 32,3 tys. osób (o 9,1% więcej niż w 2016 roku) oraz wymeldowało 28,5 tys. osób (o 8,9% więcej niż w roku ubiegłym). Współczynnik natężenia migracji na 1 000 ludności wynosił 1,1‰ i podobnie jak w kraju, wyższy był na wsi (2,2‰) niż w miastach (0,0‰).

W 2017 roku z systemu pomocy społecznej korzystało 71 tys. rodzin i 174,5 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 5,1% mieszkańców regionu. W roku 2017 zmniejszyła się liczba rodzin i osób korzystających z systemu pomocy odpowiednio o: 2 tys. i 19 tys., skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem systemu pomocy spadł o kolejne 0,6 p.p. i jest o 0,8 p.p. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego. Na przestrzeni lat

2012–2017 spadek ten objął 62 tys. osób. Z roku na rok obserwuje się obniżanie się odsetka i liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W 2017 roku ich udział w populacji regionu był najniższy od 7 lat. W latach od 2012 do 2017 wskaźnik ten obniżył się o 1,8 p.p. Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012–2017 wyniósł aż 10,8 tys. (z 81,4 z do 70,6 tys.), przy czym dynamika spadku była większa w przypadku rodzin z dziećmi niż rodzin bez dzieci i osób samotnie gospodarujących, a największa w przypadku wielodzietnych (32,2 p.p.).

W 2017 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 109 618. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 9 762 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Małopolsce był po raz pierwszy wyższy niż odsetek w kraju i wyniósł 8,9%, przy czym nadal utrzymuje się w tym zakresie silne zróżnicowanie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi (wskaźnik dla miast: 16,8%, dla obszarów wiejskich: 1,8%). W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2017/2018 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym (bez przedszkoli specjalnych) zwiększyła się o 5 379 dzieci i wyniosła 128 689. W roku szkolnym 2017/2018 ogólna liczba uczniów w Małopolsce wyniosła 431 597, w tym 241 730 uczniów szkół podstawowych, 32 660 uczniów w gimnazjach (tj. II i III klasa), 141 610 uczniów we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych i 15 597 uczniów w szkołach artystycznych. Nastąpił spadek ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 18 268 uczniów, tj. o 4,06%.

Pod względem liczby studiujących Małopolska pozostawała w 2017 roku nadal drugim co do wielkości ośrodkiem akademickim w kraju po Mazowszu. W roku akademickim 2017/2018 w województwie małopolskim studiowało 157,7 tys. osób, z czego 1,2 tys. studentów w 7 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 4 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie – Krakowie, w roku 2017 naukę pobierało 143,6 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Tarnów – 5,2 tys. studentów, Nowy Sącz – 4,5 tys. osób oraz Nowy Targ – 2 tys. W 2017 roku wyraźnie widoczny był dalszy spadek liczby studentów (o 6,8% w stosunku do roku poprzedniego), wynikający w głównej mierze z pogłębiających się zmian demograficznych społeczeństwa.

W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2016 roku bardzo korzystnie. Małopolska uplasowała się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (3 197 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2 458 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (947 zł). Małopolska w 2016 roku uplasowała się na 1. miejscu zarówno pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD/PKB (2,16%), jak i wskaźnika BERD/PKB (1,66%).

Wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących w Małopolsce w 2016 roku wyniosła 147 903 mln zł, co w przeliczeniu na mieszkańca daje 43 806 zł. Udział Małopolski w tworzeniu ogólnokrajowego PKB wynosi 8% i niezmiennie plasuje region na pozycji 5. Wartość PKB w 2016 roku przypadająca na jednego mieszkańca Małopolski (per capita) wyniosła 43 806 zł i była niższa niż średnia dla kraju (48 368 zł). W skali kraju plasuje to Małopolskie na niezmiennym 7 miejscu.

W województwie małopolskim na koniec 2017 roku zarejestrowanych było w systemie REGON łącznie 380,0 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu z rokiem 2016 nastąpił wzrost liczby podmiotów o 8,9 tys., a więc o 2,3%. Na 1 000 mieszkańców zarejestrowanych było 112 przedsiębiorstw, co stanowi wynik równy średniej krajowej. Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej w 2017 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, znajdowało się w granicach miasta Krakowa – 138,5 tys., tj. 36,4% ogółu podmiotów zlokalizowanych w całej Małopolsce.

W 2017 roku najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną w skali Małopolski odznaczały się miasta na prawach powiatu, tj. Kraków, Nowy Sącz oraz Tarnów. Stosunkowo dobry wynik w porównaniu do pozostałych obszarów terytorialnych zajęły też powiaty: krakowski, olkuski, oświęcimski oraz wielicki.

Rok 2016 był pierwszym od czasu kryzysu finansowego pod koniec ubiegłej dekady, w którym, tak w skali Małopolski, jak i kraju, odnotowano zwiększenie udziału firm przemysłowych i usługowych ponoszących nakłady na innowacje przedsiębiorstw w ogóle. Udział nakładów innowacyjnych małopolskich firm stanowi 9,9% analogicznych nakładów krajowych i jest to ex aequo ze Śląskiem drugi najwyższy wynik.

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w 2016 roku osiągnęła 1 418,9 mln USD i była wyższa o ponad 200 mln USD w stosunku do wartości w 2015 roku, która wynosiła 1 196,1 mln USD. W 2015 roku wartość inwestycji zagranicznych plasowała się na podobnym poziomie co w 2014 roku, a w 2016 roku zbliżyła się do najwyższych wartości, które występowały w latach 2006–2008 oraz w 2013 roku. Całkowita wartość kapitału zagranicznego zainwestowanego w Małopolsce w latach 1989–2016 wyniosła niemal 22 mld USD. Na jednego mieszkańca województwa przypadało 6 474,8 USD

skumulowanej wartości inwestycji zagranicznych. Szacowana wartość inwestycji zagranicznych w 2017 roku to 1 203,5 mln USD, a wartość skumulowana dla okresu 1989–2017 – 23 mld USD.

W roku 2017 bezrobocie osiągnęło rekordowo niski poziom, pod koniec grudnia stopa bezrobocia wynosiła 5,4%. Bezrobocie w porównaniu do roku 2016 zmalało w każdym powiecie, lecz różnice między powiatami są duże – od spadku liczby bezrobotnych o 6% w powiecie wadowickim, do zmniejszenia o 37% w powiecie myślenickim. Znacząco zwiększyło się zapotrzebowanie na pracowników, w ciągu roku liczba wolnych miejsc pracy wzrosła o 66%. Do powiatowych urzędów pracy napłynęło więcej ofert pracy niż w latach ubiegłych. Pomimo wzrostu zapotrzebowania na pracowników, zwiększa się grupa osób biernych zawodowo, przede wszystkim kobiet. Pod koniec roku aktywnych zawodowo Małopolan było mniej niż rok wcześniej, niższy był też współczynnik aktywności zawodowej.

Małopolska jest jednym z najciekawszych regionów Polski, który ma do zaoferowania zarówno szeroki wachlarz atrakcji kulturalnych, jak i wyróżnia się pod względem liczby podmiotów działających w obszarze kultury. Według stanu na koniec 2017 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 17,6% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 13,9% muzeów i oddziałów muzealnych, 10,7% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 10,7% teatrów i instytucji muzycznych (mających własny zespół artystyczny), 9,7% bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (łącznie z filiami) oraz 9,0% kin stałych.

W 2017 roku Małopolskę odwiedziło 15,96 mln osób (w tym 12,61 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 3,35 mln to odwiedzający zagranicznymi). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do roku 2016 o 7,1%, i tendencja wzrostowa ciągle się utrzymuje. W roku 2017 szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie blisko 13,5 mld złotych. Poziom wydatków wzrósł w stosunku do roku poprzedniego (o 3,6%).

Rok 2017 zakończył się dla Kraków Airport rekordową liczbą 5,8 mln obsłużonych pasażerów, czyli o 17% więcej niż rok wcześniej. Wykonano 46 264 operacji lotniczych. Ostatecznie w ciągu minionego roku obsłużono o ponad 852 tysiące pasażerów więcej niż w roku 2016, natomiast liczba operacji wzrosła o ponad 4 tysiące.

**ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE**

Zagrożenie, zasoby i stan środowiska przyrodniczego

Opracowanie: Marta Dębowska, Anna Gębiś, Mariusz Kolarz, Wojciech Machalski, Rafał Oświęcimka, Katarzyna Paniak, Anna Szymacha, Agnieszka Walczak

— podsumowanie

- W dniu 1 lipca 2017 roku weszła w życie przyjęta przez Sejmik Województwa Małopolskiego uchwała antysmogowa dla obszaru Małopolski zakazująca eksploatacji kotłów i kominków niespełniających wymagań ekoprojektu, stosowania mułów i flotokonzentratów węglowych oraz biomasy o wilgotności powyżej 20%. Ponadto od 1 lipca 2017 roku zaczęła obowiązywać przejściowa uchwała antysmogowa dla Krakowa, która wprowadziła zakaz spalania w Krakowie złej jakości węgla i wilgotnej biomasy.
- Jakość powietrza w Małopolsce w 2017 roku nie uległa znacznej zmianie w stosunku do roku poprzedniego. Odnotowano porównywalne z zeszłorocznymi wartości średniorocznych stężeń PM10 i PM2,5 oraz nieznacznie wzrosła emisja zanieczyszczeń przemysłowych.
- W 2017 roku odnotowano 4,3% wzrost ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego.
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2017 roku zawarł łącznie 587 umów, w tym: 280 stanowiły umowy o dotacje, 293 pożyczki oraz 14 umów o dofinansowanie zadań realizowanych przez państwowe jednostki budżetowe. Dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodno-ściekową oraz ochroną powietrza.

1. Obszary chronione

Województwo małopolskie charakteryzuje duża różnorodność rzeźby terenu, budowy geologicznej, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Atrybutem województwa małopolskiego jest niespotykane w innych rejonach Polski zróżnicowanie środowiska przyrodniczego. Przestrzenny system ochrony przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach. Ponad połowa powierzchni województwa małopolskiego objęta jest ochroną prawną.

System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- › parki narodowe (Małopolska zajmuje 1. miejsce w Polsce pod względem liczby parków narodowych) – pięć w całości: Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański oraz Magurski położony na terenie województwa małopolskiego i podkarpackiego;
- › parki krajobrazowe – 11, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Park Krajobrazowy Beskidu Małego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego),

Białańsko-Tyniecki, Ciężkowicko-Rożnowski, Dłubniański, Dolinki Krakowskie, Orlich Gniazd (na granicy dwóch województw – małopolskiego i śląskiego), Pasma Brzanki (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Popradzki, Rudniański, Tenczyński, Wiśnicko-Lipnicki;

- › obszary chronionego krajobrazu – 10, wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego: Bratucicki, Doliny Wisły, Jastrząbko – Żdźarski (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Koszycki, Pogórza Ciężkowickiego (na granicy dwóch województw – małopolskiego i podkarpackiego), Południowomałopolski, Radłowsko-Wierzchosławicki, Wschodniego Pogórza Wiśnickiego, Wyżyny Miechowskiej, Zachodniego Pogórza Wiśnickiego;
- › rezerваты przyrody – 85;
- › obszary Natura 2000 – 97, 2 obszary Natura 2000 PLC (czyli mające wspólne granice obszaru ptasiego PLB oraz siedliskowego PLH), 9 obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB) oraz 86 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (siedliskowych – PLH);
- › zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 6;
- › użytki ekologiczne – 43;
- › pomniki przyrody – 2 225;
- › stanowiska dokumentacyjne – 80.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w województwie małopolskim

Forma ochrony przyrody	Liczba	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych (w ha)	Powierzchnia województwa (w %)	Otuliny	
				(ha)	Powierzchnia województwa (w %)
Parki narodowe	6	38 070,1	2,5	39 487	2,6
Parki krajobrazowe	11	178 296,21	11,74	110 213,01	7,26
Obszary chronionego krajobrazu	10	572 798,49	37,73		
Rezerваты przyrody	85	3 402,13	0,23	604,65	0,04
Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	11	133 614,5	8,80		
Obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000	88	152 967,46	10,07		
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	6	14 028,25	0,92		
Użytki ekologiczne	43	919,65	0,06		
Pomniki przyrody	2 225				
Stanowiska dokumentacyjne	80				

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

— więcej informacji

Więcej informacji na temat parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu w województwie małopolskim odnajdziesz na stronie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego www.zpkwm.pl.

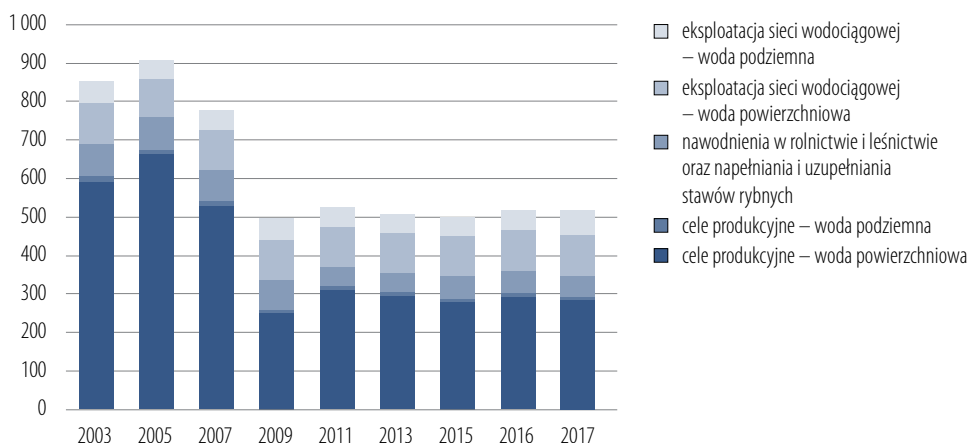
Informacje na temat pozostałych form ochrony przyrody dostępne są na stronach: www.krakow.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody oraz www.crfop.gdos.gov.pl/CRFOP.

2. Gospodarka wodno-ściekowa

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmuje się zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2017 roku, w stosunku do roku poprzedniego, zaobserwowano niewielki wzrost poboru wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej i niewielki spadek poboru wody na cele przemysłowe.

Wykres 1. Pobór wody w województwie małopolskim (hm³)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

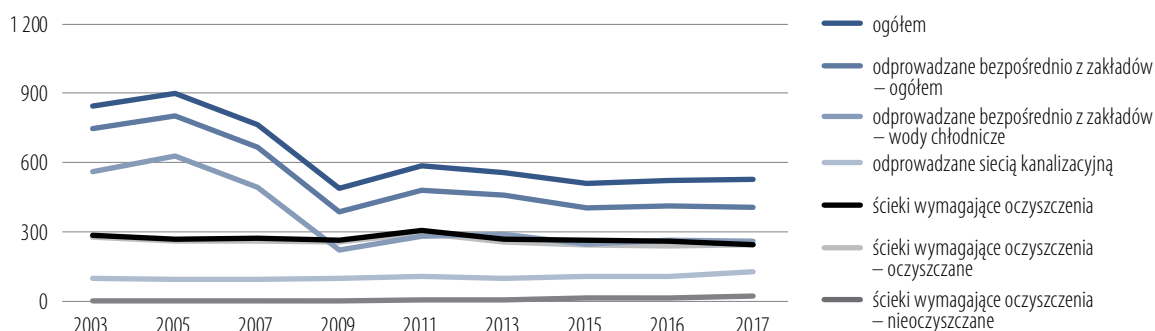
W 2017 roku ilość wody ujmowanej przez przemysł zmniejszyła się o 2,7%, przy czym dla wód powierzchniowych spadek wyniósł 1,9%, natomiast w przypadku wód podziemnych nastąpił wzrost o 3,2%. W 2017 roku zanotowano 2,5% wzrost poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego. Obserwując pobór wód na przestrzeni lat 2004–2017 można zauważyć, iż w 2008 roku znacznie spadł pobór ilości wody spowodowany w głównej mierze zmniejszeniem ilości wody pobieranej na cele produkcyjne. Pobór wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej utrzymuje się na podobnym poziomie.

Gospodarka komunalna województwa w 66,7% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

W porównaniu z 2016 rokiem odnotowano 1,4% spadek ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. Od kilku lat obserwuje się tendencję wzrostową w tym zakresie, również z powodu ciągłej rozbudowy sieci kanalizacyjnej. W 2017 roku odnotowano 4,3% wzrost ilości odprowadzanych do sieci kanalizacyjnej ścieków w stosunku do roku poprzedniego. Analizując ilości ścieków odprowadzanych do wód i do ziemi, można zauważyć znaczący spadek ilości ścieków w 2008 roku spowodowany dużym spadkiem ilości ścieków odprowadzanych z przemysłu. Ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną utrzymują się na jednym poziomie.

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi w województwie małopolskim (hm³/rok)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

3. Katastrofalne zjawiska atmosferyczne

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

Straty powstałe w 2017 roku w wyniku zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych, tj. intensywne opady deszczu, silny wiatr w obiektach infrastruktury komunalnej gmin oraz powiatów wyniosły 54,3 mln zł.

Największe odnotowano na terenie powiatu tarnowskiego – ponad 13 mln, olkuskiego – ponad 9,8 mln oraz proszowickiego – ponad 6,9 mln zł.

Szkody powodziowe na urządzeniach administrowanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie (drogi, mosty, przepusty, kładki) oszacowano na kwotę ponad 0,5 mln zł.

Szkody powodziowe na ciekach wodnych i urządzeniach administrowanych przez Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oszacowano na kwotę ponad 11,5 mln zł.

Oddział Karpacki Państwowego Instytutu Geologiczno-Państwowego Instytutu Badawczego (OK PIG-PIB) w ramach krajowej sieci monitoringu wód podziemnych prowadzi na obszarze województwa małopolskiego obserwacje położenia zwierciadła wód podziemnych w 34 otworach oraz wydajności w 19 źródłach. Wystąpienie niżówki hydrogeologicznej w 2017 roku stwierdzono wyłącznie w styczniu. Stan wód podziemnych odpowiadający niżówce hydrogeologicznej wystąpił w punkcie w gminie Piwniczna-Zdrój. Ponadto w 2017 roku wielokrotnie prognozowano zagrożenie pojawienia się niżówki hydrogeologicznej. Na obszarze województwa małopolskiego zagrożenie wystąpiło w Nowym Sączu w okresie od stycznia do marca oraz od maja do października oraz w gminie Szczucin (Wierchomla, Lubasz) od maja do lipca.

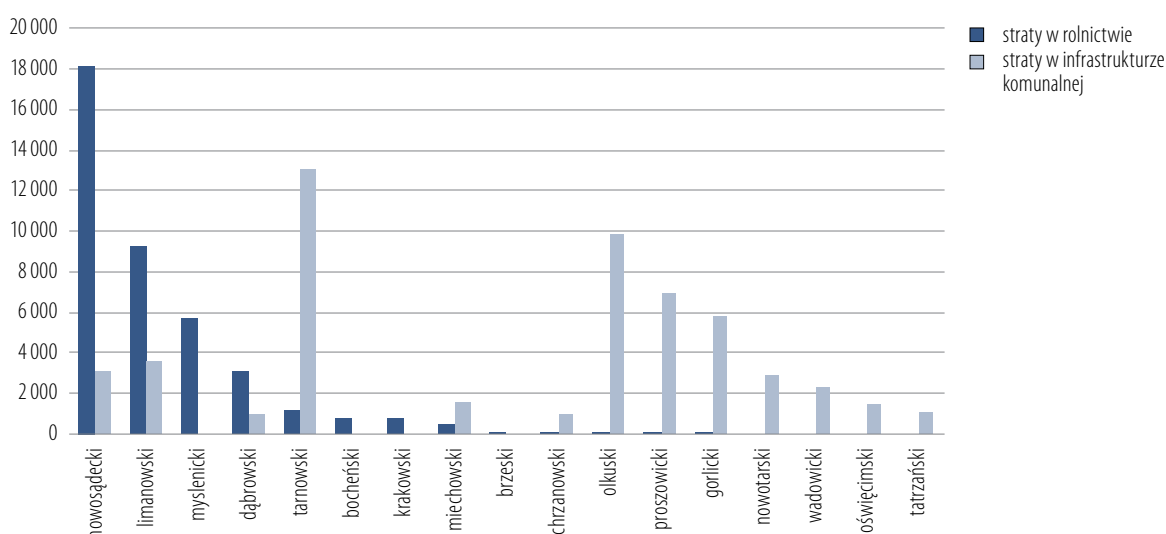
W 2017 roku susza rolnicza wystąpiła w powiecie dąbrowskim w gminie Mędrzechów, na glebach II kategorii w uprawie rzepaku i rzepiku.

W 2017 roku Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w ramach Programu dofinansowania zadań związanych z przeciwdziałaniem skutkom suszy hydrologicznej zawarł 10 umów, w tym z gminami Stryszawa, Jordanów, Gorlice, Podegrodzie oraz miastem Jordanów na łączną kwotę ponad 1,3 mln zł. Pomoc finansowa przeznaczona została m.in. na budowę oraz rozbudowę sieci wodociągowej, budowę zapasowego ujęcia wody oraz studni głębinowej dla poprawy wydajności istniejącego ujęcia wody.

Straty powstałe w gospodarstwach rolnych wskutek innych zjawisk atmosferycznych, tj.: przymrozki wiosenne, grad, huragan i intensywne opady deszczu na terenie województwa odnotowano w 1029 gospodarstwach rolnych na łączną kwotę ponad 40 mln zł.

Wskutek przymrozków wiosennych 230 gospodarstw rolniczych z terenu powiatu nowosądeckiego, w gminie Łącko odnotowało szkody na obszarze ponad 713 ha sadów na łączną kwotę ponad 7,7 mln zł.

Wykres 3. Straty w rolnictwie powstałe wskutek gradu, huraganu, intensywnego deszczu w układzie powiatowym (w tys. zł)

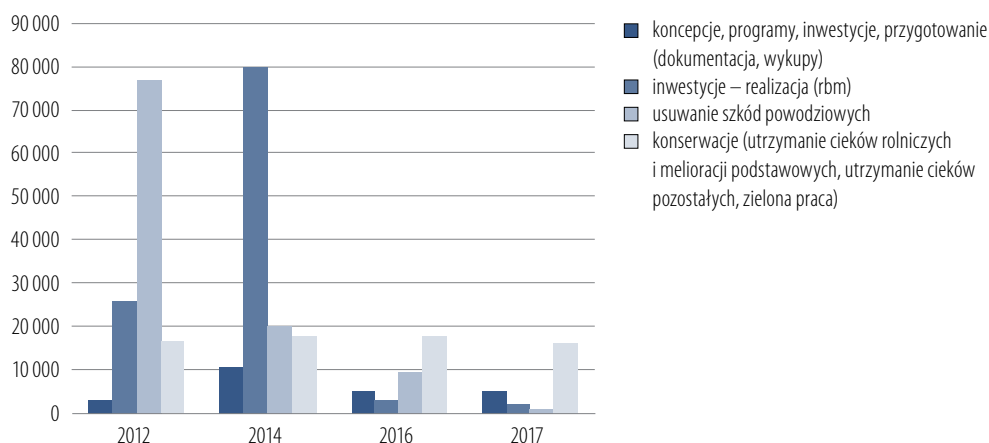
Źródło: MUW w Krakowie.

Utrzymanie wód i urządzeń hydrotechnicznych

W 2017 roku MZMiUW w Krakowie wykonał prace związane z konserwacją 1 909,3 km wałów przeciwpowodziowych, 360,8 km rzek i potoków oraz 99,38 km tzw. cieków pozostałych. Przeprowadzono konserwację 36 szt. przepustów wałowych, eksploatację 21 szt. przepompowni melioracyjnych oraz zbiorników wodnych „Zesławice”, „Skrzyszów”, „Bieżanów”, a także przepustów wałowych. Wykonano również zadania o charakterze interwencyjnym spowodowane niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi.

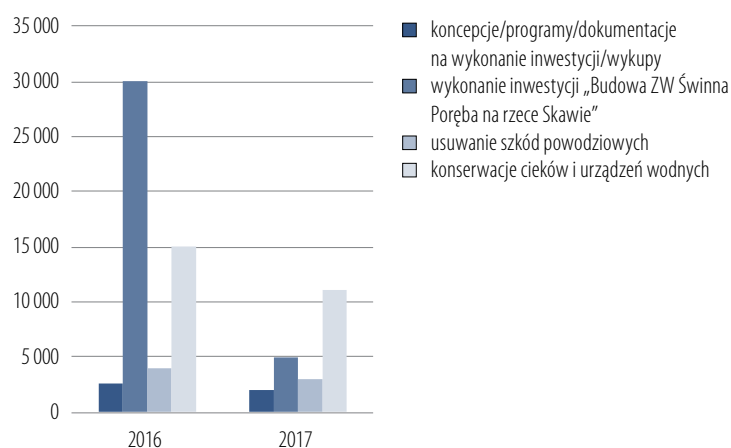
W 2017 roku RZGW w Krakowie wykonał roboty związane z lokalnym zabezpieczeniem brzegów, udrożnieniem koryt i remontem istniejącej zabudowy rzek i potoków administrowanych przez Jednostkę. Zrealizowano również zadania o charakterze remontowym i utrzymaniowym na stopniach wodnych Drogi Wodnej Górnej Wisły oraz na zaporze wodnej w Dobczycach na rz. Rabie i Klimkówce na rz. Ropie.

Wykres 4. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez MZMiUW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 5. Środki finansowe przeznaczane na realizację przez RZGW w Krakowie zadań przeciwpowodziowych (w tys. zł)

Źródło: PGW Wody Polskie.

Zbiorniki

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 7 zbiorników zaporowych mających rezerwę powodziową: pracujące w kaskadzie Tresna oraz Porąbka, zlokalizowane na rzece Soła w województwie śląskim, Goczałkowice, zlokalizowane na rzece Wisła w województwie śląskim, a także Dobczyce, Klimkówka, Czorsztyn-Niedzica, Rożnów, zlokalizowane na obszarze województwa.

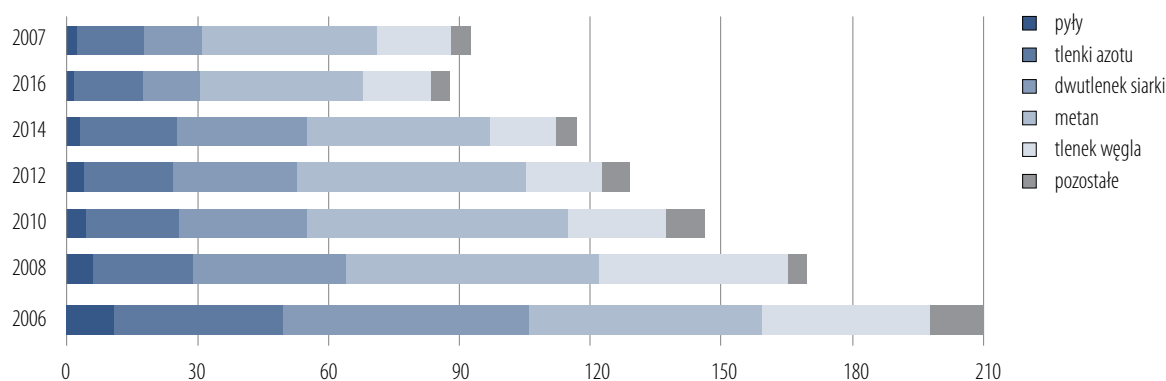
W administracji Małopolskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń w Krakowie znajduje się zbiornik wodny Skrzyszów na potoku Korzeń w gminie Skrzyszów, zbiornik Zesławice na rzece Dłubni oraz zbiornik wodny Bieżanów na rzece Serafa w mieście Kraków. Został on zaprojektowany jako jeden z pięciu suchych zbiorników przeciwpowodziowych, których zadaniem będzie ochrona przed powodzią terenów miasta Krakowa i gminy Wieliczka. W grudniu 2017 roku zakończono pierwsze napełnianie Zbiornika Świnna Poręba i osiągnięto Normalny Poziom Piętrzenia (NPP).

4. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń przemysłowych do powietrza (bez dwutlenku węgla) w województwie małopolskim w 2017 roku wyniosła 92,45 tys. Mg (wg danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ; dane w trakcie weryfikacji). Porównując dane z 2016 rokiem, zauważa się, iż emisja zanieczyszczeń do powietrza wzrosła o ok. 5%. W strukturze emisji w 2017 roku dominował metan (44%), tlenek węgla (19%), tlenki azotu (17%) oraz dwutlenek siarki (14%).

Wykres 6. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza w tys. Mg (bez CO₂)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska.

W 2017 roku najwięcej zanieczyszczeń przemysłowych wyemitowanych zostało na obszarze powiatu oświęcimskiego (45%), miasta Kraków (19%), miasta Tarnów (10%) oraz powiatu chrzanowskiego (8%). Emisja zanieczyszczeń związana była przede wszystkim z działalnością takich zakładów jak: TAURON Wydobywanie S.A. – Zakład Górniczy Brzeszcze (30%), ArcelorMittal Poland S.A. (11%), Grupa Azoty S.A. (9%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (6%), CEZ Skawina S.A. (5%) oraz PGE Energia Ciepła S.A. – elektrociepłownia w Krakowie (3%) i Synthos Dwory 7 Sp. z o.o. S.J. (2%).

Emisja gazów cieplarnianych

W 2017 roku podmioty gospodarcze z terenu województwa małopolskiego wyemitowały 10,4 mln Mg dwutlenku węgla, 40,6 tys. Mg metanu, 879 Mg podtlenku azotu. Oznacza to, iż łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP)¹ wyniósł 11,8 mln Mg i w stosunku do 2016 roku wzrósł o ok. 3%. W 2017 roku największa ilość gazów cieplarnianych została wyemitowana z obszaru miasta Krakowa (44%), powiatu krakowskiego (13%), powiatu oświęcimskiego (13%), powiatu chrzanowskiego (12%) oraz miasta Tarnów (12%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to: PGE Energia Ciepła S.A. – elektrociepłownia w Krakowie (15%), CEZ Skawina S.A. (12%), ArcelorMittal Poland S.A. (12%), Tauron Wytwarzanie S.A. – Oddział Elektrownia Siersza w Trzebini (11%) oraz Grupa Azoty S.A. (9%) i TAURON Wydobywanie S.A. – Zakład Górniczy Brzeszcze (6%).

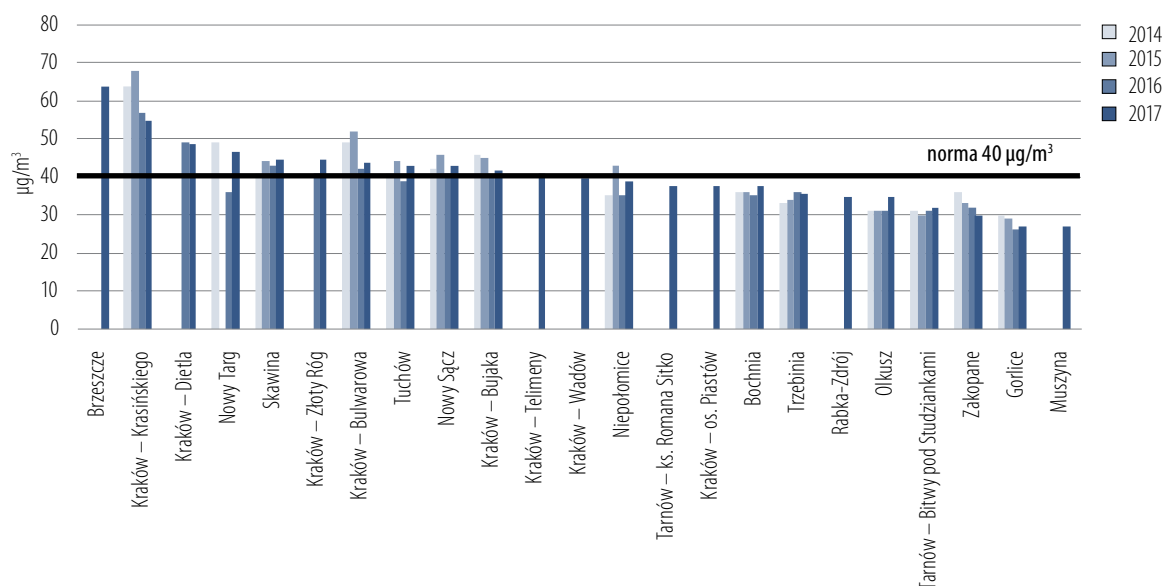
Stan jakości powietrza

Zgodnie z Oceną jakości powietrza w województwie małopolskim w 2017 roku, wykonaną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, przekroczenia wartości dopuszczalnej pyłu PM₁₀ oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wystąpiły we wszystkich strefach województwa małopolskiego. W aglomeracji krakowskiej oraz w strefie małopolskiej odnotowano przekroczenie wartości dopuszczalnej pyłu PM_{2,5}. Ponadto w Aglomeracji Krakowskiej przekroczona została średnioroczna wartość dopuszczalna dwutlenku azotu.

1. Potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) w horyzoncie czasowym 100 lat przyjęty przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) dla dwutlenku węgla wynosi 1, dla metanu 25, dla podtlenku azotu 298, natomiast dla heksafluorku siarki 22800.

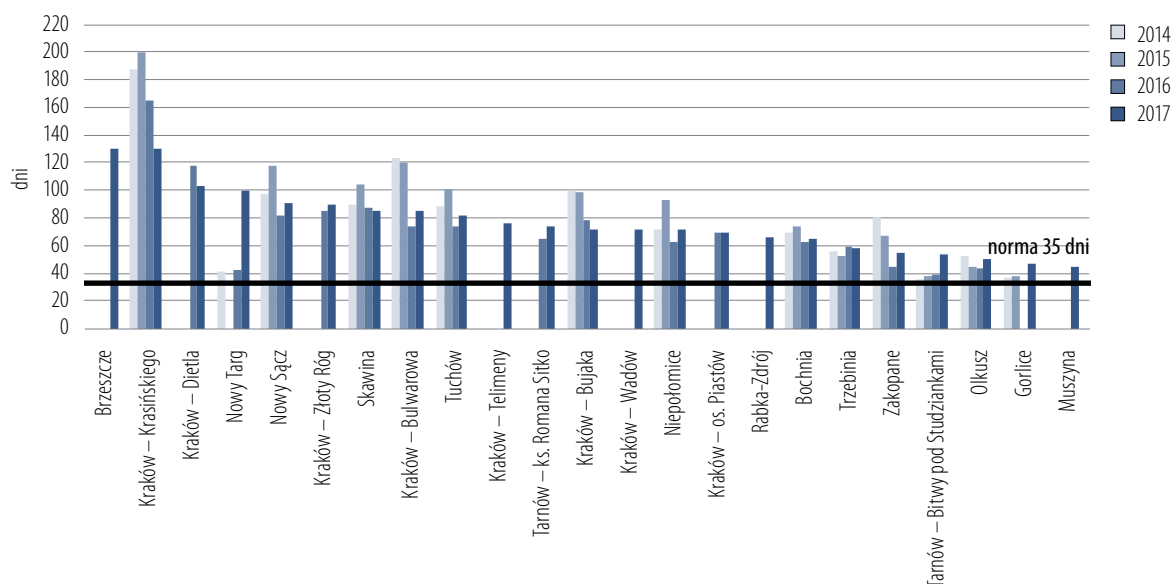
W 2017 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 odnotowano na stacji monitoringu w Brzeszczach – 64 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz w Krakowie przy al. Krasińskiego – 55 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (57 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2016 roku) i na os. Kurdwanów – 42 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Dopuszczalna częstość przekraczania stężeń 24-godzinnych wynosząca 35 dni w roku kalendarzowym nie została dotrzymana na żadnym z 23 stanowisk pomiarowych. Największą liczbę dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia średniodobowego pyłu PM10 zanotowano w Krakowie przy al. Krasińskiego – 130 dni (165 dni w 2016 roku) i w Brzeszczach (130 dni). W 2017 roku wystąpiło 14 dni, w których przekroczono poziom informowania stężenia pyłu PM10 (200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) w tym 3 dni z przekroczeniem poziomu alarmowego (300 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). W 2016 roku sytuacja przekroczenia poziomu powyżej 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ wystąpiła 10-krotnie.

Wykres 7. Stężenie średnioroczne pyłu PM10

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

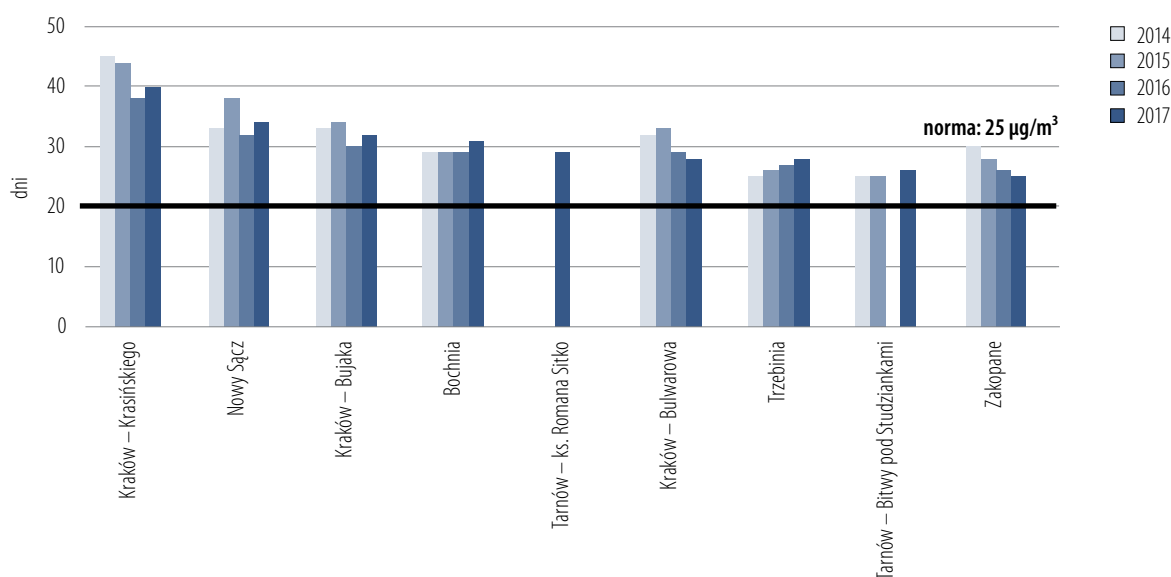
Wykres 8. Liczba dni z przekroczeniem normy średniodobowej pyłu PM10

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Pomierzone w 2017 roku stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} mieszczą się w przedziale od 25 µg/m³ (Zakopane) do 40 µg/m³ (al. Krasieńskiego w Krakowie) i przekraczają poziom dopuszczalny – 25 µg/m³.

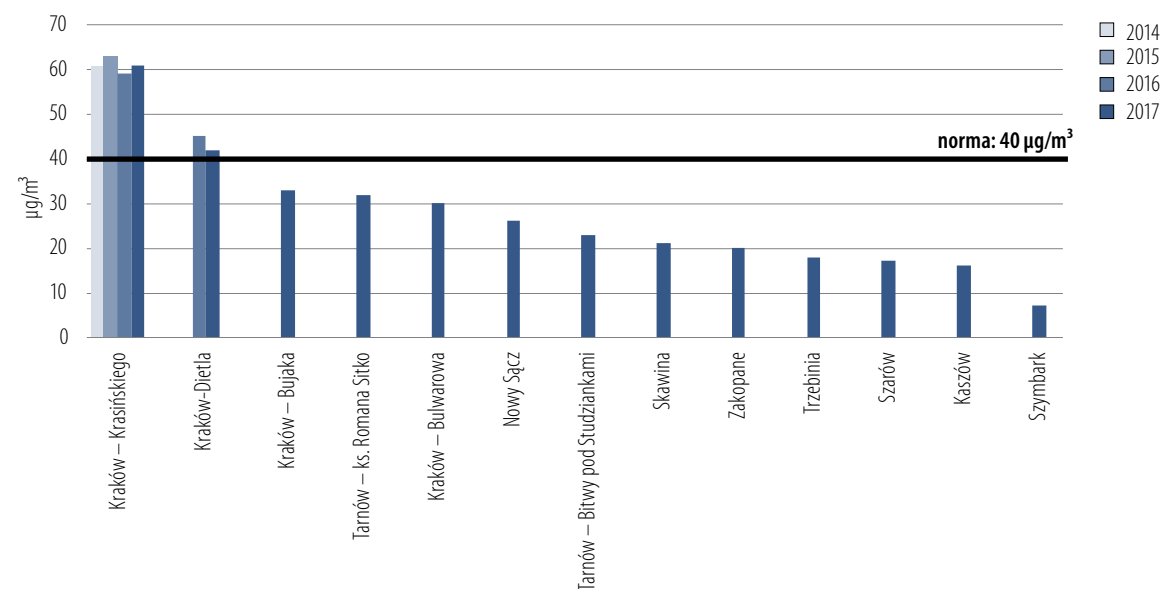
Wykres 9. Stężenie średnioroczne pyłu PM_{2,5}

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Najwyższe stężenie średnioroczne dwutlenku azotu odnotowano w Krakowie na stacji komunikacyjnej przy al. Krasieńskiego – 61 µg/m³ (59 µg/m³ w 2016 roku). Przekroczenie poziomu dopuszczalnego dwutlenku azotu (40 µg/m³) odnotowano także w Krakowie na al. Dietla, gdzie zmierzono wartość 42 µg/m³.

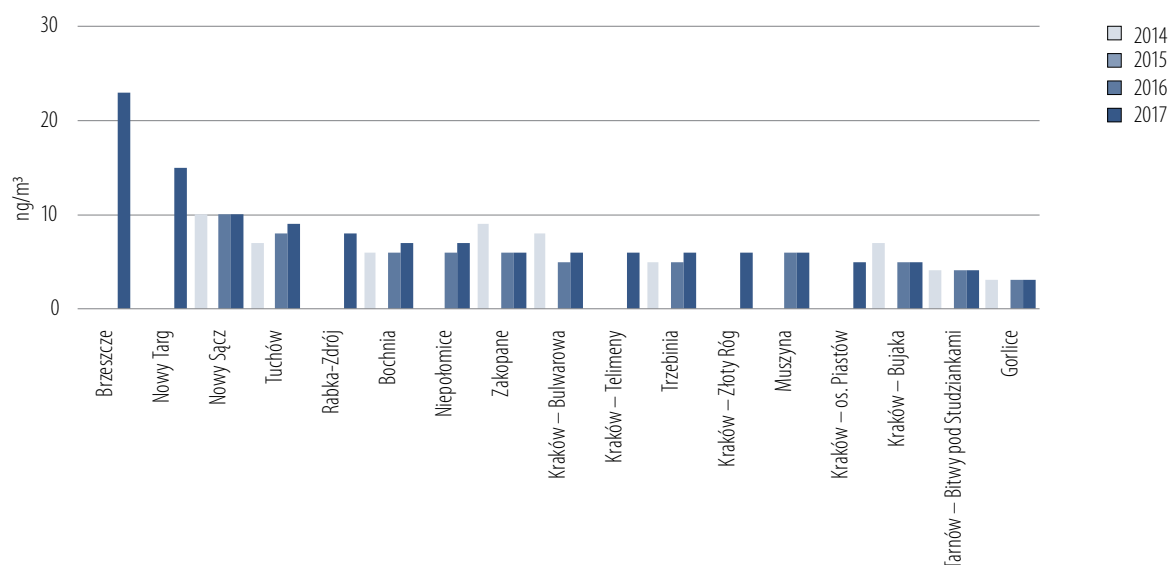
Wykres 10. Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (NO₂)

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku siarki w 2017 roku, wynoszące 14,5 µg/m³, zanotowała stacja w Nowym Targu. Na żadnej ze stacji pomiarowych nie wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dwutlenku siarki.

W 2017 roku pomiary ozonu prowadzono na stacjach: przy ul. Bujaka w Krakowie, w Kaszowie, Szarowie, Szymbarku, Tarnowie, Trzebini oraz w Zakopanem. Maksymalne stężenie 8-godzinne ozonu zarejestrowano w Kaszowie – 146 µg/m³. W 2017 roku dopuszczalna liczba dni z przekroczeniem poziomu docelowego ozonu na stacjach pomiarowych (wynosząca 25 dni) nie została przekroczone.

Wykres 11. Stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Najwyższe stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu odnotowano na stacjach pomiarowych w: Brzeczcu (22,7 ng/m³), Nowym Targu (14,6 ng/m³) oraz Nowym Sączu (10,0 ng/m³). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m³.

Tabela 2. Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2017 roku

Stacje pomiarowe	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 (µg/m ³)	Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu średniodobowego pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 (µg/m ³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (µg/m ³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki (µg/m ³)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu (ng/m ³)
Kraków – Kurdwanów	42	71	32	33	7,1	5,0
Kraków – Krasieńskiego	55	130	40	61	–	–
Kraków – Nowa Huta	44	183	28	30	7,3	6,0
Kraków – Dietla	49	103	–	42	–	–
Kraków – os. Piastów	38	69	–	–	–	5,0
Kraków – os. Wadów	40	71	–	–	–	–
Kraków – Złoty Róg	45	86	–	–	–	5,6
Kraków – Teliminy	41	76	–	–	–	5,6
Bochnia*	38	65	31	–	–	7,0
Gorlice*	27	47	–	–	–	3,0
Niepołomice*	39	71	–	–	–	7,4
Nowy Sącz	43	91	34	26	6,8	10,0
Nowy Targ	47	100	–	–	14,5	14,6
Olkusz	35	50	–	–	–	–
Skawina	45	82	–	21	8,8	–

Stacje pomiarowe	Liczba dni z przekroczeniem					
	Stężenia średnioroczne pyłu PM10 (µg/m³)	dopuszczalnego poziomu średniodobowego pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 (µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki (µg/m³)	Stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu (ng/m³)
Tarnów	38	53	26	23	7,3	3,8
Tarnów – ks. Romana Sitko	32	74	29	32	–	–
Trzebinia	36	58	28	18	13,1	5,6
Tuchów*	42	82	–	–	–	9,3
Zakopane	30	55	25	20	10,8	6,2
Brzeszcze	64	130	–	–	–	22,7
Muszyna*	27	45	–	–	–	5,5
Rabka-Zdrój	35	66	–	–	–	8,0
Kaszów	–	–	–	16	–	–
Szarów	–	–	–	17	–	–
Szymbark	–	–	–	7	3,4	–
Wartości dopuszczalne	40	35	25	40	–	1

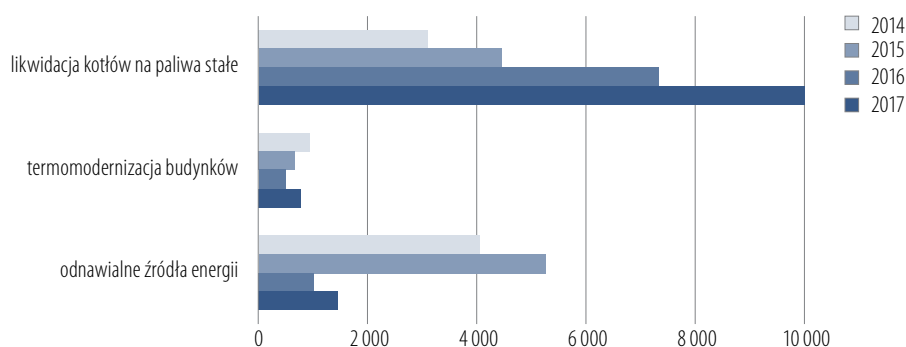
* – wyłącznie stacja manualna

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

Realizacja Programu ochrony powietrza w 2017 roku

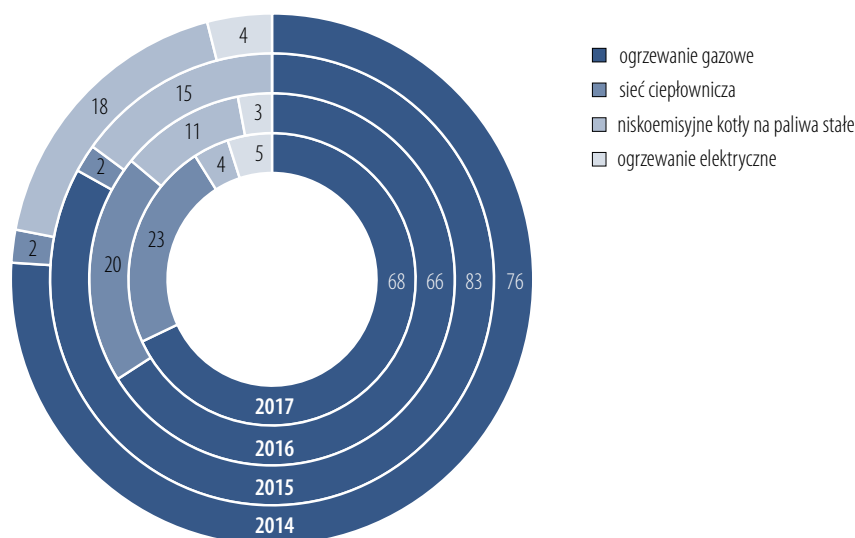
W 2017 roku na terenie Małopolski przeprowadzono ponad 12 tys. inwestycji z zakresu ograniczania emisji powierzchniowej. Inwestycje obejmowały likwidację kotłów na paliwo stałe, termomodernizację budynków, zastosowanie odnawialnego źródła energii oraz modernizację sieci ciepłowniczej.

Wykres 12. Liczba inwestycji zrealizowanych w Małopolsce ograniczających niską emisję

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Zlikwidowano 9 943 stare, nisko sprawne piece i kotły wykorzystujące paliwa stałe. Zastępczym urządzeniem grzewczym stały się przede wszystkim kotły gazowe (76%) oraz niskoemisyjne kotły na paliwa stałe (18%), ogrzewanie elektryczne (4%), podłączenie do sieci ciepłowniczej (2%). Gminy z największym zakresem rzeczowym w likwidacji nisko sprawnych urządzeń grzewczych to Kraków (6 086 szt.), Miechów (459 szt.), Tarnów (186 szt.), Skawina (179 szt.) i Zabierzów (135 szt.).

Wykres 13. Rodzaje nowych źródeł ogrzewania zastosowanych w Małopolsce po likwidacji starych kotłów węglowych (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Przeprowadzona w 2017 roku termomodernizacja dotyczyła 789 budynków. Najwięcej tego typu inwestycji przeprowadzono w Krynicy-Zdroju (122 budynki), Szczurowej (97 budynków), Olkuszu (78 budynków), Krakowie (53 budynki) oraz w Słomnikach i Chrzanowie (42 budynki).

W 1 389 obiektach zastosowano odnawialne źródło energii. Najczęściej wybieranym alternatywnym źródłem były panele fotowoltaiczne (789 instalacji), kolektory słoneczne (435 instalacji) oraz pompy ciepła (228 instalacji). Gminy, w których najwięcej wykorzystano odnawialnych źródeł energii to Ochotnica Dolna (728 obiektów), Kraków (285 obiektów) oraz Szerzyny (168 obiektów).

Koszt realizacji wszystkich działań naprawczych związanych z realizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w 2017 roku wyniósł 774 mln zł. W tym koszt inwestycji związanych z ograniczeniem emisji powierzchniowej oszacowano na poziomie 388 mln zł.

5. Gospodarka odpadami

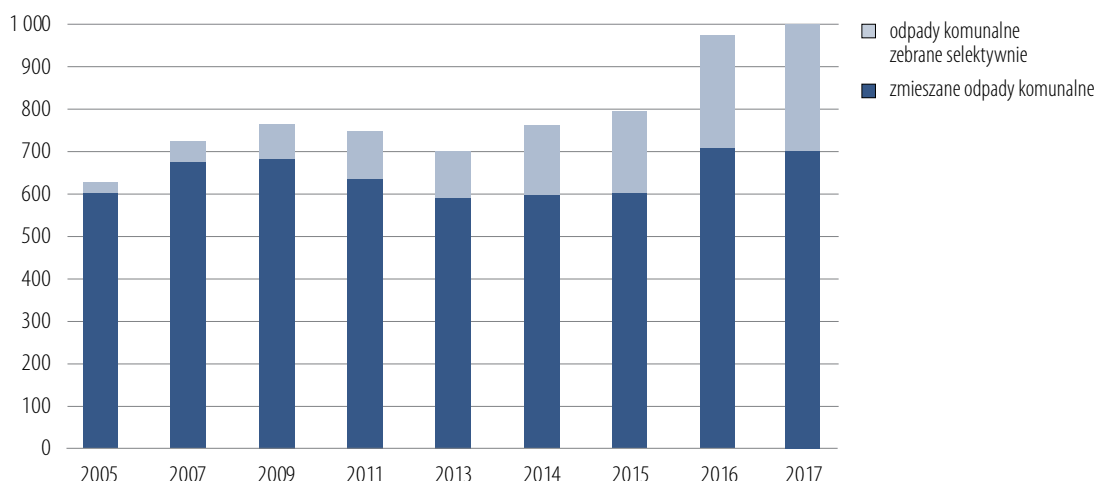
Odpady komunalne

W 2017 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 1 004,5 tys. Mg odpadów komunalnych (dane Urzędu Statystycznego w Krakowie), w tym 882 tys. Mg z gospodarstw domowych. Od 2013 roku utrzymuje się tendencja wzrostowa w ilości zebranych odpadów komunalnych (od 702 tys. Mg w 2013 roku do 1 004,5 tys. Mg w 2017 roku). W 2017 roku całkowita masa zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w zależności od źródła pochodzenia przedstawiała się następująco:

- › gospodarstwa domowe – 593,1 tys. Mg,
- › pozostałe źródła (usługi komunalne, handel, mały biznes, biuro i instytucje) – 107,1 tys. Mg.

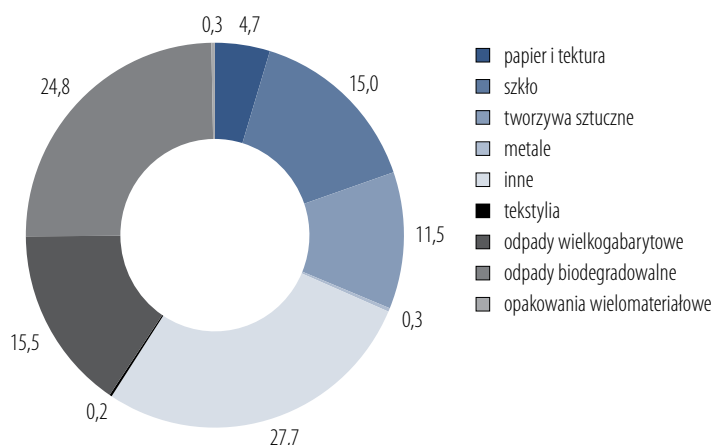
Od 2005 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie. Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w 2017 roku selektywnie zebrano łącznie ok. 304,4 tys. Mg, co stanowiło 30,3 % wszystkich zebranych odpadów komunalnych. Nastąpił wzrost tych ilości w porównaniu z 2013 rokiem, w którym selektywnie zebrano 109,6 tys. Mg, stanowiących 15,6% ogółu zebranych odpadów komunalnych. Natomiast w porównaniu z 2016 rokiem udział odpadów selektywnie zebranych w masie ogółem odpadów komunalnych wzrósł z 27,3% do ww. wartości.

Wykres 14. Masa zmieszanych i selektywnie zebranych odpadów komunalnych (w tys. Mg)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 15. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2017 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Głównym sposobem zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie województwa małopolskiego jest ich przekazywanie do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (tzw. RIPOK), będących instalacjami do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku działało 16 instalacji MBP, do których przekazano łącznie ok. 570,0 tys. Mg zmieszanych odpadów komunalnych. Ponadto ok. 114,9 tys. Mg zmieszanych odpadów komunalnych zostało przetworzonych przez Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Krakowie (RIPOK). Łączne moce przerobowe instalacji RIPOK wynoszą łącznie 822 800 Mg/rok.

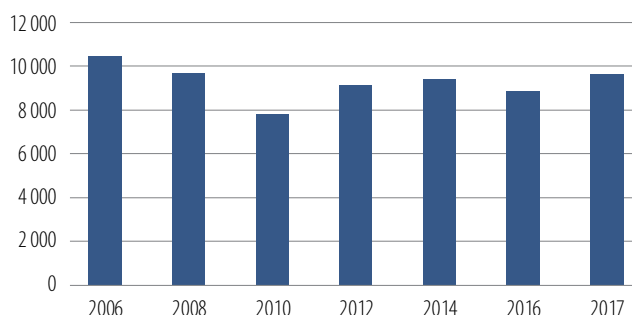
W 2017 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 16 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (stan na 31.12.2017 roku). Na składowiskach tych deponowano masę pozostałości z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych i z sortowania odpadów zebranych selektywnie w ilości 42 675 Mg.

Ilość odebranych i zebranych ogółem odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa wyniosła 303 kg, w tym zmieszane odpady komunalne stanowiły 202 kg, a odpady selektywnie zebrane 101 kg.

Odpady przemysłowe

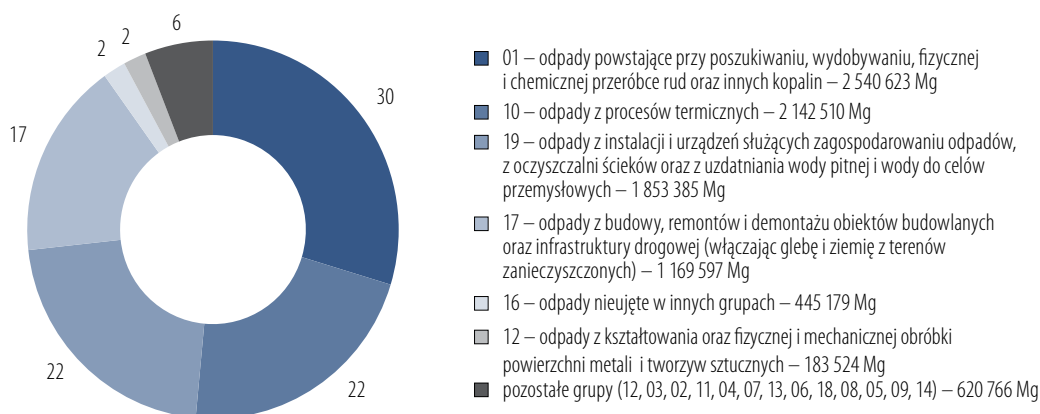
Największy strumień wytwarzanych odpadów stanowią odpady inne niż niebezpieczne powstające w poszczególnych gałęziach przemysłu, rolnictwie, rzemiośle oraz usługach. Odzysk jest głównym sposobem ich zagospodarowania. W 2017 roku 8,2 mln Mg odpadów przemysłowych zostało przekazanych do odzysku.

W 2017 roku w województwie małopolskim w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej wytworzono 9,6 mln Mg odpadów przemysłowych.

Wykres 16. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w województwie małopolskim (w tys. Mg)

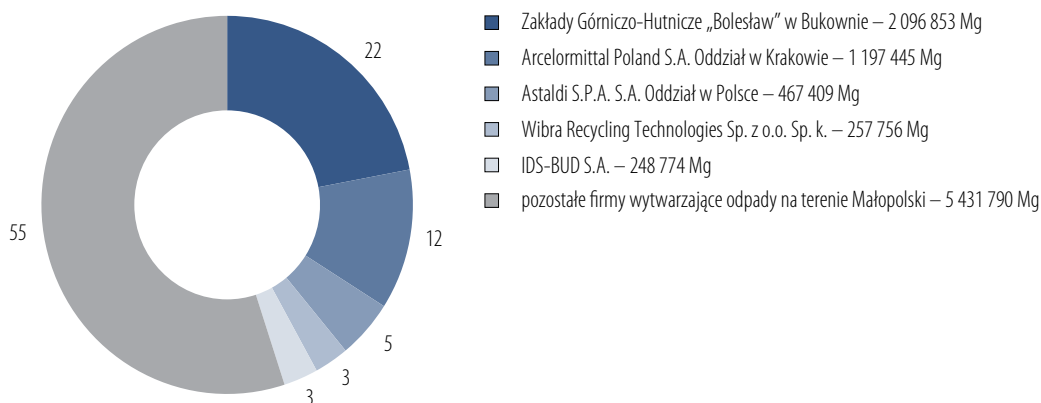
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

W 2017 roku najwięcej odpadów przemysłowych wytworzono w Krakowie (30,38%). Na drugim miejscu pod względem masy wytwarzanych odpadów przemysłowych jest powiat olkuski (23,38%), natomiast na trzecim powiat suski (8,69%). Najmniejsze masy odpadów przemysłowych wytworzono w powiatach limanowskim (0,23%), tatrzańskim (0,10%) oraz proszowickim (0,06%).

Wykres 17. Struktura wytwarzania odpadów przemysłowych w 2017 roku z podziałem na grupy odpadów (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

Największa masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 01 – odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobywaniu, fizycznej i chemicznej przeróbce rud oraz innych kopalin (30%). Dużą część w masie wytwarzanych odpadów stanowią odpady z procesów termicznych, czyli grupa 10. Ich udział w ogólnej masie wytworzonych odpadów wynosi 22%. Najmniejsza masa wytworzonych odpadów przemysłowych pochodzi z grupy 09, czyli odpadów z przemysłu fotograficznego i usług fotograficznych oraz 14 – odpady z rozpuszczalników organicznych, chłodziw i propelentów.

Wykres 18. Udział przedsiębiorstw w ogólnej masie wytworzonych odpadów przemysłowych w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wojewódzkiej Bazy Danych o Odpadach.

Największą masę odpadów przemysłowych w 2017 roku wygenerowały Zakłady Górniczo-Hutnicze BOLE-SŁAW w Bukownie (22%) oraz Arcelormittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (12%). Astaldi S.P.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce wytworzył 5% ogólnej masy odpadów przemysłowych. Pierwszą piątkę przedsiębiorstw zamykają: Wibra Recycling Technologies Sp. z o.o. Sp. k. oraz IDS-BUD Spółka Akcyjna (po 3%). Podmioty te wygenerowały 45% ogólnej masy wytworzonych odpadów przemysłowych.

6. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie²

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego do finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska. Wojewódzki Fundusz jest samorządową osobą prawną, niebędącą wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną. Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 3. Wpływy środków do WFOŚiGW w Krakowie za 2017 rok (w tys. zł).

	Opłaty	Kary	Spląty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Przychody finansowe	Razem
Stan środków na 01.01.2017							152 628,26
Plan	33 000	200	100 000	15 000	1 000	2 000	151 200
Wykonanie	33 360,87	107,02	100 808,92	18 314,93	1 691,18	2 329,73	157 521,21
% wykonania do planu	101	54	101	122	169	116	104

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 104,18% i wyniosły 157 521,21 tys. zł, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 01.01.2017 roku kwotę w wysokości 310 149,47 tys. zł.

Tabela 4. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2017 roku (w tys. zł)

Dziedziny	Forma finansowania		Razem
	Dotacyjne finansowanie ochrony środowiska	Pożyczkowe finansowanie ochrony środowiska	
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	13 370,28	36 642,87	50 013,15
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	20 010,75	53 138,03	73 148,78
Gospodarka odpadami	860,91	10 970,13	11 831,04
Pozostałe	14 173,15	18 250,89	32 424,04
Razem	48 415,09	119 001,92	167 417,01

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły w 2017 roku łącznie 84 uchwały o częściowym umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 16 940,92 tys. zł. Zawarto 293 umowy pożyczki na łączną kwotę 155 978,49 tys. zł. Całkowity koszt zadań finansowanych przy udziale pożyczek podpisanych w 2017 roku wyniósł 292 846,81 tys. zł.

2. Opracowano na podstawie Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za 2017 rok.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2017 roku zawarł łącznie 587 umów, z czego 280 to dotacje, 293 pożyczki oraz 14 umów o dofinansowanie państwowych jednostek budżetowych. Z ogółu zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, ze środków Wojewódzkiego Funduszu dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodno-ściekową oraz ochroną powietrza.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2017 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie:

Ochrona wód

W 2017 roku zostało zawartych 27 umów dotyczących budowy sieci kanalizacji sanitarnej na łączną kwotę dofinansowania 51 030,60 tys. zł. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków Wojewódzkiego Funduszu zaangażowanych w ich realizację powinny wynieść: łączna długość kolektorów sanitarnych – 95 732,71 mb, ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni – 265 271,25 m³/rok.

Tabela 5. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2017 roku w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej

Lp.	Beneficjent	Długość sieci kanalizacji [mb]	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni [m ³ /rok]
1.	Gmina Zielonki	29 500	123 899
2.	Gmina Limanowa	24 868	96 902
3.	Gmina Stryszawa	14 506	45 810
4.	Gmina Chelmic	10 248	40 032
5.	Gmina Skała	11 890	35 109

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej WFOŚiGW dofinansował również kwotą 4 685,87 tys. zł zadania polegające na przebudowie i rozbudowie stacji uzdatniania wody, budowie sieci wodociągowej, budowie studni głębinowych oraz budowie przyłączy kanalizacyjnych dla osób fizycznych i państwowych jednostek budżetowych.

Tabela 6. Efekty ekologiczne wybranych zadań współfinansowanych ze środków WFOŚiGW w 2017 roku w zakresie budowy oczyszczalni ścieków

Lp.	Beneficjent	Ilość oczyszczonych ścieków	Redukowany ładunek BZT ₅
		[m ³ /rok]	[kg/rok]
1.	„Kasina-Ski” Sp. z o.o.	356 098	126 415
2.	„GOLD DROP” Sp. z o.o.	5 855	2 108

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie.

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2017 roku pozwoliła na realizację 4 zadań z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków (również podczyszczalni ścieków) na łączną kwotę dofinansowania 6 542,66 tys. zł. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Wojewódzkiego Funduszu powinny wynieść: przepustowość – 347,72 m³/d, redukcja BZT₅ – 76 859,60 kg/rok.

Ochrona powietrza

W 2017 roku Wojewódzki Fundusz zawarł 136 umów oraz kontynuował 2 umowy z lat poprzednich dot. zadań z zakresu ochrony powietrza, które są realizowane na łączną kwotę 63 977,77 tys. zł (dotacje wyniosły 10 462,71 tys. zł, pożyczki 53 149,45 tys. zł, środki przekazane dla państwowych jednostek budżetowych 365,61 tys. zł).

Spośród zawartych umów prawie połowa, tj. 57 umów dot. termomodernizacji (kwota dofinansowania 12 576,87 tys. zł). Efektem ich realizacji w przeliczeniu proporcjonalnie do środków Funduszu jest docieplenie 77 075,94 m² powierzchni, które zmniejszy zapotrzebowanie na energię cieplną w ilości 17 788,27 GJ/rok.

Z zakresu oszczędności energii elektrycznej zostało zawartych 5 umów pożyczek na łączną kwotę dofinansowania 1 497,40 tys. zł.

Wojewódzki Fundusz dofinansowywał również łącznie 39 zadań w ramach programów: *Program Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE) na terenie województwa małopolskiego* (dofinansowanie z WFOŚiGW 10 237,34 tys. zł); *Program Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA* oraz *Program Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii* (w ramach Programu KAWKA dofinansowanie z WFOŚiGW stanowiło 7 894,87 tys. zł, oraz 17 040,98 tys. zł przyznane z WFOŚiGW i NFOŚiGW).

Wynikiem realizacji inwestycji z zakresu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, w przeliczeniu na środki wydatkowane przez WFOŚiGW, będzie następująca redukcja emisji zanieczyszczeń: pyły – 242,76 Mg/rok, SO₂ – 182,35 Mg/rok, NO_x – 20,59 Mg/rok, CO – 671,80 Mg/rok. Emisja równoważna – 1 281,97 Mg/rok.

W 2017 roku kontynuowany był również Projekt zintegrowany LIFE pn. *Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze*, realizowany przez województwo małopolskie (w 2017 roku w formie dotacji Fundusz wypłacił 1 367,51 tys. zł).

Ponadto w roku ubiegłym WFOŚiGW podpisał 129 umów pożyczek dot. zadań z zakresu ochrony powietrza w ramach *Programu Priorytetowego Jawor – Poprawa efektywności energetycznej – termomodernizacja budynków jednorodzinnych*, z których część realizowana będzie w 2018 roku. Pożyczki zostały udzielone na łączną kwotę 6 666,69 tys. zł. Celem tego programu jest zmniejszenie narażenia Małopolan na oddziaływanie pyłów PM_{2,5}, PM₁₀ oraz innych zanieczyszczeń powstających w wyniku niskiej emisji, zagrażających zdrowiu i życiu ludzi oraz negatywnie wpływających na stan środowiska. Efektem rzeczowym realizacji podpisanych umów będzie docieplenie łącznie 48 224 m² powierzchni oraz wymiana stolarki o powierzchni 1 812 m². Wykonane prace termomodernizacyjne przyczynią się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną w ilości 16 604 GJ/rok, w tym 14 944 GJ/rok proporcjonalnie do środków pomocowych z Funduszu.

Odnawialne źródła energii

W zakresie odnawialnych źródeł energii WFOŚiGW zawarł i rozliczył 31 umów (1 umowa dotacji, 30 umów pożyczek) na łączną kwotę dofinansowania 18 715,58 tys. zł.

Efektywne wykorzystanie zasobów

W zakresie zmniejszenia zużycia wody Wojewódzki Fundusz podpisał 1 umowę na kwotę 160,83 tys. zł.

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami WFOŚiGW dofinansował 4 zadania w formie pożyczek na łączną kwotę 10 668,64 tys. zł.

Pozostałe

Ponadto Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w 2017 roku udzielił pomocy finansowej m.in. na zadania z zakresu:

- › wspomaganie ekologicznych form transportu – 5 umów pożyczek na kwotę 492,60 tys. zł,
- › przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidowania ich skutków dla środowiska – w ramach *Programu dofinansowania zadań związanych z przeciwdziałaniem skutkom suszy hydrologicznej* Fundusz zawarł 10 umów na łączną kwotę 1 385,51 tys. zł,
- › monitoringu środowiska i systemu kontroli, wojewódzkich programów i planów – 6 umów na kwotę 2 636,19 tys. zł,
- › ochrony przyrody – 55 umów na kwotę dofinansowania 1 439,66 tys. zł,
- › edukacji ekologicznej – 35 umów dotacji na kwotę 830,51 tys. zł,
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – zawarto 14 umów dotacji na łączną kwotę 313,43 tys. zł,
- › państwowych jednostek budżetowych – zawarto 14 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 5 812,48 tys. zł.

więcej informacji

Więcej informacji dot. działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie za 2017 rok znajduje się na stronie internetowej www.wfos.krakow.pl

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Ewelina Motak

podsumowanie

- Systematycznie wzrasta liczba ludności województwa małopolskiego, choć tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie osłabło. W 2017 roku przyrost rzeczywisty był równy 9,1 tys. osób.
- Niewielka dynamika liczby ludności w województwie w 2017 roku nie spowodowała zmiany gęstości zaludnienia. W województwie małopolskim na 1 km² przypadały 223 osoby. Tak jak w 2016 roku ulokowało to Małopolskę na drugim miejscu wśród wszystkich województw. Pod względem gęstości zaludnienia na obszarach wiejskich Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju (130 osób/km²).
- Niezmiennie od wielu lat spada współczynnik urbanizacji – z 50,8% w 1995 roku do 48,3% w 2017 roku. Województwo małopolskie zajmuje 13. miejsce pod względem wielkości tego wskaźnika. Średnia wartość dla kraju była równa 60,1% w 2017 roku.
- W województwie małopolskim obserwuje się pogłębiające się niekorzystne zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku. Podobnie jak w całym kraju, społeczeństwo województwa małopolskiego starzeje się, a proces ten szybciej postępuje w miastach niż na wsi.
- W 2017 roku nadal korzystnie kształtowały się wskaźniki dotyczące ruchu naturalnego w Małopolsce. Przyrost naturalny w województwie utrzymywał się na poziomie dodatnim. Współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł w 2017 roku 1,9‰, podczas gdy ogółem w Polsce był ujemny (-0,02‰). Wzrosła liczba urodzeń i liczba zgonów, natomiast przeciętna długość trwania życia nieznacznie zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.
- W 2017 roku saldo migracji wewnętrznych w Małopolsce było dodatnie i wynosiło 3 760 osób, natomiast saldo migracji zagranicznych: +346 osób. Współczynnik salda migracji wewnętrznych na 1 tys. ludności w województwie małopolskim był dodatni i wynosił 1,1‰. Dodatni był także współczynnik salda migracji zagranicznych (0,1‰).
- Oceniając procesy demograficzne przez pryzmat układu przestrzennego zaobserwować można szczególnie niekorzystne wskaźniki (ujemny przyrost naturalny przy ujemnym saldzie migracji) w powiatach północnej części województwa. Powiaty położone na południu oraz w centrum regionu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie charakteryzowały się wysokim, dodatnim saldem migracji.

1. Stan ludności

Na koniec 2017 roku województwo małopolskie zamieszkiwane było przez 3 391 380 osób (stan na 31 grudnia). Stanowiło to 8,8% ludności kraju i lokowało Małopolskę na 4. miejscu pod względem liczby mieszkańców, po województwach mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Od początku bieżącego stulecia w regionie obserwuje się corocznie systematyczny wzrost ludności, jednak tempo wzrostu w ostatnich latach wyraźnie uległo osłabieniu. W 2017 roku Małopolska była jednym z zaledwie pięciu województw, w których nastąpił wzrost liczby mieszkańców. Średnioroczne tempo wzrostu ludności regionu wynosiło +0,3% co oznacza, że przybyło 9,1 tys. osób. Dla porównania, w 2016 roku przyrost rzeczywisty wzrósł o 0,3% (przybyło 9,6 tys. mieszkańców). Zgodnie z założeniami prognozy ludności GUS na lata 2014–2050, do roku 2025 będzie następował wzrost liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego wzrostu będzie coraz wolniejsze. Przewiduje się, że w okresie po 2025 roku w województwie małopolskim zacznie ubywać ludności.

W 2017 roku w małopolskich miastach mieszkało 1 637 850 osób. Współczynnik urbanizacji wynosił 48,3% i był o 0,1 p.p. niższy niż rok wcześniej. W skali kraju współczynnik ten wynosił 60,1%, natomiast najbardziej zurbanizowanym województwem pozostało województwo śląskie, w którym 76,9% ludności stanowili mieszkańcy miast. Tak jak w roku ubiegłym, regionem o najniższym współczynniku urbanizacji było Podkarpacie (41,1%). Małopolskie wsie zamieszkiwało w 2017 roku 1 753 530 osób, co stanowiło 51,7% ludności regionu i 11,4% ogółu ludności wiejskiej Polski. Dynamika zmian liczby ludności wiejskiej w 2017 roku w odniesieniu do roku poprzedniego wyniosła 100,5%.

Tabela 7. Ludność województwa małopolskiego (w tys.)

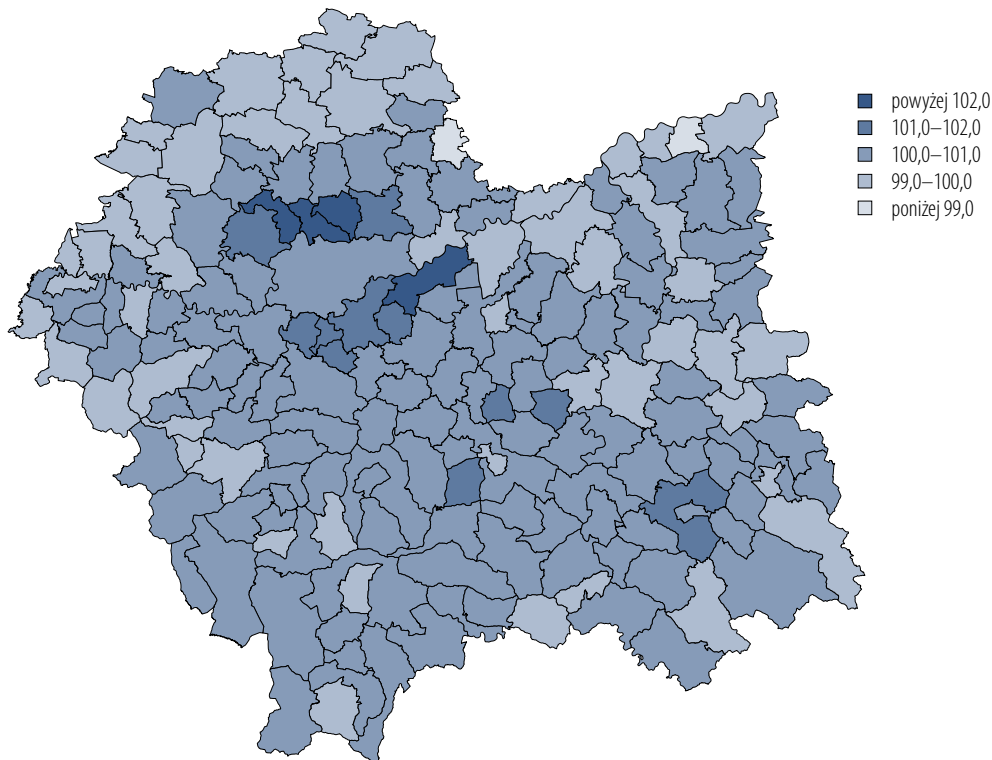
	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	Dynamika (2016 = 100%)
Województwo – ogółem	3 271,2	3 287,1	3 336,7	3 354,1	3 368,3	3 382,3	3 391,4	100,3%
z tego:								
› w miastach	1 618,1	1 617,3	1 640,3	1 639,2	1 637,6	1 637,4	1 637,8	100,0%
› na wsi	1 653,1	1 669,8	1 696,4	1 714,8	1 730,7	1 744,9	1 753,5	100,5%
Mężczyźni	1 585,9	1 592,8	1 619,4	1 627,0	1 634,3	1 641,3	1 646,0	100,3%
z tego:								
› w miastach	765,8	765,0	776,4	775,2	774,7	774,8	775,0	100,0%
› na wsi	820,1	827,8	843,0	851,8	859,5	866,5	871,0	100,5%
Kobiety	1 685,3	1 694,3	1 717,3	1 727,1	1 734,1	1 740,9	1 745,4	100,3%
z tego:								
› w miastach	852,3	852,3	863,8	864,0	862,9	862,6	862,8	100,0%
› na wsi	832,9	842,0	853,4	863,1	871,2	878,3	882,6	100,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przestrzenny rozkład dynamiki zmian ludności w województwie był zróżnicowany. Średnia wartość dla województwa małopolskiego była dodatnia i wynosiła 100,3%. W ostatnim roku aż w 14 powiatach ziemskich nastąpił przyrost ludności – największy w powiatach: krakowskim, wielickim, nowosądeckim i myślenickim. Szczególną uwagę należy zwrócić na gminy położone w najbliższym sąsiedztwie Krakowa. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowały: Wielka Wieś (103,8%), Niepołomice (102,4%), Michałowice (102,1%) i Zielonki (102,1%). W dwóch dużych miastach, w Krakowie i w Nowym Sączu, również przybyło mieszkańców. Miasta te osiągnęły wartość wskaźnika poniżej średniej wartości dla województwa – odpowiednio 100,3% i 100,1%.

Odmienną sytuacją charakteryzowało się 5 powiatów ziemskich, głównie na zachodzie i na północy Małopolski (powiat chrzanowski, olkuski, oświęcimski, miechowski i dąbrowski) oraz powiat grodzki Tarnów, w których ubyło mieszkańców. Najmniejszą wartość wskaźnika osiągnęły gminy: Mędrzechów (98,2%), Pałecznicza (98,4%), Gręboszów (99,1%), Bolesław – pow. dąbrowski (99,1%) i miasto Oświęcim (99,2%).

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w 2017 roku (rok poprzedni = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niewielka dynamika liczby ludności w województwie małopolskim w 2017 roku nie spowodowała dużej zmiany gęstości zaludnienia. Na 1 km² przypadały 223 osoby, a więc wartość wskaźnika w porównaniu do roku poprzedniego nie zmieniła się. Dla Polski, niezmiennie od 2010 roku, wartość ta była równa 123 osobom na 1 km². Pod względem gęstości zaludnienia województwo małopolskie zajęło więc drugą pozycję, zaraz po województwie śląskim (369 osób/km²). Pod względem gęstości zaludnienia na terenach wiejskich Małopolska jest nieustannie na pierwszym miejscu w kraju (130 osób/km² przy średniej dla obszarów wiejskich w Polsce równej 53 osobom/km²). W miastach gęstość zaludnienia wyniosła 989 osób/km² i była niższa niż średnia dla kraju (1054 osoby/km²).

Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Najsilniejsze zaludnienie notuje się w centralnej i południowo-zachodniej części województwa, natomiast najsłabsze na ziemiach północnych. Co naturalne, największą gęstość zaludnienia (powyżej 500 osób/km²) wykazują powiaty grodzkie: Kraków (2 348 osób/km² – wzrost o 6 osób w porównaniu do 2016 roku), Tarnów (1 515 osób/km² – spadek o 6 osób w porównaniu do 2016 roku) i Nowy Sącz (1 460 osób/km² – wzrost o 1 osobę w porównaniu do 2016 roku) oraz gminy miejskie takie, jak: Oświęcim (1 289 osób/km²), Gorlice (1 181 osób/km²), Bochnia (1 004 osób/km²), Limanowa (808 osób/km²), Nowy Targ (653 osoby/km²), Chrzanów (596 osób/km²) i Wieliczka (586 osób/km²). Tak samo jak w roku poprzednim, najmniejszą gęstość zaludnienia odnotowały gminy wiejskie: Uście Gorlickie (24 osoby/km²), Sękowa (26 osób/km²), Książ Wielki (37 osób/km²), Raclawice (42 osoby/km²) i Łabowa (50 osób/km²).

2. Procesy demograficzne

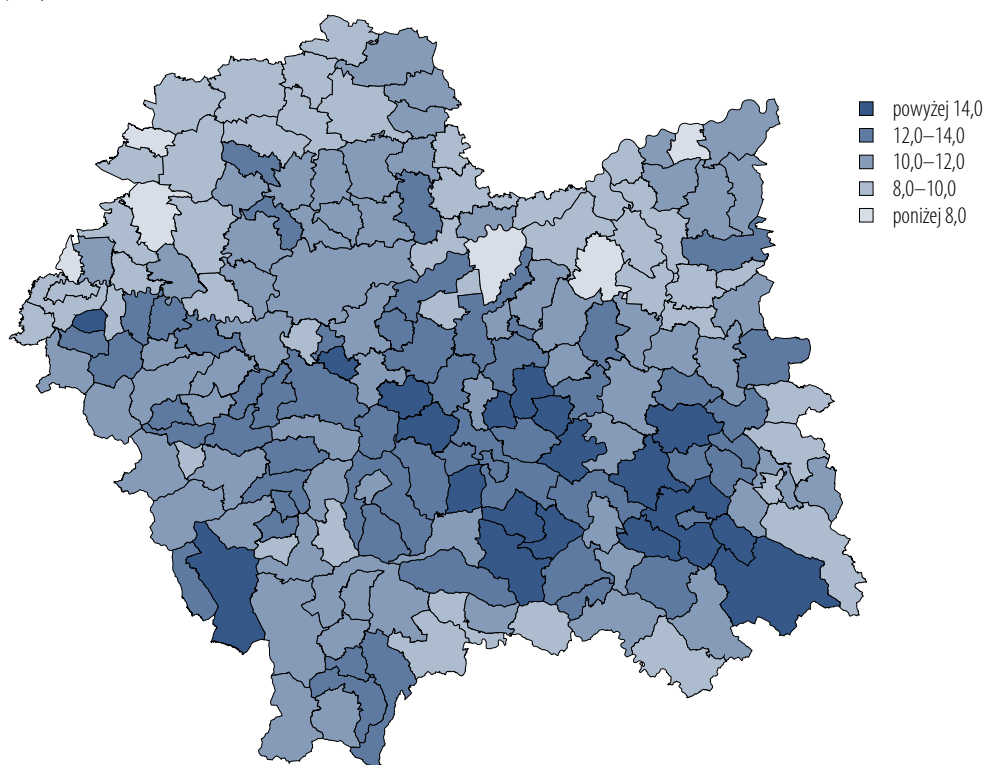
Urodzenia i dzietność kobiet

Od 2009 roku w województwie małopolskim obserwuje się spadek liczby urodzeń. Sytuacja ta zmieniła się w ostatnich latach, kiedy po 2013 roku ich liczba zaczęła wzrastać. W 2017 roku zarejestrowano 38,2 tys. urodzeń żywych, czyli o 5,0% więcej niż w roku poprzednim.

Analizując zróżnicowanie przestrzenne urodzeń w podziale na powiaty województwa małopolskiego, należy zauważyć, że najwięcej dzieci urodziło się w Krakowie (9,2 tys.), powiecie krakowskim (2,9 tys.) oraz w powiecie nowosądeckim (2,8 tys.). Najmniejszą liczbę urodzeń odnotowano w powiatach proszowickim, miechowskim i dąbrowskim (odpowiednio 445, 473 i 627).

Współczynnik urodzeń obliczany jako liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców w 2017 roku dla województwa małopolskiego wynosił 11,3‰ (o 0,51 p. prom. więcej niż w 2016 roku) i był wyższy niż średnia dla Polski (10,5‰). Najwyższe natężenie urodzeń wystąpiło w województwie pomorskim – 11,8‰, natomiast najniższe w świętokrzyskim – 8,7‰. Nieznacznie wyższe wartości osiągnęły na wsi – 11,4‰, natomiast w miastach współczynnik był równy 11,1‰. Również w tym przypadku wartości te przewyższały średnią dla kraju, gdzie współczynnik był równy 10,8‰ na wsi i 10,2‰ w miastach. Rozkład przestrzenny współczynnika w województwie małopolskim wskazywał, że najwyższe wartości odnotowano w powiecie limanowskim (13,5‰), nowosądeckim (13,0‰), i myślenickim (12,5‰), natomiast najniższą wartość zaobserwowano w Tarnowie (8,5‰). Analizując przekrój gminny, w 2017 roku najwyższe natężenie urodzeń na 1 000 ludności odnotowano w gminie wiejskiej Żegocina (15,9‰), a najniższe – w gminie wiejskiej Bolesław – pow. olkuski (6,8‰).

Mapa 2. Współczynnik urodzeń w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik dzietności (wyrażający liczbę urodzeń na liczbę kobiet w wieku 15–49 lat) jest ważnym elementem wskazującym badania procesów demograficznych. Przyjmuje się, że wartości pomiędzy 2,10 a 2,15 są optymalne i gwarantują zastępowalność pokoleń. Od 2014 roku obserwowano tendencję rosnącą współczynnika dzietności. W 2017 roku dla województwa małopolskiego wynosił on 1,49 i był wyższy niż w roku poprzednim (w 2016 roku wynosił 1,40). Wyższe wartości współczynnika stwierdzono w trzech województwach: pomorskim i wielkopolskim (odpowiednio: 1,63 i 1,58) oraz w mazowieckim (1,57). Najniższy w kraju poziom współczynnika dzietności był w województwach: świętokrzyskim (1,26) i opolskim (1,29).

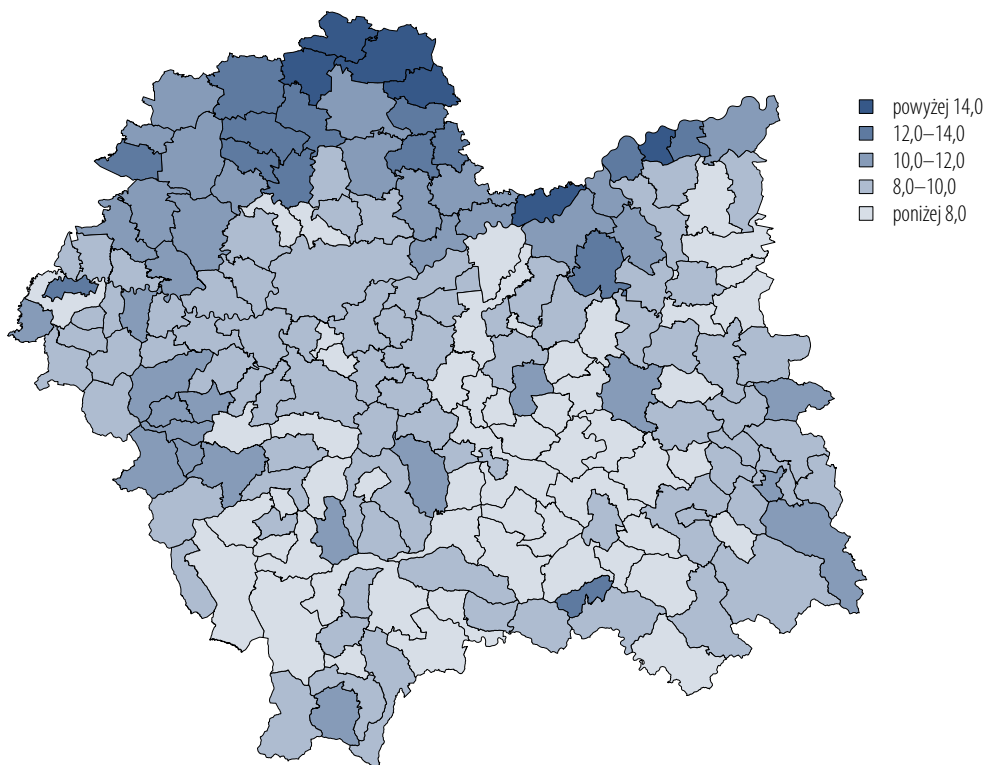
Pomimo tego, że wartość wskaźnika w Małopolsce stanowiła nieznacznie wyższy poziom niż średnia dla kraju, która osiągnęła wartość 1,45, tak niska wartość współczynnika nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń.

Umieralność

W ostatnich latach w województwie małopolskim obserwowano wzrost liczby zgonów ogółem. W 2017 roku liczba zgonów zwiększyła się z 30,7 tys. w 2016 roku do 31,5 tys., czyli o 1,1 tys. Dysproporcja pomiędzy zgonami w miastach i na wsi w ostatnim roku zwiększyła się. W 2016 roku w miastach Małopolski odnotowano o 346 zgonów więcej niż na wsi, natomiast w 2017 roku już o 1 042 więcej. Struktura zgonów według płci potwierdza, że w dalszym ciągu umiera więcej mężczyzn niż kobiet. W 2017 roku zmarło ich o 4,1% więcej, a udział zgonów mężczyzn w relacji do ogółu zgonów wynosił 51,0% (w kraju wskaźnik ten osiągnął wartość 51,5%).

Współczynnik natężenia zgonów, czyli liczba zgonów na 1 000 mieszkańców, w 2017 roku był równy 9,4‰, czyli o 0,3 p. prom. niższy niż w 2016 roku. Wartość współczynnika była także niższa niż średnia dla kraju (10,5‰). Wyższe wartości odnotowano w miastach (10,0‰) niż na wsi (8,8‰). Utrzymywały się one poniżej średniej dla kraju, która wynosiła odpowiednio 10,7‰ i 10,2‰. Najwyższy wskaźnik natężenia zgonów ogółem w Polsce wystąpił w województwie łódzkim (12,6‰), natomiast najniższy wskaźnik wystąpił w województwie podkarpackim (9,1‰).

Mapa 3. Współczynnik natężenia zgonów na 1 000 mieszkańców w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo spadku liczby zgonów ogółem, w 2016 roku wzrosła liczba zgonów niemowląt. Zarejestrowano 142 zgony, czyli aż o ponad 16,4% więcej w porównaniu z 2016 rokiem. Współczynnik natężenia zgonów niemowląt (liczba zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń żywych) w porównaniu do 2016 roku był również wyższy i wyniósł 3,7‰, przy czym średnia wartość dla kraju była równa 4,0‰. Najwyższe wartości wskaźnik ten osiągnął w powiatach dąbrowskim (8,0‰), tarnowskim (6,9‰) i nowotarskim (6,7‰), natomiast najniższe w powiatach proszowickim (0,0‰) bocheńskim (1,5‰) i krakowskim (2,1‰).

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny, określany jako różnica urodzeń i zgonów, w województwie małopolskim od wielu lat utrzymuje się na poziomie dodatnim. W 2017 roku odnotowano nadwyżkę 6 309 osób, co dawało regionowi drugą lokatę w kraju (zaraz po województwie wielkopolskim). W Polsce przyrost naturalny utrzymał się na poziomie ujemnym (-870 osób). Gorsza sytuacja niż przeciętna wartość dla kraju wystąpiła w 9 województwach.

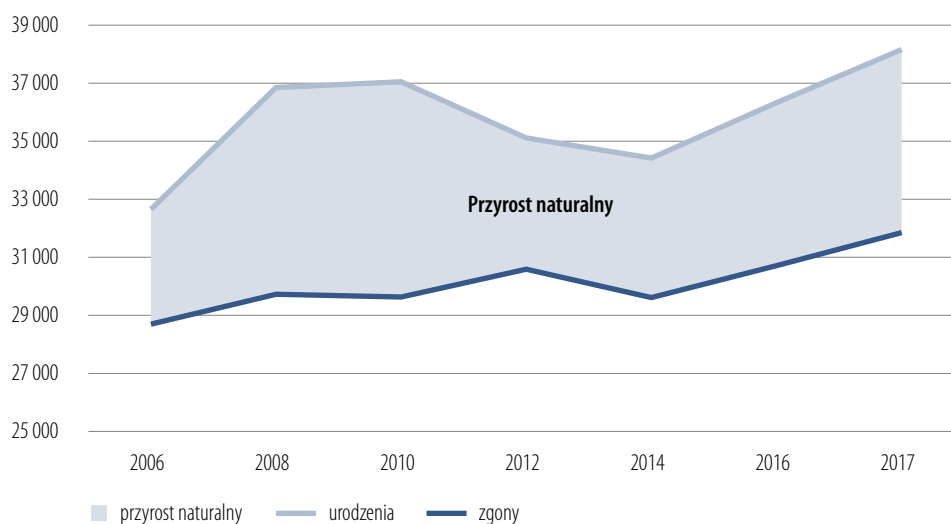
Tabela 8. Wskaźniki ruchu naturalnego w województwie małopolskim

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Urodzenia żywe na 1 000 ludności							
Województwo – ogółem	10,0	11,3	11,1	10,5	10,2	10,8	11,3
› miasto	9,2	10,4	10,4	9,7	9,5	10,7	11,1
› wieś	10,8	12,1	11,8	11,3	10,9	10,9	11,4

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Zgony na 1 000 ludności							
Województwo – ogółem	8,8	9,1	8,9	9,1	8,8	9,1	9,4
› miasto	9,1	9,3	9,1	9,5	9,2	9,5	10,0
› wieś	8,6	8,9	8,7	8,8	8,4	8,7	8,8
Przyrost naturalny na 1 000 ludności							
Województwo – ogółem	1,2	2,2	2,2	1,4	1,4	1,7	1,9
› miasto	0,2	1,0	1,3	0,2	0,3	1,2	1,1
› wieś	2,2	3,3	3,1	2,5	2,5	2,1	2,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 19. Urodzenia i zgony w województwie małopolskim

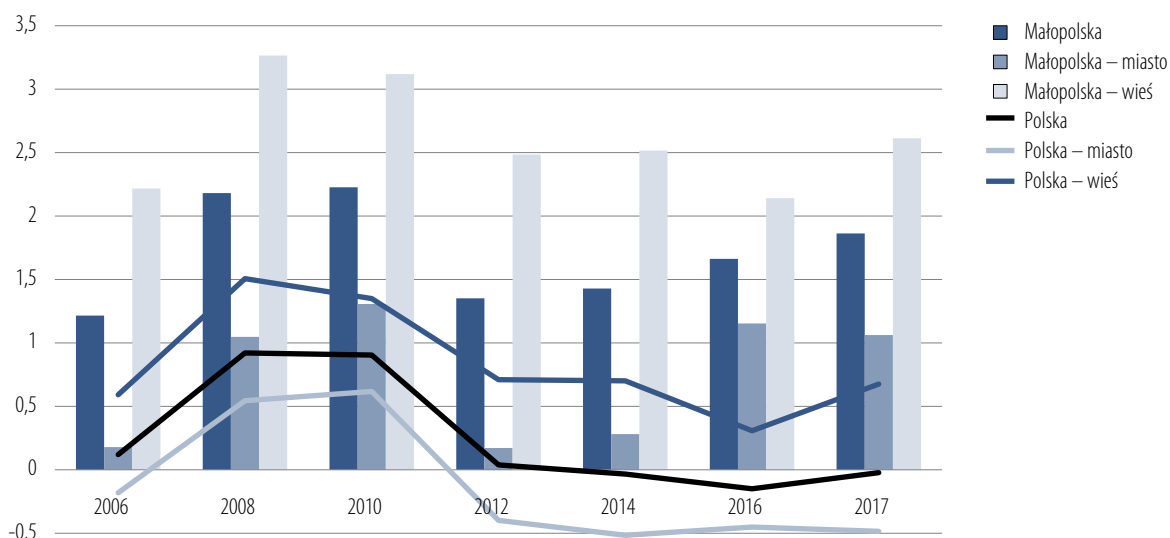

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współczynnik natężenia przyrostu naturalnego, obliczany jako różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w podziale na 1 000 mieszkańców, w województwie małopolskim był równy 1,86, czyli o 0,20 p. prom. więcej niż w 2016 roku. Zdecydowanie przewyższał on średnią dla kraju, która wynosiła -0,02‰ (dla porównania – w 2016 roku była ona równa -0,15‰). Wynik ten dał Małopolsce 3. miejsce wśród wszystkich regionów, zaraz po województwie pomorskim (2,51‰) i wielkopolskim (2,06‰).

Na obszarach wiejskich od wielu lat obserwowane są wyższe wartości współczynnika przyrostu naturalnego niż w miastach. W 2017 roku w województwie małopolskim wskaźnik ten osiągnął wartość 2,61‰ dla mieszkańców wsi i 1,06‰ dla mieszkańców miast. Dla porównania, w roku poprzednim był on równy odpowiednio 2,14‰ i 1,15‰. Odnosząc się do wyników osiągniętych w kraju, należy podkreślić, że przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w województwie małopolskim utrzymywał się na poziomie dodatnim, zarówno wśród mieszkańców miast, jak i obszarów wiejskich. W Polsce wskaźnik ten w 2017 roku dla miast był na poziomie ujemnym (-0,48‰), natomiast wśród mieszkańców obszarów wiejskich – dodatni (0,68‰). Analizując problem w aspekcie przestrzennym w odniesieniu do małopolskich powiatów, należy zauważyć, że w 2016 roku sytuacja ta była odmienna jedynie w powiecie wielickim, gdzie przyrost naturalny w miastach przewyższał wskaźnik z obszarów wiejskich. W 2017 roku do tego zjawiska dołączyły także powiaty: dąbrowski, olkuski i krakowski. Najwyższe wartości przyrostu naturalnego na obszarach wiejskich wystąpiły w powiatach nowosądeckim (6,48‰), limanowskim (5,51‰) i bocheńskim (4,66‰).

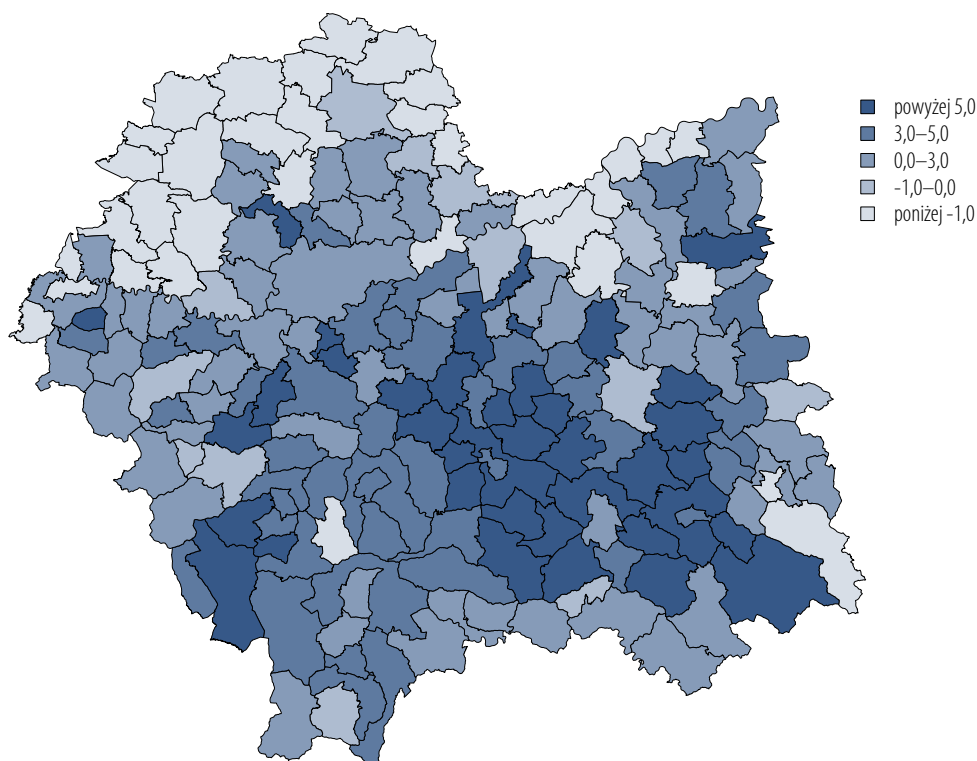
Wykres 20. Przyrost naturalny na 1 000 ludności (w ‰)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego bardzo dobrze obrazuje podział względem gmin Małopolski. Najwyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego w 2017 roku odznaczyły się gminy wiejskie: Słupnice (9,92‰), Jabłonka (8,49‰), Łącko (8,48‰), Podegrodzie (8,08‰), Łososina Dolna (8,07‰) i Żegocina (8,02‰). Aż 102 gminy (56,04%) uzyskały współczynnik wyższy niż średnia dla województwa małopolskiego, a 135 gmin (74,18% gmin w Małopolsce) – wyższy niż średnia wartość dla kraju. W gminie Sułoszowa współczynnik uzyskał wartość równą 0, natomiast największą ujemną wartość odnotowano w gminach: Książ Wielki (-7,98‰), Bolesław – pow. dąbrowski (-7,35‰), Słaboszów (-6,93‰) i Koszyce (-6,68‰). Ujemną wartością współczynnika przyrostu naturalnego wykazało się także jedno miasto na prawach powiatu – Tarnów (-1,24‰) oraz cztery miasta powiatowe: Oświęcim, Gorlice, Zakopane i Sucha Beskidzka.

Mapa 4. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

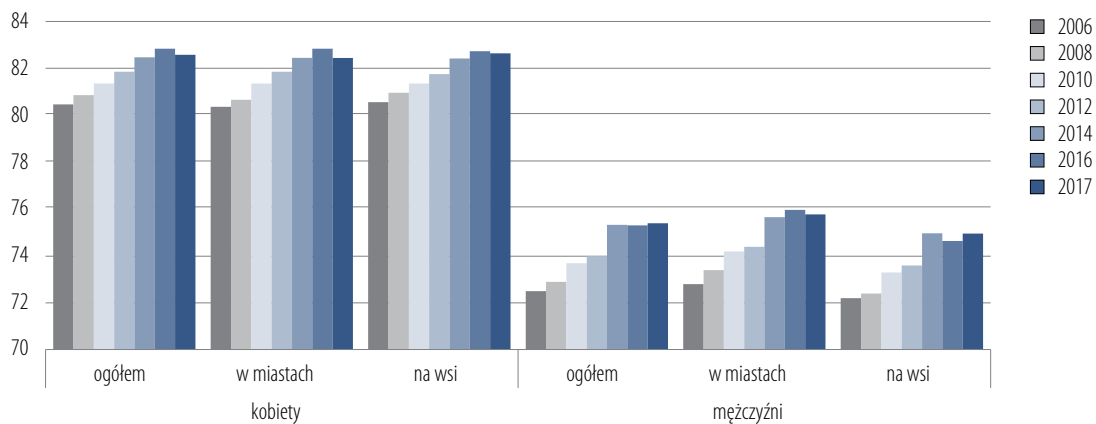
Przeciętne dalsze trwanie życia

Rozwój nowoczesnych metod diagnostycznych i medycznych oraz poprawa ogólnej kondycji zdrowotnej Polaków mają swoje odzwierciedlenie w wydłużaniu się przeciętnego dalszego trwania życia. Była to tendencja wieloletnia, jednak w 2017 roku, w porównaniu do 2016 roku, długość trwania życia nieznacznie się zmniejszyła. W Polsce w 2017 roku mężczyźni żyli przeciętnie 74,0 lat, natomiast kobiety 81,8 lat. Dla porównania w 2016 roku było to odpowiednio 74,0 lat i 81,9 lata.

Podobna sytuacja zaszła również w Małopolsce. Przeciętne trwanie życia kobiet w 2017 roku nieznacznie zmniejszyło się w stosunku do 2016 roku (82,9 lat). Małopolanki dożywały średnio 82,6 lat, co lokowało województwo małopolskie na 3. miejscu w kraju (po województwie podkarpackim i podlaskim). W przypadku mężczyzn nastąpił dalszy wzrost długości trwania życia. Statystyczny Małopolanin dożywał 75,4 lat, co okazało się drugim najwyższym wynikiem w kraju (po województwie podkarpackim). Dla porównania, w 2016 roku wskaźnik ten dla mężczyzn był równy 75,3 lat.

W 2017 roku przewidywano, że dłużej będą żyli mężczyźni zamieszkujący małopolskie miasta (75,8 lat) niż wsie (75,0). Odwrotna zależność wystąpiła w przypadku kobiet – dłużej miały żyć mieszkanki wsi (82,7 lat), jednak różnica pomiędzy tą wartością a wiekiem mieszanek miast była nieznaczna (82,5 lat). W odniesieniu do roku poprzedniego, nieznacznie zmniejszył się wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn zamieszkujących miasta oraz kobiet mieszkających zarówno w miastach, jak i na wsi. Odwrotną tendencję wykazał wskaźnik dla mężczyzn mieszkających na obszarach wiejskich, gdzie w 2016 roku jego wartość była niższa niż w 2017 roku.

Wykres 21. Zmiana przeciętnego trwania życia kobiet i mężczyzn w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Małżeństwa, rozwody i separacje

Od kilku lat w województwie małopolskim obserwuje się spadek liczby zawieranych małżeństw. Sytuacja uległa zmianie od 2014 roku, gdzie liczba ta zaczęła się zwiększać. W 2016 roku zawarto 18,0 tys. małżeństw, natomiast w 2017 roku 18,3 tys. Więcej związków małżeńskich (9,6 tys., czyli 52,3%) zawarto na wsi. Współczynnik natężenia małżeństw, obliczany jako liczba zawartych małżeństw na 1 000 mieszkańców, w 2017 roku nieznacznie zwiększył się w relacji do roku poprzedniego i wynosił 5,4‰, co usytuowało Małopolskę na drugim miejscu wśród wszystkich województw (zaraz po województwie pomorskim – 5,4‰). Najniższą wartość współczynnika wykazały województwo łódzkie i świętokrzyskie (4,7‰). Współczynnik natężenia małżeństw dla kraju był równy 5,0‰. Wyższa wartość współczynnika występowała na wsi, gdzie wynosiła 5,5‰ (dla kraju wynosiła 5,1‰) i była wyższa o 0,2 p. prom. niż w miastach. W układzie powiatowym województwa małopolskiego najwięcej małżeństw na 1 tys. ludności przypadło w powiecie nowosądeckim (6,3‰), limanowskim (6,2‰) i myślenickim (6,0‰), a najmniej w powiecie krakowskim i w Tarnowie (4,5‰).

Od początku obecnego stulecia obserwuje się trend zmniejszania się odsetka małżeństw wyznaniowych. W 2017 roku w Małopolsce spośród wszystkich zawartych małżeństw, 71,6% stanowiły małżeństwa wyznaniowe ze skutkami cywilnymi (nieznaczny wzrost w porównaniu do roku poprzedniego). W 2017 roku w Polsce odsetek ten wynosił 62,3%.

Od 2015 roku w województwie małopolskim spada liczba rozwodów. W 2017 roku orzeczono prawomocnie o 6,7% mniej rozwodów niż w roku ubiegłym, tj. 4,33 tys. W skali całego kraju spadek ten był równy 2,8%. Liczba rozwodów na 1 000 mieszkańców Małopolski wynosiła 1,3‰, czyli o 0,4 p.p. mniej niż średnia dla kraju.

W ostatnich latach w Polsce obserwuje się także spadek liczby orzeczonych separacji. W 2017 roku sądy orzekły w kraju o 2,7% mniej separacji niż w roku ubiegłym. W województwie małopolskim orzeczono prawomocnie 151 separacji, czyli o 1,3% mniej niż w roku poprzednim.

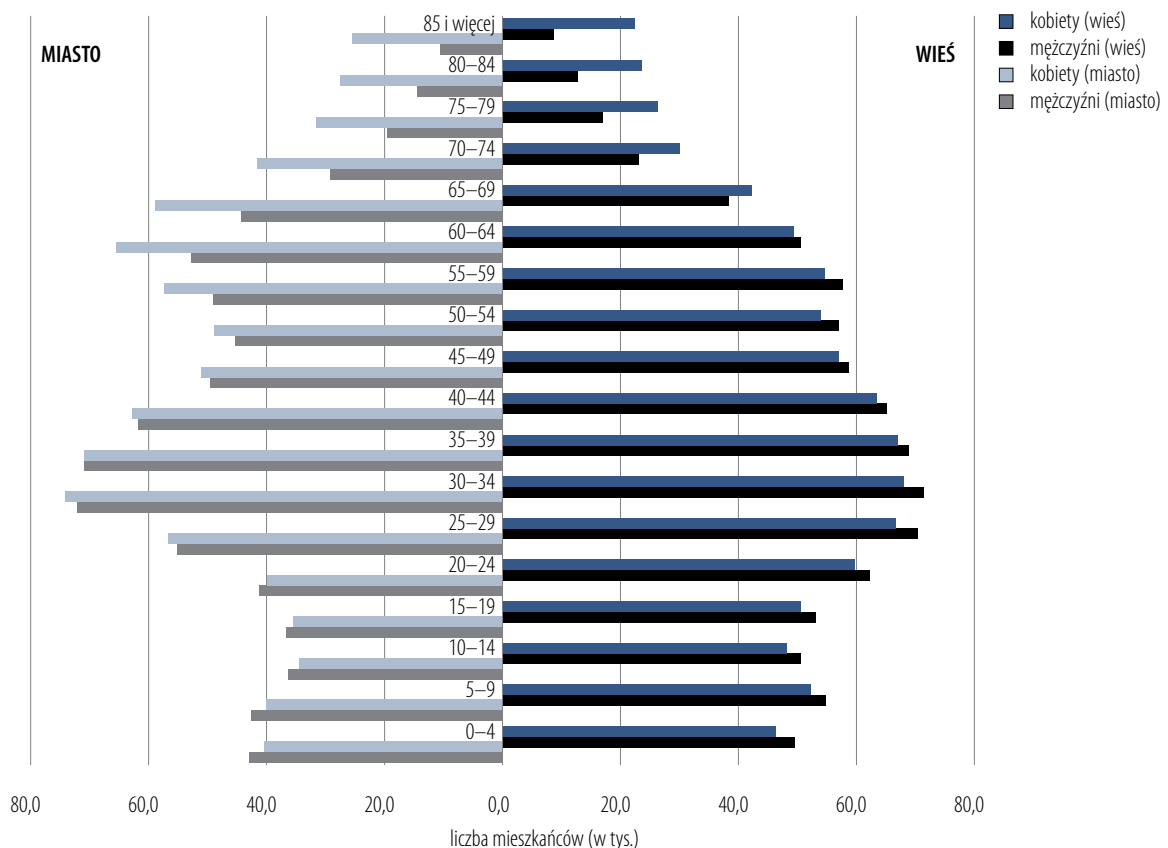
3. Struktura wieku i płci ludności

W 2017 roku struktura ludności według płci wskazywała na nieznaczną przewagę kobiet w województwie. Pod względem współczynnika feminizacji Małopolska usytuowała się na 8. miejscu w kraju (razem z województwami: kujawsko-pomorskim, lubelskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim). Współczynnik feminizacji, tak jak w roku poprzednim, wynosił 106. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie łódzkim, w którym na 100 mężczyzn przypadało 110 kobiet, a najniższy w województwach: podkarpackim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio po 104 kobiety na 100 mężczyzn).

W Małopolsce najwyższe dysproporcje płci, przewyższające średnią wojewódzką, odnotowano we wszystkich miastach na prawach powiatu: w Krakowie (współczynnik feminizacji był równy 114), w Tarnowie (112) i w Nowym Sączu (109). Spośród powiatów ziemskich najwyższym wskaźnikiem wyróżniły się powiaty tatrzański i chrzanowski (wskaźnik równy 107). Najniższym współczynnikiem feminizacji odznaczył się powiat limanowski, w którym liczba kobiet była taka sama jak liczba mężczyzn – wskaźnik osiągnął wartość równą 100 oraz powiaty: dąbrowski i nowosądecki (wskaźnik równy 101). Odnosząc się do wartości współczynnika na poziomie gmin, najwyższe wartości w 2016 roku zaobserwowano w Zakopanem (115), Krakowie (114) i Tarnowie (112), natomiast na drugim końcu skali plasowała się gmina Łabowa (94) oraz następnie gminy: Tokarnia, Mszana Dolna (gmina wiejska), Zawoja, Niedźwiedź, Raclawice (wartości wskaźnika dla wymienionych gmin były równe 95 kobiet/100 mężczyzn).

Podobnie jak w całym kraju, tak i w Małopolsce, współczynnik feminizacji uzależniony był od miejsca zamieszkania. W miastach na 100 mężczyzn przypadało aż 111 kobiet, natomiast na obszarach wiejskich – 101.

Wykres 22. Piramida wieku i płci mieszkańców województwa małopolskiego w 2017 roku w podziale na mieszkańców miast i obszarów wiejskich

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Piramida wieku i płci to geograficzny obraz struktury danego społeczeństwa. Ocena rozkładu wiekowego dostarcza wielu informacji o aktualnej kondycji populacji. Struktura wieku mieszkańców Małopolski jest zupełnie inna dla ludności zamieszkującej obszary miejskie i wiejskie. Analizując strukturę wieku mieszkańców miast, należy zauważyć dwa wyraźne wybrzuszenia spowodowane wyżym demograficznym (między 25 a 45 lat oraz 55 do 75 lat). Taki rozkład piramidy wieku świadczy o wkraczaniu mieszkańców w „starość demograficzną”. Ludność mieszkająca na wsi charakteryzuje się natomiast regularną strukturą wskazującą na przewagę społeczeństwa w wieku mobilnym. W miastach przewaga kobiet w ogólnej strukturze wieku uwidaczniała się już od grupy wiekowej 25–29 lat i w wyższych, natomiast na wsi dopiero od grupy wiekowej 65–69 lat.

W ostatnich latach obserwuje się spowolnienie rozwoju demograficznego Małopolski i postępujący proces starzenia się społeczeństwa województwa małopolskiego. Starzenie się ludności oznacza zwiększanie się odsetka osób starszych (przyjmuje się próg 65 lat i więcej) przy jednoczesnym zmniejszaniu odsetka dzieci i młodzieży.

Na koniec 2017 roku w województwie małopolskim mediana wieku wyniosła 39 lat (jak w roku 2016), co oznaczało, że 50% mieszkańców jeszcze nie osiągnęła tego wieku, a druga połowa go przekroczyła. Jest to jednak wartość nieznacznie niższa niż mediana wieku populacji w kraju, która kształtowała się na poziomie 41 lat. Statystyczny mieszkaniec województwa małopolskiego był więc młodszy od mieszkańca w kraju o 1 rok i 2 miesiące. W 2017 roku najniższe wartości mediany wieku odnotowano w województwach: pomorskim i wielkopolskim (odpowiednio po 39 lat), a najwyższe w województwach łódzkim i opolskim – 42 lata. Przeciętnie mieszkańcy miast Małopolski byli starsi o 3,5 roku od mieszkańców wsi. Ich średni wiek wynosił 41 lat (średni wiek mieszkańców miast dla Polski wynosił 42 lata). Statystycznie najmłodszy mieszkaniec województwa małopolskiego mieszkał w powiatach: limanowskim (mediana wieku równa była 35 lat) i nowosądeckim (mediana wieku wynosiła 36 lat), a najstarsi w Tarnowie (43 lata). W województwie małopolskim statystyczna kobieta była starsza od mężczyzny o blisko 3 lata. Rozkład przestrzenny mediany wieku ludności w województwie jest powiązany z wartością przyrostu naturalnego. Zależność między tymi miernikami wskazuje, że im wyższy współczynnik przyrostu naturalnego na danym obszarze, tym niższa mediana wieku jego mieszkańców.

Innym wskaźnikiem, który dobrze obrazuje proces starzenia się społeczeństwa jest *wskaźnik starości*, czyli relacja liczby ludności w wieku 65 lat i więcej do liczby osób poniżej 19 roku życia. W województwie małopolskim w ostatnich latach jego wartość stawała się coraz wyższa. W 2017 roku wskaźnik ten był równy 0,77, czyli o 0,02 więcej niż przed rokiem. Podobna tendencja utrzymywała się w całym kraju. Oznaczało to, że w analizowanym okresie na 100 dzieci i młodzieży do 19 lat przypadały w Polsce 77 osoby w wieku 65 lat i więcej, natomiast rok wcześniej było to 79 osób.

Stopniowe zmniejszanie się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym pogłębia proces starzenia się społeczeństwa. W końcu 2017 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, czyli mieszkańców Małopolski w wieku 17 lat i mniej, wynosiła 642,46 tys. osób. W porównaniu do 2016 roku zwiększyła się o 323 osoby. Udział ludności tej grupy ekonomicznej w ogólnej liczbie mieszkańców województwa małopolskiego wynosił 18,9% i w stosunku do roku poprzedniego nieznacznie się zwiększył. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym przeważali mężczyźni (18–64 lata), którzy stanowili 51,3% ogółu tej grupy.

Na koniec 2017 roku w województwie małopolskim liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 2 086,0 tys. osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 11,2 tys. osób. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wynosił 61,5% i w stosunku do 2016 roku obniżył się o 0,5 p.p. Wśród osób w wieku produkcyjnym przeważali mężczyźni (18–64 lata), którzy stanowili 52,6% ogółu tej grupy.

W ostatnich latach w Małopolsce obserwuje się wyraźny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, czyli kobiet w wieku 60 i więcej lat oraz mężczyzn w wieku powyżej 65 lat. Wzrost ten jest dynamiczny i przewiduje się, że w następnych latach będzie postępował. Spowodowany jest on zmianą stylu życia oraz wydłużaniem się jego trwania. Ponadto w ostatnich latach zauważalne jest wchodzenie w wiek poprodukcyjny osób urodzonych w latach 50. (najliczniejszych w całym okresie powojennym) oraz w latach 60. ubiegłego wieku. Na koniec 2017 roku do tej grupy zaliczało się 662,9 tys. mieszkańców, czyli o ponad 17,1 tys. więcej niż w roku ubiegłym, wobec czego wzrost był równy 2,6%. Udział omawianej grupy w ludności ogółem w województwie małopolskim wynosił 19,5% i w stosunku do 2016 roku wzrósł o 0,45 p.p.

Analizując strukturę wieku ludności w układzie przestrzennym, można zauważyć, że w województwie małopolskim młodsze społeczeństwo występuje na wsi. W 2017 roku spośród 642,5 tys. osób w wieku przedprodukcyjnym aż 56,5% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich (362,7 tys. osób). Wywołane jest to wyższym współczynnikiem przyrostu naturalnego i wyższym wskaźnikiem dzietności na obszarach wiejskich. Na małopolskich wsiach obserwuje się także niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej strukturze

wieku mieszkańców województwa. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym mieszkający na wsi stanowią 44,4% (294,3 tys. osób) wszystkich osób w wieku poprodukcyjnym w województwie. W grupie ludności w wieku produkcyjnym odsetek ludności w miastach wynosi 47,4% (989,5 tys. osób), natomiast na wsi 52,6% (1,1 mln osób).

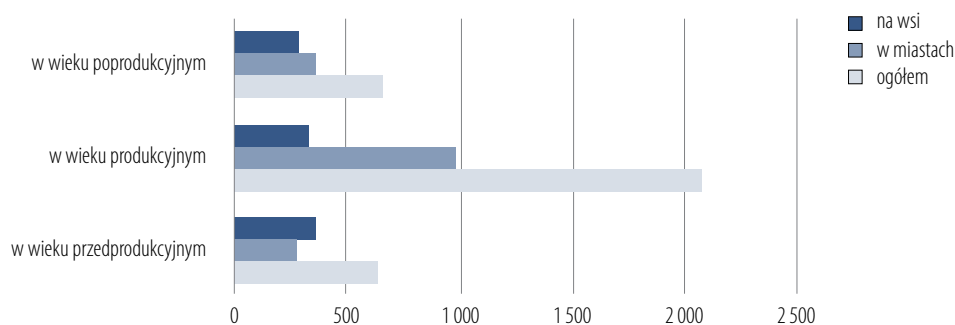
Tabela 9. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w podziale na ekonomiczne grupy wieku

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Struktura według ekonomicznych grup wieku							
W wieku przedprodukcyjnym (w tys.)	696,8	670,4	663,5	649,8	640,8	639,2	642,5
w tym:							
› mężczyźni	356,6	342,9	339,6	332,8	328,5	328,0	329,8
› kobiety	340,2	327,6	323,9	317,0	312,4	311,2	312,6
W wieku produkcyjnym (w tys.)	2 061,3	2 087,6	2 122,6	2 124,9	2 115,9	2 097,2	2 086,0
w tym:							
› mężczyźni	1 060,4	1 079,9	1 105,3	1 110,5	1 109,5	1 102,6	1 097,8
› kobiety	1 000,9	1 007,7	1 017,3	1 014,4	1 006,4	994,6	988,2
W wieku poprodukcyjnym (w tys.)	513,1	529,1	550,6	579,4	611,6	645,9	662,9
w tym:							
› mężczyźni	168,8	170,1	174,5	183,6	196,3	210,6	218,3
› kobiety	344,2	359,1	376,1	395,7	415,3	435,2	444,6
Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem							
W wieku przedprodukcyjnym (%)	21,3%	20,4%	19,9%	19,4%	19,0%	18,9%	18,9%
w tym:							
› mężczyźni	51,2%	51,1%	51,2%	51,2%	51,2%	51,3%	51,3%
› kobiety	48,8%	48,9%	48,8%	48,8%	48,7%	48,7%	48,7%
W wieku produkcyjnym (%)	63,0%	63,5%	63,6%	63,3%	62,8%	62,0%	61,5%
w tym:							
› mężczyźni	51,4%	51,7%	52,1%	52,3%	52,4%	52,6%	52,6%
› kobiety	48,6%	48,3%	47,9%	47,7%	47,6%	47,4%	47,4%
W wieku poprodukcyjnym (%)	15,7%	16,1%	16,5%	17,3%	18,2%	19,1%	19,5%
w tym:							
› mężczyźni	32,9%	32,1%	31,7%	31,7%	32,1%	32,6%	32,9%
› kobiety	67,1%	67,9%	68,3%	68,3%	68,0%	67,4%	67,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Odnosząc się do struktury wieku w powiatach Małopolski, należy stwierdzić, że najmłodsze społeczeństwo występowało w południowej części regionu. Zależność ta była najbardziej zauważalna w powiecie limanowskim, gdzie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił 23,4%, w wieku produkcyjnym 61,5 i poprodukcyjnym 15,2%. Podobną sytuację obserwowano także w powiecie nowosądeckim, gdzie odsetek najmłodszej grupy w 2017 roku był równy 22,8%. Najstarszymi powiatami w 2017 roku okazały się miasta: Tarnów (15,7% osób w wieku przedprodukcyjnym, 60,1% w produkcyjnym i aż 24,2% w poprodukcyjnym) i Kraków oraz powiat miechowski.

Wykres 23. Struktura ludności Małopolski według ekonomicznych grup wiekowych w miastach i na wsi w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stopniowe zwiększanie się udziału ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym są negatywnymi trendami. Zmiany te znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego, czyli liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2017 roku wskaźnik ten w województwie małopolskim kształtował się na poziomie 62,6%. Średnia dla kraju była nieznacznie wyższa i wynosiła 63,4%.

4. Migracje

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na stan zaludnienia danego obszaru są migracje. W roku 2017 w Małopolsce saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały, podobnie jak w poprzednich latach, utrzymało się na dodatnim poziomie i wyniosło 3,8 tys. osób (o 0,3 tys. więcej niż przed rokiem). Oznaczało to, że zameldowało się 32,3 tys. osób (o 9,1% więcej niż w 2016 roku) oraz wymeldowało 28,5 tys. osób (o 8,9% więcej niż w roku ubiegłym). Współczynnik natężenia migracji na 1 000 ludności wynosił 1,1‰ i podobnie jak w kraju, wyższy był na wsi (2,2‰) niż w miastach (0,0‰). Najwyższe natężenie wystąpiło w województwie mazowieckim (2,2‰), natomiast najniższe odnotowano w województwie lubelskim, gdzie osiągnęło wartość -2,4‰. Województwo małopolskie zajmowało pod tym względem 3. miejsce w kraju, zaraz po województwie mazowieckim i pomorskim, które odnotowały saldo na poziomie odpowiednio 2,4‰ i 1,6‰.

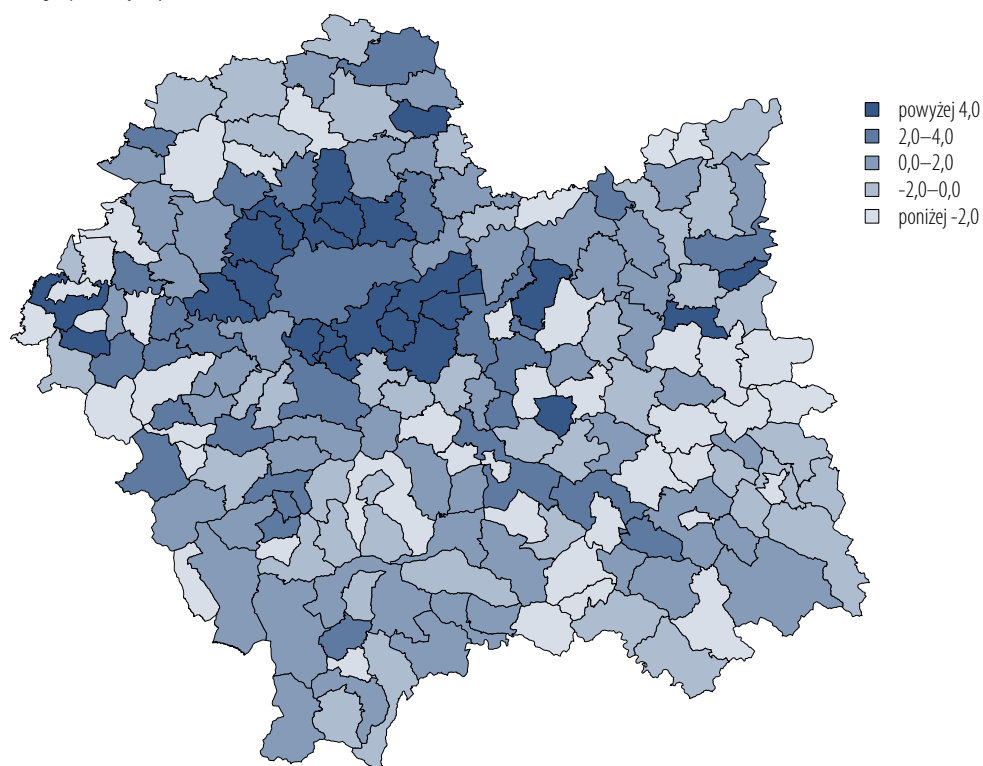
Największe saldo migracji wewnętrznych na 1 000 mieszkańców odnotowały powiaty wielicki (12,5‰), krakowski (7,2‰) oraz Kraków (2,1‰). Widoczny jest zatem przestrzenny rozkład salda migracji w województwie, gdzie najwyższe wartości osiągane są przede wszystkim w obszarze funkcjonalnym stolicy Małopolski. Spośród wszystkich powiatów najgorzej wypadły dwa miasta, w których wartość była ujemna, a ponadto wzrosła w stosunku do roku poprzedniego – Nowy Sącz, gdzie wyniosła -3,0‰ oraz Tarnów (-2,0‰). Tak jak w roku ubiegłym, ujemne saldo migracji wewnętrznych wystąpiło w 14 powiatach.

Na mapie szczególnie widać nadal postępujący proces suburbanizacji. Analizując poziom salda migracji wewnętrznych w podziale na gminy województwa małopolskiego, można zauważyć, że najwyższe wartości osiągały jednostki położone w obszarach bezpośredniego oddziaływania większych miast. Saldo migracji powyżej 10‰ występowało m.in. w gminach zaliczających się do zasięgu metropolii krakowskiej, czyli: w Wielkiej Wsi (29,6‰), Zielonkach (19,5‰), Niepołomicach (19,3‰), Michałowicach (16,8‰), Wieliczce (13,1‰), Biskupicach (10,5‰) i w Zabierzowie (10,3‰). Na szczególną uwagę zasługują także gminy otaczające dwa miasta na prawach powiatu. W gminie wiejskiej Tarnów i Lisia Góra osiągnęło wartość odpowiednio 6,9‰ i 3,0‰. W przypadku jednostek otaczających Nowy Sącz, wyróżniły się gminy Chełmiec (3,4‰) i Kamionka Wielka (3,2‰). Wysokie wartości zauważalne były także w gminie wiejskiej Oświęcim (5,0‰), co również pokazuje trwające przenoszenie się mieszkańców z miasta na tereny wiejskie. Na drugim końcu zestawienia znalazły się gminy, które wykazały ujemne saldo migracji wewnętrznych, m.in. Gręboszów (-8,1‰), Rytro (-7,6‰), Bolesław – pow. dąbrowski (-6,6‰), Lipnica Wielka (-6,2‰) oraz miasta: Oświęcim (-5,7‰), Limanowa (-5,6‰), Grybów (-5,6‰) i Gorlice (-4,7‰).

więcej informacji...

- *Ruch migracyjny w Małopolsce – migracje wewnętrzne (MORR, 2017)*

Mapa 5. Saldo migracji wewnętrznych na 1 000 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 10. Migracje gminne w ruchu wewnętrznym i zagraniczne w województwie małopolskim

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Zameldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
Województwo – ogółem	34,2	28,9	31,8	30,0	31,4	29,6	32,3
› miasto	15,5	12,9	14,2	13,5	14,9	13,8	15,2
› wieś	18,7	16,0	17,6	16,5	16,5	15,7	17,1
Zameldowania z zagranicy [w tys.]							
Województwo – ogółem	1,2	1,8	2,0	1,8	1,5	1,4	1,4
› miasto	0,7	0,9	1,1	1,1	0,9	0,8	0,8
› wieś	0,4	0,8	0,9	0,8	0,6	0,6	0,7
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym [w tys.]							
Województwo – ogółem	30,9	26,1	28,2	26,7	27,8	26,2	28,5
› miasto	17,1	14,8	16,3	15,0	15,1	14,0	15,2
› wieś	13,8	11,3	11,9	11,7	12,7	12,2	13,3
Wymeldowania za granicę [w tys.]							
Województwo – ogółem	3,2	2,3	1,2	1,6	2,2	1,1	1,1
› miasto	2,0	1,5	0,9	1,1	1,4	0,6	0,6
› wieś	1,2	0,9	0,3	0,5	0,7	0,5	0,5

	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Saldo migracji wewnętrznych [w tys.]							
Województwo – ogółem	3,3	2,8	3,7	3,4	3,6	3,4	3,8
› miasto	-1,7	-1,9	-2,1	-1,5	-0,3	-0,1	0,0
› wieś	5,0	4,7	5,7	4,9	3,8	3,5	3,8
Saldo migracji zagranicznych [w tys.]							
Województwo – ogółem	-2,0	-0,6	0,7	0,2	-0,6	0,3	0,3
› miasto	-1,3	-0,5	0,2	-0,1	-0,5	0,2	0,2
› wieś	-0,7	0,0	0,6	0,3	-0,1	0,1	0,2
Saldo migracji wewnętrznych na 1 000 ludności [w ‰]							
Województwo – ogółem	1,0	0,9	1,1	1,0	1,1	1,0	1,1
› miasto	-1,0	-1,2	-1,3	-0,9	-0,2	-0,1	0,0
› wieś	3,0	2,9	3,4	2,9	2,2	2,0	2,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane dotyczące migracji zagranicznych mogą nie obejmować wszystkich emigrantów i imigrantów. Powodem tego jest niedokonywanie formalności związanych z zameldowaniem i wymeldowaniem przez osoby migrujące, przy znacznym swobodnym przepływie ludności (zwłaszcza w krajach Unii Europejskiej należących do strefy Schengen).

Na podstawie danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny zaobserwowano w województwie małopolskim korzystne zjawisko, którym jest dodatnie saldo migracji zewnętrznej (346 osób), co oznacza, że liczba osób napływających do województwa przewyższyła liczbę wymeldowujących się za granicę. Dla porównania, w 2016 roku saldo migracji zagranicznych było również dodatnie i wyniosło 296 osób. Wyższe saldo migracji odnotowano wśród mężczyzn (261) niż kobiet (85).

W 2017 roku w województwie na pobyt stały zameldowały się 1 433 osoby migrantów zagranicznych (o 32 osoby więcej niż w 2016 roku), natomiast wyjechało za granicę 1 187 osób (tj. o 18 osób mniej w porównaniu z 2016 rokiem). Podobnie jak w 2016 roku, więcej imigrantów osiedliło się na stałe w miastach (757 osób) niż na wsi (676 osób). Taka sama relacja dotyczyła wyjazdów – więcej osób emigrowało z miast niż ze wsi. W 2017 roku 582 mieszkańców miast opuściło na stałe województwo małopolskie, natomiast na wsi ubyło 505 osób. Współczynnik salda migracji zagranicznych na 1 000 mieszkańców w województwie małopolskim wynosił w 2017 roku 0,10‰. Był on nieznacznie wyższy w miastach (0,11‰) niż na wsi (0,10‰). Najwyższe wartości odnotowano w Krakowie (0,50‰) oraz w powiatach: krakowskim (0,31‰), dąbrowskim (0,29‰), bocheńskim (0,25‰) oraz w wielickim i tatrzańskim (0,24‰). Najniższe wartości (ujemne) odnotowano w Tarnowie (-1,64‰), oraz w powiatach: tarnowskim (-0,26‰), chrzanowskim (-0,19‰), wadowickim (-0,17‰), myślenickim (-0,13‰) i suskim (-0,12‰).

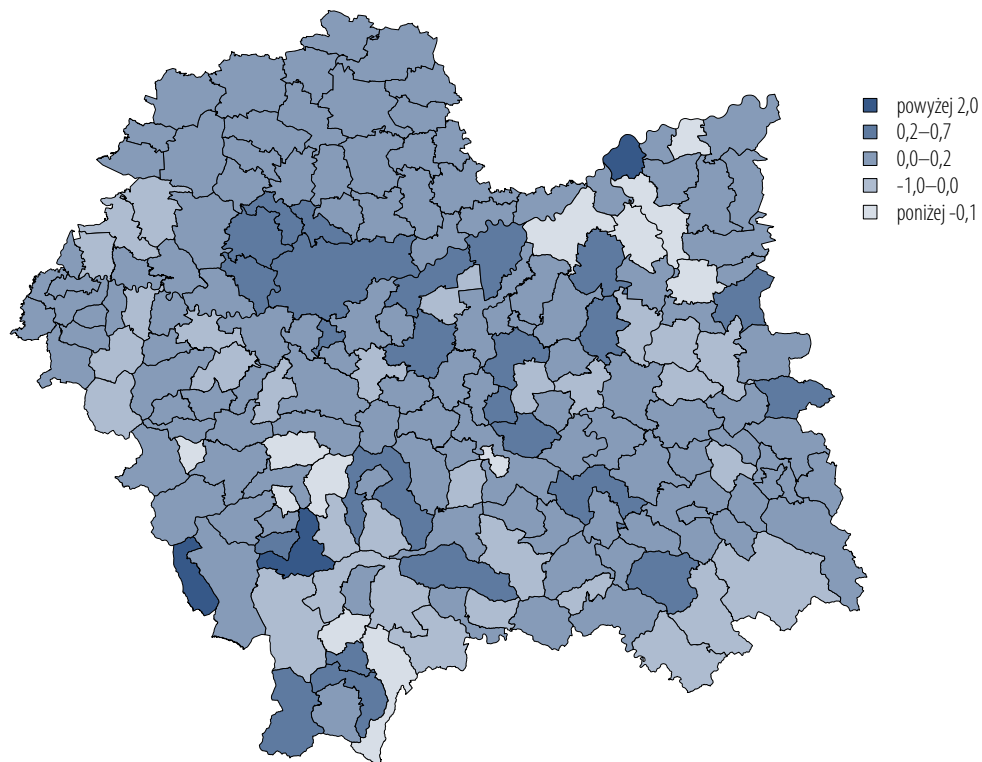
Analizując podział względem gmin Małopolski, najwyższe wartości (powyżej 1,00‰) zaobserwowano w następujących gminach: Raba Wyżna (1,97‰), Lipnica Wielka (1,34‰) oraz Gręboszów (1,20‰). Na drugim końcu zestawienia, z ujemnymi wartościami, znalazły się gminy: Żabno (-1,95‰), miasto Tarnów (-1,64‰), Szczurowa (-1,56‰) i Lubień (-1,50‰).

Analizując kierunki wyjazdów mieszkańców Małopolski, należy zauważyć, że większość emigrantów wybrała na stałe miejsce zamieszkania kraje europejskie (71,3%) oraz Amerykę Północną i Środkową (26,8%). Badając strukturę imigrantów, należy podkreślić, że i oni w większości przybyli z krajów europejskich (82,9%), następnie z Ameryki Północnej i Środkowej (12,1%) oraz krajów Azji (3,0%).

więcej informacji...

- *Ruch migracyjny w Małopolsce – emigracja (MORR, 2017)*
- *Ruch migracyjny w Małopolsce – imigranci z zagranicy (MORR, 2017)*
- *Ruch migracyjny w Małopolsce – migranci powrotni (MORR, 2017)*

Mapa 6. Saldo migracji zagranicznych na 1 000 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały ze względu na kierunki wskazuje, że do Małopolski częściej przeprowadzają się obywatele Europy niż Małopolanie wybierają miejsce zamieszkania w innych krajach europejskich. Podobna zależność występuje także w przypadku salda migracji dla krajów Azji i Afryki, natomiast odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku krajów Ameryki Północnej i Środkowej oraz Oceanii.

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Radosław Grochal, Kinga Karbarz, Agnieszka Markielowska, Anna Młynarczyk, Joanna Mucha, Iwona Pałka, Anita Woźniak

— podsumowanie

- Realizacja programów zdrowotnych ukierunkowana była na zapobieganie i wykrywanie najczęściej występujących zagrożeń zdrowotnych, np.: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe należące jednocześnie do najczęstszych przyczyn zgonów, ponadto otyłość, zagrożenia w sferze zdrowia psychicznego, narażenie na zakażenie chorobami zakaźnymi, cyberzagrożenia. W 2017 roku na realizację działań profilaktycznych w tych obszarach przeznaczono łącznie 2 270 086,20 zł, co pozwoliło na objęcie 91 383 bezpośrednich uczestników.
- Zmodernizowano Szpitalny Oddział Ratunkowy w Szpitalu Specjalistycznym im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu, zmodernizowano również oddział Kardiologii w Szpitalu Wojewódzkim im. św. Łukasza w Tarnowie
- Trwa realizacja inwestycji „Nowa siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim”, która będzie dopełnieniem akademickiego kampusu medycznego UJ CM na terenie Krakowa-Prokocimia i jest największą inwestycją w skali województwa w obszarze ochrony zdrowia.
- W 2017 roku rozpoczęły się przygotowania do realizacji projektu, skierowanego do osób niesamodzielnych pn. *Małopolski Tele-Anioł*, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WM na lata 2014–2020.

1. Polityka zdrowotna

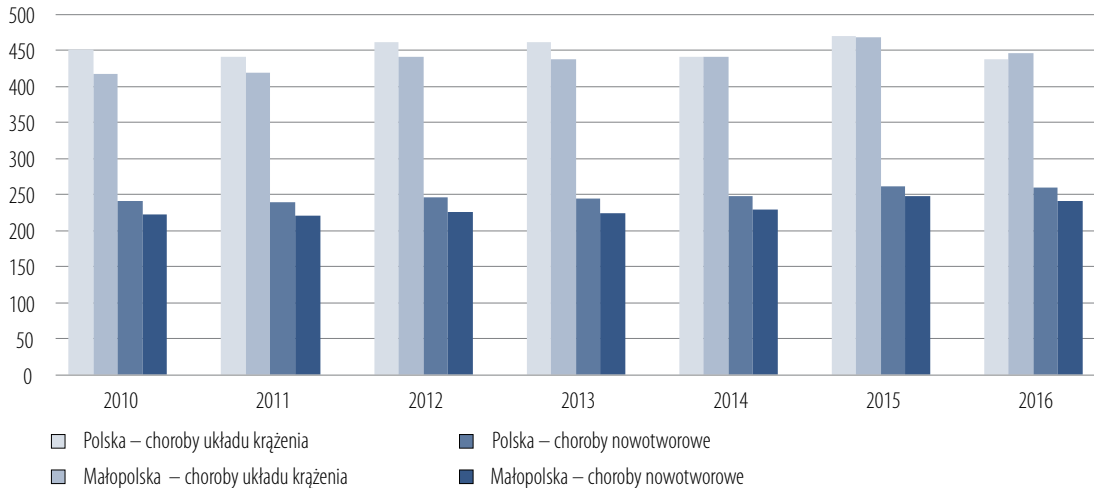
Podstawowymi problemami zdrowotnymi mieszkańców państw rozwiniętych są: choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, urazy i wypadki, choroby zwyrodnieniowe układu narządów ruchu, choroby metaboliczne, zaburzenia w sferze zdrowia psychicznego, schorzenia układu oddechowego oraz pokarmowego itp. Należą one do ważnych przyczyn absencji chorobowej powodujących przedwczesne zgony, jednocześnie z uwagi na przewlekły przebieg w znacznym stopniu ograniczają lub uniemożliwiają pełnienie ról zawodowych i społecznych.

W związku z tym zapobieganie przedwczesnym zgonom oraz ograniczanie negatywnych skutków chorób przewlekłych, należy do priorytetów rozwojowych systemu ochrony zdrowia, zwłaszcza w obliczu konieczności utrzymania długiej aktywności zawodowej osób pracujących. Ponadto systematyczne wydłużanie się przeciętnego dalszego trwania życia człowieka, wskazuje na potrzebę rozwoju różnych dziedzin medycyny, techniki i in. związanych z pozytywnym starzeniem się oraz utrzymaniem jakości życia społeczeństwa. Według danych GUS w 2017 roku wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 75,41 lat (w Polsce 73,96), a dla kobiet w Małopolsce 82,63 lata (w Polsce 81,82).

W Polsce i w Małopolsce do głównych przyczyn zgonów należą *choroby układu krążenia* i *choroby nowotworowe*, *zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu*, a także *objawy*, *cechy chorobowe* oraz *nieprawidłowe wyniki*

badan klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej niesklasyfikowane. W 2016 roku zmarło w Małopolsce 30 716 osób, w tym na choroby układu krążenia ogółem – 15 053 osoby (49,0% ogółu zgonów), a na choroby nowotworowe ogółem – 8 619 osób (28,1% ogółu zgonów). Odnotowywane odsetki w zakresie najczęstszych przyczyn zgonów były wyższe w Małopolsce niż w Polsce (odpowiednio 43,3% i 27,3% wśród wszystkich przyczyn zgonów). Natomiast porównanie wskaźników umieralności na 100 000 mieszkańców w przypadku dwóch zasadniczych przyczyn zgonów Polaków i Małopolan, wykazuje wartości zbliżone.

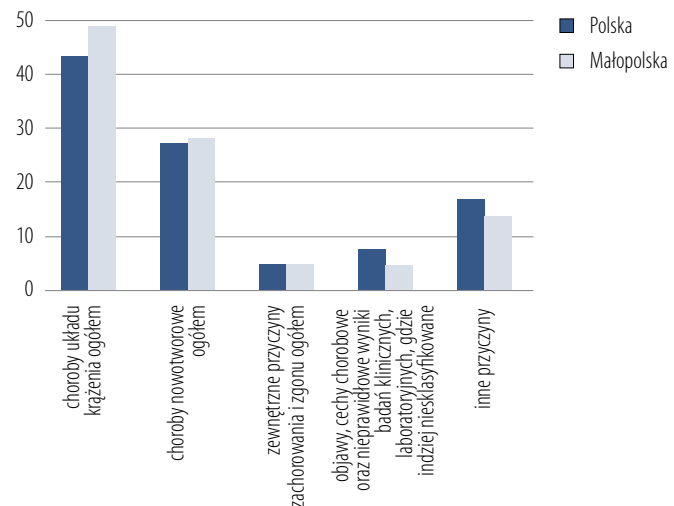
Wykres 24. Zgony z powodu chorób układu krążenia oraz nowotworów złośliwych na 100 000 ludności w Polsce oraz w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), dostępne na stronie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia. Podstawowe działania w tym zakresie to: realizacja inwestycji służących poprawie infrastruktury podmiotów leczniczych i jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz wdrażanie wieloletnich programów zdrowotnych opiniowanych przez Agencję Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. Należą do nich m.in.: *Program zdrowotny w zakresie prewencji i wykrywania chorób układu krążenia w populacji mieszkańców województwa małopolskiego*, *Prozdrowotne oddziaływania edukacyjne na rzecz zmniejszenia umieralności na nowotwory w Małopolsce*, *Profilaktyka depresji i rozpowszechnianie postaw prozdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego*, *Program edukacyjny dla mieszkańców województwa małopolskiego pn. Wyprzedzić smutek*, którego realizację zakończono w 2017 roku oraz programy dotyczące szczepień ochronnych. Działania przewidziane w programach zdrowotnych, adresowane są do wszystkich mieszkańców Małopolski i mają na celu wczesne wykrycie choroby oraz edukację zdrowotną lub uodpornienie dzieci za pomocą szczepień ochronnych. Na uwagę zasługuje wdrożenie *Programu zdrowotnego dotyczącego profilaktyki zakażeń pneumokokowych w Małopolsce*, zapoczątkowanego w 2014 roku, przy współdziałaniu z jednostkami samorządu terytorialnego (jst), poprzez udzielenie wsparcia merytorycznego i finansowego przez województwo małopolskie. Początkowo zainteresowanie wyraziła jedna jednostka samorządu terytorialnego, natomiast w 2017 roku współpracowało 8 jednostek samorządu terytorialnego, co umożliwiło objęcie

Wykres 25. Udział procentowy zgonów według najczęstszych przyczyn w Małopolsce w 2016 roku (dane przed weryfikacją) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych), dostępne na stronie <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

szczepieniami ochronnymi dzieci niepodlegających obowiązkowym szczepieniom przeciwko pneumokokom. W 2015 roku rozpoczęto realizację *Programu zdrowotnego profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Małopolsce*, co spotkało się z dużym uznaniem ze strony młodzieży, rodziców i wychowawców. W 2017

roku do wspólnej realizacji włączyło się 6 powiatów, które wyraziły wolę współpracy. Kontynuowany i jednocześnie rozwijany jest innowacyjny projekt edukacyjny w obszarze uzależnienia od internetu – nowych technologii, adresowany do dzieci klas 4–6 szkół podstawowych oraz ich wychowawców i rodziców pn. *Zagrożenia w sieci – profilaktyka, reagowanie*, który został zapoczątkowany w 2012 roku. Do 2017 roku łącznie, działaniami objęto 375 834 osoby, w tym uczniów, nauczycieli i rodziców. Sześć lat realizacji projektu pozwoliło na dotarcie do niemal wszystkich szkół podstawowych w Małopolsce i wskazanie, szczególnie dzieciom, w sposób dla nich przystępny, realnych zagrożeń wynikających z nieograniczonego dostępu do sieci oraz możliwości zapobiegania im. W 2017 roku na realizację programów zdrowotnych i projektu przeznaczono łącznie 2 270 086,20 zł, co pozwoliło na objęcie bezpośrednimi działaniami 91 383 osób. Opracowano różnorodne materiały edukacyjne upowszechniane za pomocą dostępnych mediów.

Jednocześnie województwo małopolskie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, podejmuje starania dotyczące poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w dziedzinie psychiatrii. Priorytety w odniesieniu do ochrony zdrowia psychicznego zostały sformułowane w kolejnej edycji Małopolskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022. Psychiatryczna opieka zdrowotna z uwagi na wieloletnie niedoszacowanie wartości świadczeń zdrowotnych jest jednym z najtrudniejszych obszarów działalności, dlatego z satysfakcją należy odnotować fakt, że systematycznie poprawiany jest stan posiadanych zasobów w zakresie leczenia psychiatrycznego. W 2017 roku kontynuowano kolejne etapy zadania pn. *Rozwój bazy leczenia psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Specjalistycznego im. dr. J. Babińskiego w Krakowie*, rozpoczęte w latach poprzednich, na które przeznaczono 2 292 233 zł. Zrealizowano między innymi: prace dostosowawcze (kontynuacja) wynikające z nakazów Państwowego Inspektora Sanitarnego oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Program Dostosowawczy) oraz innych obowiązujących przepisów w budynkach szpitalnych (m.in. Budynek nr 6B, nr 2A – Oddział Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu), wykonano remont konserwatorski elewacji budynku (Budynek nr 2B, 4A, 16). Dostarczone i zamontowane niezbędne wyposażenie (meble, urządzenia AGD) oraz zakupiono niezbędny sprzęt informatyczny z oprogramowaniem dla komórek organizacyjnych, w tym dla nowych placówek Szpitala – Centrum Zdrowia Psychicznego w Skawinie oraz w Myślenicach.

Samorząd Województwa Małopolskiego, realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020*.

W 2017 roku Samorząd Województwa w ramach działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom dofinansował działalność pozaleczniczą Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Krakowie oraz zadania Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii.

Województwo małopolskie przeprowadziło kampanię społeczno-edukacyjną związaną z tematyką uzależnień. Sfinansowano produkcję oraz emisję 2 spotów w pojazdach komunikacji miejskiej na terenie miasta Krakowa (tj. w autobusach), adresowanych do młodzieży oraz

— więcej informacji

Wszelkie informacje o realizowanych programach zdrowotnych dostępne są pod adresem: www.profilaktykawmalopolsce.pl

— więcej informacji

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem: www.malopolska.pl/urząd-marszałkowski/departamenty/departament-zdrowia-i-polityki-spoecznej/raporty-i-analizy

— więcej informacji

Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014–2020 oraz Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2014–2020. Dokumenty źródłowe dostępne są pod adresem: www.profilaktykawmalopolsce.pl

rodziców. Spoty zostały także wyemitowane w Małopolskiej Sieci Kin Cyfrowych oraz w telewizji Kolei Małopolskich. Emisja kampanii odbyła się w październiku i listopadzie 2017 roku. Spoty były odpowiedzią na wyniki badań przeprowadzonych w Małopolsce, które pokazały, iż brak kontaktu rodzica z dzieckiem, zapracowanie czy też brak zainteresowania sprawami własnych dzieci niekorzystnie wpływa na wzajemne relacje i w konsekwencji może doprowadzić do sięgania przez dziecko po substancje psychoaktywne.

We współpracy z Ekspertem Wojewódzkim ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii zorganizowano dwudniową naradę dla Pełnomocników Gminnych ds. Uzależnień powołanych przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) z terenu województwa małopolskiego). Zorganizowano także jednodniowe szkolenie dla Pełnomocników Gminnych ds. Uzależnień z zakresu ustawy o zdrowiu publicznym oraz Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020. Szkolenie poprowadzili prelegenci z Departamentu Zdrowia Publicznego Ministerstwa Zdrowia, z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie. Jak co roku, odbyły się także posiedzenia Małopolskiej Rady ds. Przeciwdziałania Uzależnieniom.

W ramach otwartego konkursu ofert w dziedzinie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom (zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii, palenia tytoniu, HIV/AIDS oraz rozwiązywania problemów alkoholowych) województwo małopolskie przekazało środki finansowe dla 9 podmiotów na łączną kwotę 180 000 zł. Realizacja zadań przyczyniła się do kształtowania postaw prozdrowotnych ze zwróceniem uwagi na profilaktykę uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych szczególnie wśród dzieci i młodzieży, ale i więźniów odbywających karę pozbawienia wolności oraz osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze. Zadania dotyczyły także redukcji szkód poprzez działania środowiskowe, interwencje kryzysowe.

Województwo małopolskie, dostrzegając braki w infrastrukturze jednostek lecznictwa stacjonarnego i ambulatoryjnego prowadzących leczenie osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych, w szczególności od narkotyków lub używających narkotyków w sposób szkodliwy, ogłosiło po raz trzeci otwarty konkurs ofert w dziedzinie rozwoju ośrodków leczenia uzależnień, wspierając zadania z zakresu *doposażenia, rozwoju noclegowni oraz ośrodków leczenia, rehabilitacji, postrehabilitacji, readaptacji społeczno-zawodowej dla osób uzależnionych od narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych*. Dofinansowanie otrzymały 3 podmioty na realizację 3 projektów o łącznej kwocie 245 606 zł.

Ponadto województwo udzieliło dofinansowania w kwocie 293 397,07 zł na remont i wymianę części wyposażenia dla Oddziału Leczenia Abstynencyjnych Zespołów Alkoholowych oraz Oddziału Terapii Uzależnień Alkoholowych Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Andrychowie. Ponadto na kwotę 210 000 zł sfinansowano zakup USG dla pacjentów z chorobą alkoholową na Oddział Toksykologii i Chorób Wewnętrznych z Pododdziałem Detoksykacji Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera w Krakowie sp. z o.o.

2. Zasoby ochrony zdrowia

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w 2017 roku funkcjonowało 13 szpitali wojewódzkich (w tym 1 działający w formie spółki), 19 szpitali powiatowych, 8 szpitali resortowych. Ponadto według ostatnich dostępnych danych na koniec 2016 roku funkcjonowały 52 niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej działające w formie spółek (w tym 3 zakłady o profilu psychiatrycznym) oraz działało 39 publicznych i niepublicznych zakładów opieki długoterminowej, tj. zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, hospicjów.

Tabela 11. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz jednostkach opieki długoterminowej.

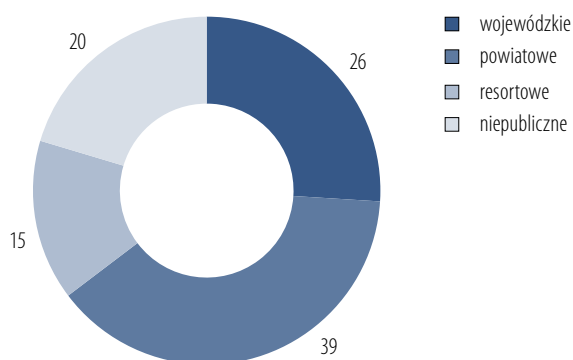
	2014	2015	2016	2017
A. Podmioty lecznicze publiczne	15 777	15 513	15 571	
Wojewódzkie	5 023	5 053	5 064	5 071
w tym:				
› SPZOZ	4 215	4 245	4 256	4 263
› spółka [w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO]	808 [150]	808 [150]	808 [150]	808 [150]

	2014	2015	2016	2017
Powiatowe	7 655	7 496	7 539	6 829
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	1 142	1 103	1 149	dane niedostępne
Szpitalne resortowe	3 045	2 911	2 911	2 890
› w tym łóżka opieki długoterminowej ZOL, ZPO	36	7	20	20
Gminny ZOL	54	53	57	
B. Jednostki niepubliczne	3 598	3 940	3 970	dane niedostępne
Szpitalne niepubliczne	1 742	1 856	1 847	
ZOL, ZPO, Hospicja	1 856	2 084	2 123	
Ogółem liczba łóżek (A + B)	19 375	19 453	19 541	

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz rejestru ZOL.

Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych i niepublicznych na koniec 2016 roku wynosił 57,77/10 000 mieszkańców województwa.

Wykres 26. Struktura łóżek według podmiotów tworzących w 2016 roku (w %) (ostatnie dostępne dane)

więcej informacji

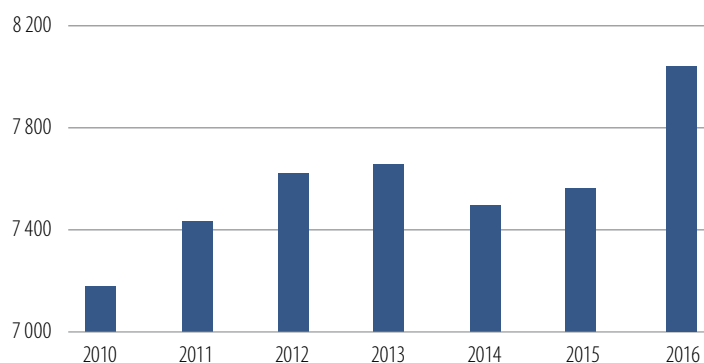
Więcej informacji nt. stacjonarnej opieki zdrowotnej na terenie województwa małopolskiego znajdziesz w opracowaniu pn. *Lecznictwo w Małopolsce. Raport wg stanu na dzień 31.12.2016* dostępnym na stronie: www.malopolska.pl.

Źródło: Opracowanie Departament Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

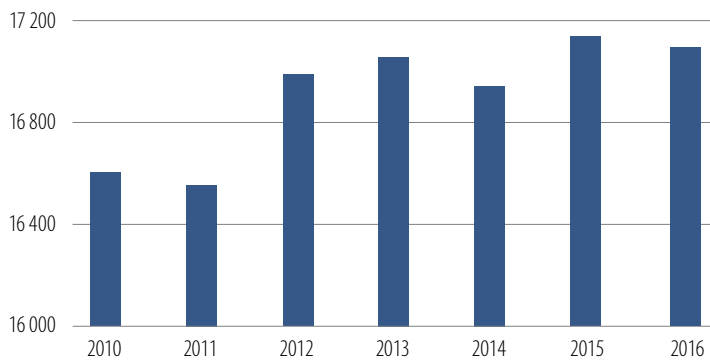
Kadry medyczne w Małopolsce

W województwie małopolskim (wg obecnie dostępnych danych) w 2016 roku zatrudnionych było 8 039 lekarzy (podstawowe miejsce zatrudnienia), co stanowi 9% lekarzy zatrudnionych w Polsce. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba lekarzy wzrosła o 472 osoby. Wskaźnik liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwa małopolskiego był na poziomie 23,8, pozycjonując Małopolskę na 8. miejscu w kraju (wskaźnik na 10 tys. mieszkańców Polski 23,4).

Wykres 27. Zatrudnienie lekarzy według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne.

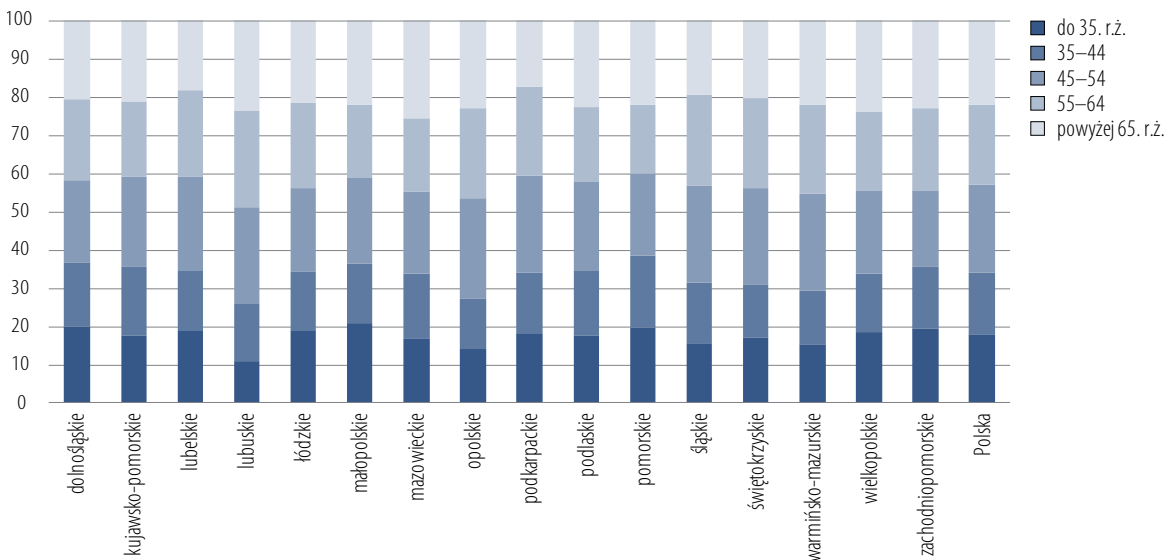
Wykres 28. Zatrudnienie pielęgniarek według podstawowego miejsca zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne.

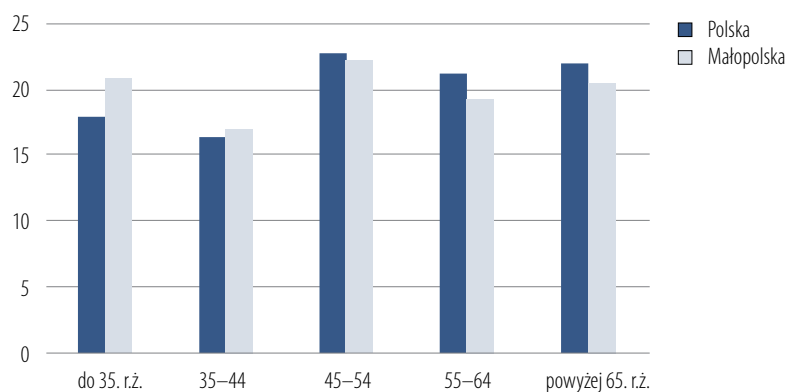
W zakresie grupy zawodowej pielęgniarek – w Małopolsce zatrudnione były 17 082 pielęgniarki, co stanowiło 9% ogółu pielęgniarek w Polsce. W porównaniu z rokiem 2015 zmniejszyła się liczba pielęgniarek o 54. Wskaźnik liczby pielęgniarek na 10 tys. ludności województwa małopolskiego był na poziomie 50,5, co klasyfikowało Małopolskę na 6. miejscu w kraju.

Analizując strukturę wiekową lekarzy uprawnionych do wykonywania zawodu, można stwierdzić, iż w Małopolsce najwyższy odsetek stanowią

lekarze w przedziale wiekowym poniżej 35. roku życia oraz od 45 do 54 lat (22%), w Polsce zaś w wieku 45 do 54 lat (22%) oraz powyżej 65. roku życia. Najniższy udział pracowników to lekarze w przedziale wiekowym 35 do 44 lat. Stanowili oni 17% wszystkich lekarzy w Małopolsce (wskaźnik dla Polski 16%).

Wykres 29. Lekarze uprawnieni do wykonywania zawodu – struktura wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ*, Warszawa 2017.

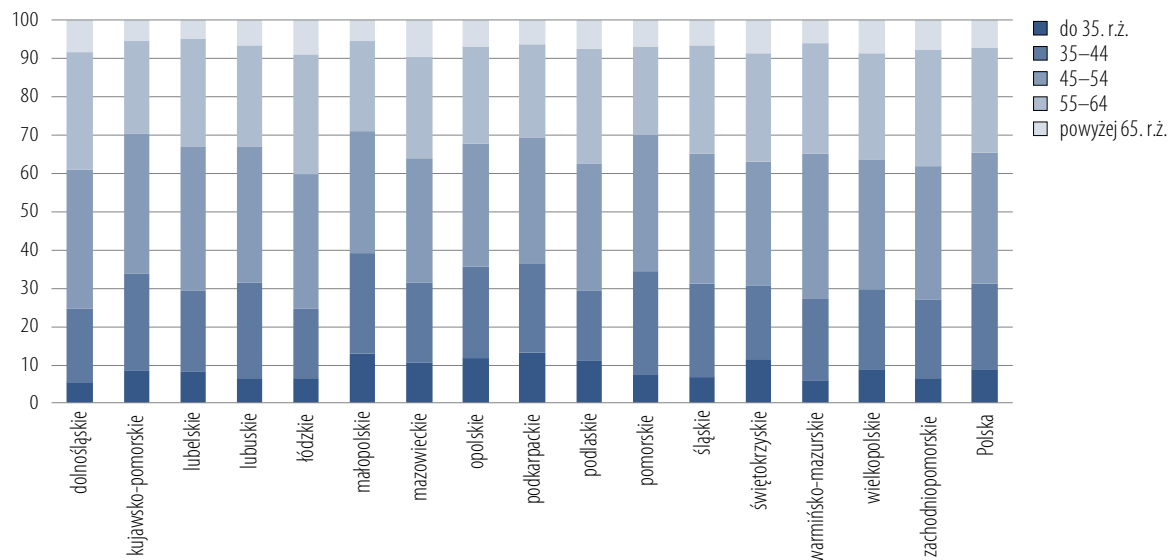
Wykres 30. Struktura wiekowa lekarzy ogólnych uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ*, Warszawa 2017.

Odnosząc się do struktury wiekowej pielęgniarek w Małopolsce, uprawnionych do wykonywania zawodu, obserwujemy, że 87% ogółu stanowią pielęgniarki w wieku 35–64 lat. Niski procent zatrudnienia pielęgniarek

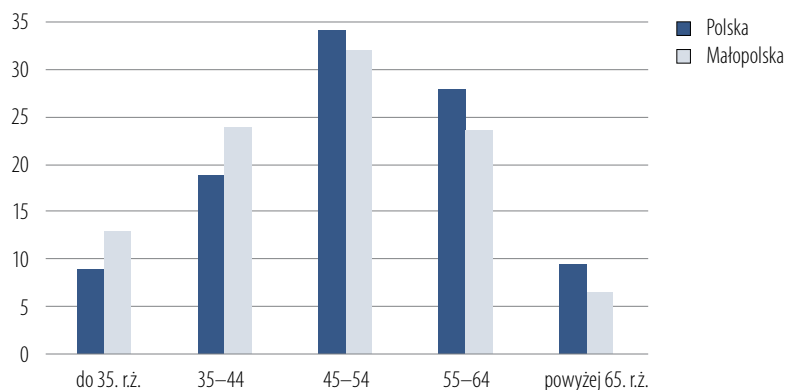
poniżej 35 lat (13%) może świadczyć o niewielkim zainteresowaniu młodych osób wykonywaniem tego zawodu czy emigracji zarobkowej absolwentów pielęgniarstwa.

Wykres 31. Pielęgniarki uprawnione do wykonywania zawodu – struktura wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2017*.

Wykres 32. Struktura wiekowa pielęgniarek uprawnionych do wykonywania zawodu w Polsce i w Małopolsce

Źródło: Opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2017* oraz *Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia województwa małopolskiego w 2016 roku* Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Kraków 2017.

Znaczną część zasobów ludzkich sektora opieki zdrowotnej tworzy kadra o bardzo wysokich kwalifikacjach, są to zasoby ważne, gdyż zaspokajają niezwykle istotne potrzeby społeczne. Od zaangażowania, wiedzy, kompetencji i motywacji personelu medycznego zależy jakość świadczeń.

Dostępność do usług medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów stanowi bardzo ważny element systemu ochrony zdrowia – niedobór tych zasobów może być przyczyną zmniejszenia liczby usług medycznych, a w konsekwencji zwiększenia problemów zdrowotnych populacji. Według danych CSIOZ w Polsce na 10 000 mieszkańców przypada (pracującego personelu): 23,4 lekarzy (w Małopolsce 23,8), 3,5 lekarza dentyści (w Małopolsce 4,5) oraz 48,0 pielęgniarek (w Małopolsce 50,5).

W Małopolsce wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w ochronie zdrowia najwięcej jest lekarzy chorób wewnętrznych (12% ogółu zatrudnionych wg podstawowego miejsca pracy), medycyny rodzinnej (12%), pediatrii (6%), położnictwa i ginekologii oraz anestezjologii i intensywnej terapii (6%), kardiologii (5%) oraz chirurgii ogólnej (5%)¹.

1. Źródło: Opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej na podstawie danych z *Biuletynu Statystycznego MZ, CSIOZ, Warszawa 2017* oraz *Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia województwa małopolskiego w 2016 roku* Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Kraków 2017.

Za priorytetowe należy uznać te specjalizacje, dla których Mapy Potrzeb Zdrowotnych wykazują w województwie małopolskim najniższy poziom wskaźnika liczby specjalistów na 100 000 populacji (poniżej 0,5), tj.: choroby płuc dzieci, diagnostyka laboratoryjna, endokrynologia ginekologiczna i rozrodczość, endokrynologia i diabetologia dziecięca, farmakologia kliniczna, gastroenterologia dziecięca, genetyka kliniczna, immunologia kliniczna, kardiologia dziecięca, medycyna morska i tropikalna, medycyna nuklearna – uwzględniona, medycyna sportowa, mikrobiologia lekarska, nefrologia dziecięca, neuropatologia, otolaryngologia dziecięca, pediatria metaboliczna, perinatologia, seksuologia, toksykologia kliniczna oraz urologia dziecięca.

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Ustawowym zadaniem MOW NFZ jest finansowanie świadczeń medycznych zmierzające do zapewnienia kompleksowości opieki medycznej, poprawy dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej, jak również racjonalne zarządzanie środkami publicznymi.

W wyniku zwiększenia poziomu finansowania świadczeń medycznych nastąpiła poprawa dostępności do świadczeń medycznych, m.in. świadczeń udzielanych na rzecz seniorów, dzieci w tym pediatria – hospitalizacja, świadczeń alergologii, leczenia chorób płuc, anestezjologii i intensywnej terapii, leczenia udarów².

W 2017 roku, w porównaniu z rokiem 2016, nastąpił wzrost nakładów na ochronę zdrowia ogółem o 9%.

Tabela 12. Plany finansowe NFZ z poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln zł)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Dynamika kol. 5/kol. 4
	2014	2015	2016	2017	
1	2	3	4	5	6
Podstawowa opieka zdrowotna	664,1	778,4	834,9	904,0	108%
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	464,4	486,0	506,5	506,0	100%
Leczenie szpitalne	2 608,3	2 778,3	3 009,1	3 308,0	109%
Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	167,4	171,7	179,2	199,4	111%
Rehabilitacja lecznicza	181,3	188,1	190,4	215,4	113%
Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	114,6	120,8	136,0	169,0	124%
Opieka paliatywna i hospicyjna	35,2	36,3	40,2	70,0	174%
Leczenie stomatologiczne	179,7	181,3	188,5	199,0	105%
Lecznictwo uzdrowiskowe	48,8	49,6	50,0	51,0	100%
Pomoc doraźna i transport sanitarny	1,5	1,6	1,6	1,7	106%
Koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych funduszu	12,4	13,4	12,0	14,0	117%
Świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	148,6	152,5	159,2	178,5	112%
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	69,0	74,7	80,4	87,0	108%
Refundacja cen leków	696,6	690,3	687,3	704,5	103%
Ogółem	5 391,9	5 723,0	6 075,3	6 607,5	109%

Źródło: <http://www.nfz.gov.pl/bip/finanse-nfz/> (plany finansowe NFZ).

2. RAPORT podsumowujący proces aneksowania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej na 2017 rok w województwie małopolskim, Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie.

Inwestycje w ochronie zdrowia

Realizowane inwestycje dotyczyły budowy nowych obiektów, rozbudowy istniejącej infrastruktury a także dostosowania obiektów ochrony zdrowia do obowiązujących przepisów prawa, w tym również wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczególnych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

Efektom zakończonych już inwestycji jest nie tylko poprawa dostępności do świadczeń opieki medycznej, ale również podniesienie komfortu pobytu pacjentów przebywających w szpitalu.

Kontynuowana jest budowa nowej siedziby Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim, stanowiąca część kampusu medycznego, w którego skład wchodzi: Uniwersytecki Szpital Dziecięcy, gdzie realizowany jest obecnie wielki program przebudowy, kompleks odremontowanych właśnie domów studenckich wraz z nowoczesnym zapleczem sportowym, budynek Biblioteki Medycznej będący w trakcie przebudowy, gdzie powstanie Centrum Innowacyjnej Edukacji Medycznej, a także budynki Wydziału Farmaceutycznego, w których już wkrótce rozpocznie się proces termomodernizacji.

W poniższej tabeli przedstawiamy inwestycje realizowane w podmiotach leczniczych na terenie województwa małopolskiego o całkowitej wartości zadania powyżej 10,0 mln zł. Są to inwestycje jednoroczne (realizowane w 2017 roku) oraz wieloletnie. Kwoty podane w tabeli odpowiadają całkowitej wartości inwestycji w całym okresie finansowania oraz wydatkom poniesionym w 2017 roku.

Tabela 13. Inwestycje w podmiotach leczniczych w województwie małopolskim

Lp.	Podmiot realizujący	Nazwa zadania	Lata realizacji	Całkowita wartość zadania	Środki wydatkowane w 2017 roku
1.	Collegium Medicum UJ	Nowa siedziba Szpitala Uniwersyteckiego Kraków-Prokocim	2015–2019	1 230 060 000	159 925 617
2.	Szpital Miejski Specjalistyczny im. Gabriela Narutowicza w Krakowie	Utworzenie Centrum diagnostyki, leczenia i profilaktyki chorób przewodu pokarmowego i gruczołów dokrewnych w SMS im. G. Narutowicza w Krakowie	2016–2019	27 000 000	142 575
3.	Szpital Kliniczny im. dr. Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie	Rozwój bazy lecznictwa psychiatrycznego poprzez modernizację obiektów Szpitala Klinicznego im. dr. Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie	2014–2018	21 703 057	2 292 233
4.	Centrum Onkologii Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie Oddział w Krakowie	Poprawa działania systemu radioterapii onkologicznej w Polsce – Doposażenie i modernizacja zakładów radioterapii	2017–2018	11 097 240	9 729 480
5.	Szpital Miejski Specjalistyczny im. Gabriela Narutowicza w Krakowie	Modernizacja Szpitala Miejskiego Specjalistycznego im. Gabriela Narutowicza w Krakowie	2015–2017	14 207 805	3 484 604
6.	Uniwersytecki Szpital Dziecięcy w Krakowie	Przebudowa Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego w Krakowie	2011–2019	201 361 000	14 878 042
7.	5 Wojskowy Szpital Kliniczny	Modernizacja Polikliniki bud. nr 1	2013–2017	19 077 500	5 868 200
8.	z Polikliniką SPZOZ w Krakowie	Modernizacja Polikliniki bud. nr 12	2013–2017	14 358 200	3 029 200

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przesłanych przez podmioty lecznicze

Tabela 14. Sprzęt medyczny w zakładach ogólnych publicznej i niepublicznej opieki stacjonarnej województwa małopolskiego (stan w dniu 31.12.2017)

Lp.	Nazwa urządzenia	Liczba urządzeń			% /kol.3/kol.5/
		2014	2016	2017	
1	2	3	4	5	6
1	Gammakamera	8	9	9	1% ↑
2	PET-CT	2	2	2	0%

Lp.	Nazwa urzędnia	Liczba urzędzeń			%
		2014	2016	2017	
3	Akcelerator /przyspieszacz/ liniowy	12	12	11	↓
4	Tomograf komputerowy	43	46	48	12% ↑
5	Rezonans magnetyczny	11	14	14	27% ↑
6	Mammograf	21	20	20	↓
7	Echokardiograf	124	131	141	14% ↑

Źródło: Opracowanie własne Departamentu na podstawie danych z *Biuletynu statystycznego ochrony zdrowia województwa małopolskiego* opracowanego przez Małopolski Urząd Wojewódzki

3. Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w 2017 roku, obecnie oparte są w głównej mierze na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zadań zleconych przez PFRON oraz realizacji *Wojewódzkiego programu dotyczącego wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych w województwie małopolskim na lata 2014–2020*. Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W 2017 roku była to kwota blisko 11 840 383,00 zł. Dodatkowo na działania mające na celu wsparcie osób niepełnosprawnych z własnych środków województwo wydatkowało kwotę blisko 1,347 mln zł.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym takie samo jak osobom sprawnym, jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy społecznej.

W celu zwiększenia dostępności osobom niepełnosprawnym do wszystkich sfer życia społecznego samorząd województwa realizuje zadanie ustawowe pn. *Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W 2017 roku samorząd udzielił dofinansowania 25 wnioskodawcom, przyznając na to zadanie blisko 4,785 mln zł.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Organizacje pozarządowe wspomagają samorządy w realizacji zadań służących poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Podejmowane, dzięki środkom publicznym, działania służą szeroko pojętej rehabilitacji społecznej i są nieodzownym czynnikiem w kompleksowej poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Oznacza to, że są adresowane do osób niepełnosprawnych, ich rodzin oraz środowisk lokalnych. W 2017 roku Zarząd Województwa Małopolskiego przyjął do realizacji 33 oferty na łączną kwotę blisko 1 mln zł, z których wykorzystano 999 893,00 zł.

Projekty dotyczyły między innymi:

- › Organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej – 2 projekty;
- › Organizowania i prowadzenia szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy – 2 projekty;
- › Prowadzenia grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających – 7 projektów;
- › Organizowania i prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy – 2 projekty;
- › Organizowania i prowadzenia szkoleń dla tłumaczy języka migowego oraz tłumaczy-przewodników – 1 projekt;

- › Organizowania lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych – 18 projektów,
- › Prowadzenia kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji – 1 projekt.

XVIII Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością*

Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności przyczynia się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne. W dniach od 30 maja 2017 roku do 5 czerwca 2017 roku województwo Małopolskie wraz z Miastem Kraków zorganizowało XVIII Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych.

Samorząd Województwa Małopolskiego nieprzerwanie od 2005 roku współorganizuje Tydzień Osób Niepełnosprawnych *Kocham Kraków z Wzajemnością* z Gminą Miejską Kraków. Rokrocznie w tych wydarzeniach uczestniczy około 3 000 osób niepełnosprawnych z całej Małopolski. Dzień inauguracji, zwany również Świętem Warsztatów Terapii Zajęciowej obfitował w wiele różnorodnych atrakcji. Dawna stolica otworzyła swe progi dla osób niepełnosprawnych z całej Małopolski. Uczestnicy z małopolskich WTZ prezentowali na scenie swoje umiejętności wokalne i aktorskie.

Ponadto na płycie Krakowskiego Rynku zorganizowano stoiska z rękodziełem artystycznym wykonanym przez uczestników WTZ, m.in. z Łapanowa, Gnojnika, Brzeska, Chrzanowa, Trzebini, Gorlic, Lipinek, Konar, Książa Wielkiego, Łącka, Łyszkowic, Gdowa, Tarnowa, Krakowa i Spytkowic. Na płycie rynku odbyły się także pokazy Blinde Football, mistrzostwa Krakowa w wioślarstwie halowym, plener malarski *Pod niebem Krakowa*.

Na podsumowanie pierwszego dnia zobaczyliśmy koncert *Ptaki latają po niebie* w wykonaniu artystów scen krakowskich wspólnie z artystami niepełnosprawnymi.

1 czerwca 2017 roku odbył się Integracyjny Lotniczy Dzień Dziecka we współpracy z Muzeum Lotnictwa. Przygotowano liczne atrakcje dla osób niepełnosprawnych – zwiedzanie muzeum lotnictwa, konkursy, dmuchańce, kino, klejenie modeli, balon na uwięzi i wiele, wiele innych. Kolejne dni to sportowa rywalizacja – bieg papieski i przejazdy tandemowe na Błoniach pn. *Śladami Świętego Jana Pawła II*, Integracyjny Bieg na Groblach, spływ kajakowy, integracyjny turniej piłki nożnej, zawody pływackie *Krakowskie Fale*, zawody sportowców na wózkach, mityng lekkoatletyczny Szpitala Babińskiego.

W trakcie Tygodnia odbyły się również warsztaty edukacyjne, została przygotowana dla osób niepełnosprawnych bogata oferta kulturalna – zwiedzanie krakowskich muzeów, sztuki teatralne, wycieczki krajoznawcze oraz mecz Wisły Kraków z Bruk Betem Nieciecza o mistrzostwo Lotto Ekstraklasy z audiodeskrypcją.

Na zakończenie odbył się festyn nad Wisłą – Przystań Kolejowego Klubu Wodnego 1929 ul. Księcia Józefa 24a, Zawody Wspinaczkowe Osób Niepełnosprawnych, przejazdy statkiem, nauka pływania na kajakach i wiele innych atrakcji.

Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych

W ramach projektu Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych w 2017 roku, województwo współfinansowało i współuczestniczyło w organizacji 5 przedsięwzięć integracyjnych w 5 subregionach Małopolski (Małopolska Zachodnia, Krakowski Obszar Metropolitalny, Subregion Sądecki, Subregion Tarnowski, Subregion Podhalański). Całkowity koszt organizacji przedsięwzięć wyniósł 265 498,57 zł, przy czym łączny udział województwa małopolskiego wyniósł 143 649,00 zł.

W 2017 roku cykl imprez integracyjnych pn. *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych*, którego inicjatorem i współorganizatorem jest województwo małopolskie, odbył się w subregionach Małopolski:

1. Subregion Tarnowski – *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych w Tarnowie*
2. Subregion Podhalański – *Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych na Podhalu*
3. Krakowski Obszar Metropolitalny (powiat wielicki, powiat proszowicki, powiat krakowski) – *Twórczość Bez Barier – Poznaj Mnie Lepiej, Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych*
4. Subregion Sądecki – *Piknik Integracyjny. Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych*
5. Małopolska Zachodnia – *Obchody Małopolskich Dni Osób Niepełnosprawnych – Powiat Olkuski 2017*

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Istotnym elementem włączającym osoby niepełnosprawne w rynek pracy jest rehabilitacja zawodowa w zakładach aktywności zawodowej. Aktywizacja zawodowa ma na celu przygotowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy na otwartym rynku pracy lub w zakładzie pracy chronionej.

W województwie małopolskim w 2017 roku funkcjonowało 10 zakładów aktywności zawodowej zatrudniających łącznie 320 osób niepełnosprawnych. Zakłady zlokalizowane są w następujących powiatach: dwa na terenie Krakowa, dwa na terenie powiatu nowosądeckiego i po jednym w krakowskim, tarnowskim, miechowskim i olkuskim, brzeskim, na terenie miasta Tarnowa.

Tabela 15. Zakłady aktywności zawodowej wraz z profilem prowadzonej działalności gospodarczej oraz liczba osób zatrudnionych w poszczególnych zakładach, stan na dzień 31.12.2017 roku

Lp.	ORGANIZATOR Zakładu Aktywności Zawodowej	Działalność obsługowo-rehabilitacyjna	Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych	Dofinansowanie ze środków PFRON będących w dyspozycji WM w 2017 roku	Dofinansowanie ze środków samorządu województwa w roku 2017 roku
1	Stowarzyszenie Rodzin Zdrowie Psychiczne ZAZ U Pana Cogito Pensjonat i Restauracja w Krakowie	profil gastronomiczno-hotelarski	25	462 500,00 zł	96 549,57 zł
2	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Piast” ZAZ Zakład Produkcyjny w Woli Rzędzińskiej	produkcja osprzętu elektroinstalacyjnego, folii kablowej ostrzegawczej mającej zastosowanie w budownictwie	92	1 702 000,00 zł	361 385,40 zł
3	„Szansa” Stowarzyszenie Integracyjne Aktywizacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych w Krakowie	profil gastronomiczno-hotelarski	30	555 000,00 zł	106 386,59 zł
4	Stowarzyszenie Pomocy Szansa ZAZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Szansa w Witowicach	rękodzieło w zakresie: garncarstwo – ceramika, decoupage, koszykarstwo –plecionkarstwo, produkcja zniczy nagrobkowych i świec oraz usługi polegające na: sprzątaniu terenów, zdobieniu figur gipsowych	32	583 000,00 zł	116 076,76 zł
5	Bonifraterska Fundacja Dobroczynna w Konarach	pszczelarstwo (produkcja miodu i wyrobów pszczelarskich), ogrodnictwo, usługi w zakresie: pensjonat dla koni, konna jazda rekreacyjna, pakowanie i składanie półproduktów drobnego rzemiosła,	35	647 500,00 zł	136 575,76 zł
6	Spółdzielnia Socjalna „OPOKA ZAZ „Ogniwo” w Kluczach	gastronomia i catering	20	370 000,00 zł	61 930,33 zł
7	Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym – Stróże ZAZ im. Matki Bożej Fatimskiej w Stróżach	pracownia marketingowa, pracownia ogrodnicza, pracownia pralnicza, pracownia hodowlano-rekreacyjna	33	610 500,00 zł	132 880,00 zł
8	Powiat Nowosądecki Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Nawojowej	pracownia hodowlana, pracownia ogrodnicza, pracownia poligraficzno-fotograficzna	28	518 000,00 zł	107 639,00 zł
9	Gmina miasta Tarnowa	Produkcja wyrobów z drewna, korka i ze słomy, oprawa obrazów, renowacja obrazów i mebli, wykonywanie pozostałych robót budowlanych-wykończeniowych, utrzymanie porządku w budynkach, zagospodarowanie terenów zieleni.	10	23 125,00 zł	2 569,44 zł
10	Powiat brzeski	Pracownia ceramiczna, pracownia krawiecko – rękodzielnicza.	15	123 333,00 zł	13 703,67 zł

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej UMWM na podstawie danych z ZAZ-ów.

Działania Samorządu Województwa Małopolskiego na rzecz osób niesamodzielnych

W 2017 roku rozpoczęły się przygotowania do realizacji projektu skierowanego do osób niesamodzielnych pn. *Małopolski Tele-Anioł*, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, którego celem jest poprawa jakości życia osób niesamodzielnych poprzez realizację działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich w miejscu zamieszkania oraz usług wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwią osobom niesamodzielnym jak najdłuższe bezpieczne pozostanie w ich środowisku. Realizację projektu przewidziano na lata 2018–2021. Projekt swoim zasięgiem obejmie całe województwo małopolskie. Przewiduje się, że w okresie realizacji projektu wsparcie otrzyma 10 000 osób niesamodzielnych, które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają wsparcia lub opieki w związku z niemożliwością wykonywania przynajmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.

Pomoc społeczna

Iwona Banasiewicz, Małgorzata Szlązak¹

podsumowanie

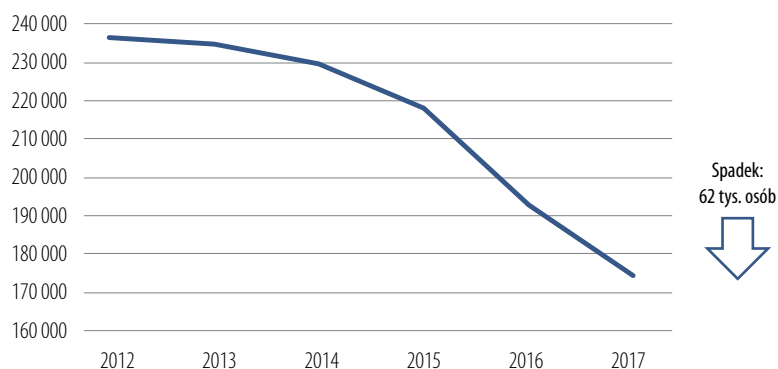
- W 2017 roku w Małopolsce świadczeniami pomocy społecznej objęto 5,1% ludności regionu (prawie 71 tys. rodzin, blisko 174,5 tys. osób w tych rodzinach). Wskaźnik ten, podobnie jak w latach poprzednich, był niższy od średniej dla kraju (o 0,8 p.p.).
- Z roku na rok można zaobserwować obniżanie się liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W 2017 roku ich udział w populacji regionu był najniższy od 7 lat. Od 2012 do 2017 roku wskaźnik ten obniżył się o 1,8 p.p.
- Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012–2017 wyniósł aż 10,8 tys. (z 81,4 z do 70,6 tysięcy), przy czym dynamika spadku była większa w przypadku rodzin z dziećmi niż rodzin bez dzieci i osób samotnie gospodarujących, a największa w przypadku wielodzietnych (32,2 p.p.).
- W ciągu ostatnich lat można zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej. Obserwowany jest stały wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej choroby (aż 9,6 p.p. pomiędzy 2012 i 2017 rokiem) i niepełnosprawności (4,8 p.p. pomiędzy 2012 i 2017 rokiem). Jednocześnie zauważalny jest spadek odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu bezrobocia (spadek o 11,4 p.p. pomiędzy 2013 i 2017 rokiem), a także ubóstwa (spadek o 5,2 p.p. pomiędzy 2013 i 2017 rokiem) oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (spadek o 9,2 p.p. pomiędzy 2014 i 2017 rokiem).
- Dostęp mieszkańców do usług społecznych ciągle się poprawia, m.in. za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Od 2012 roku przybyło w regionie: 57 klubów samopomocy, 46 placówek wsparcia dziennego, 44 spółdzielnie socjalne, 43 mieszkania chronione, 19 klubów integracji społecznej, 12 dziennych domów pomocy, 6 centrów integracji społecznej, 4 środowiskowe domy samopomocy, 2 warsztaty terapii zajęciowej, 2 zakłady aktywności zawodowej.
- W Małopolsce w 2017 roku programem *Rodzina 500 Plus* objęto łącznie ponad 260,8 tys. rodzin i ponad 442,6 tys. dzieci w tych rodzinach, wliczając dzieci wychowujące się w rodzinnej pieczy zastępczej. Świadczenia na pierwsze dziecko (uzależnione od dochodu) otrzymywały rodziny w 2017 roku na ponad 159,9 tys. dzieci (o prawie 13,8 tys. więcej niż w 2016 roku), co stanowi 23,6% Małopolan w wieku 0–18 lat (o 2 p.p. więcej niż na koniec 2016 roku).
- W 2017 roku ze świadczeń rodzicielskich przysługujących kobietom, które urodziły dziecko i nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego skorzystało 13,3 tys. matek z terenu Małopolski. Z kolei jednorazowe świadczenie dla *Za życiem* wypłacono 390 rodzinom, którym urodziło się dziecko z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu.
- W 2017 roku wydatki ponoszone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w gminach wyniosły łącznie prawie 5 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2017 roku łączną kwotę prawie 331,6 mln zł.

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie.

1. Beneficjenci pomocy społecznej

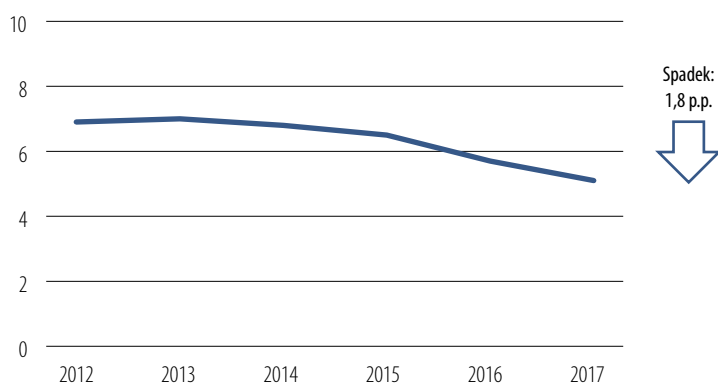
W 2017 roku z systemu pomocy społecznej korzystało 71 tys. rodzin i 174,5 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 5,1% mieszkańców regionu. W 2017 roku zmniejszyła się liczba rodzin i osób korzystających z systemu pomocy o odpowiednio: 2 tys. i o blisko 19 tys., skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem systemu pomocy spadł o kolejne 0,6 p.p. i jest o 0,8 p.p. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego. Na przestrzeni lat 2012–2017 spadek ten objął 62 tys. osób².

Wykres 33. Spadek liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012–2017 (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2017. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Wykres 34. Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012–2017 (w %)

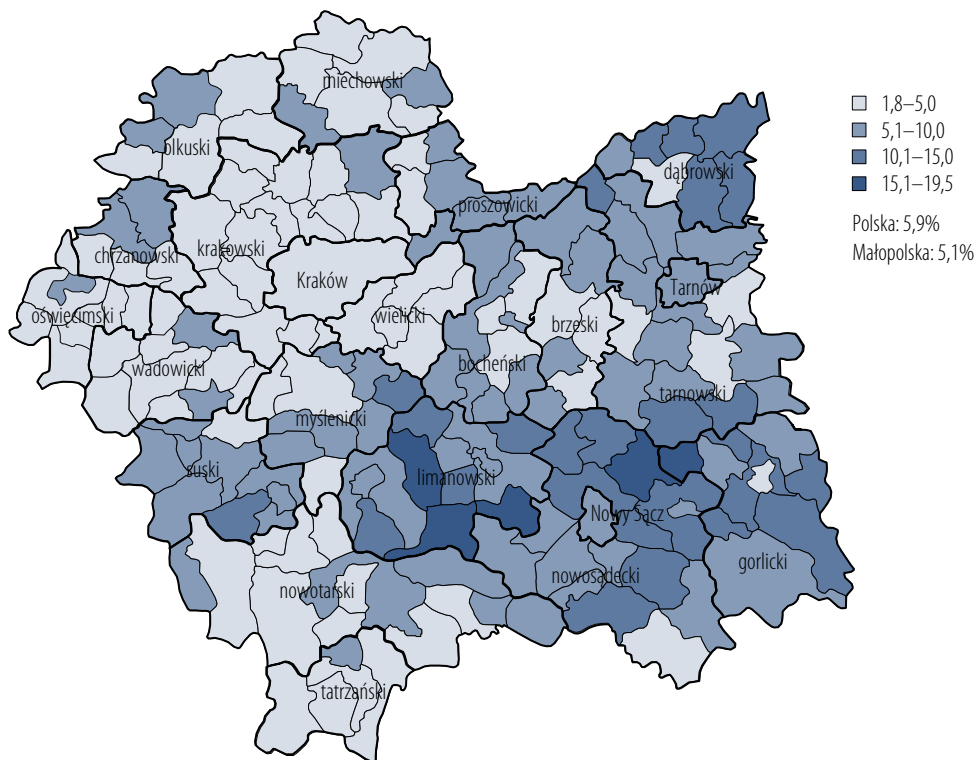
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata: 2012–2017 ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS BDL.

W 2017 roku udział korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu był najniższy od 7 lat. Od 2012 do 2017 roku wskaźnik ten obniżył się o 1,8 p.p.

Pomiędzy gminami o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (Krzyszowice i Zielonki w powiecie krakowskim – po 1,8%) a tą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem (Bobowa w powiecie gorlickim – 19,5%) różnica wyniosła w 2017 roku aż 17,8 p.p.

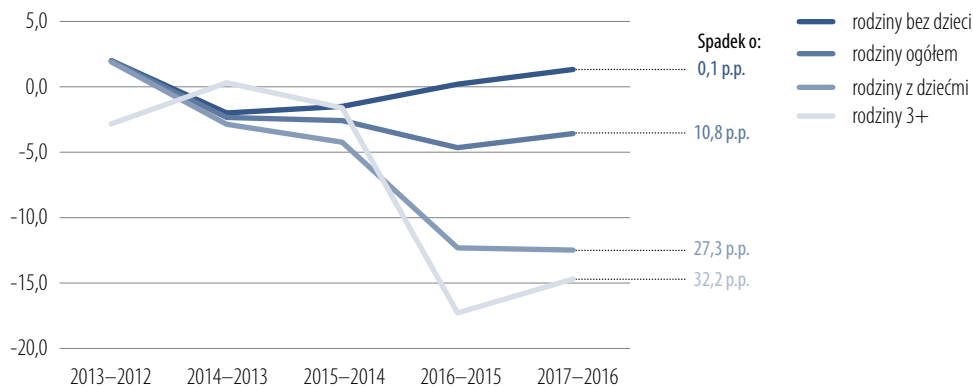
2. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS – Baza Demografia.

Mapa 7. Udział korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności (w %)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane dotyczące Polski pochodzą ze sprawozdania MRPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS – BDL.

Wykres 35. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce – dynamika zmian

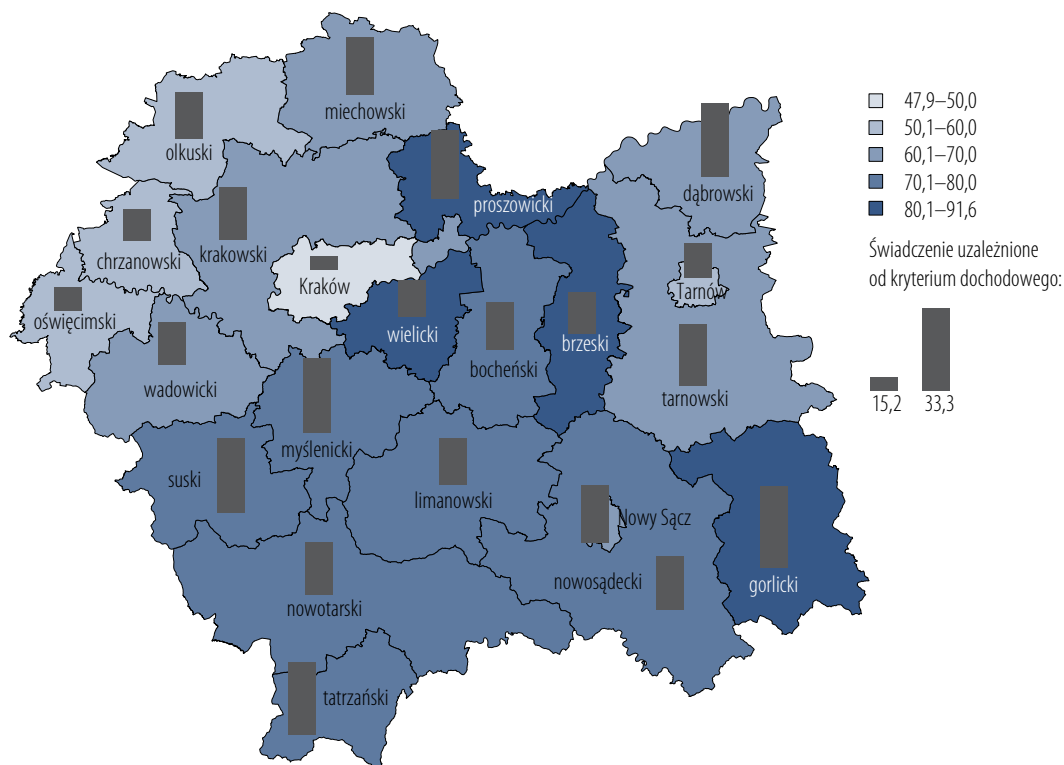
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012–2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania MRPIPS-03/MRPIPS-03.

Jak wynika ze sprawozdania MRPIPS-03³, ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej skorzystało ponad 28,8 tys. rodzin z dziećmi (o ponad 4,1 tys. rodzin mniej niż rok wcześniej, a o ponad 8,7 tys. w porównaniu z 2015 rokiem), a rodziny 3+ stanowiły w Małopolsce w 2017 roku ponad jedną trzecią ogółu rodzin objętych pomocą społeczną. Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012–2017 wyniósł aż 10,8 tys. (z 81,4 z do 70,6 tys.), przy czym dynamika spadku była większa w przypadku rodzin z dziećmi niż rodzin bez dzieci i osób samotnie gospodarujących, a największa w przypadku wielodzietnych (32,2 p.p.).

3. Analiza oparta na sprawozdaniu MRPIPS-03 (wcześniej MRPIPS-03), Dział 5 „Typy rodzin objętych pomocą społeczną”. Obejmuje ono łącznie rodziny i osoby objęte pomocą społeczną wymienione w działach 2A, 2B, 2C, 2D, uwzględniając rodziny i osoby objęte wyłącznie pomocą w postaci pracy socjalnej.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń, można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2017 roku dotyczyły średnio 69,2% osób objętych pomocą społeczną (o 1,3 p.p. mniej niż w 2016 roku). Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 64,3% osób objętych pomocą społeczną było ich beneficjentami (o 2,3 p.p. mniej niż przed rokiem)⁴.

Mapa 8. Odsetek dzieci objętych rządowym programem *Rodzina 500 plus* w Małopolsce w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2016 rok. Dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

więcej informacji

Świadczenie wychowawcze przysługuje na dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia w wysokości 500 zł netto miesięcznie. Przy czym zasiłek na pierwsze dziecko (definiowane jako jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18. roku życia) uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego wynoszącego 800 zł miesięcznie netto na osobę w rodzinie lub 1 200 zł na członka rodziny, jeśli którekolwiek z dzieci w rodzinie jest niepełnosprawne.

Dla dzieci, wychowujących się we wszystkich formach rodzinnej pieczy zastępczej adresowany jest dodatek wychowawczy (w rodzinach zastępczych i rodzinnym domu dziecka) lub dodatek do zryczałtowanej kwoty środków finansowych na utrzymanie dziecka w placówce (w placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego). Przysługuje on niezależnie od dochodu na każde dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia, umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

W celu wsparcia rodzin w wychowaniu dzieci od 1 kwietnia 2016 roku realizowany jest rządowy program *Rodzina 500 Plus* polegający na przyznawaniu świadczeń wychowawczych mających służyć częściowemu pokryciu kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych oraz wychowaniem dziecka. Jak wynika ze sprawo-

4. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

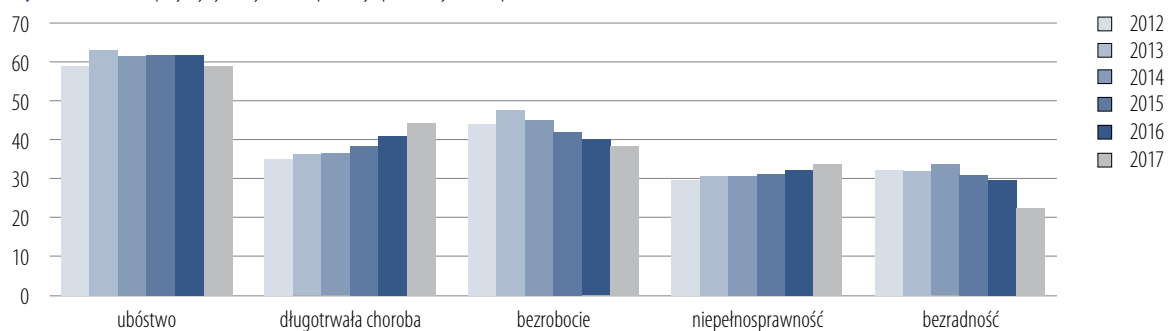
zdania *Ocena zasobów pomocy społecznej w Małopolsce w 2017 roku*, programem *Rodzina 500 Plus* objęto łącznie ponad 260,8 tys. rodzin i ponad 442,6 tys. dzieci w tych rodzinach, wliczając dzieci wychowujące się w rodzinnej pieczy zastępczej. Świadczenia na pierwsze dziecko (uzależnione od dochodu) otrzymywały rodziny w 2017 roku na ponad 159,9 tys. dzieci (o prawie 13,8 tys. więcej niż w 2016 roku), co stanowi 23,6% Małopolan w wieku 0 – 18 lat (o 2 p.p. więcej niż na koniec 2016 roku).

Z kolei zasiłki rodzinne wraz z dodatkami – jak wynika ze sprawozdania *Ocena zasobów pomocy społecznej – w 2017 roku w Małopolsce* wypłacono łącznie prawie 113,2 tys. rodzin (o prawie 4,5 tys. więcej niż przed rokiem). Od 1 stycznia 2016 roku realizowane jest także świadczenie rodzicielskie przysługujące kobietom, które urodziły dziecko i nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W 2017 roku z tego świadczenia skorzystało 13,3 tys. matek z terenu Małopolski.

Natomiast od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia w wysokości 4 tys. zł w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za życiem*. W 2017 roku świadczenie to wypłacono w Małopolsce 390 osobom⁵.

Z 15 przesłanek wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej od lat najczęstszą jest ubóstwo. W 2017 roku problem ten dotyczył 58% klientów pomocy społecznej w regionie. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w województwie: długotrwała choroba (dotyczyła ona 44,7% ogółu klientów pomocy społecznej), bezrobocie (36,2%), niepełnosprawność (34,4%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (24,5%). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występowały znacznie rzadziej lub w ogóle.

Wykres 36. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce (w %)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata: 2012–2017. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPiPS-03/MRPiPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat, można zauważyć zmieniający się profil klienta. Obserwowany jest stały wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej choroby i niepełnosprawności, a spadek – z powodu bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i ubóstwa:

- › bezrobocie – spadek o 11,4 p.p. pomiędzy 2013 i 2017 rokiem,
- › bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – spadek o 9,2 p.p. pomiędzy 2014 i 2017 rokiem,
- › ubóstwo – spadek o 5,2 p.p. pomiędzy 2013 i 2017 rokiem,
- › długotrwała choroba – wzrost o 9,6 p.p. pomiędzy 2012 i 2017 rokiem,
- › niepełnosprawność – wzrost o 4,8 p.p. pomiędzy 2012 i 2017 rokiem.

5. Analiza oparta na danych pozyskanych dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

2. Zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia

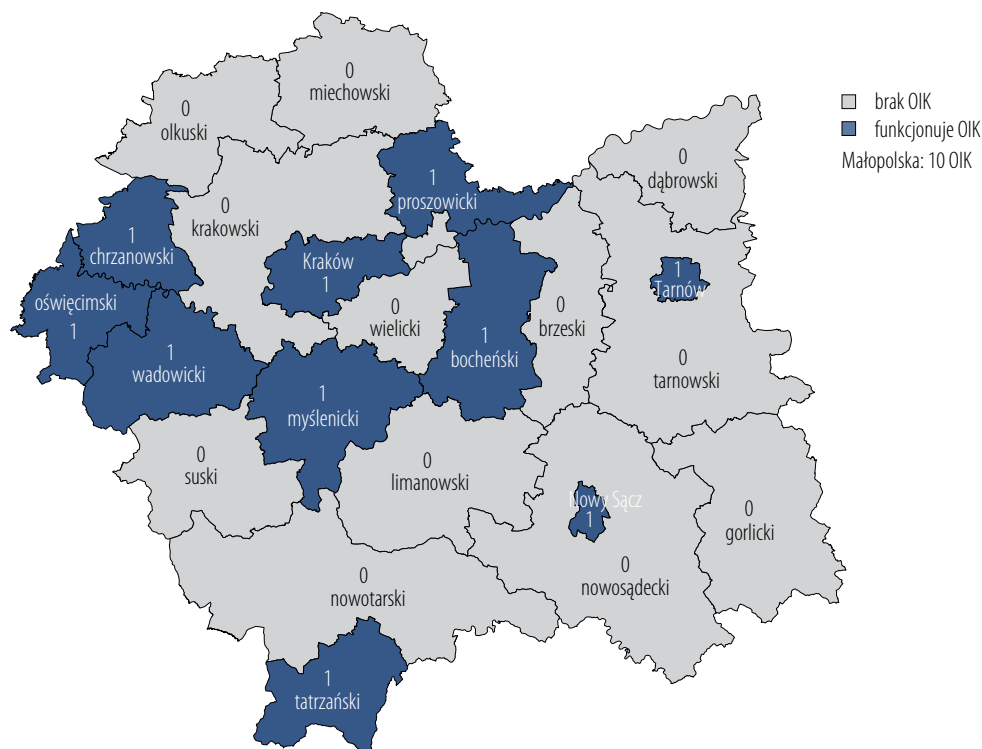
Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Dla wsparcia mieszkańców w przewyższaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych podejmowanych jest szereg działań oraz organizowana jest infrastruktura socjalna w ramach systemu pomocy społecznej (w tym: jednostki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, mieszkania chronione, środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy i placówki zapewniające miejsca noclegowe) oraz jego otoczenia, do którego można zaliczyć zarówno rodzinną, jak i instytucjonalną pieczę zastępczą, będąca do 2012 roku w systemie pomocy społecznej (w tym: rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży), jak i inne jednostki tworzone na mocy odrębnych przepisów (m.in. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej). Aby zapewnić mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach kompleksowe wsparcie, pomoc profilowana jest często na konkretne grupy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rodzina⁶

Mieszkańcom w trudnej sytuacji gminy i powiaty udzielają wsparcia m.in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne. W województwie małopolskim w 2017 roku funkcjonowało 10 ośrodków interwencji kryzysowej w 7 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu⁷. Należy dodać, iż w powiecie krakowskim podpisano porozumienie, na mocy którego mieszkańcy korzystają ze wsparcia OIK w Krakowie. Także powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki i tarnowski zawarły porozumienie z Sądeckim Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w zakresie świadczenia usług dla mieszkańców tych powiatów. Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej w 2017 roku dysponowały łącznie 96 miejscami schronienia. Z pomocy OIK skorzystało w ciągu 2017 roku 9 285 osób.

Mapa 9. Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

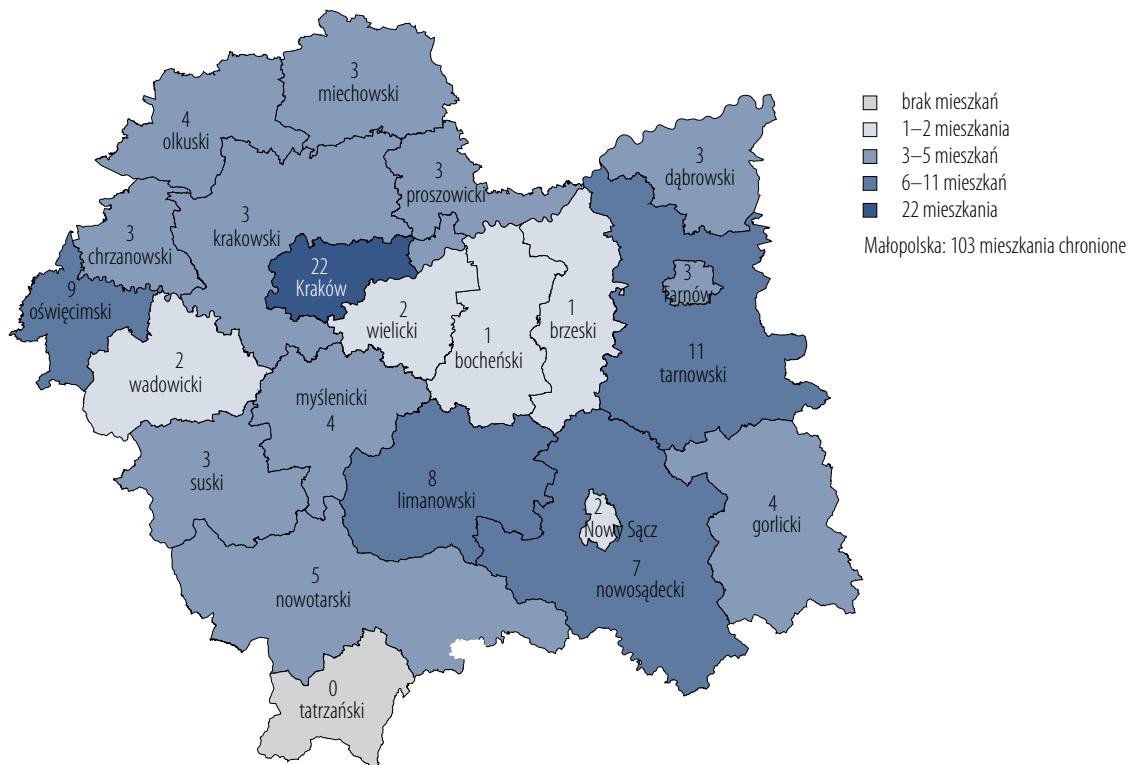
6. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.
7. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 (RPO WM 2014–2020) (Poddziałanie 9.2.2. i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa, Typ projektu: C. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej) wybrano do dofinansowania 5 projektów. W wyniku ich realizacji powstanie nowy OIK (w powiecie gorlickim), a w czterech istniejących zostanie rozszerzona oferta (w Krakowie i powiatach: bocheńskim, chrzanowskim i myślenickim).

W 2017 roku na terenie województwa funkcjonowało łącznie 25 jednostek specjalistycznego poradnictwa, świadczących pomoc osobom i rodzinom mającym trudności lub wykazującym potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Łącznie w regionie skorzystało ze wsparcia takich jednostek 9 909 osób.

Formą wsparcia przygotowującą, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce opieki całodobowej jest mieszkanie chronione zapewniające funkcjonowanie w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. W 2017 roku prowadzono w Małopolsce 103 mieszkania chronione (o 7 więcej niż rok wcześniej)⁸. Oferowały one łącznie 421 miejsc, a w ciągu roku skorzystały z nich 293 osoby. Z mieszkań chronionych korzystały najczęściej osoby opuszczające pieczę zastępczą, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby i rodziny będące w sytuacjach kryzysowych związanych m.in. z występowaniem przemocy w rodzinie. Dostęp do mieszkań chronionych w 2017 roku mieli mieszkańcy 87 gmin (o 25 gmin więcej niż przed rokiem).

Mapa 10. Mieszkania chronione w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Dzieci i młodzież⁹

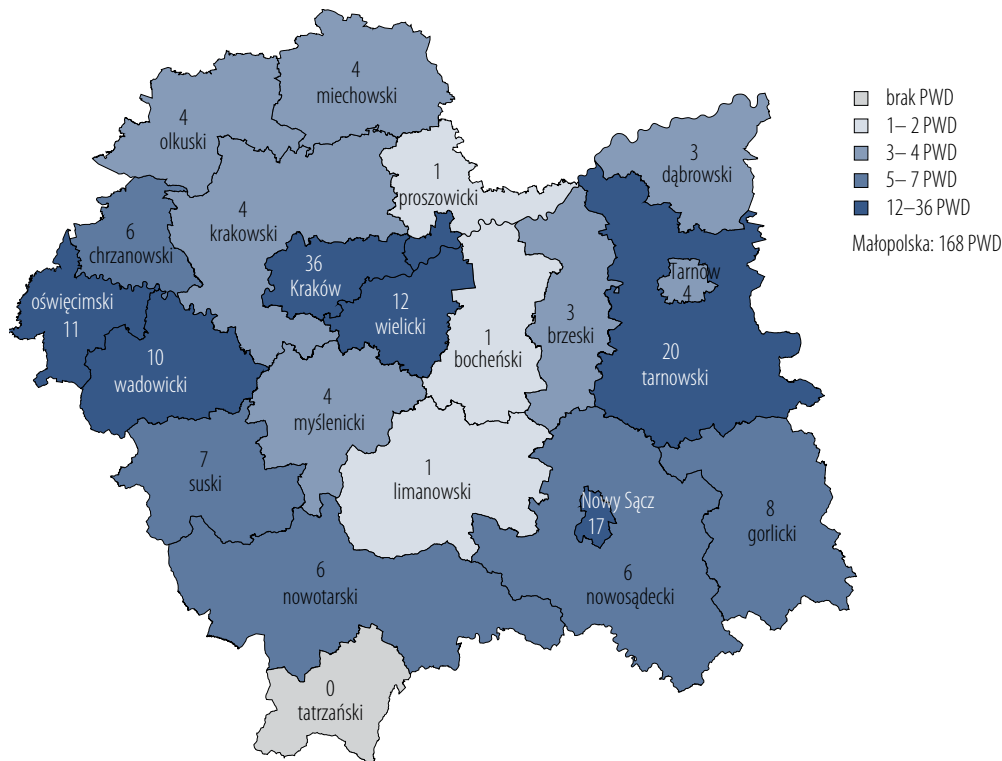
Wsparcie profilowane na dzieci i młodzież jest realizowane m.in. poprzez objęcie najmłodszych opieką i wychowaniem w formie dziennej. W 2017 roku działało 168 placówek wsparcia dziennego (PWD) (o 26 więcej niż przed rokiem) prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego lub na ich zlecenie z łączną liczbą 6 290 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 9 553 dzieci (o blisko 2,6 tys. więcej niż w 2016 roku). Taka forma wsparcia była organizowana przez 63 gminy i 6 powiatów.

8. Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.

9. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Dodatkowo w wyniku realizacji RPO WM 2014–2020 (Poddziałanie 9.2.1. Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, Typ projektu C. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży) wybrano do dofinansowania 45 projektów, w wyniku realizacji których powstało lub powstanie 45 nowych placówek wsparcia dziennego (w 4 PWD będzie funkcjonowało dodatkowo 17 filii), natomiast w kolejnych 8 placówkach nastąpi rozszerzenie oferty wsparcia. We wszystkich tych projektach planuje się objąć wsparciem 2 071 osób. Należy podkreślić, iż dofinansowane projekty będą realizowane zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i podmioty ulokowane w innych sektorach.

Mapa 11. Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Zapewnia on opiekę i wychowanie dziecku oraz pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub, gdy jest to niemożliwe, dążenie do przysposobienia dziecka – adopcji.

Zadanie polegające na organizowaniu i prowadzeniu ośrodków adopcyjnych realizuje Samorząd Województwa Małopolskiego (zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej). W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie funkcjonuje Małopolski Ośrodek Adopcyjny, zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą 3 niepubliczne ośrodki adopcyjne zlokalizowane w Krakowie. Dodatkowo jeden z nich posiada filię umiejscowioną w Tarnowie. W Małopolsce w 2017 roku w wyniku przeprowadzonych procedur adopcyjnych przysposobiono 228 dzieci, w tym 5 dzieci przysposobiono w przysposobieniu międzynarodowym (w 2015 roku – 218 dzieci, a w 2016 roku – 213 dzieci)¹⁰.

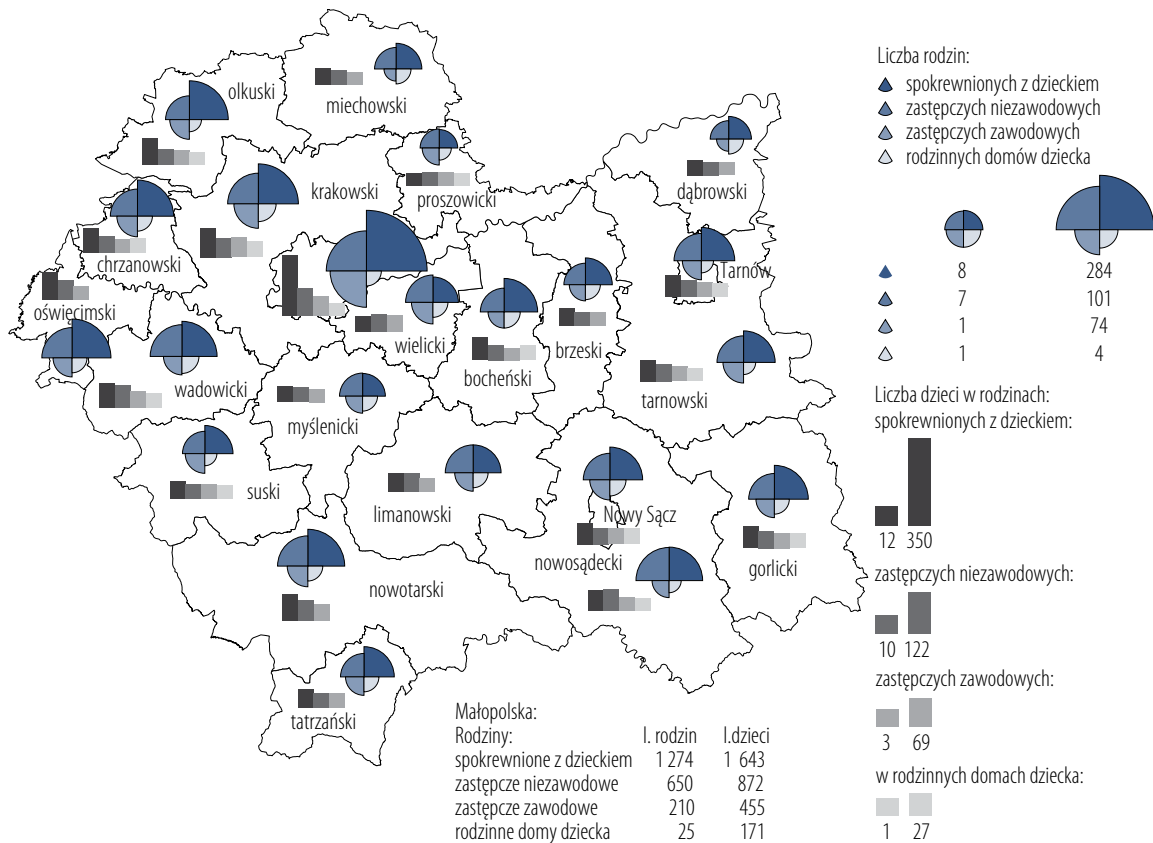
Opieka i wychowanie w środowisku zastępczym są możliwe w dwóch formach: rodzinnej oraz instytucjonalnej. W Małopolsce w ciągu całego roku z jednej bądź drugiej formy musiało skorzystać łącznie co najmniej 4 400 dzieci i młodzieży, przy czym ponad 71% tej grupy (co najmniej 3 141 dzieci) przebywało w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, czyli w pieczy zastępczej typu rodzinnego.

Biorąc pod uwagę dynamikę w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej, która obejmuje zarówno powstawanie nowych rodzin i domów oraz zaprzestanie funkcjonowania części dotychczasowych w ciągu roku, można wskazać, że funkcje takie pełniło łącznie co najmniej:

10. Sprawozdanie z monitoringu procesów przysposobienia za rok 2017, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie 2018 roku.

- › 1 274 spokrewnione rodziny zastępcze, w których przebywało co najmniej 1 643 dzieci;
- › 650 rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało co najmniej 872 dzieci;
- › 210 rodzin zastępczych zawodowych, w których przebywało co najmniej 455 dzieci, w tym:
 - › 55 rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało co najmniej 128 dzieci;
 - › 27 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w których przebywało co najmniej 53 dzieci;
 - › 25 rodzin prowadzących rodzinne domy dziecka, w których przebywało co najmniej 171 dzieci.

Mapa 12. Rodzinna piecza zastępcza w Małopolsce w 2017 roku

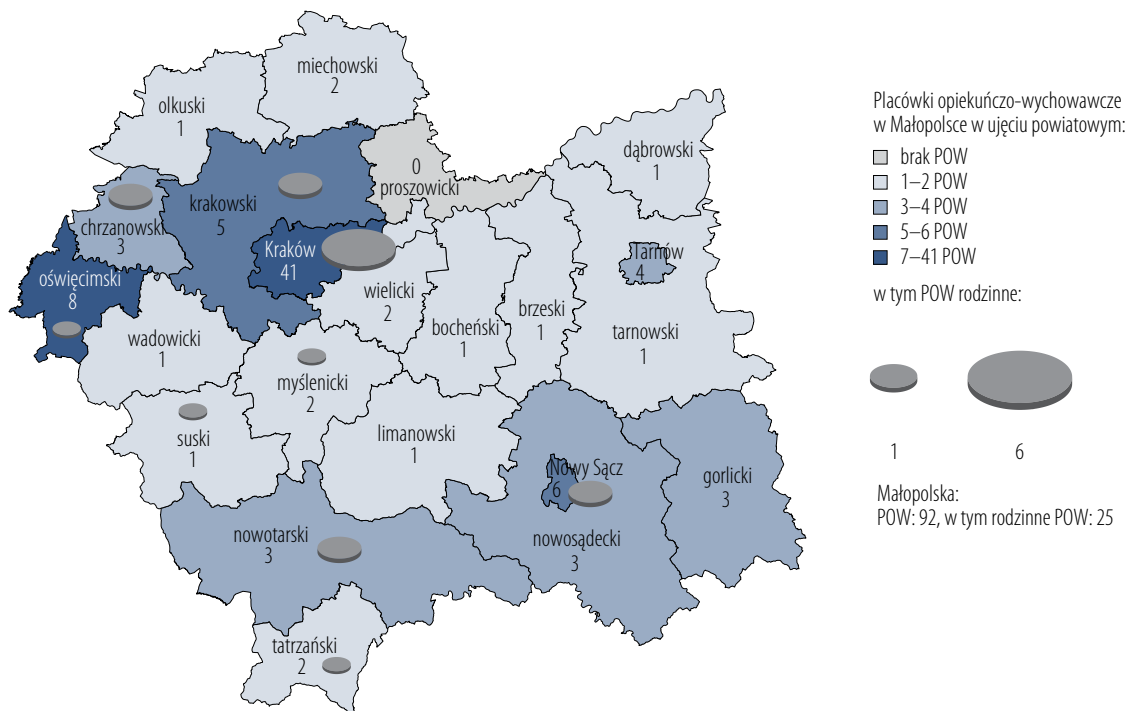
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Drugim typem pieczy zastępczej jest forma instytucjonalna. Na koniec 2017 roku w Małopolsce, w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej, funkcjonowały 92 placówki opiekuńczo-wychowawcze (POW) oferujące łącznie 1 262 miejsca. W całym roku z usług POW skorzystało co najmniej 1 259 dzieci. W Małopolsce funkcjonują 4 typy POW: socjalizacyjne, interwencyjne, rodzinne i specjalistyczno-terapeutyczne. Ich liczebność na koniec 2017 roku przedstawiała się następująco¹¹:

- › 52 placówki typu socjalizacyjnego, oferujące 867 miejsc, z których skorzystało 769 osób;
- › 25 placówek typu rodzinnego, oferujących 196 miejsc, z których skorzystało 159 dzieci;
- › 6 placówek typu interwencyjnego, oferujących 110 miejsc, z których skorzystało 68 osób;
- › 9 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 101 miejsc, w których umieszczono 98 wychowanków.

11. Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie małopolskim, II półrocze 2017 roku.

Mapa 13. Instytucjonalna piecza zastępcza w Małopolsce w 2017 roku

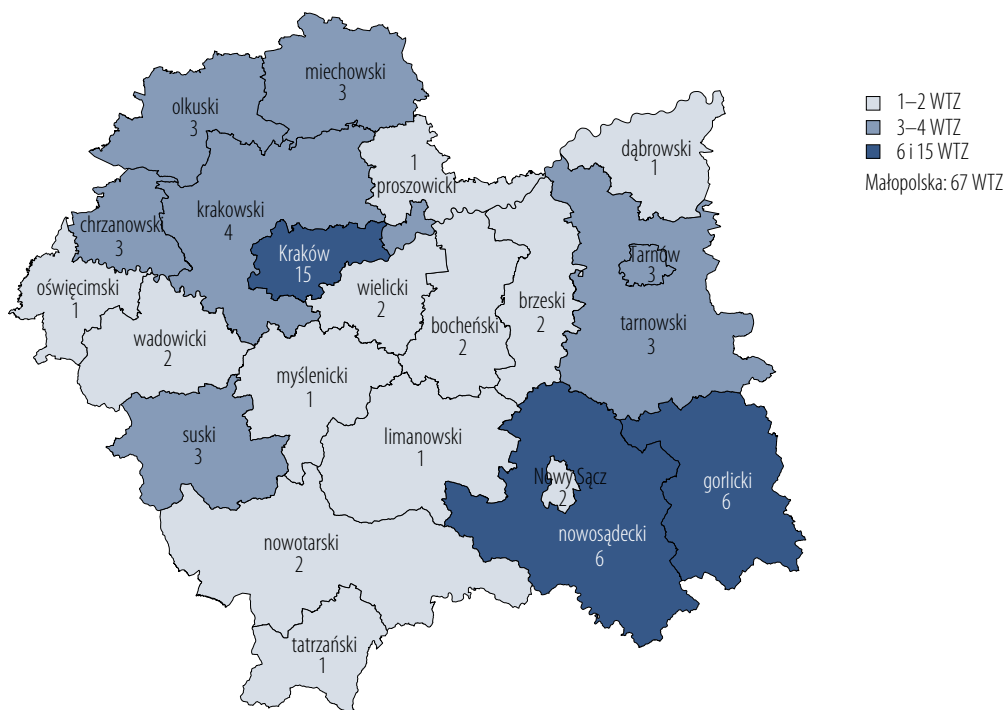

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Osoby z niepełnosprawnościami

Osobom z niepełnosprawnościami dedykowane jest wsparcie różnych instytucji w Małopolsce, wśród których są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). W 2017 roku funkcjonowało w województwie 67 tego rodzaju jednostek (dane zgromadzone w sprawozdaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej*). Dostęp do tego rodzaju wsparcia mieli mieszkańcy każdego z powiatów regionu, a w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 050 osób z niepełnosprawnościami.

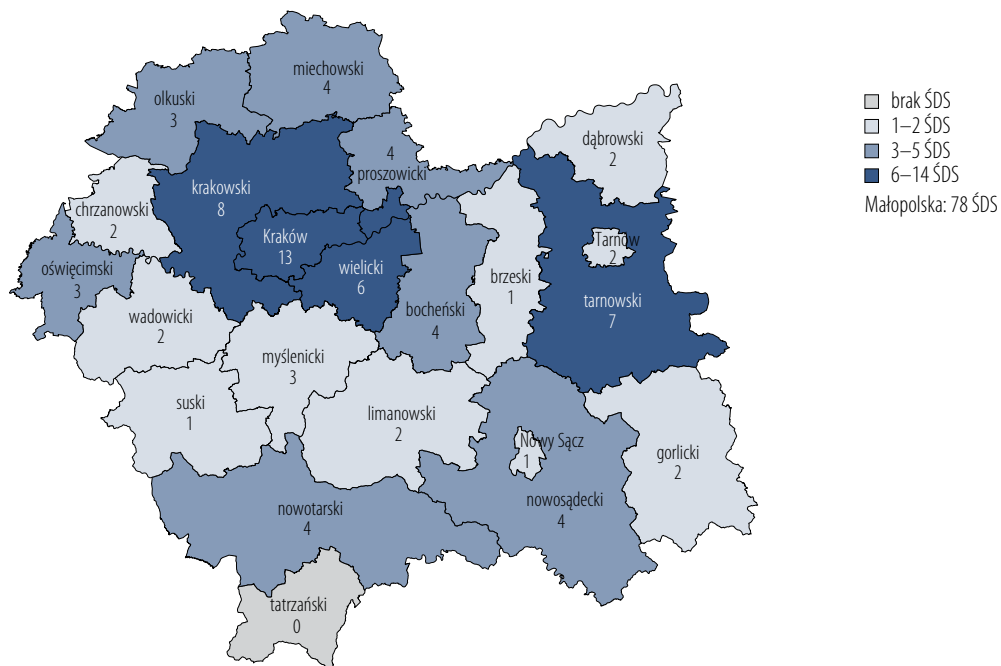
Mapa 14. Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Osobom z zaburzeniami psychicznymi w województwie małopolskim w 2017 roku wsparcie oferowało 78 środowiskowych domów samopomocy, z których łącznie skorzystało 3 225 osób¹².

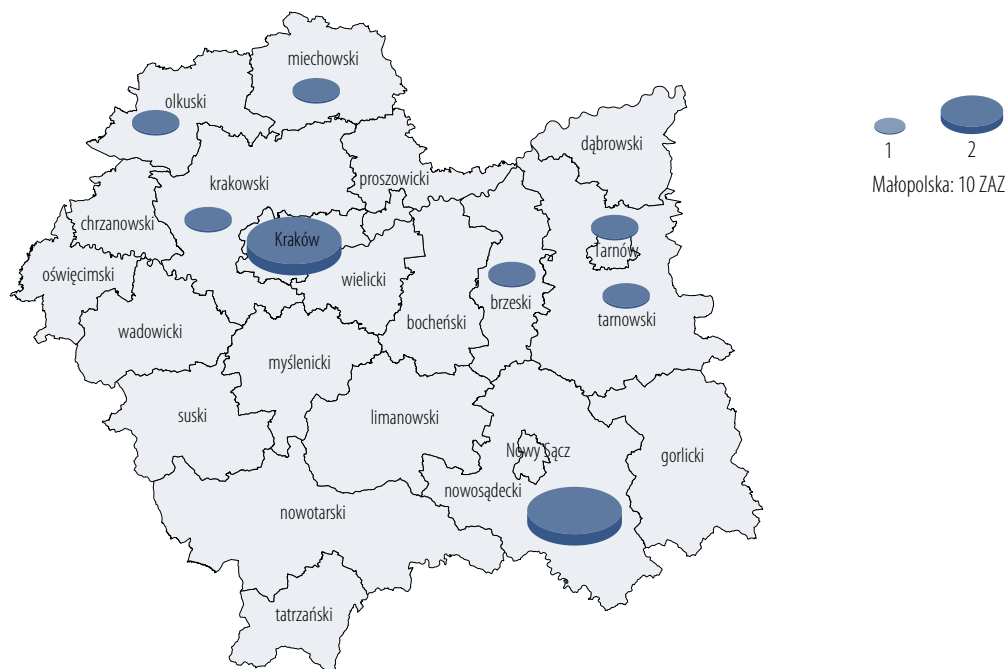
Mapa 15. Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji z MOPS w Krakowie.

Natomiast wsparcie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami (w tym również osób dotkniętych niepełnosprawnością z powodu zaburzeń psychicznych) w postaci zakładów aktywności zawodowej (ZAZ) w Małopolsce jest ciągle dość ubogie. W całym województwie w 2018 roku działa 10 ZAZ¹³.

Mapa 16. Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2018 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych MUW w Krakowie (stan na marzec 2018 roku) dostępne na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: http://www.małopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktywnosci_zawodowej (dostęp: 09.02.2018 rok).

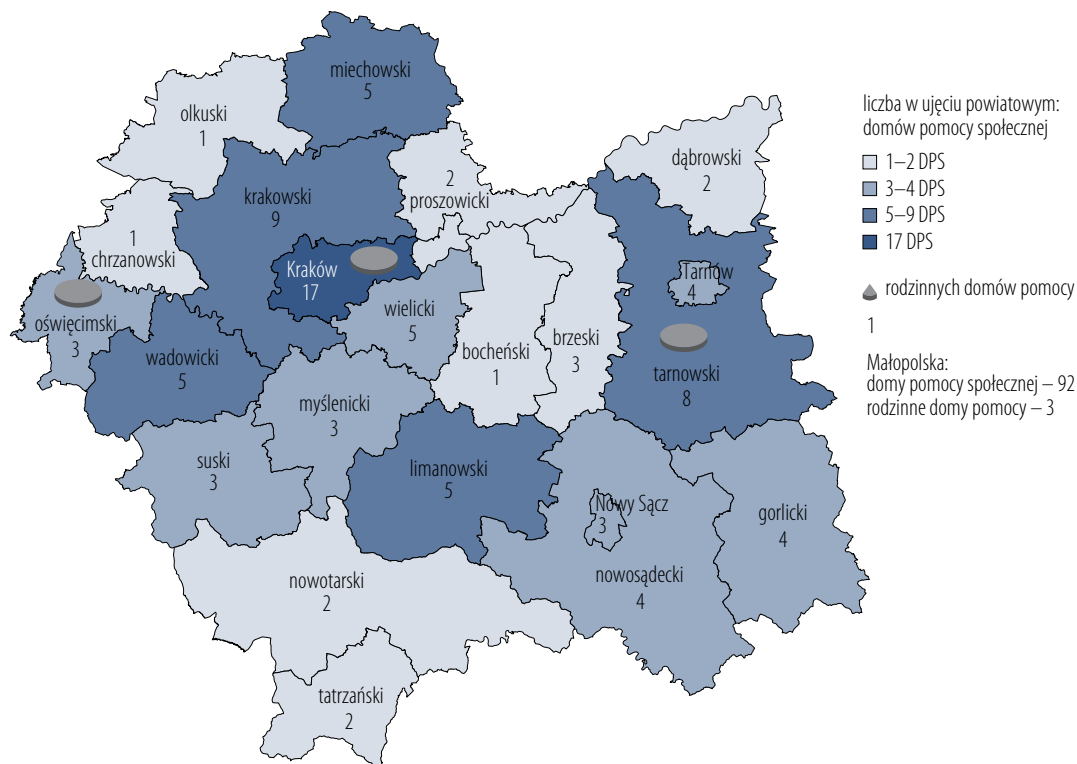
12. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

13. Według wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Seniorzy¹⁴

System opieki nad seniorami oparty jest m.in. na domach pomocy społecznej (DPS). W 2017 roku funkcjonowały 92 domy pomocy społecznej (DPS) przeznaczone dla różnych osób, w tym dla osób w podeszłym wieku¹⁵. Łącznie w całym województwie DPS oferowały w 2017 roku 7 999 miejsc, z których skorzystało w ciągu całego roku 8 913 osób. Jednocześnie usługi opieki całodobowej dla osób starszych i niepełnosprawnych prowadzone są w formie rodzinnych domów pomocy. W Małopolsce w 2017 roku były jedynie 3 takie domy. Korzystało z nich w 2017 roku 30 starszych i niepełnosprawnych mieszkańców.

Mapa 17. Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

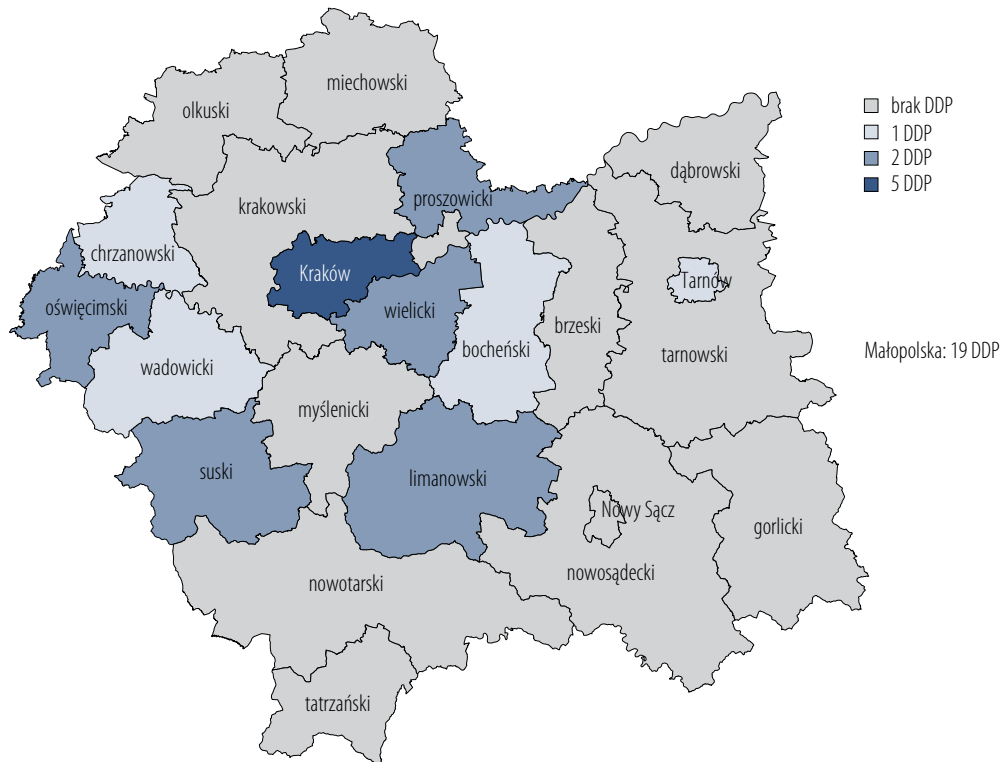
W 2017 roku w Małopolsce funkcjonowało także:

- › 19 dziennych domów pomocy oferujących wsparcie głównie osobom starszym, które wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych (o 6 więcej niż w 2016 roku). Dysponowały one łącznie 1 129 miejscami (o 192 więcej niż przed rokiem), z których skorzystały w 2017 roku 1 623 osoby. Należy wspomnieć, iż w wyniku realizacji RPO WM na lata 2014–2020 (Poddziałanie 9.2.2 i 9.2.3. Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa, Typ projektu B. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych) powstanie 48 placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację seniorów z 1 310 miejscami. Ponadto w ramach RPO WM 2014–2020 powstanie 13 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych, a w nich 78 miejsc odciążeniowych (w tym 4 centra łączące działalność z prowadzeniem placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację seniorów). Dofinansowane projekty będą realizowane zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i podmioty ulokowane w innych sektorach.
- › 67 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy. W 2017 roku kluby samopomocy oferowały łącznie 2 355 miejsc, a skorzystało z nich w sumie 4 361 osób. 55 klubów samopomocy było finansowanych w ramach dotacji celowej przyznanej gminom ze środków rządowych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie na *Wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą*.

14. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.

15. Placówki prowadzone lub finansowane przez gminy i powiaty Małopolski.

Mapa 18. Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Wśród wsparcia, jakie ośrodki pomocy społecznej oferują mieszkańcom, są także usługi opiekuńcze kierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze (zadanie własne gminy), a także specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminie). W 2017 roku w Małopolsce udzielono tego rodzaju pomocy 8 422 osobom¹⁶. Najczęściej świadczone usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gminy – 7 464 osobom (o 618 osób więcej niż przed rokiem) w 164 gminach, z czego specjalistyczne usługi opiekuńcze – jedynie 335 klientom (o 43 więcej niż w 2016 roku). Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto 958 osób zamieszkujących 87 gmin (o 86 osób więcej niż w 2016 roku).

Osoby bezrobotne

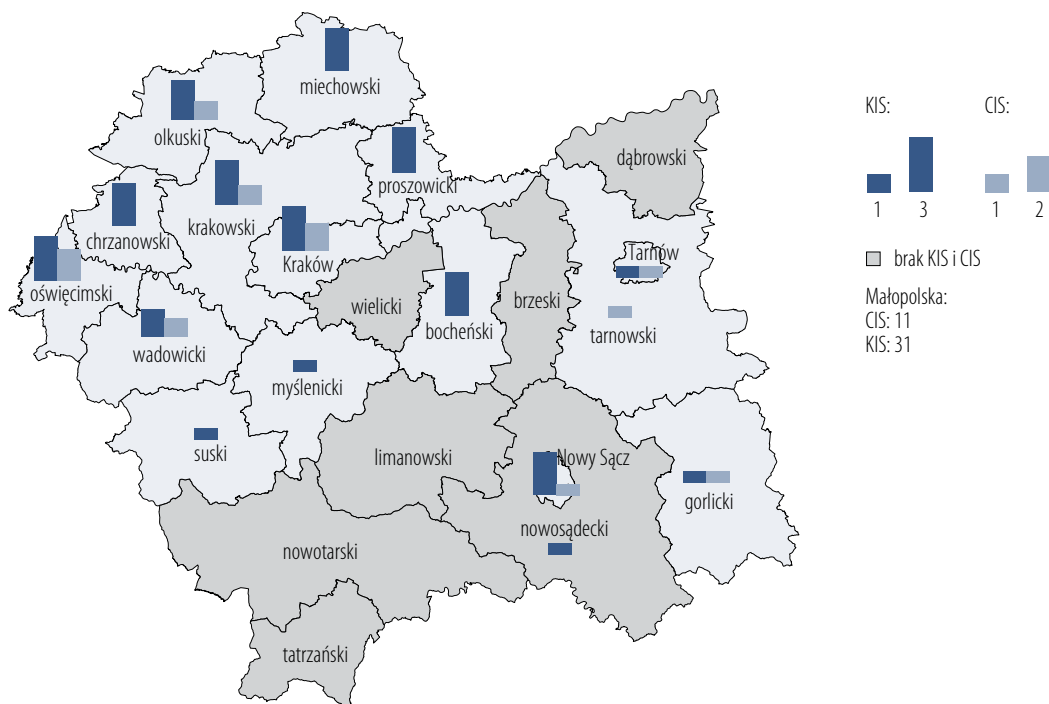
W województwie małopolskim w 2017 roku funkcjonowało 11 centrów integracji społecznej oraz 31 klubów integracji społecznej realizujących zadania określone w ustawie o zatrudnieniu socjalnym, przez co należy rozumieć zapewnianie aktywizacji zawodowej osobom bezdomnym, uzależnionym od alkoholu, od narkotyków lub innych środków odurzających, chorym psychicznie, osobom długotrwale bezrobotnym, zwalnianym z zakładów karnych, uchodźcom, osobom niepełnosprawnym. W 2017 roku w zajęciach CIS uczestniczyły łącznie 523 osoby¹⁷, natomiast w zajęciach KIS 1 610 osób¹⁸.

16. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.

17. Analiza oparta na podstawie sprawozdań: OZPS i CIS za I–XII 2017 rok.

18. Analiza oparta na podstawie sprawozdań: OZPS i KIS za I–XII 2017 rok.

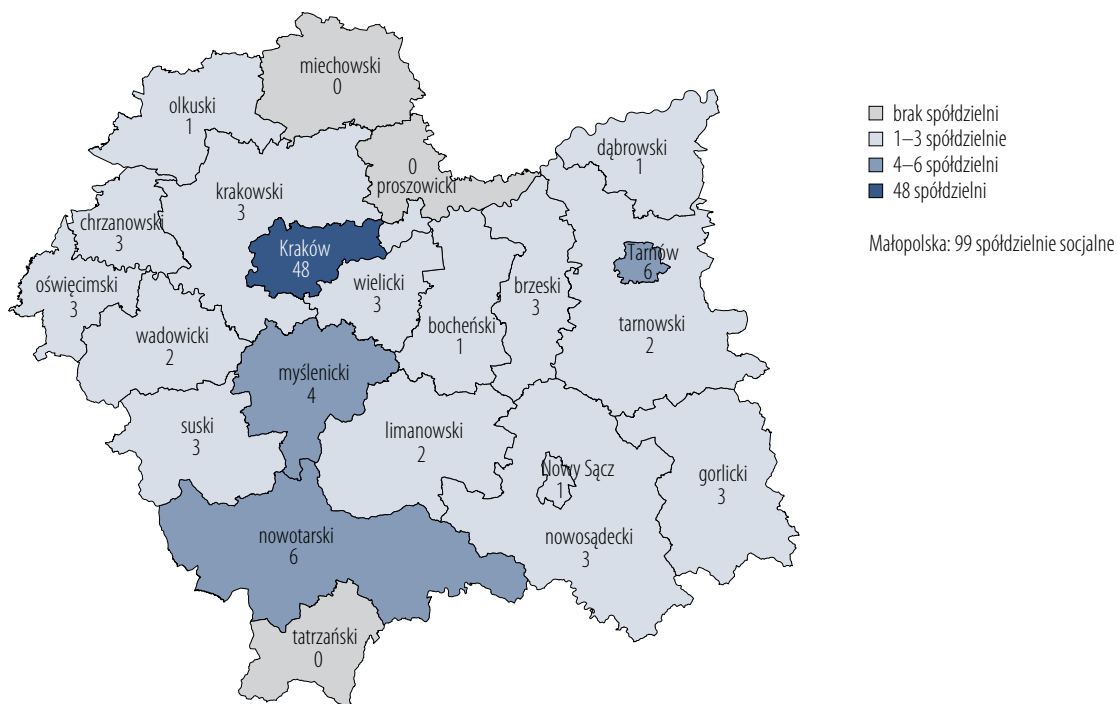
Mapa 19. Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie oraz danych ze sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I–XII 2017 rok i sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za 2017 rok.

Tej grupie osób dedykowane są również spółdzielnie socjalne. W 2018 roku w Małopolsce funkcjonowało ich 99 i były zlokalizowane na terenie 18 małopolskich powiatów¹⁹.

Mapa 20. Spółdzielnie socjalne w Małopolsce w 2018 roku

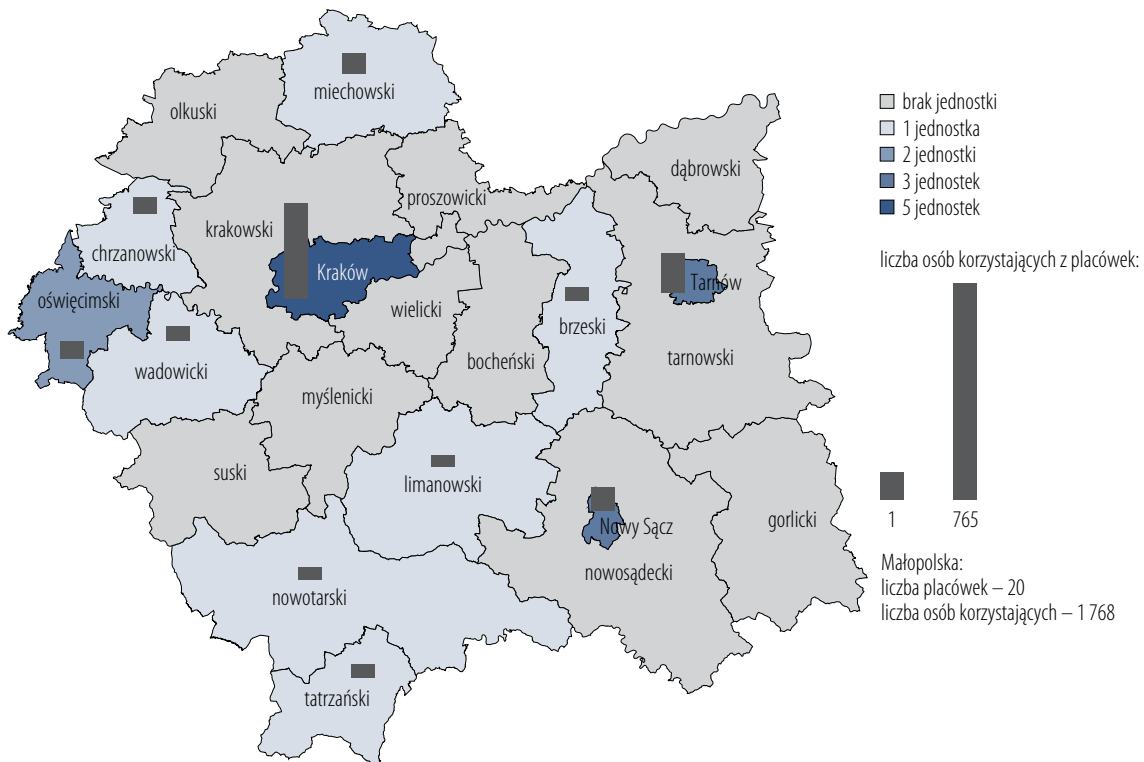
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (dostęp: marzec 2018) oraz danych zebranych przez ROPS w Krakowie.

19. Na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>, dostęp: 03.01.2017 rok.).

Osoby bezdomne

W Małopolsce funkcjonowało w 2017 roku 20 placówek oferujących miejsca noclegowe dla osób bezdomnych (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Łącznie oferowały one 730 miejsc, z których w 2017 roku skorzystało 1 768 osób²⁰.

Mapa 21. Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2017 rok. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Kadra pomocy społecznej²¹

Liczebność i kompetencje kadry jednostek pomocowych to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. Małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały w 2017 roku 4 631 pracowników²² (o 268 więcej niż przed rokiem), w tym ośrodki w miastach na prawach powiatów – 1 125 osób. Ośrodki gminne (bez MOPS grodzkich) zatrudniały średnio 20 osób, przy czym między ośrodkami pomocy społecznej ciągle istnieją duże różnice w wielkościach zespołów. W 2017 roku w ośrodkach pomocy społecznej było zatrudnionych 1 693 pracowników socjalnych (o 20 więcej niż w 2016 roku), w tym 82 z nich (4,8% ogółu pracowników socjalnych w regionie).

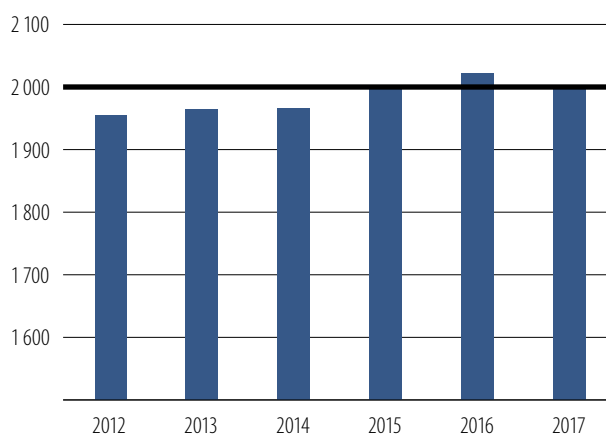
W województwie małopolskim na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2017 roku przypadało średnio 2 003 mieszkańców (w 2015 roku – 2 022) oraz 42 rodziny i osoby samotnie gospodarujące (w 2015 roku – 46).

20. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie.

21. W odniesieniu do całości rozdziału dane dotyczące Polski pochodzą ze sprawozdania MRPIPS-03. Dane dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

22. Łączna liczba osób zatrudnionych w ramach umowy o pracę. Do kadry jednostki zaliczono również osoby zatrudnione na zastępstwo oraz osoby na urloпах macierzyńskich. Natomiast nie zaliczono osób na urloпах wychowawczych, opiekuńczych i bezpłatnych. Stan na dzień 31.12.2017 roku.

Wykres 37. Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata: 2012–2017. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS – Baza Demografia, dostęp z dnia 10.05.2018 roku.

Inną grupą zawodową ważną dla realizacji zadań polityki społecznej, oprócz pracowników socjalnych, są asystenci rodziny. W 2017 roku w województwie małopolskim zatrudnionych było 322 asystentów rodziny (o 14 więcej niż przed rokiem) w 179 gminach. Małopolskie gminy zatrudniały od 1 do 30 asystentów (w Krakowie), najczęściej jednego (115 gmin).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce, realizujących zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej, w 2017 roku zatrudniano łącznie 411 pracowników (o 15 więcej niż przed rokiem). Przeciętnie w jednym centrum zatrudnione były blisko 22 osoby. Należy dodać, że także w tym przypadku istnieją dość duże różnice w zatrudnieniu pomiędzy poszczególnymi jednostkami – liczba pracowników w poszczególnych centrach wynosiła od 7 (powiaty dąbrowski i tatrzański) do 40 (powiat krakowski). W małopolskich PCPR w 2017 roku zatrudniano 62 pracowników socjalnych (o 3 mniej niż przed rokiem) i stanowili oni średnio 15,1% ogółu osób zatrudnionych w tego typu jednostkach. Jednocześnie zatrudnionych było łącznie 83 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, o 6 mniej niż w 2016 roku.

Wydatki na wybrane świadczenia²³

Na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w gminach wydatkowano w 2017 roku łącznie ponad 5 mld zł, z czego w budżetach ośrodków pomocy społecznej było prawie 4,1 mld zł²⁴. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2017 roku łączną kwotę prawie 331,6 mln zł, z tego w budżetach powiatowych centrów pomocy rodzinie było ponad 101,7 mln zł.

W ramach wskazanych wyżej środków, na wypłatę świadczeń wychowawczych z programu *Rodzina 500 plus* w gminach wydatkowano kwotę prawie 2,3 mld zł. Z kolei na wypłatę dodatków wychowawczych dla dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej oraz dodatków do zryczałtowanej kwoty, o których mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dla placówek typu rodzinnego w powiatach wydatkowano w 2017 roku łącznie ponad 15,3 mln zł. Z kolei na zadanie związane ze świadczeniami rodzinnymi, świadczeniami z funduszu alimentacyjnego oraz składkami na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego małopolskie gminy wydatkowały w 2017 roku ponad 1 mld zł. Dodatkowo w 2017 roku realizowane były dwa rodzaje świadczeń: rodzicielskie oraz jednorazowe świadczenie *Za życiem*. W Małopolsce w związku z realizacją pierwszego z nich wypłacono łącznie ponad 80,8 mln zł, a drugiego – 1,56 mln zł.

23. Analiza oparta na sprawozdaniu OZPS oraz danych pozyskanych dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone dane pozyskane z MOPS w Krakowie i Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa.

24. Dane zgromadzone w sprawozdaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej*.

Poniżej przedstawiono koszty funkcjonowania w 2017 roku wybranych jednostek pomocy społecznej i jej otoczenia szczególnie istotnych z punktu widzenia dokumentów strategicznych województwa małopolskiego w zakresie polityki społecznej:

- › roczny koszt prowadzenia 10 ośrodków interwencji kryzysowej w 2017 roku wyniósł ponad 8,2 mln zł, a średni roczny koszt prowadzenia jednej placówki to ponad 820 tys. zł. Utrzymanie jednego miejsca schronienia w OIK w ciągu roku to średnio ponad 85,4 tys. zł. Przy czym zaznaczyć należy, że w OIK na jedno miejsce w ciągu roku przypada ok. 97 korzystających;
- › na prowadzenie 67 warsztatów terapii zajęciowej wydatkowano w 2017 roku łącznie prawie 46 mln zł. Przeciętnie jednostka w ciągu roku ponosiła koszty w wysokości prawie 686 tys. zł. Na jednego uczestnika zajęć średnio przypada ponad 22,4 tys. zł rocznie;
- › całkowity koszt funkcjonowania 17 z 19 dziennych domów pomocy społecznej (bez DDP funkcjonujących w większych strukturach w Chrzanowie i Tarnowie) wyniósł w 2017 roku ponad 10 mln zł. Jedna tego typu placówka kosztowała rocznie średnio ponad 590,9 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł prawie 9 tys. zł;
- › utrzymanie 92 domów pomocy społecznej w 2017 roku wiązało się w Małopolsce z wydatkiem prawie 341,3 mln zł. Pojedyncza taka placówka to koszt ponad 3,7 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie prawie 42,7 tys. zł;
- › na 168 placówek wsparcia dziennego w 2017 roku wydatkowano łącznie prawie 24,9 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł prawie 148 tys. zł. Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to niespełna 4 tys. zł;
- › całkowity koszt funkcjonowania 65 ze 103 mieszkań chronionych (bez 38 mieszkań chronionych, co do których nie podane zostały koszty utrzymania) wyniósł w 2017 roku prawie 2 mln zł. Jedno mieszkanie kosztowało średnio ponad 30 tys. zł. Natomiast średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł ponad 6,2 tys. zł.

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Elżbieta Okołodowicz, Małgorzata Palimąka

— podsumowanie

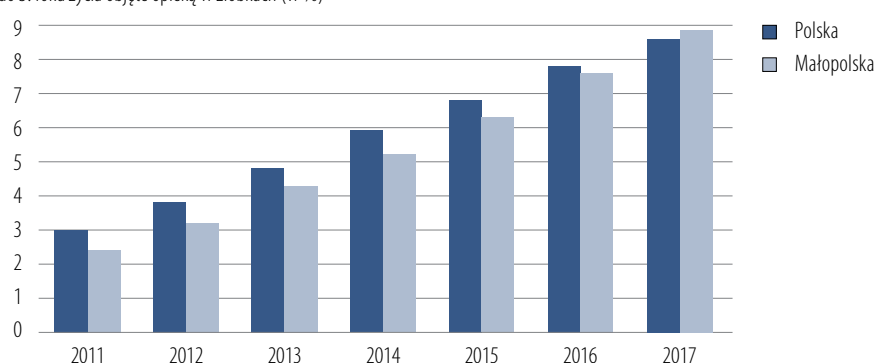
- W wyniku wprowadzonych zmian w strukturze oświaty na podstawie dwóch aktów prawnych Prawo oświatowe – ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku oraz Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe – ustawa również z dnia 14 grudnia 2016 roku, uczniowie dotychczasowej sześciolletniej szkoły podstawowej od dnia 1 września 2017 roku stali się uczniami 8-letniej szkoły podstawowej, natomiast uczniowie kończący klasę VI szkoły podstawowej otrzymali promocję do klasy VII szkoły podstawowej. Tym samym rozpoczęto wygaszanie gimnazjów – nie przeprowadzono rekrutacji do klasy I.
- W roku szkolnym 2017/2018 w przekształconych szkołach podstawowych (w zespołach szkół), prowadzone były także klasy dotychczasowego gimnazjum, aż do czasu wygaszenia kształcenia. Podobne rozwiązania zaprojektowano w stosunku do zespołów szkół, w skład których wchodzi zasadnicza szkoła zawodowa, liceum ogólnokształcące lub technikum.
- Od 1 września 2017 roku dotychczasowa 3-letnia zasadnicza szkoła zawodowa przekształcona została w 3-letnią branżową szkołę I stopnia.
- Uczniowie na dotychczasowych zasadach otrzymywali bezpłatnie podręczniki i ćwiczenia finansowane z budżetu państwa. W 2018 roku z budżetu państwa przeznaczono na ten cel 404 mln zł. Dodatkowo od sierpnia 2018 roku ruszył program wsparcia dla uczniów, którzy nie ukończyli jeszcze 18. roku życia pn. *Dobry start*. Zgodnie z wytycznymi programu, rocznie w sierpniu na każde uczące się dziecko rodzice otrzymają 300 zł na wyprawkę dla ucznia.

1. Opieka nad dziećmi do 3. roku życia

Może być ona zorganizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, bądź zapewniona przez dziennego opiekuna lub nianię.

W 2017 roku w Małopolsce liczba dzieci do 3. roku życia wyniosła 109 618. Spośród tej liczby do żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych uczęszczało 9 762 dzieci, a odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w Małopolsce był po raz pierwszy wyższy niż odsetek w kraju i wyniósł 8,9%, przy czym nadal utrzymuje się w tym zakresie silne zróżnicowanie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi (wskaźnik dla miast: 16,8%, dla obszarów wiejskich: 1,8%).

W 2017 roku w Małopolsce funkcjonowało 265 żłobków, 63 kluby dziecięce i 2 oddziały żłobkowe. Liczba dzieci uczęszczających do żłobków wg stanu na koniec grudnia 2017 roku wyniosła 8 754 na 9 559 miejsc (91,58% miejsc zostało wykorzystanych), liczba dzieci uczęszczających do klubów dziecięcych wg stanu na koniec grudnia 2017 roku wyniosła 921 na 1 202 miejsca, co oznacza, że wykorzystano 76,62% miejsc, natomiast liczba dzieci uczęszczających do oddziałów żłobkowych wyniosła 87 na 96 miejsc, co oznacza, że wykorzystano 90,62% miejsc.

Wykres 38. Dzieci do 3. roku życia objęte opieką w żłobkach (w %)

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

więcej informacji

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przygotował w 2017 roku projekt pn. *Małopolska Niania 1.0* skierowany do rodzin z terenu województwa małopolskiego, polegający na wsparciu małopolskich rodzin w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym, poprzez udzielenie pomocy finansowej gminom województwa małopolskiego na dofinansowanie opieki nad dziećmi do lat 3. W przeprowadzanym w 2017 roku pilotażu wzięły udział 92 rodziny z 23 gmin. Na jego realizację województwo małopolskie i gminy przekazały w sumie prawie 1,4 mln zł. W latach 2018–2021 realizowany będzie projekt *Małopolska Niania 2.0*.
Więcej informacji: www.rops.krakow.pl

Tabela 16. Liczba żłobków, klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych oraz dzieci do 3. roku życia objętych opieką w Małopolsce wg stanu na koniec grudnia danego roku

Rok szkolny	Żłobek		Klub dziecięcy		Oddziały żłobkowe		Liczba placówek ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2012/2013	61	brak danych	21	brak danych	1	brak danych	83	3 536 ¹
2013/2014	97	brak danych	24	brak danych	2	brak danych	123	4 509
2014/2015	145	brak danych	39	brak danych	1	brak danych	185	5 428
2015/2016	171	5 922	39	569	0	0	210	6 491
2016/2017	219	7 336	45	695	1	73	265	8 104
2017/2018	265	8 754	63	921	2	87	330	9 762

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

2. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2017/2018 w Małopolsce funkcjonowało 2 248 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 1 301 przedszkoli (bez przedszkoli specjalnych), 105 punktów przedszkolnych, 1 zespół wychowania przedszkolnego oraz 841 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Można zaobserwować stały wzrost liczby przedszkoli – w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił wzrost o 38 placówek. Liczba punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego utrzymała się na tym samym poziomie w stosunku do roku szkolnego 2016/2017. Nastąpiło natomiast zmniejszenie liczby oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych o 15 placówek.

1. Od 2012 do 2014 roku liczba podana łącznie z liczbą dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych.

Rozdział IV Oświata i wychowanie

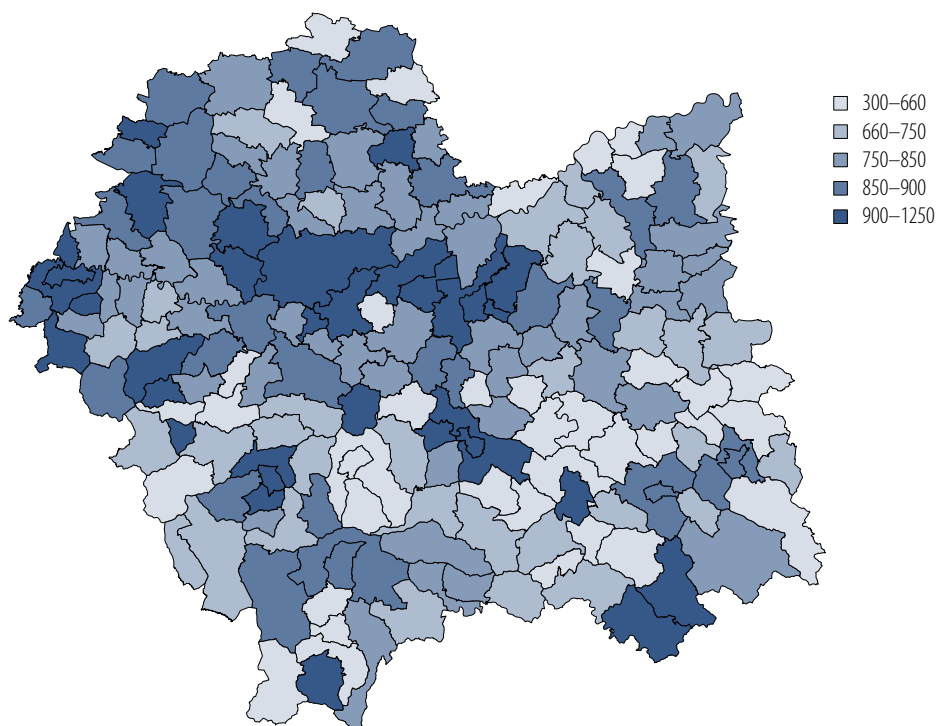
W roku szkolnym 2017/2018 łączna liczba dzieci z terenu województwa małopolskiego objętych wychowaniem przedszkolnym (bez przedszkoli specjalnych) zwiększyła się o 5 379 dzieci i wyniosła 128 689 (wzrost o 4,17% w stosunku do roku wcześniejszego). Liczba dzieci w przedszkolach w roku szkolnym 2017/2018 powiększyła się o 4,57% w stosunku do roku wcześniejszego (wzrost o 4 684 dzieci); w punktach przedszkolnych liczba dzieci zwiększyła się o 4,05% w stosunku do roku wcześniejszego (wzrost o 95 dzieci). Przy spadku oddziałów przedszkolnych nastąpił wzrost liczby dzieci o 2,48% w stosunku do roku wcześniejszego (wzrost o 593 dzieci). Liczba dzieci w zespołach wychowania przedszkolnego zwiększyła się o 9,72% (wzrost o 7 dzieci) w stosunku do roku wcześniejszego.

Tabela 17. Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty przedszkolne		Zespoły wychowania przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1 087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1 397	1	5	952	25 296	1 990	104 239
2012/2013	1 035	83 832	86	1 972	0	0	936	24 753	2 057	110 557
2013/2014	1 104	88 260	100	2 103	1	65	928	27 571	2 133	117 999
2014/2015	1 157	88 165	96	1 961	1	65	907	24 263	2 161	114 454
2015/2016	1 201	86 644	95	1 816	1	70	863	21 918	2 160	110 448
2016/2017	1 263	97 720	105	2 245	1	65	856	23 280	2 225	123 310
2017/2018	1 301	102 404	105	2 340	1	72	841	23 873	2 248	128 689

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Mapa 22. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3. Uczniowie i nauczyciele

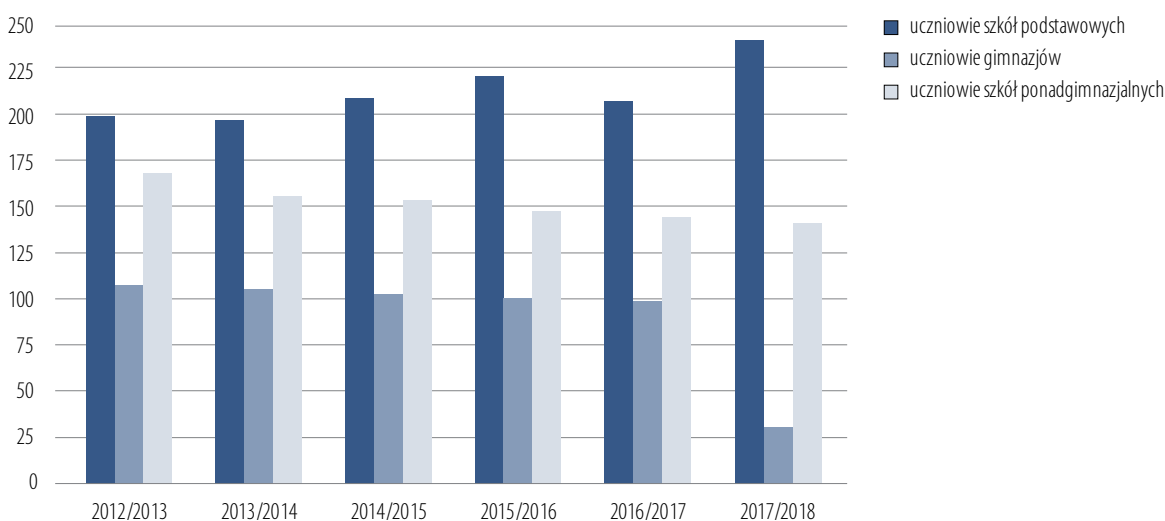
W roku szkolnym 2017/2018 ogólna liczba uczniów w Małopolsce w szkołach publicznych i niepublicznych wraz ze szkołami dla dorosłych, szkołami specjalnymi i artystycznymi wyniosła 431 597, w tym 241 730 uczniów szkół podstawowych, 32 660 uczniów w gimnazjach (tj. II i III klasa), 141 610 uczniów we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych i 15 597 uczniów w szkołach artystycznych. Nastąpił spadek ogólnej liczby uczniów w stosunku do roku wcześniejszego, łącznie o 18 268 uczniów, tj. o 4,06%.

W wyniku wprowadzonych zmian w strukturze oświaty na podstawie dwóch aktów prawnych: Prawo oświatowe – ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku oraz Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe – ustawa również z dnia 14 grudnia 2016 roku, uczniowie dotychczasowej sześciolletniej szkoły podstawowej od 1 września 2017 roku stali się uczniami 8-letniej szkoły podstawowej; uczniowie kończący klasę VI szkoły podstawowej otrzymali promocję do klasy VII szkoły podstawowej. W związku z powyższym odnotowano istotne zmiany liczby uczniów w poszczególnych typach szkół, w szczególności w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Nastąpił wzrost liczby uczniów szkół podstawowych o 34 462, tj. o 16,63% w stosunku do roku poprzedniego. W związku z likwidacją klas I gimnazjalnych oraz rozpoczęciem wygaszania gimnazjów, liczba uczniów w gimnazjach zmniejszyła się o 66 012, tj. 66,90% w stosunku do roku poprzedniego. Analogiczną tendencję odnotowano w wygaszanych trzyletnich zasadniczych szkołach zawodowych – liczba uczniów pomniejszyła się o 36,83% (tj. 6 690 uczniów).

W szkołach ponadgimnazjalnych liczba uczniów zmniejszyła się o 2 315 uczniów, tj. o 1,6% w stosunku do roku poprzedniego, w tym w technicach o 318 uczniów, tj. o 0,62%, w liceach o 730 uczniów, tj. 1,37 i w ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe o 4,31%.

Od 1 września 2017 roku dotychczasowe 3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe przekształcone zostały w 3-letnie branżowe szkoły I stopnia, w których w roku szkolnym 2017/2018 kształciło się 5 772 uczniów.

Wykres 39. Liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych wraz ze szkołami specjalnymi, artystycznymi oraz szkołami dla dorosłych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela 18. Liczba uczniów według typów placówek

Typ placówki	Liczba uczniów w roku szkolnym		
	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Przedszkola	110 448	123 310	128 689
Szkoły podstawowe	219 138	205 864	239 973
Gimnazja	98 865	97 107	64 301
Zasadnicze szkoły zawodowe/Branżowa szkoła I stopnia	18 538	17 364	16 506

Typ placówki	Liczba uczniów w roku szkolnym		
	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Liceum ogólnokształcące	44 746	44 057	43 712
Technikum	50 483	50 977	50 691
Szkoła policealna	3 416	1 884	2 342
Suma	545 634	540 563	546 214

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

We wszystkich typach szkół i placówkach oświatowych w roku szkolnym 2017/2018 liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wyniosła 69 982,26 i była wyższa o 2 614,38 etatów w porównaniu z liczbą w roku szkolnym wcześniejszym 2016/2017. Od kilku już lat można zaobserwować stałą tendencję wzrostową, w ramach której w liceach ogólnokształcących w roku szkolnym 2017/2018 zwiększono liczbę etatów o 493,38 etatów (wzrost o 19,78%), w przedszkolach o 529,63 etatów (wzrost o 6,59%), w technikumach o 20,30 etatów (wzrost o 33,13%) i w zespołach szkół i placówek oświatowych o 141,82 etatów (wzrost o 2,38%). W związku ze zmianą struktury oświaty i rozpoczęciem wygaszania kształcenia w gimnazjach liczba etatów w gimnazjach zmniejszona została o 90,73% (tj. o 4 879,13) do 498,72 etatów, natomiast w szkołach podstawowych nastąpił wzrost liczby etatów o 15 815,34 tj. o 104,33%.

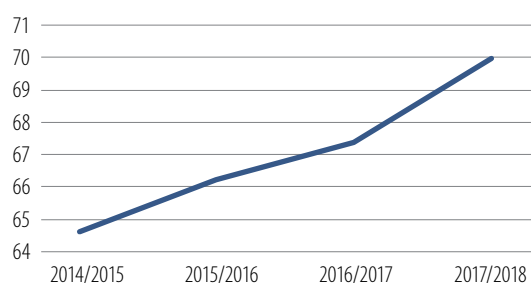
Tabela 19. Struktura nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wg typu placówki

Typ placówki	Liczba etatów w roku szkolnym		
	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Przedszkola	7 277,64	8 028,14	8 557,77
Szkoły podstawowe	15 454,02	15 159,14	30 974,48
Gimnazja	5 528,62	5 377,85	498,72
Zasadnicze szkoły zawodowe/ branżowa szkoła I stopnia	113,12	111,38	104,64
Liceum ogólnokształcące	2 364,99	2 493,64	2 987,02
Technikum	47,44	61,28	81,58
Szkoła policealna	464,39	440,16	424,1
Zespoły szkół	29 299,03	29 749,36	20 369,85
Pozostałe	5 683,77	5 946,93	5 984,11
Suma	66 233,02	67 367,88	69 982,26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 najwięcej nauczycieli, spośród ogólnej liczby, zatrudnionych było w szkołach podstawowych – 30 974,48 etatów, zespołach szkół i placówkach oświatowych – 20 369,85 etatów oraz w przedszkolach – 8 557,77 etatów.

Wykres 40. Liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty w typach szkół i placówkach oświatowych (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Krakowie.

4. Szkolnictwo podstawowe

Zgodnie z nowelizacją ustawy o systemie oświaty w roku szkolnym 2017/2018 dzieci obowiązkowo rozpoczęły naukę w wieku lat siedmiu. Przyjęcie dziecka do klasy I szkoły podstawowej w roku szkolnym 2017/2018 odbywało się z uwzględnieniem przepisów art. 35 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe, a także z możliwością rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej przez dziecko 6-letnie na wniosek rodziców zgodnie z regulacjami art. 36 ust. 1 ww. ustawy.

Uczniowie dotychczasowej sześciolletniej szkoły podstawowej od 1 września 2017 roku stali się uczniami 8-letniej szkoły podstawowej, natomiast uczniowie kończący klasę VI szkoły podstawowej otrzymali promocję do klasy VII szkoły podstawowej. Tym samym rozpoczęto wygaszanie gimnazjów – nie przeprowadzono rekrutacji do klasy I. W roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 w przekształconej szkole podstawowej (w zespołach szkół), prowadzone były i będą także klasy dotychczasowego gimnazjum, aż do czasu wygaszenia kształcenia. Podobne rozwiązania zaprojektowano w stosunku do zespołów szkół, w skład których wchodzi, oprócz gimnazjum, zasadnicza szkoła zawodowa lub liceum ogólnokształcące, lub technikum.

W roku szkolnym 2017/2018 w województwie małopolskim funkcjonowało 1 477 szkół podstawowych (bez szkół specjalnych). W związku ze zmianą struktury oświaty liczba szkół podstawowych zwiększyła się o 69 szkół w stosunku do roku szkolnego 2016/2017. W roku szkolnym 2017/2018 w województwie małopolskim odnotowano wzrost liczby szkół publicznych o 53 szkoły, tj. 1 358 (o 4,06% w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz liczby szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych o 16 szkół, tj. 119 szkół (wzrost o 15,53% w porównaniu z rokiem poprzednim).

Tabela 20. Liczba uczniów w szkołach podstawowych wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok szkolny	Szkoły podstawowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2009/2010	1 430	205 666
2010/2011	1 427	201 882
2011/2012	1 414	201 498
2012/2013	1 399	197 750
2013/2014	1 391	195 414
2014/2015	1 400	207 342
2015/2016	1 408	219 138
2016/2017	1 408	205 864
2017/2018	1 477	239 973

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Do szkół podstawowych (bez szkół specjalnych) na terenie województwa małopolskiego w roku szkolnym 2017/2018 uczęszczało ogółem 239 973 uczniów, w tym 116 905 dziewcząt. Liczba uczniów wzrosła o 34 109 w stosunku do roku poprzedniego, tj. o 16,57%. Do klas pierwszych uczęszczało 33 788 uczniów (wzrost o 11 952 uczniów w porównaniu z rokiem wcześniejszym oraz zmniejszenie o 10 913 uczniów, tj. w porównaniu z rokiem szkolnym 2015/2016).

Liczba uczniów w szkołach podstawowych publicznych zwiększyła się o 32 203 osoby, tj. 16,23% w stosunku do wcześniejszego i wyniosła 230 589 osób. Liczba uczniów w niepublicznych szkołach podstawowych o uprawnieniach szkół publicznych zwiększyła się o 1 906 osób, tj. 25,48% w stosunku do roku wcześniejszego i wyniosła 9 384 uczniów.

Uczniowie na dotychczasowych zasadach będą otrzymywali podręczniki i ćwiczenia bezpłatnie. Są one finansowane z budżetu państwa. W 2018 roku z budżetu państwa przeznaczono na ten cel 404 mln zł. Dodatkowo od sierpnia 2018 roku dla uczniów, którzy nie ukończyli jeszcze 18. roku życia ruszył program wsparcia *Dobry start*. Zgodnie wytycznymi programu, rokrocznie w sierpniu na każde uczące się dziecko rodzice będą otrzymali 300 zł na wyprawkę dla ucznia.

Wszyscy uczniowie klas I–VIII szkoły podstawowej oraz w okresie przejściowym (w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019) uczący się w gimnazjach otrzymują bezpłatne podręczniki lub materiały edukacyjne przeznaczone do obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego, jak również materiały ćwiczeniowe.

Od roku szkolnego 2017/2018 w miejsce podręczników do zajęć z zakresu edukacji polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej i społecznej w klasach I–III szkół podstawowych zapewnianych dotychczas przez MEN, wprowadzono dotację do wysokości 75 zł na ucznia – na podręczniki lub materiały edukacyjne do tych zajęć, w tym na podręcznik lub materiał edukacyjny do języka obcego. Kwoty dotacji na wyposażenie pozostałych klas szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej w podręczniki lub materiały edukacyjne wyniosły: dla klasy IV – do wysokości 140 zł na ucznia, dla klas V i VI – do wysokości 180 zł na ucznia, dla klas VII i VIII – do wysokości 250 zł na ucznia.

Dotacja na materiały ćwiczeniowe, tak jak dotychczas, była udzielana corocznie w wysokości 50 zł na ucznia klas I–III i w wysokości 25 zł na ucznia klas IV–VIII.

5. Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2017/2018 w województwie małopolskim w wyniku reformy oświaty zlikwidowano 617 gimnazjów, tj. 86,53% gimnazjów funkcjonujących w roku poprzednim. Obecnie funkcjonuje 96 gimnazjów (bez specjalnych), w tym 36 gimnazjów publicznych i 60 gimnazjów niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

W województwie małopolskim do gimnazjów publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych w roku szkolnym 2017/2018 uczęszczało 64 301 uczniów, w tym 31 682 dziewcząt. W związku z przeprowadzonymi zmianami ogólna liczba uczniów zmniejszyła się o 33,78%.

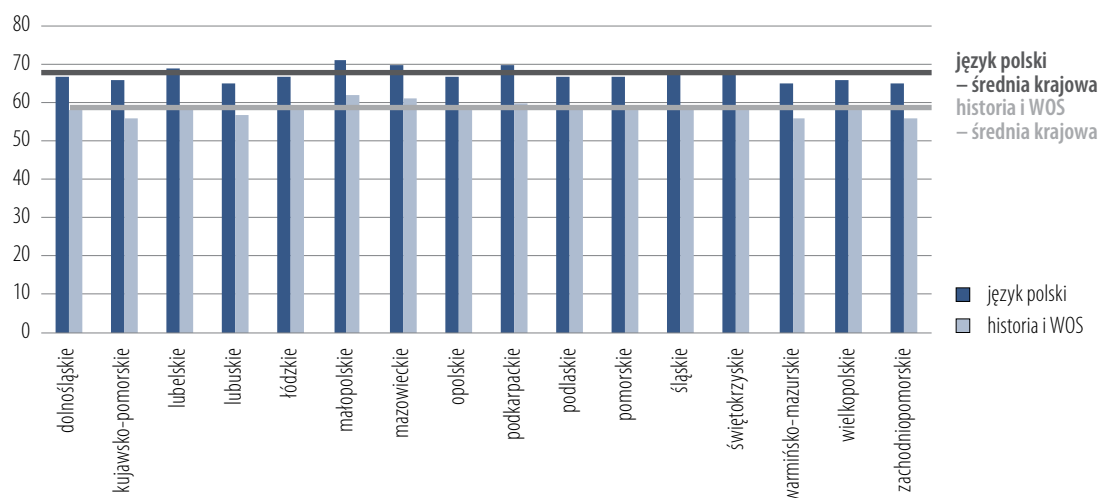
Tabela 21. Liczba gimnazjów (bez specjalnych) wraz z liczbą szkół w województwie małopolskim

Rok szkolny	Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów
2009/2010	687	117 120
2010/2011	694	112 317
2011/2012	694	108 688
2012/2013	698	105 339
2013/2014	704	103 285
2014/2015	705	100 887
2015/2016	711	98 865
2016/2017	713	97 107
2017/2018	96	64 301

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

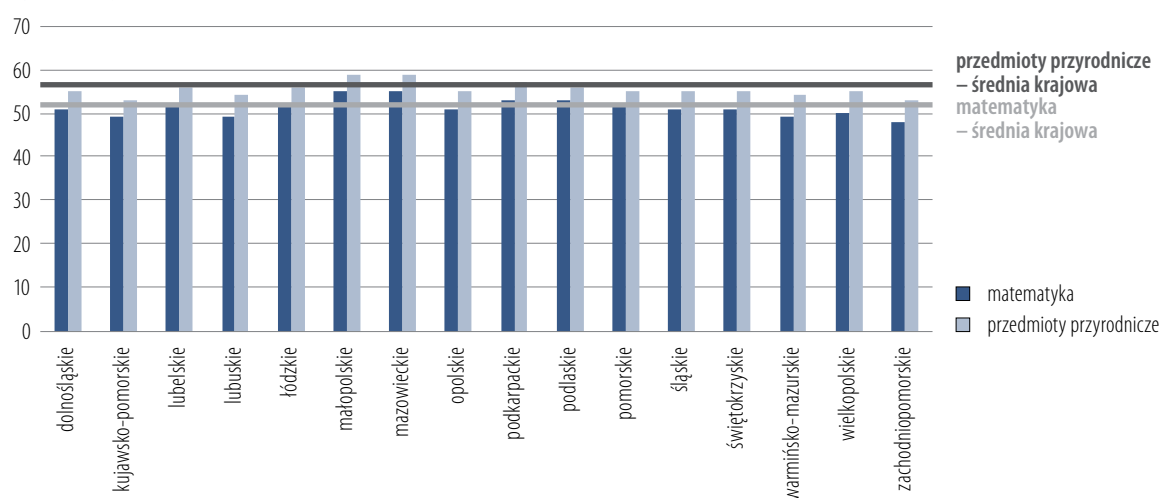
Egzamin gimnazjalny

Do egzaminu gimnazjalnego w 2018 roku na terenie województwa małopolskiego przystąpiło około 31 500 uczniów III klas gimnazjum. W 2018 roku województwo małopolskie uzyskało najlepsze wyniki spośród wszystkich województw zarówno z części humanistycznej z zakresu języka polskiego, jak i z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie. Średni wynik ogólnopolski z egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej z zakresu języka polskiego wyniósł 68%. W województwie małopolskim uczniowie uzyskali 71%. W części humanistycznej z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie średni wynik ogólnopolski wyniósł 59%, a dla województwa małopolskiego 62%.

Wykres 41. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w podziale na województwa w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

W 2018 roku województwo małopolskie wraz z województwem mazowieckim uzyskało najlepsze wyniki spośród wszystkich województw zarówno z zakresu matematyki, jak i z przedmiotów przyrodniczych. Małopolscy gimnazjaliści uzyskali wraz z województwem mazowieckim i w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki, tj. 55% przy średniej krajowej 52% oraz z zakresu przedmiotów przyrodniczych, tj. 59% przy średniej krajowej 56%.

Wykres 42. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w podziale na województwa w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

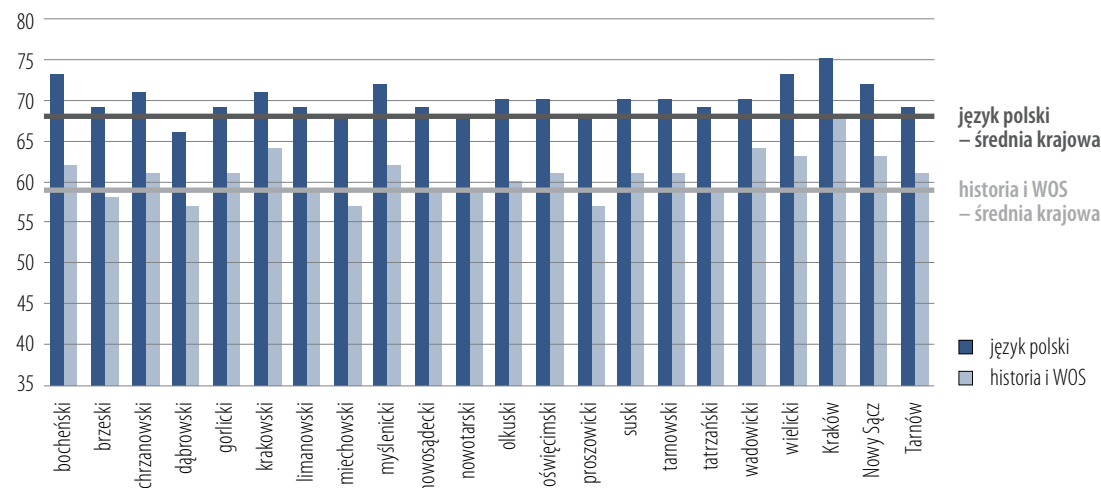
Najwięcej tegorocznych gimnazjalistów przystępujących do egzaminu z części językowej wybrało język angielski zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. Drugim najchętniej wybieranym językiem był język niemiecki.

Średni wynik egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym był wyższy w województwie małopolskim o 1% od wyniku ogólnopolskiego i wyniósł 69%. Wyższy wynik zarówno od województwa małopolskiego, jak i średniej krajowej uzyskały również dwa województwa: mazowieckie (72%) oraz opolskie (70%). W ramach egzaminu z języka angielskiego na poziomie rozszerzonym uczniowie województwa małopolskiego osiągnęli średnią krajową, tj. 52%. Wyższe wyniki od województwa małopolskiego uzyskało pięć województw, w tym województwo mazowieckie z najwyższym wynikiem, tj. 57%. Gimnazjaliści w województwie małopolskim zdali egzamin z języka niemieckiego na poziomie podstawowym oraz na poziomie rozszerzonym z takim samym wynikiem – 54% przy średnich wynikach w kraju: 52% dla poziomu podstawowego i 42% dla poziomu rozszerzonego. Wyższy wynik z egzaminu z języka niemieckiego na poziomie podsta-

wowym, tj. 65% uzyskano jedynie w województwie opolskim, a na poziomie rozszerzonym w województwach podlaskim 88%, opolskim 63% oraz mazowieckim i śląskim 57%.

Tegoroczni gimnazjaliści w województwie małopolskim uzyskali najlepsze średnie wyniki w części humanistycznej z przedmiotu historia i wiedza o społeczeństwie w m. Kraków (68%) i powiatach wadowickim (64%) i krakowskim (64%). Język polski najlepiej został zdany w Krakowie z wynikiem 75% oraz powiatach wielickim i bocheńskim ze średnim wynikiem 73%.

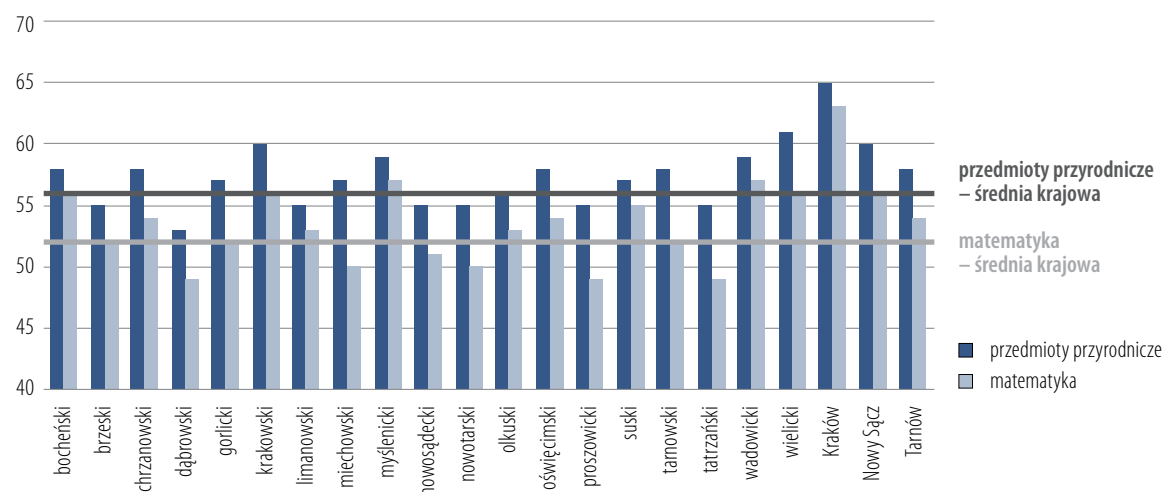
Wykres 43. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w podziale na powiaty województwa małopolskiego w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

W części matematyczno-przyrodniczej z przedmiotów przyrodniczych najlepiej poradzili sobie gimnazjaliści z Krakowa (65%), powiatu wielickiego (61%) oraz Nowego Sącza (60%) i powiatu krakowskiego (60%). Matematyka najlepiej została zdana w Krakowie (63%) oraz powiatach myślenickim (57%) i wadowickim (57%).

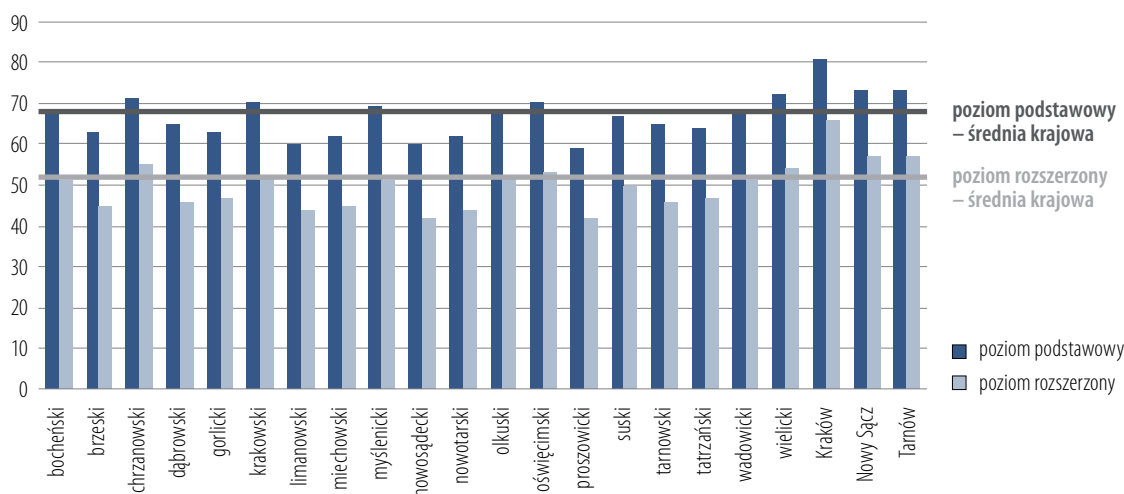
Wykres 44. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w podziale na powiaty województwa małopolskiego w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

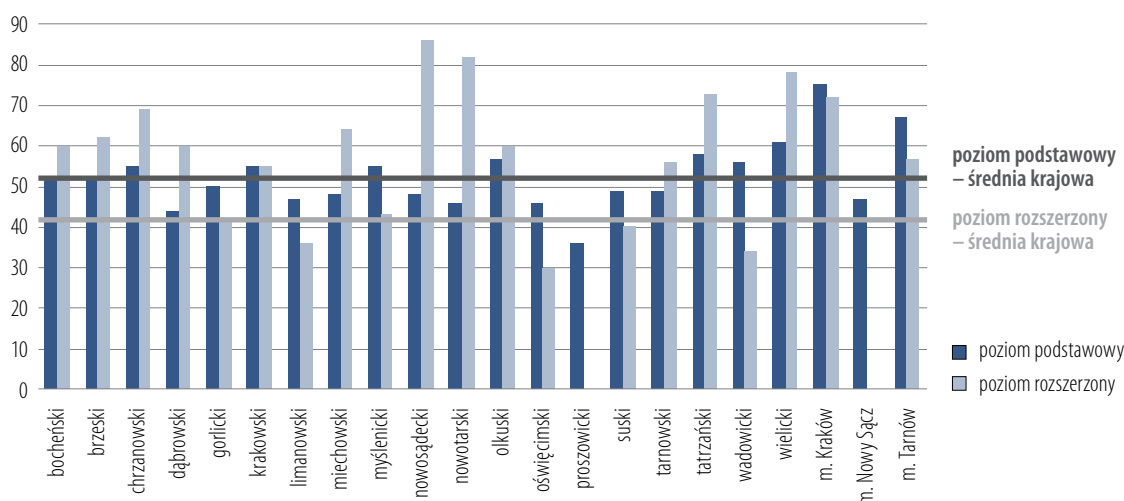
Najwyższy wynik egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym i poziomie rozszerzonym osiągnęli uczniowie z Krakowa (81% i 66%), Tarnowa (73% i 57%) i Nowego Sącza (73% i 57%). Egzamin z języka niemieckiego na poziomie podstawowym został najlepiej zdany w Krakowie (75%), Tarnowie (67%) i powiecie wielickim (61%), a na poziomie rozszerzonym w powiatach nowosądeckim (86%), nowotarskim (82%) i wielickim (78%). W powiecie proszowickim oraz w Nowym Sączu nie przystąpiono do egzaminu z języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym.

Wykres 45. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym w podziale na powiaty województwa małopolskiego w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Wykres 46. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka niemieckiego na poziomie podstawowym i rozszerzonym w podziale na powiaty województwa małopolskiego w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące wyników egzaminu gimnazjalnego dostępne na stronie: www.oke.krakow.pl

6. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Liczba szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 utrzymała się na tym samym poziomie co w roku poprzednim i wyniosła 463 szkoły, w tym 165 liceów ogólnokształcących, 148 techników, 10 ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe, 117 branżowych szkół I stopnia oraz 23 szkoły policealne, do których uczęszczało łącznie 114 449 uczniów. W tym roku zahamowano obserwowany na przestrzeni lat systematyczny spadek liczby szkół

ponadgimnazjalnych, gdzie w roku szkolnym 2016/2017 liczba ta zmniejszyła się o 14 szkół, porównując z rokiem wcześniejszym 2015/2016 (spadek o 2,94%); w porównaniu z rokiem 2014/2015 jest to spadek o 26 szkół (o 5,32%), a w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 – spadek aż o 52 szkoły (o 10,10%).

Tabela 22. Licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca, szkoły policealne dla młodzieży (bez specjalnych) – liczba szkół i uczniów

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe/ branżowe szkoły I stopnia		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca do roku szkolnego 2013/14, od roku szkolnego 2014/2015 technika		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194
2012/2013	187	53 326	129	19 108	181	50 038	37	3 602
2013/2014	176	49 533	130	18 255	175	49 722	34	3 284
2014/2015	170	46 697	131	19 242	156	50 054	32	3 376
2015/2016	160	44 746	131	18 538	150	50 483	36	3 416
2016/2017	162	44 057	129	17 364	148	50 977	24	1 884
2017/2018	165	43 712	117	16 506	148	50 691	23	2 342

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W roku szkolnym 2017/2018 liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży zmniejszyła się w porównaniu z rokiem wcześniejszym 2016/2017 o 2 772 uczniów, tj. o 2,36%.

Liczba liceów ogólnokształcących w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 zwiększyła się o 3 szkoły w porównaniu z rokiem 2016/2017 (wzrost o 1,85%). Pomimo wzrostu liczby liceów zmniejszyła się liczba uczniów w liceach ogólnokształcących. W roku szkolnym 2017/2018 do liceów uczęszczało 43 712 uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2016/2017 nastąpił spadek liczby uczniów o 345 osób (0,78%).

Od 1 września 2017 roku dotychczasowa 3-letnia zasadnicza szkoła zawodowa przekształcona została w 3-letnią branżową szkołę I stopnia. Utworzono 117 szkół branżowych I stopnia, w których kształciło się 5 543 osób, do klas II i III wygaszanych szkół zawodowych uczęszczało 10 963 uczniów.

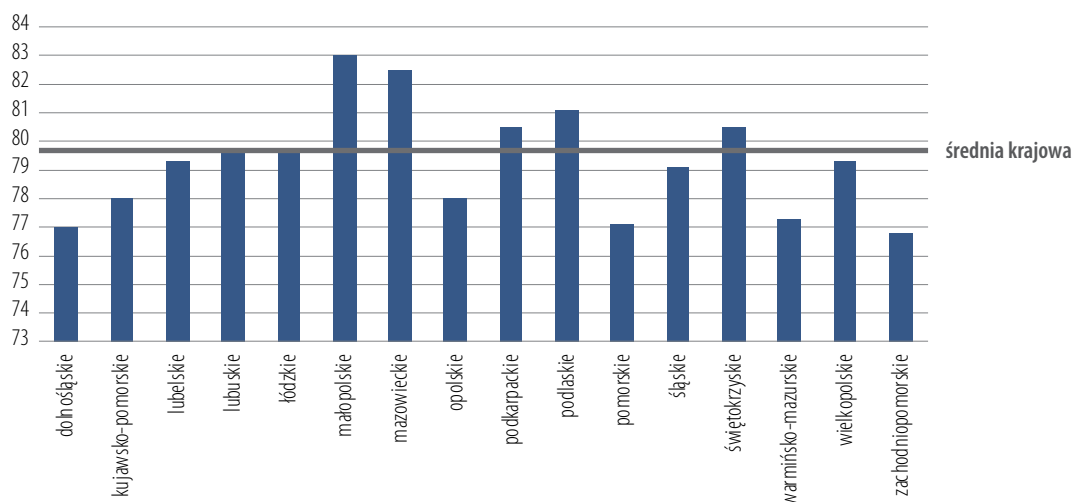
Liczba techników nie uległa zmianie w stosunku do roku wcześniejszego i wyniosła 148 szkół. Liczba uczniów uległa natomiast zmniejszeniu o 286 uczniów, tj. 0,56%. Liczba kobiet uczęszczających do techników zmniejszyła się o 340 osoby (tj. 20 408 osób) i stanowiła 40,26% wszystkich uczniów.

W roku szkolnym 2017/2018 funkcjonowały 23 szkoły policealne dla młodzieży (o 1 szkołę mniej w stosunku do roku poprzedniego). Nastąpił wzrost liczby uczniów aż o 458 osób, tj. 24,30%, gdzie kobiety stanowiły aż 86,21% wszystkich uczniów (tj. 2 019 osób).

Egzamin maturalny

W skali kraju najwyższy poziom zdawalności egzaminów obowiązkowych, tak jak i w poprzednich latach, w ramach egzaminu maturalnego w maju 2018 roku uzyskali maturzyści z województwa małopolskiego (83,01%) i mazowieckiego (82,5%). Wysoki wynik w tym roku szkolnym uzyskali również maturzyści z województwa podlaskiego (81,1%) oraz świętokrzyskiego i podkarpackiego (po 80,5%). Wynik poniżej średniej krajowej (tj. poniżej 79,7%) uzyskano w dziesięciu województwach. Spośród nich, najniższy poziom zdawalności odnotowano w województwach zachodniopomorskim (76,8%), dolnośląskim (77%), pomorskim (77,1%) i warmińsko-mazurskim (77,3%).

Wykres 47. Zdawalność przedmiotów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w województwach w maju 2018 roku (w %)

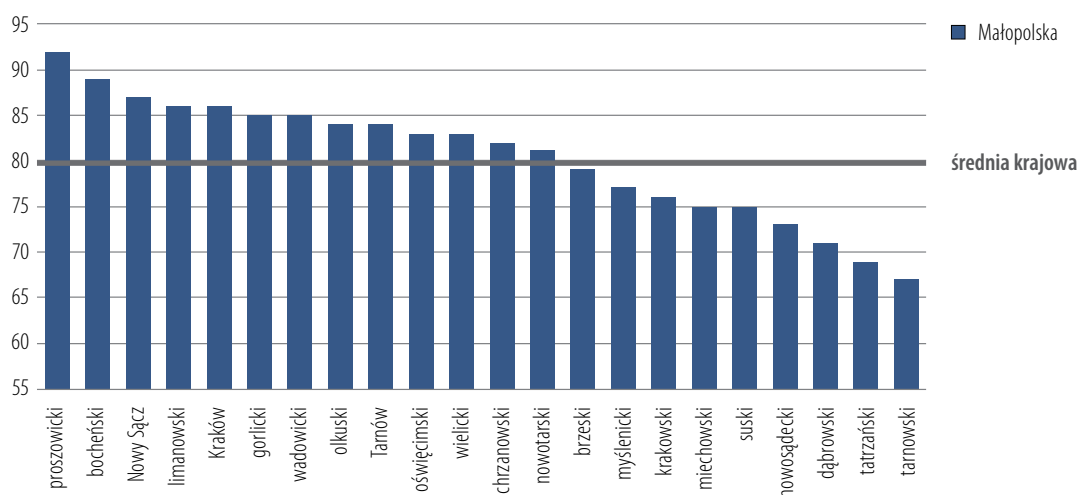

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych.

W województwie małopolskim do wszystkich egzaminów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej w maju 2018 roku przystąpiło 24 972 tegorocznych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych (liceów ogólnokształcących i techników), w tym 14 896 absolwentów liceów ogólnokształcących i 10 076 absolwentów techników. Spośród ogólnej liczby osób, które przystąpiły do egzaminu maturalnego w województwie małopolskim w maju egzamin zdało 83,01% absolwentów w liczbie 20 758. Wynik ten był wyższy, tak jak i w latach ubiegłych od poziomu zdawalności egzaminu maturalnego w skali kraju (79,7%).

W Małopolsce najwyższy poziom zdawalności wszystkich egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w maju 2018 roku uzyskano w powiatach proszowickim (92%) i bocheńskim (89%), w Nowym Sączu (87%), Krakowie (86%) oraz w powiecie limanowskim (86%). Najniższy poziom zdawalności natomiast uzyskano w powiatach tarnowskim (67%), tatrzańskim (69%), dąbrowskim (71%) oraz nowosądeckim (73%).

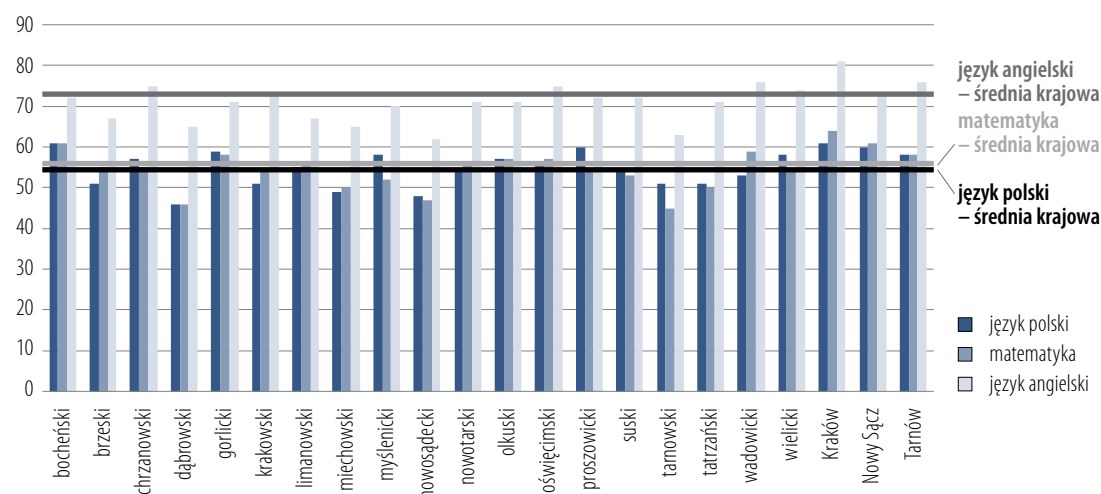
Wykres 48. Zdawalność egzaminów obowiązkowych w ramach egzaminu maturalnego w powiatach województwa małopolskiego w maju 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Najlepszy średni wynik z języka polskiego na poziomie podstawowym w powiatach województwa małopolskiego w maju 2018 roku dla wszystkich typów szkół został osiągnięty w Krakowie i powiecie bocheńskim (po 61%), Nowym Sączu i powiatach proszowickim (po 60%) oraz gorlickim (59%) przy średniej krajowej wynoszącej 55%. Najlepszy średni wynik z matematyki uzyskali absolwenci z Krakowa (64%), Nowego Sącza i powiatu bocheńskiego (po 61%) przy średniej krajowej wynoszącej 56%. Język angielski ze średnim najlepszym wynikiem został osiągnięty w Krakowie (81%) oraz powiecie wadowickim i w Tarnowie (po 76%) przy średniej krajowej, która wyniosła 73%.

Wykres 49. Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych w powiatach w ramach egzaminu maturalnego w maju 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe dla młodzieży w roku szkolnym 2017/2018 w Małopolsce było realizowane w 288 szkołach, w tym w 117 branżowych szkołach I stopnia, 148 technikach oraz 23 szkołach policealnych.

Nowa struktura nauczania w zakresie szkolnictwa zawodowego wprowadzona w związku z reformą oświaty obejmuje 5-letnie technikum, a także szkoły branżowe: 3-letnią branżową szkołę I stopnia oraz 2-letnią szkołę branżową II stopnia, które zastąpiły zasadniczą szkołę zawodową.

Kształcenie w branżowej szkole I stopnia odbywa się w zawodach jednokwalifikacyjnych, przy czym większość z nich ma kwalifikację wspólną z zawodem nauczonym na poziomie technikum. Absolwenci branżowej szkoły I stopnia będą mogli kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia w celu uzyskania dyplomu technika w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, dla których przewidziano kształcenie w tym typie szkoły. Ponadto absolwent branżowej szkoły II stopnia uzyska wykształcenie średnie branżowe i będzie mógł przystąpić do matury.

Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie

W województwie małopolskim w sesji zimowej w 2018 roku egzamin przeprowadzono w 163 kwalifikacjach – dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, eksternów oraz absolwentów kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

Do egzaminu w zawodzie przystąpiło na terenie województwa małopolskiego 22 241 zdających, w tym do obu części egzaminu (pisemnej i praktycznej) – 17 775 zdających. Świadectwa kwalifikacyjne otrzymało 81,07% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu.

Tabela 23. Liczba osób w województwie małopolskim, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w sesji zimowej w 2018 roku

Etap egzaminu	Przystąpiło	Zdało
Pisemny	19 313	17 628
Praktyczny	20 703	16 727
Oba etapy	17 775	14 410
Świadectwo kwalifikacyjne*		14 410 (81,07%)

* Obejmuje zdających, którzy uzyskali wyniki z obu części egzaminu (przystąpili do obu części egzaminu).

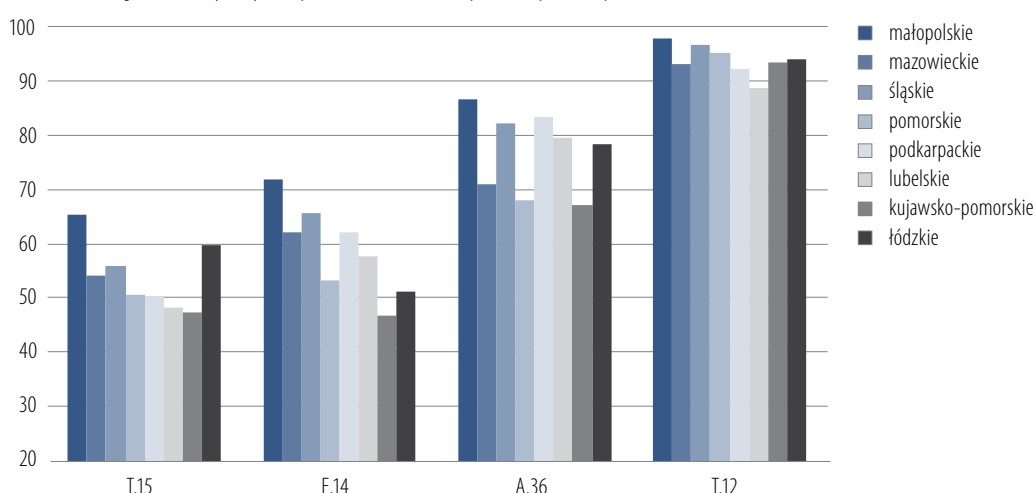
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Tabela 24. Kwalifikacje najczęściej wybierane w województwie małopolskim w sesji zimowej 2018 roku wraz ze zdawalnością

Lp.	Oznaczenie kwalifikacji	Nazwa kwalifikacji	Popularność (liczba osób przystępujących do obu egzaminów)	Zdawalność (%)	Liczba osób, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne
1.	T.15	Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	1 566	65,45	1 025
2.	E.14	Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami	1 251	71,86	899
3.	A.36	Prowadzenie rachunkowości	1 137	86,63	985
4.	T.12	Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	816	97,79	798
5.	B.30	Sporządzanie kosztorysów oraz przygotowanie dokumentacji przetargowej	749	81,71	612
6.	M.42	Organizacja i prowadzenie procesu obsługi pojazdów samochodowych	683	92,97	635
7.	T.14	Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych	531	90,77	482
8.	A.32	Organizacja i monitorowanie przepływów zasobów i informacji w jednostkach organizacyjnych	529	76,75	406

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie.

Kwalifikacją najczęściej wybieraną w sesji zimowej 2018 roku w województwie małopolskim wg liczby osób przystępujących do obu egzaminów była „organizacja żywienia i usług gastronomicznych” (1 566 osób) oraz „tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami” (1 251 osób). Spośród najczęściej wybieranych kwalifikacji najlepszą zdawalność miała kwalifikacja ciesząca się czwartą z kolei popularnością – „obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie” (97,79%) oraz będąca na szóstym miejscu kwalifikacja „organizacja i prowadzenie procesu obsługi pojazdów samochodowych” (92,97%). Natomiast najniższą zdawalność miała kwalifikacja ciesząca się największą popularnością: „organizacja żywienia i usług gastronomicznych” (65,45%).

Wykres 50. Zdawalność egzaminu w wybranych województwach i kwalifikacjach w sesji zimowej 2018 roku (w %)

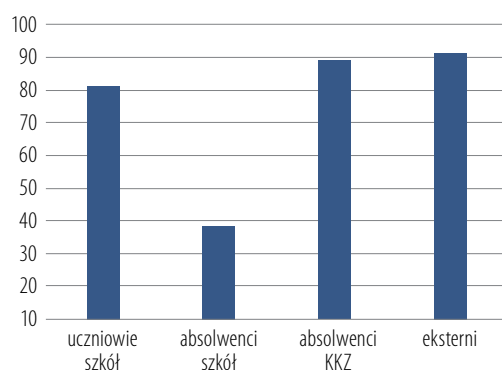
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w kraju.

Kwalifikacje w zawodzie: T.15 – „organizacja żywienia i usług gastronomicznych”, E.14 – „tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami” oraz A.36 – „prowadzenie rachunkowości” są najczęściej wybieranymi kwalifikacjami na egzaminach i mieszczą się z reguły w pierwszej dziesiątce w zakresie przystępowania w poszczególnych województwach.

Województwo małopolskie w 2018 roku w sesji zimowej miało najlepszą zdawalność w kwalifikacji T.15, E.14, A.36 oraz T.12 – porównując z wybranymi województwami: mazowieckim, śląskim, pomorskim, podkarpackim, lubelskim, kujawsko-pomorskim i łódzkim.

W 2018 roku w województwie małopolskim w egzaminie zawodowym z kwalifikacji największą zdawalność mieli eksterni (91,18%) oraz absolwenci kwalifikacyjnych kursów zawodowych (89,14%) a najniższą absolwenci szkół (38,27%).

Wykres 51. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w województwie małopolskim w sesji zimowej z podziałem na zdających, którzy przystąpili do obu części egzaminu w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajdziesz na stronach:

- wyniki ogólnokrajowe – Centralna Komisja Egzaminacyjna: www.cke.edu.pl
- wyniki w województwie małopolskim – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie: www.oke.krakow.pl

case study

W 2018 roku województwo małopolskie po raz siedemnasty uczestniczyło w Targach Edukacyjnych pn. *Mundial Zawodów* w Lyonie (Francja) w ramach realizacji zadania: *Współpraca międzyregionalna w dziedzinie edukacji*, na mocy Porozumienia o współpracy pomiędzy województwem małopolskim a regionem Rhône-Alpes w Republice Francuskiej zawartego w czerwcu 2001 roku.

Mundial Zawodów odbywa się w formie targów ekspozycyjnych, gdzie na poszczególnych stoiskach prezentowana jest oferta edukacyjna oraz projekty służące orientacji zawodowej młodzieży. W targach biorą udział specjaliści zajmujący się kształceniem zawodowym i przygotowaniem do wyboru zawodu. *Mundial* to jedno z największych w Europie targów edukacyjnych. Targi są okazją do wymiany doświadczeń, porównania standardów kształcenia oraz poznania zasad współpracy szkół z licznymi podmiotami gospodarczymi. Od początku udziału w tym wydarzeniu, w *Mundialu* wzięli udział przedstawiciele ponad 30 szkół z terenu województwa małopolskiego.

7. Kształcenie osób niepełnosprawnych

Kształcenie specjalne jest elastycznym systemem ułatwień wychowawczych stosowanych wobec uczniów, którzy mają różnego rodzaju i o różnym stopniu trudności w nauce spowodowane czynnikami zewnętrznymi lub wewnętrznymi. Struktura szkolnictwa dla osób z różnymi niepełnosprawnościami jest taka sama jak struktura szkół ogólnodostępnych. Funkcjonują przedszkola specjalne, szkoły podstawowe specjalne, gimnazja specjalne oraz szkoły specjalne ponadgimnazjalne. Kształcenie specjalne może też odbywać się w placówkach ogólnodostępnych i integracyjnych. Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce dotycząca poziomu wykształcenia jest nadal odmienna od sytuacji osób pełnosprawnych. Niepełnosprawni mają niższy poziom wykształcenia w porównaniu z osobami pełnosprawnymi.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 funkcjonowało:

- › 16 specjalnych przedszkoli z liczbą dzieci 309 (zmniejszenie o 1 przedszkole i zwiększenie liczby dzieci o 5 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 59 specjalnych szkół podstawowych z liczbą uczniów 1 752 (zwiększenie o 8 szkół oraz liczby uczniów o 348 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 8 specjalnych gimnazjów z liczbą uczniów 1 044 (zmniejszenie liczby gimnazjów o 47 oraz liczby uczniów o 367 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 10 specjalnych liceów ogólnokształcących z liczbą uczniów 85 (liczba liceów zmniejszona o 1, zwiększenie liczby uczniów do 14 o dwie osoby w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 2 specjalne technika z liczbą uczniów 122 (liczba techników zmniejszona o 1 i zmniejszenie liczby uczniów o 32 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 23 specjalne branżowe szkoły I stopnia z liczbą uczniów 229 oraz liczbą uczniów wygaszanych specjalnych szkół zawodowych – 512;
- › 2 specjalne policealne szkoły z liczbą uczniów 88 (liczba szkół policealnych bez zmian z jednoczesnym zmniejszeniem liczby uczniów o 6 osób w porównaniu z rokiem wcześniejszym).

Do szkół specjalnych w województwie małopolskim w roku 2017/2018 uczęszczało łącznie 4 141 osób – spadek o 110 osób w porównaniu z rokiem 2016/2017.

8. Kształcenie ustawiczne

Osoby dorosłe, nieobjęte obowiązkiem nauki mają możliwość uzyskania lub podwyższenia poziomu wykształcenia ogólnego w szkołach dla dorosłych (szkoła podstawowa, liceum ogólnokształcące) oraz możliwości uzyskania lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych, w tym na kwalifikacyjnych kursach zawodowych. Rodzaje form pozaszkolnych oraz warunki, organizację i tryb prowadzenia kształcenia ustawicznego w tych formach określa szczegółowo rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 stycznia 2012 roku w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych.

Kształcenie ustawiczne prowadzone jest w formach pozaszkolnych, m.in. takich jak kwalifikacyjny kurs zawodowy, kurs umiejętności zawodowych, kurs kompetencji ogólnych, turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników.

Publicznymi placówkami kształcenia ustawicznego są centra kształcenia ustawicznego. W skład centrum kształcenia ustawicznego mogą wejść: szkoły dla dorosłych (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, szkoła policealna), szkoły prowadzące kształcenie zawodowe (zasadnicza szkoła zawodowa, technikum, szkoła policealna), placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018 funkcjonowało:

- › 3 gimnazja dla dorosłych z liczbą uczniów 63 (zmniejszenie o 3 gimnazja przy jednoczesnym spadku liczby uczniów o 91 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 108 liceów ogólnokształcących dla dorosłych z liczbą uczniów 8 814 (zmniejszenie o 7 liceów i jednocześnie zmniejszenie liczby uczniów o 387 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 145 szkół policealnych dla dorosłych z liczbą uczniów 16 504 (zwiększenie o 15 szkół policealnych oraz liczby uczniów o 949 w porównaniu z rokiem wcześniejszym);
- › 18 centrów kształcenia ustawicznego.

Tabela 25. Liczba szkół dla dorosłych i liczba ich uczniów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2017/2018

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoly policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224	22 185
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473
2011/2012	4	231	193	14 233	3	37	184	23 583
2012/2013	6	260	190	12 879	2	9	172	22 435
2013/2014	7	275	136	12 129	–	–	159	17 890
2014/2015	6	188	120	10 953	–	–	143	17 653
2015/2016	7	171	114	9 941	–	–	144	17 108
2016/2017	6	154	115	9 201	–	–	130	15 555
2017/2018	3	63	108	8 814	–	–	145	16 504

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Do szkół dla dorosłych w Małopolsce w roku szkolnym 2017/2018 uczęszczało łącznie 25 381 uczniów.

9. Finansowanie oświaty

W roku 2017 wysokość subwencji oświatowej i dotacji celowych przekazanych jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 4 023,1 mln zł. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 5 103,9 mln zł. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 1 080,7 mln zł.

Tabela 26. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1
2012	3 831,8	1 986,9	716,6	1 066,8	61,5
2013	3 806,1	1 956,3	713,4	1 074,6	61,8
2014	3 829,0	1 958,9	738,3	1 073,7	58,1
2015	3 864,9	2 026,7	696,1	1 083,3	58,8
2016	3 945,3	2 078,2	688,5	1 119,1	59,5
2017	4 023,1	2 136,9	672,6	1 157,9	55,8

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Analiza wydatków na oświatę w latach 2010–2017 wskazuje na dalszy systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W 2017 roku przeznaczono na oświatę 168,75 mln zł więcej niż w roku wcześniejszym. Widoczny jest wzrost procentowy zaangażowania samorządów w finansowanie oświaty, ponieważ w 2017 roku ogólne wydatki na te zadania w Małopolsce wynosiły 126,86%

przekazanej samorządom subwencji oświatowej i dotacji, a w 2016 roku stanowiły 125,09%. Można zauważyć dalszy wzrost środków finansowych na zadania edukacyjne, ale istotne jest też zaangażowanie samorządów w to zadanie dzięki czemu wydatki na oświatę i wychowanie nadal były zdecydowanie wyższe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. W 2017 roku wydatki gmin przewyższyły część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 533,8 mln zł, wydatki powiatów o 109 mln zł, wydatki miast na prawach powiatu o 404,3 mln zł. Szczególnie istotny jest wzrost wydatków województwa, w którym w 2017 roku wydatki te ogółem przewyższyły część oświatową subwencji ogólnej wraz z dotacją o 33,7 mln zł, wobec 13,4 mln zł z 2016 roku.

Tabela 27. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln zł)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami JST ogółem
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9
2012	4 530,7	2 357,3	756,6	1 354,1	62,7	698,9
2013	4 556,0	2 353,6	748,3	1 367,9	86,2	749,9
2014	4 662,9	2 398,6	802,3	1 387,5	74,5	833,9
2015	4 801,0	2 508,6	764,6	1 456,4	71,4	936,1
2016	4 935,1	2 575,4	755,8	1 531,0	72,9	989,8
2017	5 103,9	2 670,6	781,5	1 562,1	89,6	1 080,7

Źródło: Ministerstwo Finansów.

10. Projekty regionalne wspierające rozwój edukacji

W 2018 roku kontynuowano realizację projektów edukacyjnych, które wspierają rozwój młodych ludzi w twórczym i innowacyjnym środowisku poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych. Realizowano również projekty wdrażające mechanizmy odkrywania i kształtowania talentów oraz wspierające nowoczesne kształcenie zawodowe, ściśle powiązane z oczekiwaniami rynku pracy. Potencjał szczególnie uzdolnionych uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, matematyki lub przedsiębiorczości został wzmocniony w wyniku udzielonego wsparcia stypendialnego.

Małopolska Chmura Edukacyjna

Nowy model nauczania – Małopolska Chmura Edukacyjna

Projekt pn. *Małopolska Chmura Edukacyjna* stanowi kontynuację części pilotażowej zrealizowanej w latach 2013–2015, w ramach której prowadzono innowacyjne zajęcia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z wykorzystaniem potencjału naukowego uczelni wyższych w regionie, poprzez realizację wspólnych projektów badawczych, prowadzenie wirtualnych zajęć wykładowych i laboratoryjnych w oparciu o infrastrukturę i nowoczesną technologię teleinformatyczną.

Przedsięwzięcie składa się z trzech projektów pozakonkursowych: projekt *Małopolska Chmura Edukacyjna* ma na celu wyposażenie placówek w sprzęt, w tym m.in. budowę systemu informatycznego (tzw. *private cloud*) oraz budowę infrastruktury w szkołach. W ramach projektu *Małopolska Chmura Edukacyjna – nowy model nauczania* – realizowane są zajęcia edukacyjne z przedmiotów ogólnych, a w ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II*, realizowane są zajęcia z przedmiotów zawodowych oraz podejmowane działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych. Ponadto organy prowadzące przygotowują wnioski konkursowe na dofinansowanie działań w szkole w zakresie realizacji zajęć z przedmiotów ogólnych.

Województwo małopolskie jest liderem projektów pozakonkursowych w ramach Poddziałań 10.1.4 oraz 10.2.3 RPO, natomiast liderem projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach Osi 2 RPO WM jest Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie.

W ramach realizacji obszarów ogólnych Małopolskiej Chmury Edukacyjnej prowadzone były działania we współpracy z 9 partnerami (6 uczelni publicznych, 1 uczelnia niepubliczna, 2 organizacje pozarządowe), takie jak zajęcia online z 11 obszarów tematycznych, koła naukowe z 11 obszarów tematycznych oraz warsztaty letnie i weekendowe z 11 obszarów tematycznych. Zrealizowano także szkolenia dla 230 nauczycieli.

W ramach realizacji komponentu zawodowego Małopolskiej Chmury Edukacyjnej prowadzone były działania we współpracy z 6 uczelniami, w tym zajęcia online w 7 obszarach kształcenia zawodowego: język angielski zawodowy, budownictwo, żywność, środowisko, turystyka, elektryczno-elektronicznym oraz mechaniczno-mechatronicznym, w których uczestniczyło ponad 1 400 uczniów, zorganizowano i przeprowadzono 2 edycje naukowych warsztatów weekendowych oraz naukowe warsztaty letnie dla blisko 500 uczniów, w ramach działań we współpracy Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Uniwersytetu Pedagogicznego przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli przedmiotów zawodowych z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce. W szkoleniach wzięło udział 160 nauczycieli.

— więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczących projektu dostępne na stronie: www.e-chmura.malopolska.pl

Kształcenie zawodowe w regionie

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 na działania dotyczące kształcenia zawodowego uczniów przeznaczono ok. 90 mln euro. W bieżącej perspektywie finansowej zastosowano podejście subregionalne i konkursowe. W efekcie ogłoszonego w 2016 roku konkursu do dofinansowania na tworzenie i rozwój centrów kompetencji zawodowych rekomendowano 45 złożonych projektów. W ramach wydarzeń towarzyszących Festiwalowi Zawodów odbyła się uroczysta inauguracja projektowych centrów kompetencji zawodowych. Centra kompetencji zawodowych poprzez swoje działania ukierunkowane są na tworzenie dla uczniów w szkołach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez wyposażenie/doposażenie pracowni kształcenia zawodowego w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne oraz realizację programów współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami. Kluczowe działania z obszaru doradztwa edukacyjno-zawodowego wspierane w ramach centrów to organizacja staży dla uczniów, wzmocnienie współpracy szkół zawodowych z uczelniami, prowadzenie dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z przedmiotów zawodowych służących wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych, realizacja kursów dających dodatkowe kwalifikacje uczniom, a także rozwijanie kompetencji zawodowych i społecznych kadr wspieranych placówek w celu poprawy efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy i przedsiębiorcami.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce II

Równoległe do projektów konkursowych wspierających kształcenie zawodowe, w 2017 roku na poziomie województwa realizowany jest projekt pozakonkursowy. Stanowi on kontynuację zakończonego sukcesem projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce* oraz pilotażu *Festiwalu Zawodów* prowadzonych – odpowiednio – w latach 2010–2015 i 2012–2015. Całkowita wartość projektu wynosi niemal 54 mln zł, z czego 48,5 mln stanowi dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Szacuje się, że docelowo wsparciem zostanie objętych ok. 40 000 osób oraz ok. 300 szkół i placówek edukacyjnych.

Projekt realizowany jest w formule partnerskiej (Lider: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego), a jego założeniem jest wsparcie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki poprzez poprawę efektywności kształcenia zawodowego oraz podniesienie u uczniów małopolskich gimnazjów zdolności do podejmowania właściwych decyzji dotyczących dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. W tym celu realizowane są cztery komplementarne komponenty projektu:

1. koordynacja, wspieranie i rozwój kształcenia zawodowego w regionie (w tym centrów kompetencji zawodowych utworzonych w subregionach), w zakresie tworzenia sieci nowoczesnych placówek kształcenia zawodowego współpracujących z przedsiębiorcami;
2. uruchomienie 2 centrów kompetencji zawodowych na bazie szkół i placówek kształcenia zawodowego prowadzonych przez WM w branży turystyczno-gastronomicznej i medyczno-społecznej;

3. *Małopolska Chmura Edukacyjna*² w zakresie 7 obszarów zawodowych, tj. budownictwo, turystyka, żywność, środowisko, język angielski zawodowy, mechaniczno-mechatroniczny oraz elektryczno-elektroniczny, a także działania związane ze wzrostem kompetencji z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce przez nauczycieli przedmiotów zawodowych;
4. budowa systemu orientacji zawodowej dla gimnazjalistów w Małopolsce, poprzez m.in. tworzenie szkolnych punktów informacji i kariery (SPInKa), organizację Festiwalu Zawodów oraz promocję kształcenia zawodowego (zadanie projektowe realizowane w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły gimnazjalne w Małopolsce).

W 2017 roku podpisano umowy partnerskie na rzecz współpracy w realizacji projektu ze 111 podmiotami (w tym uczelniami, organami prowadzącymi szkoły zawodowe – w zakresie *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* oraz organami prowadzącymi gimnazja na terenie województwa – w zakresie orientacji zawodowej). Ponadto w ramach działań koordynacyjnych zrealizowano cykl warsztatów w subregionach i ZIT poświęconych funkcjonowaniu projektowych centrów kompetencji zawodowych, które otrzymały dofinansowanie w ramach Poddziałania 10.2.1 i 10.2.2 RPO WM. Warsztaty dotyczyły planów wdrażania mechanizmów współpracy CKZ z pracodawcami, funkcjonowaniu rad programowych w kontekście zapisów dokumentów programowych i dokumentu pomocniczego *Modelu kształcenia zawodowego w Małopolsce w latach 2014–2020*. W ramach wydarzeń towarzyszących Festiwalowi Zawodów odbyła się uroczysta inauguracja centrów kompetencji zawodowych oraz konferencja pn. *Małopolska – tu zdobywa się zawód*. Rozpoczęto również działania na rzecz powołania 7 regionalnych rad branżowych zbieżnych z obszarami kształcenia zawodowego, zorganizowano spotkania inauguracyjne dla wszystkich 7 rad. W partnerstwie ze szkołami zawodowymi z terenu województwa małopolskiego zorganizowano i przeprowadzono konkurs *Mam zawód. Mam fantazję*. Konkurs realizowany był w 10 konkurencjach zawodowych. Dla finalistów konkursu *Mam zawód. Mam fantazję* zorganizowano Galę Kształcenia Zawodowego.

W zakresie centrów kompetencji zawodowych utworzonych na bazie szkół wojewódzkich zakończono prace związane z dostosowaniem 12 istniejących pomieszczeń do potrzeb nauki w zawodach medyczno-społecznych, z uwzględnieniem potrzeb uczniów niewidomych i słabowidzących oraz doposażono pracownie kształcenia zawodowego w Szkole Policealnej Integrycyjnej Masażu Leczniczego Nr 2 w Krakowie. Zakupiono sprzęt i pomoce dydaktyczne do pracowni kształcenia zawodowego dla Krakowskiej Medycznej Szkoły Policealnej im. S. Leszczyńskiej nr 1 w Krakowie, Zespołu Jednostek Edukacyjnych Województwa Małopolskiego w Krakowie oraz Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych – Małopolska Szkoła Gościnności im. Tytusa Chałubińskiego w Myślenicach. Zorganizowano staże zawodowe z możliwością wypłaty stypendium stażowego dla ok. 230 uczniów, a około 190 uczniów i słuchaczy uczestniczyło w kursach i szkoleniach umożliwiających uzyskanie dodatkowych kompetencji i kwalifikacji.

W ramach realizacji komponentu zawodowego *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej* prowadzone były działania we współpracy z 6 uczelniami, w tym realizowane były zajęcia online w 7 obszarach kształcenia zawodowego: język angielski zawodowy, budownictwo, żywność, środowisko, turystyka, elektryczno-elektronicznym oraz mechaniczno-mechatronicznym, w których uczestniczyło ponad 1 400 uczniów, zorganizowano i przeprowadzono 2 edycje naukowych warsztatów weekendowych oraz naukowe warsztaty letnie dla blisko 500 uczniów, w ramach działań we współpracy Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Uniwersytetu Pedagogicznego przeprowadzono szkolenia dla nauczycieli przedmiotów zawodowych z zakresu wykorzystania TIK w dydaktyce. W szkoleniach wzięło udział 160 nauczycieli.

W 2017 roku utworzono 300 punktów informacji i kariery. Rozpoczęto wsparcie dla 18 000 uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. Przygotowano programy i materiały dla doradców. Przeprowadzono pierwszą edycję szkoleń. Zorganizowany został Festiwal Zawodów, w którym przedstawiono prezentacje zawodów

2. Zadanie komplementarne wobec projektu infrastrukturalnego wdrażanego w ramach 2 Osi Priorytetowej RPO WM na lata 2014–2020, w ramach którego dla szkół, uczelni i innych placówek zakupiony zostanie specjalistyczny sprzęt pozwalający na innowacyjne i interaktywne prowadzenie zajęć edukacyjnych oraz działań *Małopolskiej Chmury Edukacyjnej*, w ramach których uczniowie i nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych mogą realizować zajęcia edukacyjne w obszarach ogólnych.

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące projektu pod adresem internetowym: www.zawodowamalopolska.pl

na 140 stoiskach, z udziałem 90 szkół i przedsiębiorców. Podczas Festiwalu uczniowie szkół gimnazjalnych mieli możliwość skorzystania z konsultacji z doradcą oraz zapoznania się z prezentacjami zawodów, przygotowywanymi we współpracy z przedsiębiorcami przez uczniów szkół kształcących w zawodach wszystkich branż.

System stypendialny

W województwie małopolskim na poziomie regionalnym realizowane są obecnie dwa programy stypendialne:

- › *Regionalny Program Stypendialny realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert,*
- › *Regionalny Program Stypendialny w projekcie pozakonkursowym w ramach RPO WM na lata 2014–2020.*

W 2017 roku w ramach *Regionalnego Programu Stypendialnego realizowanego przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert* dofinansowano zadania w ramach dwóch typów działań:

1. *Małopolskie stypendium* – w ramach zadania przyznano uczniom szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz studentom następujące rodzaje stypendiów:
 - a) za szczególne osiągnięcia naukowe,
 - b) na naukę języka obcego,
 - c) za szczególne osiągnięcia artystyczne,
 - d) za szczególne osiągnięcia sportowe,
 - e) dla studentów podejmujących studia na kierunkach kluczowych,
 - f) stażowe,
 - g) w związku z udziałem w ogólnopolskich lub międzynarodowych wydarzeniach edukacyjnych, artystycznych i sportowych.

Stypendia, o których mowa w lit. a), b) i f) przyznawane są tylko studentom.

2. *Studiuje w Małopolsce* – w ramach zadania przyznano stypendia dla osób pochodzących z regionów partnerskich województwa małopolskiego oraz Polaków i przedstawicieli Polonii zamieszkałych za granicą, podejmujących studia na uczelniach działających w województwie małopolskim.

Zarząd województwa małopolskiego podjął decyzję o dofinansowaniu z budżetu województwa 3 ofert złożonych przez: Sapere Auso – Małopolską Fundację Stypendialną, Stowarzyszenie Wspólnota Polska Warszawa Oddział w Krakowie oraz Fundację Sądecką na łączną kwotę 950 tys. zł. W 2017 roku w ramach realizacji ww. zadań przyznano 199 stypendiów.

Regionalny Program Stypendialny w ramach RPO WM na lata 2014–2020 jest realizowany w latach szkolnych 2016/2017 – 2022/2023. Projekt ma na celu wzmocnienie potencjału uczniów szkół podstawowych (począwszy od 5 klasy), zamieszkujących na terenie województwa małopolskiego lub którzy są uczniami szkół z siedzibą w Małopolsce, szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki lub przedsiębiorczości, z uwzględnieniem eliminacji barier wynikających z: zamieszkiwania na obszarach wiejskich, trudnej sytuacji materialnej, bycia członkiem rodziny wielodzietnej i posiadania orzeczenia o niepełnosprawności. Wsparcie stypendialne jest udzielane na realizację przez ucznia, pod okiem opiekuna dydaktycznego, jego indywidualnego planu rozwoju w obszarze przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych nowożytnych, matematyki i/lub przedsiębiorczości.

W projekcie zaplanowano przyznanie 5 110 stypendiów na łączną kwotę ponad 31,7 mln zł w 7 kolejnych naborach przeprowadzanych na początku danego roku szkolnego. W roku szkolnym 2017/2018 miał miejsce drugi nabór w projekcie i wypłacono łącznie 1 565 stypendiów na kwotę 9 717 600 zł. Wsparcie otrzymało 488 uczniów klas 5–7 szkół podstawowych (po 4 800 zł), 316 gimnazjalistów (po 6 000 zł) oraz 761 uczniów liceów i techników (po 7 200 zł).

Małopolskie Talenty

Województwo Małopolskie wdrożyło nową inicjatywę edukacyjną pn. *Małopolskie Talenty*, której celem jest stworzenie w Małopolsce warunków dla rozwoju uzdolnień uczniów na 3 etapach zwanych projektowo edukacyjnymi (szkół podstawowych kl. 4–6, uczniów klas gimnazjalnych, w tym po przekształceniu w inne niż gimnazja typy szkół na podstawie reformy systemu oświaty i uczniów szkół podstawowych kl. 7–8, szkół ponadgimnazjalnych kończących się maturą) z obszaru kompetencji kluczowych przedmiotowych: języka obcego, nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz kompetencji kluczowych ponadprzedmiotowych: społecznych i umiejętności uczenia się.

Model przedsięwzięcia, oparty na wielowymiarowym wsparciu dla rozwoju uzdolnień uczniów, wdrażany jest dwutorowo:

- › w ramach projektów zwanych konkursowymi, realizowanych przez organy prowadzące szkoły lub inne podmioty wpisujące się w działalność edukacyjną tworzone są pozaszkolne ośrodki wspierające rozwój uzdolnień poznawczych w obszarze kompetencji kluczowych zwane Centrum Wsparcia Uczniów Zdolnych i prowadzone są zajęcia pozaszkolne dla uczniów,
- › w ramach projektu koordynacyjnego, realizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego nadzorowana jest praca centrów wsparcia uczniów zdolnych oraz oferowane są: bezpłatne szkolenia i wsparcie metodyczne z zakresu pracy z uczniem zdolnym dla kadry pedagogicznej; diagnoza uzdolnień poznawczych wśród uczniów i realizacja szeregu inicjatyw edukacyjnych dla uczniów tj. *Letniej Szkoły Młodych Talentów, Forum Młodych Talentów*, konkursy.

Inicjatywa realizowana jest w okresie od stycznia 2016 do grudnia 2021 roku. Współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Poddziałanie 10.1.5 RPO Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

W roku szkolnym 2017/2018 zrealizowane zostały poniższe działania:

- › Utworzono i akredytowano 9 centrów wsparcia uczniów zdolnych (CWUZ) w Małopolsce, w których prowadzone były zajęcia z zakresu kompetencji kluczowych przez kadrę nauczycielską (przeszkoloną w projekcie koordynacyjnym – jak pracować z uczniem zdolnym) metodą projektu dla blisko 800 uczniów zdolnych (średnio 60 godzin dydaktycznych z kompetencji kluczowych przedmiotowych i 20 godzin dydaktycznych z zakresu kompetencji kluczowych ponadprzedmiotowych). Centra te prowadzone były dla wybranych etapów zwanych projektowo edukacyjnymi zgodnie z poniższym zestawieniem:

Tabela 28. Centra wsparcia uczniów zdolnych

Obszar działalności CWUZ	Etap edukacyjny*	Podmiot prowadzący CWUZ
powiat gorlicki	I etap	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe wsi Dominikowice
powiat gorlicki	II etap	Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe wsi Dominikowice
powiat gorlicki	III etap	Powiat Gorlicki
miasto Nowy Sącz	II etap	Fundacja Sądecka
powiat nowosądecki	II etap	Fundacja Sądecka
powiat tatrzański	I etap	Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza
powiat tatrzański	II etap	Stowarzyszenie Rozwoju Podtatrza
powiat brzeski	III etap	Powiat Brzeski
powiat limanowski	I etap	Stowarzyszenie Humaneo

* (I etap – szkoła podstawowa kl. 4–6, II etap – szkoła podstawowa 7–8, klasy gimnazjalne, III etap – szkoła ponadgimnazjalna kończąca się maturą)

- › Przeprowadzono szkolenia oraz udzielono wsparcia metodycznego dla nauczycieli pracujących w centrach wsparcia uczniów zdolnych w zakresie pracy z uczniem zdolnym w obszarach związanym z kompetencjami kluczowymi. Przeszkolono 69 nauczycieli z zakresu kompetencji kluczowych przedmiotowych oraz 62 nauczycieli z zakresu kompetencji kluczowych ponadprzedmiotowych, udzielono wsparcia metodycznego 63 nauczycielom.
- › Przeprowadzono diagnozę uzdolnień 4 164 uczniów z Małopolski na podstawie specjalistycznych testów badających poziom uzdolnień poznawczych z wybranej kompetencji kluczowej przedmiotowej, tj. języka obcego, nauk matematyczno-przyrodniczych, przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- › Zrealizowano dwa fora młodych talentów, w których uczestniczyło blisko 250 uczniów i nauczycieli, w celu umożliwienia uczniom kontaktu z inspirującymi osobami, które osiągnęły sukces w młodym wieku, wymiany doświadczeń pomiędzy uczniami, nauczycielami oraz promowania osiągnięć uczniów zdolnych i ich nauczycieli. Spotkania te stanowiły jednocześnie podsumowanie pracy centrów wsparcia uczniów zdolnych w minionym roku szkolnym 2017/2018.

- › Przeprowadzono i rozstrzygnięto konkurs na najlepszy projekt edukacyjny zrealizowany w centrach wsparcia uczniów zdolnych z zakresu kluczowych kompetencji przedmiotowych w roku szkolnym 2017/2018. Przyznano 12 nagród oraz 8 wyróżnień 280 uczniom szkół podstawowych, klas gimnazjalnych oraz szkół ponadgimnazjalnych, którzy uczestniczyli w konkursie na najlepszy projekt zrealizowany w sześciu centrach wsparcia uczniów zdolnych zlokalizowanych w powiatach: gorlickim, limanowskim, tatrzańskim, brzeskim, nowosądeckim oraz mieście Nowy Sącz w ramach czterech kluczowych kompetencji: technologie informacyjno-komunikacyjne, matematyka, przedsiębiorczość i język angielski. Nagrodzonym uczniom przekazano podczas Forum Młodych Talentów nagrody rzeczowe, tj. 165 tabletów, 51 dysków przenośnych oraz 64 pendrive'y.
- › Zorganizowano wyjazdowe warsztaty letnie dla uczniów szczególnie uzdolnionych wyróżniających się podczas zajęć w centrach wsparcia uczniów zdolnych w roku szkolnym 2017/2018 zwanych *Letnią Szkołą Młodych Talentów*, których celem było rozwijanie zainteresowań uczestników w zakresie kompetencji kluczowych, doskonalenie umiejętności pracy metodą projektu oraz nabywanie kompetencji interdyscyplinarnego podejścia do zagadnień naukowych. W 2018 roku uczestnicy, tj. 124 uczniów, spędzili siedem dni w Krakowie, łącząc wypoczynek i zwiedzanie z pogłębianiem wiedzy i umiejętności. Część dydaktyczna Letniej Szkoły Młodych Talentów obejmowała zajęcia z zakresu kluczowych kompetencji przedmiotowych (25 godzin dydaktycznych) i z zakresu kluczowych kompetencji ponadprzedmiotowych (15 godzin dydaktycznych). Warsztaty prowadzili doświadczeni psycholodzy i pedagodzy, nauczyciele oraz pracownicy naukowcy krakowskich i sądeckich uczelni. Po zajęciach organizatorzy stworzyli możliwość ciekawego spędzania wolnego czasu: uczestnicy zwiedzali Kraków, w tym Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema, Fabrykę Emalia Oskara Schindlera – oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz integrowali się w grupach, śledzili rywalizację mistrzostw świata w piłce nożnej w specjalnie dla nich zorganizowanej strefie kibica. W ankietach ewaluacyjnych uczniowie wysoko ocenili całe przedsięwzięcie, podkreślając dobrą atmosferę, indywidualne podejście do uczestników oraz ciekawy sposób prowadzenia zajęć.

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska, Marcin Węgrzyn¹

podsumowanie

- W sferze badań i rozwoju pozycja województwa małopolskiego na tle innych regionów Polski przedstawiała się w 2016 roku bardzo korzystnie. Województwo uplasowało się na 2. miejscu po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (3 197 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2 458 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (947 zł).
- Małopolska w 2016 roku uplasowała się na 1. miejscu zarówno pod względem wielkości wskaźnika intensywności GERD²/PKB (2,16%), jak i wskaźnika BERD³/PKB (1,66%).
- W roku akademickim 2017/2018 w województwie małopolskim studiowało 157,7 tys. osób, tj. o 11,5 tys. studentów mniej (6,8%) niż w roku poprzednim. Stała tendencja spadkowa trwająca od 2010 roku, spowodowana jest obserwowanymi w całym kraju zmianami demograficznymi.
- Trend spadkowy zauważalny jest również w przypadku wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, który obniżył się zarówno w stosunku do roku poprzedniego, jak i w stosunku do kraju. W 2017 roku wskaźnik osiągnął poziom 465, po raz drugi z rzędu plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 481).

1. Badania i rozwój

Pod względem wielkości nakładów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową rok 2016⁴ nie był korzystny dla większości krajów Unii Europejskiej. Na 28 krajów Wspólnoty jedynie w 9 zanotowano nieznaczny wzrost wskaźnika GERD/PKB. Należy przy tym zaznaczyć, że w krajach w których wystąpił spadek, w przypadku kilku z nich był on znaczący. W Polsce również zanotowano obniżenie nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe, które zmalały w stosunku do roku poprzedniego o 0,6%. Wskaźnik GERD/PKB, który w 2015 roku przekroczył próg 1%, w 2016 roku osiągnął wartość na poziomie 0,97% PKB. Wielkości te wciąż znacząco odbiegają od średniej unijnej wynoszącej 2,03% i plasują Polskę dopiero na 20. pozycji wśród krajów Unii. Wzrosła natomiast wielkość nakładów sektora przedsiębiorstw na B+R w relacji do PKB, która wyniosła w Polsce w 2016 roku 0,63% (w 2015 roku 0,47%), przy średniej dla UE w wysokości 1,32%. Analizując wielkości wskaźników, należy pamiętać, że zgodnie z celami określonymi w strategii *Europa 2020*, Polska powinna osiągnąć w 2020 roku łączne nakłady na działalność badawczo-rozwojową na poziomie 1,7% PKB, natomiast wartość nakładów sektora przedsiębiorstw na poziomie 0,8%.

Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R na 1 mieszkańca w 2016 roku w Polsce wynosiła 113,6 euro, przy średniej wartości nakładów w UE wynoszącej 592,3 euro.

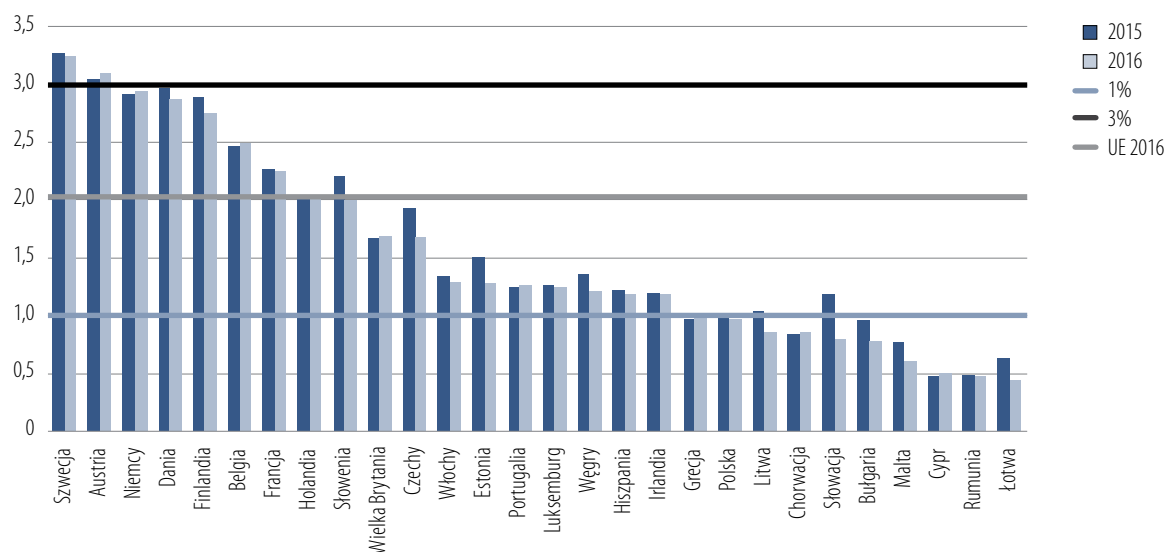
1. Marcin Węgrzyn w zakresie pkt. 3 Aktywność zawodowa studentów.

2. GERD (*gross domestic expenditure on R&D*) – nakłady krajowe brutto na działalność B+R.

3. BERD (*business enterprise expenditure on R&B*) – nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R.

4. Dane z zakresu działalności badawczo-rozwojowej w statystyce publicznej ukazują się z dwuletnim opóźnieniem w stosunku do roku bieżącego.

Wykres 52. Wskaźnik intensywności prac B+R w krajach Unii Europejskiej (GERD/PKB)*(w%)

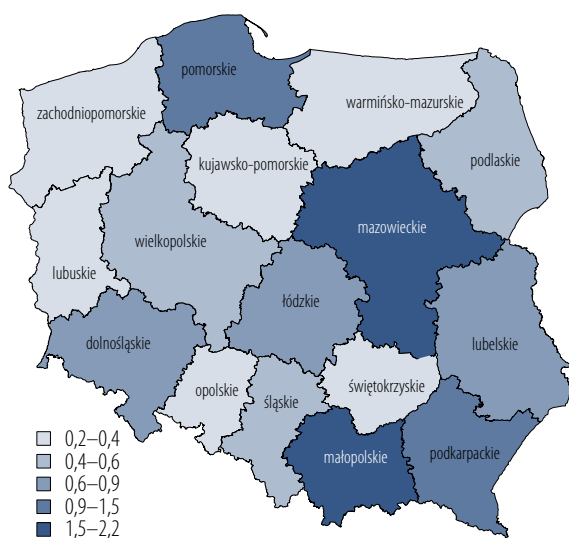

* Uszeregowane malejąco wg 2016 roku.

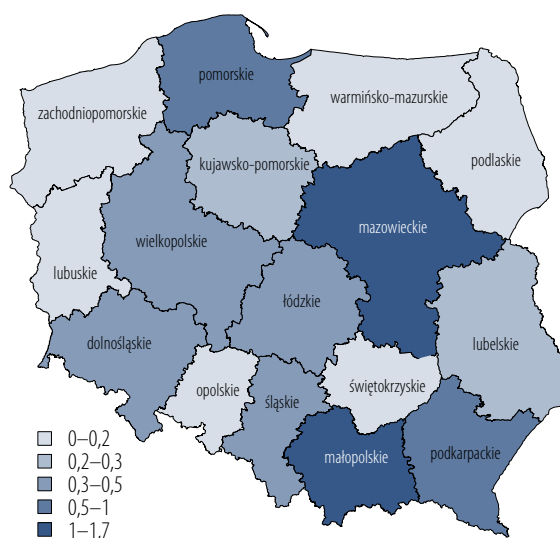
Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

W obszarze działalności badawczo-rozwojowej wewnątrz kraju widoczna była, jak co roku, dominująca rola Mazowsza, które poniosło ponad jedną trzecią wszystkich nakładów poniesionych na B+R w kraju, i w którym znajduje się niemal jedna czwarta wszystkich podmiotów aktywnych badawczo. Małopolska na tle pozostałych regionów odznaczała się bardzo wysokimi wskaźnikami – zajmowała 2. miejsce po województwie mazowieckim zarówno pod względem wielkości nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność B+R ogółem (3 197 mln zł), nakładów poniesionych przez sektor przedsiębiorstw (2 458 mln zł), a także w przeliczeniu na 1 mieszkańca (947 zł). Szczególnie wyraźnie zaznaczył się w 2016 roku trend rosnący dla nakładów ogółem oraz wydatków na mieszkańca, który osiągnął bezprecedensowy wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 51%.

Mapa 23. GERD/PKB w 2016 roku (w %)

Mapa 24. BERD/PKB w 2016 roku (w %)

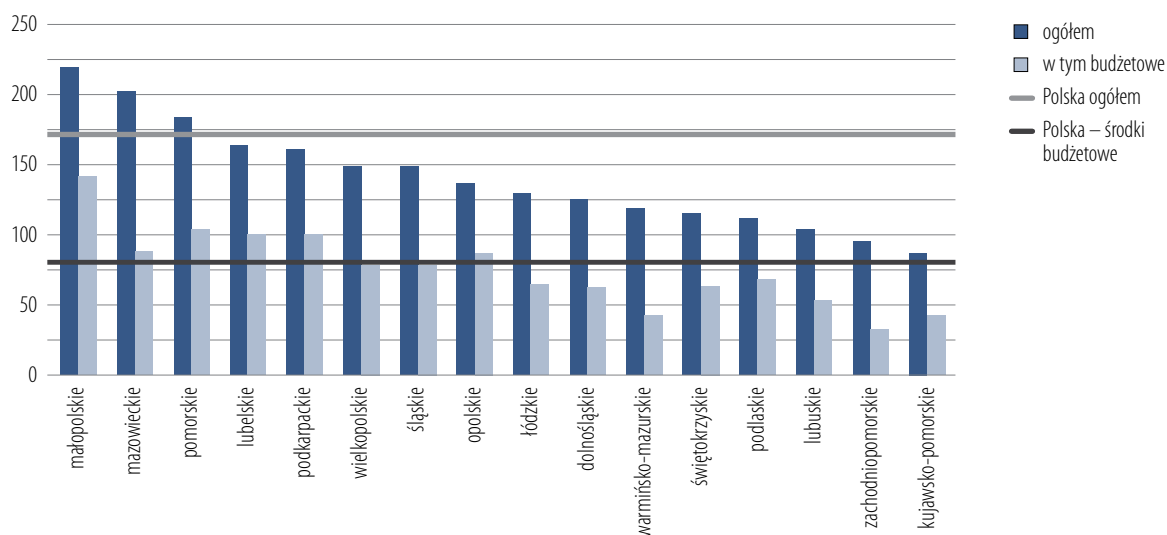
Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

Wyjątkowo duży wzrost nastąpił także w przypadku wskaźnika GERD w odniesieniu do PKB, który osiągnął poziom 2,16%, co było najwyższą wartością uzyskaną przez województwa w Polsce w 2016 roku i pierwszym przypadkiem w Polsce przekroczenia przez region dwuprocentowego progu. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku wskaźnika BERD – nakłady w sektorze przedsiębiorstw wzrosły o 160% i Małopolska zajmowała 2. miejsce w kraju po Mazowszu, a w odniesieniu do PKB wielkość tego wskaźnika była najwyższa w Polsce

(1,66%). Jednak szczególnie w przypadku analizy wskaźnika BERD zarówno na poziomie kraju, jak i regionów, należy podkreślić fakt, że w związku z dostosowywaniem wielkości do zaleceń metodycznych stosowanych w krajach OECD i Unii Europejskiej, zgodnie z najnowszymi wytycznymi zawartymi w 2015 roku w *Podręczniku Frascati*, po raz pierwszy w 2016 roku zastosowana została nowa sektoryzacja jednostek. Stąd analizy sektorowe mogą znacznie się różnić w odniesieniu do lat poprzednich.

Zróżnicowanie regionalne widoczne było również w 2016 roku w przypadku liczby zaangażowanego w działalność badawczo-rozwojową personelu. Ogółem w Polsce liczba ta wynosiła 214 tys. osób, z czego 60% personelu B+R zlokalizowana była tylko w czterech województwach: mazowieckim, małopolskim, śląskim oraz wielkopolskim. Personel wewnętrzny stanowił 80,2% całego personelu B+R w kraju i również w tym przypadku największą liczbą pracujących odznaczały się województwa mazowieckie i małopolskie. Także w tych dwóch regionach udział pracowników naukowo-badawczych stanowił najwyższy udział wśród pracujących w podmiotach zlokalizowanych w tych województwach. Na miejscu 1. Małopolska uplasowała się przed Mazowszem i w zakresie relacji nakładów wewnętrznych do personelu B+R. Nakłady osobowe i bezosobowe przypadające na 1 ekwiwalent pełnego czasu pracy wyniosły w tych województwach odpowiednio 64,9% oraz 43,7% nakładów wewnętrznych ogółem.

Wykres 53. Nakłady wewnętrzne na B+R (w tys. zł na 1 EPC) w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

więcej informacji

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego od 2015 roku realizowany jest projekt „SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy” (Działanie 1.3).

Działanie skierowane do MSP z Małopolski służące podniesieniu ich konkurencyjności, budowaniu własnej marki z wykorzystaniem innowacyjnych usług doradczych (audyty technologiczne, transfer technologii, doradztwo w zakresie sporządzania agend badawczych, bonów na innowacje, B2B, badanie rynku i wiele innych). Usługi te świadczone są przez naukowców i ekspertów pracujących w branżowych Centrach Transferu Wiedzy, które prowadzone są przez uczelnie wyższe i jednostki naukowe. Każda usługa jest dopasowana do potrzeb zgłaszającego się przedsiębiorcy. Usługi dla przedsiębiorców są darmowe, stanowiąc dla nich pomoc *de minimis*.

- Centra Transferu Wiedzy, do których można się zgłosić to:
- Centrum Inteligentnych Systemów Informatycznych (Akademia Górniczo-Hutnicza)
- Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii w Miękinii (Akademia Górniczo-Hutnicza)
- Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędnego (Politechnika Krakowska)
- Małopolskie Centrum Biotechnologii (Uniwersytet Jagielloński).

Od 2019 roku planuje się rozszerzenie branż o chemię, produkcję metali, produkcję maszyn i przemysł czasu wolnego.

W Małopolsce na koniec 2016 roku w obszarze badań naukowych i prac rozwojowych działały 464 podmioty. Najwięcej podmiotów pochodziło z sektora przedsiębiorstw (393). Wśród 71 pozostałych podmiotów wyróżnić można 23 jednostki naukowe⁵, do których należą:

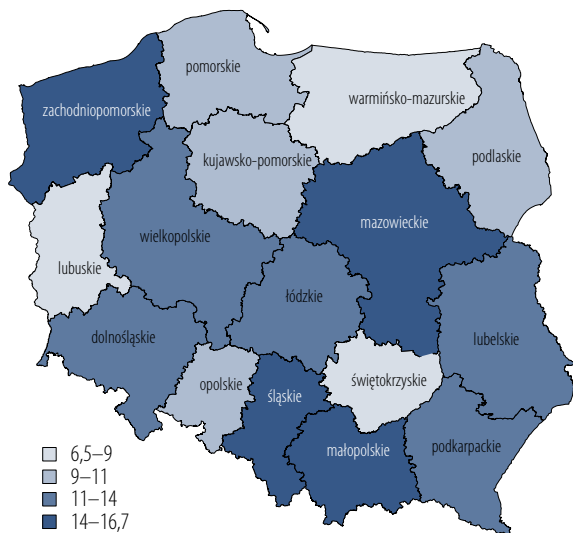
- › jednostki naukowe PAN (Instytut Botaniki im. Władysława Szafera PAN, Instytut Farmakologii PAN, Instytut Fizjologii Roślin im. Franciszka Górskiego PAN, Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego PAN, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Instytut Języka Polskiego PAN, Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera PAN, Instytut Mechaniki Górotworu PAN, Instytut Metalurgii i Inżynierii Materiałowej im. Aleksandra Krupkowskiego PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN oraz Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN);
- › instytuty badawcze (Instytut Nafty i Gazu – Państwowy Instytut Badawczy, Instytut Odlewnictwa, Instytut Rozwoju Miast, Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania, Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy oraz Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Budowy Urządzeń Chemicznych CEBEA)
- › inne jednostki badawcze (Centralny Ośrodek Chłodziwa „COCH” w Krakowie Sp. z o.o., Centrum Fizyki Ciała Stałego Sp. z o.o., Muzeum Narodowe w Krakowie, Polska Akademia Umiejętności, Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK oraz Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie.

więcej informacji
Więcej informacji na stronie: www.spin.malopolska.pl

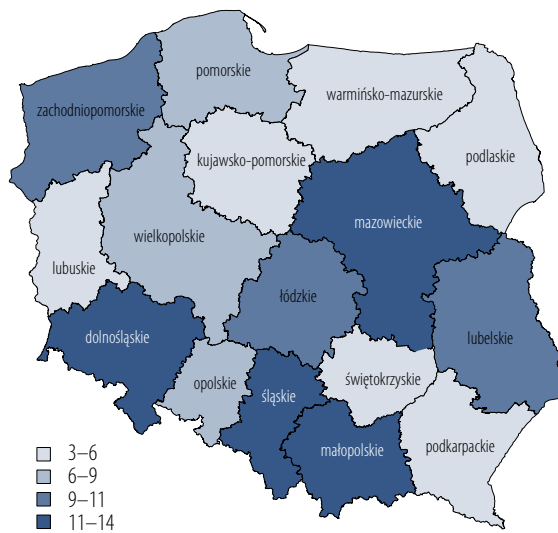
Do Urzędu Patentowego RP (UPRP) w 2017 roku z terytorium województwa małopolskiego wpłynęło 385 zgłoszeń wynalazków oraz 110 zgłoszeń wzorów użytkowych dokonanych przez podmioty krajowe. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła odpowiednio 399 oraz 114. Udzielonych zostało 327 patentów oraz 73 prawa ochronne na wzory użytkowe. W 2017 roku, w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wskaźnik zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych kształtował się w Małopolsce na poziomie 14,6 (2. miejsce w kraju), natomiast wskaźnik udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosił w Małopolsce 1,8 (również 2. miejsce w kraju). W zestawieniu podmiotów, które uzyskały więcej niż 20 patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe w 2017 roku znalazły się cztery z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza na 2. miejscu zestawienia z liczbą 105, Politechnika Krakowska z liczbą 35, Uniwersytet Jagielloński z liczbą 29 oraz Fakro PP sp. z o.o. z liczbą 22 patentów i praw ochronnych.

więcej informacji
Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, można znaleźć w publikacjach GUS *Nauka i technika w 2016 roku* oraz *Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2016 roku* (www.stat.gov.pl), a także w *Raportach rocznych UPRP*.

Mapa 25. Liczba zgłoszeń do UPRP wynalazków i wzorów użytkowych przez podmioty krajowe w trybie krajowym i międzynarodowym w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku

Mapa 26. Liczba patentów i praw ochronnych na wzory użytkowe udzielonych przez UPRP podmiotom krajowym na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych GUS.

5. Na podstawie informacji zawartej w POL-on – systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym, który gromadzi dane o wszystkich polskich jednostkach naukowych za: www.polon.nauka.gov, dostęp z dnia: 24.10.2018 roku.

2. Szkolnictwo wyższe

Pod względem liczby studiujących Małopolska pozostawała w 2017 roku nadal drugim co do wielkości ośrodkiem akademickim w kraju po Mazowszu. W roku akademickim 2017/2018 w województwie małopolskim studiowało 157,7 tys. osób⁶, z czego 1,2 tys. studentów w 7 zamiejscowych jednostkach organizacyjnych 4 szkół wyższych z innych województw. W największym ośrodku akademickim w województwie – Krakowie, w 2017 roku naukę pobierało 143,6 tys. osób. Następnymi co do wielkości ośrodkami były Tarnów – 5,2 tys. studentów, Nowy Sącz – 4,5 tys. osób oraz Nowy Targ – 2 tys.

W 2017 roku wyraźnie widoczny był dalszy spadek liczby studentów, wynikający w głównej mierze z pogłębiających się zmian demograficznych społeczeństwa. W stosunku do poprzedniego roku liczba studiujących uległa zmniejszeniu we wszystkich województwach oprócz kujawsko-pomorskiego oraz świętokrzyskiego, wahając się pomiędzy 1,9 a 8,1%. Ten negatywny trend odczuwalny jest w coraz większym stopniu także w Małopolsce, gdzie w stosunku do 2016 roku liczba studentów uległa zmniejszeniu o 6,8%, a w odniesieniu do 2010 roku, w którym liczba studiujących osiągnęła najwyższy poziom, spadła aż o 25,6%.

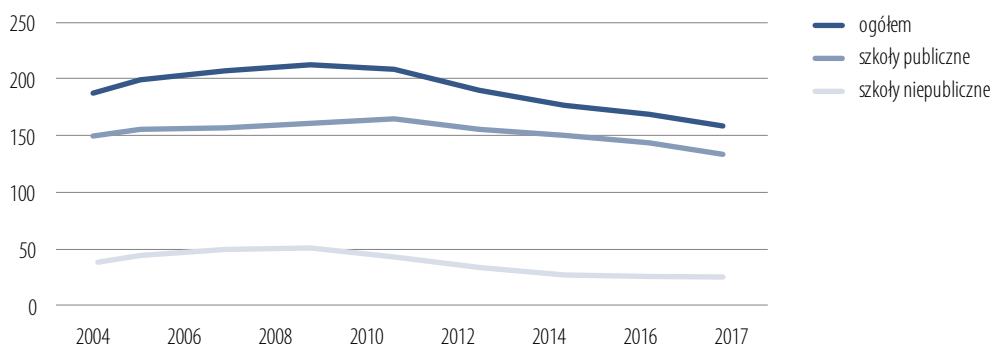
Tabela 29. Liczba studiujących w Małopolsce według rodzajów szkół i studiów

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Studenci ogółem	190 821	203 060	211 077	211 938	202 978	183 431	169 191	157 693
Studenci stacjonarni	106 917	115 297	118 545	125 057	131 137	128 125	124 949	117 618
Studenci niestacjonarni ⁷	76 969	87 763	92 532	86 881	71 841	55 306	44 242	40 075
Studenci szkół publicznych	152 572	154 524	160 544	163 092	164 088	153 624	144 104	133 889
Studenci szkół niepublicznych	38 249	48 536	50 533	48 846	38 890	29 807	25 087	23 804

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Widoczny od 2010 roku spadek ogólnej liczby studentów dotyczył w głównej mierze szkół niepublicznych, w których liczba studiujących zmniejszyła się w omawianym okresie o 51,3%, tracąc przede wszystkim studentów uczących się w systemie zaocznym i wieczorowym. W przypadku szkół publicznych spadek liczby studentów początkowo był mniej widoczny, głównie dzięki utrzymującej się tendencji wzrostowej na studiach dziennych, rekompensującej spadek na studiach niestacjonarnych. W latach 2013 oraz 2015 uczelnie państwowe zanotowały jednak również spadki liczby studentów na studiach dziennych, co spowodowało, że liczba studentów w okresie 2010–2017 uległa zmniejszeniu łącznie o 17,9%.

Wykres 54. Liczba studiujących w Małopolsce (w tys.)

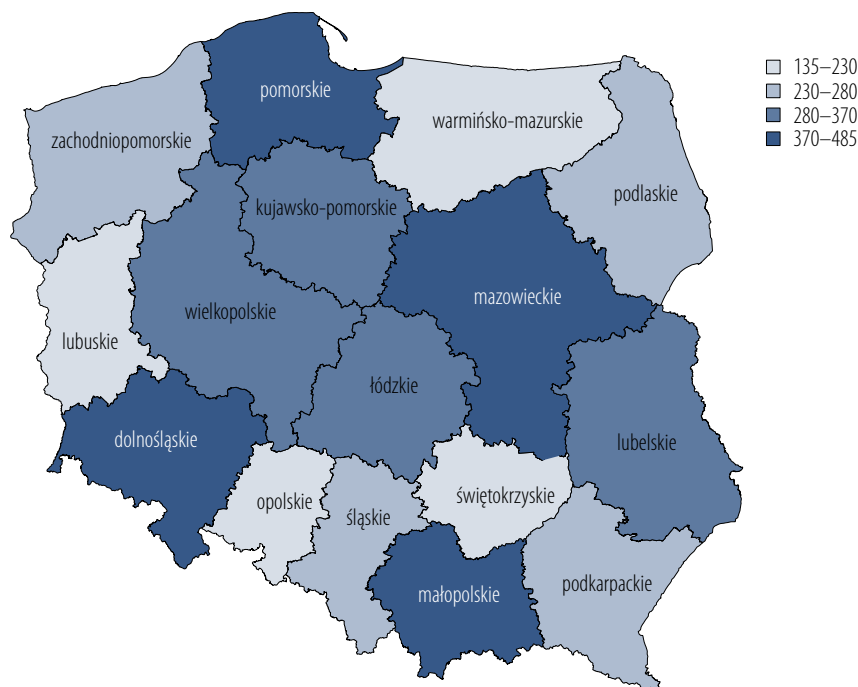

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

- Liczonych według faktycznej lokalizacji uczelni i ich jednostek zamiejscowych.
- Do 2005 roku prezentowane były dane o studentach studiów zaocznym, natomiast od 2006 roku – na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365) dane o studentach studiów zaocznym są zaliczane do szerszej kategorii – studia niestacjonarne, obejmujące dotychczasowe studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne.

Trend spadkowy zauważalny jest również w przypadku wskaźnika studiujących na 10 tys. mieszkańców, który obniżył się zarówno w stosunku do roku poprzedniego, jak i w stosunku do kraju. W 2017 roku wskaźnik osiągnął poziom 465, po raz drugi z rzędu plasując województwo małopolskie na 2. pozycji po Mazowszu (wskaźnik 481).

Mapa 27. Studenci szkół wyższych na 10 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Spośród studiujących na terenie Małopolski 85% pobierało naukę w publicznych szkołach wyższych. Przeważały kobiety – stanowiły one 58,6% uczących się. Najwięcej kobiet studiowało na uniwersytetach (28,6%) oraz w wyższych szkołach ekonomicznych i technicznych (po 15,7%), natomiast 39,1% studiujących mężczyzn wybrało wyższe szkoły techniczne.

W 2017 roku w 30 szkołach wyższych, które miały siedzibę w Małopolsce, kształciło się 157,2 tys. studentów⁸. Zdecydowana większość (85,3%) uczyła się w 14 szkołach publicznych, natomiast pozostała część w 16 szkołach niepublicznych.

Pod względem liczby studentów największą uczelnią był Uniwersytet Jagielloński, drugą co do wielkości była Akademia Górniczo-Hutnicza – tylko te dwie szkoły kształcą blisko połowę (48,8%) studentów uczelni publicznych oraz 41,6% wszystkich studentów małopolskich uczelni. Największą niepubliczną uczelnią była Krakowska Akademia skupiająca 31,8% studentów uczelni prywatnych. Z każdym rokiem wzrasta liczba studentów cudzoziemców. W 2017 roku na małopolskich uczelniach studiowało 8,4 tys. obcokrajowców, tj. o 2,5% więcej niż w roku poprzednim. Udział zagranicznych studentów stanowił 5,3% ogólnej liczby studiujących. Niemal wszyscy cudzoziemcy studiowali w trybie studiów stacjonarnych (93,8%). Studiujący cudzoziemcy pochodzą z 111 krajów, przy czym dominują studenci z Ukrainy (66%). Najchętniej wybieranymi uczelniami był Uniwersytet Jagielloński, Krakowska Akademia oraz Uniwersytet Ekonomiczny – tylko na tych trzech uczelniach kształciło się 71,4% studentów z zagranicy.

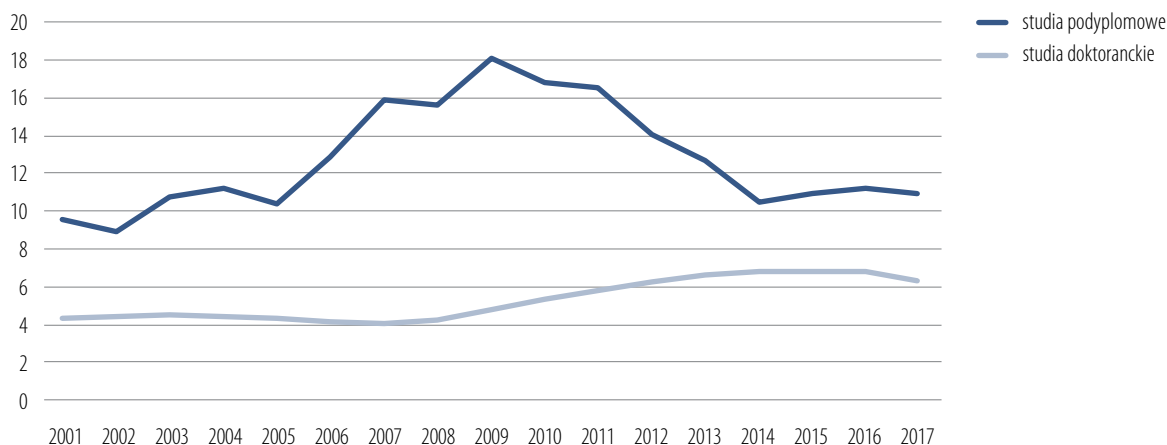
— więcej informacji

Więcej informacji na temat szkolnictwa akademickiego w Małopolsce znaleźć można w opracowaniu sygnałnym Urzędu Statystycznego w Krakowie pn. *Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2017/2018*
www.krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace

8. Łącznie z cudzoziemcami, a także ze studentami filii oraz zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych położonych w innych województwach.

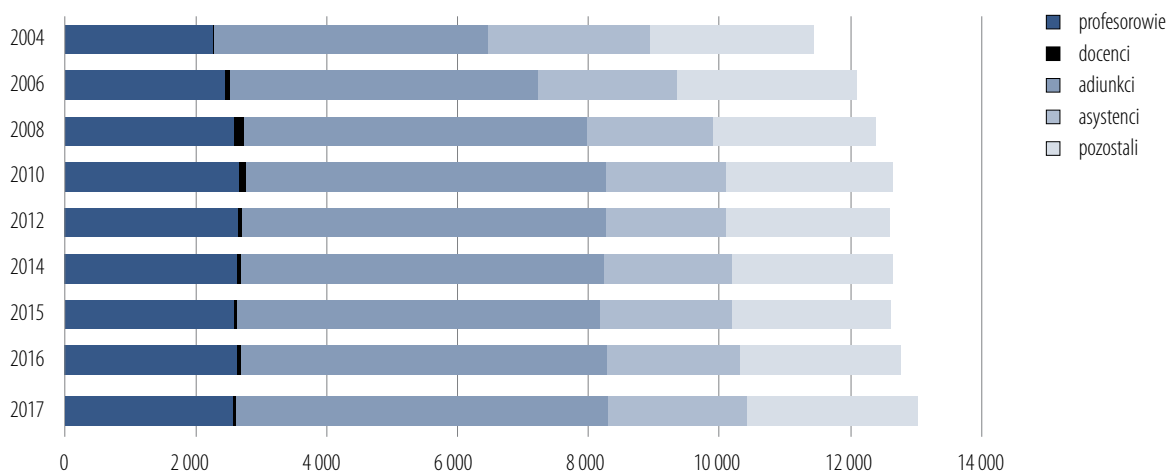
Według informacji o wynikach rekrutacji w 2017 roku, podawanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, małopolskie uczelnie należą do ścisłej czołówki pod względem najczęściej wybieranych przez kandydatów wg ogólnej liczby zgłoszeń na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite magisterskie. Pod tym względem, w zestawieniu uczelni publicznych, na pierwszym miejscu w kraju uplasował się Uniwersytet Pedagogiczny w kategorii uczelni pedagogicznych, a także Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie spośród państwowych wyższych szkół zawodowych. Miejsca drugie zajął: Uniwersytet Jagielloński (wraz z Collegium Medicum UJ) spośród uniwersytetów, Uniwersytet Ekonomiczny spośród uczelni ekonomicznych oraz Uniwersytet Rolniczy w kategorii uczelni rolniczych/przyrodniczych. Ósme miejsce w kategorii studiów stacjonarnych uczelni niepublicznych zajęła Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W 2017 roku z małopolskich szkół wyższych do grona najpopularniejszych w kraju uczelni najczęściej wybieranych przez kandydatów (w przeliczeniu na jedno miejsce, powyżej 4. zgłoszeń kandydatów) na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite na 13. miejscu zakwalifikował się Uniwersytet Rolniczy – 4 kandydatów na miejsce. W 2016 roku małopolskie uczelnie opuściło 53,6 tys. absolwentów, z czego blisko 64% stanowiły kobiety. Studia magisterskie ukończyło 27,3 tys. osób (51%), wśród których dominowali absolwenci studiów drugiego stopnia (24,7 tys. osób). Studia pierwszego stopnia ukończyło 26,7 tys. osób, przy czym tytuł licencjata uzyskało 16,2 tys. absolwentów, a tytuł inżyniera 10,1 tys. Najwięcej, blisko 28% absolwentów, ukończyło wyższe szkoły techniczne. W Małopolsce na studiach podyplomowych w roku akademickim 2017/2018 uzupełniało swoją wiedzę 10,8 tys. osób, co stanowi spadek o 2,8%w stosunku do roku poprzedniego, a w odniesieniu do szczytowego poziomu z 2009 roku wielkość ta jest mniejsza o blisko 40%. W 2017 roku 65,4% uczestników stanowiły kobiety. Najwięcej osób uzupełniało wiedzę w wyższych szkołach technicznych (32,4%), Uniwersytecie Jagiellońskim (19,2%) oraz wyższych szkołach ekonomicznych (18%).

Wykres 55. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 56. Nauczyciele akademicy w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba uczestników studiów III stopnia po raz pierwszy od kilku lat obniżyła się w stosunku do roku poprzedniego (o 6,9%) – w 2017 roku na studiach doktoranckich uczyło się 6,3 tys. osób. Z ogólnej liczby doktorantów blisko 89% doksztalało się w publicznych jednostkach. Najwięcej doktorantów kształciło się na Uniwersytecie Jagiellońskim – 47%, natomiast 20% wybrało wyższe szkoły techniczne.

W Małopolsce zatrudnionych było 12,9 tys. nauczycieli akademickich, tj. o 129 osób więcej niż w roku poprzednim. Najliczniejszą grupę stanowili adiunkci (43,8%) oraz profesorowie (20,3%). Placówki publiczne zatrudniały 91,1% kadry nauczycielskiej. W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 12 studentów, z czego w wyższych szkołach publicznych wskaźnik wynosił 11, natomiast w szkołach niepublicznych – 20.

Małopolskie uczelnie corocznie zajmują wysokie pozycje w rankingu szkół wyższych przygotowywanym przez *Perspektywy*. Corocznie dwa uniwersytety walczą o pierwsze miejsce – Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Jagielloński – w 2018 roku obie uczelnie zajęły ex aequo 1. pozycję w zestawieniu. Wysokie, 5. miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć jednak, że niektóre z pozostałych małopolskich uczelni, pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – ugruntowaną pozycję ma Uniwersytet Pedagogiczny – 1. miejsce ex aequo wśród uczelni pedagogicznych, Collegium Medicum UJ – 1. miejsce spośród uczelni medycznych, Akademia Wychowania Fizycznego – 1. miejsce ex aequo wśród akademii wychowania fizycznego oraz Akademia Górniczo-Hutnicza – 2. miejsce spośród uczelni technicznych. W rankingu niepublicznych uczelni magisterskich na najwyższym, 8. miejscu spośród małopolskich uczelni, znalazła się Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego. W rankingu państwowych wyższych szkół zawodowych najwyżej uplasowała się Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie – na 6. miejscu.

Tabela 30. Miejsca małopolskich uczelni w Rankingu Szkół Wyższych *Perspektywy*

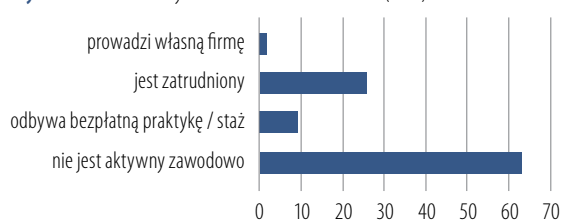
Uczelnie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uniwersytet Jagielloński	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1
Akademia Górniczo-Hutnicza	5	7	6	6	5	6	6	6	6	5
Politechnika Krakowska	35	30	36	40	39	39	38	41	43	38
Uniwersytet Rolniczy	41	39	40	33	36	36	39	38	39	44
Uniwersytet Ekonomiczny	37	41	38	36	40	42	47	46	51–60	51–60
Uniwersytet Pedagogiczny	52	46	42	46	45	45	56	51–60	61–70	61–70

Źródło: Ranking Szkół Wyższych *Perspektywy*.

3. Aktywność zawodowa studentów

W 2017 roku Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego przeprowadziło badanie pn. *Przedsiębiorczość studentów w Małopolsce*, które pozwala na przyjrzenie się aktywności zawodowej studentów w czasie trwania nauki oraz planom zawodowym dotyczącym okresu po zakończeniu studiów. Uczestniczyli w nim studenci ze wszystkich uczelni z Małopolski. Wynika z niego, że większość studentów (63%) nie była aktywna zawodowo.

Wykres 57. Obecna aktywność zawodowa studentów (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Spółród pozostałych 37% studentów zatrudnionych było 25,8%, bezpłatną praktykę lub staż odbywało 9,3%, a 1,9% prowadziło własną firmę.

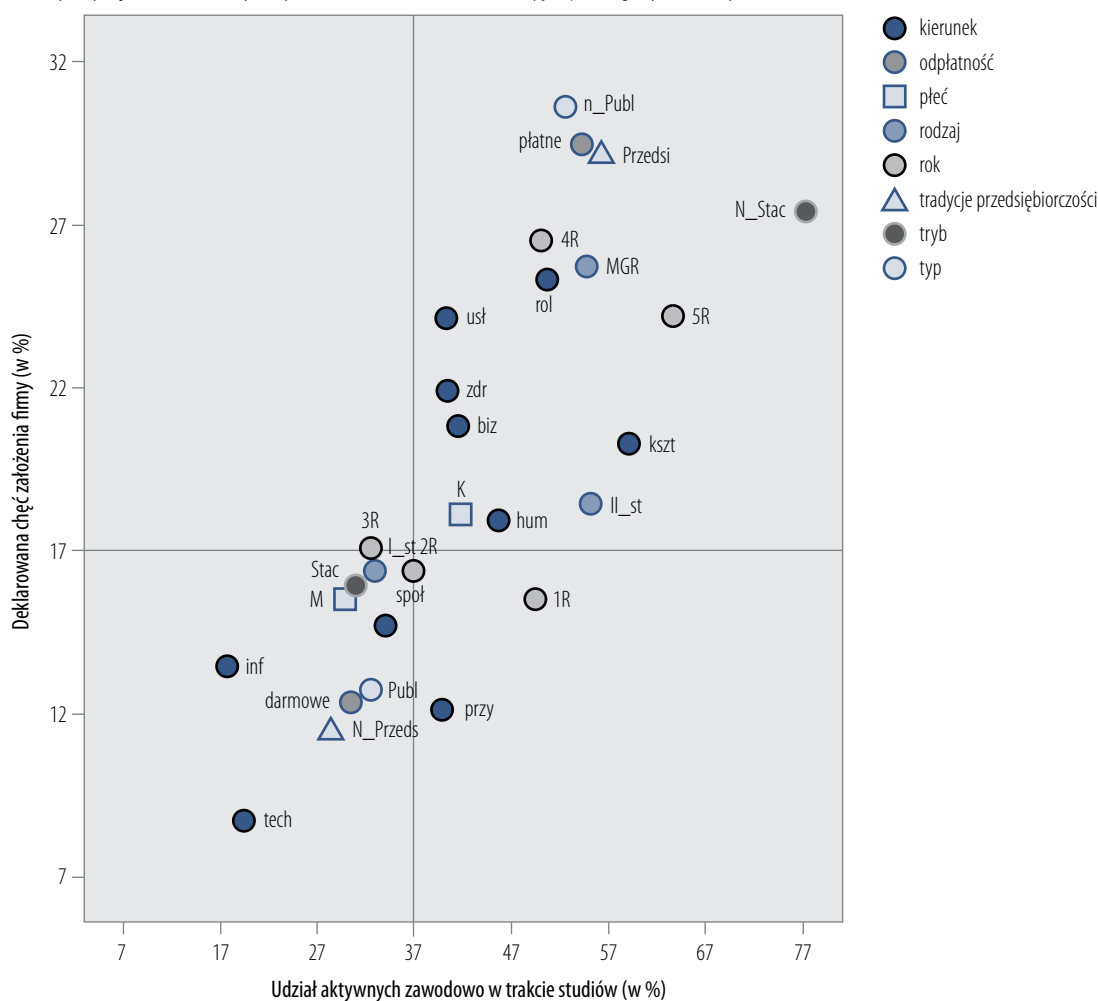
O podejmowaniu zatrudnienia w trakcie studiów decydują przede wszystkim czynniki ekonomiczne – studenci aktywni zawodowo dominują na studiach realizowanych w trybie niestacjonarnym – wieczorowych i zaocznych (77%), na studiach płatnych (55%) oraz na uczelniach niepublicznych (53%). Często podejmowanie pracy jest główną aktywnością życiową, podczas gdy nauka występuje na drugim planie i jej tryb podporządkowany jest aktywności zawodowej. Drugi czynnik przemawiający za aktywnością zawodową studentów to chęć pozyskania doświadczenia zawodowego o czym świadczy wysoki udział zatrudnionych, odbywających praktykę lub staż, bądź właścicieli firm w gronie studentów 5. roku studiów (64%).

Wyższa niż średnia aktywność zawodowa (37%) utrzymuje się w gronie studentów, w których rodzinie występowały osoby prowadzące własną firmę (56%), wśród studentów studiów magisterskich oraz drugiego stopnia (55%), kobiet (40%) oraz takich grup kierunków studiów jak: kształcenie (59%), rolnictwo (51%), nauki humanistyczne i sztuka (46%), biznes, administracja i prawo (42%), zdrowie i opieka społeczna (41%) oraz usługi (40%).

Najmniejsze zainteresowanie podejmowaniem dodatkowej aktywności w trakcie studiów przejawiali uczniowie takich kierunków jak technologie informacyjne (18%) oraz technika, przemysł i budownictwo (20%), stąd w gronie uczelni, których studenci najrzadziej łączyli naukę z pracą znalazły się Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

Spośród przebadanych uczelni najwyższy poziom aktywności zawodowej w trakcie trwania studiów cechował studentów uczących się w Małopolskiej Wyższej Szkole im. Józefa Dietla w Krakowie, Tarnowskiej Szkole Wyższej oraz Małopolskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej w Tarnowie.

Wykres 58. Plany dotyczące zakładania firmy i aktywność zawodowa studentów – w ujęciu poszczególnych zmiennych

Źródło: Opracowanie własne.

Badanie jednoznacznie wykazało, że wyższej aktywności zawodowej w trakcie studiów towarzyszy wyższe zainteresowanie założeniem firmy po ich zakończeniu. Reprezentanci wszystkich wymienionych grup, w których wyższy był poziom aktywności zawodowej w trakcie studiów, częściej niż pozostali deklarowali, że do dwóch lat od ukończenia studiów zainteresowani są założeniem firmy (14,6%) lub przejęciem jej od najbliższych (2,7%)⁹. Częstsze od średniej (17,3%) deklaracje dotyczące chęci posiadania firmy cechowały studentów

9. Studenci najchętniej po zakończeniu edukacji chcieliby podjąć pracę zarobkową w prywatnej firmie (49,9%). Kolejne wymieniane przez studentów aktywności to praca w instytucji publicznej (15,2%), pozostanie na uczelni wyższej (8,0%) oraz praca w III sektorze (2,4%).

szkół niepublicznych (31%), studiów odpłatnych (30%), studentów, w których rodzinie były osoby posiadające własną firmę (29%), studenci studiów niestacjonarnych (27%), magisterskich (26%), ostatnich lat nauki (4. rok – 27%, 5. rok – 24%), kierunków: rolniczych (25%), usługowych (24%), zdrowie i opieka społeczna (22%), biznes, administracja i prawo (21%) oraz kształcenie (20%). Nieznacznie częściej prowadzeniem własnej firmy były zainteresowane kobiety (18%) niż mężczyźni (16%).

— więcej informacji

Dokładne dane o planach zawodowych absolwentów ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia własnej firmy w raporcie *Przedsiębiorczość studentów w Małopolsce* dostępnym w serwisie Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego.

www.obserwatorium.malopolska.pl/raporty/przedsiębiorczosc-studentow-w-malopolsce

Kultura

Opracowanie: Anna Broda, Agnieszka Chmiel, Radosław Kuś

— podsumowanie

- W 2017 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 17,6% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 13,9% muzeów i oddziałów muzealnych, 10,7% centrów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 10,7% teatrów i instytucji muzycznych (mających własne zespoły artystyczne), 9,7% bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (łącznie z filiami) oraz 9,0% kin stałych¹.
- Dziedzictwo kulturowe Małopolski jest dziedzictwem powszechnie uznawanym i rozpoznawanym, a jednocześnie stanowi mocny wyraz regionalnej tożsamości. Na koniec 2017 roku w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujętych było około 48 000 obiektów, w tym 5 101 wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomości. Do rejestru zabytków ruchomych na koniec 2017 roku wpisanych było 32 225 obiektów.
- Województwo małopolskie otrzymało wyróżnienie w IX edycji konkursu Samorząd Równych Szans za projekt *Małopolska. Kultura Wrażliwa. Poprawa dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego dla osób z niepełnosprawnościami*. Jest to pierwszy systemowy projekt realizowany w skali całego województwa, który koncentruje się na tematyce obecności osób z niepełnosprawnościami w instytucjach kultury i korzystania przez te osoby z oferty kulturalnej. Jego głównym celem jest podniesienie poziomu otwartości i dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi i ruchowymi.
- Profesor Krzysztof Penderecki – wybitny kompozytor, dyrygent, pedagog muzyczny – został laureatem Nagrody Polskiej Akademii Umiejętności im. Erazma i Anny Jerzmanowskich, przyznawanej pod patronatem województwa małopolskiego. Nagroda, nazywana polskim Noblem, przyznawana jest osobom, które przez swe dokonania literackie, naukowe oraz humanitarne zajęły wybitną pozycję w polskim społeczeństwie.

1. Stan kultury w regionie – infrastruktura, oferta, aktywność kulturalna

Małopolska jest jednym z najciekawszych regionów Polski, który ma do zaoferowania zarówno szeroki wachlarz atrakcji kulturalnych, jak i wyróżnia się pod względem liczby podmiotów działających w obszarze kultury. Według stanu na koniec 2017 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 17,6% wszystkich galerii i salonów sztuki działających w Polsce, 13,9% muzeów i oddziałów muzealnych, 10,7% centrów kultury, domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic, 10,7% teatrów i instytucji muzycznych (mających własne zespoły artystyczne), 9,7% bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych (łącznie z filiami) oraz 9,0% kin stałych.

1. *Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2017 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-wojewodztwie-malopolskim-w-2017-r-,1,15.html>. Data dostępu: 07.09.2018 rok.

Tabela 31. Wybrane dane o podmiotach działających w obszarze kultury w 2017 roku (w tys.)

Typ instytucji	Wyszczególnienie	Polska		Małopolska
			Ogółem	Polska=100
Muzea	liczba podmiotów	949	132	13,9%
	zwiedzający	37 503,1	10 659,3	28,4%
Galerie i salony sztuki	liczba podmiotów	341	60	17,6%
	zwiedzający	4 405,0	1 243,0	28,2%
Teatry i instytucje muzyczne	liczba podmiotów	187	20	10,7%
	widzowie i słuchacze	18 544,1	1 484,9	8,0%
Biblioteki i placówki biblioteczno-informacyjne	liczba podmiotów	9 474	917	9,7%
	czytelnicy	7 319,9	828,3	11,3%
W tym biblioteki publiczne	liczba podmiotów	7 953	717	9,0%
	czytelnicy	6 020,7	653,6	10,9%
Centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	liczba podmiotów	4 230	452	10,7%
	uczestnicy imprez	36 321,5	3 891,4	10,7%
Kina stałe	liczba podmiotów	491	44	9,0%
	widzowie	56 718,9	5 142,2	9,1%

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego².

W 2017 roku w województwie małopolskim działalność prowadziły 132 muzea, z czego ponad połowa (64) znajdowała się na terenie Krakowa. Co czwarte muzeum (podobnie jak w 2016 roku) prowadziło działalność o profilu historycznym. Muzea regionalne, podobnie jak muzea artystyczne, stanowiły 14,4% ogółu muzeów. Do sektora publicznego należało 106 (80,3%) muzeów, w ramach którego dla 73 (68,9%) podmiotów organizatorem były jednostki samorządu terytorialnego. W sektorze prywatnym dla 7 (26,9%) podmiotów organizatorem były Kościoły i związki wyznaniowe, a dla 5 (19,2%) – stowarzyszenia.

więcej informacji

20 czerwca 2017 roku została otwarta nowa placówka muzealna – Muzeum Regionalne w Brzesku. W muzealnych gablotach znalazły się eksponaty związane z miastem i regionem. W wyposażeniu pomieszczeń na pierwszym piętrze kamienicy przy ulicy Kościuszki 2 skorzystano z pomocy oddziału Muzeum Okręgowego w Tarnowie – Dworu w Dołędze, skąd wypożyczono meble. Ponadto w nowym muzeum można oglądać prace brzeskiego artysty grafika i satyryka Zbigniewa „Bruno” Szulca, przekazane przez Jerzego Kansego oraz prace plastyczne Jerzego Petersa – aktora i malarza, przyjaciela Jana Pawła II. Prezentowany jest także imponujący zbiór 300 busoli Jana Bezarda, właściciela majątku w Przyborowie. Jako oficer austriacki, przed wybuchem pierwszej wojny światowej opracował on uniwersalny nawigacyjny przyrząd polowy, który był następnie udoskonalany. Jego patent konstrukcyjny okazał się na tyle solidny, że zastąpił go dopiero GPS. Prezentowane w Brzesku zbiory udostępniła Fundacja im. Tadeusza Kościuszki. W brzeskim Muzeum zainstalowano także stanowisko multimedialne, wyposażone w materiały ikonograficzne na temat zabytków ziemi brzeskiej oraz w elementy audioprzewodnika po tym terenie. Część materiałów za pośrednictwem kodów QR można będzie pobrać na urządzenia mobilne.

www.tarnow.in/brzesko-nowe-muzeum-juz-otwarte-zdjecia

2. Podmioty działające w obszarze kultury w województwie małopolskim w 2017 roku, Informacje sygnałowe, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, Opracowanie dostępne pod adresem: <http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnałowe/kultura/podmioty-dzialajace-w-obszarze-kultury-w-województwie-malopolskim-w-2017-r-,1,15.html>. Data dostępu: 07.09.2018 rok.

Można zaobserwować stale rosnącą frekwencję w placówkach kulturalnych, która jest o 7,5% większa niż w roku ubiegłym. W 2017 roku muzea w województwie małopolskim odwiedziło 10,7 mln osób, co stanowiło 28,4% ogólnej liczby zwiedzających w Polsce. Największym zainteresowaniem cieszyły się muzea artystyczne (28,1%). Znaczna część (21,2% ogółu zwiedzających) skorzystała z możliwości bezpłatnego zwiedzania. Młodzież szkolna stanowiła 12,9% zwiedzających. Łączna liczba zbiorów muzealnych (w pozycjach inwentarzowych) według stanu na koniec 2017 roku wyniosła 1,6 mln.

W 2017 roku instytucje muzealne zorganizowały łącznie 659 wystaw czasowych i 295 stałych. Wystawy własne stanowiły 58,7% wystaw czasowych, a pozostałą część obejmowały wystawy obce, czyli przygotowane przez inne muzea w kraju lub za granicą. Muzea z Małopolski zorganizowały również 27 wystaw za granicą, które odwiedziło 202,5 tys. osób.

— więcej informacji

Potwierdzeniem wysokiej jakości działalności małopolskich muzeów są nagrody przyznawane w Konkursie na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2017. Konkurs pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Zdobycie prestiżowego wyróżnienia jest obecnie najwyższą formą uznania osiągnięć w polskim muzealnictwie. W XXXVIII edycji konkursu w 11 kategoriach przyznano 10 nagród oraz 26 wyróżnień. Wśród nagrodzonych lub wyróżnionych znalazły się także małopolskie instytucje.

Za najlepszą wystawę historyczną i architektoniczną uznano ekspozycję Muzeum Narodowego w Krakowie: *Twarzą w Twarz. Sztuka w Auschwitz. W 70. Rocznicę utworzenia Muzeum na terenie byłego niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady* (współorganizator projektu: Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau). Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie otrzymało dwie nagrody: w kategorii Edukacja za projekt edukacyjny *My(d)lenie oczu* oraz w kategorii Publikacje za *Osobliwe*. W kategorii Inwestycje nagroda została przekazana Muzeum Historycznemu Miasta Krakowa za projekt inwestycyjny *Muzeum nad Wisłą* (współorganizator projektu: Biuro Kultury Miasta Warszawy).

Wyróżnienia otrzymały: Muzeum Narodowe w Krakowie za projekt *Konserwacja XVI-wiecznego kobierca z motywami czintamani* (kategoria: konserwacja i ochrona dziedzictwa kultury) oraz Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie za projekt *Rzemiosło 2.0* (kategoria: digitalizacja i nowe technologie).

Więcej informacji na <http://konkurssybilla.nimoz.pl/>

W 2017 roku galerie sztuki zorganizowały łącznie 4,2 tys. wystaw w Polsce. Najwięcej osób stanowiących prawie 50% ogółu odwiedziło galerie sztuki w województwach małopolskim i mazowieckim.

W 2017 roku na terenie województwa małopolskiego działalność prowadziło 60 galerii i salonów sztuki organizujących wystawy, z których 40 zlokalizowanych było w Krakowie. W Małopolsce działało 31 galerii państwowych oraz samorządowych. Do jednostek samorządu terytorialnego należały 23 galerie i salony sztuki. Z kolei w sektorze prywatnym działalność prowadziło 29 galerii i salonów sztuki, organizatorem dla 17 z nich były osoby fizyczne. W ubiegłym roku galerie i salony sztuki zorganizowały 650 wystaw (o 11% mniej w porównaniu z ubiegłym rokiem), na których zaprezentowano 665 ekspozycji, zgromadziły one 1,2 mln zwiedzających (w tym 1,1 mln w Krakowie). Najwięcej odwiedzających (888,4 tys.) przyciągnęły wystawy plenerowe, stanowiące 2,5% ogólnej liczby wystaw. Państwowe i samorządowe galerie i salony sztuki zorganizowały zarówno w Polsce, jak i za granicą 64,3% ogólnej liczby wystaw. W 2017 roku publiczne galerie i salony sztuki posiadały 50,9 tys. eksponatów, wśród których najliczniejsze były tzw. nowe media (50,2%).

W 2017 roku w województwie małopolskim działalność prowadziło 917 bibliotek publicznych oraz placówek biblioteczno-informacyjnych (o 12 mniej w porównaniu z 2016 rokiem). Spośród wszystkich bibliotek i placówek biblioteczno-informacyjnych zdecydowaną większość stanowiły biblioteki publiczne (78,2% ogólnej liczby). W województwie małopolskim działało 717 bibliotek publicznych (łącznie z filiami), z czego najwięcej w powiatach tarnowskim i krakowskim (po 64), a najmniej w powiatach proszowickim i miechowskim (po 11). Większość bibliotek publicznych wraz z filiami funkcjonowało na wsi (75,2%). Liczba działających punktów bibliotecznych w województwie małopolskim w porównaniu do 2016 roku nie uległa zmianie (42).

Najliczniej z bibliotek korzystały osoby w wieku 25–44 lata, 184,7 tys. osób. Ponadto na 1 bibliotekę przypadało średnio 912 czytelników. W miastach na 1 bibliotekę przypadało prawie 7 razy więcej czytelników niż na wsi. Pod koniec 2017 roku w zbiorach bibliotek publicznych i placówek biblioteczno-informacyjnych znajdowało się 23,9 mln woluminów, w tym 20,6 mln książek.

— więcej informacji

W ubiegłym roku przynajmniej jedną książkę przeczytało 38% Polaków³. To wzrost o jeden punkt procentowy w porównaniu do 2016 i 2015 roku. Po wyraźnych spadkach przypadających na okres 2004–2008 poziom czytelnictwa ustabilizował się, niestety na dosyć niskim poziomie. Stali czytelnicy sięgający po co najmniej siedem pozycji czytelniczych, stanowią jedynie 9% społeczeństwa. Badanie Biblioteki Narodowej pokazało, że grupa ta działa mobilizująco na swoje otoczenie. Jak wynika z badań – osoby pochodzące z rodzin czytających zazwyczaj same też czytają – 82% z nich deklaruje sięgnięcie przynajmniej po jedną książkę. Odsetek ten w rodzinach nieczytających wynosi 13%. Raport jasno wskazuje, że czytanie to zjawisko społeczne – im więcej bliskich nam ludzi czyta, tym większa szansa, że i my również będziemy aktywnymi czytelnikami.

Raport poddał ocenie również preferencje dotyczące źródeł pochodzenia książek. Z badań wynika, że najchętniej czytamy książki, które kupiliśmy sobie sami (34%) lub dostaliśmy w prezencie (23%). Słabo w zestawieniu wypadły biblioteki publiczne (16%), które plasują się niżej niż księgozbiór domowy (22%) czy zasoby znajomych (27%). Najmniej osób korzysta z legalnych, internetowych źródeł (2%).

W 2017 roku Biblioteka Narodowa swoim badaniem objęła nauczycieli polonistów. Okazuje się, że są oni głównymi propagatorami czytania wśród młodych ludzi. 100% badanych polonistów przeczytało co najmniej jedną książkę, a 94% z nich lubi czytać.

W raporcie znalazły się także dane dotyczące preferowanych źródeł wiadomości i ich związku z czytelnictwem. Czytelnicy najchętniej czerpią informacje z internetu (37%), natomiast nieczytający na pierwszym miejscu wybierają radio i telewizję (55%).

Z całym raportem można zapoznać się poprzez <http://www.bn.org.pl/aktualnosci>

W województwie małopolskim czynne były 44 kina stałe, które stanowiły 9,0% ogólnej liczby kin stałych w kraju. Jednostki samorządu terytorialnego były właścicielami 63,6% kin stałych.

W 2017 roku kina stałe miały 131 sal projekcyjnych i łącznie 24,8 tys. miejsc na widowni. Wyświetlono w nich 199,2 tys. seansów filmowych, które obejrzało 5,1 mln widzów. Filmy produkcji polskiej obejrzało co 5 widz, a filmy produkcji pozaeuropejskiej zgromadziły 64,9% ogólnej liczby widzów. Kraków odznaczył się największą liczbą kin stałych (27,3%), które wyświetlając 68,4% wszystkich seansów filmowych zgromadziły 66,4% widownię. Znaczna większość kin stałych (72,2% ogólnej liczby) stanowiły kina jedno- i dwusalowe, pozostały procent to tzw. minipleksy, czyli kina mające 3–7 sal projekcyjnych (15,9%) oraz multipleksy, które dysponowały co najmniej 8 salami (11,4%).

W 2017 roku w Małopolsce działalność sceniczną prowadziło 20 instytucji mających własne zespoły artystyczne – 10 teatrów dramatycznych, 3 teatry lalkowe, 4 teatry muzyczne, 2 orkiestry oraz 1 filharmonia. Teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 6,4 tys. przedstawień i koncertów, które zgromadziły 1,4 mln widzów i słuchaczy. Teatry dramatyczne i lalkowe wystawiły 4,6 tys. przedstawień, które obejrzało 821,7 tys. widzów i słuchaczy. W ubiegłym roku teatry muzyczne zorganizowały 700 spektakli i koncertów, a z ich oferty skorzystało 231 tys. widzów i słuchaczy, z kolei w 1,1 tys. koncertach zorganizowanych przez orkiestry i filharmonię – 303,8 tys. W placówkach odbyło się 89 premier. Najwięcej premier (85,4%) miało miejsce w teatrach dramatycznych i lalkowych. Teatry i instytucje muzyczne zlokalizowane w Krakowie wystawiły 5,6 tys. przedstawień i koncertów oraz zgromadziły 1,2 mln widzów.

3. Stan czytelnictwa w Polsce w 2017 roku, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2018. Raport udostępniony na stronie: www.bn.org.pl/aktualnosci/3497-stan-czytelnictwa-w-polsce---pelny-raport-do-pobrania.html. Data dostępu: 19.07.2018 rok.

— więcej informacji

Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie otrzymała statuetkę *Złotego Słonecznika* w siódmej edycji plebiscytu *Słoneczniki 2017*. Plebiscyt organizowany jest przez portal CzasDzieci.pl. Nagradzane w nim są instytucje kultury, które – według rodziców w swojej ofercie mają ciekawe i najbardziej rozwojowe propozycje dla dzieci w wieku do 14 lat. To właśnie rodzice oceniają, która inicjatywa edukacyjno-rozrywkowa (zajęcia plastyczne, muzyczne, warsztaty tematyczne lub wydarzenia plenerowe) sprawiła najwięcej radości i dostarczyła nowych umiejętności i doświadczeń dzieciom, a przez to zasługuje na wyróżnienie. Więcej informacji na temat konkursu oraz pełną listę nominowanych i nagrodzonych można znaleźć na stronie <http://www.sloneczniki.czasdzieci.pl/>

W ubiegłym roku w województwie małopolskim funkcjonowało 452 centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby oraz świetlice. Działalność o zasięgu gminnym prowadziło 87,4% podmiotów, a działalność o zasięgu ogólnokrajowym prowadziło 4,9% podmiotów. Organizatorem dla 96,2% podmiotów był samorząd terytorialny. Świetlice (94,9%), domy kultury (73,6%) i ośrodki kultury (73,4%) w większości były zlokalizowane na wsi. Kluby miały swoje siedziby głównie w miastach – 82,8%. W 2017 roku wszystkie placówki zorganizowały łącznie 26,7 tys. imprez, w których uczestniczyło 3,9 mln osób. Wśród imprez najbardziej liczne pod względem odbiorców były warsztaty (26,1%). Uczestników najbardziej przyciągnęły koncerty (33,6%). W Krakowie zorganizowano liczne imprezy w liczbie – 8,1 tys., w których udział wzięło 730,5 tys. osób.

W ramach działalności centrów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic organizowana była działalność grup artystycznych skupiająca 34,8 tys. członków. Przeważającą część z nich stanowiły dzieci oraz młodzież szkolna (69,6%). W 2017 roku funkcjonowało 1,7 tys. grup, najpopularniejsze z nich były grupy folklorystyczne (29%). Ponadto działało również 2,6 tys. kół, klubów i sekcji, które zrzeszały 53,3 tys. członków.

W ubiegłym roku w województwie małopolskim odbyły się 292 (9% ogólnej liczby) imprezy artystyczno-rozrywkowe, w których uczestniczyło 1,2 mln osób. Kraków był miejscem o największej liczbie imprez – 101 (wzrost o 13,5% w odniesieniu do 2016 roku). Imprezy w większości zostały zorganizowane na terenie otwartym (55,8%). Uczestnicy (763,6 tys.) chętnie brali udział w imprezach artystyczno-rozrywkowych z płatnym wstępem.

— więcej informacji

Małopolska. Kultura Wrażliwa. Poprawa dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego dla osób z niepełnosprawnościami – to pierwszy systemowy projekt realizowany w skali całego województwa, który koncentruje się na tematyce obecności osób z niepełnosprawnościami w instytucjach kultury i korzystania przez te osoby z oferty kulturalnej. Jego głównym celem jest podniesienie poziomu otwartości i dostępności instytucji kultury województwa małopolskiego, dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi i ruchowymi.

W 2017 roku główne działania koncentrowały się na kształceniu kadr instytucji kultury (w zakresie technik i metod udostępniania tekstów kultury, przestrzeni i wydarzeń kulturalnych osobom z dysfunkcjami oraz w obszarze profesjonalnej obsługi klienta z niepełnosprawnością wzroku i słuchu) oraz na opracowaniu wytycznych dostępności w zakresie dostosowania instytucji dla osób z niepełnosprawnościami.

W projekcie udział wzięły 23 wojewódzkie instytucje kultury, zrealizowano 14 warsztatów szkoleniowych dla niemal 500 osób, a 33 obiektom instytucji kultury przyznano w sumie 61 świadectw dostępności w zakresie dostosowania dla osób z niepełnosprawnością: ruchu (24 świadectwa), wzroku (21 świadectw) i słuchu (16 świadectw).

Projekt jest finansowany z budżetu województwa małopolskiego. Rolę koordynatora pełni Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, a bezpośrednim realizatorem jest Małopolski Instytut Kultury w Krakowie.

Więcej informacji o projekcie na stronie internetowej: <http://www.malopolska.pl/kultura-wrazliwa>

Tabela 32. Wybrane instytucje kultury według województw

Województwo	Ogółem 2016	Ogółem 2017	Muzea wraz z oddziałami	Teatry i instytucje muzyczne	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice	Biblioteki publiczne z filiami	Galerie i salony sztuki	Kina stałe
mazowieckie	1832	1540	135	37	284	953	56	75
małopolskie	1630	1425	132	20	452	717	60	44
śląskie	1541	1346	69	20	379	784	42	52
wielkopolskie	1311	1160	92	17	313	676	18	44
dolnośląskie	1204	1097	74	16	348	592	24	43
podkarpackie	1200	1142	57	3	370	674	7	31
lubelskie	997	913	56	8	225	583	9	32
łódzkie	939	851	51	10	203	512	51	24
pomorskie	949	795	78	14	333	319	23	28
zachodniopomorskie	838	787	33	8	342	361	15	28
kujawsko-pomorskie	768	721	42	10	228	408	15	18
opolskie	604	559	18	3	214	311	2	11
warmińsko-mazurskie	594	527	31	5	163	301	7	20
podlaskie	526	478	30	8	181	237	9	13
świętokrzyskie	492	454	32	4	123	270	10	15
lubuskie	393	374	19	4	79	255	4	13
Polska	15 721	14 169	949	187	4 237	7 953	352	491

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego⁴.

więcej informacji

Ubiegłoroczna Noc muzeów w Małopolsce dostarczyła wielu niezapomnianych wrażeń miłośnikom muzealiów. Oprócz zwiedzania wystaw stałych i czasowych muzea przygotowały specjalne atrakcje między innymi koncerty, warsztaty, gry miejskie, nocne spacery, projekcje filmów, spotkania, lekcje muzealne zarówno dla dzieci, jak i dorosłych. W XIV edycji Nocy Muzeów w Małopolsce wzięło udział 28 muzeów wraz z oddziałami (w sumie ponad 50 obiektów). Frekwencja dopisała, przykładowo – Muzeum Narodowe w Krakowie odwiedziło ponad 39 tys. osób; Muzeum Okręgowe w Tarnowie oraz Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie – ponad 5 tys. osób; Muzeum Armii Krajowej w Krakowie – blisko 4 tys. uczestników.

Mecenat kulturalny województwa małopolskiego, polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji kulturalnej oraz działań i inicjatyw kulturalnych, stwarza możliwość tworzenia oferty kulturalnej, a także rozwijania uczestnictwa w kulturze i sztuce. Mecenat stanowi przede wszystkim instrument wzmacniania kompetencji kulturowych, stymulowania oraz wspierania postaw otwartych, aktywnych i kreatywnych.

4. *Kultura w 2017 roku*, Informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Krakowie, opracowanie dostępne pod adresem: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/kultura/kultura-w-2017-roku,2,15.html>. Data dostępu: 07.09.2018 r.

W 2017 roku samorząd województwa małopolskiego przeznaczył blisko 2,7 mln zł na przeprowadzenie otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski*. Podczas dwóch edycji konkursu złożono 675 ofert, wsparcie uzyskało 331 zadań o charakterze ponadlokalnym i regionalnym. Natomiast w trybie art. 19a ustawy z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie o dofinansowanie ubiegało się 98 podmiotów. Wsparcie finansowe z budżetu województwa małopolskiego otrzymało 45 zadań na łączną kwotę 306 tys. zł. Jednocześnie w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w dziedzinie kultury pn. *Mecenat Małopolski Plus*, wspierającego wieloletnie i cykliczne przedsięwzięcia z zakresu kultury, w 2017 roku z budżetu województwa małopolskiego przeznaczono na ten cel 805 tys. zł.

W ramach IX konkursu na Wspieranie Produkcji Filmowej zrealizowanego w ramach Regionalnego Funduszu Filmowego, wspólnej inicjatywy województwa małopolskiego, Gminy Miejskiej Kraków oraz Krakowskiego Biura Festiwalowego, przyznano dofinansowanie do produkcji 4 filmów fabularnych:

- › 3 w reżyserii Profil Film Jacek Rzehak,
 - › *Rock and Roll Eddie* w reżyserii DOGODA MEDIA Sp. z o.o.
 - › *Ostatnie wspólne wakacje/Trener Kornet* w reżyserii Koskino Natalia Grzegorzek
 - › *Fanatyk* w reżyserii Stowarzyszenie Film Kraków
- › jednego filmu dokumentalnego:
 - › *Dni przemiany* w reżyserii Studio Filmowe Kalejdoskop Sp. z o.o.
- › oraz jednego filmu animacyjnego:
 - › *Księżę w cukierni* w reżyserii EGoFilm Ewelina Gordziejuk.

Konkurs ma na celu wspieranie produkcji filmowych związanych z Krakowem i Małopolską zarówno poprzez tematykę, jak i twórców, a przede wszystkim poprzez miejsce realizacji filmu.

W przeprowadzonym w 2017 roku konkursie na najlepszy scenariusz filmowy związany z Małopolską *Trzy Korony – Małopolska Nagroda Filmowa* najciekawszą propozycją filmu fabularnego okazał się scenariusz filmu *Sokół* Tomasza Klimali. Scenariusz ten w doskonały sposób pokazuje, z jakimi problemami mierzyli się mieszkańcy naszego regionu niewiele ponad 100 lat temu. Drugie miejsce przypadło Andrzejowi Gołdzie za scenariusz filmu *Figurant*. Przedstawia on historię Bronka Budnego, młodego pracownika krakowskiej Służby Bezpieczeństwa. Pierwszym zadaniem, jakie dostaje Budny, jest zebranie informacji o bliżej nieznanym służbom ks. Karolu Wojtyśle, który właśnie został najmłodszym biskupem w Polsce. Mimo całkowitego oddania swojej misji, funkcjonariusz bezpieczeństwa musi stawić czoła wielu dylematom moralnym. *Lekarz Króla* to scenariusz Bożeny Wiktorowskiej, do której trafiła trzecia nagroda. Scenarzystka w ciekawy sposób pokazuje XIV-wieczny Kraków z perspektywy młodego, wykształconego w Bolonii lekarza. Za najciekawszy dokument uznano scenariusz filmu *dokumentAlista człowieka* Agnieszki Wiktorowskiej. Scenariusz ten to historia Jerzego Ridana, nowohuckiego filmowca i pasjonata, który stworzył ok. 60 filmów dokumentalnych nagradzanych na polskich i zagranicznych festiwalach. To także dzieło stworzone ku pamięci filmowca z krakowskiej Nowej Huty.

2. Dziedzictwo kulturowe – stan zachowania, zarządzanie i wykorzystanie potencjału dziedzictwa

Samorząd województwa małopolskiego wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych i ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Celem tych działań jest zahamowanie procesów degradacji substancji zabytkowej i doprowadzenie do poprawy ich stanu zachowania, jak również utrzymanie obiektów o niekwestionowanych wartościach artystycznych, historycznych i naukowych. W 2017 roku w ramach konkursu *Ochrona zabytków Małopolski* na dofinansowanie 120 zadań, obejmujących prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego przeznaczono 2,6 mln zł, a średnia wysokość dotacji wyniosła 21 670 zł.

Inną formą ochrony zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego był konkurs *Kapliczki Małopolski 2017*, którego celem jest wsparcie finansowe prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkowych kapliczkach o szczególnej wartości historycznej i artystycznej. Stanowią one cenny element lokalnego dziedzictwa kulturowego, są także świadectwem pobożności ludzi zamieszkujących swoje małe ojczyzny. Były fundowane dla upamiętnienia znaczących dla danej wspólnoty wydarzeń, są więc czynnikiem budowania lokalnej tożsamości. W 2017 roku przyznano dotację w łącznej kwocie 340 tys. zł na realizację niezbędnych prac przy 64 obiektach.

— więcej informacji

W 2017 roku w siedzibie UNESCO w Paryżu został złożony pierwszy polski wniosek o wpis na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO dotyczący tradycyjnego rzemiosła odnoszącego się do wiedzy i umiejętności przekazywanych z pokolenia na pokolenie przez mieszkańców Krakowa – chodzi o szopkarstwo krakowskie. Nabywanie umiejętności wykonywania szopki krakowskiej opiera się na przekazie rodzinnym, obserwacji uczestniczącej i relacji mistrz–uczeń. Szopkarstwo krakowskie jest znane od XIX wieku. Sztuka ta ulega zmianom pod wpływem otaczającej twórców rzeczywistości. Szopka krakowska prezentuje scenę Bożego Narodzenia, w której twórcy często nawiązują do wydarzeń historycznych, kulturalnych i społecznych, głównie z życia miasta, ale także z Polski i świata.

Od 1939 roku, z przerwą na lata II wojny światowej, szopki krakowskie wystawiane są na pokaz w ramach konkursu organizowanego przez Muzeum Historyczne Miasta Krakowa.

Decyzja o wpisie na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO zostanie podjęta w grudniu 2018 roku.

— więcej informacji

Dworzec kolejowy Wieliczka Park został laureatem ogólnopolskiego konkursu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków *Zabytek Zadbany 2017* w kategorii *Architektura przemysłowa i budownictwo inżynieryjne*. Nagroda została przyznana za rewitalizację obiektu przeprowadzoną z zachowaniem i wyeksponowaniem w maksymalnym stopniu substancji zabytkowej, utrzymaniem pierwotnego charakteru wnętrza dworca galicyjskiego i przywróceniem formy ogrodu przydworcowego.

Szczegółowe informacje dotyczące konkursu wraz z listą laureatów i wyróżnionych można znaleźć pod adresem: www.nid.pl

O wyjątkowości Małopolski świadczy chociażby liczba obiektów objętych szczególnymi formami ochrony. Znajduje się tu 6 zespołów zabytkowych wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO⁵, 8 zespołów zabytkowych uznanych za Pomniki Historii⁶, 6 związanych z małopolskimi tradycjami wpisów na listę niematerialnego dziedzictwa niematerialnego⁷, 1 obiekt uhonorowany Znakiem Dziedzictwa Europejskiego⁸. W granicach województwa mieści się ponadto 6 parków narodowych⁹, chroniących nie tylko wartości przyrodnicze, ale również krajobraz kulturowy danego obszaru.

Województwo małopolskie plasuje się w czołówce – na drugim miejscu w Polsce, za województwem dolnośląskim – pod względem „zagęszczenia” obszarowego zabytków, liczby obiektów nieruchomych przypadających na 1 000 km². Na taki obszar w Małopolsce przypada 349 zabytków, znacznie powyżej średniej krajowej (235).

5. Są to: historyczne centrum Krakowa, Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni, Auschwitz-Birkenau, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940–1945), Kalwaria Zebrzydowska: zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy, kościoły drewniane południowej Małopolski (Binarowa, Dębno Podhalańskie, Lipnica Murowana, Sękowa), drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim rejonie Karpat (Brunary Wyżne, Kwiatów, Owczary, Powroźnik).
6. Są to: Kraków – historyczny zespół miasta, Wieliczka – kopalnia soli, Bochnia – kopalnia soli, Kalwaria Zebrzydowska – krajobrazowy zespół manierystycznego parku pielgrzymkowego oraz Raclawice – teren historycznej Bitwy Raclawickiej, Tyniec – zespół opactwa benedyktynów, Szalowa – kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła oraz Kraków – Kopiec Kościuszki z otoczeniem.
7. W krajowym spisie ujęto żywe tradycje: krakowskiego szopkarstwa, pochodu Lajkonika (zwanego także Konikiem Zwierzynieckim), umiejętności wytwarzania instrumentu i praktyki gry na kozie (dudach podhalańskich), krakowskiej koronki klockowej, zabawkarstwa żywiecko-suskiego oraz wyścigi kumoterek (podhalańskich sanek). Dodatkowo zjawiskiem o charakterze ogólnonarodowym są polskie tańce: polonez, mazur, kujawiak, oberek i pochodzący z Małopolski krakowiak.
8. Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej nr 123 Łużna-Pustki.
9. Pieniński Park Narodowy, Tatrzański Park Narodowy, Babiogórski Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy, Magurski Park Narodowy, Ojcowski Park Narodowy.

W regionie lokowanych jest także stosunkowo dużo obiektów (trzecia pozycja w kraju) powstałych w średnio-wieczu, od połowy XIII wieku do schyłku XV wieku (11,10% takiego zasobu ogółem)¹⁰. Dodatkowo Małopolskę, jako region, wyróżnia liczba zachowanych zabytków o drewnianej konstrukcji (1 059 obiektów, to 16,83% wszystkich tego typu nieruchomości w kraju), dominuje tu konstrukcja wieńcowa i jej pochodne. Duża liczba obiektów mających konstrukcję wykonaną z drewna zlokalizowana jest też w województwach: wielkopolskim (10,17% zasobu krajowego), podkarpackim (9,44%) oraz pomorskim (8,96%), najmniej ich jest w województwach: świętokrzyskim (1,97%) oraz opolskim (1,94%)¹¹.

— więcej informacji

XIX edycja Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego upłynęła pod hasłem *Od kuchni* i to wokół niego zaplanowano szereg atrakcji i wydarzeń. 11 wyjątkowych zabytków prezentujących bogactwo kulturowe regionu, w tym nieznane i na co dzień niedostępne dla zwiedzających, warsztaty, degustacje, pokazy kulinarne, smakowite historie o kuchni i z kuchnią w tle. Podczas dwóch majowych weekendów uczestnicy mieli szansę wyruszyć w kuchenno-kulinarną podróż, która okazała się prawdziwą uczcą – nie tylko dla ciała, ale i dla ducha. Łącznie w ramach XIX Dni Dziedzictwa odbyło się 256 oprowadzeń i spacerów (z gospodarzami, pasjonatami i ekspertami), 46 wykładów, prezentacji i pokazów, 12 warsztatów dla dzieci i rodziców, 6 wystaw plenerowych, 11 kiermaszy, degustacji, sprzedaży produktów lokalnych, udostępniono 14 zabytkowych przestrzeni do zwiedzania indywidualnego.

Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego to jedno z największych cyklicznych wydarzeń ukazujących i promujących bogactwo kulturowe Małopolski od ponad 19 lat. Powstało z inicjatywy Zarządu Województwa Małopolskiego, a realizowane jest przez Małopolski Instytut Kultury w Krakowie. W czasie wszystkich edycji udostępniono zwiedzającym ponad 250 zabytkowych obiektów w regionie, a każda odsłona wydarzenia przyciąga kilka tysięcy turystów, tylko w 2017 roku w wydarzeniu wzięło udział ponad 12 tys. osób.

Więcej informacji o projekcie na stronie internetowej:

<http://mik.krakow.pl/?s=dni+dziedzictwa+2017>

Stan zachowania zasobów materialnego dziedzictwa podlega ciągłym zmianom w czasie. Procesy niszczenia w największym zakresie dotyczą obiektów drewnianych. Przyczyny degradacji, której ulegają także obiekty murowane, są różnorodne: od czynników mechanicznych (drgań, spadku wytrzymałości materiałów konstrukcyjnych), po moralne (utrata funkcjonalności wskutek zmieniających się potrzeb użytkowników i rozwoju techniki). Nie mniej ważne dla zachowania obiektów zabytkowych są przyczyny losowe (takie jak np. pożary, wypadki). Również źle przeprowadzone remonty mogą stanowić poważne zagrożenie dla zachowania autentycznej substancji zabytkowej¹².

Najwyższa Izba Kontroli, po przeprowadzonej w 2017 roku na terenie dwóch województw: małopolskiego i podkarpackiego, kontroli – której celem była ocena należytego zabezpieczenia obiektów drewnianych, ich udostępniania oraz wykorzystywania w promocji regionu¹³ – wykazała istnienie poważnych zagrożeń dla przetrwania nawet najbardziej znanych czy cennych zabytków. *Większość zabytków architektury drewnianej pozostaje poza kontrolą służb konserwatorskich, a rejestry prowadzone przez wojewódzkich konserwatorów zabytków mają formę papierowych ksiąg i nie dostarczają pełnej wiedzy o ich stanie*¹⁴.

10. *Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)*, s. 76, 79.

11. Tamże, s. 83–84.

12. Arvay-Podhalańska E., Podhalański B., *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego. Diagnoza uwarunkowań kulturowych dla rozwoju przestrzennego regionu*, Instytut Rozwoju Miast, 2012, s. 73.

13. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/rekreacja-i-kultura/nik-o-zabytkach-architektury-drewnianej-oraz-ich-wykorzystaniu-w-promocji-regionu.html>. Szczegółowymi badaniami objęto 2 wojewódzkie urzędy ochrony zabytków, 2 urzędy marszałkowskie, 9 urzędów miast/gmin, realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub roboty budowlane finansowane ze środków publicznych oraz stan 25 zabytków drewnianych, stan zewnętrzny 64 obiektów drewnianych na terenie kontrolowanych gmin. Uzyskano dodatkowe informacje łącznie od 294 gmin.

14. Tamże.

— więcej informacji

W dniach 17–20 października 2017 roku w Małopolskim Centrum Kultury SOKÓŁ w Nowym Sączu odbył się 3. Kongres Kultury Regionów. To ważne wydarzenie poruszające tematy z zakresu ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. To także forum wymiany idei i pomysłów, które upowszechniają wiedzę o kulturze regionów. W trzeciej edycji Kongresu wzięło udział ponad 300 osób, wśród nich: regionaliści, znawcy, miłośnicy i twórcy kultury, artyści i naukowcy, instruktorzy zespołów folklorystycznych z całej Polski, dziennikarze oraz pracownicy i dyrektorzy instytucji kultury i urzędów marszałkowskich.

3. Kongres Kultury Regionów odbył się pod hasłem *NOWORODAK, czyli transmisyjna płodność dziedzictwa*. Głównym tematem rozważań było otwarcie kultury regionalnej na nowych członków i ich odmienności. Wykład inauguracyjny *Czy różnice mogą być fundamentem jedności? Doświadczenie Europy i Afryki oraz ich przełożenie na polską codzienność* wygłosił Szymon Hołownia. W ramach kongresu odbyły się 2 panele tematyczne: *Więzy języka i Płodność transmisji*, panel dyskusyjny *Noworodak – granice zadomowienia*, 10 warsztatów stacjonarnych i 10 warsztatów terenowych m.in. w Podegrodziu, Muszynie, Kamienicy oraz Miasteczku Galicyjskim w Nowym Sączu. Wśród wydarzeń towarzyszących znalazły się: 1) MIECHY SPOD STRZECHY – koncert dwudziestu heligonistów, reprezentantów regionów etnograficznych Małopolski i Śląska; 2) W MATECZNIKU –NARODZINY DZIEDZICA – widowisko – opowieść o życiu, ilustrowane muzyką, tańcem, śpiewem i słowem z udziałem grup z regionów Lachów Sądeckich i Krakowiaków Wschodnich; 3) TRADYCYJNE ZABAWKI I ZABAWY DZIECIĘCE – wystawa zabawek, wykonanych z naturalnych i tradycyjnych surowców, oraz fotografii ze zbiorów Regionalnego Ośrodka Kultury w Bielsku-Białej; 4) DZIEDZICTWO – SIEWCY, OREDOWNICY, KREATORZY – uroczystość uhonorowania osób zasłużonych dla zachowania i rozwoju dziedzictwa kulturowego Małopolski (odznaczenia ministerialne i wojewódzkie). Więcej informacji o projekcie: www.kultura-regionow.pl

W skali całego województwa małopolskiego zagrożone jest istnienie 378 obiektów zabytkowych (tj. 7,79% regionalnego zasobu). Zagrożenia mają zróżnicowane przyczyny – brak odpowiedniej opieki właścicielskiej, skomplikowana sytuacja prawna, zagrożenia naturalne, dekapitalizacja substancji budowlanej, brak zainteresowania miejscowych władz utrzymaniem obiektu i znalezienia dla niego niekolidującej funkcji współczesnej¹⁵. Problem dotyczy 80 obiektów skwalifikowanych jako inne (głównie szałasów pasterskich), 56 folwarcznych, 45 mieszkalnych (np. domów w zespole osiedla Mleko-dajówka w gminie Rabka-Zdrój), 44 rezydencji (np. pałacu w Facimiechu w gminie Skawina), 40 założeń zielonych (np. parku w zespole pałacowym w Bulowicach w gminie Kęty), 25 obiektów sakralnych (np. synagogi w Wieliczce), 23 cmentarzy (np. cmentarzy wojennych nr 75, 86, 96 z I wojny światowej w gminie Gorlice i cmentarzy wojennych nr 139 i 142 w gminie Ciężkowice), 20 obiektów architektury obronnej (głównie fortów Twierdzy Kraków), 15 obiektów uznawanych jako użyteczności publicznej (np. budynek SS Kuche w Brzezince w gminie Oświęcim), 15 obiektów przemysłowych (np. pieca kręgowego typu Hoffman w Płazie w gminie Chrzanów), 14 budowli klasyfikowanych jako gospodarcze oraz 1 zamek (ruin na Panieńskiej Górze w Wielkiej Wsi). W najgorszym stanie zachowania jest zasób obiektów przemysłowych i folwarcznych. Obiekty te w większości utraciły swą pierwotną funkcję, są nieużytkowane, co wiąże się z ich destrukcją, lub są przebudowywane i adaptowane do nowych funkcji¹⁶. Warto zwrócić też uwagę na obiekty drewniane, chałupy, szałas pasterskie i obiekty gospodarskie, które nieużytkowane szybko tracą swoją substancję zabytkową z powodu nietrwałości materiału.

15. Raport wojewódzki województwa małopolskiego o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księga rejestru a i c), s. 31.

16. Tamże.

więcej informacji

Hasłem czwartej edycji *Forum Przestrzeni. Małopolska* było *Mieszkać. Bądźmy wybredni!* Spotkanie odbyło się 13 grudnia 2017 roku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie.

Uczestnicy rozmawiali o architekturze zrównoważonej i jej wpływie na nasze życie, estetyce wnętrz naszych domów i mieszkań, funkcjonalności, a także kontekście urbanistycznym i bliskości natury, które wpływają na jakość naszego zamieszkiwania.

Spotkaniu towarzyszyły następujące refleksje: *Czy zrównoważony rozwój to pojęcie obce dzisiejszym deweloperom? Dlaczego działający pod ich dyktando architekci niechętnie przyznają się do projektowanych naprędce osiedli? Czy nie interesuje nas architektura skromna, elegancka, odzyskująca zużyte obiekty, rewitalizująca przestrzeń zamieszkania w sposób kompleksowy, z szacunkiem dla wody i jej ceny, zieleni i jej znaczenia dla życia, recyklingu i miejsc rekreacji i wypoczynku? Tymczasem projektowane poza systemem deweloperskim domy i mieszkania uwalniają zdławione pokłady architektonicznej kreatywności.*

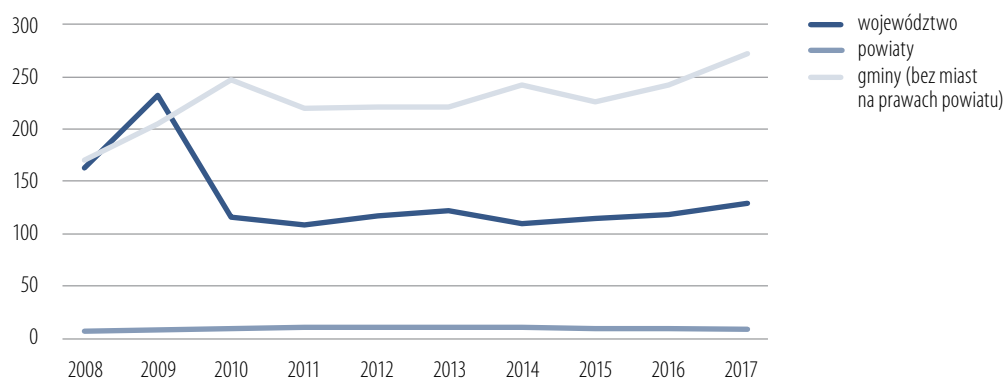
Forum Przestrzeni. Małopolska to cykliczne przedsięwzięcie realizowane przez województwo małopolskie, będące krytyczną refleksją nad kształtem i jakością przestrzeni, w której żyjemy w kontekście historycznych, społecznych i gospodarczych uwarunkowań oraz procesów formujących przestrzeń i krajobraz, a także przeglądem praktycznych działań na rzecz poprawy jakości życia w miastach regionu.

Więcej informacji pod adresem: www.malopolska.pl/forumprzestrzeni

3. Finansowanie kultury

Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego są jedną z głównych składowych w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2017 roku z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego (w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego) wyniosły 666,65 mln zł, tj. o 12,2% więcej niż w roku poprzednim. Wzrost wydatków o 72,5 mln zł – w porównaniu do roku ubiegłego – powiązać można z rozpoczęciem faktycznej fazy realizacji projektów wybranych do dofinansowania dotacją unijną w ramach dostępnych programów europejskich, zarówno tych na szczeblu regionalnym, jak i krajowym. Zwiększenie wydatków jedynie o 12,2% wynika m.in. z pojawiającymi się w skali całego kraju problemami związanymi z wyborem wykonawców inwestycji w ramach prowadzonych zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych postępowań przetargowych, gdzie ceny składanych ofert wielokrotnie przekraczały wysokość środków, jakie zamawiający mogli przeznaczyć na realizację danego zamówienia. W wielu przypadkach występowały opóźnienia w realizacji projektów unijnych zgodnie z zakładanymi harmonogramami, a co za tym idzie również środki finansowe, stanowiące wkład własny projektu, pochodzący najczęściej z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, nie zostały wydatkowane na poziomie zakładanym pierwotnie w harmonogramach rzeczowo-finansowych.

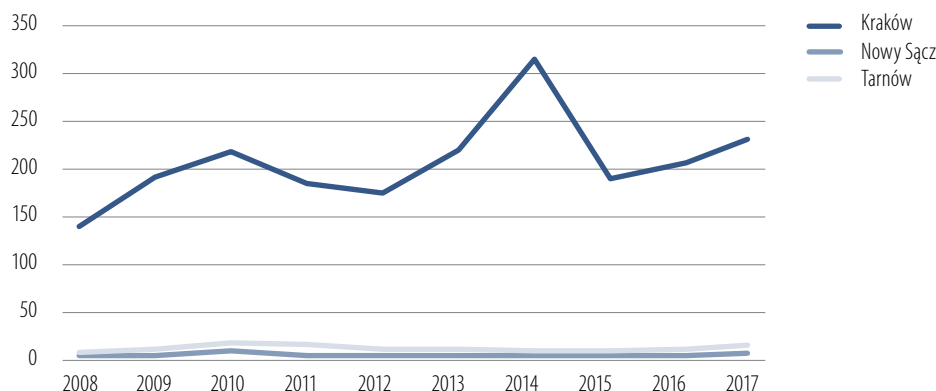
Wykres 59. Wydatki województwa, gmin, powiatów (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

W porównaniu do 2016 roku wydatki samorządów gminnych (bez miast na prawach powiatu) w 2017 roku wzrosły o 12,15%. Wydatki powiatów w porównaniu do ubiegłego roku wzrosły o 14,47%, natomiast w przypadku wydatków samorządu województwa można odnotować wzrost o 12,15%. W Krakowie wydatki wzrosły o 13,8%. W pozostałych miastach na prawach powiatu, tj. Nowym Sączu i Tarnowie również nastąpił zauważalny wzrost wydatków odpowiednio o 17,4% i o 14,5%.

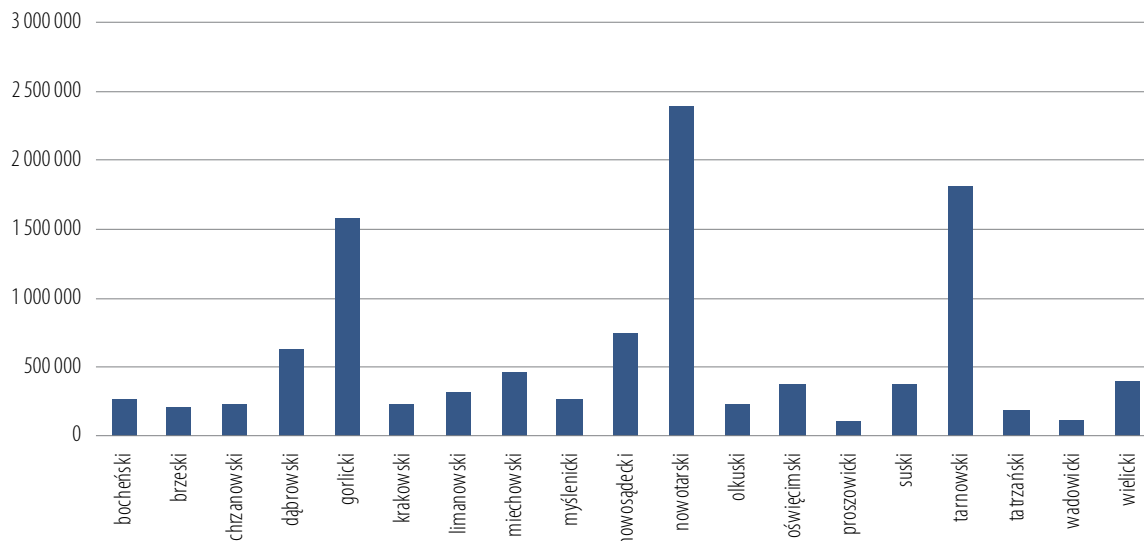
Wykres 60. Wydatki miast na prawach powiatu w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

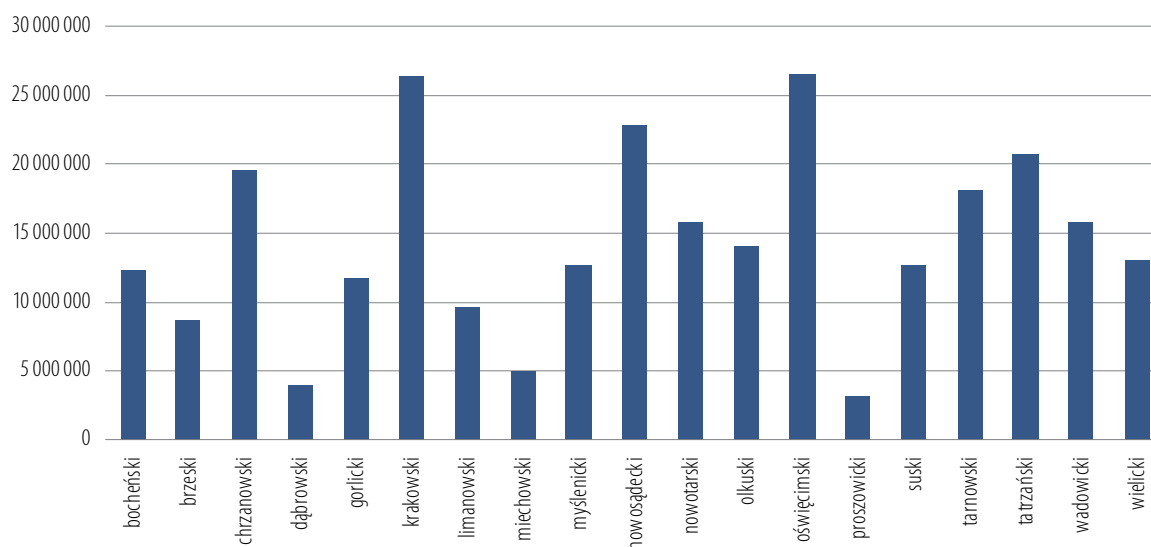
Spośród gmin, które w 2017 roku wydatkowały środki w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, najwięcej środków przeznaczyła na ten cel gmina Zakopane (17,5 mln zł). Znaczne kwoty – powyżej 6 mln zł – uwzględniły także budżety gminy Oświęcim (10,9 mln zł), gminy Chrzanów (8,5 mln zł), gminy Bochnia (6,7 mln zł) oraz gminy Skawina (6,5 mln zł). Wśród powiatów na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego największe środki przeznaczyły powiaty: nowotarski (2,4 mln zł), tarnowski (1,8 mln zł) oraz gorlicki (1,6 mln zł).

Wykres 61. Wydatki powiatów w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2017 roku (w zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wpływ funduszy europejskich na realizację projektów z zakresu ochrony dziedzictwa nieruchomego i ruchomego, poprawy ładu przestrzennego, modernizacji i rewaloryzacji infrastruktury kultury oraz projektów realizujących przedsięwzięcia kulturalne i artystyczne od wielu lat jest znaczący. Projekty te wpływają na poprawę funkcjonalności, podwyższenie jakości i stwarzają nowe możliwości rozwijania oferty kulturalnej, co z kolei prowadzi do zwiększenia zainteresowania uczestnictwem w kulturze. Nowoczesne obiekty infrastruktury kultury kształtują pozytywny wizerunek miast i regionów, w których są zlokalizowane.

Wykres 62. Wydatki samorządów gmin (bez miast na prawach powiatu) w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w 2017 roku w układzie powiatowym (w zł)

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

więcej informacji

W dniu 30 maja 2017 roku w Warszawie podpisano Aneks nr 2 do Kontraktu Terytorialnego dla województwa małopolskiego wraz z załącznikiem 1b do Kontraktu Terytorialnego. Zmiana została nakierowana przede wszystkim na otwarcie tego instrumentu na projekty z obszaru kultury. Aneks nr 2 rozszerza listę przedsięwzięć dotychczas wskazanych w dokumencie. Na liście podstawowej znalazło się m.in. przedsięwzięcie pn. *Wsparcie obszaru kultury w województwie małopolskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego*, które wprowadza 12 nowych projektów z obszaru kultury w ramach załącznika 1b do Kontraktu Terytorialnego.

Więcej informacji na temat Kontraktu Terytorialnego dla województwa małopolskiego można znaleźć na stronie <https://www.malopolska.pl/biznes/rozwoj-regionalny/malopolskie-inwestycje>

W obecnej perspektywie finansowej w latach 2014–2020 głównymi źródłami dofinansowania projektów w obszarze kultury z funduszy europejskich są:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020

6 Oś Priorytetowa Dziedzictwo regionalne

- › Działanie 6.1. Rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego
 - › Poddziałanie 6.1.1. Ochrona i opieka nad zabytkami – według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku do dofinansowania wybrano łącznie 40 projektów o wartości 248,8 mln zł, w tym kwota dofinansowania w ramach EFRR to 133,29 mln zł
 - › Poddziałanie 6.1.2. Organizacja wydarzeń kulturalnych – według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku do dofinansowania wybrano 16 projektów o wartości 45 mln zł, w tym kwota dofinansowania w ramach EFRR to 14,9 mln zł
 - › Poddziałanie 6.1.3. Rozwój instytucji kultury oraz udostępnianie dziedzictwa kulturowego – według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku do dofinansowania wybrano 39 projektów o wartości 102,9 mln zł, w tym kwota dofinansowania w ramach EFRR to 42,1 mln zł

2 Oś Priorytetowa Cyfrowa Małopolska

- › Działanie 2.1. E-Administracja i otwarte zasoby, Poddziałanie 2.1.2. Cyfrowe zasoby regionalne – według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku do dofinansowania wybrano 9 projektów o wartości 22 mln zł, w tym kwota dofinansowania w ramach EFRR to 18 mln zł

Oś 11 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej

- › projekty dotyczące obszaru kultury związane z budową, przebudową, rozbudową, modernizacją i adaptacją obiektów infrastruktury kultury zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich – do dofinansowania wybrano łącznie 27 projektów o wartości 251,6 mln zł, w tym kwota dofinansowania w ramach EFRR to 98,1 mln zł

więcej informacji

Najważniejsze wnioski z przeprowadzonego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego badania pn. *Wpływ projektów infrastrukturalnych z zakresu kultury zrealizowanych w Małopolsce na otoczenie społeczno-gospodarcze* to między innymi:

- instytucje kultury, w których realizowano projekty infrastrukturalne pełnią istotną rolę w ofercie kulturalnej gmin lub miast, na terenie których funkcjonują, instytucje dobrze wykorzystują swoją przestrzeń;
- zrealizowane projekty kulturalne wpływają na niwelowanie barier lokalnego rozwoju oraz na zachodzące procesy innowacyjne i inwestycyjne na poziomie lokalnym i regionalnym;
- zwiększenie promocji i konkurencyjności regionu;
- inwestycje wpływają na poprawę estetyki przestrzeni publicznej;
- dzięki przeprowadzonym inwestycjom kulturalnym stworzono nowe przestrzenie do kształcenia się młodych artystów, promocji artystów lokalnych, nastąpił rozwój w zakresie produktów regionalnych i rękodzieła;
- szerszy dostęp do usług kulturalnych, partycypacji w kulturze;
- intensyfikacja integracji społeczności lokalnej.

Celem głównym badania było wsparcie samorządu województwa w zakresie kształtowania polityk publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem działań związanych z programowaniem i wdrażaniem programów wojewódzkich w obszarze kultury oraz dziedzictwa kulturowego.

Przykłady projektów wybranych do dofinansowania w ramach RPO WM 2014–2020:

- 1) Parafia Rzymskokatolicka pw. Wszystkich Świętych w Bobowej; Wyekspozowanie dziedzictwa i rozszerzenie funkcji zabytkowych obiektów sakralnych w Bobowej poprzez wykonanie prac remontowych, budowlanych i konserwatorskich (wartość projektu 2,8 mln zł; dofinansowanie EFRR 1,9 mln zł)
- 2) OJCOWSKI PARK NARODOWY; Zabezpieczenie ruin zamku w Ojcowie z modernizacją infrastruktury turystycznej – etap I (wartość projektu 1 mln zł; dofinansowanie EFRR 0,67 mln zł)
- 3) Opactwo Ojców Cystersów w Krakowie-Mogile; Utworzenie Muzeum Duchowości i Kultury Cystersów wraz z Biblioteką w Opactwie Cystersów w Krakowie-Mogile (wartość projektu 9,2 mln zł; dofinansowanie EFRR 6,4 mln zł)
- 4) Gmina Sucha Beskidzka; Realizacja prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych na zamku w Suchej Beskidzkiej – najcenniejszym zabytku sztuki renesansowej w Małopolsce Zachodniej (wartość projektu 10,6 mln zł; dofinansowanie EFRR 6 mln zł)
- 5) Małopolskie Centrum Kultury Sokół w Nowym Sączu; XIX Międzynarodowy Festiwal i XVII konkurs sztuki wokalne im. Ady Sari w Nowym Sączu (wartość projektu 1,4 mln zł; dofinansowanie EFRR 360 tys. zł)
- 6) Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK; Wzmocnienie oferty Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK poprzez zakup nowoczesnego sprzętu multimedialnego (wartość projektu 678 tys. zł; dofinansowanie EFRR 275 tys. zł)
- 7) Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem; Cyfrowe przetworzenie i udostępnienie zbiorów 2D w Muzeum Tatrzańskim (wartość projektu 480 tys. zł; dofinansowanie EFRR 349 tys. zł)
- 8) Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie; Sakralne Dziedzictwo Małopolski (wartość projektu 4,7 mln zł; dofinansowanie EFRR 4 mln zł)

2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020

Oś priorytetowa VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, Działanie 8.1 Ochrona zabytków i rozwój zasobów kultury

W skali całego kraju do dofinansowania zostały wybrane 72 projekty o łącznej wartości 1 262,8 mln zł, w tym wartość środków z EFRR 889,5 mln zł. Projekty z Małopolski stanowiły 26,4% wszystkich dofinansowanych projektów w ramach danej osi priorytetowej. Wartość całkowita tych 19 projektów wyniosła ponad 396 mln zł, w tym wartość dofinansowania dotacją unijną wyniosła blisko 280 mln zł, co stanowiło 31,5% wszystkich środków unijnych przekazanych w trybie konkursowym na realizację projektów w ramach VIII osi priorytetowej POIS dla regionów słabiej rozwiniętych.

Przykłady projektów wybranych do dofinansowania z terenu Małopolski w ramach POIS 2014–2020:

- 1) Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Adaptacja budynku „Starego Teatru” na działalność Międzynarodowego Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu (wartość projektu 40,8 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 28,3 mln zł)
- 2) Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie, Modernizacja i adaptacja zabytkowej siedziby Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie na potrzeby utworzenia nowoczesnego centrum magazynowo-konserwatorskiego i digitalizacyjnego oraz badawczego (wartość projektu 21,3 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 14,7 mln zł)
- 3) Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu, Skansenova – systemowa opieka nad dziedzictwem w małopolskich muzeach na wolnym powietrzu (wartość projektu 13,6 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 9,1 mln zł)
- 4) Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, Wawel – dziedzictwo dla przyszłości (wartość projektu 29,8 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 21,4 mln zł)
- 5) Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego, Ekspozycja pt. *Krzysztof Penderecki – Dziedzictwo Polskiej Muzyki XX i XXI wieku w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego* (wartość projektu 3,4 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 2,3 mln zł)
- 6) Klasztor Ojców Dominikanów w Krakowie, Kompleksowa konserwacja Bazyliki Trójcy Świętej w Krakowie jako jeden z elementów rewitalizacji założenia klasztorowego Ojców Dominikanów w Krakowie, związanej z osiemsetną rocznicą powstania klasztoru (wartość projektu 25,2 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 21 mln zł)
- 7) Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem, Rewaloryzacja i modernizacja zabytkowych, drewnianych budynków Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem dla zachowania i prezentacji unikatowego dziedzictwa kulturowego Podhala (wartość projektu 12,8 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 8,9 mln zł)
- 8) Filharmonia im. Karola Szymanowskiego w Krakowie, Remont konserwatorski i modernizacja zabytkowego obiektu stanowiącego siedzibę krakowskiej Filharmonii im. Karola Szymanowskiego (wartość projektu 21,2 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 14,7 mln zł)
- 9) Muzeum Narodowe w Krakowie, Przeszłość przyszłości – remont i wyposażenie Muzeum Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie w celu udostępnienia unikatowej kolekcji (wartość projektu 43,5 mln zł, dofinansowanie w ramach EFRR 31,1 mln zł)

3. Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014–2020

Oś Priorytetowa 1 Ochrona i rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza

Projekty w ramach tego Programu realizowane są w formule partnerskiej. W ramach rozstrzygniętego I naboru konkursowego do dofinansowania dotacją unijną zostało wybranych 9 projektów, których partnerzy pochodzą z terenu województwa małopolskiego. Wartość dofinansowania tych projektów dotacją unijną w ramach PWT wyniosła blisko 49,2 mln zł.

Przykłady projektów wybranych do dofinansowania w ramach PWT Interreg V-A PL-SK 2014–2020:

- 1) Gmina Lipnica Wielka, Stworzenie warunków dla zachowania kulturowego i przyrodniczego dziedzictwa na polskiej i słowackiej Orawie (wartość dofinansowania EFRR 586 tys. euro)
- 2) Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej, Przy wiejskiej drodze – w rytmie pracy dawnych zakładów przemysłowych i pracowni rzemieślniczych (wartość dofinansowania EFRR 1,3 mln euro)
- 3) Miasto i Gmina Uzdrowskowa Muszyna, Muszyna, Kamenica, Lipany – wzmocnienie transgranicznej współpracy w sferze dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego (wartość dofinansowania EFRR 802 tys. euro)
- 4) Gmina Miasto Nowy Targ, Śladem zabytków techniki z Podhala na Liptów (wartość dofinansowania EFRR 1,7 mln euro)

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

— podsumowanie

- W 2017 roku z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości ponad 422,9 mln zł, tj. o ponad 59,0 mln zł więcej niż w 2016 roku.
- Na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku były zarejestrowane 3 062 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 16 więcej niż w 2016 roku.
- Małopolska w klasyfikacji województw ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego w 2017 roku zajęła 5. miejsce w kraju, zdobywając 12 366,06 pkt, tj. o 579,27 pkt więcej niż w 2016 roku.

1. Znaczące wydarzenia sportowe w Małopolsce

Małopolanie uczestniczyli w najważniejszych wydarzeniach 2017 roku poza granicami naszego kraju. Były to: 41. Mistrzostwa Świata w Narciarstwie Klasycznym w Lahti, 16. Mistrzostwa Świata w Lekkoatletyce, 8. Mistrzostwa Świata Niepełnosprawnych w Lekkoatletyce w Londynie oraz 23. Letnie Igrzyska Głuchych w Samsun. Małopolanie zdobywali medale, osiągnęli znakomite wyniki, przyciągając uwagę kibiców i jednocześnie rozstrzygając nasz region. W gronie najbardziej zasłużonych sportowców znaleźli się:

- › Ewa Liścioch – piłkarka UKS Bagry Kraków jest wicemistrzynią olimpijską w piłce nożnej głuchych rozegranych w Samsun (Turcja);
- › Jakub Kramarczyk – pływak UKP Unia Oświęcim został brązowym medalistą igrzysk olimpijskich głuchych na 4 × 200 m stylem dowolnym w Samsun;
- › Joanna Mazur – lekkoatletka Tarnowskiego Zrzeszenia Sportowego Niepełnosprawnych Start Tarnów wywalczyła mistrzostwo świata na 1500 m (kategoria T11 osób niewidomych). W Londynie zdobyła także srebro na 800 m i brąz na 400 m. Mazur wraz ze swoim przewodnikiem Michałem Stawickim została wybrana najlepszym niepełnosprawnym sportowcem Polski w 83. Plebiscycie Przeglądu Sportowego i Telewizji Polsat;
- › Kamil Stoch – skoczek narciarski KS Eve-nementu Zakopane wygrał mistrzostwo świata w konkursie drużynowym w Lahti, zwyciężył w Turnieju Czterech Skocznii i był 2. w klasyfikacji generalnej Pucharu Świata (11 razy na podium, 7 zwycięstw);
- › Maciej Kot – skoczek narciarski AZS Zakopane wygrał mistrzostwo świata w konkursie drużynowym w Lahti, piąty w klasyfikacji generalnej Pucharu Świata (trzy razy na podium, dwa zwycięstwa indywidualne);
- › Dawid Kubacki – skoczek narciarski TS Wisła Zakopane wygrał mistrzostwo świata w konkursie drużynowym w Lahti i klasyfikację generalną Letnie FIS Grand Prix, wygrywając pięć konkursów;
- › Michał Wieczorek – pilot Aeroklubu Krakowskiego drużynowo zdobył mistrzostwo świata w Spitzerbergu, a indywidualnie brąz oraz srebro w Locie Południowo-Zachodniej Polski w lataniu precyzyjnym;
- › Maria Springwald – wioślarka AZS AWF Kraków została wicemistrzynią świata w Sarasocie (USA) w czwórce podwójnej. Wspólnie z Agnieszką Kobus, Martą Wieliczko i Katarzyną Zillmann trzykrotnie zwyciężyła w Pucharze Świata;

- › Wojciech Wojdak – pływak BOSiR-u Brzesko został wicemistrzem świata w Budapeszcie na 800 m kraulem, będąc jedynym medalistą z naszego kraju na tej imprezie;
- › Rafał Majka – kolarz z Zegartowic (w barwach Bora-Hangrohe) był drugi w Tour de Pologne i Tour of California. Wygrał wyścig dookoła Słowenii i 14. etap Vuelta a España;
- › Renata Knapik-Miazga – szermierka TS Wisła Kraków wraz z koleżankami wywalczyła w Lipsku brązowy medal mistrzostw świata w szpadzie w konkursie drużynowym;
- › Agnieszka Gaworska – lekkoatletka AZS AWF Kraków wywalczyła brązowy medal w sztafecie 4 × 400 m podczas mistrzostw świata w Londynie wraz z Justyną Świętą, Małgorzatą Hołub i Igą Baumgart;
- › Michał Derus – lekkoatleta Tarnowskiego Zrzeszenia Sportowego Niepełnosprawnych Start Tarnów (nie ma lewej ręki) zdobył brązowy medal mistrzostw świata w Londynie w biegu na 100 m;
- › Anna Trener-Wierciak – lekkoatletka AZS AWF Kraków została brązową medalistką mistrzostw świata osób niepełnosprawnych w Londynie w skoku w dal;
- › Klaudia Zwolińska – kajakarka slalomowa Startu Nowy Sącz w Bratysławie została brązową medalistką mistrzostw świata do lat 23 w konkurencji K1.

W 2017 roku nie zabrakło sukcesów drużyn z Małopolski:

- › Koszykarki Wisły Can-Pack Kraków zostały po raz 12. wicemistrzyniami kraju, po raz 13. zdobyły Puchar Polski i zagrały w rozgrywkach grupowych Euroligi;
- › Hokeiści ComArch Cracovii po raz 12. w historii wywalczyli mistrzostwo Polski, po raz 3. Superpuchar Polski i zegrali drugi raz z rzędu w rozgrywkach grupowych Ligi Mistrzów.

Województwo małopolskie kształci i wychowuje kolejne pokolenia sportowców. Niezwykle pomocne jest w tym współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży w ramach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego. Obejmuje on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Mistrzostwa Wojewódzkie, Międzywojewódzkie, i Polski Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski).

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw Małopolska w 2017 roku utrzymała piąte miejsce w kraju. Wygrało Mazowsze przed Wielkopolską, Śląskiem i Dolnym Śląskiem.

W punktacji łącznej gmin, jak również powiatów – Kraków zajął czwarte miejsce (5 655,94 pkt).

Natomiast w punktacji klubowej z województwa małopolskiego najwyższe miejsca zdobyły: 8. KS AZS-AWF Kraków (915,46 pkt), 20. TS Wisła Kraków (553,76 pkt), 31. WKS Wawel Kraków (437,84 pkt), 36. KU AZS-AGH Kraków (414,00 pkt), 46. BKS WP Kościelisko (379,82 pkt) oraz 49. KS Start Nowy Sącz (372,00 pkt).

Tabela 33. System Sportu Młodzieżowego – łączna punktacja województw

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1	Mazowieckie	6 297,31	5 426,47	4 657,82	3 176,18	19 557,78
2	Wielkopolskie	5 581,07	4 730,77	4 657,55	3 078,91	18 048,30
3	Śląskie	5 106,53	4 981,69	2 949,50	2 727,49	15 765,21
4	Dolnośląskie	4 024,86	3 846,95	3 154,38	2 990,79	14 016,98
5	Małopolskie	3 867,56	3 751,01	2 391,20	2 356,29	12 366,06
6	Pomorskie	3 974,47	2 984,84	2 598,48	1 941,76	11 499,55
7	Kujawsko-Pomorskie	3 276,26	2 850,11	2 661,25	1 979,80	10 767,42
8	Łódzkie	2 929,09	2 839,24	1 619,49	2 011,79	9 399,61
9	Zachodniopomorskie	2 160,77	2 118,09	1 878,72	1 665,09	7 822,67
10	Lubelskie	2 317,14	2 181,95	1 402,55	1 737,68	7 639,32
11	Lubuskie	1 472,57	1 552,94	1 161,53	1 502,03	5 689,07
12	Warmińsko-Mazurskie	1 788,26	1 558,43	884,76	1 425,54	5 656,99

Rozdział VII Kultura fizyczna

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
13	Podlaskie	1 593,90	1 264,40	1 332,75	1 337,99	5 529,04
14	Podkarpackie	1 718,30	1 534,48	691,63	1 137,08	5 081,49
15	Opolskie	862,96	764,08	862,00	1 032,02	3 521,06
16	Świętokrzyskie	720,91	679,50	586,50	861,00	2 847,91
		47 691,96	43 064,95	33 490,11	30 961,44	155 208,46

Legenda:

MMP – Młodzieżowe Mistrzostwa Polski, MPJ – Mistrzostwa Polski Juniorów, MPJMł – Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych i Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży, MMM – Mistrzostwa Międzywojewódzkie, Wojewódzkie, Polski Młodzików.

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki.

W 2017 roku przeprowadzono prestiżowe wydarzenia sportowe w Małopolsce:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich (21–22.01. Zakopane). Drużynowo 1. Niemcy, indywidualnie 1. Kamil Stoch;
- › 37. Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej o Puchar Lajkonika (22–24.04 Kraków). Dziewczeta 1. Kusy Kraków (rocznik 2004), chłopcy 1. UKS Krakowiak (rocznik 2002);
- › XVI Cracovia Maraton (30.04 Kraków). 1. Cosmas Kyeva i Stellah Barsosio (oboje Kenia);
- › 15. Memoriał Huberta Wagnera w Siatkówce Mężczyzn (11–13.08 Kraków). Finał: Polska – Rosja (3:2);
- › 55. Małopolski Wyścig Górski w kolarstwie szosowym (8–11.06 Kraków, Alwernia–Trzebinia, Niepołomice–Stary Sącz, Chochołowskie Termy–Nowy Targ). 1. Maciej Paterski (Polska, CCC Sprandi Polkowice);
- › 21. Młodzieżowe Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej (16–30.06, m.in. w Krakowie). Na stadionie Cracovii grała grupa C: Włochy, Niemcy, Dania, Czechy, półfinałiści Hiszpania–Włochy (3:1) i finaliści Niemcy–Hiszpania (1:0);
- › 9. Wyścig Górski (14–16.07 Limanowa–Przełęcz pod Ostrą). Najszybsze auta 1. Simone Faggioli (Włochy);
- › 74. Tour de Pologne (29.07–4.08) – małopolskie etapy: I (29.07) Kraków–Kraków, VI (3.08) Wieliczka–Zakopane, VII (4.08) Bukovina Resort–Bukowina Tatrzańska. 1. Dylan Teuns (Belgia, BMC Racing);
- › XXX Mistrzostwa Europy w Siatkówce w Mężczyzn (24.08–3.09 faza finałowa Kraków). Finał: Rosja – Niemcy (3:2);
- › VIII Festiwal Biegowy (8–10.09 Krynica-Zdrój). Maraton 1. Kimutai Kori i Hellen Kimutai (oboje Kenia);
- › 13. Klubowe Mistrzostwa Świata w Siatkówce Mężczyzn (12–17.12 faza finałowa Kraków). Finał: Zenit Kazań – Cucine Lube Civitanova (3:0).

2. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku były zarejestrowane 3 062 stowarzyszenia kultury fizycznej, o 16 więcej niż w 2016 roku.

Tabela 34. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim w układzie powiatowym (stan na 31 grudnia 2017 roku)

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1	Kraków	204	6	4	148	76	232	670
2	sądecki	42	29	2	139	3	22	237
3	krakowski	42	76	8	48	1	41	216
4	tarnowski	30	50	1	84	2	9	176
5	nowotarski	34	20	1	90	1	16	162
6	wadowicki	27	51	1	36	9	16	140
7	gorlicki	26	24	0	56	1	20	127

Lp.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
8	myslenicki	33	34	2	43	2	10	124
9	oświęcimski	32	29	0	31	0	29	121
10	wielicki	40	25	0	34	1	19	119
11	Nowy Sącz	33	1	0	45	4	33	116
12	brzeski	18	36	1	47	2	11	115
13	chrzanowski	34	15	4	36	5	20	114
14	limanowski	25	22	0	52	2	5	106
15	Tarnów	26	1	0	46	4	24	101
16	bocheński	25	14	0	38	2	14	93
17	tatrzański	45	6	1	30	2	6	90
18	olkuski	18	11	0	33	1	15	78
19	suski	12	13	0	25	0	4	54
20	miechowski	7	5	0	25	0	7	44
21	dąbrowski	5	11	0	11	0	4	31
22	proszowicki	10	9	0	3	0	6	28
	Ogółem	768	488	25	1100	118	563	3062

Legenda:

KS – Klub Sportowy, LKS – Ludowy Klub Sportowy, PKS – Parafialny Klub Sportowy, UKS – Uczniowski Klub Sportowy, TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, inne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatów.

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2017 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę ponad 422,9 mln zł, tj. o ponad 59,0 mln zł więcej niż w roku 2016.

Tabela 35. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2017 roku

Gminy/powiaty/ województwo	Wydatki ogółem	Wydatki na KF – dział 926		Wydatków na KF (w %)
		Razem	W tym inwestycyjne	
Gminy	10 115 275 554	203 998 820	94 016 531	2,02%
Miasta na prawach powiatu	6 197 533 172	201 116 164	89 771 459	3,25%
Powiaty	2 036 933 411	8 413 364	5 864 922	0,41%
Województwo małopolskie	1 294 780 086	9 383 477	0	0,72%
Ogółem	19 644 522 223	422 911 825	189 652 912	2,15%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie.

W 2017 roku województwo małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą ok. 9,4 mln zł. Środki te skierowano głównie na dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej, realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Otwarte konkursy ofert na realizację zadań województwa małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych, konkursy adresowane były do organizacji pozarządowych realizujących na terenie województwa małopolskiego zadania z dziedziny kultury fizycznej.

Wśród dofinansowanych zadań w ramach upowszechniania kultury fizycznej realizowano następujące projekty:

- › *Małopolska na sportowo* – otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej w 2017 roku. Dofinansowano 116 ofert. Zadania te były realizowane przez 103 organizacje pozarządowe. W ramach ww. konkursu udzielono m.in. dotacji na organizację *Cyklu wojewódzkich imprez sportowych dla dzieci i młodzieży ze środowiska wiejskiego zamieszkałych na terenie województwa małopolskiego* realizowanych przez Małopolskie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe, organizację *Masowych imprez rekreacyjnych o zasięgu wojewódzkim – TKKF mieszkańcom ziemi małopolskiej* realizowanych przez Małopolskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej oraz stowarzyszenia działające m.in. w sferze sportu osób niepełnosprawnych. W ramach udzielonych dotacji dofinansowano również m.in.:
 - › imprezy rangi światowej, m.in.: Puchar Świata w Rock'n'Rollu Akrobatycznym, Zawody Międzynarodowe w jeździectwie – Facmiech Horse-Trails,
 - › imprezy rangi międzynarodowej, m.in.: XXXVII Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Dziewcząt i Chłopców o Puchar Lajkonika, Puchar Europy Juniorów w Slalomie Kajakowym,
 - › imprezy rangi ogólnopolskiej, m.in.: Ogólnopolskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej i Gimnazjada w Biegach Narciarskich Małopolska 2017, Zawody Wspinaczkowe Zako Boulder Power – edycja Pucharu Polski w Boulderingu 2017,
 - › imprezy rangi wojewódzkiej, m.in.: Bieg na Orientację w Małopolsce, VII Wojewódzki Zlot Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych Województwa Małopolskiego,
 - › imprezy dla osób niepełnosprawnych, m.in.: XXVII Mistrzostwa Polski Weteranów Lekkiej Atletyki, V Wadowicka Gala Pływacka Osób z Niepełnosprawnościami.
- › *Wakacje z piłką nożną* – przedsięwzięcie skierowane do młodych adeptów piłki nożnej w wieku 10–13 lat z terenu województwa małopolskiego, którzy wakacje w 2017 roku spędzili w miejscu zamieszkania, poprzez udział w wakacyjnych turniejach sportowych w piłce nożnej o zasięgu wojewódzkim. Rozgrywki prowadzone były na etapie gminnym, powiatowym, subregionalnym i zakończyły się finałem 19.08.2017 roku na obiektach sportowych Wojewódzkiego Ludowego Klubu Sportowego „Krakus” Swoszowice w Krakowie (z udziałem 10 najlepszych drużyn). Najlepsi zawodnicy turnieju finałowego wzięli udział w obozie sportowym, przeprowadzonym w Zawoi w dniach 20–27.08.2017 roku. Ogółem w turniejach na wszystkich szczeblach udział wzięło ponad 10 000 uczestników. Małopolskie Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Krakowie realizowało zadanie, opierając się na bazie sportowej klubów będących członkami Zrzeszenia LZS oraz na boiskach ORLIK.
- › *Rodzinne Rajdy Rowerowe* – projekt skierowany do całych rodzin, organizowany we wszystkich małopolskich subregionach, zachęcający do aktywnego spędzenia wolnego czasu na świeżym powietrzu. Zorganizowano cykl 9 imprez rowerowych o zróżnicowanym stopniu trudności tras: dla najmłodszych i osób początkujących przewidziano trasę MINI, dla średniozaawansowanych trasę MIDI, a dla rowerzystów mających dobrą kondycję i ambicje sportowe wymagającą trasę MAXI. Oprócz fascynujących przejażdżek rowerowych projekt oferował dodatkowe atrakcje, m.in. gry i zabawy, konkursy oraz występy i pokazy. Realizator projektu, Lokalna Grupa Działania Dunajec–Biała zorganizowała rajdy rowerowe: w Przepiszowie 08.07.2017 roku, w Ciężkowicach 09.07.2017 roku, w Wojniczu 16.07.2017 roku, w Zakliczynie 22.07.2017 roku, w Rabce 30.07.2017 roku, w Nowym Wiśniczu 27.08.2017 roku, w Wygiełzowie k. Chrzanowa 03.09.2017 roku, w Pleśnej 10.09.2017 roku i w Korzennej 17.09.2017 roku. Łącznie wzięło w nich udział ok. 2 500 osób.
- › *Agro – Hipo – Sporto – Edukacja* – organizacja cyklu imprez sportowo-rekreacyjnych, popularyzujących sport jeździecki, obejmujących pokazowe biegi koni małopolskich, jak również festyny rodzinne, umożliwiające społeczności lokalnej spotkania z hodowcami, zachęcające dzieci i młodzież do swobodnego obcowania z końmi kucykami, poprzez m.in. naukę ich oporządzania i prawidłowego prowadzenia w terminie od 22.05.2017 roku do 31.10.2017 roku. Realizatorem projektu było Stowarzyszenie Hodowców Małopolskich Koni Wyścigowych. W projekcie wzięło udział ok. 400 osób. W ramach projektu zorganizowano łącznie 8 imprez, z czego 6 w Wolbromiu i 2 w Tczycy k. Miechowa.

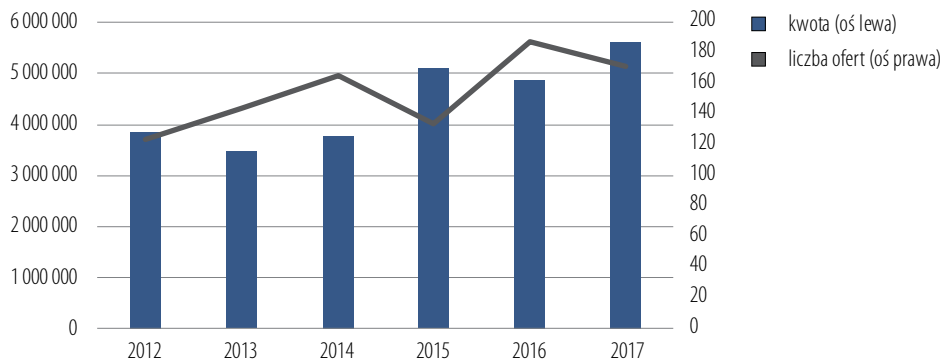
- › *projekt „Małopolska TOUR”* – to święto rowerzystów, pasjonatów i amatorów dwóch kółek, to połączenie rekreacyjnych rajdów rowerowych z ciekawymi wydarzeniami plenerowymi, takimi jak zawody sportowe, zabawy dla najmłodszych, pokazy w urokliwych zakątkach Małopolski. Przedsięwzięcie skierowane do osób, które rower traktują jako świetną formę wypoczynku, środek transportu, okazję do poznawania i odkrywania uroków tej bliższej i nieco dalszej okolicy. Projekt polegał na zorganizowaniu 3 imprez rowerowych w bliskim sąsiedztwie wybudowanej Wiślanej Trasy Rowerowej, tj. w Alwernia (13.08.2017 roku), Szczucin (3.09.2017 roku), z wielkim finałem w postaci dużego eventu promocyjnego z licznymi atrakcjami i nagrodami w Oświęcimiu (10.09.2017 roku). Projekt wpisiał się w realizowaną w 2017 roku przez województwo małopolskie kampanię społeczną pn. *Małopolska na rowery*. Podczas każdego z rajdów uczestnicy mogli wybrać jedną z trzech zabezpieczonych i dobrze oznakowanych tras w formie pętli, zróżnicowanych w zależności od stopnia trudności. Dla najmłodszych oraz najmniej doświadczonych rowerzystów przygotowano trasę MINI (około 10 km), dla średniozaawansowanych trasę MIDI (około 20 km), a dla najlepiej przygotowanych rowerzystów trasę MAXI (ponad 30 km). Każdy z uczestników rajdów został wyposażony w numer startowy, mapę trasy oraz informator rajdowy zawierający program, na mecie zaś otrzymał pamiątkowy medal oraz posiłek. Udział w rajdach był bezpłatny. Łącznie w całej akcji *Małopolska TOUR* udział wzięło ok. 3 000 osób.

Natomiast, w ramach zadania współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży, dofinansowano realizację projektów w obszarach:

- › *Współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej* – w ramach Igrzysk Dzieci (poprzednia nazwa – Igrzyska Młodzieży Szkolnej), Igrzysk Młodzieży Szkolnej (poprzednia nazwa – Gimnazjada Młodzieży) i Licealiady Młodzieży udzielono dofinansowania na organizację 164 eliminacji ponadpowiatowych z udziałem 7 002 uczniów oraz 82 finałów wojewódzkich z udziałem 10 776 uczniów. Ogółem przeprowadzono 246 zawodów, w których uczestniczyło 17 778 uczniów, reprezentujących 1 712 szkół ze wszystkich powiatów województwa małopolskiego. W ramach Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej, Gimnazjady Młodzieży i Licealiady Młodzieży, dofinansowano udział 188 reprezentantów województwa małopolskiego w 9 zawodach;
- › *Szkolenie kadr wojewódzkich młodzików* – dofinansowano przeprowadzenie 82 zgrupowań szkoleniowych i 43 konsultacji (w tym: 32 szkoleniowych, 7 startowych i 4 selekcyjnych) w 41 sportach z udziałem 1 192 zawodników;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo* – dofinansowano przygotowania i udział w finałach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego (Mistrzostwa Międzywojewódzkie, Wojewódzkie, Polski Młodzików; Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży i Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych; Mistrzostwa Polski Juniorów oraz Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) dla 1 460 zawodników (319 młodzików, 746 juniorów młodszych, 309 juniorów i 86 młodzieżowców) w 47 sportach. Zawodnicy ci wzięli udział w 51 zgrupowaniach i konsultacjach szkoleniowych, 33 eliminacjach oraz 73 finałach systemu sportu młodzieżowego;
- › *Szkolenie dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo w ramach Małopolskiej Kadry w sportach zimowych* – dofinansowano przeprowadzenie 22 zgrupowań i 7 konsultacji szkoleniowych w biathlonie, łyżwiarstwie figurowym, narciarstwie klasycznym (biegi, skoki, kombinacja norweska), snowboardzie i sportach saneczkowych z udziałem 85 zawodników;
- › *Szkolenie klubowe reprezentantów Małopolski do finałów ogólnopolskich współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży w ramach państwowego Systemu Sportu Młodzieżowego* – dofinansowano szkolenie 1 129 zawodników z 41 klubów i stowarzyszeń sportowych województwa małopolskiego;
- › *Przeprowadzenie XXIII Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych MAŁOPOLSKA 2017* – w zawodach udział wzięło 1 072 zawodników reprezentujących 135 klubów sportowych z 15 województw (w Olimpiadzie nie uczestniczyło województwo świętokrzyskie). Towarzyszyło im 226 trenerów i opiekunów, a zawody były oceniane przez 292 sędziów i 20 przedstawicieli Polskich Związków Sportowych. W zawodach wyłoniono mistrzów Polski w kategorii wiekowej juniora młodszego i juniora w 144 konkurencjach w 14 sportach. W ramach realizacji zadania rozdysponowano 7 651,38 pkt w ramach ogólnopolskiego systemu sportu młodzieżowego dla 604 zawodników w sportach indywidualnych oraz 32 drużyn w sportach zespołowych (curling, hokej na lodzie, koszykówka K i M). W Olimpiadzie punktowały 132 kluby sportowe reprezentujące 15 województw. W generalnej klasyfikacji województw zwyciężyło województwo małopolskie (2 145,58 pkt) przed województwem śląskim (1 588,83 pkt.). Natomiast w generalnej klasyfikacji medalowej wygrało województwo śląskie (39 złotych, 22 srebrne, 21 brązowych), przed województwem małopolskim (29 złotych, 41 srebrnych, 35 brązowych).

W ramach I edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego zostały zrealizowane przedsięwzięcia:

- › *Projekt „Akademia kobiecego futbolu”* – projekt realizowany od 16 listopada 2016 do 28 lutego 2017 roku, popularyzujący kobiecą odmianę piłki nożnej poprzez organizację cyklu turniejów szkoleniowo-treningowych pod nazwą Małopolska Liga Dziewcząt, w 3 kategoriach wiekowych, tj. U10, U13 i OPEN, na obiektach sportowych Klubu Sportowego Prądniczanka (hala sportowa i boisko sportowe). W 2017 roku rozegrano w sumie 4 turnieje w dniach: 21–22.01.2017 roku i 11–12.02.2017 roku, w których uczestniczyły drużyny z całej Małopolski. Łącznie wzięło udział 300 zawodniczek, nie licząc kibicujących rodziców i opiekunów zawodniczek, którzy licznie stawili się na turniejach. Ostatecznie w turniejach triumfowała Wanda Kraków, pokonując w finale Victorię Gaj 2:1. Trzecie miejsce zajęła Gwiazda Prószków, a kolejne: Tarnovia, Prądniczanka Kraków, Glinik Gorlice, Puszcza Niepołomice i Tuchovia. Realizator projektu – Klub Sportowy Prądniczanka osiągnął zakładane cele. Rezultaty wynikające z projektu będą trwałe, gdyż projekt niewątpliwie przyczynił się do rozwiązania wielu problemów społecznych, w tym m.in. do zmniejszenia nadwagi u dzieci i młodzieży, korygowania wad postawy, zapobiegania patologiom społecznym, przeciwdziałania agresji i przemocy wśród rówieśników. Wszyscy uczestnicy projektu zapoznali się z zasadami fair play, nauczyli, jak zdrowo i aktywnie wypoczywać, ale też podnieśli swój poziom wiedzy na temat różnorodności płci w sporcie.
- › *Projekt „Siatkówka w Krakowie”* – ogólnorozwojowe zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z elementami siatkówki – projekt realizowany od 7 listopada 2016 do 30 czerwca 2017 roku, obejmujący przeprowadzenie przez doświadczonych trenerów i instruktorów bezpłatnych i ogólnodostępnych zajęć sportowych z elementami siatkówki dla dzieci i młodzieży z powiatu grodzkiego miasto Kraków (w wieku od 6 do 18 lat), na obiektach sportowych: w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 8 im. prof. Akademii Krakowskiej św. J. Kantego oraz w Szkole Podstawowej nr 50 im. W. Tetmajera. Zajęcia prowadzone były w 4 kategoriach wiekowych, w każdej kategorii po 2 grupy treningowe, osobno dla chłopców i dziewcząt, łącznie 8 grup treningowych liczących po ok. 20 osób każda. Realizator projektu – Fundacja Towarzystwo Sportowe Bronowicka Siatkówka, osiągnął zakładane cele, tj.: kształtowanie postaw prosportowych, promowanie zdrowego stylu życia, aktywizacja ruchowa, edukacja poprzez sport, promocja regionu. Łącznie w projekcie udział wzięło ok. 300 dzieci i młodzieży. Istotnymi walorami projektu były: bezpłatne uczestnictwo w treningach, doskonałe obiekty sportowe, profesjonalny sprzęt, kompetentni i doświadczeni trenerzy.
- › *Projekt „Pełnosprawni przez sport”* – projekt realizowany od 16 listopada 2016 do 16 grudnia 2017 roku, obejmujący organizację nieodpłatnych treningów sportowych dla osób z czasową bądź stałą niepełnosprawnością z powiatu tatrzańskiego, aktywizację sportową osób niepełnosprawnych adaptowaną indywidualnie do specyfiki niepełnosprawności oraz integrację osób niepełnosprawnych w środowiskach sportowych. W ramach treningów w 2017 roku prowadzono zajęcia obejmujące zarówno jazdę na nartach zjazdowych, jak i na nartach biegowych oraz naukę podstawowych elementów różnych sportów, takich jak lekka atletyka, tenis, gry zespołowe (siatkówka, koszykówka, piłka nożna, unihokej), jazda na rowerach, badminton, nordic walking, tenis stołowy i inne. Zajęcia prowadzone były dla ok. 40 dzieci i dorosłych, w 2 grupach po ok. 20 osób, min. 2 razy w tygodniu po 2 godziny, na obiektach sportowych zlokalizowanych na terenie powiatu tatrzańskiego, dostosowanych do osób z niepełnosprawnością, w tym m.in.: w Szkole Podstawowej nr 1, nr 3 i nr 5 oraz na obiektach COS, trasach biegowych i stokach narciarskich w Zakopanem i okolicach. Zadanie zrealizowano zgodnie z planem, przeprowadzone zostały zarówno treningi, jak i umożliwiono uczestnikom zadania wzięcie udziału w zawodach – imprezach sportowych otwartych, adaptowanych lub specjalnie rozgrywanych na terenie województwa małopolskiego. Realizator projektu – Fundacja Integracji Przez Sport HANDICAP, osiągnął zakładane cele, tj.: wytworzenie nawyku regularności w podejmowaniu aktywności sportowej przez niepełnosprawnych i poprawa kondycji fizycznej trenujących, jako całoroczna aktywna profilaktyka chorób cywilizacyjnych, przeciwdziałanie wykluczeniu i uzależnieniom.
- › *Projekt „Galopem do sukcesu – lekcje jazdy konnej”* – projekt popularyzujący sport wśród młodego pokolenia, poprzez przeprowadzenie przy pomocy doświadczonych trenerów i instruktorów bezpłatnych i ogólnodostępnych lekcji jazdy konnej dla dzieci ze szkół podstawowych z klas IV–VI z powiatu tarnowskiego, w tym głównie z terenu gminy Lisia Góra w ośrodku jazdy konnej na terenie powiatu tarnowskiego. Zajęcia spełniły równocześnie istotną funkcję profilaktyki prozdrowotnej, pobudzając świadomość w zakresie zdrowego trybu życia, jak i aktywnego spędzania czasu wolnego. Realizator projektu – Stowarzyszenie na rzecz rozwoju gminy „Nasza Gmina Lisia Góra”, osiągnął zakładane cele. W ramach realizacji zadania w terminie od 22 maja do 30 listopada 2017 roku przeprowadzono 18-godzinny kurs nauki jazdy konnej dla ok. 80 uczestników.

Wykres 63. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadania z obszaru kultury fizycznej

Źródło: Opracowanie własne.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży

Zadanie ogólnorozwojowe umożliwiające wszechstronny rozwój dzieci z małopolskich szkół podstawowych, poprzez aktywną rekreację ruchową, w ramach pozalekcyjnych zajęć z nauki pływania i nauki jazdy na nartach/ snowboardzie, także w 2017 roku przyniosło oczekiwane rezultaty. Kolejna grupa dzieci zdobyła umiejętność:

- › jazdy na nartach/ snowboardzie (zjazd i biegi) – łącznie ok. 4 300 dzieci w ramach projektu *Jeżdżę z głową*;
- › pływania – łącznie ok. 16 000 dzieci w ramach projektu *Już pływam*.

W 2017 roku na realizację projektu *Jeżdżę z głową* (realizowany od 2012 roku), Sejmik Województwa Małopolskiego udzielił pomocy finansowej 48 gminom w łącznej wysokości 700 000 zł. Zorganizowano kursy trwające do 20 zajęć w grupach do 12 osób, które prowadzone były przez wykwalifikowanych instruktorów na stokach narciarskich i trasach biegowych. Projekt skierowany rokrocznie do jak największej liczby uczniów szkół podstawowych, ma na celu nabycie przez nich podstawowych umiejętności poprawnej i bezpiecznej techniki jazdy na nartach/ snowboardzie, skutkującej wzrostem bezpieczeństwa na stokach i trasach narciarskich oraz wypracowaniem nawyku jazdy w kasku.

Na realizację w 2017 roku projektu *Już pływam* (realizowany od 2007 roku), Sejmik Województwa Małopolskiego udzielił pomocy finansowej 115 gminom w łącznej wysokości 1 492 045 zł. Zorganizowano kursy trwające do 20 godzin w grupach do 15 osób, które prowadzone były przez wykwalifikowanych instruktorów, pod nadzorem ratowników, na krytych pływalniach. Celem projektu jest umożliwienie nabycia przez dzieci podstawowych umiejętności pływackich, które przełożą się w przyszłości na wzrost ich bezpieczeństwa na różnych akwenach.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży to niewątpliwie przedsięwzięcie promujące region Małopolski jako miejsce przyjazne dla uprawiania sportu przez dzieci i młodzież szkolną oraz zdrowy i aktywny styl życia.

Promocja osiągnięć sportowych

W zadaniu zawarte są działania na rzecz podkreślenia i uhonorowania wybitnych osiągnięć małopolskich sportowców na arenach międzynarodowych podczas imprez najwyższej rangi, w ramach *Małopolskiego Lauru Sportu* i plebiscytu *10 Asów Małopolski* oraz promocji sportu w Małopolsce w ramach *Sportowej Małopolski*.

W ramach tego ostatniego projektu w 2017 roku województwo, aspirując do roli krajowego lidera w lokalizacji imprez sportowych najwyższej rangi, aktywnie promowało sport w Małopolsce podczas:

- › Pucharu Świata w skokach narciarskich w Zakopanem,
- › meczów Euroligi koszykarek Wisły Can Pack,
- › wyścigu kolarskiego Tour de Pologne,
- › Małopolskiego Wyścigu Górskiego w kolarstwie szosowym,
- › Festiwalu Biegowego w Krynicy-Zdroju,
- › imprez i przedsięwzięć organizowanych przez Małopolski Związek Piłki Nożnej w związku z mistrzostwami Europy do lat 21,
- › samochodowego Wyścigu Górskiego Limanowa – Przełęcz pod Ostrą,
- › Mistrzostw Małopolski w szermierce,
- › Juliady.

Mając na względzie wzrost aktywności sportowej młodych ludzi i promowanie Małopolski jako regionu sprzyjającemu rozwojowi kultury fizycznej, województwo nagrodziło sportowców w kategorii wiekowej juniora młodszego, juniora, młodzieżowca i seniora oraz sportowców niepełnosprawnych, którzy zdobyli medale igrzysk olimpijskich, paraolimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub Europy. W 2017 roku w ramach *Małopolskiego Lauru Sportu*, nagrody finansowej za wybitne osiągnięcia sportowe w 2016 roku, wyróżniono 21 zawodników i 16 trenerów. W tym gronie byli m.in. wicemistrzowie igrzysk paraolimpijskich: Marzena Zięba (podnoszenie ciężarów) i Michał Derus (lekkoatletyka), brązowi medaliści igrzysk olimpijskich: Maria Springwald (wioślarstwo) i paraolimpijskich Anna Trener-Wierciak (lekkoatletyka) oraz mistrzowie świata: Klaudia Zwolińska, Andrzej Brzeziński i Filip Brzeziński (wszyscy kajakarstwo slalomowe).

Promocja osiągnięć małopolskiego sportu, skutkuje stałym wzrostem atrakcyjności Małopolski jako regionu sprzyjającemu organizacji imprez sportowych najwyższej rangi.

Marszałek Województwa Małopolskiego patronował 26. edycji plebiscytu *10 Asów Małopolski*, zorganizowanego przez gazetę „Dziennik Polski”. W najlepszej dziesiątce znaleźli się: 1. Kamil Stoch, 2. Maciej Kot, 3. Maria Springwald, 4. Rafał Majka, 5. Dawid Kubacki, 6. Renata Knapik-Miazga, 7. Wojciech Wojdak, 8. Michał Wieczorek, 9. Tomasz Marczyński, 10. Marcin Dzieński. Odkrycie Roku: Aleksandra Gaworska, Trener Roku: Bartłomiej Jężyk. Honorowy As Sportu: Stanisław Majorek, As Małopolskiego Sportu: Kamil Stoch.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Daria Skowron

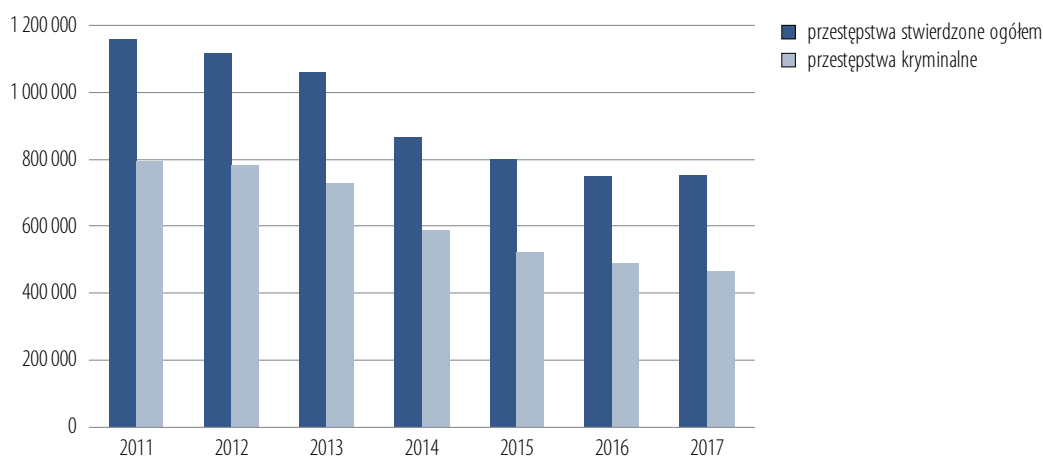
podsumowanie

- W 2017 roku liczba przestępstw ogółem w Małopolsce wzrosła. Mimo nieznacznego spadku liczby przestępstw kryminalnych, wzrósł udział przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (o 21,8% w stosunku do 2016 roku) oraz liczba zabójstw (o 35,3%), jednak wykrywalność tych zjawisk utrzymuje się na wysokim poziomie (powyżej 95%).
- Małopolska odnotowała spadek liczby wypadków drogowych (o 8,3% w stosunku do poprzedniego roku).
- Mimo wzrostu w stosunku do 2016 roku, w województwie małopolskim utrzymuje się jeden z najniższych w skali kraju wskaźnik zabitych na 100 wypadków oraz na 100 tys. mieszkańców.
- W Małopolsce doszło do 43 844 zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, z czego 10 944 stanowiły pożary, co stanowi wzrost o 24% w porównaniu z poprzednim rokiem.

1. Zagrożenie przestępczością

Liczba przestępstw stwierdzonych ogółem w kraju w ostatnich latach spadała, jednak w ostatnim roku nastąpił wzrost – wynik z 2017 roku jest o 0,7% wyższy niż z 2016 roku. Liczba ta wzrosła po raz pierwszy od 2011 roku. Mimo spadku liczby przestępstw kryminalnych (o 5,4% w stosunku do 2016 roku), nastąpił wzrost liczby zabójstw z 456 w 2016 roku do 513 w 2017 (o 12,5%), co daje pierwszy wzrost od 2009 roku.

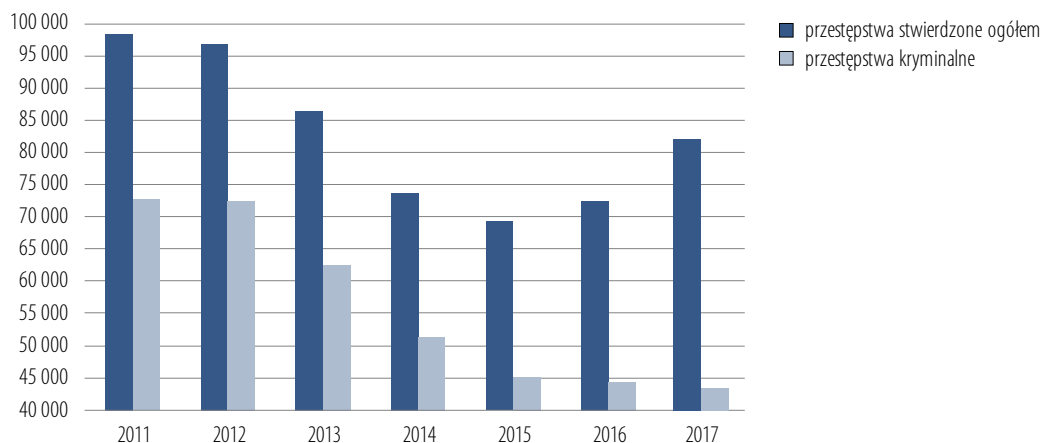
Wykres 64. Przestępczość w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

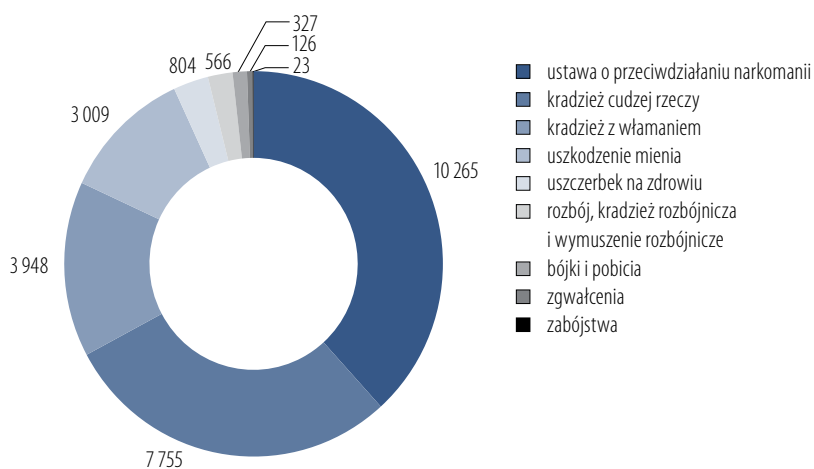
Od 2015 roku liczba przestępstw w województwie małopolskim rośnie. W porównaniu z poprzednim rokiem, w 2017 roku odnotowało ono wzrost o 13,5%. Spada natomiast corocznie liczba przestępstw kryminalnych. W 2017 roku nastąpiło jednak spowolnienie spadku i w stosunku do 2016 roku wynosił on 1%. Wśród przestępstw kryminalnych znacznie wzrósł udział przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – w stosunku do 2016 roku zdarzeń tych było o 1 837 więcej, co daje wzrost o 21,8%, jednak wykrywalność nadal utrzymuje się na wysokim poziomie – 98,2%. W 2017 nastąpił również wzrost liczby zabójstw (o 35,3% w stosunku do 2016 roku), jednak ich liczba nadal jest sporo niższa niż przed 2016 rokiem. Wzrosła jednak ich wykrywalność – z 88,2% do 95,7% w stosunku do roku 2016.

Wykres 65. Przestępczość w Małopolsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Wykres 66. Rodzaje przestępstw kryminalnych w Małopolsce w 2017 roku wg podziału na wybrane kategorie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

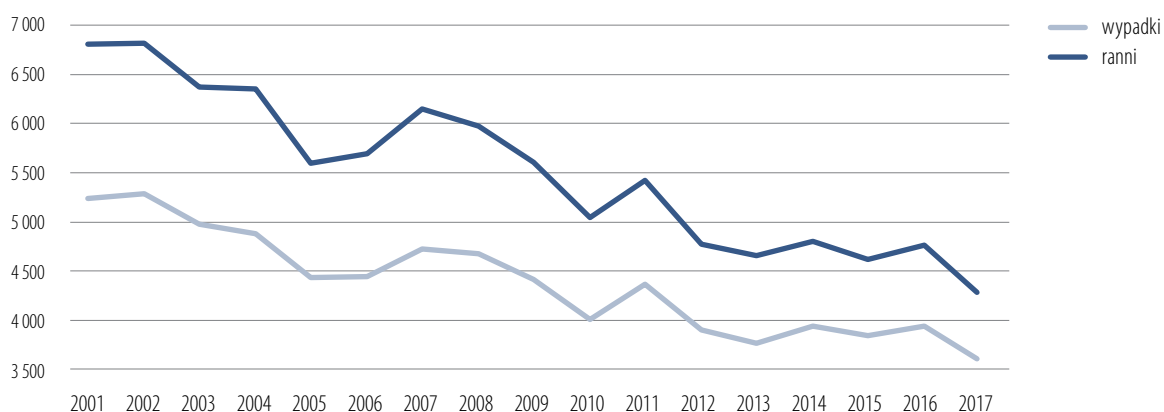
więcej informacji

Więcej statystyk na stronach Komendy Głównej Policji i na www.statystyka.policja.pl

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W kraju nastąpił spadek liczby wypadków drogowych z 33 664 w 2016 roku do 32 760 w 2017 roku (spadek o 2,7%). W wypadkach tych zginęło 2 831 osób (spadek o 6,4% w stosunku do 2016 roku), a rannych zostało 39 466 osób (spadek o 3,2% w stosunku do 2016 roku), w tym 11 103 ciężko. Liczba wypadków drogowych, w porównaniu z 2016 rokiem, spadła również w Małopolsce – odnotowano 3 612 wypadków (spadek o 8,3%). W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła jednak liczba osób zabitych – były to 194 osoby (wzrost o 4,9%). Liczba osób rannych jest mniejsza niż w roku poprzednim i wyniosła 4 310 (spadek o 9,5%).

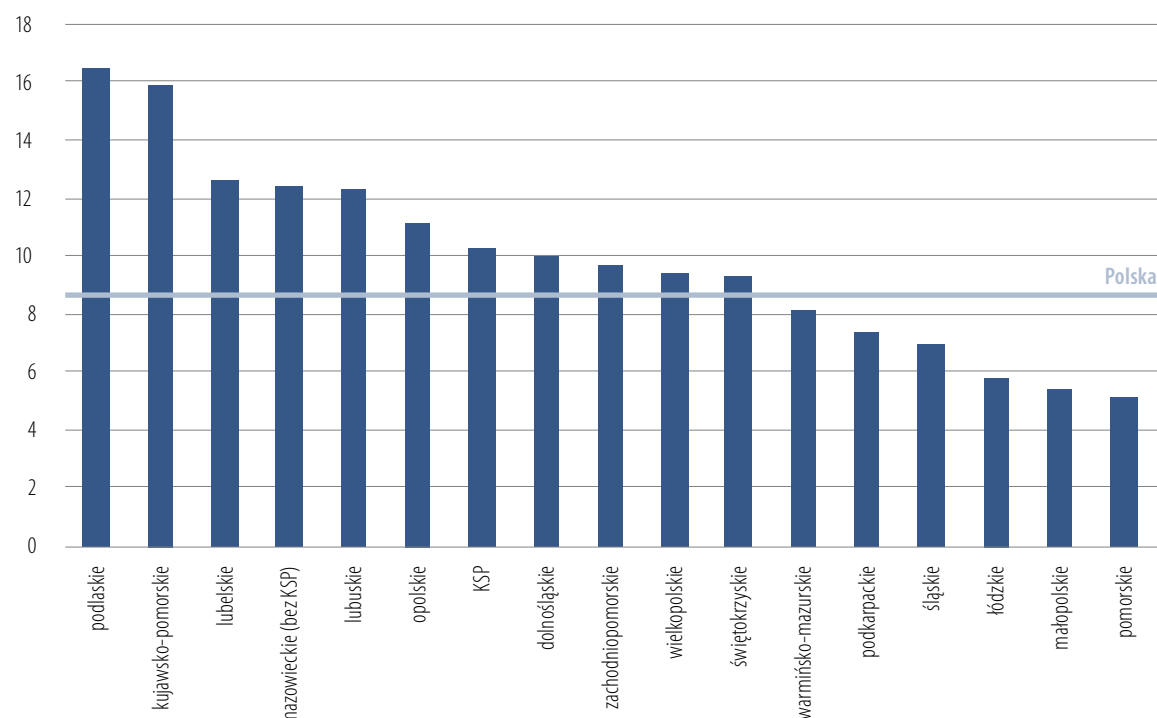
Wykres 67. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji – *Wypadki Drogowe w Polsce w 2017 roku*, Warszawa 2018.

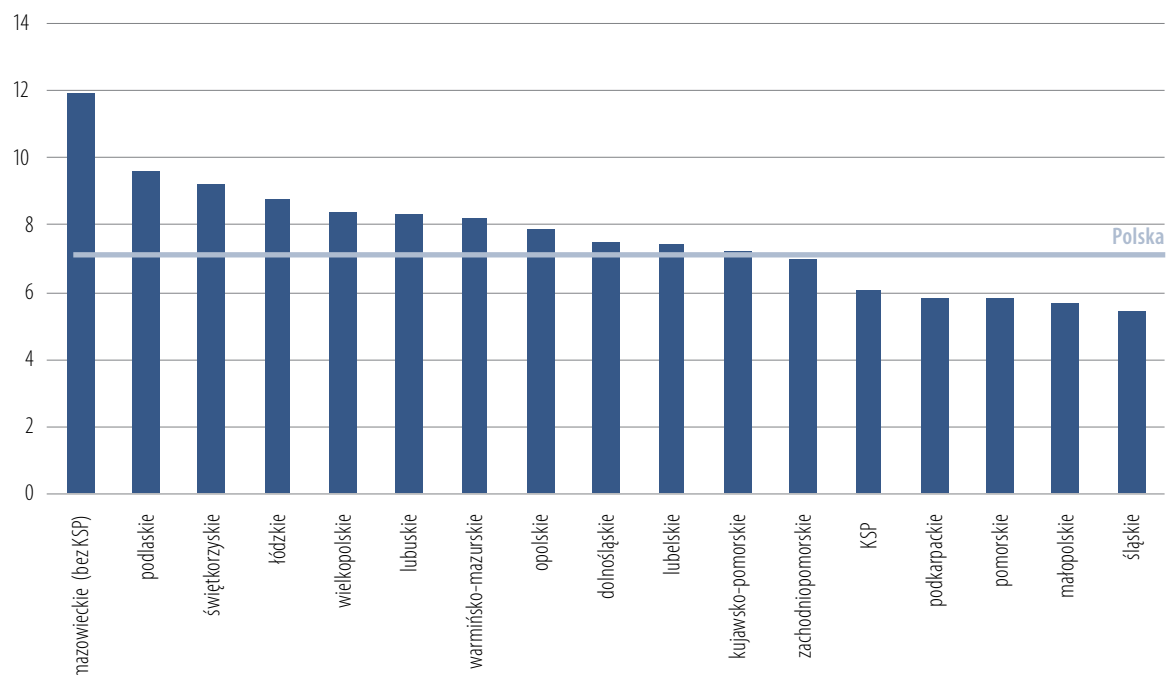
Na tle innych województw sytuacja Małopolski w zakresie bezpieczeństwa w ruchu drogowym jest bardzo korzystna. Zajmuje ona przedostatnie miejsce, zarówno w kwestii wskaźnika liczby zabitych na 100 wypadków, jak i na 100 tys. mieszkańców. Wskaźniki te wynoszą odpowiednio 5,4 i 5,7, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku – o 0,7 oraz 0,2 punktu. Lepszy wynik w pierwszym przypadku osiągnęło tylko województwo pomorskie, natomiast w drugim województwo śląskie.

Wykres 68. Wskaźnik liczby zabitych na 100 wypadków w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji – *Wypadki Drogowe w Polsce w 2017 roku*, Warszawa 2018.

Wykres 69. Wskaźnik liczby zabitych na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji – *Wypadki Drogowe w Polsce w 2017 roku*, Warszawa 2018.

W 2017 roku w Polsce 25% wypadków stanowiły wypadki z udziałem pieszych. Było ich łącznie 8 197, a zginęły 873 osoby. Mimo że wypadków tych było mniej niż w roku poprzednim, liczba zabitych jest wyższa. Z winy kierującego spowodowano 5 248 wypadków (66,3%). Ponad 3 tys. wypadków miało miejsce na przejściu dla pieszych z powodu nieustąpienia pieszemu pierwszeństwa. Z winy pieszego było zaś 2 273 (28,7%) wypadków. Jednak mimo większej liczby wypadków z winy kierowców, to w wypadkach spowodowanych przez pieszych zginęło więcej osób. W województwie małopolskim piesi uczestniczyli w 942 takich wypadkach. Pod tym względem Małopolska, w porównaniu z innymi województwami zajmuje wysokie (2. po województwie śląskim) miejsce. W wypadkach tych dużo osób również zginęło lub zostało rannych.

Osoby nietrzeźwe w województwie małopolskim uczestniczyły w 294 wypadkach, w których zginęło 28, a rannych zostało 310 osób. Jest to wynik mniejszy w stosunku do roku poprzedniego o 4,2%, jednak w dalszym ciągu pozostaje jednym z najwyższych w kraju (po województwach łódzkim – 310 i śląskim – 296 wypadków z udziałem nietrzeźwych). W 2017 roku w stanie po użyciu było 2 593 kierowców, natomiast w stanie nietrzeźwości 7 309. W stosunku do 2016 roku ilość kierowców w stanie po spożyciu spadła (o 2,6%), natomiast w stanie nietrzeźwości wzrosła (o 1,2%).

więcej informacji

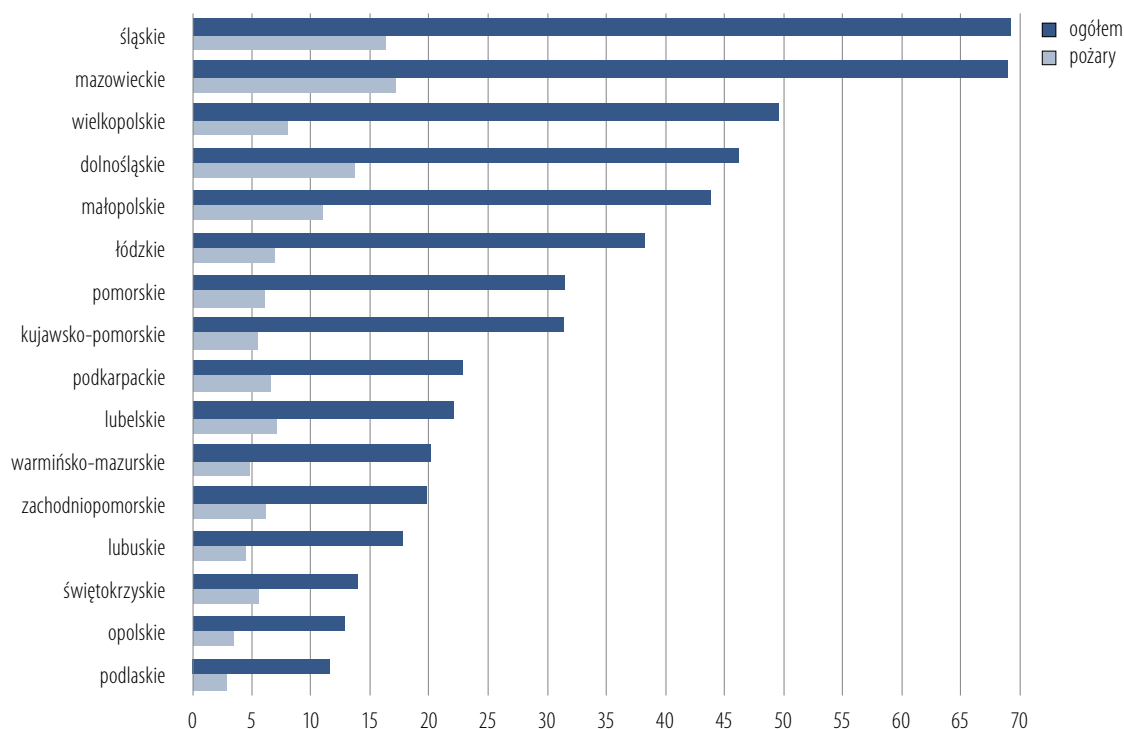
Więcej informacji można znaleźć w raporcie *Wypadki drogowe w Polsce w 2017 roku*, Komenda Główna Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Warszawa 2018.

3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

W 2017 roku w Polsce wystąpiło 519 902 zdarzeń z zakresu pożarnictwa, w tym 125 892 to pożary. W stosunku do 2016 roku, zdarzeń tych było o 16,4% więcej, jednak liczba pożarów spadła o 0,3%.

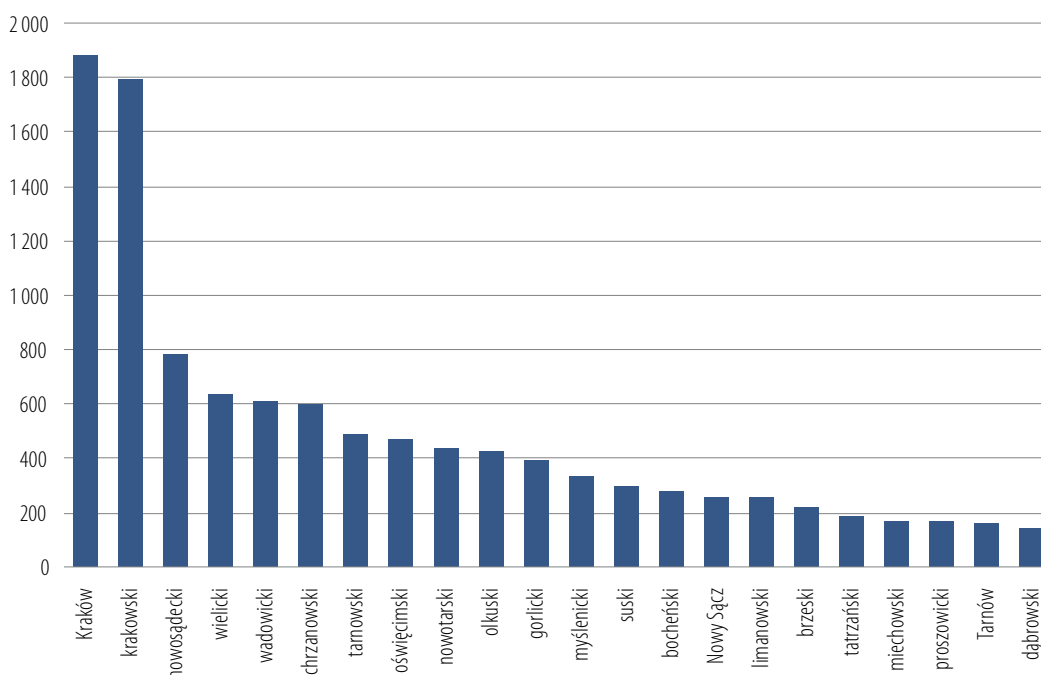
W Małopolsce doszło do 43 844 zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych, z czego 10 944 stanowiły pożary, których liczba w porównaniu z 2016 rokiem jest o 24% wyższa. Najwięcej pożarów wystąpiło w Krakowie, powiatach krakowskim i nowosądeckim, najmniej zaś w powiecie dąbrowskim.

Wykres 70. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w 2017 roku (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgppsp.gov.pl).

Wykres 71. Liczba pożarów w 2017 roku w Małopolsce w podziale na powiaty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KG PSP (www.kgppsp.gov.pl).

Obiektami, których w województwie małopolskim pożary dotyczyły najczęściej były obiekty użyteczności publicznej, najczęściej handlowo-usługowe – w szczególności sklepy, domy towarowe, lokale gastronomiczne, hurtownie (201 pożarów) a także zakłady usługowe (99 pożarów), oraz obiekty administracyjno-biurowe, banki (22 pożary). Pożary domów mieszkalnych w Małopolsce wystąpiły 2 323 razy. Najwięcej tego typu pożarów wystąpiło w Krakowie (418), powiatach krakowskim (172), nowosądeckim (164), nowotarskim (154), wadowickim (147) oraz tarnowskim (134). Przyczyną pożarów w województwie małopolskim najczęściej są podpalenia –

w 2017 roku wystąpiły one 4 266 razy, co daje wzrost w stosunku do 2016 roku aż o 35,2%. Najwięcej podpa-
leń odnotowano w powiatach krakowskim (500), chrzanowskim (454), nowosądeckim (446) oraz w Krakowie
(414). Inną przyczyną była nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym. W 2017 roku
w Małopolsce z tego powodu wybuchło 1 359 pożarów, najwięcej w powiecie krakowskim (526), Krakowie
(443), powiecie oświęcimskim (190). Duża liczba pożarów (838) spowodowana była również nieprawidłową
eksploatacją urządzeń grzewczych na paliwo stałe. Najwięcej pożarów tego typu wystąpiło w powiecie nowo-
tarskim (105 przypadków).

— więcej informacji

Więcej informacji i statystyk można znaleźć na stro-
nach Komendy Głównej Straży Pożarnej:
www.kgpsp.gov.pl

Społeczeństwo obywatelskie

Opracowanie: Justyna Broś, Magdalena Danek, Monika Grzyb, Joanna Krok, Maria Olszańska

podsumowanie

- W 2017 roku samorząd województwa małopolskiego przekazał małopolskim organizacjom kwotę ponad 20 mln zł.
- W zeznaniach podatkowych za rok 2017 Małopolanie przeznaczyci w ramach swojego 1% podatku ok. 67,6 mln zł na organizacje pożytku publicznego, które działają w całej Polsce. To o 8,2 mln zł więcej niż w roku ubiegłym. Do małopolskich OPP trafiło ok. 23,2 mln zł, czyli o 1,7 mln zł więcej niż w roku ubiegłym.
- W 2017 roku w Małopolsce było zarejestrowanych ok. 12 tysięcy organizacji pozarządowych. Najpopularniejszym obszarem aktywności małopolskich NGO jest edukacja i wychowanie (60%), sport, turystyka, rekreacja i hobby (56%) oraz kultura i sztuka (36%).
- W 2017 roku została przeprowadzona II edycja Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, na którą przeznaczono aż 8 mln zł. Mieszkańcy województwa złożyli 212 zadań na łączną kwotę ponad 33 mln zł.

1. Trzeci sektor

Współfinansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe

Zlecenie realizacji zadań własnych województwa małopolskiego w trybie otwartych konkursów ofert oraz małych grantów

W 2017 roku samorząd województwa małopolskiego przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kwotę ponad 20 mln zł na realizację zadań publicznych.

Od 2013 roku w ramach otwartych konkursów ofert realizowane są także zadania wieloletnie. Zlecenie zadań wieloletnich zapewnia trwałość i ciągłość realizacji wielu ważnych projektów publicznych. W 2017 roku w ramach ośmiu wieloletnich konkursów ofert – ogłoszonych w latach wcześniejszych – organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego realizowały 43 zadania, na których wykonanie z budżetu województwa małopolskiego została przekazana kwota ponad 4 mln zł.

W ramach ogłoszonych w 2017 roku 27 rocznych otwartych konkursów ofert zostało złożonych 1 445 projektów, z czego dofinansowano 708 zadań publicznych na łączną kwotę 16 mln zł.

W ramach małych grantów, zleczanych na podstawie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zostało złożonych w 2017 roku 677 ofert, z czego dofinansowano 166 na łączną kwotę 1 196 210 zł. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przekazał ponadto ok. 41,5 mln zł organizacjom pozarządowym w ramach ustaw: prawo zamówień publicznych, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

więcej informacji

Więcej na temat NGO można znaleźć w sprawozdaniu z realizacji współpracy z organizacjami pozarządowymi udostępnionym na stronie BIP Województwa Małopolskiego w zakładce – *Organizacje pozarządowe*.

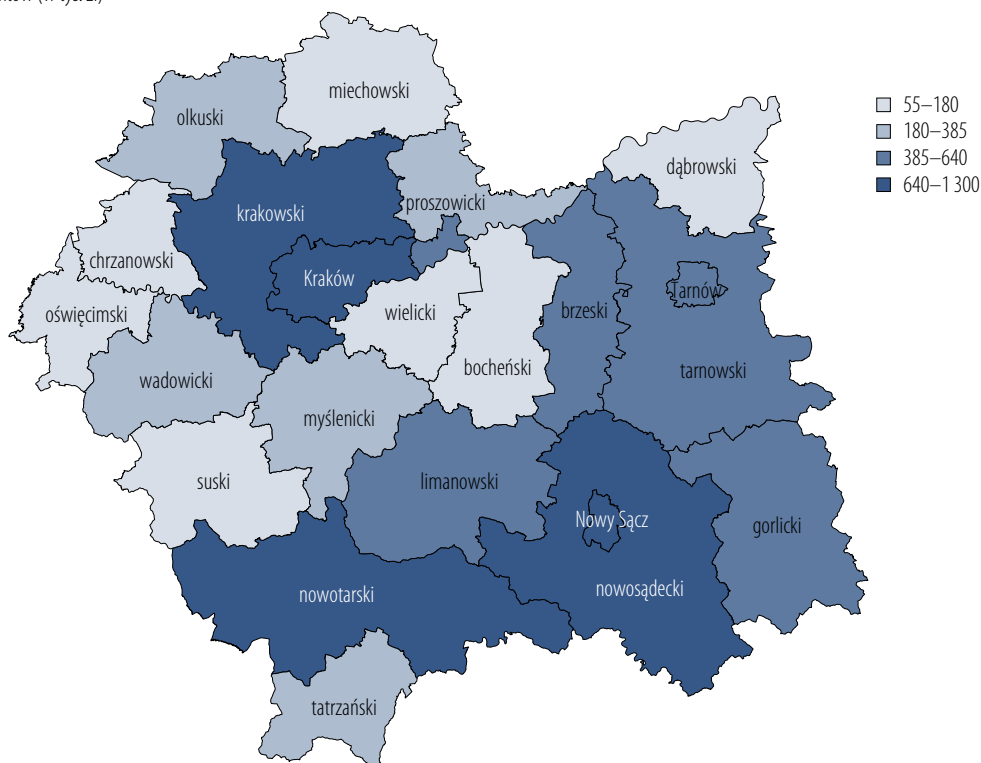
o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, o wspieraniu obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego, o samorządzie województwa.

Wykres 72. Środki finansowe przyznane w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz małych grantów według obszarów współpracy (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 28. Kwota środków finansowych przekazanych organizacjom pozarządowym, wg miejsca zarejestrowania, w ramach rocznych i wieloletnich konkursów ofert oraz małych grantów (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Województwo małopolskie prowadzi aktywną współpracę z organizacjami pozarządowymi, której celem jest angażowanie ich w debatę publiczną oraz wsparcie w podnoszeniu kwalifikacji ich członków. Podstawowe formy tego wsparcia to:

- › Udostępnianie informacji na portalach
Na stronach internetowych UMWM (www.malopolska.pl/ngo, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na Facebooku na bieżąco publikowano informacje poświęcone współpracy

samorządu województwa z trzecim sektorem. Promowano ciekawe przedsięwzięcia organizacji pozarządowych, jak również zamieszczano aktualności dotyczące szkoleń, konkursów i konferencji, a także akty prawne, wydawnictwa, poradniki i informatory adresowane do przedstawicieli NGO.

- › Bank danych o organizacjach pozarządowych
Urząd Marszałkowski prowadzi bazę organizacji pozarządowych z terenu województwa małopolskiego. Zarejestrowane organizacje otrzymują *Newsletter NGO* informujący o bieżących działaniach samorządu województwa małopolskiego adresowanych do III sektora.
- › Spotkania informacyjno-szkoleniowe
W 2017 roku w Małopolsce odbyło się ponad 100 spotkań, warsztatów i szkoleń, w których uczestniczyło ponad 500 organizacji. Spotkania poświęcone były finansowaniu organizacji pozarządowych, funduszom europejskim, otwartym konkursom ofert, partnerstwom publiczno-społecznym, wykluczeniu zawodowemu, rozwojowi lokalnemu, produktom lokalnym oraz pomocy i integracji społecznej.
- › Forum Pełnomocników ds. NGO
Forum skupia przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z Małopolski, którzy zajmują się współpracą z organizacjami pozarządowymi. Tematem przewodnim VIII Forum Pełnomocników ds. Organizacji Pozarządowych, które odbyło się w 2017 roku, było uspołecznianie zadań publicznych oraz wspieranie przedsiębiorczości w praktyce. Omówiono także kwestie związane z partnerstwem międzysektorowym oraz biznesem społecznym. Równoległe z Forum Pełnomocników odbywało się Forum Inicjatyw Pozarządowych, w którym uczestniczyli przedstawiciele NGO z całego województwa. Dzięki organizacji i realizacji tych wydarzeń podczas sesji *open space* możliwa była integracja międzysektorowa oraz wzajemna wymiana doświadczeń. W obu forach uczestniczyło 105 osób, w tym 55 reprezentantów NGO oraz 49 pełnomocników.
- › Konsultacje społeczne
W 2017 roku przeprowadzono konsultacje projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego. Konsultowano m.in.: Program współpracy województwa małopolskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2018 oraz jedną zmianę w Programie współpracy na rok 2017.

Promocja organizacji pozarządowych

Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego

W 2016 roku została powołana Małopolska Rada Działalności Pożytku Publicznego IV kadencji, która działa od 2006 roku jako ciało opiniodawczo-doradcze samorządu województwa w zakresie kształtowania właściwej współpracy z sektorem pozarządowym. W 2017 roku odbyło się sześć spotkań Rady.

W okresie sprawozdawczym Rada:

1. Opiniowała projekty: zmiany Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2017, Program współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2018 i Wieloletni program współpracy na lata 2018–2022 oraz Regulamin Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego.
2. Omawiała kwestie związane z przedstawicielami organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony środowiska w Komitecie Monitorującym, w tym odwołała dwóch przedstawicieli i wskazała dwóch kolejnych, zgodnie z przyjętą ordynacją wyborczą.
3. Wybrała osoby reprezentujące organizacje pozarządowe do prac w komisjach konkursowych oceniających oferty składane w ramach otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w Małopolsce (spośród kandydatów zgłoszonych w ramach naboru do Bazy Członków Komisji Konkursowych na rok 2017).
4. Wybrała przedstawicieli organizacji pozarządowych do Forum Subregionalnego.
5. Uczestniczyła w spotkaniach Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego.

Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych

13 grudnia 2017 roku odbyło się już XX Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych, w którym wzięło udział ponad 300 przedstawicieli III sektora. Głównym tematem Forum były: fundusz pożyczkowy Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego dla NGO, prawne aspekty funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz ochrona danych osobowych. W trakcie wydarzenia przedstawiciele NGO z Małopolski mogli spotkać się z doświadczonymi ekspertami, którzy od lat zajmują się tematyką trzeciego sektora. Kulminacyjny punkt programu stanowiła uroczysta gala wręczenia nagrody Marszałka Województwa Małopolskiego dla najlepszych organizacji prowadzących działalność pożytku publicznego *Kryształy Soli* oraz nagrody samorządu województwa małopolskiego dla osób działających na rzecz dobra innych *Amicus Hominum*.

Nagroda dla najlepszych organizacji pożytku publicznego *Kryształ Soli*

W 2017 roku odbyła się kolejna – XIII edycja – nagrody *Kryształ Soli*, której głównym celem jest wzmacnianie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji i popularyzacja dobrych praktyk. Statuetka *Kryształ Soli* jest wyrazem uznania samorządowych władz województwa dla wszystkich, którzy poświęcają swój czas dla budowania wspólnego dobra. Spośród 31 zgłoszeń Kapituła Nagrody wyłoniła 5 laureatów i 5 wyróżnionych oraz laureata *Nagrody Grand Prix*. Fundatorem nagrody Grand Prix była Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego. Po raz piąty został zorganizowany także plebiscyt o tytuł *Laureata Nagrody Internautów – Konkursu „Kryształ Soli”*. Laureatem nagrody Grand Prix zostało Stowarzyszenie Sądecki Elektryk w Nowym Sączu, a laureatem *Nagrody Internautów* Hospicjum dla Dzieci „Alma Spei” w Krakowie.

Tabela 36. Nagrodzeni w konkursie *Kryształ Soli* edycja XIII, 2017 roku

„Kryształ Soli” – edycja XII, 2017	
Laureat Grand Prix	Stowarzyszenie Sądecki Elektryk
Kategoria: › Polityka Społeczna, Zdrowie oraz Działalność na rzecz Niepełnosprawnych	Laureat: Stowarzyszenie Filantropów im. Brora Hanssona w Krakowie Wyróżniony: Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół „KLIKA” w Krakowie
Kategoria: › Ochrona Dziedzictwa Kulturowego	Laureat: Towarzystwo Miłośników Ziemi Zatorskiej w Zatorze Wyróżnienie: Stowarzyszenie Almanachu Muszyny (SPAM) w Muszynie
Kategoria: › Edukacja i Nauka	Laureat: Stowarzyszenie Sądecki Elektryk w Nowym Sączu Wyróżniony: Stowarzyszenie Sympatyków Babc „Impuls” w Babcach
Kategoria: › Sport, Turystyka, Rekreacja, Ekologia oraz Ochrona Dziedzictwa Przyrodniczego	Laureat: Stowarzyszenie Piłki Ręcznej w Olkusz Wyróżniony: Stowarzyszenie Lokalne Salezjańskiej Organizacji Sportowej „Speranza” w Oświęcimiu
Kategoria: › Aktywizacja Gospodarcza i Obywatelska	Laureat: Stowarzyszenie Pomocy Bezrobotnym i Ich Rodzinom „Nadzieja” w Wieprzu Wyróżniony: Fundacja Głos Serca w Krakowie

Źródło: Opracowanie własne.

Nagroda dla osób działających na rzecz dobra innych *Amicus Hominum*

Nagroda *Amicus Hominum* została ustanowiona przez samorząd województwa małopolskiego w 2006 roku w celu wyróżnienia osób prywatnych, które działają na rzecz dobra innych i swoją bezinteresowną aktywnością wspierają drugiego człowieka. Nagroda jest również rozwinięciem i kontynuacją polityki samorządu województwa związanej z promocją wolontariatu. W 2017 roku spośród 23 kandydatów, którzy zostali zgłoszeni w pięciu kategoriach, Kapituła Nagrody wyłoniła 5 laureatów, 5 wyróżnionych oraz laureata *Nagrody Grand Prix*.

Tabela 37. Nagrodzeni w konkursie „Amicus Hominum” edycja XIII, 2017 rok

„Amicus Hominum” – edycja XI, 2016	
Laureatka Grand Prix	Maria Nowińska
Kategoria: › Polityka Społeczna i Prorodzinna	Laureatka: Elżbieta Achinger Wyróżnienie: Wiesław Susek
Kategoria: › Promocja i Ochrona Zdrowia	Laureatka: Danuta Warszawska-Głąb Wyróżnienie: Danuta Ochał
Kategoria: › Pomoc Niepełnosprawnym	Laureatka: Anna Kostulska Wyróżnienie: Wojciech Pyka
Kategoria: › Sport i Edukacja	Laureatka: Eleonora Chmielarska Wyróżnienie: Anna Mach
Kategoria: › Działalność Filantropijna	Laureatka: Maria Nowińska Wyróżnienie: Janusz Kadela

Źródło: Opracowanie własne.

Kampania *Zostaw swój 1% w Małopolsce*

Od 2007 roku Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prowadzi kampanię zachęcającą Małopolan do odpisu 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego działających w regionie. W 2017 roku, wzorem lat ubiegłych, prowadzona była zakładka na stronie www.malopolska.pl, na której zamieszczono informacje dotyczące zasad wypełniania rocznych zeznań podatkowych oraz bieżące informacje dotyczące mechanizmu odpisu 1% podatku (informacje o darmowych poradach prawnych, spotkaniach informacyjnych itp.). W celu zachęcenia mieszkańców województwa do przekazywania 1% podatku na rzecz małopolskich OPP przeprowadzono kampanię informacyjną we współpracy z Radiem Kraków, Radiem RDN i Kolejami Małopolskimi. Za pomocą profilu Pozarządowa Małopolska na Facebooku promowano kampanię *Zostaw swój 1% w Małopolsce*. Ponadto przez cały okres rozliczeniowy pracownicy UMWM mieli dołączony do stopki mailowej baner zachęcający do przekazywania 1% na rzecz organizacji pożytku publicznego działających w regionie. W czasie trwania okresu rozliczeniowego na korespondencji wychodzącej z UMWM umieszczano pieczęć przypominającą o tym, jak łatwo wesprzeć organizacje, przekazując im 1% swojego podatku.

2. Budżet Obywatelski Województwa Małopolskiego (BO WM)

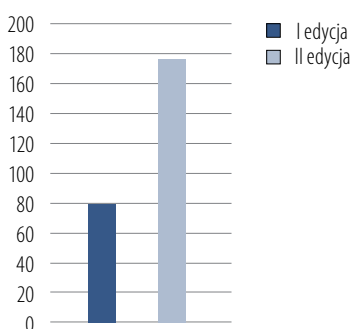
Od 2016 roku w województwie małopolskim realizowany jest projekt budżetu obywatelskiego na poziomie regionalnym. Dzięki niemu Małopolanie mają realną szansę decydowania o tym, jak będzie zmieniała się ich najbliższa okolica, a w konsekwencji cały region. W 2017 roku została przeprowadzona II edycja BO WM, której budżet wynosił aż 8 mln zł (w I edycji BO WM było to 5 mln zł).

Mieszkańcy województwa złożyli 212 zadań na łączną kwotę ponad 33 mln zł. Wśród nich przeważały inicjatywy kulturalne, turystyczne i sportowe oraz te dotyczące ochrony zdrowia. Łącznie Małopolanie zgłosili 147 zadań małych oraz 65 zadań dużych. Aż 40 z nich (24 małe i 16 dużych) pochodziło z subregionu tarnowskiego, niewiele mniej – bo 37 (29 małych i 8 dużych) złożyli Sądeczanie, autorami 35 zadań (31 małych i 4 dużych) byli mieszkańcy Małopolski Zachodniej. Również po 34 wnioski wpłynęły na Podhalu (27 małych i 7 dużych) oraz w Krakowie (12 małych, 22 duże), a tylko 2 mniej pochodziło z Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (24 małe i 8 dużych). Tylko 4 zadania, ze wszystkich zgłoszonych, nie przeszły pozytywnie wstępnej weryfikacji. W sumie w II edycji BO WM Małopolanie oddali ponad 176,6 tys. głosów, czyli o 120% więcej niż w I edycji. W sposób tradycyjny (poprzez wrzucenie karty do urny) oddano 72,13% głosów. Przez Internet 26,37% głosów, a korespondencyjnie – zaledwie 1,50%.

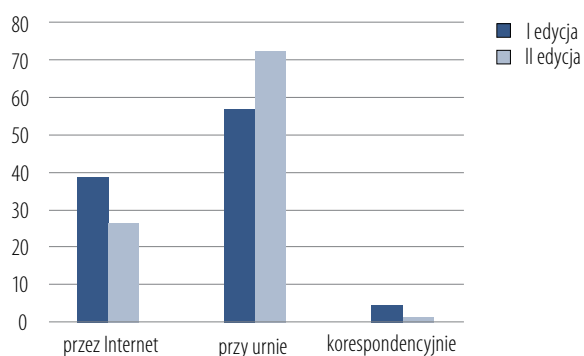
Dzięki zaangażowaniu mieszkańców w latach 2018 i 2019 zostanie zrealizowanych 46 zadań wybranych w ramach II edycji BO WM.

W 2018 roku odbywa się III edycja, na którą samorząd województwa małopolskiego przeznaczył 8 mln zł.

Wykres 73. Liczba głosujących w I i II edycji BO WM (w tys.)

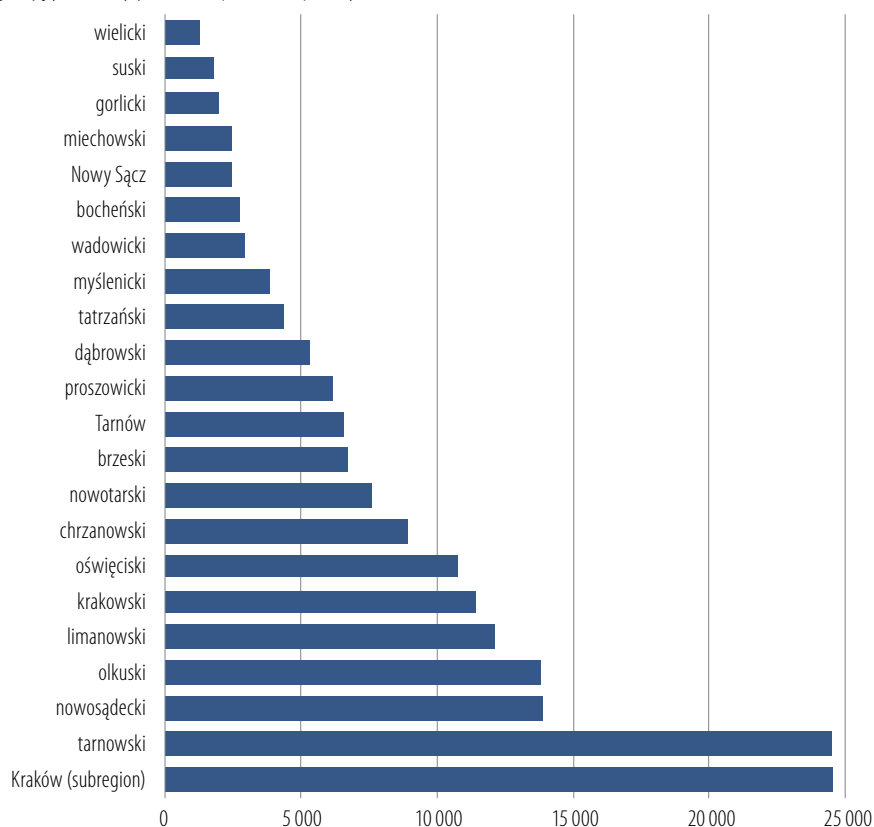
Wykres 74. Porównanie sposobu głosowania w I i II edycji BO WM (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

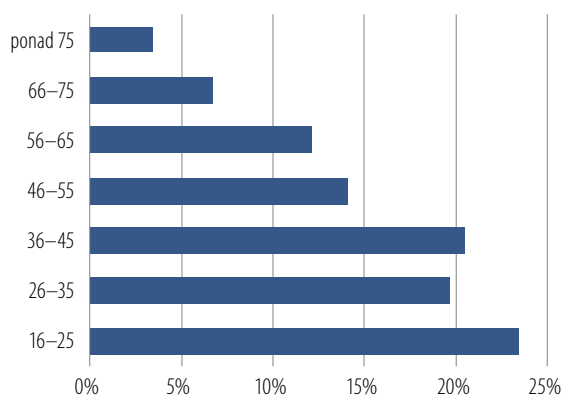
Rozdział IX Społeczeństwo obywatelskie

Wykres 75. Liczba głosujących w II edycji BO WM w podziale na powiaty

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 76. Wiek głosujących w II edycji BO WM

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 38. Zwycięskie zadania w II edycji BO WM w podziale na subregiony

Subregion Krakowski Obszar Metropolitalny (powiaty: krakowski (bez miasta Kraków), proszowicki, miechowski, wielicki)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Rozwój szkolenia piłki nożnej w K.S. Wiarusy Igołomia oraz zakup sprzętu sportowego	3 226	99 885,00
Rusz się z domu!, czyli najciekawsze wydarzenia sportowe w twojej okolicy	2 204	400 000,00
Profesjonalne sportowe badania lekarskie dla dzieci z małopolskich klubów piłkarskich	2 153	399 750,00
Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców wsi Przesławice i Waganowice poprzez budowę zatok autobusowych i chodników przy dw. 775	2 117	400 000,00

Subregion Sądecki (miasto Nowy Sącz, powiaty: nowosądecki, gorlicki, limanowski)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Łącko folklorem kwitnące	4 447	100 000,00
Aktywne społeczeństwo	2 641	313 987,00
Ratujmy noworodki	2 312	390 000,00
Rozwój i promocja zespołu Dolina Słomki. Zakup strojów lachowskich, wydanie płyty z okazji 10-lecia zespołu	1 681	76 050,00
Strefa turystyczno-wypoczynkowa wraz z imprezą inauguracyjną sezon letni	1 644	100 000,00
Nadpopradzka szkoła dawności. Od przedszkola do seniora	1 524	100 000,00
Szkoła nadpopradzkiej tradycji i kultury	1 364	100 000,00
Twórczo, kreatywnie i kolorowo. Warsztaty, kursy i plenery artystyczne dla społeczności lokalnej	1 279	99 800,00
Zwiększenie szans edukacyjnych uczniów gorlickich szkół podstawowych poprzez naukę szybkiego czytania	1 272	91 800,00

Subregion tarnowski (miasto Tarnów, powiaty: tarnowski, dąbrowski, brzeski, bocheński)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Z gwiazdami... nie tylko zaczytani	5 789	400 000,00
Gmina Tarnów w formie	3 265	81 000,00
Tarnów Polskiej Piosenki	2 990	400 000,00
Zajęcia warsztatowe z robotyki przy Szkole Podstawowej w Radłowie	2 859	88 000,00
Nasadzenie krzewów w pasie drogi nr 977 i urządzenie skarpy w miejscowości Poręba Radlna	2 479	77 765,00
Budowa parkingu przy DW 977 w m. Zborowice	1 876	97 208,00
Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 980 – w m. Rzepiennik Strzyżewski	1 838	99 880,00
My też możemy razem – integracja mieszkańców powiatu brzeskiego a w szczególności Dobrociesza I Wojakowej	1 437	100 000,00

Subregion podhalański (powiaty: suski, tatrzański, nowotarski, wadowicki, myślenicki)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Innowacyjne rozwiązania dla aktywnego starzenia się, rehabilitacji i utrzymania dobrego zdrowia przez cały rok	2 313	393 800,00
Pełnosprawni przez sport 2018 – całoroczne treningi sportowe dla osób z niepełnosprawnością	1 879	100 000,00
Zdrowie zaklęte w działaniu! Ech, chyba warto...	1 694	206 645,00
Profilaktyka raka płuc w powiecie myślenickim	1 684	100 000,00
Projekt przebudowy drogi wojewódzkiej DW 953	1 634	100 000,00
Agregat pompowy spalinyowy na przyczepie o max. wyd. 400–700 m ³ /godz.	1 589	120 000,00

Subregion podhalański (powiaty: suski, tatrzański, nowotarski, wadowicki, myślenicki)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Modernizacja dwóch przejść dla pieszych w ciągu DW 955 w m. Jawornik poprzez oznakowanie aktywną informacją wizualną wraz z doświetleniem dla poprawy bezpieczeństwa	1 501	100 000,00
Programowanie to język przyszłości. Warsztaty edukacyjne dla dzieci z programowania i robotyki	1 438	100 000,00
Rozwój psychofizyczny młodego pokolenia przy stole pingpongowym i na boisku piłki siatkowej	1 353	98 000,00

Subregion Małopolska Zachodnia (powiaty: oświęcimski, chrzanowski, olkuski)

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Integracja szansą na lepszą przyszłość – integracja dziecka niepełnosprawnego w różnych aspektach życia społecznego	4 242	99 737,00
Dofinansowanie szkolenia dzieci i młodzieży przez Uczniowski Klub Łyżwiarstwa Figurowego UNIA w Oświęcimiu	3 631	99 800,00
Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej 780 w miejscowości Brodła przy ul. Galicyjskiej, powiat chrzanowski, gmina Alwernia	2 664	99 782,00
Budowa chodnika w ciągu DW 949 w m. Osiek	2 195	100 000,00
Odwodnienie DW 780 w m. Poręba Żegoty odc. 120 km 0+700 – 0+880 str. prawa	2 119	100 000,00
Ja wam pokażę – kreatywne dzieciaki! Program inspirujących zajęć dodatkowych dla uczniów olkuskich szkół podstawowych	2 107	96 030,00
XXI wiek dla pacjenta w Jaroszwcu – zakup kriokomory, sprzętu rehabilitacyjnego	1 966	376 000,00
Radość tworzenia bez barier – bezpłatne zajęcia taneczno-akrobatyczne	1 580	100 000,00
Rehabilitacja drogą do sprawności	1 431	100 000,00
Edukacja bardzo kulturalna	1 314	86 200,00
Warsztat miejski – zmień swoje otoczenie!	933	75 600,00

Subregion Miasto Kraków

Nazwa zadania	Liczba głosów	Koszt zadania
Robimy tlen – drzewa dla Krakowa	5 210	201 000,00
Fantastyczny Kraków. Literatura w mieście i miasto w literaturze	2 683	360 000,00
Siatkówka w Krakowie – ogólnorozwajowe zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży z elementami siatkówki II edycja	2 340	262 980,00
Małopolska Akademia Kobiecego Futbolu, II edycja 2018–2019	1 822	280 000,00
Książkomat do całodobowego odbioru zarezerwowanych książek i zakup nowości czytelniczych dla Biblioteki przy ul. Rajskiej	1 440	212 000,00

Źródło: Opracowanie własne.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Tomasz Kwiatkowski, Maksymilian Skóra, Barbara Surmacz

— podsumowanie

- Wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących w Małopolsce w 2016 roku wyniosła 147 903 mln zł, co w przeliczeniu na mieszkańca daje 43 806 zł.
- Udział Małopolski w tworzeniu ogólnokrajowego PKB wynosi 8% i niezmiennie plasuje region na pozycji 5.
- W województwie małopolskim na koniec 2017 roku zarejestrowanych było w systemie REGON łącznie 380 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu z rokiem 2016 nastąpił wzrost liczby podmiotów o 8,9 tys., a więc o 2,3%. Na 1 000 mieszkańców zarejestrowanych było 112 przedsiębiorstw, co stanowi wynik równy średniej krajowej.
- Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej w 2017 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, znajdowało się w granicach miasta Krakowa – 138,5 tys., tj. 36,4% ogółu podmiotów zlokalizowanych w całej Małopolsce.
- W 2017 roku najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną w skali Małopolski odznaczały się miasta na prawach powiatu, tj. Kraków, Nowy Sącz oraz Tarnów. Stosunkowo dobry wynik w porównaniu do pozostałych obszarów terytorialnych zajęły też powiaty: krakowski, olkuski, oświęcimski oraz wielicki.
- 2016 rok był pierwszym od czasu kryzysu finansowego pod koniec ubiegłej dekady, w którym, tak w skali Małopolski, jak i kraju, odnotowano zwiększenie udziału firm przemysłowych i usługowych ponoszących nakłady na innowacje w ogóle przedsiębiorstw.
- Udział nakładów innowacyjnych małopolskich firm stanowił 9,9% analogicznych nakładów krajowych i był to, ex aequo ze Śląskiem, drugi najwyższy wynik.
- Spośród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych w Małopolsce, w latach 2014–2016 po wsparcie publiczne sięgnęło co trzecie (34,7%). Był to najwyższy wynik w kraju.
- Do końca marca 2018 roku małopolskie firmy złożyły do Regionalnego Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój 454 projekty wpisujące się w krajowe inteligentne specjalizacje. Większą aktywność aplikacyjną wykazały województwa śląskie (473) i mazowieckie (988).
- Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w 2016 roku osiągnęła 1 418,9 mln USD i była wyższa o ponad 200 mln USD w stosunku do wartości w 2015 roku, która wynosiła 1 196,1 mln USD.
- Podobnie jak w całym okresie 1989–2016, tak w latach 2015 i 2016 największe nakłady inwestycji zagranicznych trafiły do Krakowa – odpowiednio 53% i 75% całości strumienia inwestycji w województwie małopolskim.
- W 2016 roku eksport w Małopolsce wyniósł 8 839 mln euro, a import 8 880 mln euro. W obu wartościach województwo zajęło 6. miejsce w skali kraju.
- Liczba eksporterów wzrosła o 185 firm, osiągając poziom 3 569 eksporterów, a importerów przekroczyła 4 tysiące (4 169).

1. Produkt Krajowy Brutto

Na podstawie danych GUS wartość produktu krajowego brutto (w cenach bieżących) w 2016 roku w Małopolsce wyniosła 147 903 mln złotych. Oznacza to, iż w skali roku wzrosła o 4,1%. Wartość krajowego PKB oszacowano na 1 858 468 mln złotych, co stanowi wzrost o 3,3% procent w porównaniu do roku 2015. Dynamika wzrostu PKB tak w Małopolsce jak i w skali kraju wyhamowała po raz pierwszy od roku 2013.

Tabela 39. Wartość i dynamika PKB w Polsce i Małopolsce (w mln zł)

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
PKB w mln zł (ceny bieżące)				
Polska	1 656 895	1 719 769	1 799 392	1 858 468
Małopolska	128 119	134 008	142 109	147 903
Dynamika PKB w cenach bieżących (%) (rok poprzedni – 100)				
Polska	101,7	103,8	104,6	103,3
Małopolska	102,4	104,6	106,0	104,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo małopolskie niezmiennie od lat plasuje się na 5. miejscu pod względem wartości wypracowanego PKB, które od 2013 roku wzrosło o niemal 20 mln zł. Pierwsze jest mazowieckie, następnie śląskie, wielkopolskie i dolnośląskie. W 2016 roku 7 województw osiągnęło wartość PKB powyżej 100 mln zł, a Mazowsze po raz pierwszy przekroczyło 400 mln.

Tabela 40. Wartość PKB w województwach (w mln zł)

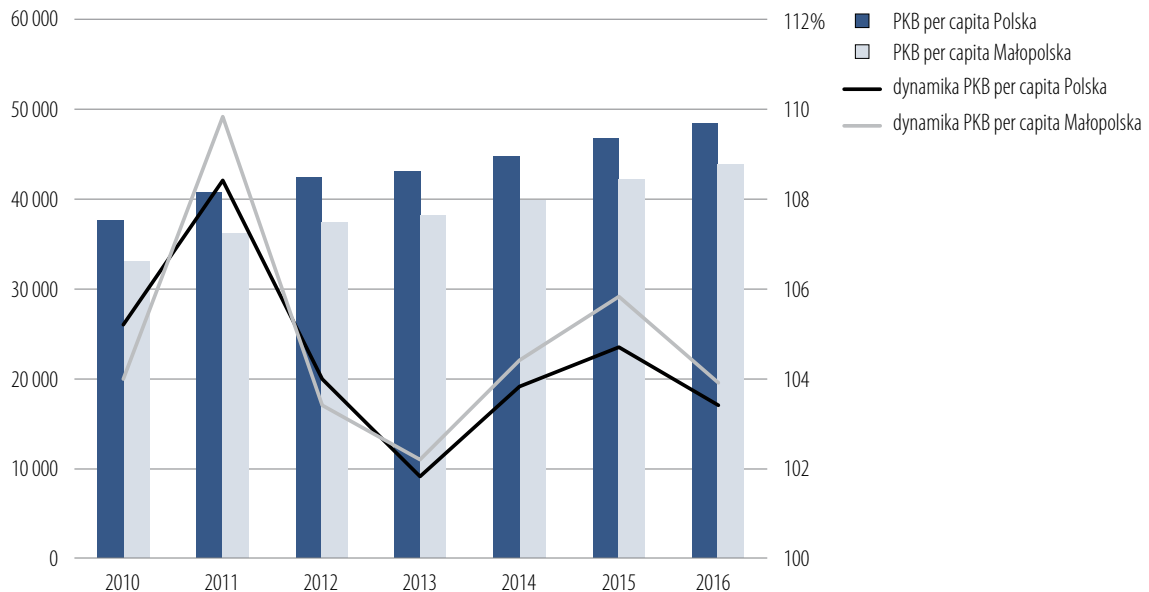
Lp.	Województwo	2013	2014	2015	2016
PKB w mln zł (ceny bieżące)					
1.	mazowieckie	366 349	381 563	398 864	413 739
2.	śląskie	206 348	213 589	222 806	228 727
3.	wielkopolskie	159 837	166 510	176 442	183 514
4.	dolnośląskie	140 251	145 512	151 668	155 577
5.	małopolskie	128 119	134 008	142 109	147 903
6.	łódzkie	101 077	104 960	109 353	112 290
7.	pomorskie	95 039	97 833	103 608	108 227
8.	kujawsko-pomorskie	73 880	76 063	79 730	82 238
9.	podkarpackie	65 107	67 352	70 577	72 495
10.	lubelskie	65 786	67 111	68 743	71 198
11.	zachodniopomorskie	61 651	64 356	67 816	69 263
12.	warmińsko-mazurskie	44 573	46 191	47 853	49 580
13.	świętokrzyskie	39 876	41 304	42 636	43 410
14.	lubuskie	36 582	38 416	39 814	41 310
15.	podlaskie	37 538	38 608	39 602	40 688
16.	opolskie	34 882	36 393	37 774	38 307

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2016 roku wypracowano w Małopolsce 8% krajowego PKB, co oznacza niewielki wzrost w skali roku o 0,1 p.p.. Największy udział w tworzeniu krajowego PKB ma Mazowsze (22,2%) co jest wartością identyczną jak w roku poprzednim. Dwucyfrowy udział w tworzeniu PKB ma jeszcze tylko śląskie z 12,3%. Pierwsze pięć województw (w tym Małopolska) tworzą aż 60,8% ogólnopolskiego PKB.

Wartość PKB w 2016 przypadająca na jednego mieszkańca Małopolski (per capita) wyniosła 43 806 zł i jest niższa niż średnia dla kraju (48 368 zł). Jednak PKB małopolskie od 2013 charakteryzuje się szybszym wzrostem względem średniej dla Polski. W skali kraju plasuje to małopolskie na niezmiennym, 7 miejscu. Wartość PKB na mieszkańca wyższą od średniej krajowej uzyskały województwa mazowieckie, dolnośląskie, wielkopolskie i śląskie.

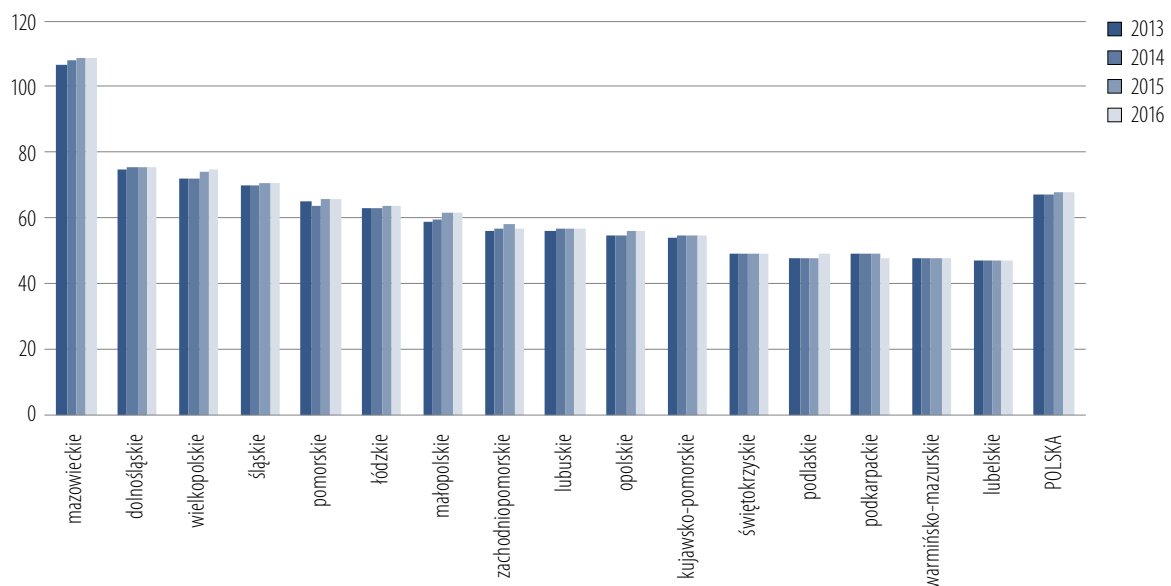
Wykres 77. Wartość i dynamika PKB per capita w Polsce i Małopolsce (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W standardzie siły nabywczej (PPS) Małopolska osiągnęła 62% średniej unijnej, a 6 innych województw osiągnęło lepszy wynik. Jedynie województwo mazowieckie ma wynik wyższy od średniej unijnej. Średnia dla całego kraju to 68% i poza Mazowszem przekroczyły ją województwa dolnośląskie, wielkopolskie i śląskie.

Wykres 78. PKB per capita w standardzie siły nabywczej (PPS) w porównaniu do średniej UE 28 (średnia UE = 100%)

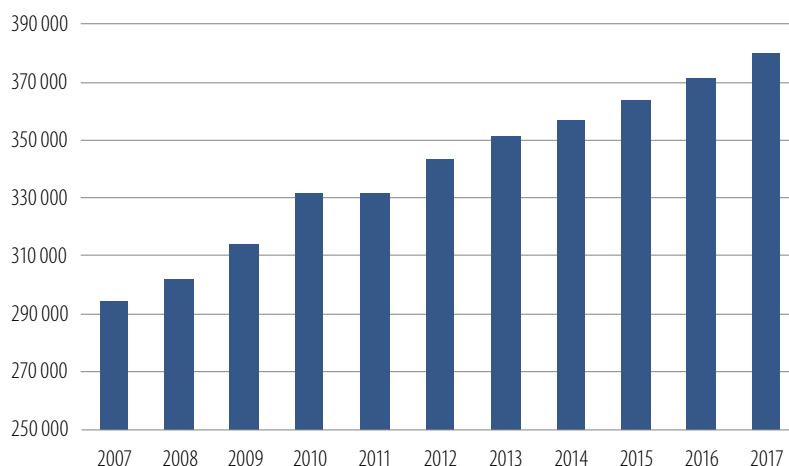

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

2. Przedsiębiorczość

W województwie małopolskim na koniec 2017 roku zarejestrowanych było w systemie REGON łącznie 380,0 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu z rokiem 2016 nastąpił wzrost liczby podmiotów o 8,9 tys., a więc o 2,3%. Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Małopolski stanowiły w 2017 roku 8,8% ogółu podmiotów w skali kraju (4 309,8 tys.). Tym samym województwo małopolskie, podobnie jak w latach ubiegłych, uplasowało się w rankingu województw na korzystnym 4. miejscu za regionami: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Pozytywny jest fakt, że od kilku lat zarówno na terenie Małopolski, jak i całego kraju, obserwuje się systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON.

Wykres 79. Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON w województwie małopolskim

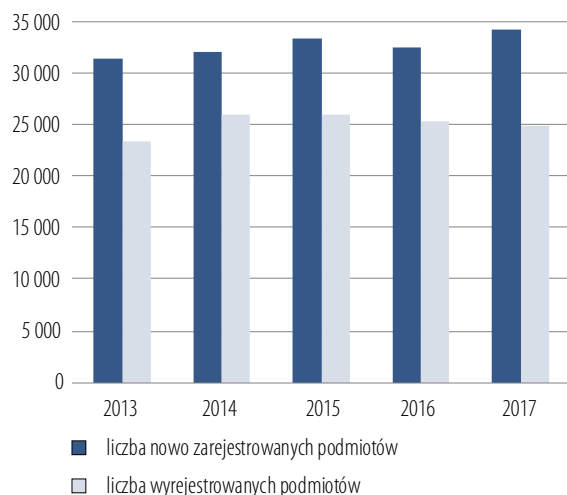

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Pod względem struktury własności, zdecydowaną przewagą podobnie jak w latach ubiegłych w województwie małopolskim odznacza się sektor prywatny skupiający 369,1 tys. podmiotów (tj. 98,1% ogółu). W ramach sektora publicznego natomiast zarejestrowanych było 7,1 tys. podmiotów, stanowiących 1,9% ogółu. W ujęciu rocznym odnotowano przyrost podmiotów z sektora prywatnego o 2,5%, natomiast w przypadku podmiotów z sektora publicznego zanotowano nieznaczny spadek.

W Małopolsce w 2017 roku zarejestrowanych zostało 34,0 tys. nowych podmiotów gospodarczych, co oznacza wzrost o 4,7% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Wyrejestrowanych zostało natomiast 24,9 tys. podmiotów, a więc o 1,2% mniej niż w 2016 roku.

Wykres 80. Liczba nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

■ liczba nowo zarejestrowanych podmiotów
 □ liczba wyrejestrowanych podmiotów

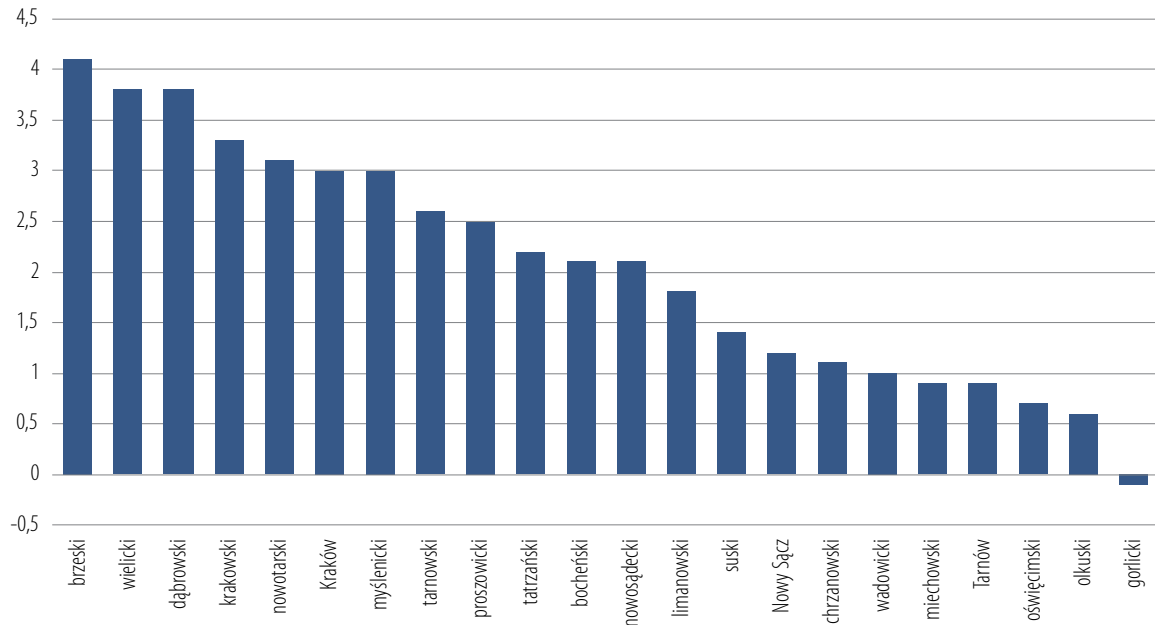
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przekroju na poszczególne powiaty, należy zaznaczyć, że najwięcej z nich niezmiennie od kilku lat znajduje się w granicach miasta Krakowa. W 2017 roku ich liczba wyniosła 138,5 tys., a więc 36,4% ogółu podmiotów zlokalizowanych w całej Małopolsce. Na wysokich pozycjach pod tym względem uplasowały się też powiaty: krakowski (30,3 tys., tj. 8,0%), wadowicki (16,5 tys., tj. 4,3%), nowosądecki i nowotarski (oba po 16,1 tys., tj. 4,2%). Powiaty charakteryzujące się natomiast najmniejszą liczbą podmiotów zarejestrowanych na koniec 2017 roku to: miechowski (4,5 tys., tj. 1,2%), proszowicki (3,5 tys., tj. 0,9%) oraz dąbrowski (3,3 tys., tj. 0,9%).

W porównaniu z rokiem ubiegłym niewielki spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej odnotowano jedynie w powiecie gorlickim (o 0,1%). W przypadku pozostałych powiatów, w tym miast

na prawach powiatu, liczba podmiotów gospodarki narodowej uległa natomiast zwiększeniu. Największy wzrost w 2017 roku odnotowano w powiecie brzeskim (4,1%), a także w powiatach: wielickim i dąbrowskim (oba po 3,8%), krakowskim (3,3%), nowotarskim (3,1%) oraz myślenickim i Krakowie (oba po 3,0%).

Wykres 81. Dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BD.

Jeśli chodzi o liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2017 roku w skali regionu małopolskiego, najwięcej z nich dotyczyło powiatów: Krakowa (11,9 tys.), krakowskiego (2,6 tys.) oraz nowosądeckiego (1,9 tys.). Największą dynamiką wzrostu w porównaniu do roku ubiegłego charakteryzowały się natomiast powiaty: dąbrowski (24,4%), myślenicki (17,7%) oraz brzeski (16,3%). W porównaniu do roku poprzedniego ujemny wskaźnik z zakresu liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych odnotowano natomiast w powiecie miechowskim (-11,3%) oraz gorlickim (-6,3%).

W przypadku liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, w stosunku do roku poprzedniego wzrost nastąpił jedynie w powiatach: limanowskim (13,9%), chrzanowskim (8,7%), tarnowskim (6,9%), suskim (4,9%) oraz nowosądeckim (1,4%). W pozostałych częściach województwa małopolskiego liczba wyrejestrowanych podmiotów w analizowanym roku uległa zmniejszeniu.

Tabela 41. Liczba nowozarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie małopolskim

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2016 roku	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2017 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) r./r.	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2016 roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2017 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) r./r.
bocheński	757	824	8,9	656	637	-2,9
brzeski	646	751	16,3	531	491	-7,5
chrzanowski	869	1 009	16,1	807	877	8,7
dąbrowski	312	388	24,4	256	250	-2,3
gorlicki	789	739	-6,3	724	716	-1,1
krakowski	2 449	2 643	7,9	2 012	1 911	-5,0
limanowski	1 098	1 147	4,5	820	934	13,9

Rozdział I Potencjał gospodarczy

Powiat	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2016 roku	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w 2017 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) r./r.	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2016 roku	Liczba podmiotów wyrejestrowanych w 2017 roku	Wskaźnik dynamiki (w %) r./r.
miechowski	346	307	-11,3	270	264	-2,2
myślenicki	1 005	1 183	17,7	834	830	-0,5
nowosądecki	1 853	1 880	1,5	1 515	1 536	1,4
nowotarski	1 604	1 849	15,3	1 423	1 366	-4,0
olkuski	778	806	3,6	798	723	-9,4
oświęcimski	989	1071	8,3	1 022	961	-6,0
proszowicki	317	324	2,2	244	232	-4,9
suski	647	681	5,3	514	539	4,9
tarnowski	1 245	1 342	7,8	968	1 035	6,9
tatrzański	861	909	5,6	715	679	-5,0
wadowicki	1 181	1 218	3,1	1 051	1 034	-1,6
wielicki	1 245	1 327	6,6	1 020	953	-6,6
Kraków	11 755	11 898	1,2	7 519	7 507	-0,2
Nowy Sącz	812	832	2,5	734	707	-3,7
Tarnów	893	917	2,7	826	766	-7,3
Małopolska	32 451	34 045	4,9	25 259	24 948	-1,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Mając na uwadze liczbę zatrudnionych pracowników w poszczególnych podmiotach gospodarki narodowej na terenie województwa małopolskiego, podobnie jak w latach ubiegłych w 2017 roku zdecydowaną przewagą odznaczały się mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób – w rejestrze REGON odnotowano ich 364,1 tys. Na drugim miejscu znalazły się tzw. małe podmioty gospodarcze zatrudniające od 10 do 49 pracowników (13,1 tys.). Przedsiębiorstwa średnie o liczbie zatrudnionych w granicach 50–249 uplasowały się na kolejnym miejscu z wynikiem 2,4 tys. Stosunkowo najmniejszy udział, podobnie jak w latach poprzednich, odnotowano natomiast w przypadku dużych podmiotów gospodarczych zatrudniających powyżej 250 osób – 344 przedsiębiorstwa, z czego firm zatrudniających powyżej 1 000 osób funkcjonowało na terenie Małopolski jedynie 53.

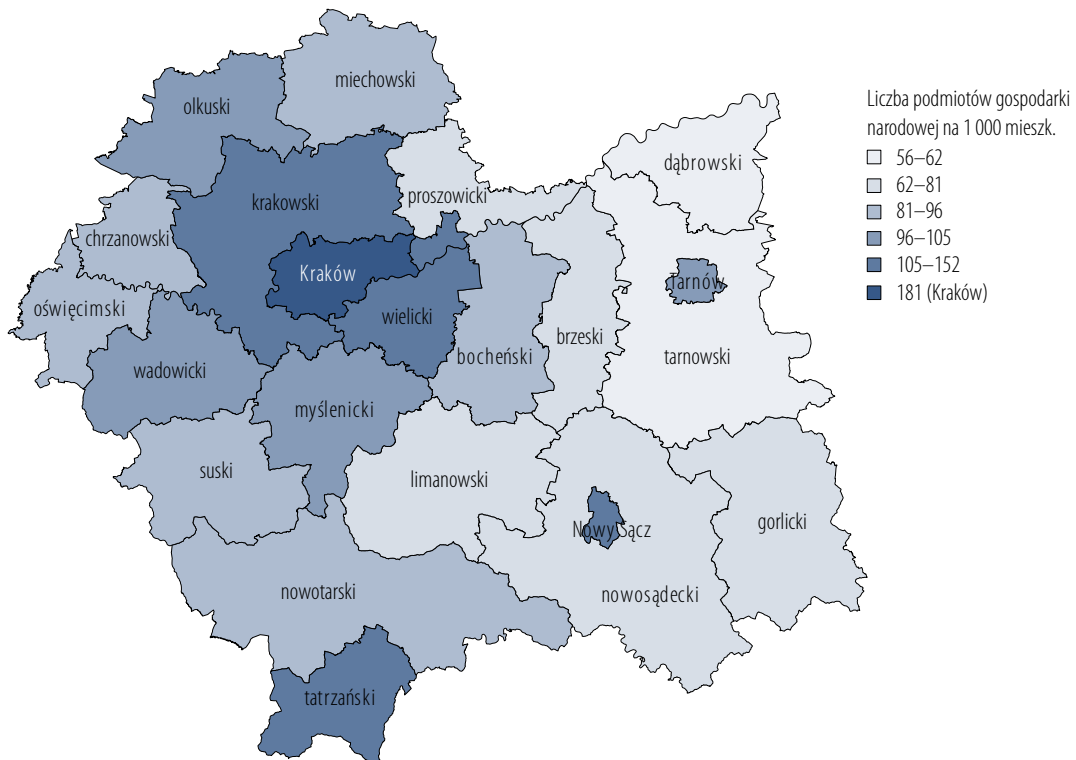
Tabela 42. Podmioty gospodarki narodowej w Małopolsce (stan na 31 grudnia 2017 roku)

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1 000 osób	Przedziały zatrudnienia				
			do 9	10–49	50–249	250–999	powyżej 1 000
bocheński	8 895	84	8 507	326	56	5	1
brzeski	6 857	74	6 574	250	32	1	0
chrzanowski	11 862	94	11 365	409	80	8	0
dąbrowski	3 339	56	3 176	146	15	2	0
gorlicki	7 837	72	7 469	306	55	6	1
krakowski	30 334	110	29 221	946	148	17	2
limanowski	10 054	77	9 639	348	61	4	2

Powiat	Liczba podmiotów	Liczba podmiotów na 1 000 osób	Przedziały zatrudnienia				
			do 9	10–49	50–249	250–999	powyżej 1 000
miechowski	4 468	91	4 315	135	17	1	0
myślenicki	12 689	100	12 258	360	67	3	1
nowosądecki	16 058	75	15 407	568	79	4	0
nowotarski	16 063	84	15 393	582	80	7	1
olkuski	11 821	105	11 316	424	73	7	1
oświęcimski	14 227	92	13 678	440	97	10	2
proszowicki	3 544	81	3 388	131	24	1	0
suski	8 061	96	7 768	244	45	4	0
tarnowski	12 575	62	12 014	495	61	4	1
tatrzański	10 316	152	10 020	264	31	1	0
wadowicki	16 496	103	15 825	537	119	15	0
wielicki	14 597	117	14 062	451	76	8	0
Kraków	138 515	181	132 504	4 910	909	156	36
Nowy Sącz	9 863	117	9 346	391	112	11	3
Tarnów	11 549	105	10 897	486	148	16	2
Małopolska	380 020	112	364 142	13 149	2 385	291	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Mapa 29. Poziom przedsiębiorczości Małopolan wg stanu na koniec 2017 roku

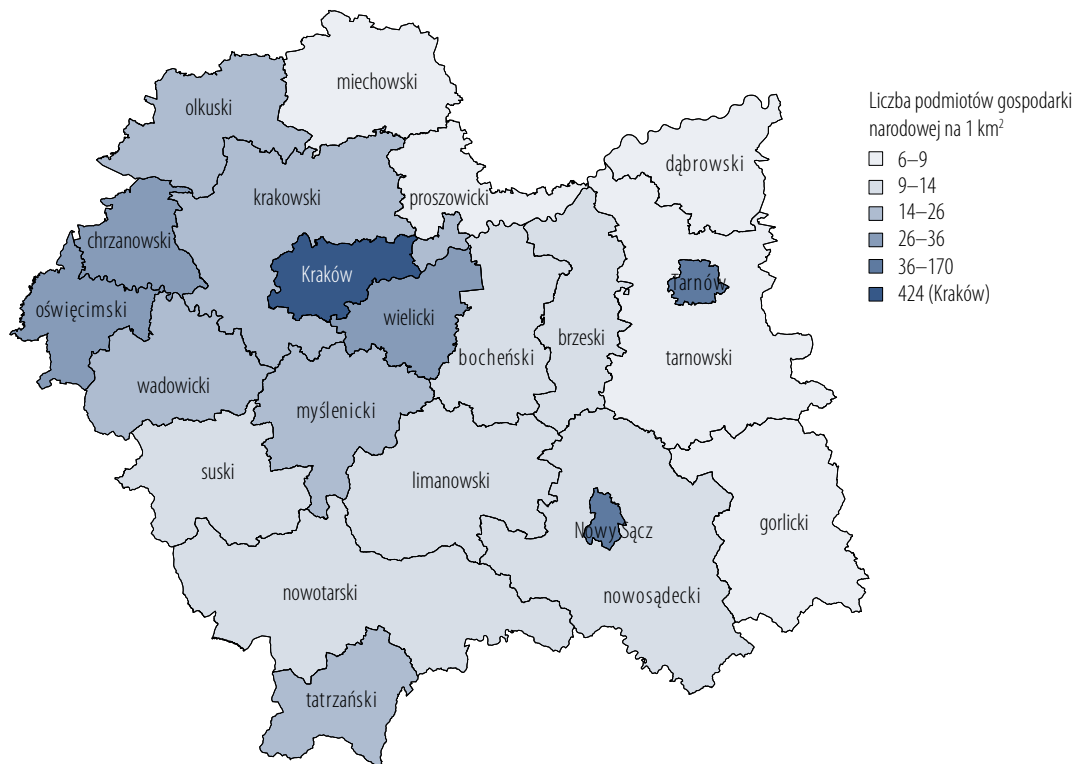

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W 2017 roku średnio na 1 000 mieszkańców województwa małopolskiego zarejestrowanych było 112 przedsiębiorstw, co oznacza niewielki wzrost w tym względzie w stosunku do roku ubiegłego. Wynik ten jest jednocześnie równy średniej krajowej. W przekroju na poszczególne powiaty, największym poziomem przedsiębiorczości niezmiennie od kilku lat odznaczają się mieszkańcy m. Krakowa (181 podmiotów gospodarczych przypadających na 1 000 osób). Na drugim miejscu, podobnie jak w roku poprzednim, uplasował się pod tym względem powiat tatrzański z wynikiem 152, na co znaczny wpływ ma rozwój przedsiębiorstw z branży turystycznej, z naciskiem na sekcję związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Wysoki poziom miały także Nowy Sącz i powiat wielicki (oba po 117), powiaty krakowski (110) i olkuski oraz Tarnów (oba po 105) oraz powiat wadowicki (103), a więc zarówno pozostałe miasta na prawach powiatu, jak i powiaty sąsiadujące ze stolicą Małopolski. Najmniejszy wskaźnik w tym kontekście uzyskały natomiast powiaty: tarnowski (62) oraz dąbrowski (56).

Pod względem koncentracji podmiotów gospodarczych w 2017 roku w skali województwa małopolskiego liderem niezmiennie pozostało Kraków (424 przedsiębiorstw przypadających na 1 km²). Na dalszych miejscach uplasowały się natomiast pozostałe miasta na prawach powiatu, tj. Nowy Sącz (170) i Tarnów (160). Pod względem zagęszczenia podmiotów gospodarczych pozytywnie na tle regionu wyróżniają się także powiaty: wielicki (36), oświęcimski (35) oraz chrzanowski (32). Najniższe wskaźniki w tym względzie cechują natomiast powiaty o charakterze rolniczym, a więc: miechowski (7) i dąbrowski (6).

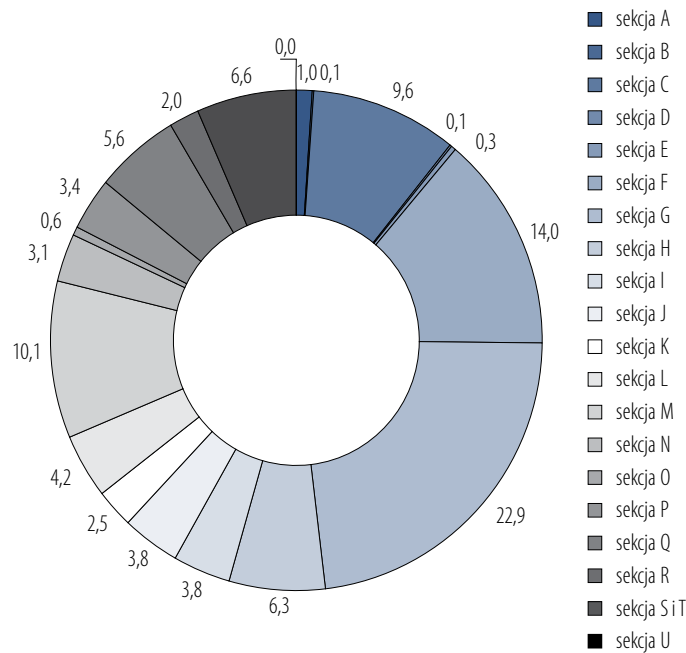
Mapa 30. Koncentracja podmiotów gospodarczych w województwie małopolskim wg stanu na koniec 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Analizując liczbę podmiotów gospodarki narodowej w przekroju na poszczególne sekcje PKD, można zauważyć, że w 2017 roku największą dominacją odznaczały się przedsiębiorstwa wykonujące działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym (sekcja G) – 87,2 tys., budownictwem (sekcja F) – 53,1 tys. oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M) – 38,5 tys. Najmniejszy udział natomiast odnotowano w przypadku sekcji: U, D, B oraz E.

W odniesieniu do skali kraju, województwo małopolskie charakteryzuje się przewagą z zakresu liczby podmiotów gospodarki narodowej działających w większości sekcji, w tym przewaga ta szczególnie widoczna jest w zakresie: budownictwa, przetwórstwa przemysłowego, zakwaterowania i usług gastronomicznych, działalności profesjonalnej naukowej i technicznej etc.

Wykres 82. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji PKD w Małopolsce na koniec 2017 roku

Legenda:

Sekcja Działalność

A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	górnictwo i wydobywanie
C	przetwórstwo przemysłowe
D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	budownictwo
G	handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle
H	transport i gospodarka magazynowa
I	zakwaterowanie i usługi gastronomiczne
J	informacja i komunikacja

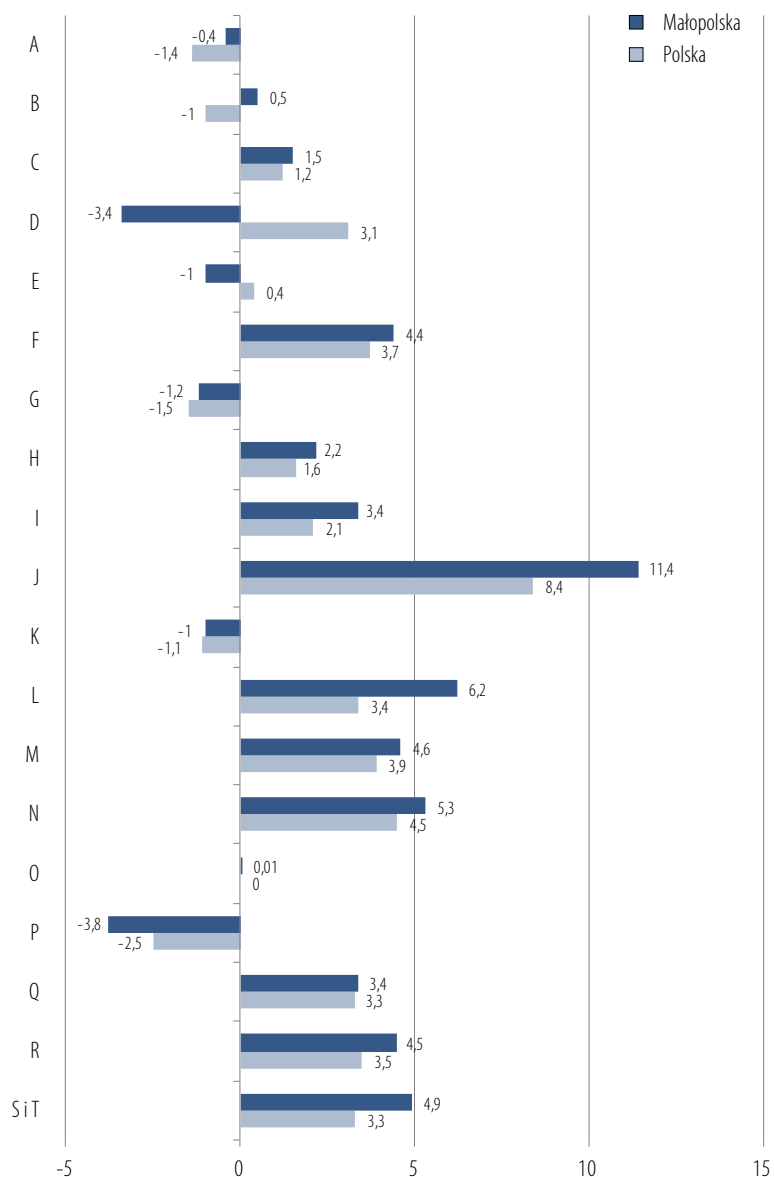
Sekcja Działalność

K	finansowa i ubezpieczeniowa
L	obsługa rynku nieruchomości
M	profesjonalna, naukowa i techniczna
N	w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
O	administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
P	edukacja
Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	pozostała działalność usługowa
T	gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

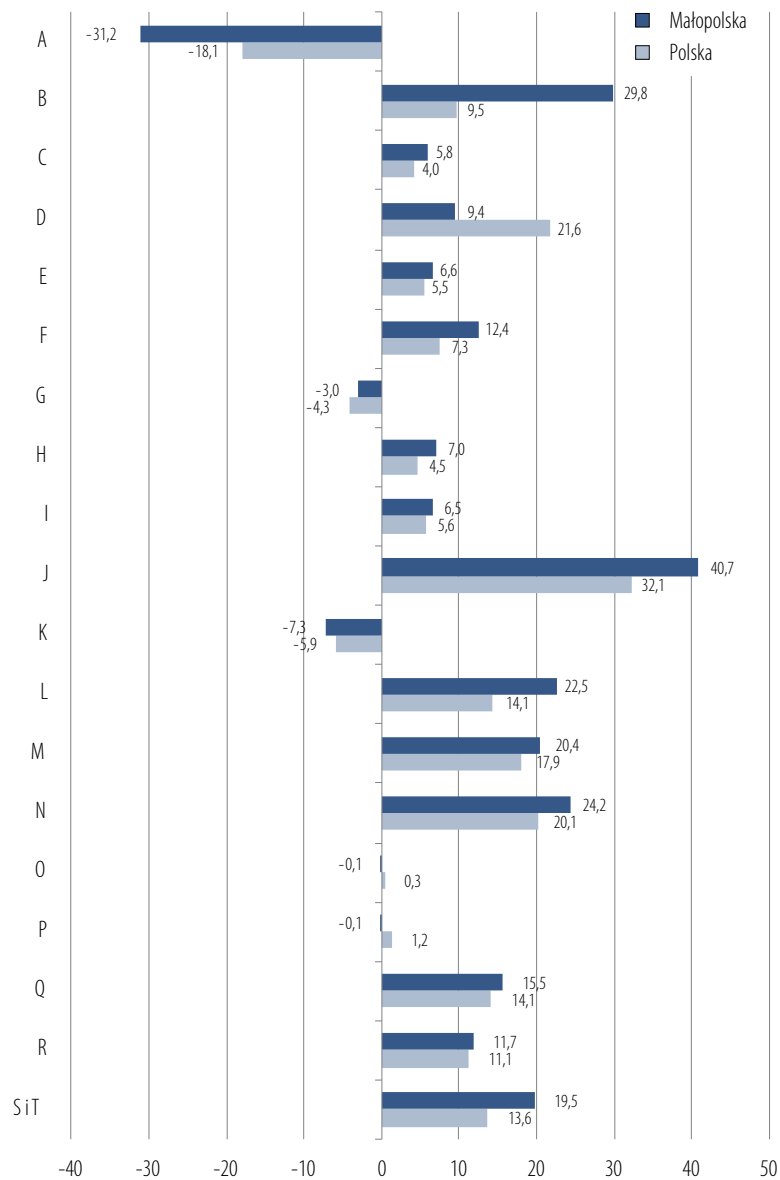
Pod względem dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem, zarówno w skali Małopolski, jak i całego kraju, obserwuje się od kilku lat w tym względzie tendencję wzrostową. Jeśli chodzi o przekrój na poszczególne sekcje, największy wzrost w latach 2016–2017 nastąpił w Małopolsce w przypadku działalności związanej z informacją i komunikacją (sekcja J) – 11,4% oraz obsługą rynku nieruchomości (sekcja L) – 6,2%. Wysoki wzrost odnotowano także w ramach usług administrowania i działalności wspierającej (sekcja N) – 5,3% oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – 4,6%. Wskaźniki ujemne dotyczyły jedynie sześciu sekcji PKD, w tym największy spadek odnotowano w działalności edukacyjnej (sekcja P) – (-3,8%) oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną etc. (sekcja D) – (3,4%).

Wykres 83. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i w Polsce wg sekcji PKD w latach 2016–2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Jeśli chodzi natomiast o dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych w dłuższej perspektywie czasowej, tj. w latach 2013–2016, to najczęściej przedsiębiorstw zarówno w województwie małopolskim, jak i w Polsce przybyło w przypadku działalności informacyjnej i komunikacyjnej (sekcja J) – odpowiednio 40,7% oraz 32,1%. W skali Małopolski na drugim miejscu uplasowało się górnictwo i wydobywanie (sekcja B) – 29,8%, a w dalszej kolejności: usługi administrowania i działalność wspierająca (sekcja N) – 24,2% oraz obsługa rynku nieruchomości (sekcja L) – 22,5%. W analizowanym przedziale czasu największy spadek liczby przedsiębiorstw zarówno w skali Małopolski, jak i całego kraju nastąpił natomiast w przypadku działalności związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A), tj. odpowiednio -31,2% oraz -18,1%. W Małopolsce pewien spadek odnotowano także w przypadku działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K), tj. -7,3% oraz handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G), tj. -3,0%.

Wykres 84. Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej w Małopolsce i w Polsce wg sekcji PKD w latach 2013–2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Według danych za 2017 rok, w ramach 20. edycji opracowywanego cyklicznie przez „Rzeczpospolitą” rankingu Lista 500, znalazło się 34 małopolskich przedsiębiorstw, co oznacza wzrost o 1 podmiot gospodarczy w tym względzie w stosunku do roku poprzedniego. Najwięcej firm, podobnie jak w latach ubiegłych, zlokalizowanych było na terenie m. Krakowa (58,8% wobec 57,6% w 2016 roku). W stosunku do roku poprzedniego, na liście pojawiło się kilka nowych przedsiębiorstw, w tym m.in. SumiRiko Poland Sp. z o.o. i Veracomp SA, zabrakło z kolei firm takich jak: Delphi Poland SA czy Orlen Południe SA.

Tabela 43. Przedsiębiorstwa z Małopolski ujęte w rankingu Lista 500 „Rzeczpospolitej” w 2017 roku (20. edycja).

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Pozycja w 2017 roku	Pozycja w 2016 roku	Przychody ze sprzedaży (w mld zł)	Zysk/strata netto (w mln zł)	Przeciętne zatrudnienie
1	BP Europa SE	Kraków	19	26	11,0	399,9	310
2	Tesco (Polska) Sp. z o.o.	Kraków	21	19	10,6	b.d.	b.d.
3	Grupa Azoty SA GK	Tarnów	29	33	9,6	488,8	14 373
4	Synthos SA GK	Oświęcim	44	71	6,9	b.d.	b.d.
5	Grupa Can-Pack SA	Kraków	59	56	6,2	511,4	6 032
6	Grupa Valeo	Skawina	65	64	5,5	353,5	6 801
7	Grupa Maspex	Wadowice	82	80	4,4	b.d.	7 191
8	Stalprodukt SA GK	Bochnia	98	113	3,5	275,4	6 009
9	Tele-Fonika Kable SA	Myślenice	101	–	3,4	39,8	2 544
10	Grupa Kęty SA GK	Kęty	128	147	2,6	236,6	4 858
11	Aptiv Services Poland SA	Kraków	135	128	2,6	101,3	4 831
12	Holding 1 SA SK	Kraków	152	–	2,2	b.d.	1 188
13	ZGH Bolesław SA GK	Bukowno	161	189	2,0	265,9	3 306
14	Polindus Sp. z o.o. GK	Kraków	216	276	1,5	23,6	590
15	Slovnaft Polska SA	Kraków	225	191	1,5	5,9	36
16	Alumetal SA GK	Kęty	226	244	1,5	70,7	695
17	Grupa Fakro	Nowy Sącz	243	233	1,4	b.d.	b.d.
18	Grupa PGD Sp. z o.o. Sp. k.	Kraków	267	249	1,2	b.d.	678
19	ComArch SA GK	Kraków	275	268	1,1	43,5	5 638
20	Mota-Engil Central Europe SA	Kraków	339	343	0,8	3,8	1 238
21	Newag SA	Nowy Sącz	349	324	0,8	29,7	1 730
22	Morele.net Sp. z o.o.	Kraków	375	–	0,7	0,6	174
23	Vistula Group SA GK	Kraków	391	427	0,7	43,2	2 447
24	Veracomp SA	Kraków	395	–	0,7	17,5	220
25	Consofrut Polska Sp. z o.o.	Kraków	408	447	0,6	8,6	265
26	MPEC Kraków SA	Kraków	419	437	0,6	31	714
27	Wawel SA	Kraków	419	406	0,6	113,3	966
28	Foodcare Sp. z o.o.	Zabierzów	474	482	0,5	20	762
29	MPK SA	Kraków	475	487	0,5	10,3	b.d.
30	ELIT Polska Sp. z o.o.	Kraków	482	477	0,5	-7,9	500
31	Wialan Langer i Wiatr Sp. j.	Tarnów	485	–	0,5	7,8	b.d.
32	SumiRiko Poland Sp. z o.o.	Wolbrom	487	–	0,5	-3,7	1 683
33	ZUE SA GK	Kraków	492	–	0,5	0,2	698
34	MPWiK SA	Kraków	496	–	0,5	47,3	1 172

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rankingu Lista 500 „Rzeczpospolitej” z 2017 roku (20. edycja).

W 2017 roku na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 131 instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój gospodarczy regionu. Głównym ich celem jest kreowanie sprzyjających warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, co przekłada się na rozwój przedsiębiorczości, a tym samym podnoszenie konkurencyjności Małopolski.

Na obszarze województwa małopolskiego wyróżnia się łącznie 15 kategorii IOB, zgodnie z aktualną klasyfikacją PARP¹, w ramach których największy udział w 2017 roku miały: biura karier (16,0%), ośrodki przedsiębiorczości (10,7%), instytucje badawcze, jednostki B+R i naukowe (10,7%) oraz centra i ośrodki innowacji (8,4%).

W Małopolsce identyfikuje się łącznie 6 grup usług świadczonych przez IOB, tj. informacyjne, doradcze, szkoleniowe, proinnowacyjne, finansowe oraz usługi w zakresie wsparcia technicznego. W 2017 roku IOB najczęściej świadczyły usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe. Najmniejsza część dotyczyła natomiast usług finansowych.

Z analizy rozmieszczenia IOB na terenie województwa małopolskiego w przekroju terytorialnym w 2017 roku wynika, że największa ich część (tj. ponad ¾) zlokalizowana była na terenie m. Krakowa. Na dalszych pozycjach znajdowały się pozostałe największe miasta na prawach powiatu, tj. m. Tarnów (7,6%) oraz m. Nowy Sącz (5,3%). W pozostałej części Małopolski lokują się natomiast jedynie pojedyncze IOB.

Mapa 31. Rozmieszczenie IOB na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

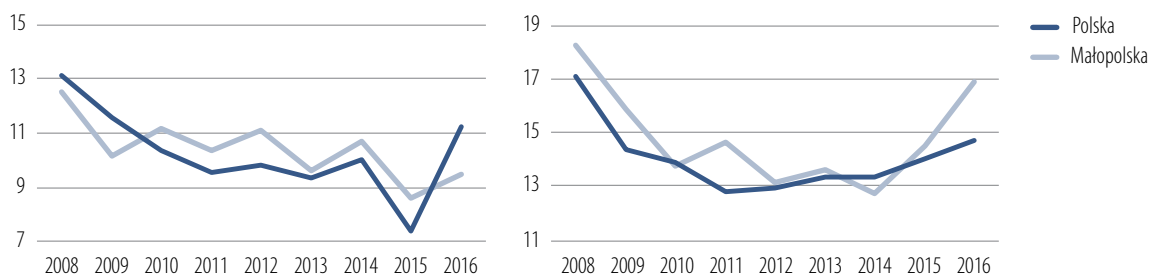
1. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, PARP, Warszawa 2012.

3. Innowacyjność przedsiębiorstw

2016 rok był pierwszym od czasu kryzysu finansowego pod koniec ubiegłej dekady, w którym, tak w skali Małopolski, jak i kraju, firmy przemysłowe i usługowe ponoszące nakłady na innowacje odnotowały zwiększenie udziału w ogóle przedsiębiorstw. Skok Małopolski był szczególnie wyraźny dla sektora przemysłowego – wyniósł niemal 17% (2,4 p.p.), co pozwoliło ugruntować regionowi przewagę nad wskaźnikiem krajowym (wzrost o 5%, czyli 0,7 p.p.). Obecnie województwo charakteryzuje się drugą najwyższą w kraju wartością wskaźnika wynoszącą 16,9%. Tymczasem w gronie regionalnych firm usługowych odnotowano odwrotną sytuację – wzrost krajowy był wyższy niż w Małopolsce (odpowiednio 51%, czyli 3,8 p.p. oraz 10%, czyli 0,9 p.p.), a odnotowana wartość udziału firm ponoszących nakłady na innowacje (11,2%) po raz pierwszy od 2009 roku przewyższyła wynik Małopolski (9,5%), który plasuje ją w połowie stawki regionów.

Dynamika trendu średniookresowego wykazuje, że wartości omawianych wskaźników (czyli dla firm przemysłowych i usługowych) nie odrobiły – w kraju i większości regionów, w tym w Małopolsce – stanów z 2008 roku. Przedsiębiorstwa przemysłowe ustabilizowały spadki około 2011 roku i obecnie, dzięki stabilnym, powolnym wzrostom są bliskie wyrównania poziomu sprzed dekady. Firmy usługowe notowały regres o wiele dłużej, a jego apogeum przyszło w 2015 roku (można je łączyć z okresem przejściowym między dwiema perspektywami finansowymi UE, a tym samym przestojem w stymulowaniu środkami publicznymi nakładów na działalność innowacyjną; firmy usługowe wydają się bardziej uzależnione od takiej pomocy niż przemysłowe). Od bicie z 2016 roku, mimo że zdecydowane, pozostawia firmy z wynikami dalekimi od tych sprzed dekady (dla Małopolski są one ponad 24%, a dla kraju niemal 15% niższe).

Wykres 85. Udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Nakłady na działalność innowacyjną w firmach w przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo wyniosły w 2016 roku w Małopolsce 2606 zł (ponad 550 zł, czyli niemal 30% więcej niż rok wcześniej), co dało regionowi drugie miejsce w kraju². Nakłady w skali Polski wynoszą 2260 zł, co oznacza spadek od poprzedniego roku o około 250 zł, czyli 10%. Udział nakładów innowacyjnych małopolskich firm stanowi 9,9% analogicznych nakładów krajowych i jest to ex aequo ze Śląskiem, drugi najwyższy wynik.

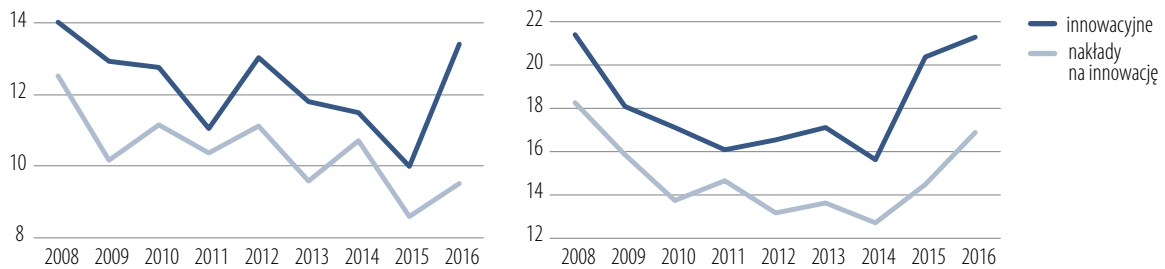
Nakłady na działalność innowacyjną, przypadające na jedno przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło nakłady na tego typu działalność, wyniosły w Małopolsce w 2016 roku 5,9 mln zł. W sektorze usług kształtowały się natomiast na poziomie 5,5 mln. Wyniki te plasowały region powyżej średnich dla kraju wynoszących odpowiednio 5,9 oraz 3,7 mln zł³.

Zestawienie małopolskich firm ponoszących nakłady na innowacje z tymi, które faktycznie innowacje wprowadziły (a więc określanymi mianem innowacyjnych) pokazują, że zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe, jak i usługowe bywają innowacyjne, nawet jeśli nie ponoszą wydatków na ten cel – wprowadzających innowacje jest bowiem stale więcej niż finansujących ją. W 2016 roku przewaga ta była wyjątkowo duża w sektorze usług i wyniosła rekordowe 40% (3,9 p.p.). Nieco (do 26%) zmalała natomiast przewaga w sektorze przemysłowym, który największą rozbieżność (także ok. 40%) odnotował w 2015 roku. Przedstawione relacje mają odzwierciedlenie na poziomie krajowym.

2. GUS wykazuje brak danych (stan na 6 IX 2018) dla dwóch województw – opolskiego i łódzkiego. Pierwsze rok wcześniej odnotowało niższe niż Małopolska nakłady na 1 osobę, drugie również wykazało brak danych.

3. GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014–2016*, Warszawa 2017, s. 72.

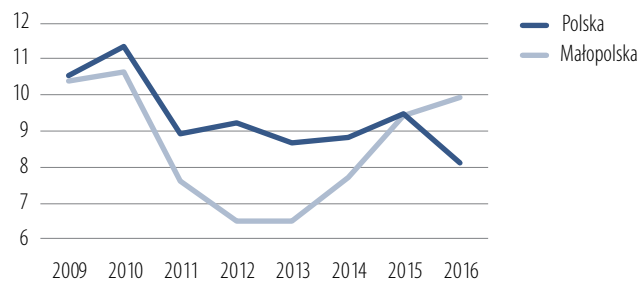
Wykres 86. Zestawienie udziału małopolskich przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną z udziałem przedsiębiorstw innowacyjnych – sektor usług (lewa strona), sektor przemysłowy (prawa strona) (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Dostępne dane dotyczące innowacyjności pozwalają dochodzić zależności między inwestycją w innowacje a zwrotem. Tak więc zwiększone (o 16,5%) w 2016 roku nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną w Małopolsce szły w parze ze wzrostem (o 4,9%) udziału przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych. W skali kraju taka zgodność nie wystąpiła – nakłady wzrosły o 5%, podczas gdy udział przychodów zmalał o 14,5%. Należy mieć na uwadze, że dane te nie pokazują bezpośredniego

Wykres 87. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych

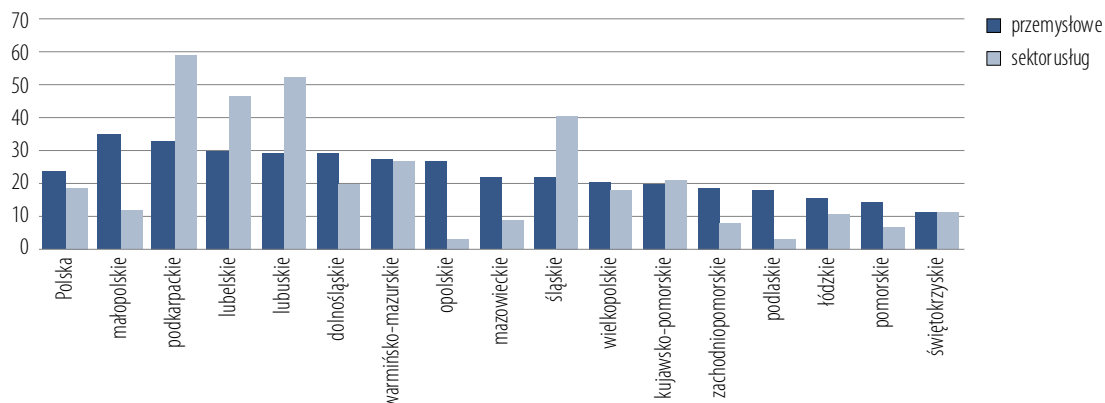
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

przełożenia nakładów na przychody, co jest konsekwencją, między innymi, odłożonego w czasie zwrotu z inwestycji w innowacje. Dodatkowo, przywołane nakłady wyrażone są w wartościach bezwzględnych, a przychody w zrelatywizowanych. Niezależnie od przyczyn warto zwrócić uwagę, że Małopolski udział przychodów z innowacji po raz pierwszy od niemal dekady przekroczył – w sektorze przemysłowym – analogiczny udział krajowy. Progres regionalny jest konsekwencją kilkuletniego już trendu wznoszącego.

Wobec nieoczywistego zwrotu z inwestycji w innowacje, przedsiębiorcy chętnie sięgają po wsparcie publiczne. W Małopolsce taka pomoc cieszyła się w ostatnich latach dużą popularnością. Wśród aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych, w latach 2014–2016 sięgnęła po nią co trzecia (34,7%) firma, co było najwyższym wynikiem w kraju. Region lideruje w tym zestawieniu trzeci rok z rzędu (wcześniej dla przedziałów lat 2012–2014 i 2013–2015). Rządziej z publicznego wsparcia innowacji korzystały firmy usługowe (11,9%). Na przestrzeni dwóch okresów czasowych (między przedziałem lat 2012–2014 a 2014–2016) ich odsetek spadł ponad trzykrotnie z poziomu 38,1%. Mimo że trend spadkowy we wsparciu firm usługowych ma wymiar krajowy, to dla porównywanego przedziału lat ogólnopolski wskaźnik wsparcia obniżył się zaledwie o 14%. Małopolska w zestawieniu udziałów wspartych firm przesunęła się w tym czasie z grona liderów do środka stawki.

Wobec nieoczywistego zwrotu z inwestycji w innowacje, przedsiębiorcy chętnie sięgają po

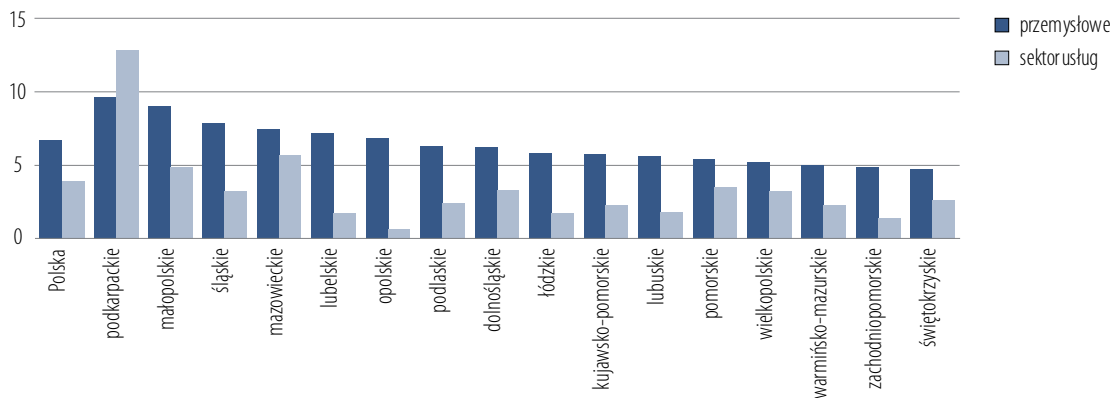
Wykres 88. Przedsiębiorstwa sektora usług i przemysłowe, które w latach 2014–2016 otrzymały publiczne wsparcie na działalność innowacyjną – odsetek w gronie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2014–2016*, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2017.

W Małopolsce współpracę z innymi podmiotami w zakresie działalności innowacyjnej w 2016 roku podjęło 9% firm przemysłowych. Jednocześnie region zanotował największy roczny (o 57%) przyrost wartości wskaźnika i niemal wyrównał poziom (9,4%) sprzed kryzysu finansowego, który wyraźnie osłabił współpracę przedsiębiorstw we wszystkich województwach. Obecnie wyższy poziom współpracy notuje tylko jeden region – Podkarpacie. Wśród firm usługowych, współpraca – zarówno w skali kraju jak i regionalnie – jest prowadzona zdecydowanie rzadziej (podjęło ją 4,9% małopolskich przedsiębiorstw co było trzecim wynikiem). Region odnotował przy tym roczny przyrost wskaźnika przekraczający 100%, z tym że podobne skoki odnotowano w kilku innych województwach.

Wykres 89. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Jeśli przeanalizować natomiast udział firm przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej lub innej sformalizowanej współpracy we wszystkich firmach aktywnych innowacyjnie, to okaże się, że Małopolska ze wskaźnikiem na poziomie 9,6% plasuje się w połowie stawki regionów i nieco poniżej średniej ogólnopolskiej (10,1%).

Innowacyjność przedsiębiorstw jest promowana, stymulowana i wspierana za pomocą strategicznych i operacyjnych dokumentów regionalnych. Ramy interwencji zostały nakreślone w Programie Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020, który jest dokumentem określającym priorytety i cele rozwoju innowacyjnej gospodarki województwa małopolskiego do 2020 roku. Strategia została, w 2018 roku, poddana przeglądowi. Jeden z priorytetów Strategii to stymulowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, czyli zestaw działań prowadzących do ograniczania barier i obniżanie kosztów wdrażania innowacji oraz upodmiotowienia przedsiębiorstw w zakresie kreowania polityki innowacyjnej. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 zwiększenie nakładów na działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorstw jest zagwarantowane dzięki działaniom zapisanym w I Osi Priorytetowej dokumentu: Gospodarka Wiedzy.

Środki z Osi I są pożytkowane wyłącznie na projekty wpisujące się w dziedziny inteligentnych specjalizacji regionu. Od uruchomienia konkursów w Osi I do sierpnia 2018 roku, przedsiębiorstwa złożyły 935 wniosków o wsparcie. Ich wartość przekroczyła 1,75 mld zł. Dofinansowanie opiewające łącznie na 355 mln zł uzyskało 296 firm. Największa aktywność projektowa dostrzegana jest w ramach specjalizacji: technologie informacyjne i komunikacyjne (TIK). Przedsiębiorcy złożyli w konkursach 340 projektów z tej dziedziny. W pozostałych dziedzinach specjalizacyjnych odnotowano od 100 do 200 aplikacji. W dziedzinie TIK odnotowano także najwyższą liczbę projektów dofinansowanych: 75.

Tabela 44. Aktywność projektodawców w ramach I Osi Priorytetowej RPO. Wnioski złożone przez przedsiębiorstwa wg poddziałania i specjalizacji regionalnej (wg stanu na 31.08.2018 roku)

Regionalne Inteligentne Specjalizacje	Poddziałanie 4			
	1.2.1	1.2.2	1.2.3	łącznie
RIS 1. Nauki o życiu	82	17	95	194
RIS 2. Energia zrównoważona	45	11	49	105

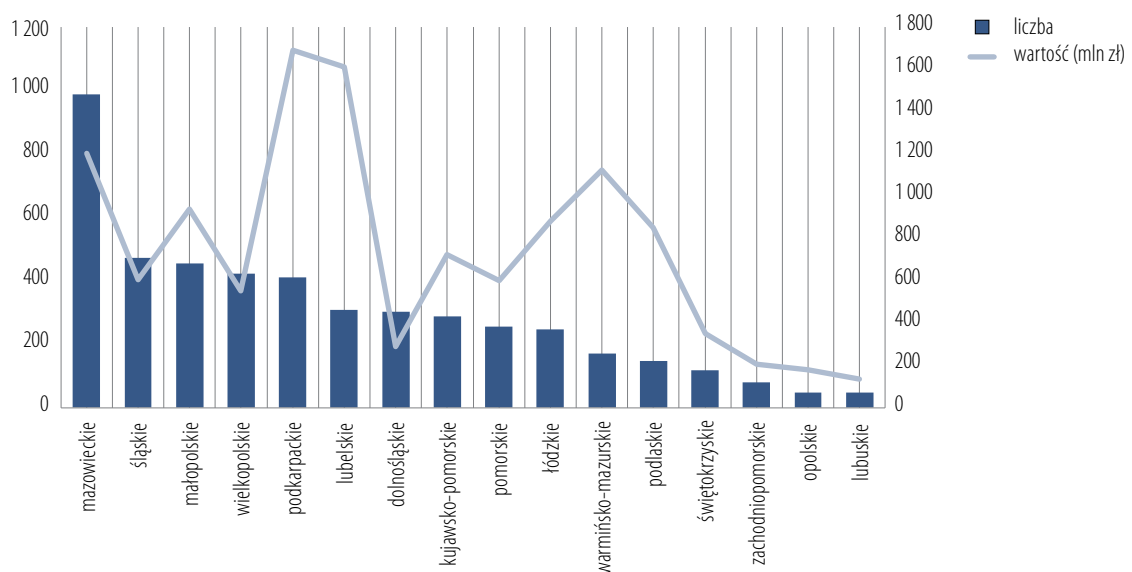
4. Działanie 1.2 RPO WM ukierunkowane jest na rozwój badań i innowacji w przedsiębiorstwach. W jego ramach realizowane są Poddziałania: 1.2.1. Projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, 1.2.2. Infrastruktura badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw oraz 1.2.3. Bony na innowacje.

Regionalne Inteligentne Specjalizacje	Poddziałanie 4			
	1.2.1	1.2.2	1.2.3	łącznie
RIS 3. Technologie informacyjne i komunikacyjne	184	18	138	340
RIS 4. Chemia	61	31	80	172
RIS 5. Produkcja metali i wyrobów metalowych z mineralnych surowców niemetalicznych	33	20	43	96
RIS 6. Elektrotechnika i przemysł maszynowy	47	15	36	98
RIS 7. Przemysły kreatywne i czasu wolnego	30	9	65	104
Suma końcowa	482	121	506	–
Ogólna liczba złożonych wniosków	412	86	437	935

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

Małopolskie firmy budują lub wzmacniają swoją innowacyjność także na podstawie narzędzi dostępnych z poziomu krajowych programów operacyjnych, szczególnie z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Do końca marca 2018 roku złożyły doń 454 projekty wpisujące się w krajowe inteligentne specjalizacje. Większą aktywność aplikacyjną wykazały województwa śląskie (473) i mazowieckie (988). Miały one jednocześnie – obok Dolnego Śląska i Wielkopolski – najniższe, średnie wartości wnioskowanych kwot. Przeciętna wartość projektów z Małopolski wyniosła nieco ponad 2 mln zł.

Wykres 90. Aktywność projektodawców w ramach POIR. Wnioski (wpisujące się w krajową inteligentną specjalizację) złożone i ich wartości wg województw (wg stanu na 31.03.2018 roku)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych przekazanych przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii.

— mikro case study 1

Program akceleracyjny dla firm #StartUP Małopolska

#StartUP Małopolska to program Województwa Małopolskiego skierowany do start-upów, małych i średnich przedsiębiorców z terenu Małopolski chcących rozwijać swój biznes. Powstał z myślą o firmach, które choć działają na rynku stosunkowo krótko (do 24 m-cy), to mają ogromny potencjał. Często podmiotom tym brakuje kompetencji m.in. w zakresie sprzedaży, marketingu czy prezentacji oferty, a więc kluczowych z punktu widzenia możliwości osiągnięcia sukcesu biznesowego.

Program to kilkudniowy cykl szkoleń i warsztatów w trzech głównych obszarach tematycznych: prezentacja oferty, sprzedaż oraz marketing i promocja, przy czym intensywność szkoleń w każdym obszarze ustalana jest w zależności od potrzeb firm. Cykl ten poprzedzają warsztaty przedakcelarycyjne, których uczestnicy analizują modele biznesowe i strategie marketingowo-sprzedażowe swoich firm i wyodrębniają obszary do optymalizacji, nad czym pracują w trakcie kolejnych szkoleń. Ofertę uzupełniają indywidualne konsultacje z mentorami (10 godzin dla każdej firmy), a także udział w najważniejszych wydarzeniach branżowych i startupowych w Polsce. Dzięki udziałowi w programie młodzi przedsiębiorcy mają okazję zdobyć nowe kompetencje i umiejętności, dzięki którym rozwiną swoje firmy, ale też nawiązać nowe kontakty biznesowe.

Program jest realizowany od 2017 roku. W skali roku odbywają się dwie edycje – wiosenna i jesienna, w każdej uczestniczy 5–8 firm.

Szczegółowe informacje o programie: www.startup.malopolska.pl

— mikro case study 2

Projekt *STOB regions – sukcesja i transfer firm w regionach*

Każdego roku wzrasta liczba przedsiębiorstw stojących u progu zmiany pokoleniowej. 89% firm sektora MŚP w Polsce znajduje się w rękach pokolenia założycieli. Utrzymanie trwałości firm, których właściciele wkraczą w wiek emerytalny jest współcześnie wyzwaniem zarówno dla samych firm, jak i dla całej gospodarki. Według statystyk ok. 450 tys. firm w krajach UE jest przekazywanych nowym właścicielom. 1/3 ww. transferów kończy się niepowodzeniem. Blisko 40% właścicieli prywatnych firm w Polsce zamierza przekazać swój biznes następcom w ciągu najbliższych 5 lat. Wychodząc naprzeciw spodziewanej fali sukcesji, Województwo Małopolskie podjęło współpracę w ramach międzyregionalnego partnerstwa w projekcie *STOB regions – sukcesja i transfer firm w regionach* (Interreg Europe).

Celem projektu jest usprawnienie procesu sukcesji w małych i średnich przedsiębiorstwach, dzięki wymianie doświadczeń i dobrych praktyk w ramach międzynarodowego partnerstwa oraz we współpracy z instytucjami z regionu. Szerokie partnerstwo międzynarodowe (Polska, Niemcy, Dania, Hiszpania, Bułgaria, Rumunia, Wielka Brytania, Słowenia, Finlandia) daje możliwość uzyskania dostępu do bazy wiedzy i dobrych praktyk państw, o dłuższej niż jednopokoleniowa, historii wolnej gospodarki. Wzmocnienie wiedzy i świadomości nt. planowania i przygotowania procesu sukcesji wśród przedsiębiorców w regionie dają szansę na podniesienie efektywności transferu biznesu w regionie. Projekt zaplanowano na lata 2017–2021, a jego efekt końcowy tzw. Plan działania zawierać będzie rekomendacje dotyczące udoskonalenia polityki regionu w obszarze wsparcia transferu biznesu.

4. Atrakcyjność inwestycyjna

Atrakcyjność inwestycyjna danego regionu oznacza zespół przewag o charakterze społeczno-gospodarczym, politycznym i terytorialnym, skłaniających inwestorów krajowych i zagranicznych do prowadzenia na jego terenie działalności gospodarczej i lokowania swojego kapitału. Informacje na temat poziomu atrakcyjności inwestycyjnej zarówno całego kraju, jak i poszczególnych województw, powiatów oraz gmin prezentowane są corocznie w raportach opracowywanych przez Instytut Przedsiębiorstwa SGH na zlecenie PALiH.

Według wyników badań z 2017 roku województwo małopolskie charakteryzuje się wysokim poziomem atrakcyjności inwestycyjnej na tle pozostałych regionów w skali kraju. Co więcej, z roku na rok powoli, ale sukcesywnie poprawia swą pozycję także w odniesieniu do wszystkich regionów UE (poziom NUTS2). Dla przykładu, w ciągu ostatniego roku odnotowało awans o 10 miejsc, plasując się na 142. pozycji wśród rozpatrywanych 275 regionów w skali całego ugrupowania. Pozytywny jest fakt, iż Małopolska wykazuje się wyższą atrakcyjnością inwestycyjną w porównaniu do m.in. takich europejskich regionów, jak: niemiecka Brandenburgia,

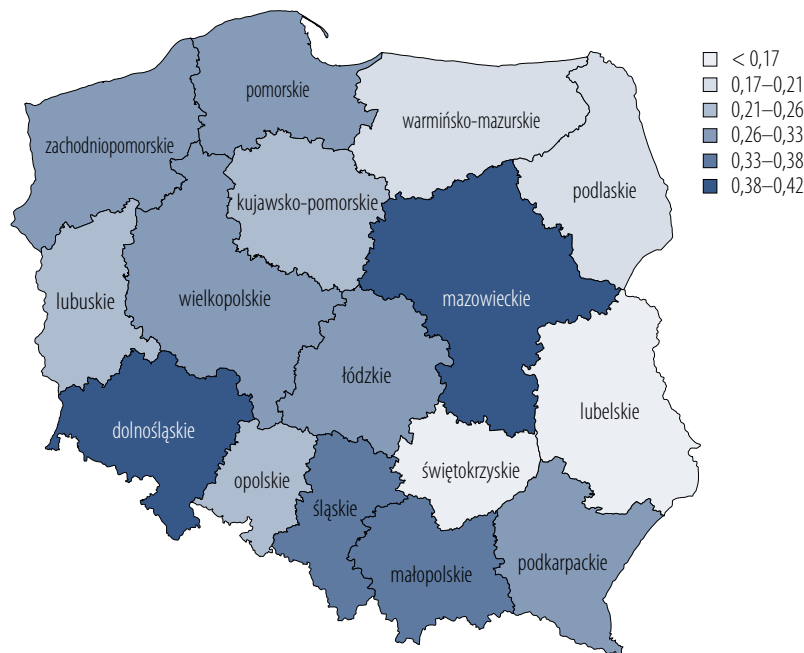
hiszpańska Galicja i Andaluzja, włoska Umbria, czy francuska Normandia. Niemniej jednak nadal zajmuje ona miejsce w drugiej połowie stawki, a w ujęciu syntetycznym oceniana jest w kategoriach jednostek terytorialnych o wciąż stosunkowo niskiej atrakcyjności inwestycyjnej. Zdecydowanym atutem Małopolski, mogącym mieć wpływ na budowę jej przewagi konkurencyjnej w UE jest kapitał ludzki, który uzyskał najwyższą z możliwych ocenę na tle pozostałych czynników.

Mając na uwadze analizę zróżnicowania atrakcyjności inwestycyjnej Małopolski w przekroju na poszczególne powiaty, wzięto pod uwagę takie walory lokalizacyjne dla prowadzenia działalności gospodarczej i inwestowania, jak: chłonność rynku, infrastruktura społeczna i techniczna, rynek pracy, uwarunkowania przyrodnicze etc. Czynniki determinujące zadowolenie inwestorów w poszczególnych jednostkach terytorialnych w obrębie województwa małopolskiego zostały zbadane także w odniesieniu do poszczególnych sektorów gospodarczych, tj. gospodarki narodowej jako całości oraz względem kilku kluczowych jej sekcji, tj. przemysłu przetwórczego, handlu i napraw, zakwaterowania i gastronomii oraz usług nowoczesnych związanych z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną.

Jako powiaty o najwyższej atrakcyjności inwestycyjnej pod względem wszystkich analizowanych czynników oraz sektorów, w 2017 roku zakwalifikowano wszystkie miasta na prawach powiatu, tj. m. Kraków, m. Nowy Sącz oraz m. Tarnów. Powiaty odznaczające się natomiast w oczach inwestorów oceną ponadprzeciętną w porównaniu do pozostałych obszarów terytorialnych to: krakowski, olkuski, oświęcimski i wielicki.

Analiza bardziej szczegółowa – tj. ocena najważniejszych aspektów dla lokowania kapitału i prowadzenia działalności gospodarczej z punktu widzenia poszczególnych gmin – wykazała, że oprócz wspomnianych już miast na prawach powiatu, w gronie najbardziej atrakcyjnych gmin o charakterze miejskim w 2017 roku znalazły się: Oświęcim, Gorlice, Bochnia, Limanowa oraz Bukowno. Wśród gmin miejsko-wiejskich wyróżniają się pod tym względem: Olkusz, Wadowice, Wieliczka, Myślenice, Niepołomice, Skawina, Dobczyce oraz Andrychów. Jeśli chodzi natomiast o obszary wiejskie, na tle całego województwa dominują jedynie jednostki z powiatu krakowskiego, tj. Zabierzów, Mogilany, Michałowice, Wielka Wieś i Zielonki.

Mapa 32. Atrakcyjność inwestycyjna województw w 2017 roku w ujęciu syntetycznym wg metodyki badań Instytutu Przedsiębiorstwa SGH w Warszawie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportu *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 roku. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017.

Tabela 45. Czołowa dziesiątka powiatów województwa małopolskiego pod względem oceny atrakcyjności inwestycyjnej w 2017 roku

Nazwa powiatu	Wskaźnik syntetyczny dla gospodarki narodowej	Gospodarka narodowa	Nazwa sektora			
			Przemysł	Handel i naprawy	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Kraków	0,37	A	A	A	A	A
Nowy Sącz	0,30	A	A	A	A	A
Tarnów	0,29	A	A	A	A	A
wielicki	0,28	A	B	B	B	B
oświęcimski	0,27	B	B	B	B	B
krakowski	0,26	B	B	C	B	C
olkuski	0,26	B	B	C	C	C
myślenicki	0,24	C	C	C	D	D
wadowicki	0,23	C	C	D	D	D
bocheński	0,23	C	C	C	D	D

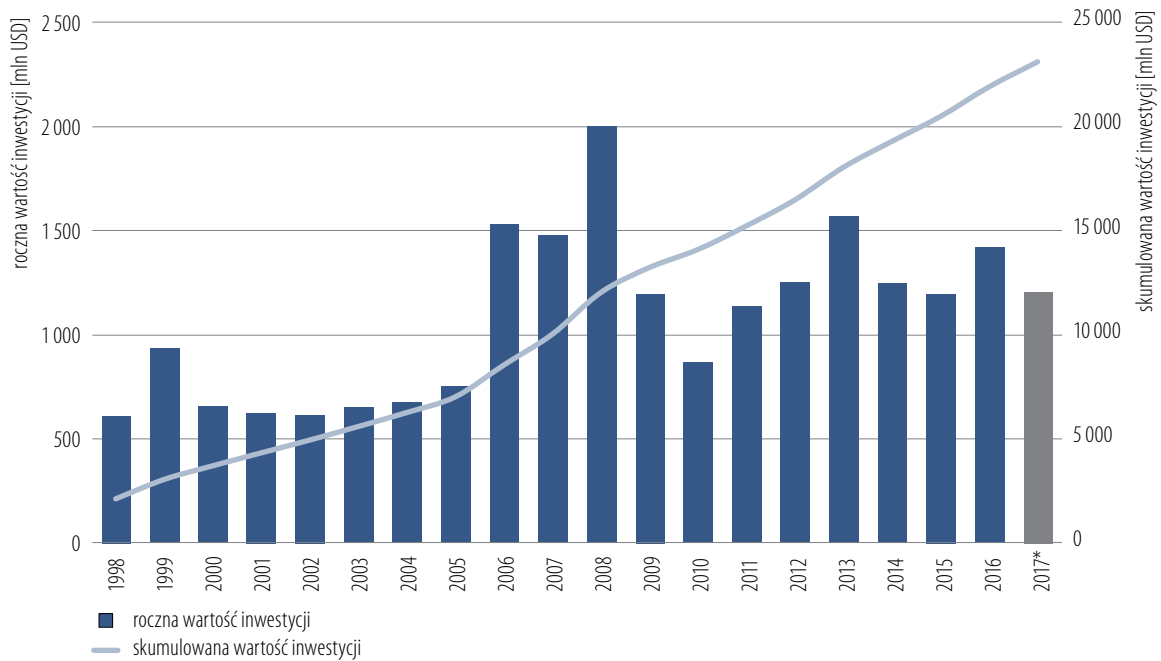
W raporcie IP SGH dla oceny omawianych aspektów posłużono się pięcioma klasami od A do E, gdzie A – ocena najwyższa, E – ocena najniższa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportu *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017 roku. Województwo małopolskie*, Instytut Przedsiębiorstwa SGH, Warszawa 2017.

5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

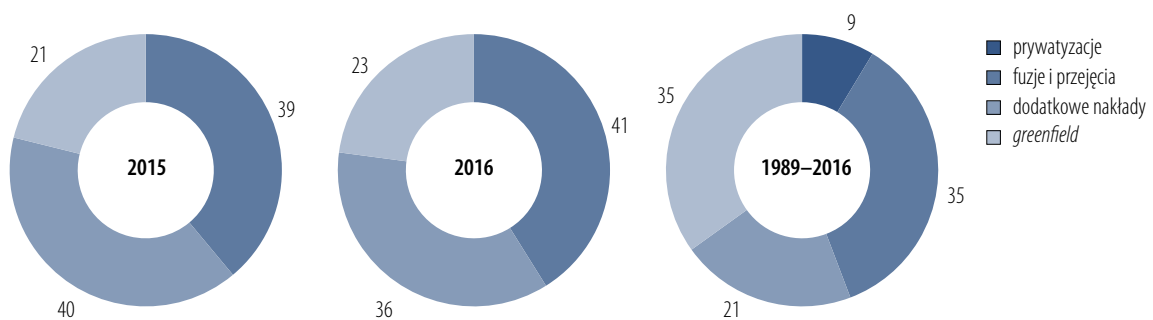
Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w 2016 roku osiągnęła 1 418,9 mln USD i była wyższa o ponad 200 mln USD w stosunku do wartości w 2015 roku, która wynosiła 1 196,1 mln USD. W 2015 roku wartość inwestycji zagranicznych plasowała się na podobnym poziomie jak w 2014 roku, a w 2016 roku zbliżyła się do najwyższych wartości, które występowały w latach 2006–2008 oraz w 2013 roku. Całkowita wartość kapitału zagranicznego zainwestowanego w Małopolsce w latach 1989–2016 wyniosła niemal 22 mld USD. Na jednego mieszkańca województwa przypadało 6 474,8 USD skumulowanej wartości inwestycji zagranicznych. Szacowana wartość inwestycji zagranicznych w 2017 roku to 1 203,5 mln USD, a wartość skumulowana dla okresu 1989–2017 – 23 mld USD.

W latach 2015–2016 występował podobny udział kapitału przeznaczanego na fuzje i przejęcia oraz dodatkowe nakłady. W 2016 roku fuzje i przejęcia stanowiły 41%, a dodatkowe nakłady – 36% nakładów inwestorów zagranicznych, natomiast w 2015 roku fuzje i przejęcia stanowiły 39%, a dodatkowe nakłady 40%. Zauważyć należy, że o ile udział kapitału przeznaczanego na fuzje i przejęcia był największy także w latach 1989–2016, o tyle tak duży udział dodatkowych nakładów w wartości inwestycji zagranicznych jest zjawiskiem nowym. W pewnym stopniu może to wynikać z faktu, że w ostatnich latach mniej inwestycji miało charakter *greenfield*, a doinwestowane były działania funkcjonujących już firm. Inwestycje typu *greenfield* w 2015 roku stanowiły około 1/5, a w 2016 roku – około 1/4 wszystkich nakładów. Ich udział był mniejszy w stosunku do całego okresu 1989–2016, w którym stanowiły one aż 1/3 wszystkich nakładów. Udział nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na prywatyzację w latach 1989–2016 stanowił 9% wszystkich inwestycji zagranicznych. W 2015 roku odnotowano jedną transakcję prywatyzacyjną, której udział w strukturze inwestycji był marginalny (0,2%), a w 2016 roku nie zaobserwowano takich transakcji. Prezentowana struktura nakładów inwestycyjnych świadczy o wysokim poziomie rozwoju małopolskiej gospodarki, a także dobrej koniunkturze i dużej atrakcyjności inwestycyjnej.

Wykres 91. Wartość (roczna i skumulowana) inwestycji zagranicznych (w mln USD) w województwie małopolskim do końca 2016 roku

* Szacunek na podstawie zebranych danych dla inwestycji w 2017 roku.

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

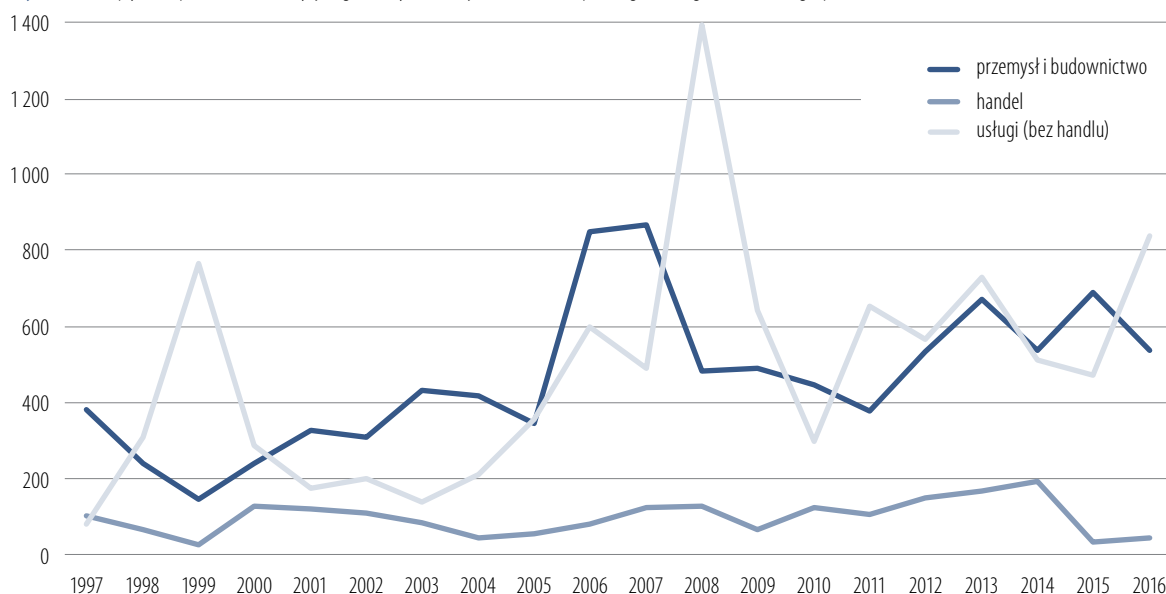
Wykres 92. Nakłady inwestorów zagranicznych według typu nakładów (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Analiza wielkości nakładów inwestycyjnych według typów w ciągu ostatnich kilku lat wskazuje, że największymi fluktuacjami cechują się nakłady na fuzje i przejęcia oraz prywatyzacje. Zmienność wielkości nakładów przeznaczonych na fuzje i przejęcia wynika z faktu, że uzależnione są one od globalnej koniunktury. Prywatyzacje natomiast mają charakter wygasający. Od 2010 roku nie przekraczały 6 mld USD, poza rokiem 2013, w którym wyniosły ponad 200 mln USD. Mniejsze amplitudy rocznych wahań występują w przypadku nowych inwestycji, a najbardziej stabilny charakter mają dodatkowe nakłady, które rokrocznie wynosiły między 200 a 500 mln USD. W latach 2015–2016 nakłady na nowe inwestycje były najniższe w analizowanym okresie i wynosiły między 200 a 300 mln USD.

Struktura branżowa inwestycji jest zmienna w czasie. Pierwszą pozycję pod względem pochłoniętego kapitału zajmują na przemian przemysł i budownictwo lub usługi (bez handlu). W przypadku przemysłu i budownictwa dominują nakłady poniesione na przetwórstwo przemysłowe, a w przypadku usług – działania związane z obsługą rynku nieruchomości. W 2015 roku największy udział miały nakłady inwestycyjne przeznaczone na przemysł i budownictwo (57,7%), natomiast w 2016 roku – nakłady na usługi (bez handlu) (59,1%). Najmniejsze nakłady inwestycyjne (poniżej 200 mln USD) przeznaczane były na handel. Zarówno w 2015 roku, jak i 2016 udział nakładów na handel wyniósł około 3%. Wysoki udział inwestycji w przemyśle i budownictwie wynikał głównie z dodatkowych nakładów na rozbudowę istniejących już zakładów, a w usługach – przede wszystkim z fuzji i przejęć występujących na rynku nieruchomości. W obydwu sektorach znaczący udział miały też inwestycje typu *greenfield*.

Wykres 93. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do województwa małopolskiego według lat i sektorów gospodarki (w mln USD)

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

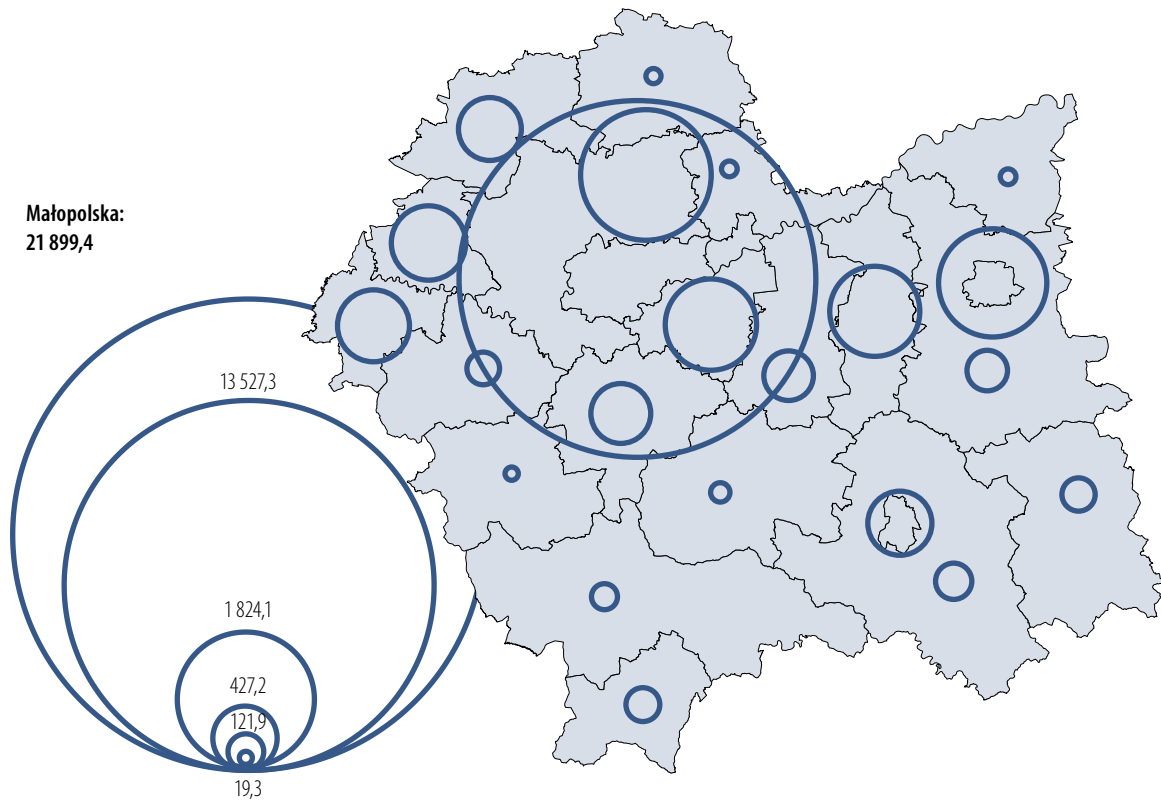
W 2016 roku na obszarze Małopolski zidentyfikowano około 95 największych inwestorów, tj. takich, którzy w danym roku ponieśli nakłady finansowe w wysokości co najmniej 1 mln USD, z czego 23 inwestorów przeznaczyło kwotę powyżej 10 mln USD, a 7 inwestorów – powyżej 50 mln USD (wartość największej odnotowanej inwestycji to niemal 400 mln USD).

W 2016 roku w sektorze przemysłowym największą wartość inwestycji, tj. 120,5 mln USD należy przypisać do krakowskiej spółki ArcelorMittal Poland S.A., zajmującej się produkcją stali i wyrobów stalowych płaskich. Poniesione nakłady, podobnie jak w roku ubiegłym, związane były z rozwojem huty zlokalizowanej w stolicy Małopolski i pochodziły od luksemburskiego i brytyjskiego inwestora działającego w ramach koncernu ArcelorMittal (poprzez AMO Holding 11 SA i AM Global Holding Bis sarl). Na drugim miejscu w ramach danej branży uplasowało się przedsięwzięcie spółki Philip Morris Polska S.A. W 2016 roku wygenerowała ona bowiem w ramach inwestycji kwotę 107,8 mln USD. Inwestorem danej firmy zlokalizowanej w Krakowie jest amerykański koncern ALTRIA (poprzez Philip Morris INVESTMENTS B.V.), który w podanym roku realizował m.in. rozbudowę centrum usług wspólnych, które obsługuje spółki Philipa Morrisa w ponad 50 krajach na całym świecie. Inwestycja ta miała charakter dodatkowych nakładów na rozwój przedsiębiorstwa.

Największym przedsięwzięciem inwestycyjnym zarówno w ramach samego sektora usług, jak i względem inwestycji poniesionych w 2016 roku w Małopolsce ogółem, było przejęcie krakowskiego centrum handlowego Bonarka City Centre Sp. z o.o. przez holenderskiego inwestora Rockcastle Global Real Estate (poprzez Rockcastle Poland) za kwotę 392,7 mln USD. Poprzednim właścicielem centrum był TriGranit (TPG) należący do TPG Real Estate. Kontrakt ten określa się mianem największej pojedynczej transakcji inwestycyjnej w 2016 roku zarówno na polskim rynku nieruchomości, jak i jednej z większych w całej Europie Środkowo-Wschodniej. Warto zaznaczyć, że omawiane centrum handlowe ma łączną powierzchnię około 91 tys. mkw, a w jego skład wchodzi ponad 270 punktów handlowych.

W 2016 roku sektor handlu, podobnie jak w latach ubiegłych, przyciągnął najmniejszą część inwestycji zagranicznych. Największe środki, tj. 10,2 mln USD, zaangażowało przedsiębiorstwo Rogala Sp. z o.o. z powiatu gorlickiego, finansowane przez portugalskiego inwestora EUROCASH S.A. Podmiot ten jest franczyzobiorcą sieci sklepów „Delikatesy Centrum”, a także właścicielem m.in. piekarni w Bobowej. Niewiele mniejszą kwotę, tj. 9,7 mln USD, zainwestował także portugalski przedsiębiorca Jeronimo Martins, prowadzący handel detaliczny poprzez sieć handlową Biedronka. Kwota ta związana była przede wszystkim z otwarciem kilku nowych supermarketów na terenie województwa Małopolskiego.

Mając na uwadze zróżnicowanie wewnątrzregionalne w napływie BIZ do Małopolski, ponad 91% nakładów inwestycyjnych poniesionych przez inwestorów z kapitałem zagranicznym w województwie w latach 1989–2016 koncentruje się w zaledwie 8 powiatach. Spośród nich, największe środki trafiły do Krakowa, który skupia niemal 62% skumulowanej wielkości nakładów. W kolejnym w zestawieniu powiecie krakowskim zainwestowano 8,3% strumienia inwestycji zagranicznych, który napłynął do województwa w tym okresie.

Mapa 33. Całkowita wartość inwestycji zagranicznych w powiatach Małopolski w latach 1989–2016

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

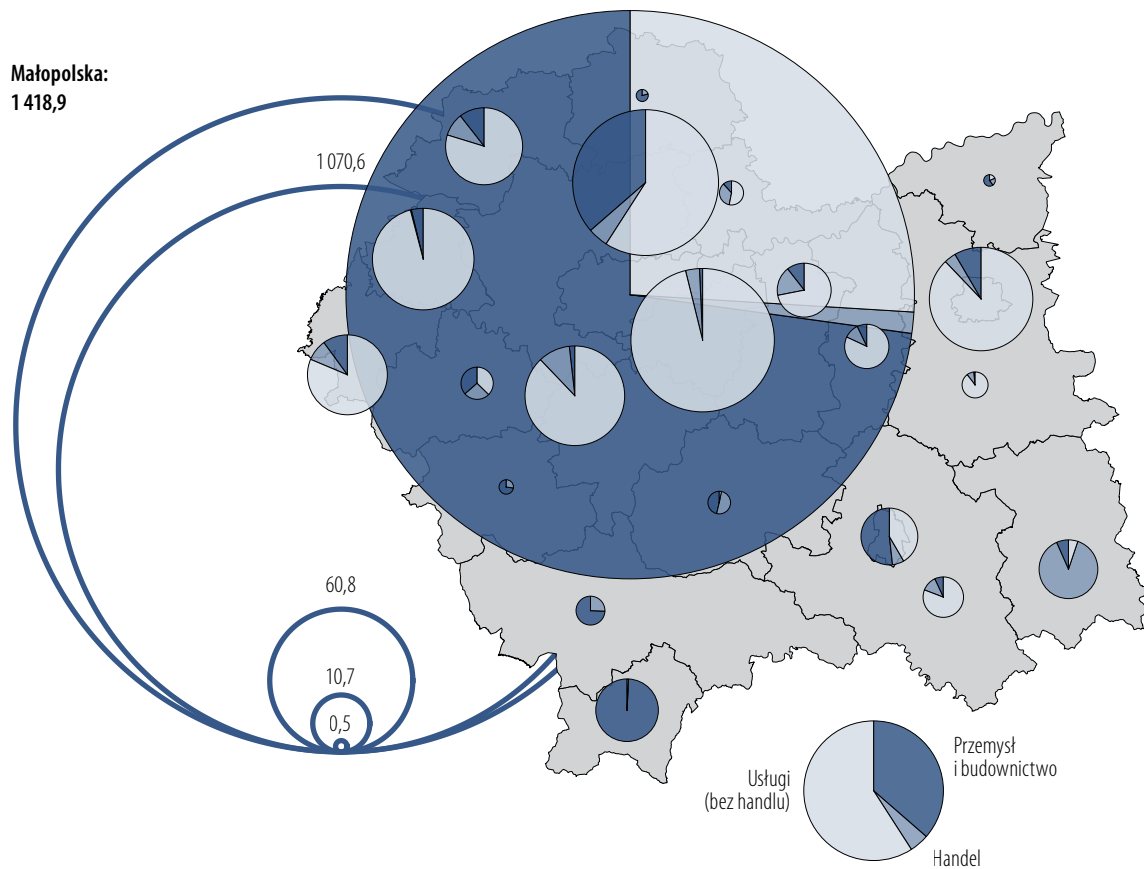
Nierównomierne rozmieszczenie przestrzenne inwestycji zagranicznych w województwie w latach 1989–2016 nawiązuje do zróżnicowania poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie. Oprócz Krakowa i powiatu krakowskiego, pod względem całkowitej wartości nakładów inwestycyjnych wyróżniają się Tarnów, powiaty wielicki i brzeski oraz zlokalizowane w zachodniej części województwa powiaty chrzanowski i oświęcimski. Zdecydowanie niższe nakłady poniesiono w rolniczych, peryferyjnie położonych i słabiej skomunikowanych powiatach północnej i południowej części województwa.

Podobnie jak w całym okresie 1989–2016, tak w latach 2015 i 2016 największe nakłady inwestycyjne trafiły do Krakowa – odpowiednio ponad 53% i 75% całości strumienia inwestycji w województwie. W 2015 roku wielkość nakładów poniesionych w stolicy województwa to ponad 638 mln USD. W 2016 roku do Krakowa trafił ponad 1 mld USD, dzięki czemu miasto wyraźnie zwiększyło dystans dzielący je od pozostałych powiatów.

Na niezmiennie wysokich pozycjach utrzymują się powiaty krakowski i wielicki, w których zarówno w roku 2015 i 2016 roku poniesiono nakłady przekraczające 50 mln USD. Ponad 30 mln USD trafiło w 2015 roku do powiatu chrzanowskiego, a w 2016 roku do powiatu myślenickiego. Pozostałe powiaty, w których kapitałowe zaangażowanie inwestorów przekroczyło 10 mln USD to w 2015 roku: myślenicki, oświęcimski, olkuski, miasto Nowy Sącz i powiat brzeski, a w 2016 roku: oświęcimski, olkuski, tatrzański, gorlicki, chrzanowski i Nowy Sącz. W ponad połowie małopolskich powiatów zaangażowanie kapitału zagranicznego w 2016 roku było większe niż w 2015 roku. Najniższe nakłady inwestycyjne dotyczą przede wszystkim obszarów rolniczych, położonych w północnej i północno-wschodniej części województwa (powiaty: miechowski, dąbrowski i proszowicki) oraz części powiatów położonych na południu regionu, w tym powiatów: suskiego i limanowskiego.

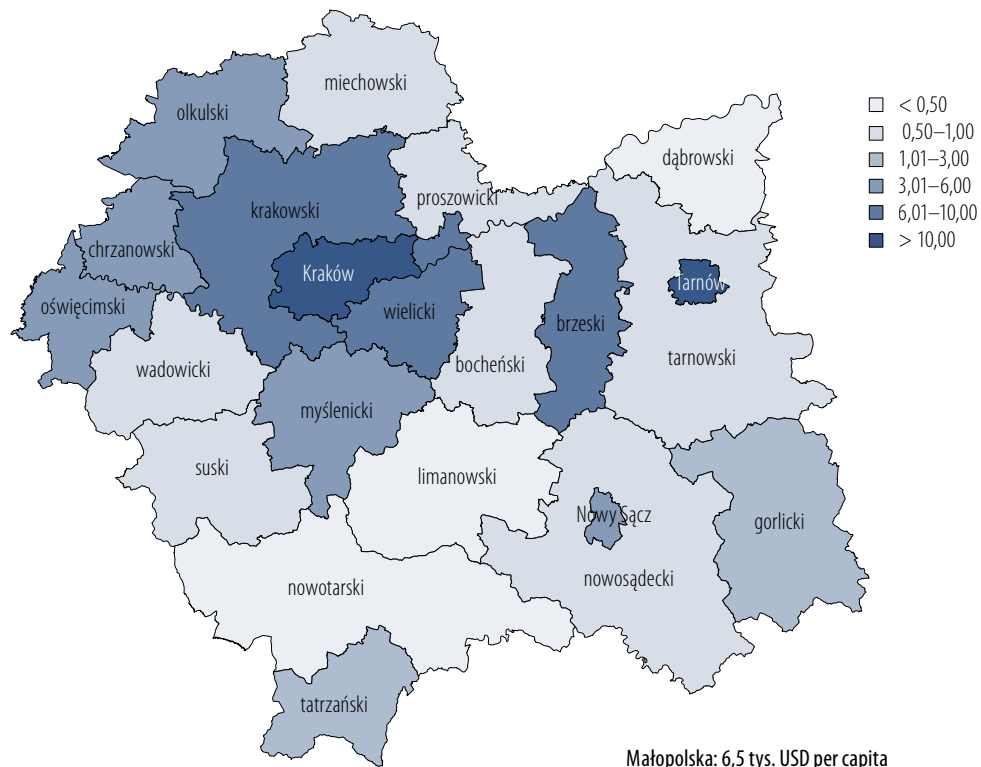
Przypadające na 1 mieszkańca województwa nakłady inwestycyjne poniesione w latach 1989–2016 to 6,5 tys. USD. Nakłady inwestycyjne per capita przewyższyły tę wartość w Krakowie i Tarnowie, w których wyniosły odpowiednio 17,7 tys. USD oraz 11,3 tys. USD oraz w powiatach: brzeskim, wielickim i krakowskim. Relatywnie wysokie wartości nakładów inwestycyjnych na 1 mieszkańca charakteryzują także Nowy Sącz (5,2 tys. USD) oraz powiaty położone w zachodniej części województwa: chrzanowski, olkuski i oświęcimski (ponad 3,5 tys. USD per capita). Na przeciwległym biegunie zestawienia znajdują się powiaty południowej części województwa: suski, limanowski i nowotarski, w których skumulowana wartość inwestycji na 1 mieszkańca nie przekroczyła 400 USD, a także północnej – dąbrowski (446 USD) oraz miechowski (502 USD).

Mapa 34. Wielkość i struktura inwestycji zagranicznych w 2016 roku w przekroju powiatowym

Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Mapa 35. Wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych w latach 1989–2016 w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w tys. USD)

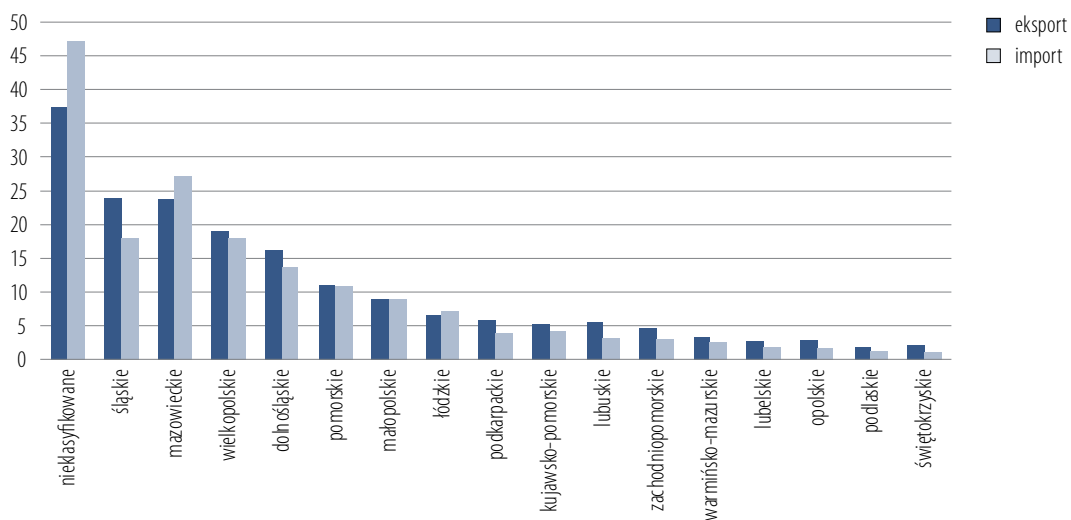
Źródło: Opracowanie na podstawie badań własnych.

Wielkość inwestycji na 1 mieszkańca województwa wyniosła 355 USD w 2015 roku i 420 USD w 2016 roku. Wysokie nakłady inwestycyjne poniesione w Tarnowie w 2015 roku przełożyły się na najwyższą w województwie wartość inwestycji na 1 mieszkańca – 2,2 tys. USD. Wśród powiatów o najwyższych nakładach inwestycyjnych per capita w 2015 i 2016 roku znalazły się: Kraków (odpowiednio: 837 i 1 398 USD) i powiat wielicki (493 i 555 USD).

6. Handel zagraniczny

W 2016 roku eksport w skali województwa małopolskiego wyniósł 8 839 mln euro. Oznacza to wzrost o 366 milionów względem roku poprzedniego. Wartość importu wyniosła natomiast 8 880 mln. W obu tych kategoriach Małopolska zajęła 6. miejsce. Najwyższą wartość eksportu osiągnęło województwo śląskie, nieznacznie wyprzedzając Mazowsze. W imporcie zdecydowanie dominuje już Mazowieckie.

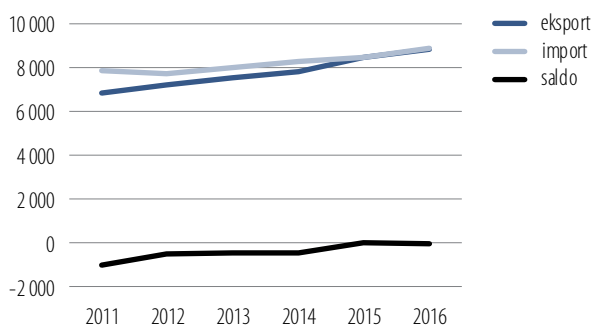
Wykres 94. Wartość eksportu i importu w 2016 roku (w mln euro)

Źródło: Opracowanie własne.

Wzrost eksportu w stosunku do roku poprzedniego wyniósł w Małopolsce 4,3% (8 473 mln euro w 2015 roku). Import natomiast wzrósł o 5,2% (8 442 mln euro w 2015 roku). Największy wzrost eksportu zanotowano w województwie świętokrzyskim (23%). Największy spadek eksportu odnotowano natomiast w województwie pomorskim (-13%). W przypadku przywozu towarów największy wzrost i spadek procentowy mają te same województwa – świętokrzyskie (13%) i pomorskie (-20%).

Wykres 95. Saldo wymiany zagranicznej w Małopolsce (w mln euro)

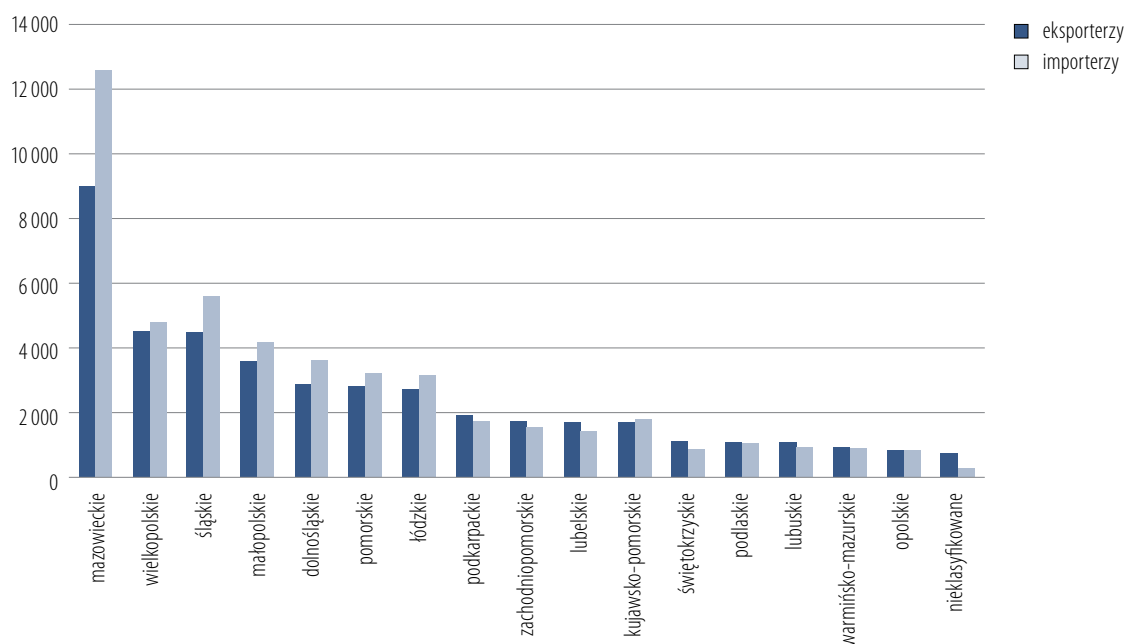

Źródło: Opracowanie własne.

W 2015 roku saldo handlowe po raz pierwszy w Polsce, jak i Małopolsce, było dodatnie. W skali kraju w 2016 roku dodatni bilans handlowy jeszcze wzrósł (z 3,42 mld do 6,85 mld euro). W Małopolsce ze względu na większy wzrost importu względem eksportu w 2016 roku saldo handlowe było ujemne, tj. wartość importu przekroczyła wartość eksportu o 40 mln euro.

W województwie małopolskim w 2016 roku działało 3 569 podmiotów prowadzących działalność eksportową i jest to 4 wynik w skali kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim przybyło w Małopolsce 185 firm eksportujących swoje towary. Zdecydowanym liderem jest województwo mazowieckie (8 974) przed wielkopolskim (4 484) i śląskim (4 461). Liczba importerów w Małopolsce w 2016 roku ponownie przekroczyła 4 tys. (4 169). Co oznacza wzrost o 224 przedsiębiorców. Największa liczba importerów jest na Mazowszu (12 571), a następnie w województwach śląskim (5 604) oraz wielkopolskim (4 793). Tylko w dwóch województwach liczba importerów zmalała w skali roku do roku (zachodniopomorskie i kujawsko-pomorskie).

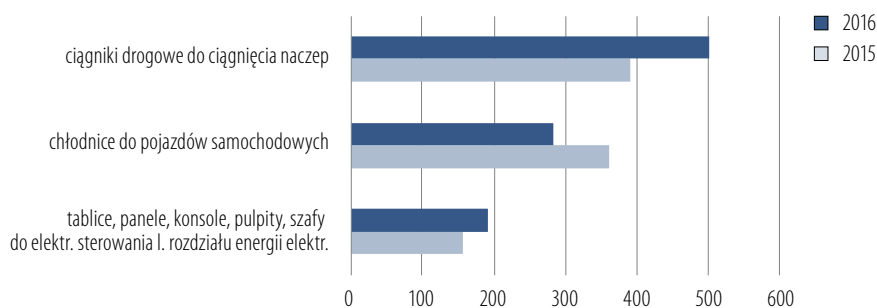
Wykres 96. Liczba eksporterów i importerów w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Według klasyfikacji CN (nomenklatura scalona – podstawowa klasyfikacja towarów w obrocie międzynarodowym) najważniejsze towary eksportowe Małopolski to: ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep (wartość eksportu – 503,4 mln euro), chłodnice do pojazdów samochodowych (283,2 mln euro) oraz tablice, panele, konsole, szafy i inne urządzenia do elektrycznego sterowania i rozdziału energii (191,2 mln euro).

Wykres 97. Najważniejsze towary eksportowe w Małopolsce (w mln euro)

Źródło: Opracowanie własne.

Branża ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep kontynuuje intensywny i regularny wzrost wartości eksportu. W 2016 roku po raz pierwszy przekroczył on pół miliarda, co stanowi wzrost o niemal 109 mln euro w porównaniu do 2015 roku. Od 2010 roku branża ta wzrosła niemal trzykrotnie. Druga z najważniejszych branż małopolskiego eksportu, czyli chłodnice do pojazdów samochodowych zaliczyła istotny spadek wartości eksportu – z 361 mln euro w 2015 roku do 283 mln euro rok później. Trzecie miejsce po wzroście o ponad 30 mln zajęła branża tablice, panele, konsole, szafy i inne urządzenia do elektrycznego sterowania i rozdziału energii.

Największy udział w eksporcie województwa ma miasto Kraków z wynikiem 28,2%. Oznacza to spadek o 5,5% w skali roku. Kolejne powiaty, czyli krakowski i wielicki to odpowiednio 14,8% i 14,5%. Powiaty, które nie odgrywają niemal żadnej roli w strukturze małopolskiego eksportu to tatrzański, miechowski, dąbrowski, proszowicki, brzeski, gorlicki i limanowski – wszystkie poniżej 1%. Istotny wzrost zanotował powiat myślenicki z poziomu poniżej 2% do 5,9%, co dało mu czwarte miejsce.

Mapa 36. Udział powiatów w eksporcie Małopolski w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

Rynek pracy

Opracowanie: Andrzej Binda¹, Mirosław Furmanek²

— podsumowanie

- W 2017 roku bezrobocie osiągnęło rekordowo niski poziom, pod koniec grudnia stopa bezrobocia wynosiła 5,4%. Bezrobocie w porównaniu do roku 2016 zmalało w każdym powiecie, lecz różnice między powiatami są duże – od spadku liczby bezrobotnych o 6% w powiecie wadowickim do zmniejszenia o 37% w powiecie myślenickim.
- Znacząco zwiększyło się zapotrzebowanie na pracowników, w ciągu roku liczba wolnych miejsc pracy wzrosła o 66%. Do powiatowych urzędów pracy napłynęło więcej ofert pracy niż w latach ubiegłych. Aby zniwelować niedobór rąk do pracy pracodawcy sięgają po pracowników z zagranicy. Cudzoziemcy coraz częściej podejmują pracę na stanowiskach specjalistów, rosną ich oczekiwania płacowe, zmienia się też struktura narodowościowa pracowników z zagranicy.
- Pomimo wzrostu zapotrzebowania na pracowników, zwiększa się grupa osób biernych zawodowo, przede wszystkim kobiet. Pod koniec roku aktywnych zawodowo Małopolan było mniej niż rok wcześniej, niższy był też współczynnik aktywności zawodowej.
- Zmienia się profil osób korzystających z usług doradztwa zawodowego, coraz częściej są to osoby pracujące, które chciałyby zmienić pracę, licząc na wyższe zarobki lub z chęci przekwalifikowania się.
- Sukcesywnie rośnie liczba wydanych informacji PIT11 tytułem należności ze stosunku pracy, służbowego, spółdzielczego i z pracy nakładczej mieszkańcom województwa małopolskiego;
- W 537,7 tys., tj. w blisko 1/3 wystawionych informacji podatkowych wykazane zostały podwyższone koszty uzyskania przychodu tytułem dojazdów do pracy w innej miejscowości;
- Wzrasta udział firm mających siedzibę na terenie województwa małopolskiego w liczbie wydanych informacji podatkowych.

1. Zmiany w poziomie i strukturze bezrobocia

Liczba osób bezrobotnych spada czwarty rok z rzędu. Pod koniec 2017 roku w powiatowych urzędach pracy Małopolski zarejestrowanych było 79 430 osób bezrobotnych – o 18% mniej niż rok wcześniej. Kobiety stanowiły 56,3% wszystkich bezrobotnych, odsetek ten był o 1,9 p.p. wyższy niż rok wcześniej. Udział kobiet zwiększa się od 2012 roku, kiedy wynosił 52,2%³. Ponad połowa bezrobotnych (53%) to osoby bezrobotne długotrwale⁴, od 2014 roku udział ten jest w miarę stały. Zmienia się natomiast odsetek osób

1. Pkt 9 – Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych w województwie małopolskim.

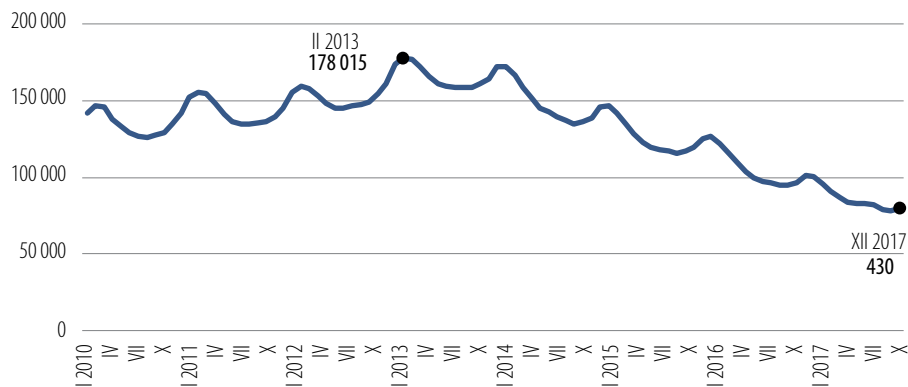
2. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

3. Według stanu na koniec grudnia 2017 roku.

4. Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy długotrwale bezrobotni to osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat.

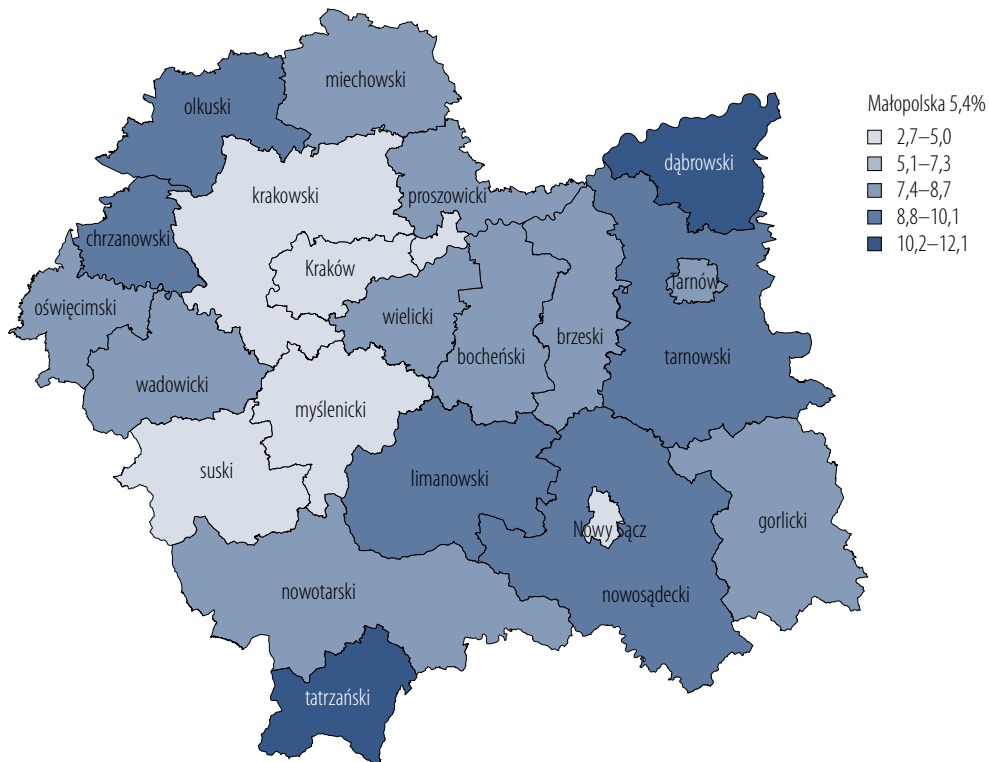
młodych, przed 30. rokiem życia oraz starszych, w wieku 50 lat i więcej. W czasie dobrej koniunktury osobom młodym łatwiej znaleźć zatrudnienie, dlatego szybciej opuszczają rejestry osób bezrobotnych. Na koniec grudnia 2017 roku udział bezrobotnych do 30. roku życia wynosił 28,6%, o prawie 8 p.p. mniej niż na początku 2015 roku⁵. Odwrotne zjawisko dotyczy bezrobotnych, którzy mają powyżej 50 lat. Stanowili oni 26,3% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych, a od 2010 roku odsetek ten zwiększył się o około 10 p.p. Należy zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie w strukturze bezrobotnych pomiędzy powiatami. Udział kobiet wśród zarejestrowanych bezrobotnych zawierał się między 42,1% w powiecie tatrzańskim a 64,3% w nowosądeckim. Osoby mające mniej niż 30 lat stanowiły od 18,7% wszystkich bezrobotnych w Krakowie do 39,8% w powiecie proszowickim. Z kolei odsetek bezrobotnych w wieku 50 lat i więcej wahał się między 17,3% w powiecie dąbrowskim a 33,3% w Krakowie.

Wykres 98. Liczba bezrobotnych w województwie małopolskim w okresie I 2010–XII 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-01.

Mapa 37. Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan na 31 grudnia 2017 roku)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

5. Bezrobotni do 30. r.ż. ujmowani są w sprawozdaniach statystycznych od stycznia 2015 roku.

W całym roku zarejestrowano 141,6 tys. osób bezrobotnych, a rejestry opuściło 158,7 tys. W porównaniu do 2016 roku liczba rejestracji osób bezrobotnych w urzędach pracy zmniejszyła się o 9,4%, a wyrejestrowało o 11,5%. Niewielki wzrost liczby bezrobotnych wystąpił tylko w dwóch miesiącach – w styczniu i grudniu, co jest zjawiskiem korzystniejszym niż w poprzednich latach, kiedy wzrost ten miał bardziej długotrwały charakter: w 2009 roku dotyczył 9 miesięcy, w latach 2010 i 2011 – 6 miesięcy, w 2012 roku – 8 miesięcy, w 2013 roku – 5 miesięcy, w 2014 roku – 3 miesięcy, w latach 2015 i 2016 – 4 miesięcy.

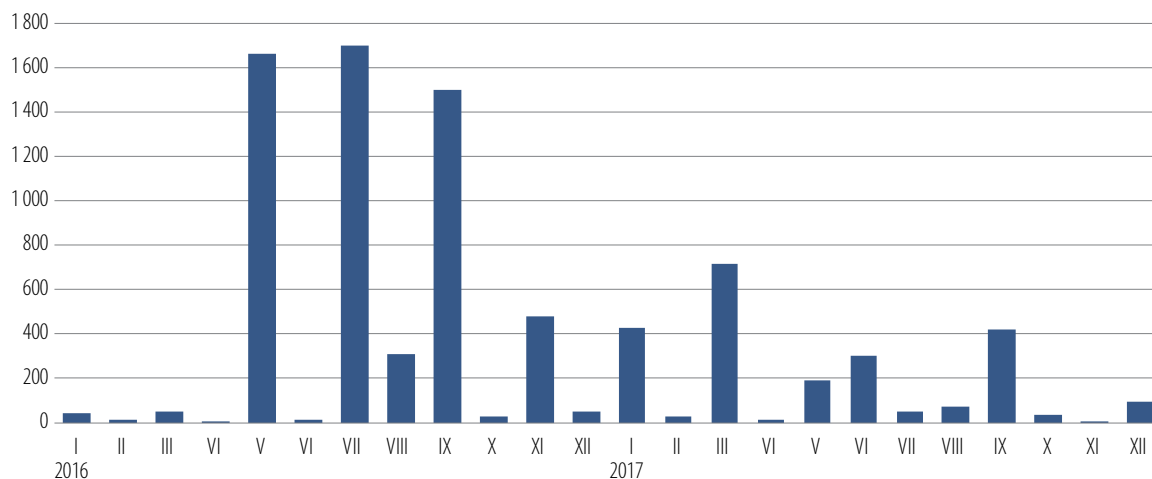
Stopa bezrobocia w województwie małopolskim była niższa o 1,2 p.p. od stopy ogólnopolskiej. Na koniec 2017 roku wyniosła 5,4%, co dało województwu 3. miejsce w kraju, po wielkopolskim i śląskim. Skala bezrobocia jest mocno zróżnicowana terytorialnie, powiaty o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego to dąbrowski (12,1%) i tatrzański (10,5%). Najniższa stopa bezrobocia cechowała Kraków (2,8%) oraz powiaty: myślenicki (3,1%), suski i krakowski (po 4,8%). We wszystkich powiatach województwa małopolskiego stopa bezrobocia rejestrowanego była niższa niż w końcu 2016 roku, przy czym największe spadki miały miejsce w powiecie nowotarskim (o 2,5 p.p.), Nowym Sączu (o 2,2 p.p.) i powiecie gorlickim (o 2,1 p.p.). W najmniejszym stopniu stopa bezrobocia zmniejszyła się w powiecie wadowickim (o 0,6 p.p.) oraz Krakowie, powiecie olkuskim i suskim (o 0,8 p.p.). W skali całego województwa stopa była niższa o 1,3 p.p. licząc rok do roku.

Rzeczywisty poziom bezrobocia jest niższy, niż wynika to z rejestrów powiatowych urzędów pracy – w ostatnim kwartale roku liczba bezrobotnych wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wyniosła 75 tys., a stopa bezrobocia 4,2% i była o 1 p.p. niższa niż w 2016 roku⁶.

2. Zwolnienia grupowe i upadłości

Po skokowym, silnym wzroście w 2016 roku w 2017 odnotowano znaczny spadek liczby zwolnień grupowych⁷. Do powiatowych urzędów pracy wpłynęły 22 zgłoszenia zamiaru przeprowadzenia zwolnień dotyczące 2 367 osób. Zwolnienia zrealizowane objęły 2 092 pracowników, a najliczniejszą grupę zwolnionych stanowili pracownicy przedsiębiorstw z branży handlowej – 1 761 osób.

Wykres 99. Zapowiedzi zwolnień grupowych (osoby)

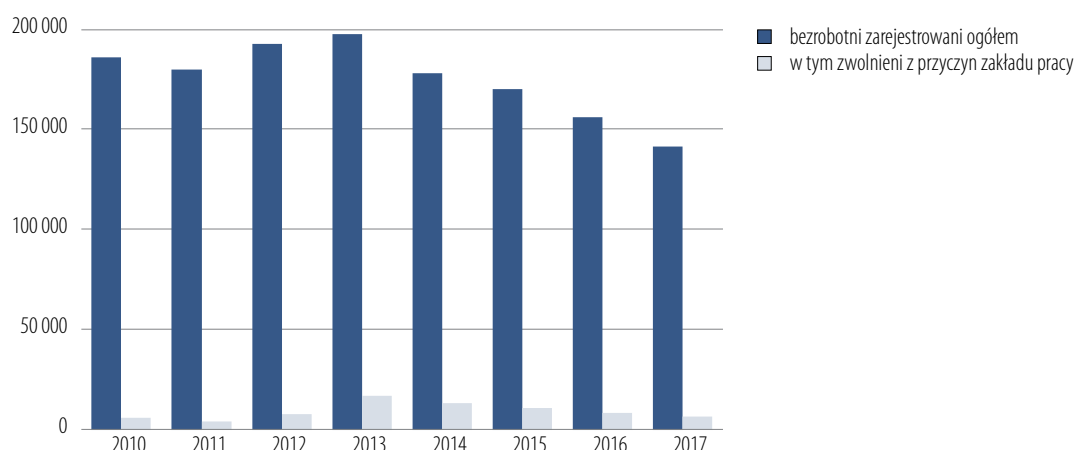
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy województwa małopolskiego.

W całym 2017 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 6,4 tys. bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o 22% mniej niż rok wcześniej. W samym Krakowie, gdzie działalność gospodarczą prowadzi najwięcej podmiotów, zarejestrowano 788 takich bezrobotnych. Osoby zwolnione z przyczyn zakładu pracy stanowiły 4,5% wszystkich rejestrujących się bezrobotnych⁸.

6. Bank Danych Lokalnych GUS – dane kwartalne. Bezrobotni wg BAEL to osoby w wieku 15–74 lata, które spełniają jednocześnie następujące warunki: w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, aktywnie poszukiwały pracy, były gotowe podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Są nimi również osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

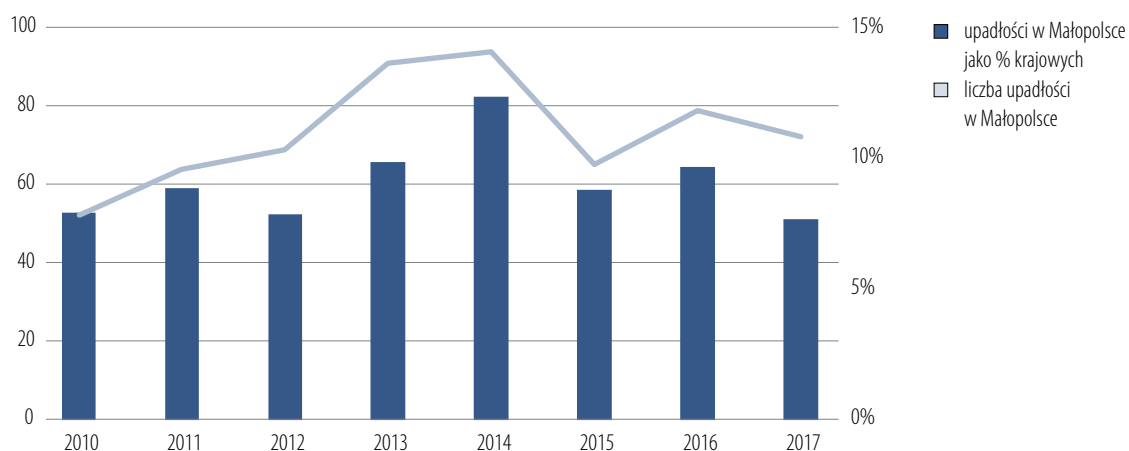
7. W 2016 roku do powiatowych urzędów pracy województwa małopolskiego wpłynęło 55 zgłoszeń zwolnień grupowych dotyczących 5 870 osób, a zwolnienia zrealizowane objęły 6 422 osoby.

8. Dane ze sprawozdań MRPIPS-01.

Wykres 100. Bezrobotni zarejestrowani w ciągu roku, w tym bezrobotni po zwolnieniu z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych powiatowych urzędów pracy w województwie małopolskim.

Wśród przedsiębiorstw przechodzących trudności, obok firm zawieszonych i zlikwidowanych, znajdują się firmy przechodzące proces upadłościowy. Wprowadzone w 2016 roku nowe prawo restrukturyzacyjne spowodowało zmniejszenie liczby postępowań upadłościowych mających na celu likwidację majątku, przy równoczesnym wzroście postępowań restrukturyzacyjnych, których celem jest oddłużenie podmiotu, utrzymanie działalności gospodarczej i zachowanie przynajmniej części miejsc pracy. W 2017 roku, w porównaniu do roku poprzedniego w województwie małopolskim zmniejszyła się liczba upadłości, niższy był także odsetek upadłości małopolskich przedsiębiorstw we wszystkich upadłościach w kraju.

Wykres 101. Upadłości małopolskich przedsiębiorstw na tle upadłości krajowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Krakowie – Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Przedsiębiorcy niewypłacalni, w stosunku do których wszczęto postępowanie upadłościowe lub restrukturyzacyjne, i którzy nie byli w stanie samodzielnie zaspokoić zaległych roszczeń pracowniczych, występowali o wypłatę tych świadczeń z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W 2017 roku najwięcej środków wypłacono pracownikom ogólnopolskiej spółki Alma Market S.A. oraz pracownikom Spektrum Nova Sp. z o.o. w upadłości, DBT S.A. w upadłości, Wąs-Bud Sp. z o.o. w upadłości, Sotronic Sp. z o.o. w upadłości, Prozach S.A. w upadłości, BrillantModule Sp. z o.o. w upadłości⁹.

9. Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2017. Załącznik do Uchwały nr XLIX/768/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 20 maja 2018 roku.

3. Zatrudnienie i wynagrodzenia

Po spadkach w latach 2012–2013 i stabilizacji w 2014 roku, od 2015 roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw rośnie¹⁰. W 2017 roku wyniosło 483,6 tys. osób, tj. o 23 tys. więcej niż w roku 2016 (wzrost o 5,1%) i o prawie 43 tys. więcej niż w 2015 roku. Największy wzrost przeciętnego zatrudnienia nastąpił w przedsiębiorstwach zajmujących się administrowaniem i działalnością wspierającą (o 17,9% w stosunku do 2016 roku), informacją i komunikacją (12,5%) oraz transportem i gospodarką magazynową (10,2%). Mniejsze wzrosty odnotowano w firmach zajmujących się zakwaterowaniem i gastronomią (5,5%), obsługą rynku nieruchomości (3,1%), budownictwem (1,5%) oraz handlem i naprawą pojazdów (0,4%). W przemyśle przeciętne zatrudnienie wzrosło o 4,6%, a wzrost ten generowały głównie przedsiębiorstwa przetwórcze, w których zatrudnienie zwiększyło się o 5,5%. Podmioty zajmujące się dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz rekultywacją osiągnęły wzrost zatrudnienia o 1,8%. Zatrudnienie w górnictwie i wydobywaniu zmniejszyło się o 3,9%, a w podmiotach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię o 6,2%. Branże z najwyższym przeciętnym zatrudnieniem to przemysł – 193,2 tys. osób (w tym przetwórstwo przemysłowe 171,4 tys.) oraz handel wraz z naprawą pojazdów samochodowych – 116,4 tys.¹¹.

Wynagrodzenie, jakie przeciętnie w 2017 roku otrzymywały osoby zatrudnione w sektorze przedsiębiorstw w Małopolsce, wyniosło 4 375 zł brutto i było o 309 zł wyższe niż rok wcześniej i jednocześnie o 155 zł niższe niż przeciętne wynagrodzenia w Polsce. Wzrost przeciętnego wynagrodzenia w województwie, na poziomie 7,6% rok do roku, był nieco wyższy niż w kraju – o 1,6 p.p. Najmocniej zwiększyło się wynagrodzenie w przedsiębiorstwach zajmujących się handlem i naprawą pojazdów samochodowych (o 11%) oraz budownictwem (o 8%), najslabiej w przedsiębiorstwach z branży transportowo-magazynowej (1,9%)¹². Należy zwrócić uwagę, że powyższe dane nie odzwierciedlają w pełni sytuacji na rynku pracy, ponieważ obejmują firmy zatrudniające więcej niż 9 pracowników. Dodatkowo, średnie wynagrodzenia zawyżane są przez płace skrajnie wysokie, dlatego wskaźnikami lepiej odzwierciedlającymi poziom zarobków są mediana i dominanta. W 2016 roku¹³ mediana wynagrodzeń w Polsce wyniosła 3 510 zł i była niższa od średniego wynagrodzenia o 836 zł, a najczęstsze miesięczne wynagrodzenie ogółem brutto (dominanta) wynosiło 2 074,03 zł¹⁴. Należy zwrócić uwagę na zjawisko ubóstwa wśród osób pracujących, które najczęściej wiąże się z niskim poziomem wynagrodzeń w pracach prostych, głównie w sektorze usług oraz pracą w niepełnym wymiarze godzinowym. Na występowanie biedy wśród osób pracujących mają wpływ między innymi: niskie kwalifikacje, życie w gospodarstwie wieloosobowym, niestabilne zatrudnienie (praca tymczasowa, na umowach cywilnoprawnych) oraz praca poniżej posiadanych kwalifikacji.

4. Aktywność zawodowa

Od 2013 roku zwiększa się aktywność zawodowa Małopolan. Rośnie liczba osób aktywnych zawodowo¹⁵, współczynnik aktywności zawodowej, informujący o procentowym udziale aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej oraz wskaźnik zatrudnienia, liczony jako procentowy udział pracujących wśród osób w wieku 15 lat i więcej. Średnioroczna wartość współczynnika aktywności zawodowej w 2017 roku wyniosła 56,1%, a wskaźnika zatrudnienia 53,8%. Należy jednak zwrócić uwagę, że zmniejsza się dynamika tego wzrostu. Aktywność zawodowa zależy od płci, wieku i miejsca zamieszkania. Wyższy współczynnik aktywności zawodowej charakteryzuje mężczyzn (64,4%), niższy kobiety (48,5%). Mniejsza aktywność cechuje osoby najstarsze, po 50. roku życia (34,4%) oraz najmłodsze, przed 25. rokiem życia (30,3%). Mieszkańcy miast są nieco bardziej aktywni niż mieszkańcy wsi (odpowiednio 56,8% i 55,5%)¹⁶.

10. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyraża przeciętną liczbę obsadzonych etatów w podmiotach z sektora przedsiębiorstw zatrudniających 9 i więcej osób. Wskaźnik przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw pomija podmioty zatrudniające do 9 osób oraz osoby prowadzące samodzielną działalność gospodarczą. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw nie pokazuje również osób, które pracują na umowach cywilno-prawnych.

11. *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kwartał 2017. Informacje i opracowania statystyczne*, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2018.

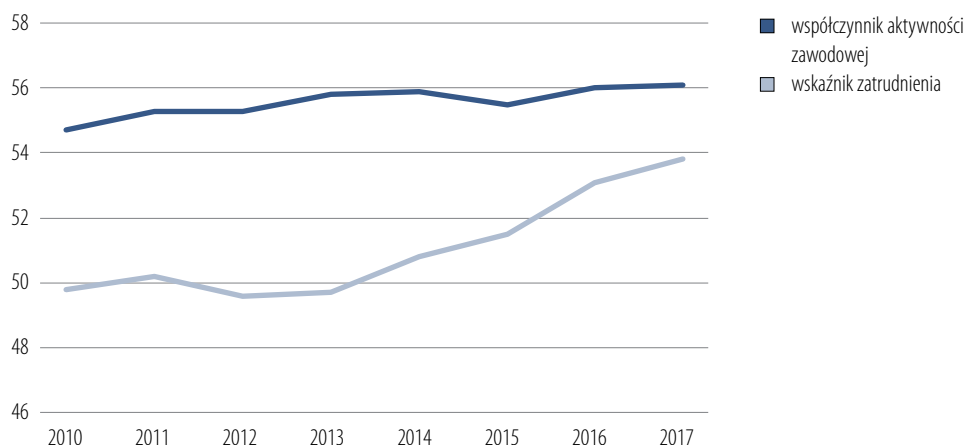
12. *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego...* op. cit.

13. Dane publikowane przez GUS co dwa lata, ostatnie dane dotyczą roku 2016.

14. *Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2016 roku*, GUS, Warszawa 2017.

15. Ludność aktywna zawodowo, określana też jako zasoby pracy, podaż pracy lub siła robocza, obejmuje wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej uznane za pracujące lub bezrobotne.

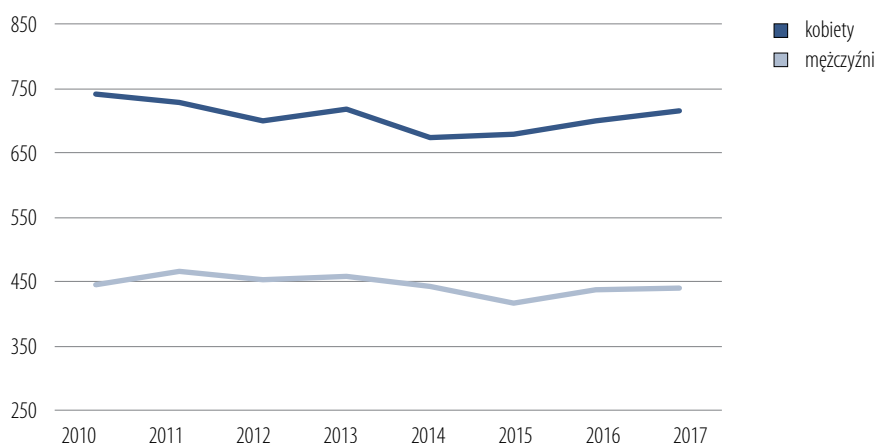
16. Bank Danych Lokalnych GUS – dane średnioroczne.

Wykres 102. Współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia w województwie małopolskim

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS – dane średnioroczne.

Średnioroczna liczba pracujących w województwie małopolskim wyniosła 1 488 tys. i była tylko o 4 tys. wyższa niż rok wcześniej. Zdecydowana większość Małopolan (92%) pracowała w pełnym wymiarze godzinowym, zatrudnienie na część etatu wciąż nie jest popularną formą zatrudnienia. Najwięcej pracujących (57%) było zatrudnionych w usługach oraz w przemyśle i budownictwie (32%). W rolnictwie zatrudnienie znalazło niecałe 10% pracujących. W strukturze pracujących według grup zawodów najliczniej reprezentowani byli specjaliści (22%), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (16%), pracownicy usług i sprzedawcy (14%) oraz technicy i inny średni personel (12%).

Analizując dane kwartalne, obserwuje się zmniejszanie się zarówno liczby osób aktywnych zawodowo, jak i wartości wskaźników tę aktywność opisujących. W ostatnim kwartale 2017 roku aktywnych zawodowo było prawie 1,5 mln mieszkańców województwa (w wieku 15 lat i więcej), a współczynnik aktywności zawodowej wynosił 56,5%. Od ostatniego kwartału 2016 roku liczba aktywnych zawodowo zmniejszyła się o 17 tys., a współczynnik aktywności zmalał o 0,6 p.p. Z kolei wskaźnik zatrudnienia w IV kwartale 2017 roku wynosił 53,7% i był niższy o 0,7 p.p. niż w ostatnim kwartale 2016 roku¹⁷. Natomiast liczba pracujących Małopolan zmniejszyła się o 18 tys. w porównaniu do IV kwartału 2016 roku – do 1 425 tys. Mniejsza aktywność zawodowa powoduje wzrost obciążenia pracujących osobami niepracującymi (bezrobotnymi i biernymi zawodowo). W ostatnim kwartale 2017 roku na każdy 1 tysiąc pracujących w województwie przypadały 862 osoby niepracujące, o 23 więcej niż w ostatnim kwartale roku poprzedniego.

Wykres 103. Bierni zawodowo (w tysiącach) w województwie małopolskim

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności w województwie małopolskim w IV kwartale 2017 roku, Urząd Statystyczny w Krakowie.

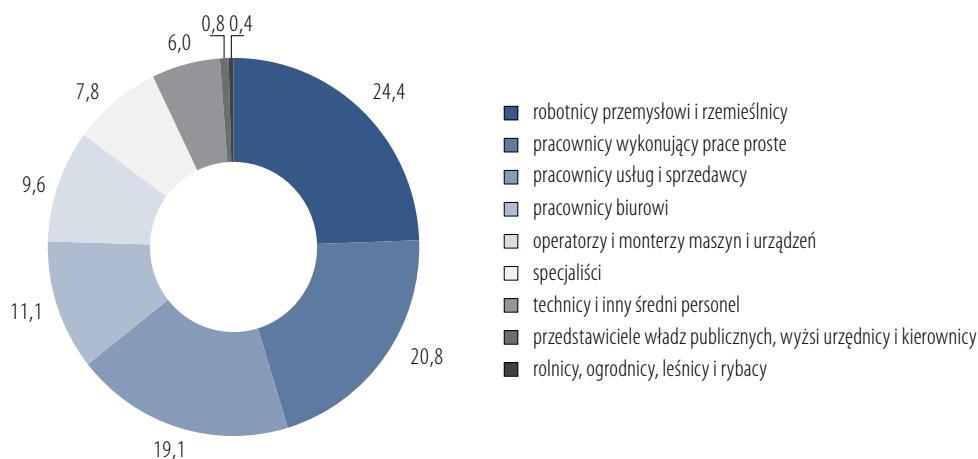
17. Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego.... op. cit.

Populacja osób biernych zawodowo rośnie od 2015 roku. Według BAEL, pod koniec 2017 roku biernych zawodowo było 1 155 tys. Małopolan, o 17 tys. więcej niż rok wcześniej. Przyczynami bierności zawodowej są: emerytura (51%), nauka i uzupełnianie kwalifikacji (20%), choroba lub niepełnosprawność (14%), inne powody osobiste lub rodzinne (5%), zniechęcenie bezskutecznym poszukiwaniem pracy (1%). Bierność znacznie częściej dotyczy kobiet, ponieważ to przede wszystkim one opiekują się osobami zależnymi (dziećmi, rodzicami, wnukami i innymi członkami rodziny).

5. Zapotrzebowanie na pracowników

W 2017 roku znacząco zwiększyło się zapotrzebowanie na pracowników. W IV kwartale w całym kraju było 117,8 tys. wolnych miejsc pracy (o 39,8 tys., czyli o 51% więcej niż rok wcześniej). Wolne miejsca pracy znajdowały się przede wszystkim w sektorze prywatnym (87,2%) oraz w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 49 pracowników (46,3%). W województwie małopolskim w tym czasie liczba wolnych miejsc pracy wzrosła o 66%, do 11,3 tys.¹⁸. W ciągu roku w województwie utworzono 66,9 tys. nowych miejsc pracy, a zlikwidowano 24,1 tys.¹⁹. Do małopolskich powiatowych urzędów pracy trafiło 116,2 tys. ofert pracy, o ponad 12% więcej niż rok wcześniej. Jedna czwarta ofert była kierowana do robotników przemysłowych i rzemieślników, 21% do pracowników wykonujących prace proste, 19% do pracowników usług i sprzedawców, 11% do pracowników biurowych, 10% do operatorów i monterów maszyn i urządzeń, 8% do specjalistów, a 6% do techników i pozostałego średniego personelu. W końcu roku w dyspozycji urzędów pracy pozostawało prawie 5 tys. ofert. Jedna czwarta wpływających ofert dotyczyła pracy subsydiowanej, a udział ten był niższy niż rok wcześniej (30,1%)²⁰. W sytuacji stosunkowo dużej podaży pracy oferty subsydiowane, szczególnie staże, przestają być atrakcyjne dla potencjalnych pracowników.

Wykres 104. Udział ofert pracy zgłoszonych do powiatowych urzędów pracy w 2017 roku, wg wielkich grup zawodowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zał. 3 do sprawozdania MRPiPS-01.

Aby przynajmniej częściowo zapobiec niedoborom kadrowym, pracodawcy poszukiwali pracowników poza granicami kraju. Zdecydowana większość cudzoziemców była zatrudniona na podstawie rejestracji oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom²¹. W 2017 roku w małopolskich powiatowych urzędach pracy zarejestrowano 134,5 tys. takich oświadczeń. W stosunku do 2016 roku liczba rejestracji wzrosła o jedną trzecią, lecz tempo wzrostu wyraźnie zmalało (w 2016 roku w porównaniu do 2015 roku wynosiło 116%). Dominowały oświadczenia o zamiarze zatrudnienia cudzoziemców z Ukrainy (95% wszystkich oświadczeń), można jednak zauważyć wzrost udziału oświadczeń dotyczących obywateli Białorusi, Gruzji i Armenii. Szczególnie wyraźny jest wzrost liczby oświadczeń dla obywateli Gruzji – w ciągu roku ponad dziesięciokrotnie, ze 104 oświadczeń w 2016 roku i 1 058 w 2017 roku²².

18. *Popyt na pracę w IV kwartale 2017 roku. Informacje sygnałowe*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa. Wyniki badania popytu na pracę za IV kwartał 2017 roku są reprezentatywne dla 737,9 tys. podmiotów, z czego 70,7% stanowią jednostki o liczbie pracujących do 9 osób.

19. Bank Danych Lokalnych GUS.

20. Dane z zał. 3 do sprawozdania MRPiPS-01.

21. Oświadczenia pracodawców rejestrowane są w powiatowych urzędach pracy. Procedura ta obejmuje obywateli Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy.

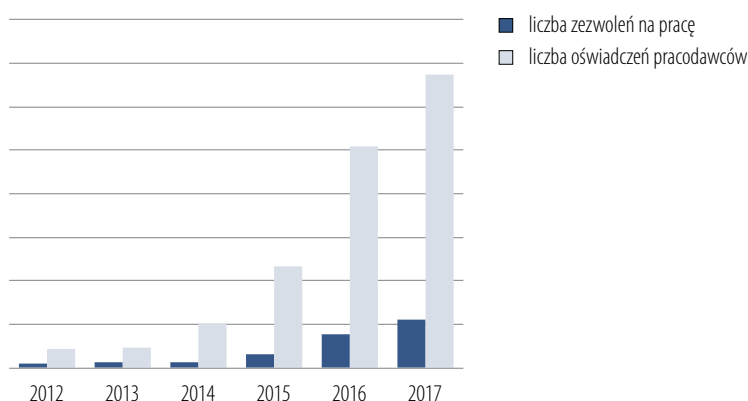
22. Dane pochodzą ze sprawozdań powiatowych urzędów pracy województwa małopolskiego.

W 2017 roku w województwie małopolskim wydano 22,2 tys. zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, o 7 tys. więcej niż rok wcześniej (wzrost o 46%). Nieco ponad 80% zezwoleń dotyczyło obywateli Ukrainy, 4% obywateli Mołdawii, 3% Nepalu, 2% Indii, 1,6% Bangladeszu. Zmniejszył się udział zezwoleń dla obywateli Ukrainy – o 6 p.p. i Mołdawii – o 2 p.p., wzrósł natomiast udział zezwoleń wydanych dla obywateli krajów pozaeuropejskich: Indii (udział 1% w 2016 roku, wzrost o 247 zezwoleń), Nepalu (w 2016 roku było to 9 zezwoleń, a w roku 2017 już 650 zezwoleń) i Bangladeszu (udział 0,4% w 2016 roku, wzrost o 299 zezwoleń).

Cudzoziemcy coraz częściej podejmują pracę na stanowiskach specjalistów, zwiększają się też ich oczekiwania płacowe. W 2017 roku prawie 44% oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom dotyczyło pracowników prac prostych, niecałe 23% robotników przemysłowych i rzemieślników, a 17% operatorów i monterów maszyn i urządzeń. Z kolei wśród zezwoleń na pracę dla cudzoziemców najwięcej zezwoleń wydano dla operatorów i monterów maszyn i urządzeń (33%), robotników przemysłowych i rzemieślników (26%) oraz pracowników wykonujących prace proste (19%). Około 8,5% zezwoleń dotyczyło zatrudniania specjalistów.

Deficyt kandydatów do pracy obejmuje coraz więcej branż, co potwierdzają wyniki badania *Barometr zawodów*²³. Według prognozy barometrowej na 2018 rok (dokonanej w 2017 roku), w skali województwa liczba zawodów deficytowych (36) znacznie przewyższy liczbę zawodów nadwyżkowych (5). Na poziomie województwa w grupie zawodów deficytowych można wyróżnić: zawody z branży budowlanej, zawody związane z produkcją, zawody związane z branżą transportową, zawody gastronomiczne, medyczne, informatyczne oraz zawody związane z usługami. W porównaniu do prognozy na 2017 rok wśród deficytów wyraźnie więcej jest zawodów z branży produkcyjnej. Mimo tendencji wskazującej na rosnące trudności pracodawców w poszukiwaniu odpowiednich kandydatów do pracy, występuje grupa zawodów nadwyżkowych, tzn. takich, w których liczba wolnych miejsc jest mniejsza niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców. Na 2018 rok prognozowane są nadwyżki: ekonomistów, pracowników administracyjnych i biurowych, specjalistów administracji publicznej, pracowników biur podróży i organizatorów obsługi turystycznej oraz filozofów, historyków, politologów i kulturoznawców.

Wykres 105. Zatrudnianie cudzoziemców w województwie małopolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań powiatowych urzędów pracy Małopolski (oświadczenia) oraz danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (zezwolenia).

6. Usługi informacji i poradnictwa zawodowego

Poradnictwo zawodowe jest usługą rynku pracy, realizowaną przez powiatowe urzędy pracy oraz centra informacji i planowania kariery zawodowej, funkcjonujące w wojewódzkich urzędach pracy. Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu przez pracownika urzędu pracy, pomocy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób zgłaszających się do urzędu. Osoby chcące skorzystać z informacji i porady doradcy zawodowego mogą otrzymać wsparcie w zakresie: wyboru lub zmiany zawodu, nabywania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych, informacji o kursach, szkoleniach i innych formach kształcenia. Zainteresowani mogą korzystać z następujących form wsparcia zawodowego (jednej lub kilku):

- › porady indywidualne i grupowe,
- › badania testowe,
- › informacje indywidualne i grupowe,
- › szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.

23. W województwie małopolskim badanie jest realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie od 2011 roku. Od 2015 roku, na zlecenie MRPIPS, jest prowadzone w całym kraju, koordynatorem ogólnopolskim badania jest WUP w Krakowie. Informacje na temat metodologii badania oraz wyniki dla każdego powiatu dostępne są w serwisie: <http://barometrzwawodow.pl>.

W 2017 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało 31 tys. osób, a z porad grupowych 5,5 tys. Około 80% korzystających z poradnictwa to osoby zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy jako bezrobotne. Popularną formą usług świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia jest indywidualna informacja zawodowa – skorzystało z niej 32,6 tys. osób. Kolejne 11,9 tys. wzięło udział w grupowych spotkaniach informacyjnych. W szkoleniach z zakresu umiejętności poszukiwania pracy uczestniczyły 423 osoby, a w badaniach testowych 1,6 tys. osób²⁴. Profil osoby korzystającej z usług doradztwa zawodowego ulega zmianie. Coraz częściej są to osoby pracujące, które chciałyby zmienić pracę, np. z uwagi na wyższe oczekiwania zarobkowe lub z chęci przekwalifikowania się.

7. Subsidiowane programy aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych

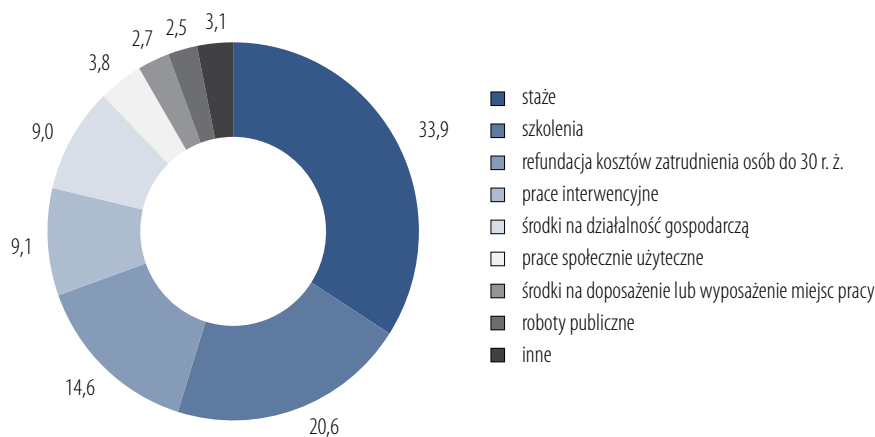
Spektrum określonych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy instrumentów pomocy osobom bezrobotnym finansowanych ze środków Funduszu Pracy jest bardzo szerokie. Bezrobotni mogą m.in.:

- › podnosić lub zmieniać własne kwalifikacje (poprzez szkolenia, bony szkoleniowe, finansowanie studiów podyplomowych),
- › zdobywać doświadczenie zawodowe (dzięki stażom, bonom stażowym, przygotowaniu zawodowym dorosłych),
- › otrzymać środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- › korzystać z różnych opcji dofinansowania kosztów zatrudnienia (poprzez prace interwencyjne, roboty publiczne, refundację pracodawcom kosztów zatrudnienia osoby do 30. r.ż., dofinansowanie zatrudnienia osoby powyżej 50. r.ż.).

W 2017 roku na działania aktywizacyjne przeznaczono 329,5 mln zł, a liczba osób biorących udział w tych działaniach przekroczyła 50 tys.²⁵

Podobnie jak w poprzednich latach, najczęściej stosowanymi formami pomocy były staże i szkolenia, choć w porównaniu do 2016 roku udział szkoleń zwiększył się o 7 p.p., a udział staży zmniejszył o 4 p.p. W 2017 roku uczestnicy tych dwóch form wsparcia stanowili łącznie ponad połowę wszystkich osób aktywizowanych przez powiatowe urzędy pracy. Zmniejszył się udział osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej – o 3 p.p., a wzrósł udział bezrobotnych, którzy skorzystali z refundacji części kosztów zatrudnienia bezrobotnych do 30. roku życia – o 2 p.p.

Wykres 106. Struktura udziału osób bezrobotnych w formach wsparcia oferowanych przez powiatowe urzędy pracy w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPIPS-02.

8. Zlecanie działań aktywizacyjnych

Jednym z rozwiązań aktywizujących bezrobotnych, które sprawdziły się w województwie małopolskim, jest zlecenie działań aktywizacyjnych. Zlecenie polega na przekazaniu części klientów powiatowych urzędów pracy pod opiekę prywatnej agencji zatrudnienia. Agencje te współpracowały z osobami długotrwale bezro-

24. Dane na podstawie zał. 4 do sprawozdania MRPIPS-01.

25. Na podstawie sprawozdania MRPIPS-02 o przychodach i wydatkach Funduszu Pracy.

botnymi na zasadach indywidualnego wsparcia, bez narzuconego sposobu działania i z możliwością doboru usług, dostosowanych do indywidualnych potrzeb uczestników. W 2017 roku kontynuowano realizację II edycji zlecenia działań aktywizacyjnych. Pomocą objęto 2 000 osób z powiatów: limanowskiego, myślenickiego, nowosądeckiego, olkuskiego, suskiego, wadowickiego. Dzięki udziałowi w programie pracę podjęło 1 060 osób. Ponad 60% uczestników utrzymało zatrudnienie przez co najmniej 90 dni, a 50% przez co najmniej 180 dni. Zdecydowana większość (93%) z tych, którzy pozostawali w zatrudnieniu, co najmniej kontynuowała zatrudnienie, co wskazuje to na wysoką długotrwałą skuteczność zlecenia. Z upływem czasu trwania zatrudnienia zwiększała się jego jakość – coraz większy odsetek pracujących stanowiły osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę (po 90 dniach – 62,7%, po 180 dniach – 68,9%), zmniejszył się udział osób objętych umowami zlecenia (po 90 dniach – 31,8%, po 180 dniach – 24,6%). Koszt doprowadzenia jednej osoby do zatrudnienia wyniósł 9 288 zł, co oznacza, że ta forma pomocy nie odbiega kosztowo od większości podstawowych form aktywizacji stosowanych w Polsce. Zauważając, jak zmienia się sytuacja na rynku pracy oraz biorąc pod uwagę profil bezrobotnych pozostających w rejestrach, takie narzędzie jest bardziej skuteczne niż szkolenia i staże. Jak pokazała ewaluacja I edycji zlecenia działań, osoby, które zakończyły udział w programie, zdecydowanie rzadziej wracały do rejestru bezrobotnych²⁶.

9. Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych w województwie małopolskim

Opracowanie przygotowane zostało na podstawie zagregowanych baz danych dotyczących informacji o dochodach oraz o pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych PIT-11 za 2017 rok, udostępnionych przez Izbę Administracji Skarbowej w Krakowie. Informacje obejmowały podatników zamieszkałych na terenie województwa małopolskiego.

Liczba podatników

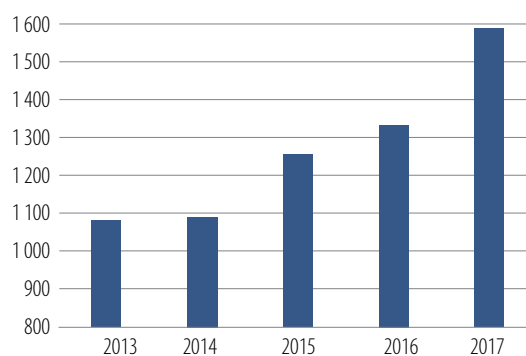
Otrzymane zbiory za 2017 rok obejmują 1 589,6 tys. informacji podatkowych PIT-11 wydanych podatnikom zamieszkałym na terenie województwa małopolskiego, uzyskujących przychody z tytułu stosunku służbowego, stosunku pracy, spółdzielczego stosunku pracy oraz pracy nakładczej. W porównaniu do liczby pracujących podawanych przez GUS (1 373,5 tys. osób w 2016 roku, wg stanu na koniec roku) zbiorów wydanych informacji podatkowych jest liczniejszy, lecz trzeba pamiętać, iż obejmuje on również informacje podatkowe wydane osobom pracującym w ciągu całego roku, a więc również krótkotrwale, sezonowo (studenci), jak również wydane wielokrotnie temu samemu pracownikowi, np. na skutek zmiany pracodawcy. Z kolei zbiór podatników podatku dochodowego nie obejmuje rolników indywidualnych ani osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i pomagających im członków rodzin, wykazanych przez GUS. Ponadto GUS podaje informacje wg faktycznego miejsca pracy (lub siedziby przedsiębiorstwa), dane z Izby Administracji Skarbowej przypisane są do miejsca zamieszkania podatnika. W efekcie te dwa zbiory są całkowicie nieporównywalne. W dalszej części opracowania terminy „wydane informacje PIT-11” i „podatnicy” będą używane wymiennie, aczkolwiek terminy te nie są tożsame.

W ciągu ostatnich lat liczba wydanych informacji PIT-11 stale wzrastała, co może być efektem nałożenia się kilku przyczyn:

- › rzeczywistego wzrostu liczby podatników, wynikającą np. z procesów migracyjnych, podejmowania pracy przez absolwentów szkół;
- › podejmowania dodatkowego zatrudnienia u innych płatników przez dotychczasowych podatników;
- › zmiany formy zatrudnienia, np. z umowy-zlecenia na umowę o pracę.

Szczególnie dużą dynamikę przyrostu liczby wydanych informacji podatkowych obserwuje się pomiędzy latami 2016 a 2017 – w skali województwa wyniosła ona 18,9%.

Wykres 107. Zmiana liczby „Informacji o dochodach PIT-11” wydanych podatnikom zamieszkałym w Małopolsce (w tys.)

Źródło: Opracowanie własne.

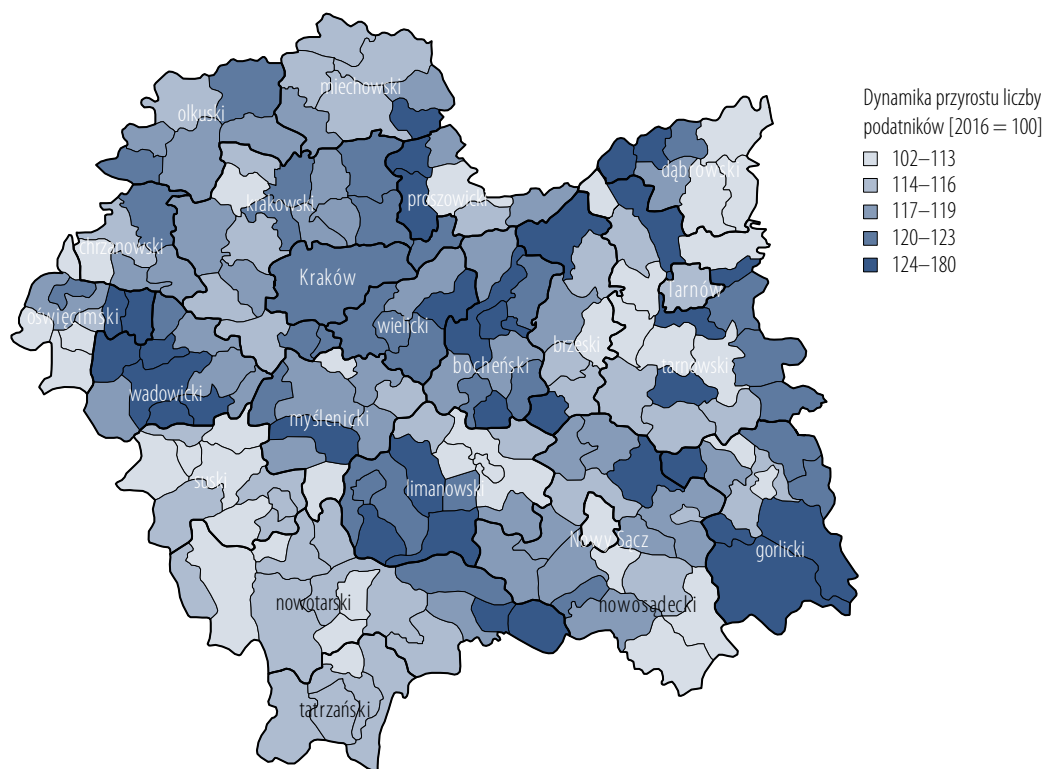
26. Podsumowanie II edycji zlecenia działań aktywizacyjnych w województwie małopolskim, dokument wewnętrzny WUP.

Silny wzrost wynikający ze zmian w systemie podatkowym uniemożliwia bezpośrednie porównywanie niektórych zjawisk, dosyć dobrze opisywanych przez otrzymane zestawienia.

We wszystkich powiatach odnotowano przyrost liczby podatników, przy czym dynamika przyrostu liczby podatników przekroczyła średnią wojewódzką w przypadku 4 powiatów: wadowickiego – wzrost o 27,9%, bocheńskiego – wzrost o 23,5%, wielickiego – wzrost o 22,5% i miasta Krakowa – wzrost o 20,4%. Najniższą dynamikę wzrostu liczby podatników w stosunku do poprzedniego roku odnotowano w przypadku powiatu suskiego – wzrost o 13,1%.

Na poziomie gminnym mediana dynamiki wzrostu liczby płatników wyniosła 18,0%, przy czym zróżnicowanie między poszczególnymi gminami było bardzo duże: od 2,3% w przypadku Wietrzychowic do 80,0% w Gręboszowie. Tempa przyrostu nie determinuje rodzaj gminy – zarówno wśród gmin wiejskich, jak i miejsko-wiejskich czy miejskich można wyróżnić gminy o dużym, jak i niewielkim przyroście. W pierwszej dziesiątce – według wielkości dynamiki wzrostu – jest 8 gmin wiejskich i dwie miejsko-wiejskie, w ostatniej dziesiątce – 7 gmin wiejskich i 3 miejsko-wiejskie. Zdecydowanie istotniejsza jest struktura gospodarki – wyższy przyrost liczby podatników obserwowany jest w gminach rolniczych, na skutek podejmowania przez osoby związane z rolnictwem prac najemnych.

Mapa 38. Przyrost liczby podatników w gminach województwa małopolskiego w okresie 2016–2017

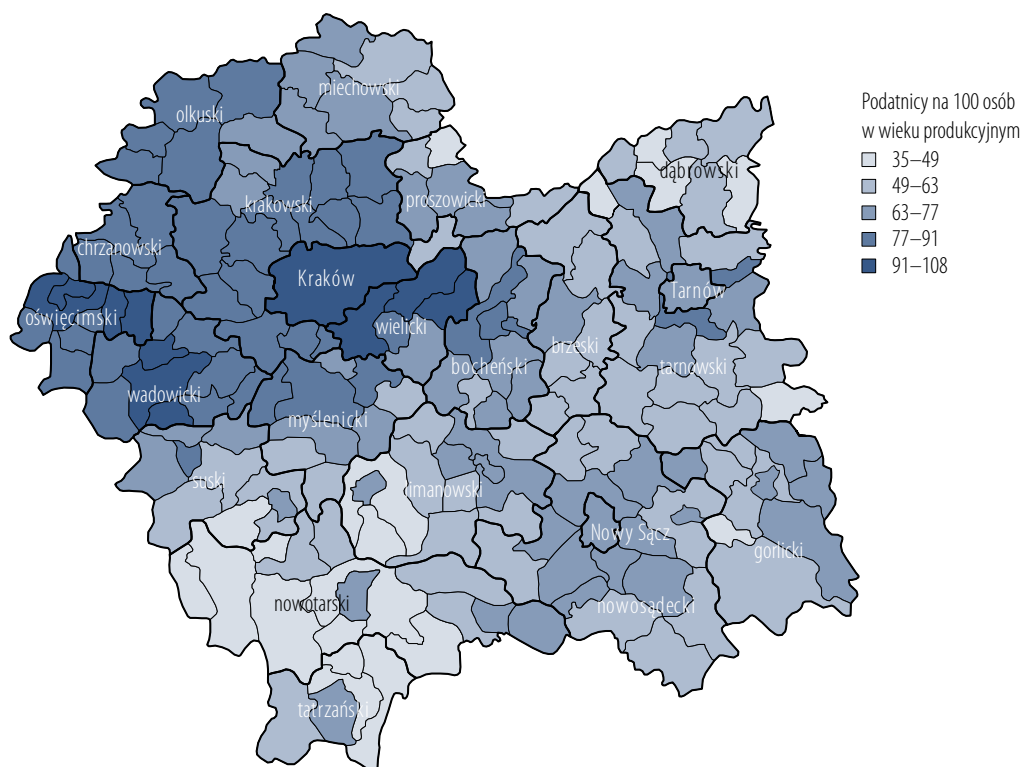

Źródło: Opracowanie własne.

Obszarami o szczególnie dużej liczbie wydanych informacji podatkowych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w wieku produkcyjnym są gminy w 3 obszarach:

- › wadowickim, obejmujące gminy: Tomice (107,5 informacji podatkowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), Mucharz (100,9) i Wadowice (98,8);
- › krakowsko-wielickim obejmującym gminy: Kłaj (95,6), Wieliczka (94,1), Niepołomice (92,8), Kraków (93,4);
- › oświęcimskim, obejmującym: Zator (93,7), Przeciszów (93,4), Oświęcim m. (91,6), Oświęcim gm. (91,5).

Z drugiej strony występują obszary o niskiej wartości tego wskaźnika: Podhale oraz Powiśle Dąbrowskie, co jest powiązane ze strukturą gospodarki, a zwłaszcza opartej na rolnictwie indywidualnym niepodlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym.

Mapa 39. Liczba wydanych informacji PIT-11 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Rynek pracy w województwie małopolskim kreują firmy z całego kraju. Oczywiście największy wpływ na zatrudnienie mają podmioty z siedzibą w Małopolsce – 79,9% informacji PIT-11 wydanych podatnikom zamieszkałym w województwie małopolskim pochodzi właśnie od nich. Na drugim miejscu znajdują się firmy z województwa mazowieckiego – 8,3%, a następnie z województwa śląskiego – 5,4%, dolnośląskiego – 1,4%, wielkopolskiego – 1,3% oraz podkarpackiego – 1,1%. Udział wszystkich pozostałych województw wynosi w sumie 2,6%. Warto zauważyć, iż w ostatnich latach stopniowo zwiększa się udział firm z Małopolski w liczbie wydanych PIT-11 mieszkańcom Małopolski: w 2015 było to 78,3%, w 2016 roku – 78,6%, w 2017 – 79,9%.

Wydania dokumentu podatkowego PIT-11 przez firmę z innego województwa nie należy jednak utożsamiać z dojazdami do pracy czy jakimkolwiek powiązaniem przestrzennym. Firma, jako płatnik, jest postrzegana przez organy skarbowe „punktowo”, tj. wg miejsca siedziby zarządu, niezależnie od liczby i lokalizacji wszelkiego rodzaju filii, zakładów czy oddziałów. Oznacza to, że pracownik pracujący w firmie teoretycznie odległej od miejsca zamieszkania, może świadczyć pracę w tej samej miejscowości.

Dla zbadania zjawiska dojazdów do pracy wykorzystane zostały informacje o kosztach uzyskania przychodu.

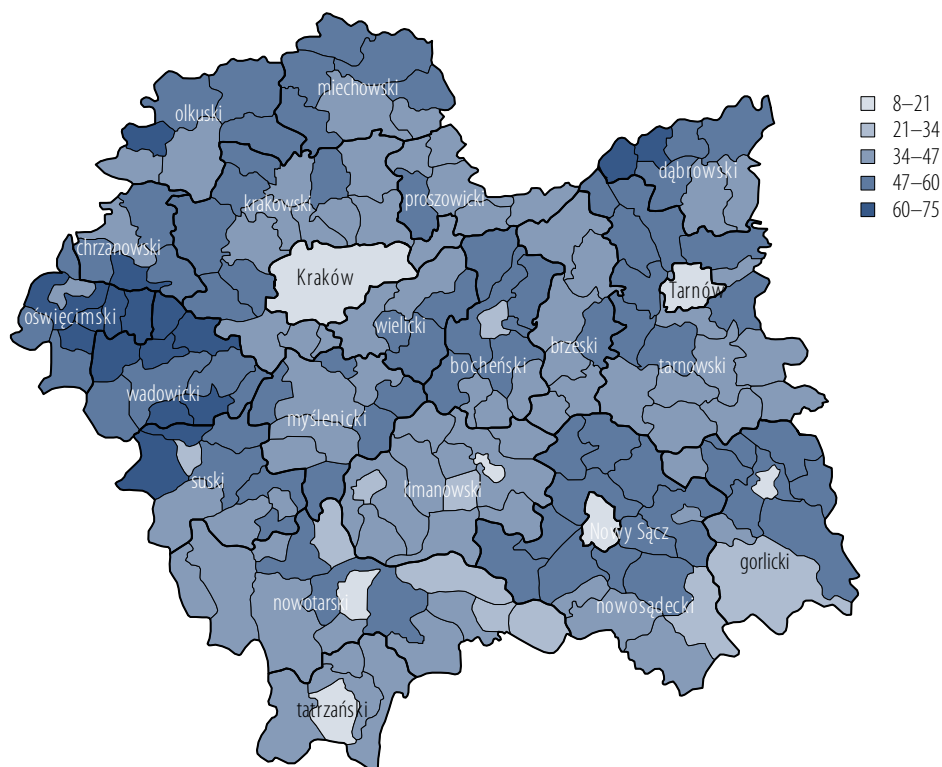
W informacjach PIT-11 przyjmuje się cztery kategorie powyższych kosztów:

1. z jednego stosunku pracy (stosunków pokrewnych) – wystawiono 1 037,1 tys. informacji PIT z tym kodem kosztów,
2. z więcej niż jednego stosunku pracy (stosunków pokrewnych) – wystawiono 4,8 tys. dokumentów,
3. z jednego stosunku pracy (stosunków pokrewnych), podwyższone w związku z zamieszkiwaniem podatnika poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy – wystawiono 545,4 tys. dokumentów,
4. z więcej niż jednego stosunku pracy (stosunków pokrewnych), podwyższone w związku z zamieszkiwaniem podatnika poza miejscowością, w której znajduje się zakład pracy – wystawiono 2,3 tys. dokumentów.

Z powyższego zestawienia wynikają dwie istotne informacje:

- › zjawisko pracy u wielu pracodawców wśród osób pracujących na umowę o pracę lub pokrewnych jest marginalne – w 99,6% wystawionych informacjach PIT-11 wykazane są przychody pochodzące wyłącznie z jednego źródła;
- › ponad 1/3 podatników wykazuje podwyższone koszty uzyskania przychodu tytułem dojazdu do pracy w innej miejscowości niż miejscowość zamieszkania.

Mapa 40. Odsetek podatników dojeżdżających do pracy poza miejscowość zamieszkania (w %)

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku mieszkańców 7 miejscowości: Krakowa, Tarnowa, Nowego Sącza, Gorlic, Nowego Targu, Zakopanego i Limanowej odsetek podatników dojeżdżających do innych miejscowości jest niższy niż 21%, w przypadku kolejnych 10 gmin poziom tego wskaźnika nie przekroczył 34%. Oznacza to, iż zjawisko dojazdów do pracy jest powszechne i widoczny jest trend wzrostowy; w 2017 roku podwyższone koszty tytułem dojazdów do pracy w innej miejscowości wykazane zostały w 34,5% wystawionych informacji podatkowych PIT-11, w 2016 – w 34,2%, w 2015 – w 33,7%.

Na podstawie pozyskanych informacji o rodzaju działalności płatników podatniku dochodowego wyliczono liczbę wydanych informacji podatkowych w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007. Dla 5,0% dokumentów nie udało się dopasować rodzaju działalności.

Tabela 46. Liczba informacji podatkowych PIT-11 wydanych mieszkańcom Małopolski wg sekcji PKD 2007

Sekcja PKD 2017	Liczba wydanych informacji PIT-11	Małopolska = 100
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7 366	0,49
B – Górnictwo i wydobywanie	15 403	1,02
C – Przetwórstwo przemysłowe	271 385	17,97
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	10 753	0,71
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	19 740	1,31
F – Budownictwo	128 304	8,50
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	262 372	17,38
H – Transport i gospodarka magazynowa	71 672	4,75
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	54 353	3,60

Sekcja PKD 2017	Liczba wydanych informacji PIT-11	Małopolska = 100
J – Informacja i komunikacja	72 025	4,77
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	34 495	2,28
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	20 683	1,37
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	103 047	6,82
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	94 766	6,28
O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	70 339	4,66
P – Edukacja	121 952	8,08
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	82 299	5,45
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	32 907	2,18
S – Pozostała działalność usługowa	36 072	2,39
T+U – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; organizacje i zespoły eksterytorialne	18	0,00

Źródło: Opracowanie własne.

Najliczniejsze informacje PIT-11 wydały przedsiębiorstwa działające w sekcji C. Przetwórstwo przemysłowe i sekcji G. Handel hurtowy i detaliczny... . Te dwie sekcje gromadzą ponad 1/3 wszystkich dokumentów podatkowych wydanych podatnikom podatku dochodowego z Małopolski.

W porównaniu z poprzednimi latami obserwuje się stopniowy spadek udziału sekcji C, O, P, Q przy jednoczesnym wzroście udziału w sekcjach I, J, N w ilości wydanych informacji PIT-11 mieszkańcom województwa małopolskiego.

Rolnictwo

Opracowanie: Artur Apryjas, Stanisław Flaga, Lidia Rygiel, Beata Szafrńska

— podsumowanie

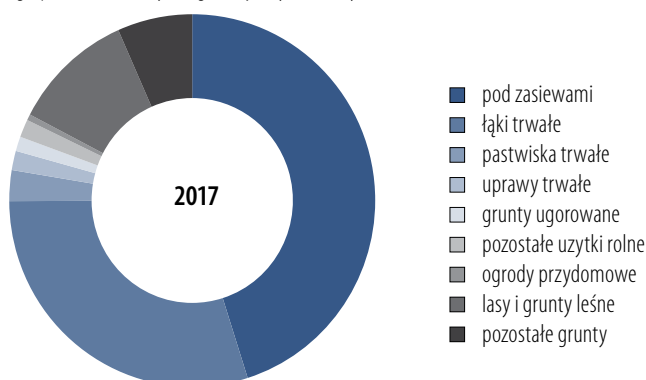
- W skali roku nastąpił wzrost ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie o 1,3%.
- W porównaniu z poprzednim rokiem powierzchnia zasiewów zwiększyła się o 10,4 tys. ha, a powierzchnia pastwisk zmniejszyła się o 13,7 tys. ha. Relatywnie najbardziej wzrosła powierzchnia gruntów ugorowanych (o 33,7%), a spadła – ogrodów.
- Powierzchnia zasiewów w 2017 roku wyniosła 310,1 tys. ha i była większa o 10,4 tys. ha (o 3,4%) niż przed rokiem.
- W grudniu 2017 roku pogłowie trzody chlewnej w województwie małopolskim liczyło 190,5 tys. sztuk i było większe o 21,8 tys. sztuk (o 12,9%) niż w grudniu 2016 roku.
- W grudniu 2017 roku pogłowie bydła ogółem liczyło 162,6 tys. sztuk i było o 15,5 tys. sztuk (o 8,7%) mniejsze niż w grudniu roku poprzedniego.
- Pogłowie owiec na koniec 2017 roku liczyło 85,7 tys. sztuk, tj. o 7,2 tys. sztuk (o 9,2%) więcej niż w grudniu 2016 roku. Podobnie jak w latach poprzednich Małopolska charakteryzowała się największym udziałem w krajowym pogłowie owiec (31,9%).
- W grudniu 2017 roku pogłowie drobiu ogółem w województwie wyniosło 5 208,1 tys. sztuk i było większe o 995,0 tys. sztuk, tj. o 23,6% w stosunku do grudnia 2016 roku.
- W 2017 roku na Listę Produktów Tradycyjnych wpisano 10 nowych specjałów z Małopolski (w sumie 203), natomiast lista produktów regionalnych uległa zmianie i na koniec roku wyniosła 12 (w dniu 7 listopada 2017 roku zarejestrowana została kiełbasa piaszczańska jako produkt Chronione Oznaczenie Geograficzne).

1. Zasoby rolnictwa

W czerwcu 2017 roku w województwie małopolskim znajdowało się ponad 135 tys. gospodarstw mających użytki rolne o łącznej powierzchni 6876 tys. ha, co stanowiło 4,2% powierzchni gospodarstw w kraju (dotyczy gospodarstw mających użytki rolne). W skali roku nastąpił wzrost ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w województwie o 1,3%. W użytkowaniu gospodarstw indywidualnych znajdowało się 661,6 tys. ha, czyli 96,2% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych.

Użytki rolne w gospodarstwach ogółem zajmowały 564,6 tys. ha, stanowiąc ponad 82% ich powierzchni. W porównaniu z 2016 rokiem powierzchnia tych gruntów zwiększyła się o 5,4 tys. ha (o 1,0%). Użytki rolne w dobrej kulturze rolnej to 557,5 tys. ha, tj. 81,1% całkowitej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych. Grunty pod zasiewami zajmowały 310,1 tys. ha, trwałe użytki zielone – 223,6 tys. ha, przy czym łąki trwałe – 205,2 tys. ha, a pastwiska trwałe – 18,4 tys. ha. Pod uprawy wieloletnie przeznaczonych było 11,5 tys. ha. Powierzchnia gruntów ugorowanych wyniosła 8,7 tys. ha. Ogrody przydomowe zajmowały 3,6 tys. ha.

Wykres 108. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych wg rodzaju użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Lasy i grunty leśne zajmowały 73,9 tys. i stanowiły 10,7% ogólnej powierzchni gospodarstw (w Polsce 6,0%). Pozostałe grunty (m.in. pod zabudowaniami, podwórzami, nieużytki, tereny przeznaczone do rekreacji) stanowiły 7,1% ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw.

W porównaniu z poprzednim rokiem powierzchnia zasiewów zwiększyła się o 10,4 tys. ha, a powierzchnia pastwisk zmniejszyła się o 13,7 tys. ha. Relatywnie najbardziej wzrosła powierzchnia gruntów ugorowanych (o 2 193 ha, tj. o 33,7%), a spadła – ogrodów przydomowych (o 353 ha, tj. o 9,0%).

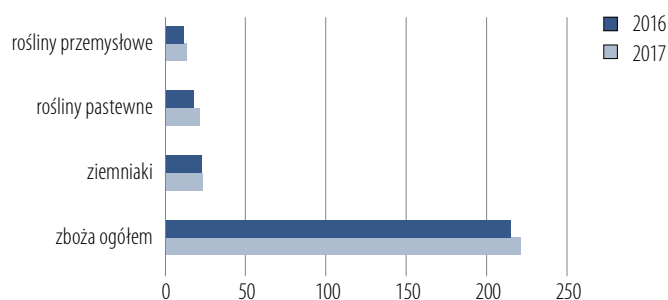
2. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych

W województwie małopolskim w roku gospodarczym 2016/2017 zużycie nawozów mineralnych (NPK) w przeliczeniu na czysty składnik wyniosło 52,9 tys. t i w porównaniu z rokiem gospodarczym 2015/2016 było większe o 22,1% (w Polsce 2 049,8 tys. t). Pod zbiory 2017 roku wysiano 26,7 tys. t nawozów azotowych (50,4% ogółu nawozów mineralnych), 9,9 tys. t nawozów fosforowych (18,8%) oraz 16,3 tys. t nawozów potasowych (30,8%). W przypadku poszczególnych nawozów – azotowych, potasowych i fosforowych – było to odpowiednio o 5,2 tys. t (24,2%), 2,8 tys. t (21,0%) i 1,5 tys. t (18,3%) więcej niż w poprzednim roku. Średnie zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wyniosło 93,7 kg NPK, przy czym na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 94,9 kg (w Polsce odpowiednio: 140,2 kg i 141,5 kg). Zużycie nawozów wapniowych wyniosło 13,0 tys. t i było większe o 41,9% niż w roku gospodarczym 2015/2016. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych przeciętnie w województwie małopolskim zużyto 23,1 kg nawozów wapniowych, przy czym na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej – 23,4 kg (w kraju 53,5 kg/ha).

3. Produkcja roślinna

Powierzchnia zasiewów w 2017 roku wyniosła 310,1 tys. ha i była większa o 10,4 tys. ha (o 3,4%) niż przed rokiem. Zwiększyła się powierzchnia uprawy zbóż, ziemniaków, roślin przemysłowych, pastewnych, a zmniejszyła – roślin strączkowych jadalnych. W ogólnej powierzchni zasiewów największy areał – 221,7 tys. ha (71,5% ogółu zasiewów) zajmowały zboża ogółem, tj. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi łącznie z kukurydzą na ziarno, gryką, prosem i pozostałymi zbożowymi. Powierzchnia zasiana zbożami była większa od ubiegłorocznej o 6,0 tys. ha, tj. o 2,8%. Areał uprawy zbóż podstawowych wyniósł 170,5 tys. ha, stanowiąc 76,9% ogółu powierzchni zajmowanej przez zboża. Pszenicą obsiano 91,9 tys. ha, czyli 53,9% powierzchni zbóż podstawowych. Jęczmień uprawiany był na 33,2 tys. ha, pszenżyto – na 24,5 tys. ha, owies – na 17,7 tys. ha, a żyto – na 3,3 tys. ha.

Wykres 109. Struktura powierzchni zasiewów w tys. ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Drugą pod względem wielkości powierzchni uprawą w województwie małopolskim były ziemniaki. W 2017 roku zajmowały powierzchnię 23,2 tys. ha, tj. 7,5% ogólnej powierzchni zasiewów. W stosunku do poprzedniego roku areal uprawy ziemniaków zwiększył się o 1,0 tys. ha. Na rośliny pastewne przeznaczono 22,0 tys. ha (o 4,4 tys. ha więcej niż rok wcześniej), w tym na kukurydzę na pasze – 7,4 tys. ha (o 3,2 tys. ha więcej). Powierzchnia uprawy roślin przemysłowych zwiększyła się z 11,5 tys. ha w 2016 roku do 13,5 tys. ha w 2017 roku. Wzrosła powierzchnia upraw oleistych o 1,7 tys. ha (11,0 tys. ha), w tym rzepaku i rzepiku o 1,6 tys. ha (9,5 tys. ha), buraków cukrowych – o 0,2 tys. ha (1,4 tys. ha).

Zbiory zbóż ogółem oszacowano na 899,3 tys. t, tj. o 35,7 tys. t (o 4,1%) więcej niż przed rokiem. Stanowiło to 2,8% zbiorów krajowych. Przeciętny plon zbóż z 1 ha wyniósł 40,6 dt wobec 40,0 dt w 2016 roku. W kraju również zebrano więcej zbóż w porównaniu z poprzednim rokiem, przy średnim plonie 42,0 dt/ha. Zbiory zbóż podstawowych (640,5 tys. t) były wyższe o 27,9 tys. t od uzyskanych rok wcześniej, a przeciętny plon z 1 ha zwiększył się z 36,1 dt w 2016 roku do 37,6 dt w 2017 roku. Zbiory zbóż intensywnych (pszenicy, jęczmienia, pszenżyta) wyniosły 581,9 tys. t i były większe o 24,2 tys. t, tj. o 4,3% od zbiorów roku poprzedniego. Udział zbiorów zbóż intensywnych w ogólnej produkcji zbóż wyniósł 64,7%.

W 2017 roku zebrano 511,3 tys. t ziemniaków, tj. o 13,1 tys. t mniej niż rok wcześniej, a uzyskany plon (220 dt/ha) był niższy o 16 dt/ha. W grupie upraw przemysłowych odnotowano większe zbiory niż w 2016 roku, ale niższe plonowanie. Buraków cukrowych zebrano 95,1 tys. t (o 8,6 tys. t więcej), przy średnim plonie 685 dt/ha (rok wcześniej – 702 dt/ha). Zbiory rzepaku i rzepiku były większe o 4,5 tys. t i wyniosły 29,1 tys. t. Natomiast średni plon z 1 hektara powierzchni uprawy wyniósł 30,5 dt, wobec 31,0 dt przed rokiem.

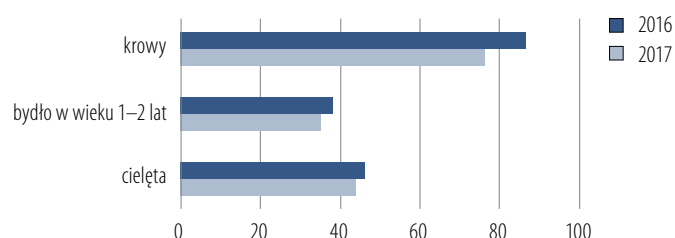
Na wiosnę miały miejsce lokalnie znaczące straty mrozowe w kwitnących drzewach i krzewach owocowych oraz przemarznięcie kwiatów i pąków na plantacjach jagodowych, w związku z czym w 2017 roku łączną produkcję owoców z drzew (z wyłączeniem produkcji poza sadami) oszacowano na 79,8 tys. t, tj. na poziomie o 41,7% niższym niż przed rokiem. Zbiory jabłek, które dominują w produkcji sadowniczej, wyniosły 70,9 tys. t i były mniejsze o 40,1%. Śliwek zebrano 4,3 tys. t, tj. o 47,0% mniej w ujęciu rocznym, a gruszek – 2,1 tys. t, tj. o 46,2% mniej. Znacznie mniejsze były też zbiory wiśni i czereśni. Ponadto, w omawianym roku z krzewów i plantacji jagodowych (bez szkółek i mateczników) zebrano łącznie 12,5 tys. t owoców (tj. o 20,7% mniej).

W 2017 roku zbiory warzyw ogółem wyniosły 561,3 tys. t i były zbliżone do produkcji uzyskanej w poprzednim roku. Kapusty zebrano 229,5 tys. t, kalafiorów – 63,0 tys. t, a marchwi jadalnej – 60,9 tys. t. Zbiory warzyw w województwie małopolskim stanowiły 12,2% zbiorów krajowych.

4. Produkcja zwierzęca

W grudniu 2017 roku pogłowie trzody chlewnej w województwie małopolskim liczyło 190,5 tys. sztuk i było większe o 21,8 tys. sztuk (o 12,9%) niż w grudniu 2016 roku. W stosunku do czerwca 2017 roku wzrosło o 1,5 tys. sztuk (o 0,8%). W gospodarstwach indywidualnych znajdowało się 94,3% ogólnego pogłowia trzody chlewnej. Pogłowie loch na chów, którego wielkość świadczy o nastawieniach produkcyjnych w chowie trzody i zarazem określa aktualne możliwości reprodukcyjne stada, wyniosło 22,7 tys. sztuk i zwiększyło się o 6,2 tys. sztuk (o 16,1%) w stosunku rocznym. Pogłowie grup decydujących o wielkości produkcji, tj. warchlaków i trzody chlewnej o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na ubój (tuczników), wyniosło odpowiednio: 43,6 i 70,0 tys. sztuk i w ujęciu rocznym wzrosło łącznie o 14,6 tys. sztuk (o 14,8%). Stado prosiąt (53,9 tys. sztuk) zwiększyło się o 4,2 tys. sztuk (o 8,5%) w skali roku. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2017 roku wyniosła 34 sztuki, a loch – 4 sztuki (w kraju odpowiednio – 81 i 6 sztuk).

Wykres 110. Bydło w tys. sztuk według grup produkcyjno-użytkowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W grudniu 2017 roku pogłowie bydła ogółem liczyło 162,6 tys. sztuk i było o 15,5 tys. sztuk (o 8,7%) mniejsze niż w grudniu roku poprzedniego oraz o 6,8 tys. sztuk (o 4,0%) mniejsze niż w czerwcu 2017 roku. Gospodarstwa indywidualne utrzymywały 97,4% całego pogłowia bydła. Spadek liczebności stada bydła wynikał ze zmniejszenia pogłowia we wszystkich głównych grupach użytkowo-produkcyjnych. Liczba cieląt w wieku poniżej 1 roku zmalała o 2,4 tys. sztuk (o 5,3%) do stanu 43,8 tys. sztuk, a pogłowie młodego bydła

ła w wieku 1–2 lat – o 3,0 tys. sztuk (o 8,0%) do stanu 35,3 tys. sztuk. Pogłowie krów, liczące 76,4 tys. sztuk, w skali roku zmniejszyło się o 10,3 tys. sztuk, tj. o 11,9%, w tym liczba krów mlecznych (72,4 tys. sztuk) – o 11,2 tys. sztuk, czyli o 13,4%. Natomiast w porównaniu ze stanem z czerwca 2017 roku liczebność krów zmalała o 3,9 tys. sztuk, tj. o 4,8%. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2017 roku wyniosła 29 sztuk, w tym krów – 14 sztuk (w Polsce odpowiednio: 41 i 16).

Pogłowie owiec w grudniu 2017 roku liczyło 85,7 tys. sztuk, tj. o 7,2 tys. sztuk (o 9,2%) więcej niż w grudniu 2016 roku, w tym maciorek – 59,4 tys. sztuk, tj. o 9,3 tys. sztuk (o 18,4%) więcej. Liczebność stada w województwie małopolskim stanowiła 31,9% pogłowia krajowego. W stosunku do stanu z czerwca 2017 roku pogłowie owiec zwiększyło się o 10,6 tys. sztuk, czyli o 14,1%. Na gospodarstwa indywidualne przypadało 99,4% ogólnej liczby pogłowia w województwie. W grudniu 2017 roku obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 15,2 sztuk, w tym maciorek 10,5 sztuk (w kraju odpowiednio: 1,8 i 1,1).

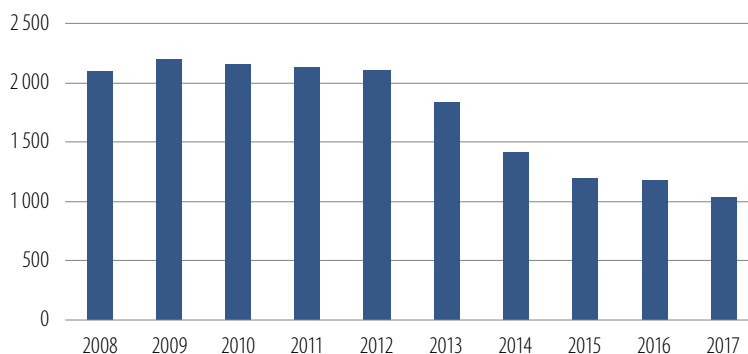
W grudniu 2017 roku pogłowie drobiu ogółem w województwie wyniosło 5 208,1 tys. sztuk i było większe o 995,0 tys. sztuk, tj. o 23,6% w stosunku do grudnia 2016 roku, a w porównaniu z czerwcem 2017 roku spadło o 800,9 tys. sztuk, tj. o 13,3%. Gospodarstwa indywidualne utrzymywały 98,7% pogłowia drobiu. W strukturze drobiu ogółem 97,2% stanowił drób kurzy (5 063,9 tys. sztuk), w tym nioski – prawie 50% (2 590,3 tys. sztuk). W grudniu 2017 roku obsada drobiu kurzego na 100 ha użytków rolnych wyniosła 897 sztuk, w tym niosek – 459 sztuk (w Polsce odpowiednio – 1209 i 363 sztuk).

5. Rolnictwo ekologiczne

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku liczba producentów ekologicznych w Małopolsce wynosiła 1 037 i w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o 139 podmiotów (spadek o 11,8%). Przyczyną spadku liczby gospodarstw ekologicznych były duże wymagania formalne stawiane rolnikom ekologicznym dla poszczególnych pakietów PROW i ich wariantów oraz niewielkie korzyści finansowe uzyskiwane w formie dopłat przez drobne gospodarstwa rolne.

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2017 roku wyniosła 10 691 ha i była mniejsza niż w roku poprzednim o 1 673 ha (spadek o 13,5%). Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w okresie konwersji wyniosła 1 416 ha, a po zakończeniu tego okresu – 9 275 ha.

Wykres 111. Liczba gospodarstw ekologicznych prowadzących działalność w zakresie produkcji rolnej

Źródło: Opracowanie własne UMWM na podstawie danych z IJHARS.

Spośród wszystkich producentów ekologicznych 934 prowadziło działalność w zakresie produkcji rolnej, a 67 zajmowało się przetwórstwem produktów ekologicznych oraz produkcją pasz i/lub drożdży. Cztery gospodarstwa ekologiczne prowadziły działalność w zakresie dostaw kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego. Podobnie niski był udział gospodarstw ekologicznych zajmujących się produkcją pasieczną (2 gospodarstwa) i zbiorem runa ze stanu naturalnego (2 gospodarstwa). O niedorozwoju produkcji ekologicznej świadczy również bardzo niski udział producentów ekologicznych zajmujących się akwakulturą (1 gospodarstwo). Jedenastu producentów ekologicznych zajmowało się wprowadzaniem na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich, a 68 producentów sprowadzało produkty rolnictwa ekologicznego z obszaru wewnętrznego UE (z wyłączeniem państw trzecich).

Produkcja roślinna obejmowała uprawy sadownicze, jagodowe, warzywnicze i zielarskie. Najwięcej zanotowano ekologicznych upraw jabłoni, śliw i gruszy, natomiast z krzewów jagodowych: porzeczek, aronii i malin.

Warzywnicza produkcja ekologiczna rozwinięta była głównie w środkowej części województwa. Oprócz tradycyjnych upraw warzywnych (kapusta, ziemniaki, marchew, cebula, pietruszka, buraczki, seler, koper, ogórek) rolnicy ekologiczni uprawiali także warzywa mniej znane, jak: kabaczek, patison, cykoria i in. W kilku gospodarstwach zielarskich uprawiano melisę, rumianek, krwiściąg, ostropest, kozłek i pokrzywę.

Małopolską specjalnością była ekologiczna produkcja zwierzęca. Oprócz ekologicznego mleka rolnicy produkowali ekologiczne sery, jaja i żywiec. Taki chów zwierząt prowadzony był na bazie trwałych użytków zielonych i pasz gospodarskich. Najwięcej gospodarstw z chowem przeżuwaczy zanotowano w powiatach podgórskich i górskich (limanowski, nowosądecki, nowotarski i gorlicki), co wynika ze struktury użytkowania ziemi na tym obszarze i dużego zaangażowania gospodarstw w chów bydła i owiec.

6. Ochrona gruntów rolnych

Działania w zakresie ochrony gruntów rolnych w Małopolsce dotyczyły w 2017 roku finansowania z budżetu województwa ich ochrony, rekultywacji, poprawy jakości sieci dróg dojazdowych do pól oraz renowacji zbiorników wodnych służących małej retencji. W 2017 roku z dofinansowania w zakresie remontów dróg dojazdowych skorzystało 170 gmin. Wyplacone na ten cel środki w wysokości 12,8 mln zł pozwoliły na remont 173 km dróg dojazdowych do gruntów rolnych. Ponadto 340 tys. zł przeznaczono dla gmin i osób fizycznych na budowę i renowację zbiorników wodnych służących małej retencji, za które wyremontowano łącznie 8 894 m² zbiorników. Ujęte w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego zmiany przeznaczenia gruntów rolnych klasy I–III oraz gruntów leśnych stanowiących i niestanowiących własność Skarbu Państwa, przeznaczonych na cele nierolnicze i nieleśne zaopiniowano i rozpatrzono w 55 przypadkach. Zostały także wydane 122 decyzje marszałka województwa w zakresie przyznania ulg w zobowiązaniach finansowych wobec budżetu województwa związanych z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych. Wydane w 2017 roku decyzje starostów o wyłączeniu z produkcji rolniczej gruntów klasy I–III objęły łącznie obszar 310 ha.

7. Produkty Tradycyjne i Regionalne

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji, znakami potwierdzającymi ich wysoką jakość.

W 2017 roku, na wniosek Marszałka Województwa Małopolskiego, na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez ministra rolnictwa i rozwoju wsi wpisanych zostało kolejnych 10 produktów. Wnioski o wpis produktów na przedmiotową listę, w procedurze weryfikacji, zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarne – organ opiniodawczo-doradczy marszałka województwa. Do końca 2017 roku na Liście Produktów Tradycyjnych znalazły się 203 specjały z terenu województwa małopolskiego.

Z kolei liczba produktów wpisanych do Rejestru Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych, pochodzących z województwa małopolskiego, w 2017 roku uległa zmianie i wyniosła 12. W dniu 7 listopada 2017 roku zarejestrowana została kielbasa piaszczańska jako produkt Chronione Oznaczenie Geograficzne. Ambicją samorządu województwa jest powiększanie liczby produktów o wyjątkowych walorach, dlatego z zadowoleniem przyjmowane są inicjatywy zmierzające do tego celu. Trudne warunki wytwarzania żywności paradoksalnie mogą sprzyjać wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, które na przykład nie są obciążone wysokim poziomem zastosowania substancji chemicznych w procesie produkcyjnym. Wytwarzanie wyrobów wyróżniających się wysoką jakością wspomaga rozwój obszarów wiejskich, w tym przede wszystkim podnosi dochodowość gospodarstw. Pozwala także na różnicowanie działalności rolniczej i zapobiega wyludnianiu się terenów wiejskich.

8. Sieć Dziedzictwa Kulinarne Małopolska (SDK Małopolska)

Regiony zrzeszone w sieci za główny cel stawiają sobie promocję tradycyjnej i nowoczesnej żywności opartej na lokalnych surowcach, realizację działań mających na celu poprawę jakości regionalnej żywności oraz wzmocnienie regionalnej tożsamości. Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne (ESRDK) tworzy wizerunek i promuje region, przyczynia się do rozwoju przedsiębiorczości oraz stwarza możliwości współpracy dla wielu przedsiębiorców w regionie. Cele Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne to:

1. Zbudowanie rynku żywności tradycyjnej opartej na lokalnych zasobach surowców oraz jej promocja;
2. Rozwój współpracy pomiędzy uczestnikami sieci w obrębie regionu;
3. Rozwój współpracy pomiędzy regionami;
4. Wzmocnienie tożsamości regionalnej;
5. Stworzenie przewodnika kulinarnego dla konsumentów i turystów;
6. Zwiększenie ruchu turystycznego, rozwój i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, wzmocnienie ich konkurencyjności, zwiększenie zainteresowania żywnością wysokiej jakości, wymiana wiedzy i doświadczeń całej sieci oraz rozwój regionalny;
7. Stworzenie nowych miejsc pracy.

W każdym z regionów członkowskich funkcjonuje sieć regionalna będąca automatycznie członkiem ESRDK, zrzeszająca m.in. producentów surowców żywnościowych w rolnictwie, ogrodnictwie, rybołówstwie/rybactwie, przetwórców artykułów rolno-spożywczych, właścicieli obiektów gastronomicznych, hotelarskich świadczących usługi gastronomiczne oraz hurtowych lub/i detalicznych sprzedawców artykułów rolno-spożywczych.

Od lipca 2014 roku Sieć Dziedzictwa Kulinarnego Małopolska jest częścią ESRDK, a jej działania koordynuje Departament Rolnictwa i Geodezji UMWM.

Zgodnie z rekomendacją Rady ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarnego, w dniu 10 sierpnia 2017 roku Zarząd Województwa Małopolskiego, na mocy Uchwały nr 1278/17, odnowił członkostwo 21 podmiotów przyjętych w poczet członków SDK Małopolska w roku 2016, oraz przyjął nowe (Gospodarstwo Rolne Kochniarczyk Zbigniew – producent rolny).

9. Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej

Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej (MIIP) jest regionalnym geoportalem prezentującym aktualne i wiarygodne informacje przestrzenne tworzone przez administrację publiczną z obszaru województwa małopolskiego. Umożliwia użytkownikom nie tylko przeglądanie, wyszukiwanie oraz pobieranie publikowanych danych zgodnie z wymogami dyrektywy INSPIRE Unii Europejskiej, ale również samodzielną pracę na danych w trybie edycyjnym. Dzięki odpowiedniemu zaprojektowaniu architektury MIIP samorządy oraz inne jednostki z regionu Małopolski mogą włączyć się do systemu i realizować zapisy ustawy o infrastrukturze informacji przestrzennej. Obecnie UMWM ma 23 partnerów, z którymi podpisano porozumienia umożliwiające tworzenie oraz publikowanie zbiorów i danych przestrzennych na geoportalu MIIP z wykorzystaniem zasobów referencyjnych UMWM.

Największą wartością systemu jest różnorodność tematyczna prezentowanych informacji przestrzennych pokazywanych w postaci kompozycji mapowych skategoryzowanych w kilka grup: Gospodarka, Społeczeństwo, Turystyka, Rolnictwo, Środowisko, Dane topograficzne i ortofotomapy, Miasto Kraków, Mapy użytkownika, Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny. Obecnie publikowanych jest ponad 150 serwisów mapowych, w tym dostępne publicznie jak również tylko dla autoryzowanych użytkowników. W ramach systemu udostępniane są usługi WMS, WFS i WMTS, dzięki czemu użytkownicy aplikacji GIS mogą przeglądać i pobierać dane przestrzenne z całego regionu.

Prowadzony stale monitoring i analiza statystyk internetowych MIIP umożliwiają poznanie potrzeb użytkowników i wprowadzanie zmian zwiększających funkcjonalność i wydajność systemu MIIP. Wspomniane działania w połączeniu z publikacją danych tematycznych, które dotyczą aktualnych problemów i potrzeb mieszkańców Małopolski przekładają się na wzrost zainteresowania i zastosowania informacji przestrzennej – od realizacji zadań samorządu, tj. wydawania decyzji administracyjnych, konsultacji społecznych, informowania o działaniach marszałka związanych z przestrzenią, promocję regionu, przedstawienie możliwości inwestycyjnych, aż po zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie środowiska i jego zanieczyszczenia. Systematycznie rośnie liczba nowych użytkowników MIIP, przekraczając już 52 tys. oraz liczba autoryzowanych kont – 910 w 2017 roku. Liczba odsłon geoportalu MIIP na poziomie pół miliona rocznie stawia województwo w czołówce geoportali regionalnych w Polsce.

W związku z rosnącym zainteresowaniem danymi przestrzennymi udostępnionymi na geoportalu oraz rozwojem społeczeństwa informacyjnego w 2017 roku rozpoczęto prace nad rozbudową systemu Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej w ramach projektu pod nazwą Regionalny System Cyfrowych Rejestrów Geodezyjnych. Głównym celem projektu jest zwiększenie dostępności i jakości e-usług publicznych, m.in. dzięki stworzeniu nowych komponentów usprawniających realizację potrzeb użytkowników czy poprawę jakości danych prezentowanych na geoportalu. Jedną z wielu nowości będzie Moduł Zasobów Mapowych umożliwiający użytkownikom MIIP udostępnianie swoich danych przestrzennych i tworzenie własnych map.

10. Wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzki zasób geodezyjny i kartograficzny, którego kluczowym elementem jest referencyjna Baza Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), zawierająca informacje m.in. o budynkach, sieciach komunikacyjnych (drogi, koleje), sieci wodnej (rzeki, strumienie, kanały), pokryciu terenu (obszary wód, lasów, terenów uprawnych), kompleksach użytkowania i wielu innych obiektach. W 2017 roku rozpoczęły się prace związane z aktualizacją bazy danych BDOT10k oraz opracowaniem na jej podstawie map topograficznych w skali 1 : 10 000. Prace te realizowane są w ramach projektu *Regionalny System Cyfrowych Rejestrów Geodezyjnych*, a ich celem jest utworzenie map topograficznych w skali 1 : 10 000 dla obszaru całego województwa małopolskiego.

Poza bazą danych BDOT10k w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym są dostępne także mapy topograficzne, mapy tematyczne (hydrograficzna, sozologiczna, glebowo-rolnicza) oraz ortofotomapy (archiwalne i aktualne).

Dane zgromadzone w bazie danych BDOT10k, a także inne materiały zasobu, które mają postać elektroniczną, mogą być nieodpłatnie pozyskane i wykorzystane przez:

- › organy administracji – w celu realizacji zadań publicznych, związanych m.in. z tworzeniem i utrzymaniem ładu przestrzennego, prowadzeniem bazy danych o sieci dróg publicznych na obszarach gmin i powiatów, zarządzaniem kryzysowym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, budową sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, monitoringiem jakości wód, rewitalizacją, utworzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków itd.,
- › szkoły, uczelnie oraz organizacje pozarządowe – w celu edukacyjnym,
- › jednostki naukowe oraz organizacje pozarządowe – w celu prowadzenia badań naukowych oraz prac rozwojowych.

Dla potrzeb własnych lub w celach komercyjnych zasób udostępniany jest odpłatnie na zasadach określonych w ustawie *Prawo geodezyjne i kartograficzne*.

W regionalnym geoportalu MIIP (Małopolska Infrastruktura Informacji Przestrzennej) jest dostępna grupa tematyczna o nazwie Wojewódzki Zasób Geodezyjny i Kartograficzny, w ramach której utworzonych zostało 8 kompozycji umożliwiających zapoznanie się z danymi i materiałami zgromadzonymi w zasobie, w tym z bazą danych BDOT10k (kompozycja *Dane topograficzne – BDOT10k*).

Szczegółowe informacje dotyczące BDOT10k oraz innych materiałów zgromadzonych w wojewódzkim zasobie geodezyjnym i kartograficznym można uzyskać w Wojewódzkim Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Krakowie.

Przemysł

Opracowanie: Agnieszka Nowak

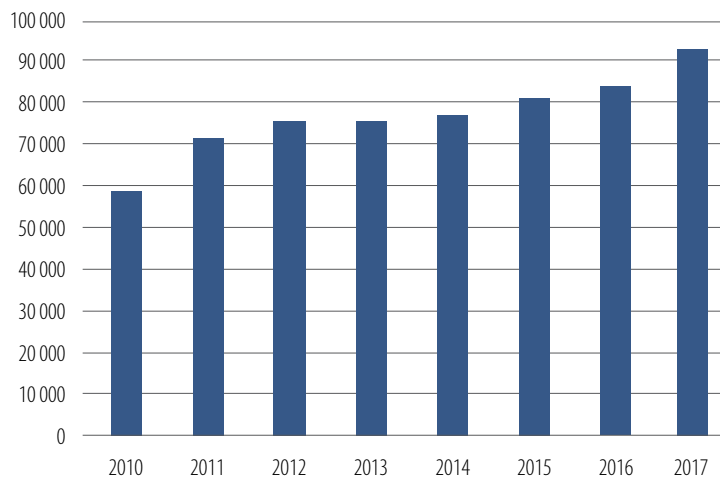
podsumowanie

- W 2017 roku utrzymała się tendencja zwyżkowa produkcji sprzedanej przemysłu. Wyniosła ona 93,6 mln zł i była wyższa od wartości w 2016 roku o niemal 10 mld zł (11,4%).
- W systemie REGON zarejestrowanych było 38 607 podmiotów prowadzących działalność przemysłową, które stanowiły 10,2% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w Małopolsce. W porównaniu do 2016 roku liczba ta zwiększyła się o 502 podmioty.
- Nakłady inwestycyjne w Małopolsce wyniosły 7,9 mld zł, z czego 74,5% stanowiły nakłady inwestycyjne w przemyśle (5,9 mld zł). W stosunku do 2016 roku nakłady w przemyśle wzrosły o 3,3%.

1. Produkcja sprzedana przemysłu

W 2017 roku wartość produkcji sprzedanej przemysłu wyniosła około 93,6 mln zł, czyli niemal 10 mld zł więcej niż w roku poprzednim i była wyższa o 11,4% w stosunku do 2016 roku. Wzrost wartości produkcji sprzedanej dotyczył wszystkich sekcji przemysłu. Największy wzrost wystąpił w *przetwórstwie przemysłowym* (12,0%), przekraczając 81 mld zł wartości produkcji sprzedanej, natomiast w pozostałych sekcjach był mniejszy i wynosił odpowiednio: 6,9% – w sekcji *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę*, 8,7% – w sekcji *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* oraz 8,8% – w sekcji *górnictwo i wydobywanie*.

Wykres 112. Produkcja sprzedana małopolskiego przemysłu (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

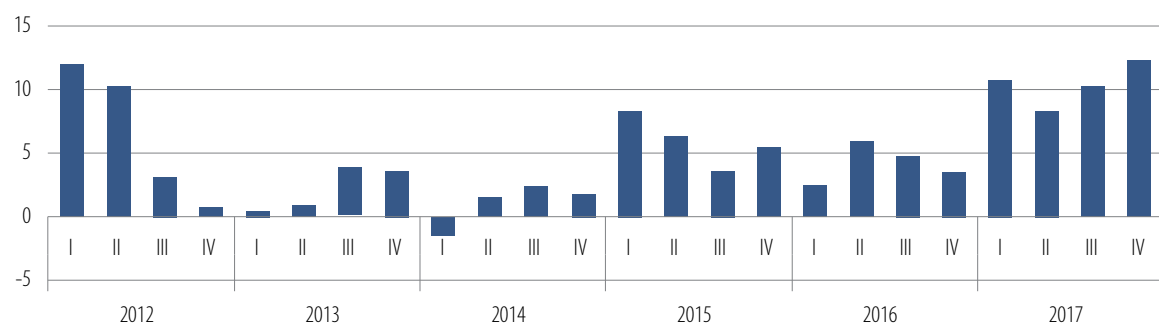
Tabela 47. Produkcja sprzedana w Małopolsce według rodzajów działalności (w mln zł)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Przemysł ogółem	58 266,7	71 403,3	75 209,1	75 237,6	76 847,2	81 028,2	84 003,8	93 590,3
Górnictwo i wydobywanie	1 202,7	1 447,5	1 324,4	1 023,9	964,5	823,3	766,5	833,6
Przetwórstwo przemysłowe	50 413,6	60 613,2	63 027,4	64 578,8	65 893,0	69 560,0	72 872,0	81 623,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4 918,7	7 321	8 766,7	7 297,0	7 012,4	7 823,8	7 503,2	8 023,8
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	1 731,8	2 021,5	2 090,6	2 337,9	2 623,4	2 806	2 862,1	3 109,8

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

Analiza wyników produkcji sprzedanej przemysłu kwartał do kwartału poprzedniego roku wskazuje na stałą tendencję wzrostową utrzymującą się od II kwartału 2014 roku. W kwartałach 2017 roku przyrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu był najwyższy od roku 2012 i wyniósł od 8,1 do 12,2%.

Wykres 113. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Małopolsce (w %)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

W latach 2010–2017 najwyższy udział produkcji sprzedanej przemysłu w województwie małopolskim w produkcji krajowej odnotowano w 2017 roku. W skali kraju udział województwa małopolskiego w produkcji sprzedanej przemysłu w 2017 roku wyniósł 6,9% i był wyższy o 0,3% niż w 2016 roku. Trzy sekcje małopolskiego przemysłu podniosły swój udział w produkcji sprzedanej w skali kraju, tj. *przetwórstwo przemysłowe* (o 0,2%), *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę* (0,1%) i *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja* (0,3%).

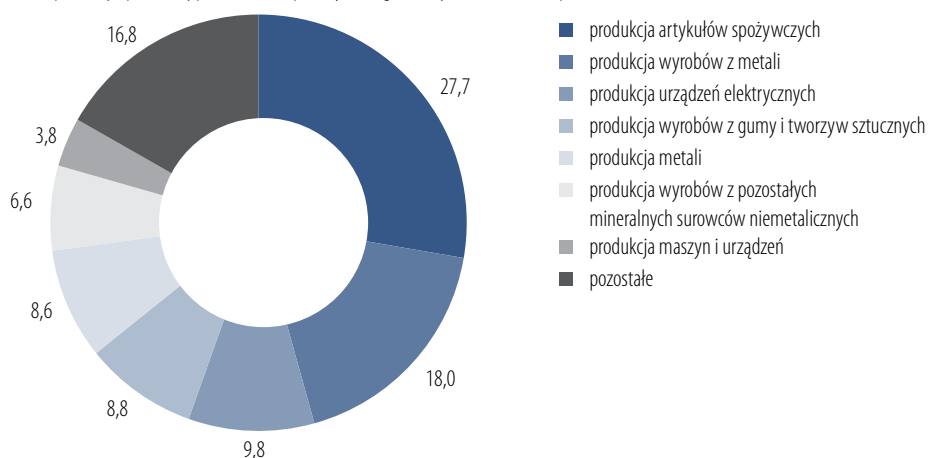
Tabela 48. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według rodzajów działalności (w %)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Przemysł ogółem	6,2	6,5	6,6	6,5	6,2	6,4	6,6	6,9
Górnictwo i wydobywanie	2,4	2,4	2,3	1,9	2,0	2,1	1,7	1,7
Przetwórstwo przemysłowe	6,4	6,6	6,6	6,7	6,3	6,4	6,7	6,9
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5,5	7,7	8,7	7,3	7,0	6,9	8,4	8,5
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	8,3	8,6	8,6	9,1	8,9	8,9	9,7	10,0

Źródło: Biuletyn statystyczny 2018 nr 1 oraz Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, I kw. 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r., 2018 r.

Największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu miało przetwórstwo przemysłowe, które stanowiło aż 87,2% produkcji sprzedanej przemysłu w 2017 roku. Natomiast największy udział w przetwórstwie przemysłowym pod względem wartości produkcji sprzedanej miała produkcja artykułów spożywczych (27,7%) i produkcja wyrobów z metali (18,0%). Stosunkowo duży udział miała też produkcja urządzeń elektrycznych (9,8%), wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (8,8%), metali (8,6%), wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (6,6%), a także maszyn i urządzeń (3,8%). We wszystkich działach PKD (poza produkcją odzieży) w 2017 roku nastąpił wzrost wartości produkcji sprzedanej w stosunku do 2016 roku. Największy wzrost wartości produkcji sprzedanej dotyczył wyrobów z metali (o 21,2%), papieru i wyrobów z papieru (o 17,3%) oraz komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 16,4%). Wartość produkcji sprzedanej odzieży spadła natomiast o 6,7%.

Wykres 114. Struktura produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w 2017 roku (w %)

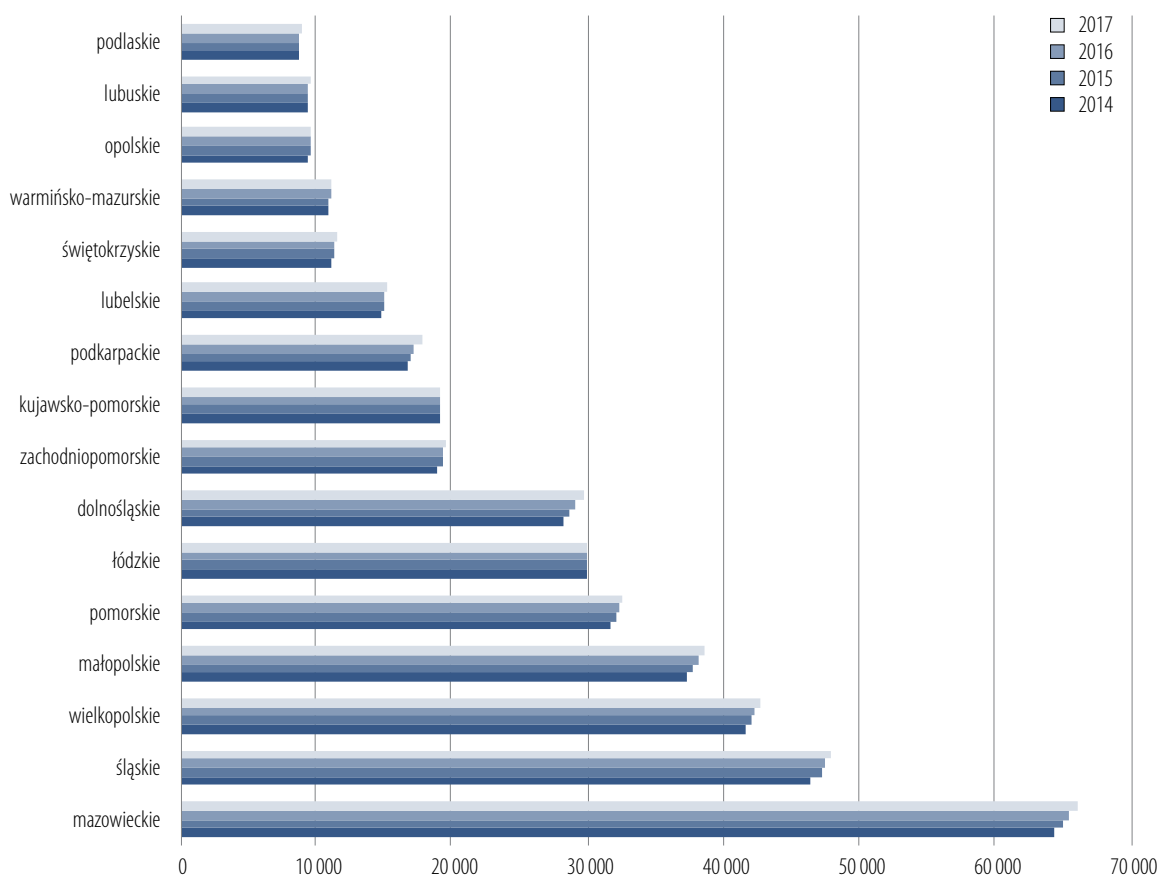
Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego IV kw. 2017 roku

2. Podmioty prowadzące działalność przemysłową

Województwo małopolskie plasuje się na czwartym miejscu pod względem liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową za mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. We wszystkich województwach w 2017 roku wzrosła liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową w stosunku do 2016 roku. Województwo małopolskie było szóstym pod względem przyrostu liczby przedsiębiorstw przemysłowych po podkarpackim, dolnośląskim, lubelskim, świętokrzyskim i podlaskim. Udział przedsiębiorstw przemysłowych w Małopolsce wynosił 9,4% wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych w kraju. W 2017 roku w Małopolsce w systemie REGON zarejestrowanych było 38 607 przedsiębiorstw prowadzących działalność przemysłową (stan na 31.12.2017), a zatem o 502 więcej niż w 2016 roku. Wśród przedsiębiorstw przemysłowych dominowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność przetwórczą (94,6%). W 2017 roku zarejestrowano 529 nowych podmiotów gospodarczych zajmujących się przetwórstwem przemysłowym i 2 nowe podmioty działające w sekcji górnictwo i wydobywanie. Nieznacznie spadła natomiast liczba przedsiębiorstw działających w pozostałych sekcjach przemysłu.

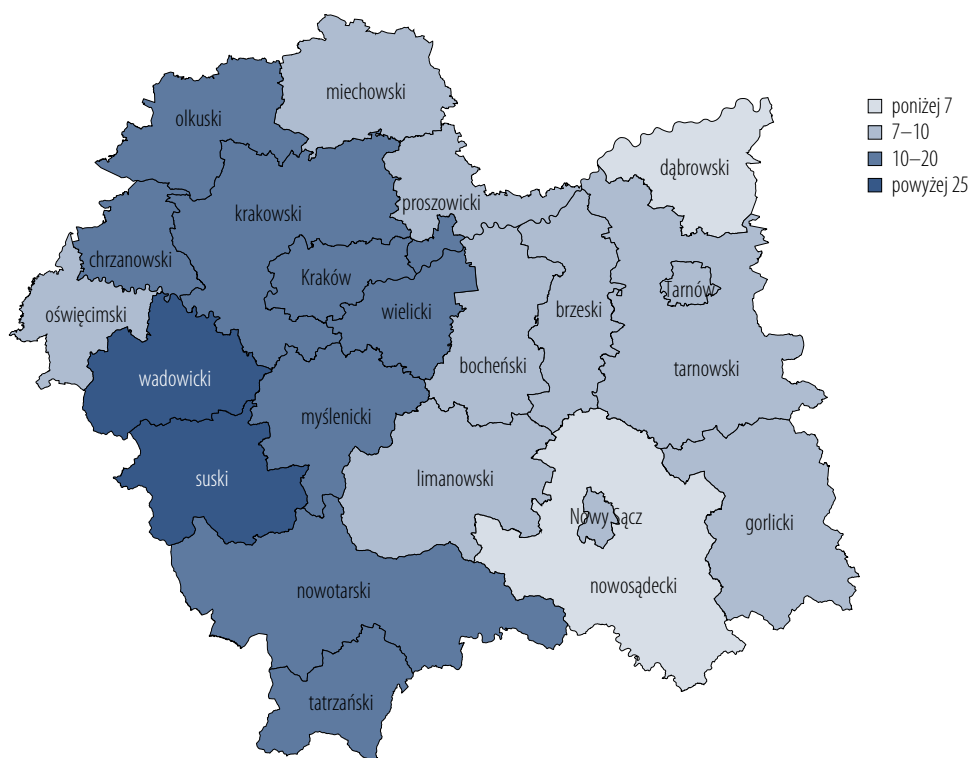
Przedsiębiorstwa przemysłowe stanowiły 10,2% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie małopolskim, co nie zmieniło się w stosunku do 2016 roku. Najwięcej przedsiębiorstw przemysłowych na 1 tys. mieszkańców przypada w zachodniej części województwa, w szczególności w powiatach: suskim (21) i wadowickim (22), natomiast najsłabiej uprzemysłowiona jest wschodnia część województwa, a w szczególności powiat dąbrowski i nowosądecki, w których na 1 tys. mieszkańców przypada odpowiednio: 5 i 6 przedsiębiorstw.

Wykres 115. Podmioty prowadzące działalność przemysłową zarejestrowane w REGON

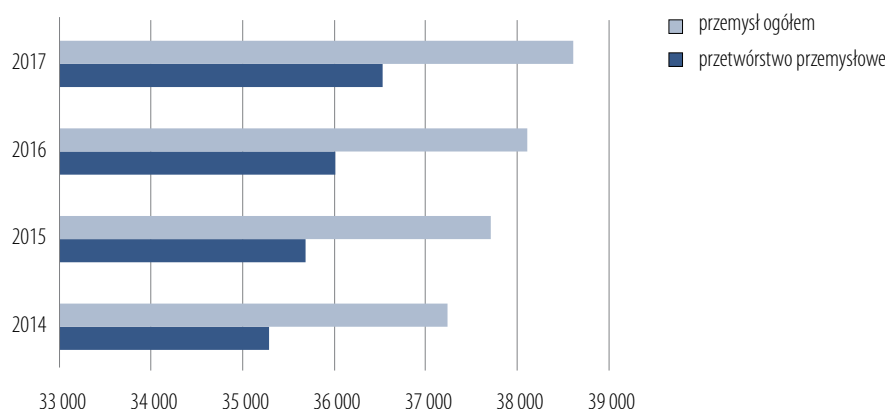
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny (stan na 31.12.2017).

Mapa 41. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie REGON na 1 tys. mieszkańców – stan na 31.12.2017

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny (stan na 31.12.2017).

Wykres 116. Podmioty przemysłowe prowadzące działalność przemysłową w Małopolsce

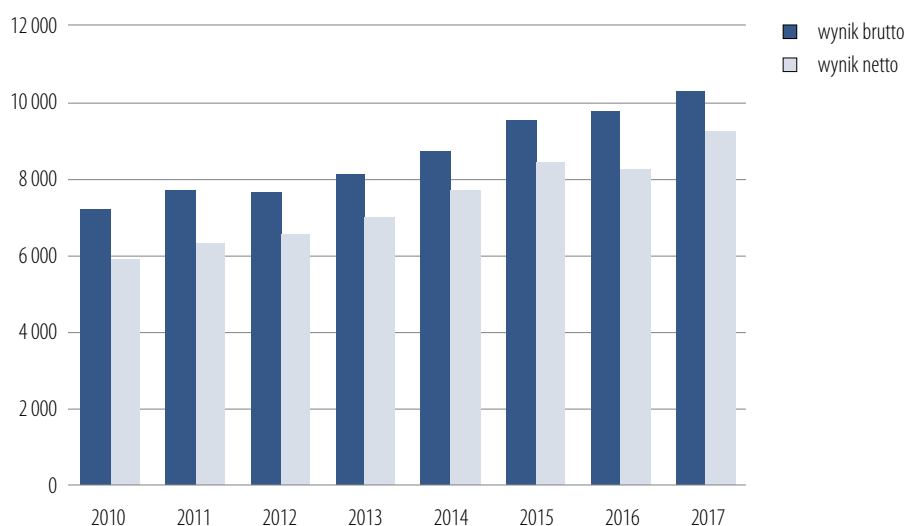

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny (stan na 31.12.2017).

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Przychody netto ze sprzedaży produktów w małopolskich przedsiębiorstwach w 2017 wyniosły 106,2 mld zł, tj. o 10,3 mld zł więcej niż w 2016 roku, co stanowiło wzrost o 10,8%. Natomiast koszt własny sprzedanych produktów wzrósł o 10,8 mld zł (o 10,0%) w porównaniu do roku poprzedniego, osiągając wartość 118,7 mld zł. Wyniki finansowe brutto małopolskich przedsiębiorstw w 2017 roku wyniosły około 10,1 mld zł, a netto – 9,3 mld zł. Generalnie zarówno wyniki finansowe netto, jak i brutto rosły w latach 2010–2017, przy czym w 2016 roku nastąpił spadek wyników finansowych netto. W roku 2017 wyniki finansowe brutto wzrosły o 0,3 mld zł (o 3,0%), a wyniki finansowe netto – o 1,0 mld zł (o 12,7%) w stosunku do 2016 roku. Wyniki finansowe przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 65,1% pochodziły z działalności przemysłowej. W stosunku do 2016 roku wzrosły one we wszystkich sekcjach przemysłu poza sekcją *dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja*, w której nastąpił spadek o 8,9%. Największy wzrost nastąpił w sekcji *górnictwo i wydobywanie* – o 65,1%.

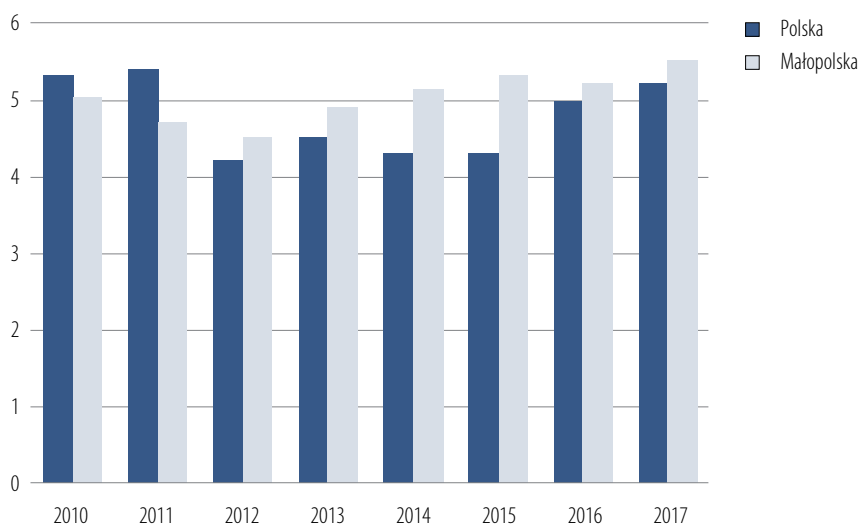
Wykres 117. Wyniki finansowe małopolskich przedsiębiorstw (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

Małopolskie przedsiębiorstwa wykazują wyższą rentowność obrotu brutto niż średnia dla kraju. W 2017 roku wyniosła ona 5,5% i była wyższa o 0,3% niż wartość w 2016. W 2017 roku wartość wskaźnika była najwyższa w okresie 2010–2017.

Wykres 118. Rentowność obrotu brutto małopolskich przedsiębiorstw na tle kraju (w %)

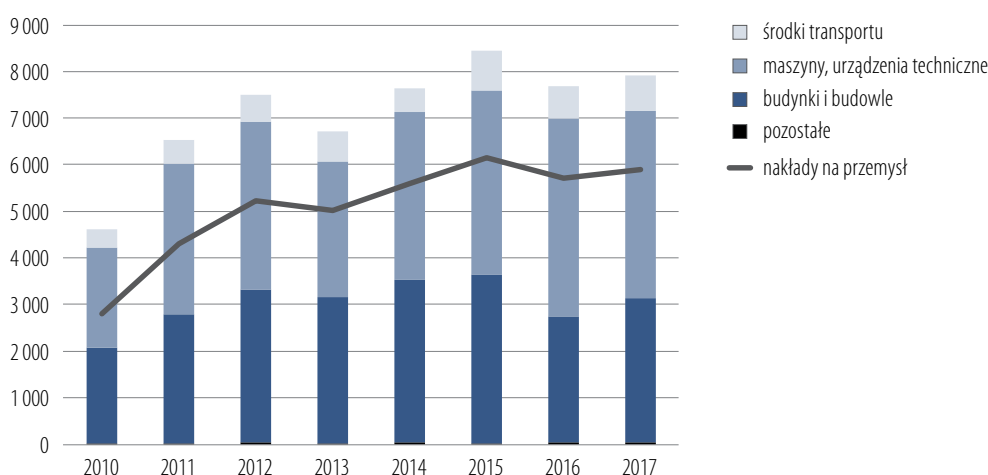

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny.

4. Inwestycje w przemyśle

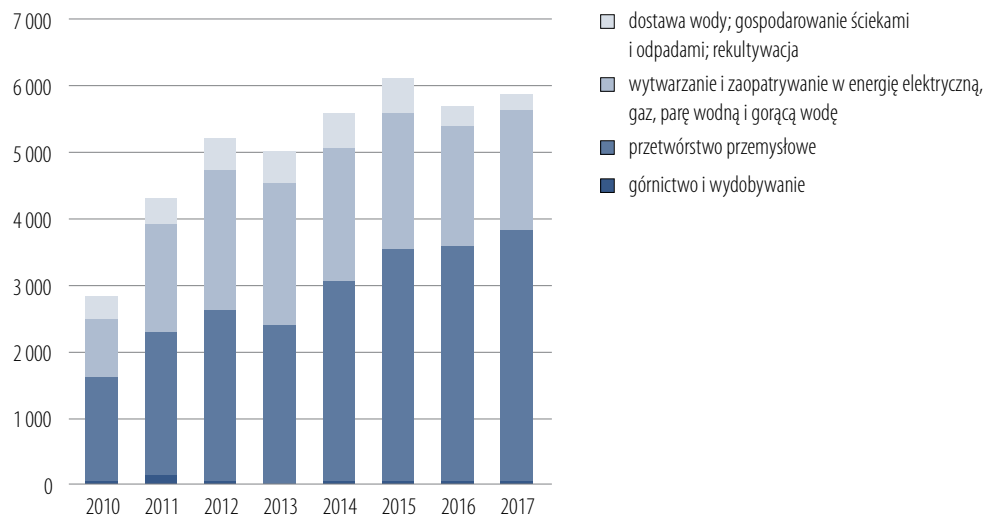
Wartość nakładów inwestycyjnych w województwie małopolskim w 2017 roku wyniosła 7,9 mld zł i wzrosła w stosunku do 2016 roku o 3,1%. Największy udział miały nakłady na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia, stanowiąc 50,9% wszystkich nakładów inwestycyjnych. Nakłady na budynki i budowle stanowiły 39,1% wszystkich nakładów, na środki transportu – 9,6%, a pozostałe – 0,4%. Nakłady inwestycyjne w przemyśle wyniosły 5,9 mld zł, co stanowiło 74,5% wszystkich nakładów inwestycyjnych w Małopolsce. W stosunku do 2016 roku ich udział wzrósł o 0,2%.

Wykres 119. Wielkość nakładów inwestycyjnych ogółem w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

Wartość nakładów inwestycyjnych w przemyśle w 2017 była wyższa o 3,3% niż w 2016 roku, a w stosunku do 2010 wzrosła ponaddwukrotnie. Prawie dwie trzecie nakładów inwestycyjnych w przemyśle przeznaczonych było na *przetwórstwo przemysłowe* (64,1%), a niemal jedna trzecia (30,8%) – na *wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę*. Nakłady w pozostałych sekcjach PKD były niższe (0,5% w *górnictwie i wydobywaniu* i 4,7% w *dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji*). Wzrost nakładów inwestycyjnych zanotowano tylko w sekcji *przetwórstwo przemysłowe* (o 7,2%). W pozostałych sekcjach przemysłu nastąpił spadek nakładów, w tym największy – w sekcji *górnictwo i wydobywanie* (o 34,5%).

Wykres 120. Wielkość nakładów inwestycyjnych na działalność przemysłową w Małopolsce (w mln zł)

Źródło: Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego, IV kw. 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2015 r., 2016 r., 2017 r.

Budownictwo

Opracowanie: Marta Tenerowicz

— podsumowanie

- W 2017 roku w województwie małopolskim odnotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Wyższa niż w roku poprzednim była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej.
- Zwiększyła się wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej budownictwa na 1 zatrudnionego przy jednoczesnym wzroście przeciętnego zatrudnienia.
- Wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych w województwie małopolskim wzrosła do 4 089, 12 zł.
- W 2017 roku na terenie województwa małopolskiego oddano do użytkowania 10 118 budynków, z czego 8 569 to budynki mieszkalne oraz 1 549 budynki niemieszkalne.
- Województwo małopolskie z wynikiem 10,7% znalazło się na 3. miejscu, jeśli chodzi o odsetek oddanych do użytkowania budynków mieszkalnych oraz na 2. miejscu pod względem oddanych do użytkowania mieszkań (11,2%).
- Na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku wydano 9 647 pozwoleń na budowę oraz dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym o budowie 19 972 nowych budynków mieszkalnych o łącznej liczbie mieszkań 24 834.
- Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie małopolskim w 2017 roku wyniosła 93,4 m² (w kraju – 92,7 m²).

1. Rynek budowlany w Polsce

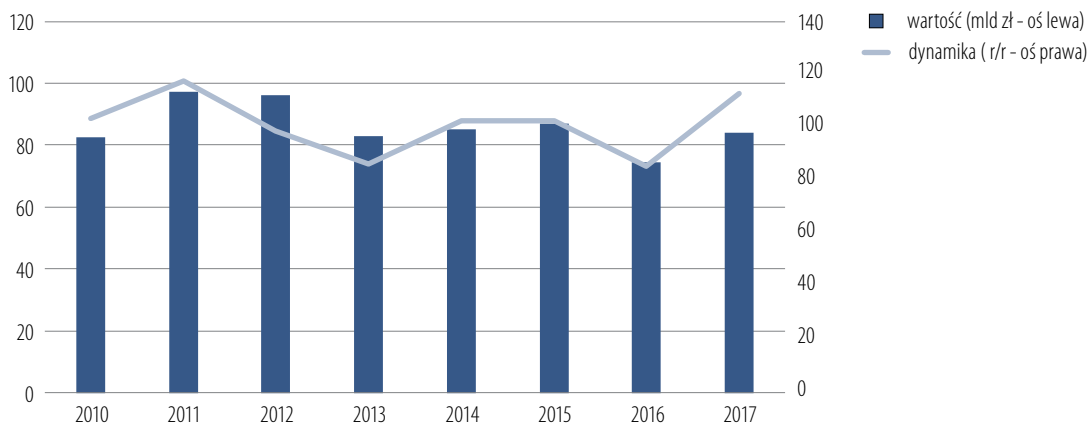
Polska jest największym rynkiem budowlanym wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej (CEE). Jego specyfika różni się od mniejszych sąsiadów, ale analiza porównawcza danych dla regionu pokazuje, że przynajmniej w ciągu ostatnich dwóch lat można zaobserwować wspólne trendy. Sytuacja zmieniła się biegunowo w roku ubiegłym i w większości z sześciu krajów, tj. w Bułgarii, Czechach, Polsce, Rumunii oraz na Słowacji i na Węgrzech produkcja budowlana powróciła na drogę wzrostu.

W 2017 roku produkcja budowlano-montażowa ukształtowała się na poziomie 84,1 mld zł, a więc o 12,9% więcej niż w roku poprzednim. Po słabym 2016 roku branża budowlana znalazła się na ścieżce wzrostowej wspieranej rozpoczynającymi się projektami w ramach obecnej perspektywy budżetowej UE 2014–2020.

Gdyby za rok bazowy przyjąć 2015 wówczas dynamika produkcji budowlano-montażowej w 2017 roku wyniosłaby 96,6. Owszem, branża budowlana znajduje się na ścieżce wzrostowej, ale trzeba zaznaczyć, że proces wychodzenia z zapaści jest powolny. W aktualnej sytuacji rynkowej na budownictwo należy patrzeć w szerszej perspektywie, uwzględniając nie tylko ostatni rok, lecz również wcześniejsze lata. Odnoszenie danych do bardzo słabego roku 2016 może pokazać nam mylny obraz rzeczywistej sytuacji w sektorze. Porównując całość

produkcji budowlano-montażowej na przestrzeni lat 2010–2017 należy zauważyć, że wartościowo odnotowaliśmy w 2017 roku niewielki wzrost dynamiki jedynie względem roku 2010 (101,9), 2013 (101,4) oraz 2016 (112,9). Daleko nam do najwyższego wskaźnika osiąganego w latach 2011–2012, który był o ponad 10 mld zł wyższy niż obecnie.

Wykres 121. Produkcja budowlano-montażowa w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Koniec roku 2017 przyniósł dalsze dodatnie dynamiki, jednak na spektakularne wzrosty będzie trzeba jeszcze poczekać. Należy jednak podkreślić, iż 2018 rok będzie czasem uruchomienia kolejnych inwestycji, ale będzie to również okres mierzenia się z szeregiem wyzwań: brakiem wykwalifikowanych pracowników, wzrostem kosztów inwestycji, na które wpływ będą miały: wzrost cen, kosztów pracy i kumulacja przetargów.

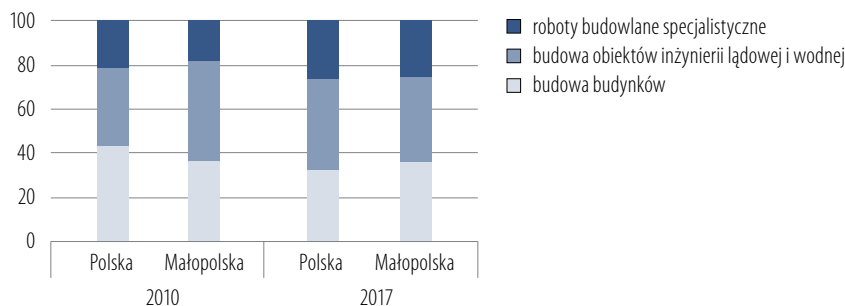
więcej informacji

- Raport *Polskie Spółki Budowlane 2017 – najważniejsi gracze, kluczowe czynniki wzrostu i perspektywy rozwoju branży*, Deloitte
- Budowlany serwis informacyjny – www.wielkiebudowanie.pl
- Badanie okresowe – *Koniunktura w budownictwie 2017*, M. Podgórska, E. Ratuszny, SGH w Warszawie.

2. Rynek budowlany w Małopolsce

W 2017 roku w województwie małopolskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 15 200,3 mln zł i zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 10%, a w skali kraju odnotowano wzrost o 11,8%. Ogólny klimat koniunktury w przedsiębiorstwach z siedzibą w województwie małopolskim oceniany był pozytywnie. Jedynie sekcja budownictwa nie była pozytywnie nastawiona z powodu różnych komplikacji, z jakimi stykali się przedsiębiorcy. Barię, na którą przede wszystkim zwracali uwagę, były koszty zatrudnienia oraz niedobór wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Podmioty budowlane rzadziej niż w 2016 roku wskazywały problemy, które powodują koszty finansowej obsługi działalności oraz wysokiego obciążenia na rzecz budżetu.

Wykres 122. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące) (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Rozdział V Budownictwo

Według danych opublikowanych przez GUS w województwie małopolskim produkcja budowlano-montażowa w 2017 roku wyniosła 8 221,1 mln zł i zwiększyła się w stosunku do zanotowanej w roku poprzednim o 6,7%. W 2017 roku wzrost produkcji budowlano-montażowej w skali roku odnotowano w przedsiębiorstwach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej o 20,2% oraz wykonujących roboty budowlane specjalistyczne o 3,6%. Zmniejszyła się natomiast produkcja w podmiotach zajmujących się budową budynków o 2,9%.

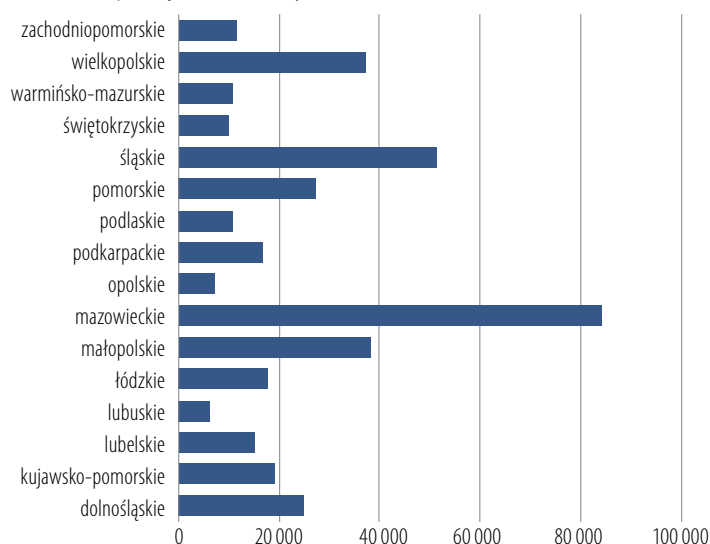
Tabela 49. Budownictwo w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące)	15 639,8	13 820,1	15 200,3
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa	57,3	55,7	54,1
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys.	37,3	37,6	38,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

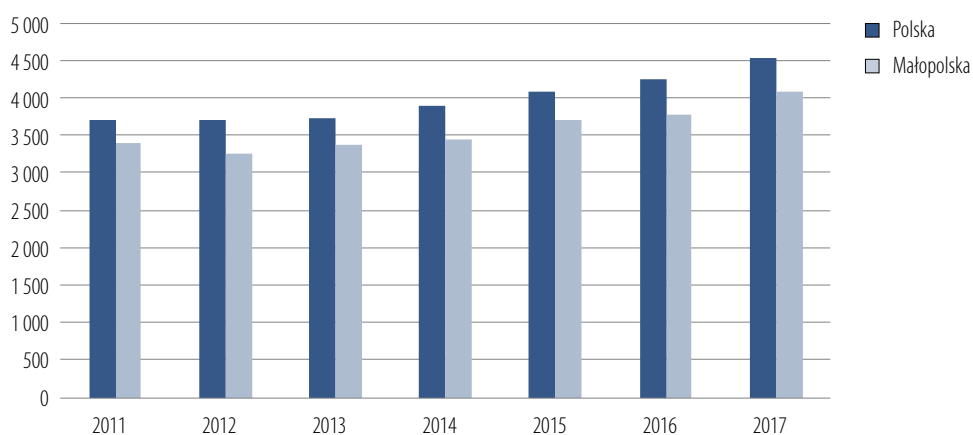
W 2017 roku województwo małopolskie pod względem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych z wartością 4 089,21 zł znalazło się ponownie na 9 miejscu. Przeciętne wynagrodzenie w budownictwie wciąż wzrasta.

Wykres 123. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw budowlanych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 124. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw budowlanych (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W województwie małopolskim tempo wzrostu jest umiarkowane. W 2017 roku zwiększeniu produkcji sprzedanej budownictwa towarzyszyło zwiększenie przeciętnego zatrudnienia w sekcji o 1,5%. Natomiast w kraju produkcja sprzedana budownictwa zwiększyła się wraz ze wzrostem przeciętnego zatrudnienia o 0,9%.

3. Budownictwo niemieszaniowe

W 2017 roku w Polsce oddano do użytkowania 103 748 nowych budynków, czyli o 4 799 więcej niż w 2016 roku. Liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania oraz ich powierzchnia użytkowa była większa niż w 2016 roku. W 2017 roku oddano do użytkowania 23 432 nowe budynki niemieszkalne – o 5,6% więcej niż rok wcześniej. Ponad 88% ogółu powierzchni dotyczyło pięciu rodzajów budynków (zbiorników, silosów i budynków magazynowych, budynków gospodarstw rolnych, przemysłowych, handlowo-usługowych, biurowych).

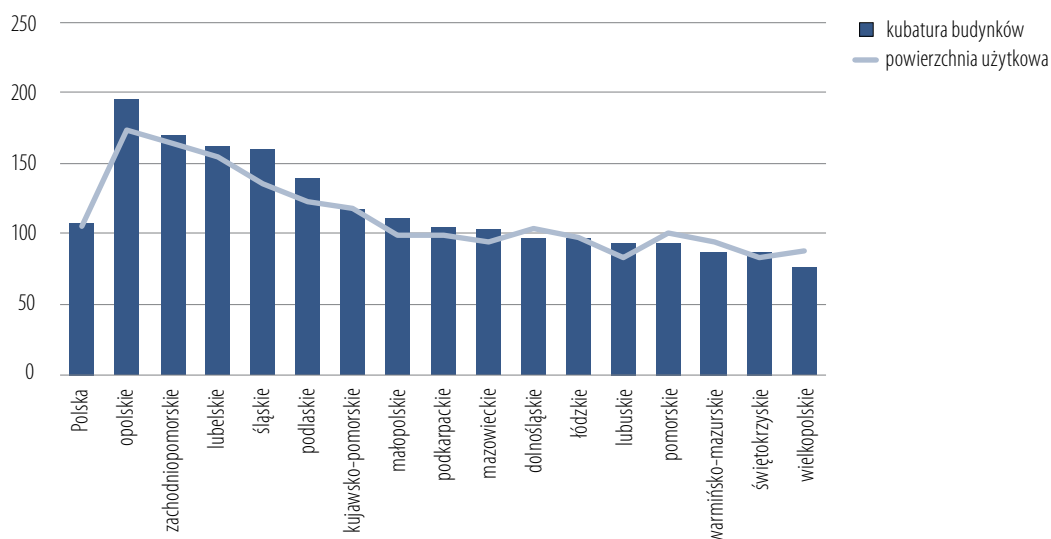
Tabela 50. Budownictwo niemieszaniowe w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2016	2017
Budynki ogółem	1 433	1 549
Kubatura w m ³	6 234 172	6 947 483
Powierzchnia użytkowa w m ²	921 264	913 786

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Spośród nich największym popytem inwestorów cieszyły się zbiorniki, silosy i budynki magazynowe, których oddana powierzchnia użytkowa zwiększyła się w porównaniu z 2016 rokiem o 40,9% oraz budynki gospodarstw rolnych – wzrost o 9,6%. Mniejsze zainteresowanie budynkami biurowymi skutkowało spadkiem ich powierzchni użytkowej – o 28,4%, budynkami przemysłowymi – o 11,9%, a budynkami handlowo-usługowymi – o 6,4%. Powierzchnia innych rodzajów budynków niemieszkalnych niewymienionych powyżej (m.in. szkół i instytucji badawczych; garaży; hoteli; budynków zakwaterowania turystycznego; budynków szpitali i zakładów opieki medycznej oraz pozostałych budynków niemieszkalnych) była o 1,1% większa niż przed rokiem. Największe zainteresowanie inwestowaniem w budownictwo niemieszaniowe dotyczyło trzech województw: mazowieckiego, wielkopolskiego i śląskiego, na których terenie oddano do użytkowania 40,9% ogółu powierzchni użytkowej budynków niemieszkalnych (wobec 43,4% przed rokiem). Jednak spośród nich wzrost powierzchni użytkowej (w porównaniu z 2016 rokiem) odnotowano tylko w województwie śląskim (o 36,2%), spadek natomiast w województwie mazowieckim (o 5,4%) i wielkopolskim (o 11,5%).

Wykres 125. Nowe budynki niemieszkalne oddane do użytkowania w 2017 roku – dynamika zmian (2016 = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2017 roku wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na budowę mniejszej liczby nowych budynków niemieszkalnych (37 647) niż przed rokiem (41 749), a ich powierzchnia użytkowa zmniejszyła się o 6,2%.

W Małopolsce oddano do użytkowania 1 549 nowe budynki niemieszkalne wobec 1 433 w roku 2016. Spośród nich największym popytem inwestorów cieszyły się budynki handlowo- usługowe (254), zbiorniki, silosy, budynki magazynowe (129), budynki biurowe (36), budynki hoteli (22) oraz budynki przemysłowe (80).

W 2017 roku w województwie małopolskim wydano na budynki niemieszkalne 3 541 pozwoleń lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na budowę.

4. Budownictwo mieszkaniowe

W 2017 roku w Polsce oddano do użytkowania rekordową liczbę 178 258 mieszkań – o 9,1% więcej niż w roku 2016 i aż o 20,7% więcej niż w 2015. Analizując poszczególne miesiące należy zauważyć, iż najwyższy wzrost odnotowano w lipcu, w którym do eksploatacji oddano 17 340 mieszkań – o 34,6% więcej niż w analogicznym miesiącu 2016 roku. Pod względem liczby oddanych do użytkowania mieszkań najlepszym okazał się IV kw., w którym przekazano do eksploatacji 53 915 obiektów mieszkalnych.

Rynek mieszkaniowy niezmiennie determinują inwestycje indywidualne i przeznaczone na sprzedaż lub wynajem. Łącznie w strukturze, w 2017 roku, stanowiły one 96,8% – o 0,5% więcej niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Do 2015 roku na pierwszym miejscu pod względem liczby mieszkań oddawanych do użytkowania pozostawali inwestorzy indywidualni. Po raz pierwszy jednak w 2016 roku deweloperzy osiągnęli 48,5% udziału w całości mieszkań oddanych do użytkowania. Rok 2017 kontynuował trend przewagi budownictwa deweloperskiego w ogólnej strukturze mieszkań oddanych do użytkowania.

W Małopolsce 2017 rok przyniósł wzrost, który dotyczył liczby mieszkań zarówno w budownictwie indywidualnym, jak i budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem. W 2017 roku oddano do użytkowania 8 569 nowych budynków mieszkalnych, czyli o 782 budynki więcej niż rok wcześniej. Wynik województwa małopolskiego: 10,7% stawia go na 3. miejscu w kraju jeśli chodzi o odsetek oddanych do użytkowania budynków mieszkalnych – o 0,4% więcej niż przed rokiem.

Łączna kubatura budynków mieszkalnych nowych i rozbudowanych oddanych do użytkowania wzrosła o 13% w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 9 438,8 tys. m³. Inwestorzy indywidualni zrealizowali 7 803 nowe budynki mieszkalne stałego zamieszkania o przeciętnej kubaturze 758,7 m³.

Mapa 42. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W budownictwie mieszkaniowym województwa małopolskiego dominowały budynki jednorodzinne, które stanowiły 93,3% przekazanych do użytkowania nowych budynków mieszkalnych. W miastach ich udział w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych wyniósł 78,2%, na terenach wiejskich 98,8%. Na potrzeby własne wybudowano 7 452 nowe budynki mieszkalne, a na sprzedaż lub wynajem 351. Poza budownictwem indywidualnym zrealizowano 726 budynków mieszkalnych o przeciętnej kubaturze 4 634,1 m³.

W analizowanym roku oddano do użytkowania 19 963 mieszkania. Liczba ta stanowi 11,2% (rok wcześniej 10,6%) liczby mieszkań oddanych w kraju, co stawia województwo małopolskie na 2. miejscu wśród województw. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań wynosiła 1 864,8 tys. m² – o 14,9% więcej niż w 2016 roku. W miastach oddano 67,7% ogólnej liczby mieszkań, 51,8% izb i 48,1% powierzchni użytkowej.

Porównując liczbę oddanych mieszkań do użytkowania w województwie można zauważyć, że spora liczba zlokalizowana jest w Krakowie – 11 044 i powiecie krakowskim – 1 364. Najmniej mieszkań oddano zaś w powiatach miechowskim – 91 i proszowickim – 130.

Tabela 51. Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2017 roku

Powiaty	Mieszkania					Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²
	w liczbach bezwzględnych			wzrost lub spadek (–) w stosunku do 2016 roku w %	na 1 000 zawartych małżeństw	
	ogółem	w tym w budynkach indywidualnych	izby			
Województwo	19 963	8 634	14,9	1 091	78 308	102,1
Bocheński	509	420	57,6	959	2 832	114,7
Brzeski	424	393	53,1	795	2 302	135,0
Chrzanowski	211	185	3,9	342	1 194	139,2
Dąbrowski	167	167	53,2	483	916	136,8
Gorlicki	354	354	15,7	636	2 068	128,8
Krakowski	1 364	1 169	4,5	1 111	7 815	150,3
Limanowski	503	503	14,6	619	3 145	178,7
Miechowski	91	91	68,5	370	487	146,5
Myślenicki	594	487	43,1	784	3 108	145,8
Nowosądecki	211	210	-41,2	156	1 292	152,9
Nowotarski	650	580	24,8	627	3 755	158,7
Olkuski	184	183	1,1	342	1 168	174,7
Oświęcimski	416	329	15,2	590	2 102	121,6
Proszowicki	130	122	18,2	578	774	137,4
Suski	343	343	49,8	738	2 010	155,8
Tarnowski	628	624	-4,8	573	3 661	139,8
Tatrzński	221	166	-28,9	607	1 063	126,7
Wadowicki	655	541	21,3	725	3 411	131,2
Wielicki	869	534	10,6	1 441	4 092	111,1
Kraków	11 044	904	18,0	2 496	29 164	56,1
Nowy Sącz	193	165	-26,1	417	1 028	139,0
Tarnów	202	164	-23,8	406	921	109,9

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W 2017 roku największe mieszkania w województwie wybudowali inwestorzy indywidualni (przeciętnie 145,3 m²), a najmniejsze powstały w ramach budownictwa komunalnego (40,7 m²).

W województwie małopolskim w 2017 roku największe mieszkania budowano w powiatach limanowskim (178,7 m²), olkuskim (174,7 m²), nowotarskim (158,7 m²), nowosądeckim (152,9 m²) oraz krakowskim (150,3 m²), a najmniejsze w wielickim (111,1 m²) i bocheńskim (114,7 m²). W przypadku miast na prawach powiatów, największą powierzchnię użytkową miały mieszkania w Nowym Sączu (139 m²), a najmniejszą w Krakowie (56,1 m²).

5. Pozwolenia na budowę i rozpoczęte inwestycje

W 2017 roku w Małopolsce wydano 9 647 pozwoleń na budowę lub dokonano zgłoszeń z projektem budowlanym dotyczących budowy 10 972 nowych budynków mieszkalnych. Wśród ogółu wydanych pozwoleń na budowę mieszkań 50,9% dotyczyło Krakowa i wzrosło w stosunku do roku poprzedniego o 4,4%. Drugi z kolei był powiat krakowski z wynikiem 9,7%.

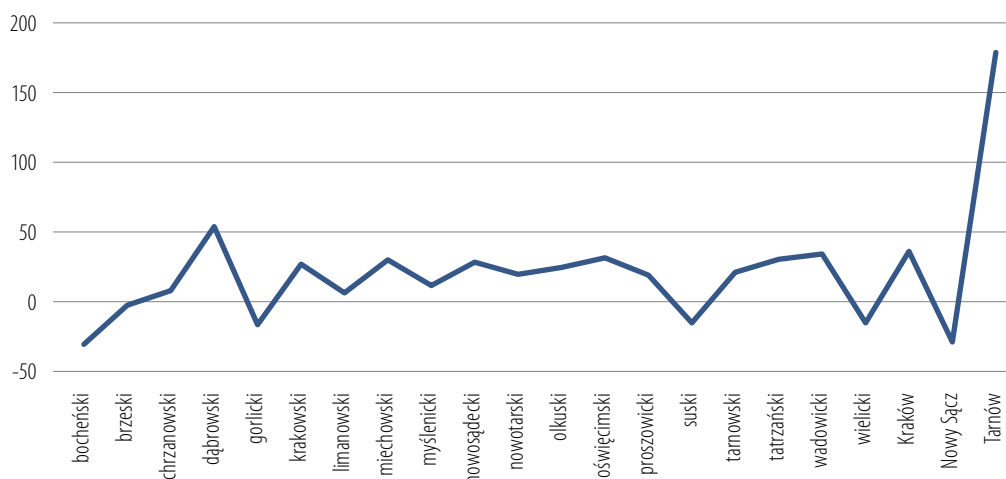
W porównaniu z rokiem poprzednim w 16 powiatach nastąpił wzrost liczby mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Wahał się on od 6,3% dla powiatu limanowskiego do 178,8% dla miasta Tarnowa. W przypadku 6 powiatów odnotowano spadek liczby pozwoleń najwięcej w powiecie bocheńskim i w Nowym Sączu.

W 2017 roku w województwie małopolskim rozpoczęto budowę 20 558 mieszkań, tj. najwięcej od 2010 roku. W porównaniu z 2016 rokiem liczba rozpoczętych budów zwiększyła się o 24,2%. W kraju na przestrzeni roku liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto zwiększyła się o 18,4%.

W 2017 roku najwięcej omawianych inwestycji rozpoczęli inwestorzy indywidualni – 48,6% oraz budujący na sprzedaż lub wynajem 46,2%.

W przekroju powiatowym wzrost mieszkań, których budowę rozpoczęto, miał miejsce w szesnastu powiatach, w tym największy w wielickim o 52,5% oraz dąbrowskim o 50,7%. W pozostałych powiatach zanotowano spadki, a największy w gorlickim o 19,6%. W stolicy województwa rozpoczęto o 31,4% więcej inwestycji niż w 2016 roku.

Wykres 126. Mieszkania, na których realizację wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym w 2017 roku (procentowy wzrost lub spadek w odniesieniu do roku poprzedniego) (w %)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS.

Turystyka

Opracowanie: Anna Niedźwieńska, Ewa Poniatowska

podsumowanie

- Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów w Polsce.
- W 2017 roku Małopolskę odwiedziło 15,96 mln osób (w tym 12,61 mln stanowili odwiedzający krajowi, a 3,35 mln to odwiedzający zagraniczni). Oznacza to, iż liczba odwiedzających region wzrosła w stosunku do 2016 roku o 7,1%, i tendencja wzrostowa ciągle się utrzymuje.
- W 2017 roku szacowane wydatki odwiedzających region kształtowały się na poziomie blisko 13,5 miliarda złotych. Poziom wydatków wzrósł w stosunku do roku poprzedniego (o 3,6%).
- Odwiedzający Małopolskę wysoko oceniają swój pobyt w regionie – blisko 90% z nich to osoby deklarujące wysoki i bardzo wysoki poziom zadowolenia z pobytu. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, przekraczając 4 pkt. w pięciopunktowej skali ocen. Dowodem wysokiego poziomu zadowolenia osób odwiedzających Małopolskę jest też fakt, iż niemal 99% z nich zadeklarowało chęć polecenia swojej rodzinie i znajomym wizyty w województwie małopolskim, a ponad 97% zadeklarowało zamiar powrotu do Małopolski w celach turystycznych.

Turystyka w Małopolsce to niezwykle ważna gałąź gospodarki o znaczącym wpływie na rozwój regionalny i wzrost gospodarczy. Turystyka stała się bardzo ważnym źródłem dochodów mieszkańców regionu, czynnikiem rozwoju kultury i bodźcem do rozwoju gospodarczego. Kompleksowy i zrównoważony rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Małopolska jest jednym z najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów w kraju, a jej zasoby i bogactwo kulturowe stawiają je w czołówce europejskich marek turystycznych.

1. Ruch turystyczny w regionie

Ruch turystyczny w Małopolsce od 2003 roku wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008–2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2017 roku województwo małopolskie odwiedziło 15,96 mln osób, tj. o 7,1% więcej niż w 2016 roku.

Tabela 52. Szacunkowa liczba odwiedzających Małopolskę (w tys.)

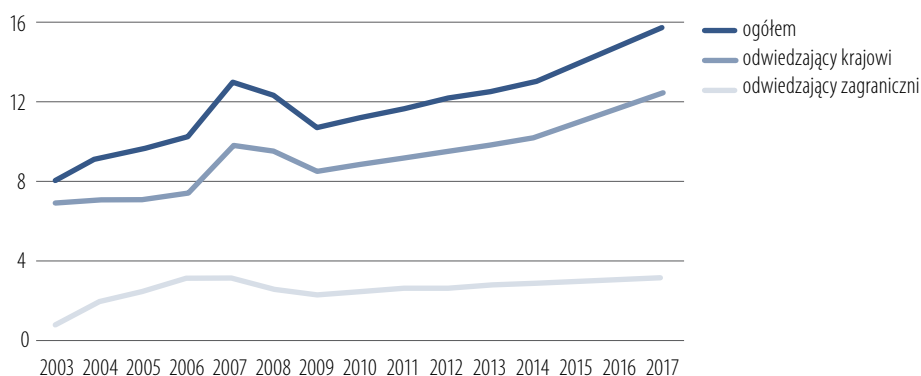
	Liczba odwiedzających – turystów i gości łącznie									zmiana 2016/ 2017
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Małopolska										
Odwiedzający krajowi	8 590	8 900	9 300	9 510	9 910	10 300	11 050	11 740	12 610	+7,4%
Odwiedzający zagraniczni	2 330	2 500	2 570	2 620	2 720	2 820	2 890	3 160	3 350	+6,0%
Odwiedzający ogółem	10 920	11 400	11 870	12 130	12 630	13 120	13 940	14 900	15 960	+7,1%

	Liczba odwiedzających – turystów i gości łącznie									zmiana 2016/ 2017
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Kraków										
Odwiedzający krajowi	5 200	5 400	5 730	5 850	6 010	6 220	6 560	7 020	7 560	+7,6%
Odwiedzający zagraniczni	2 100	2 200	2 320	2 375	2 425	2 480	2 610	2 810	2 940	+46%
Odwiedzający ogółem	7 300	7 700	8 050	8 225	8 435	8 700	9 170	9 830	10 500	+6,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Dynamika ruchu turystycznego odwiedzających województwo małopolskie na przestrzeni lat wykazuje stałą, systematyczną i dość równomierną tendencję wzrostową począwszy od 2009 roku, na którą istotniejszy wpływ ma zwiększenie dynamiki ruchu odwiedzających krajowych niż zagranicznych.

Wykres 127. Liczba odwiedzających Małopolskę (w mln)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Szacuje się, że liczba turystów w województwie małopolskim wzrosła w 2017 roku o 6,7% w stosunku do roku poprzedniego, co daje 12,27 mln gości spędzających w Małopolsce co najmniej jedną noc. Liczba turystów odwiedzających Kraków również systematycznie wzrasta i przyrost ten jest zbliżony do regionalnego. Liczba turystów w Krakowie wzrosła w 2017 roku o 5,1% w stosunku do roku poprzedniego i wyniosła 7,99 mln osób.

Tabela 53. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce (w tys.)

	Liczba turystów									zmiana 2016/ 2017
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Małopolska										
Turyści krajowi	6 385	6 400	6 600	6 710	6 850	7 210	7 980	8 520	9 108	+6,9%
Turyści zagraniczni	2 155	2 300	2 370	2 400	2 540	2 580	2 720	2 980	3 162	+6,1%
Turyści ogółem	8 540	8 700	8 970	9 110	9 390	9 790	10 700	11 500	12 270	+6,7%
Kraków										
Turyści krajowi	3 900	4 000	4 130	4 150	4 170	4 300	4 530	4 870	5 140	+5,5%
Turyści zagraniczni	1 950	2 200	2 220	2 250	2 340	2 400	2 520	2 730	2 850	+4,4%
Turyści ogółem	5 850	6 200	6 350	6 400	6 510	6 700	7 050	7 600	7 990	+5,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Analizując tendencje zmiany poziomu turystów krajowych i zagranicznych na przestrzeni lat, można zauważyć dwa okresy zniżkowe w dynamice ruchu turystycznego, tj. lata 2005 i 2008. Od 2009 roku obserwowany jest systematyczny wzrost turystów odwiedzających Małopolskę, zarówno w kategorii turystów krajowych, jak i turystów zagranicznych. Podtrzymany on został również w 2017 roku.

Wydatki ponoszone przez odwiedzających

Wielkość wydatków odwiedzających krajowych i zagranicznych ponoszonych podczas pobytu w Małopolsce w 2017 roku w stosunku do roku ubiegłego wzrosła i wyniosła prawie 13,5 miliarda złotych. Turyści krajowi wydali ok. 896 zł na osobę, podczas gdy turyści zagraniczni wydali średnio 1451 zł na osobę.

Tabela 54. Średni poziom wydatków na jednego odwiedzającego Małopolskę (w zł)

	Średni poziom wydatków 1 odwiedzającego					Zmiana poziomu wydatków
	2013	2014	2015	2016	2017	2016/2017
Turyści krajowi	811	838	940	848	896	+5,7%
Turyści zagraniczni	1 580	1 470	1 900	1 484	1 451	-2,3%
Goście krajowi	262	380	165	187	178	-5,0%
Goście zagraniczni	872	690	540	470	471	+0,2%

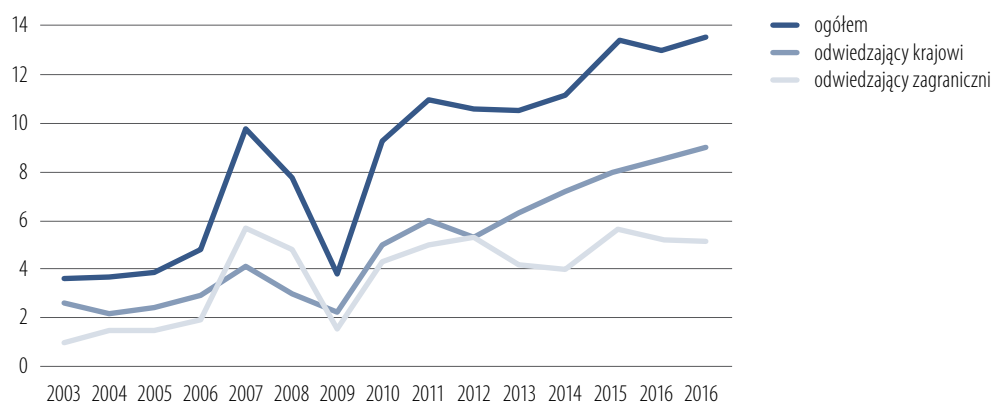
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Tabela 55. Szacunkowy poziom wydatków odwiedzających Małopolskę w 2017 roku (w mld zł)

	Wydatki odwiedzających Małopolskę					Zmiana poziomu wydatków
	2013	2014	2015	2016	2017	2016/2017
Turyści krajowi	5,55	6,03	7,50	7,61	8,16	+7,2%
Turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	4,66	4,59	-1,5%
Goście krajowi	0,80	1,18	0,51	0,63	0,62	-1,4%
Goście zagraniczni	0,16	0,16	0,09	0,09	0,09	–
łącznie	10,52	11,18	13,27	12,99	13,46	+ 3,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Wykres 128. Zmiany w zakresie wydatków ponoszonych przez osoby odwiedzające województwo małopolskie (w mld zł)

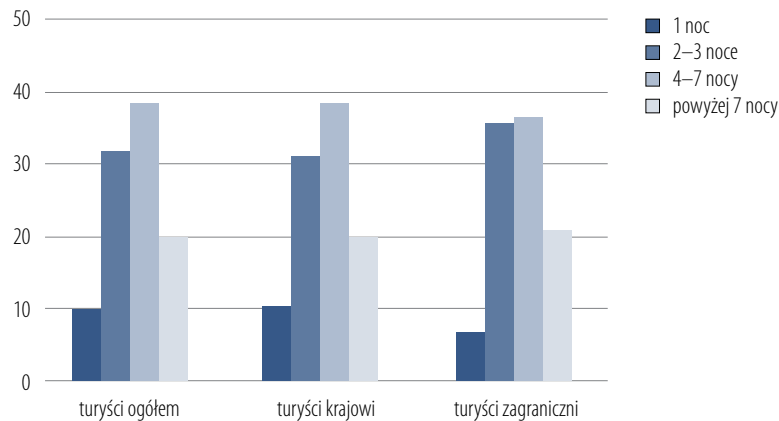

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Długość pobytu i forma zakwaterowania

Turyści przebywający w Małopolsce w 2017 roku najczęściej zdecydowali się na pobyt liczący od 4 do 7 nocy (38%), natomiast 31,7% deklaruowało pobyt obejmujący od 2 do 3 noclegów. Z jednego noclegu korzystał co dziesiąty turysta, natomiast co piąty nocował na obszarze Małopolski powyżej 7 razy. Średnia liczba noclegów deklarowana przez odwiedzających krajowych jest mniejsza od deklarowanej przez odwiedzających zagranicznych. Czas pobytu turystów krajowych w Małopolsce nie uległ istotnym zmianom, natomiast w przypadku turystów zagranicznych nieznacznie się skrócił w stosunku do roku ubiegłego.

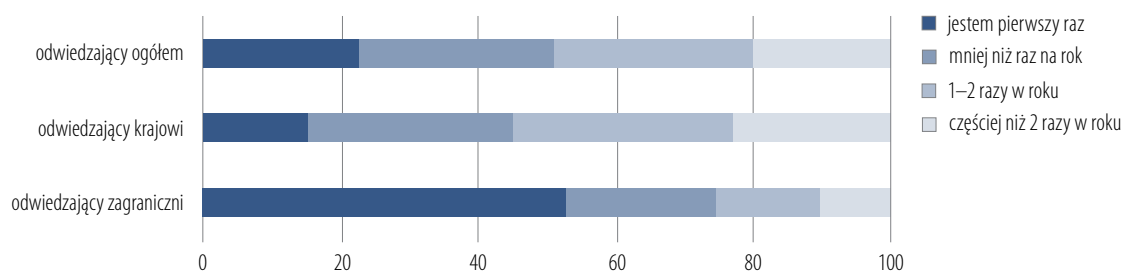
Wykres 129. Długość pobytu turystów na terenie Małopolski w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Pobyt w Małopolsce po raz pierwszy deklaruowało 15% odwiedzających krajowych i 52% odwiedzających zagranicznych. Częściej niż 2 razy w roku Małopolskę odwiedza 23% odwiedzających krajowych oraz 10% rezydentów innych państw.

Wykres 130. Częstotliwość pobytu odwiedzających Małopolskę w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

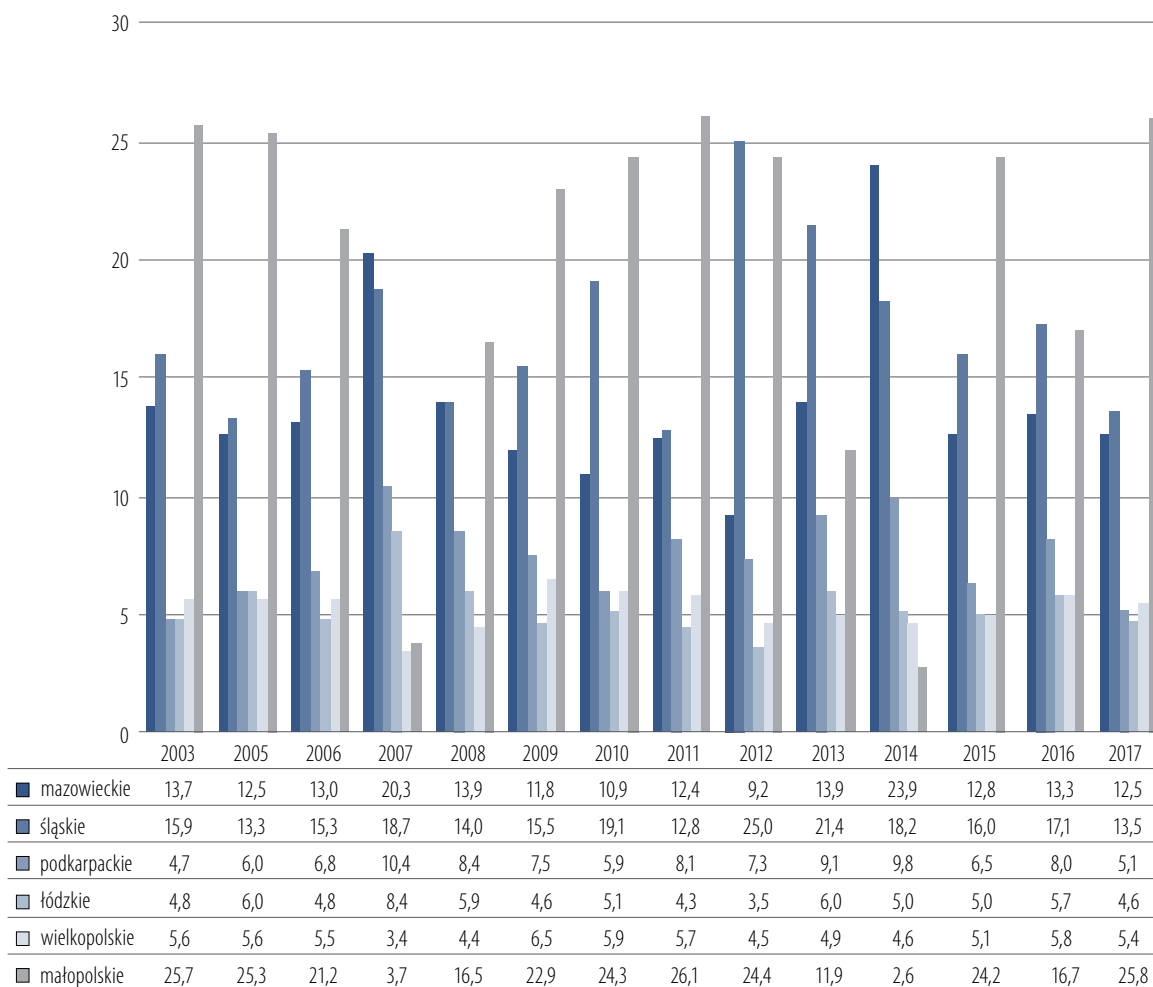
Wśród turystów polskich największą popularnością cieszą się kwatery prywatne (w tym agroturystyczne), wybierane przez niemal co trzeciego odwiedzającego Małopolskę, a w drugiej kolejności pensjonaty wybierane przez co piątego odwiedzającego region. Niewiele mniejszy procent turystów krajowych nocuje w hotelach (18,5%). Z bazy noclegowej nie korzysta 14,1% turystów krajowych – osoby te nocowały u rodziny lub znajomych. Hierarchia preferowanych form zakwaterowania nie zmieniła się w ostatnich latach.

Z kolei turyści zagraniczni znacznie częściej niż krajowi korzystają podczas pobytu w Małopolsce z noclegów w hotelach – taką formę zakwaterowania wybrało ponad 44% turystów zagranicznych. Koncentrując się wyłącznie na obiektach noclegowych, na drugim miejscu wymienić należy pensjonaty oraz kwatery prywatne (w tym agroturystyczne). Z obu tych form zakwaterowania korzystało około 12% turystów z zagranicy. Średnio co dziesiąty turysta spoza Polski zatrzymał się w hostelu. Należy zauważyć, że znaczna część odwiedzających zagranicznych, tj. 19,4%, nie korzystała z obiektów noclegowych, lecz z zakwaterowania u znajomych i członków rodziny.

Pochodzenie osób odwiedzających region

Odwiedzający krajowi przybywają do Małopolski głównie z województwa małopolskiego, śląskiego i mazowieckiego. Porównując wyniki dotyczące pochodzenia odwiedzających krajowych uzyskane w 2017 roku z latami poprzednimi, widać, że poziom reprezentacji województwa mazowieckiego nie zmienił się w stosunku do roku ubiegłego, natomiast reprezentacja województwa małopolskiego wzrosła o 9 p.p., powracając do poziomu odnotowanego w 2015 roku, a także w latach 2009–2012. Województwo śląskie odnotowało najniższy wskaźnik reprezentacji w ciągu ostatnich sześciu lat, spadek ten nie jest jednak duży i nie zmienia faktu, iż Śląsk zajmuje drugie miejsce w hierarchii województw, z których przyjeżdżają odwiedzający.

Wykres 131. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Małopolski (w %)

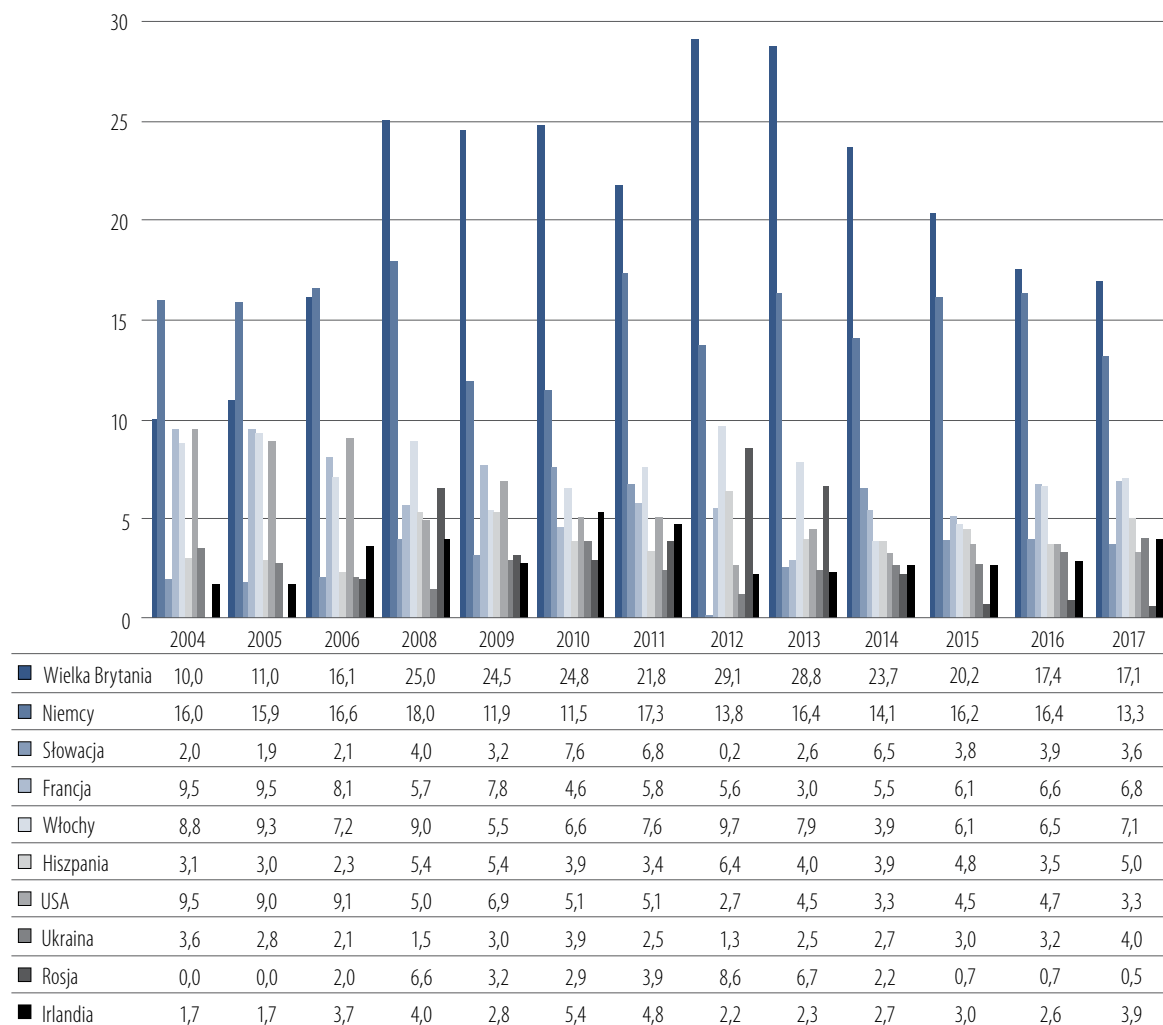

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Struktura pochodzenia odwiedzających zagranicznych od kilku ostatnich lat utrzymuje się podobnym układzie – w grupie najchętniej przyjeżdżających do Małopolski przeważają mieszkańcy Wielkiej Brytanii (17,1%) oraz Niemiec (13,3%). Licznie reprezentowani są także obywatele Włoch i Francji.

Uwagę zwraca utrzymujący się od 2012 roku trend spadkowy dotyczący mieszkańców Wielkiej Brytanii. Pomimo malejącego odsetka odwiedzających z tego kraju, niezmiennie zajmuje on pierwszą pozycję w rankingu.

Wykres 132. Struktura przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Małopolski (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Cel podróży i atrakcje turystyczne Małopolski

Dominującymi celami przyjazdu do Małopolski są: wypoczynek, zwiedzanie zabytków oraz turystyka aktywna. Turystyka aktywna jest istotniejsza dla odwiedzających krajowych (główny cel przyjazdu gości i drugi po wypoczynku cel przyjazdu turystów krajowych), natomiast odwiedzający zagraniczni znacznie częściej deklarują chęć zwiedzania zabytków. Wśród turystów zagranicznych istotnym celem wizyty w Małopolsce są również odwiedziny u krewnych/znajomych oraz rozrywka. W przypadku turystów krajowych zwraca uwagę znaczne zainteresowanie pobytami zdrowotnymi.

Tabela 56. Cele wizyty deklarowane przez odwiedzających Małopolskę w 2016 roku (w %)

Lp.	Cel wizyty	Odwiedzający krajowi		Odwiedzający zagraniczni	
		goście	turyści	goście	turyści
1.	Wypoczynek	33,0	78,4	44,0	66,1
2.	Zwiedzanie zabytków	30,1	48,4	52,4	66,7
3.	Turystyka aktywna (w tym narciarstwo, rowery i wędrówki piesze)	42,1	51,1	19,0	27,1
4.	Odwiedziny u przyjaciół lub rodziny	13,1	16,1	11,9	23,7
5.	Rozrywka, pobyt w restauracjach	3,6	12,5	6,0	17,0

Lp.	Cel wizyty	Odwiedzający krajowi		Odwiedzający zagraniczni	
		goście	turyści	goście	turyści
6.	Cel religijny	8,1	6,0	6,0	6,3
7.	Zakupy	4,8	6,0	4,8	13,3
8.	Sprawy służbowe/interesy	4,5	2,8	8,3	4,3
9.	Cel zdrowotny	4,6	10,8	4,8	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Badania ruchu turystycznego w województwie małopolskim w 2017 roku* (Konsorcjum firm: Pracownia Analiz Społecznych IPSYLON oraz Pracownia Badawcza BOSQO, 2017).

Odwiedzający Małopolskę za największą jej atrakcję uznają niezmiennie Kraków, co świadczy o stabilnej pozycji Krakowa jako marki turystycznej regionu. Odsetek wskazujących na to miasto jest znacznie wyższy w przypadku odwiedzających zagranicznych niż krajowych. W drugiej kolejności wymieniano Zakopane, a następnie Kopalnię Soli Wieliczka w Wieliczce. W czołówce miejsc, które warto odwiedzić podczas pobytu w Małopolsce utrzymują się także Wadowice (Dom Rodzinny Ojca Świętego Jana Pawła II), Oświęcim (Muzeum Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu) i Kopalnia Soli Bochnia w Bochni, a w przypadku turystyki aktywnej – góry, uzdrowiska w Krynicy-Zdrój i Szczawnicy oraz Białka Tatrzańska i Bukowina Tatrzańska.

Poziom zadowolenia

Zdecydowana większość turystów odwiedzających region, podobnie jak w latach poprzednich, bardzo wysoko oceniła swój pobyt w Małopolsce. Blisko 90% odwiedzających krajowych oraz zagranicznych odczuwało satysfakcję z pobytu, 42,6% z nich deklaroowało bardzo wysoki, a 45,9% – wysoki poziom zadowolenia. Także poszczególne elementy oferty turystycznej oceniane są korzystnie, średnio na poziomie przekraczającym 4 pkt. w pięciopunktowej skali ocen. O zadowoleniu z oferty turystycznej regionu świadczy fakt, iż ponad 99% odwiedzających wyraża chęć polecenia wizyty w Małopolsce swojej rodzinie i znajomym, a ponad 97% zadeklarowało chęć ponownego odwiedzenia Małopolski w celach turystycznych.

Mocne strony Małopolski to przede wszystkim:

- › piękno przyrody i warunki krajobrazowe (ukształtowanie terenu, malownicze krajobrazy, klimat, powietrze, walory uzdrowiskowe);
- › dziedzictwo historyczne, zabytki i piękna architektura (duża liczba i dobry stan zabytków, miejsca kultu religijnego);
- › mnogość i zróżnicowanie atrakcji (atrakcje dla osób w różnym wieku, z różnymi zainteresowaniami, na każdą porę roku i w niewielkiej odległości);
- › rozbudowana infrastruktura umożliwiająca turystykę aktywną i uprawianie sportów (stoki, baseny, termy, szlaki piesze i rowerowe).

2. Baza hotelarska regionu

Na koniec 2017 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 539 obiektów hotelarskich oraz 16 promes, tj. przyrzeczenie zaszeregowania obiektu do odpowiedniego rodzaju i kategorii.

Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (387), które stanowią 71,8% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (100), które stanowią 18,5% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 0,7 do 4,3%).

Rozdział VI Turystyka

Tabela 57. Obiekty hotelarskie

	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Hotele	142	195	217	244	260	276	303	307	322	330	351	368	387
Motele	13	13	15	14	12	12	11	11	9	9	8	7	6
Pensjonaty	39	55	63	67	69	70	74	75	83	85	99	101	100
Kempingi	9	10	10	10	12	11	11	11	10	10	13	14	14
Domy wycieczkowe	13	10	9	9	7	7	7	7	7	5	4	4	4
Schroniska	5	22	22	21	21	23	23	23	23	23	23	23	23
Schroniska młodzieżowe	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	5	5	5
Razem	226	310	341	370	386	405	435	440	460	468	503	522	539

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 58. Hotele w podziale na kategorie (stan na 31 grudnia)

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303
2012	14	50	175	54	14	307
2013	14	56	187	51	14	322
2014	14	63	190	49	14	330
2015	15	67	208	48	13	351
2016	15	75	218	48	12	368
2017	17	79	232	48	11	387

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Tabela 59. Hotele w podziale na kategorie z uwzględnieniem miejsc noclegowych (stan na 31.12.2017 roku)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.
Województwo małopolskie	17	2 928	79	11 690	232	16 691	48	2 775	11	993	387	35 077
Udział %	4,4%	8,3 %	20,4%	33,3%	59,9%	47,6%	12,4%	7,9%	2,8%	2,8%		
Kraków	11	2 152	40	6 911	82	7 180	16	1 423	5	759	154	18 425
Udział %	7,1%	11,7%	26,0%	37,5%	53,2%	39,0%	10,4%	7,7%	3,2%	4,1%		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 35 077 miejscami noclegowymi. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (16 691) znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (993, tj. 2,8% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). W hotelach o najwyższej kategorii znajduje się 2 928 (8,3%) miejsc noclegowych. Hotele dwu- i czterogwiazdkowe mają odpowiednio: 2 775 (7,9%) i 11 690 (33,3%) miejsc noclegowych. Średnio hotel ma 91 miejsc noclegowych. W stosunku do 2016 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzy- i pięciogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach jedno-, dwu- i czterogwiazdkowych. W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa – 26,0% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,1% hotele pięciogwiazdkowe. Większość hoteli pięciogwiazdkowych znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 11,7%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą liczbą miejsc noclegowych (2 182) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 9 063). W stosunku do 2016 roku zwiększył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzy- i pięciogwiazdkowych, a zmniejszył w hotelach jedno-, dwu- i czterogwiazdkowych.

Hotele (ponad 25) położone w centrum miasta Krakowa ze względu na zabytkowy charakter mają odstępstwa od wymagań co do wyposażenia i zakresu świadczonych usług. Odstępstwa najczęściej dotyczą braku górnej osłony nad głównym wejściem oraz braku górnej osłony nad podjazdem do obiektu. Odstępstwa zrekompensowane są spełnieniem w wyższym stopniu innych wymagań.

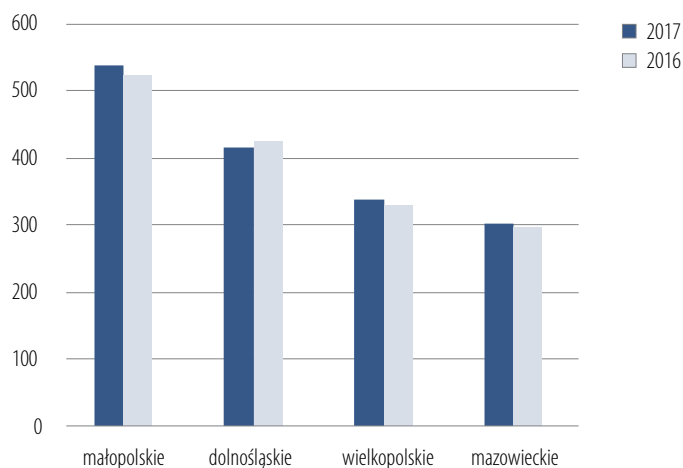
Usługi hotelarskie oprócz podlegającym kategoryzacji obiektom hotelarskich mogą być również świadczone w innych obiektach, których ewidencję prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) właściwy ze względu na miejsce ich położenia. Na terenie Gminy Miejskiej Kraków do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie niebędących obiektami hotelarskimi prowadzonej przez Prezydenta Miasta Krakowa zgłaszane są m.in. hostele, apartamenty, pokoje gościnne, apartohotele itp. Na koniec 2017 roku ewidencja ta zawierała 556 obiektów na łączną liczbę miejsc noclegowych 21 114.

Południowa część województwa również dysponuje sporą liczbą miejsc noclegowych w obiektach niepodlegających kategoryzacji. Na koniec roku 2017 roku w ewidencji burmistrza Zakopanego było zarejestrowanych 2096 obiektów o łącznej liczbie miejsc noclegowych 30 561, w ewidencji wójta gminy Bukowina Tatrzańska 745 obiektów, tj. 13 166 miejsc noclegowych, w ewidencji burmistrza gminy Krynica-Zdrój 362 obiekty, tj. 9 063 miejsca noclegowe.

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

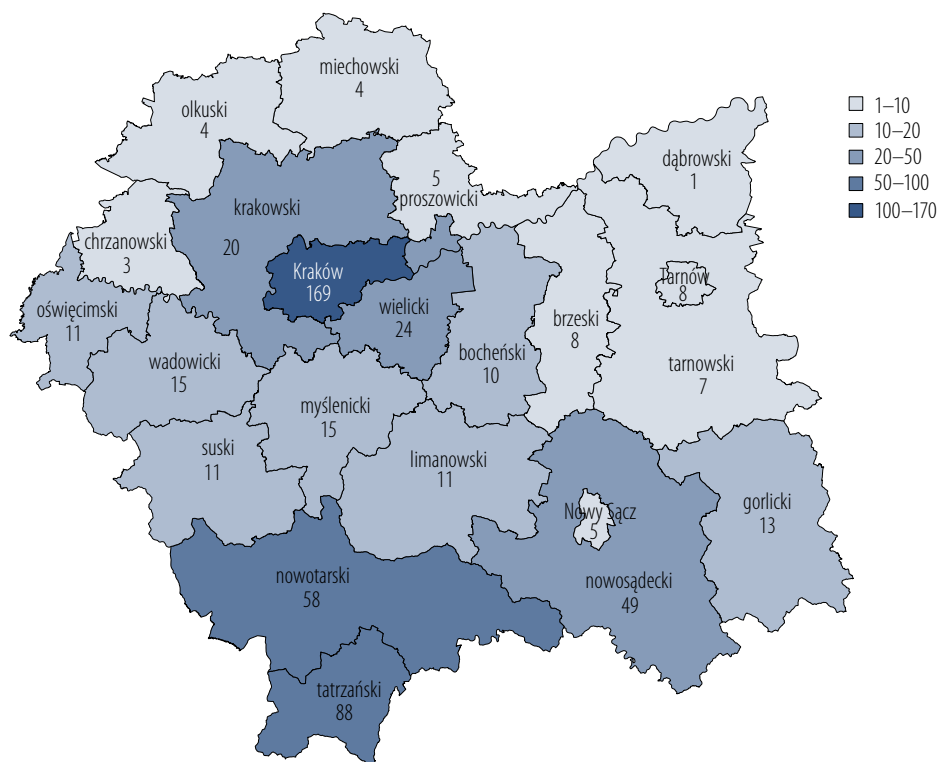
Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 91,1% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (16), powiat wielicki (22). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu chrzanowskiego (3), powiatu miechowskiego i olkuskiego (po 4) oraz miasta Nowy Sącz i powiatu proszowickiego (po 5). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najwięcej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim (88). Najwięcej schronisk znajduje się w powiecie tatrzańskim i nowotarskim.

Wykres 133. Liczba obiektów hotelarskich w wybranych województwach

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego.

Mapa 43. Rozmieszczenie obiektów hotelarskich wg powiatów (stan na 31.12.2017 roku)

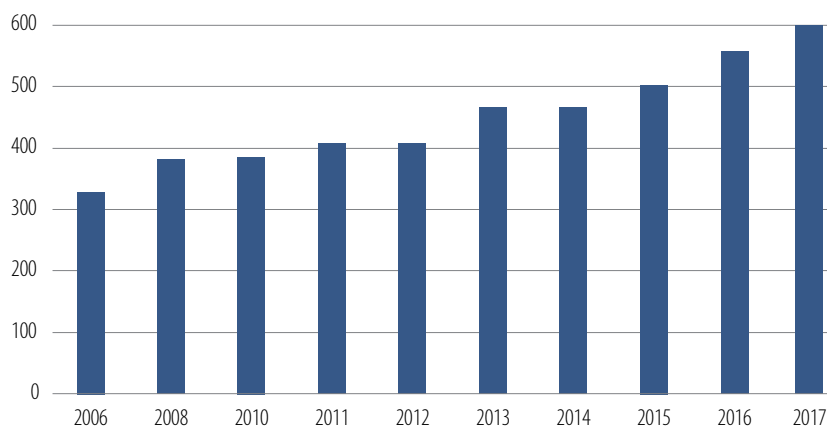
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Województwo małopolskie ma największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajdują się województwa: dolnośląskie, wielkopolskie i mazowieckie.

3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni

Pod koniec 2017 roku na terenie województwa małopolskiego posiadało swoją siedzibę 601 przedsiębiorstw wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 8% więcej w stosunku do 2016 roku. Wśród przedsiębiorców wpisanych do rejestru 90,2% prowadzi działalność jako organizator i pośrednik turystyczny, 9,65% jako organizator turystyki i 0,15% jako pośrednik turystyczny. Największa liczba przedsiębiorców, tj. 42,43% posiada wpis z zakresem terytorialnym Polska i kraje graniczące z Polską.

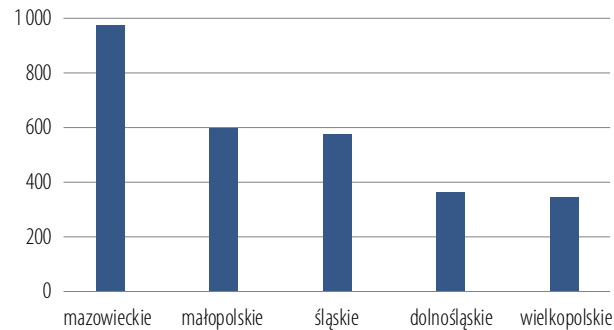
Wykres 134. Liczba organizatorów i pośredników turystycznych w województwie małopolskim

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2017 roku)

W ciągu 2017 roku 100 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, przy 55 wykreślonych z Rejestru i 2, którzy otrzymali zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych.

Wykres 135. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (stan na 31.12.2017 roku)

Małopolska zajmuje drugie miejsce w Polsce pod względem liczby wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

Dochody podatkowe z terenu województwa małopolskiego w 2017 roku wyniosły 31 476 mln zł i były wyższe w stosunku do 2016 roku o 1 758 mln zł, tj. o 5,9%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie województwa małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 68,5% (wzrost w stosunku do 2016 roku o 1 008 mln zł) i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 29,5%. Wpływy z CIT wzrosły w stosunku do ubiegłego roku, jednak nie osiągnęły poziomu z 2008 roku, natomiast wpływy z PIT z roku na rok rosną. Wpływy z pozostałych źródeł dochodów wzrosły w stosunku do roku ubiegłego.

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Izbę Celną stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawia poniższa tabela.

Tabela 60. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne (w mln zł)

Rodzaj należności	2008	2010	2012	2014	2016	2017	Dynamika 2017/2016	Struktura w 2017 roku
	w mln zł						w %	
Podatek dochodowy od osób prawnych	2 029	1 420	1 518	1 451	1 762	1 973	112,0%	6,3%
Podatek dochodowy od osób fizycznych	4 533	4 275	4 834	5 497	6 578	7 292	110,9%	23,2%
Podatek zryczałtowany	394	375	443	374	447	521	116,6%	1,7%
Podatek od towarów i usług	7 914	7 871	9 209	9 919	10 519	11 633	110,6%	37,0%
Podatek akcyzowy	9 280	9 579	9 054	9 425	10 049	9 960	99,1%	31,5%
Podatek od gier	45	75		29	19	2	10,5%	0,0%
Odsetki od nieterminowych wpłat	47	54	81	71	87	83	95,4%	0,3%
Karta podatkowa	9	9	8	8	7	*	0,0%	0,0%
Wpłaty jednostek budżetowych	37	32		29	1	*	0,0%	0,0%
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	28	14	9	0	48	12	25,0%	0,0%
Podatek od czynności cywilnoprawnych od osób prawnych oraz podatek od czynności cywilnoprawnych i podatek od spadków i darowizn od osób fizycznych	173	131	119	141	201	*	0,0%	0,0%
Ogółem	24 488	23 835	25 275	26 944	29 718	31 476	105,9%	100,0%

* Podawane za Izbą Administracji Skarbowej w Krakowie dochody z tytułu karty podatkowej, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od spadków i darowizn są rozliczane na poziomie centralnym przez Centrum Kompetencyjne Rozliczeń w Bydgoszczy, stąd nie ma możliwości pozyskania danych w zakresie wpływów w poszczególnych izbach administracji skarbowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Katarzyna Jureczko-Tylek, Wojciech Rataj

— podsumowanie

- W 2017 roku wartości dochodów i wydatków JST wzrosły w stosunku do roku poprzedniego. Dochody wzrosły przeciętnie o 8,7% w ciągu roku, a wydatki o 10,7%. W 2017 roku wystąpiła nadwyżka w wysokości 28,4 mln zł, jednak był to wynik gorszy w porównaniu do roku poprzedniego, w którym odnotowano nadwyżkę w wysokości 344 mln zł.
- Gminy odnotowały nadwyżkę w wysokości 18 mln zł, co jednak stanowi wyraźny spadek w stosunku do nadwyżki z roku 2015 w wysokości 317,5 mln zł. W porównaniu do roku ubiegłego 43 gminy więcej odnotowały deficyt budżetowy.
- Podobnie zmieniła się sytuacja powiatów, które mimo nadwyżek w kwocie 19 mln zł, odnotowały spadek w porównaniu do roku 2016 (nadwyżka w kwocie 69 mln zł).
- Również sytuacja miast na prawach powiatu pogorszyła się. Po dodatnim wyniku odnotowanym w 2016 roku (3,5 mln zł), w roku 2017 jednostki te zanotowały ogółem deficyt budżetowy w wysokości 51,5 mln zł. Przyczyną było powiększenie deficytu o 36,6 mln zł przez miasto Kraków oraz zmniejszenie nadwyżki budżetowej przez Nowy Sącz do kwoty 4,5 mln zł w 2017 roku (w porównaniu do 2016, w którym wynosiła 24 mln zł). Jedynie miasto Tarnów poprawiło swoją sytuację zmniejszając deficyt w stosunku do roku poprzedniego o 1,4 mln zł.
- Województwo odnotowało wzrost dochodów o 25% i wzrost wydatków o 16% w porównaniu do 2016 roku. Efektem była nadwyżka budżetowa w 2017 roku w kwocie 43 mln zł, co stanowi znaczny wzrost wobec zanotowanego w 2016 roku deficytu (47 mln zł).

W 2016 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 19 673 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 19 645 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2016 o 1 579 mln zł, w tym dochody własne wzrosły o 7,9%, dotacje wzrosły o 17,4%, natomiast subwencje o 1,9%. Wzrost dochodów odnotowały budżety wszystkich jednostek samorządu terytorialnego.

Wydatki ogółem w 2017 roku wzrosły o 10,7% w stosunku do roku 2016, przy czym wydatki bieżące wzrosły o 9,1%, a wydatki majątkowe o 20,4%.

W gminach, powiatach, miastach na prawach powiatu oraz w województwie wydatki wzrosły odpowiednio o 12,4%, 7,9%, 7,8% oraz o 16,1%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2017 roku. Zwiększył się niedobór o 141 mln zł (tj. o 210,6%), jednocześnie zmniejszyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do roku 2016 o 174 mln zł (tj. o 62,9%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się nadwyżką w wysokości 28,4 mln zł.

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 10 133 mln zł i zrealizowały wydatki w kwocie 10 115 mln zł, nadwyżka ukształtowała się na poziomie 18 mln zł. Ostatecznie dochody gmin wzrosły w stosunku do roku 2016 o 8,8%, wydatki wzrosły o 12,4%, a dodatni wynik finansowy odnotowany w 2016 roku (318 mln zł) został pomniejszony do kwoty 18 mln zł.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 2 056 mln zł, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 2 037 mln zł. W rezultacie ich budżety zamknęły się nadwyżką w wysokości 19 mln zł w stosunku do odnotowanej nadwyżki z 2016 roku w wysokości 69 mln zł.

W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 36,4%, a dotacje i subwencje odpowiednio 22,5% i 41,1%. Udział dochodów własnych i dotacji w dochodach ogółem wzrósł odpowiednio o 1 i 1,2 p.p. Natomiast udział subwencji w dochodach ogółem spadł o 2,2 p.p.

W 2017 roku w porównaniu do roku 2016 wydatki ogółem powiatów wzrosły o 7,9%, w tym wydatki majątkowe o 26,6%, a wydatki bieżące o 4,7%. W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 17,3% (w poprzednim roku 14,8%), natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 82,7% wydatków ogółem (w 2016 roku 85,2 %).

W 2017 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 6 146 mln zł, tj. o 6,8% wyższe niż w 2016 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 6 198 mln zł (wzrost o 7,8%). W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się deficytem w wysokości 51,6 mln zł (w roku 2016 nadwyżka wyniosła 3,5 mln zł).

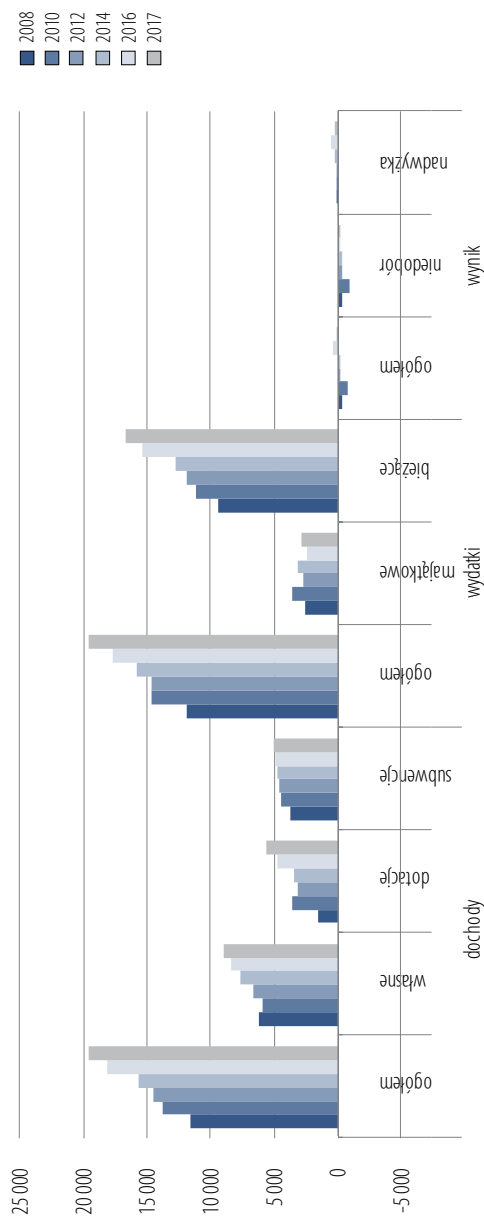
Województwo Małopolskie zanotowało wzrost dochodów o 25,2%, w tym dochody własne wzrosły o 17%, dotacje o 42,9%, a subwencje o 3,1%. Na wydatki majątkowe Województwo przeznaczyło o 19,7% więcej środków niż w 2016 roku, w strukturze wydatków ogółem ich udział wzrósł o 1,3 p.p. do poziomu 42%. W 2017 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 43 mln zł.

Tabela 61. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem		własne	Ogółem		majątkowe	Ogółem		niedobór	nadwyżka
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008	11 625 671 464	6 282 599 011	1 602 321 558	3 740 750 894	11 922 929 184	2 566 208 869	9 356 720 315	-297 257 720	-408 886 771	111 629 051
2010	13 833 045 086	5 849 979 143	3 580 009 409	4 403 056 534	14 678 751 222	3 560 714 093	11 118 037 129	-845 706 136	-900 976 804	55 220 668
2012	14 452 857 296	6 620 630 724	3 167 092 290	4 665 134 283	14 615 668 541	2 769 941 581	11 845 726 960	-162 811 245	-327 734 611	164 923 366
2014	15 734 789 522	7 615 266 659	3 391 798 152	4 727 724 710	15 850 838 741	3 115 174 882	12 735 663 859	-116 049 220	-302 450 018	186 400 798
2016	18 093 929 187	8 389 159 671	4 754 794 297	4 949 975 219	17 750 142 931	2 428 458 644	15 321 684 286	343 786 256	-127 155 733	470 941 990
2017	19 672 912 024	9 047 850 270	5 580 818 659	5 044 243 095	19 644 522 223	2 922 959 346	16 721 562 877	28 389 800	-267 750 748	296 140 548
Dynamika (2017–2016)	108,7%	107,9%	117,4%	101,9%	110,7%	120,4%	109,1%	8,3%	210,6%	62,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 136. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w mln zł)

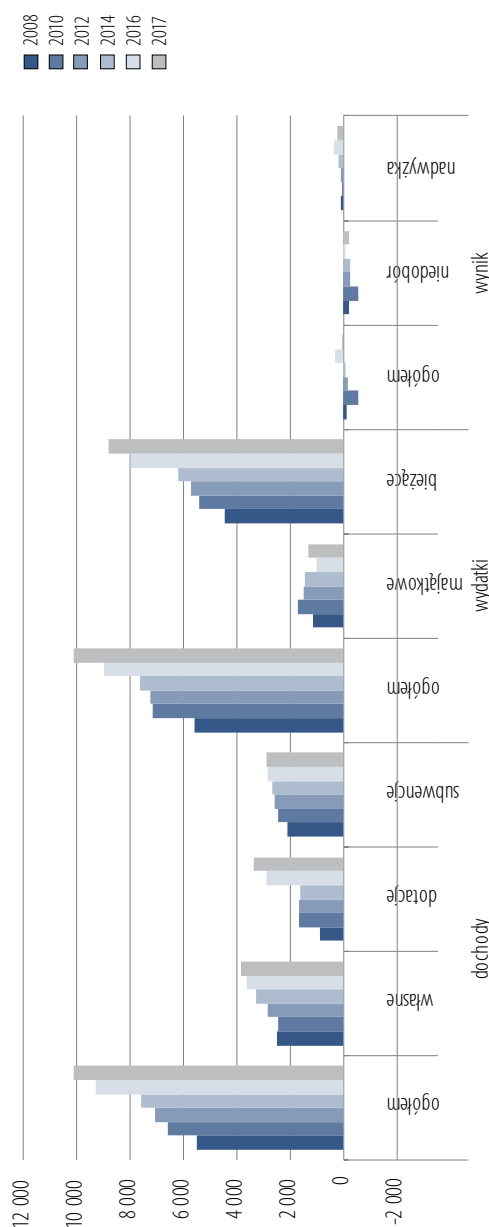
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 62. Wynik wykonania budżetu gmin (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Ogółem				Majątkowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008	5 499 177 112	2 517 453 819	880 279 765	2 101 443 529	5 601 594 495	1 159 158 723	4 442 435 772	-102 417 382	-198 822 155	96 404 773
2010	6 601 545 189	2 454 280 239	1 682 537 195	2 464 727 755	7 149 032 822	1 711 448 673	5 437 584 149	-547 487 633	-577 275 093	29 787 459
2012	7 094 642 924	2 827 376 497	1 671 154 914	2 596 111 513	7 243 223 998	1 512 134 332	5 731 089 666	-148 581 074	-266 301 176	117 720 103
2014	7 583 168 663	3 296 193 728	1 627 679 045	2 659 295 890	7 649 651 412	1 456 722 983	6 192 928 428	-66 482 749	-231 130 642	164 647 893
2016	9 314 444 996	3 609 146 738	2 879 199 962	2 826 098 296	8 996 905 440	1 011 382 752	7 985 522 688	317 539 556	-57 480 947	375 020 504
2017	10 133 102 333	3 855 620 904	3 388 280 030	2 889 201 399	10 115 275 554	1 303 954 631	8 811 320 924	17 826 778	-192 053 333	209 880 111
Dynamika (2017-2016)	108,8%	106,8%	117,7%	102,2%	112,4%	128,9%	110,3%	5,6%	334,1%	56,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 137. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w mln zł)

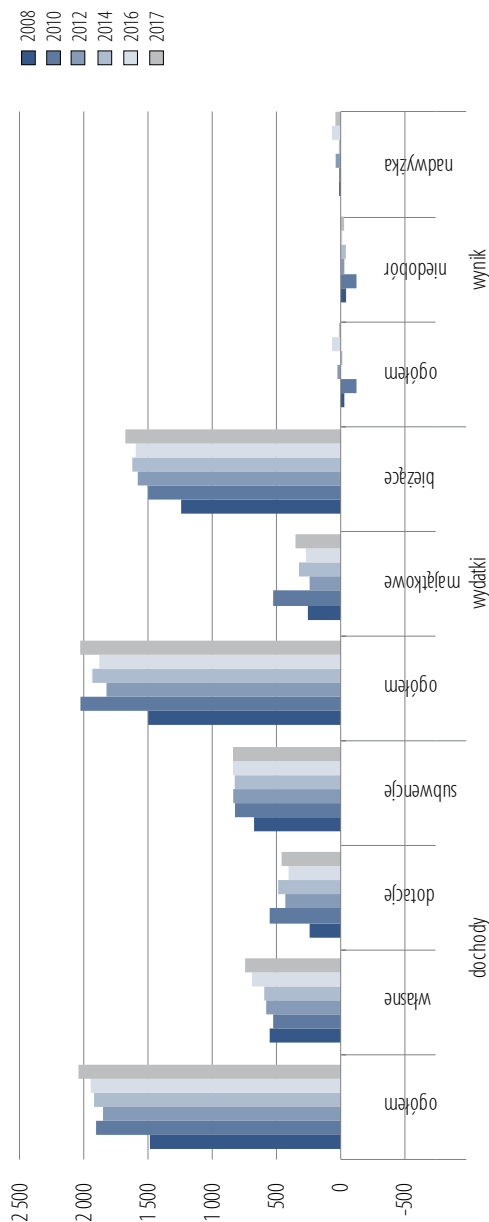
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 63. Wynik wykonania budżetu powiatów (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Ogółem				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008	1 488 027 380	563 714 238	2 438 008 360	680 504 782	1 511 024 866	265 726 714	1 245 298 152	-22 997 486	-31 299 418	8 301 932
2010	1 918 941 560	536 781 168	556 853 765	825 306 627	2 035 079 986	527 420 326	1 507 659 660	-116 138 426	-121 249 362	5 110 936
2012	1 863 643 689	580 665 728	438 706 103	844 271 858	1 836 017 930	248 123 663	1 587 894 267	27 625 759	-16 307 814	43 933 573
2014	1 933 298 904	606 272 976	493 812 735	833 213 194	1 946 047 429	322 873 854	1 623 173 575	-12 748 525	-34 501 430	21 752 905
2016	1 956 581 615	692 974 571	416 813 044	846 793 999	1 887 216 085	278 544 212	1 608 671 874	69 365 529	-2 200 388	71 565 918
2017	2 056 192 161	749 467 092	462 126 229	844 598 840	2 036 933 411	352 593 568	1 684 339 844	19 258 749	-19 552 106	38 810 855
Dynamika (2017–2016)	105,1%	108,2%	110,9%	99,7%	107,9%	126,6%	104,7%	27,8%	888,6%	54,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 138. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w mln zł)

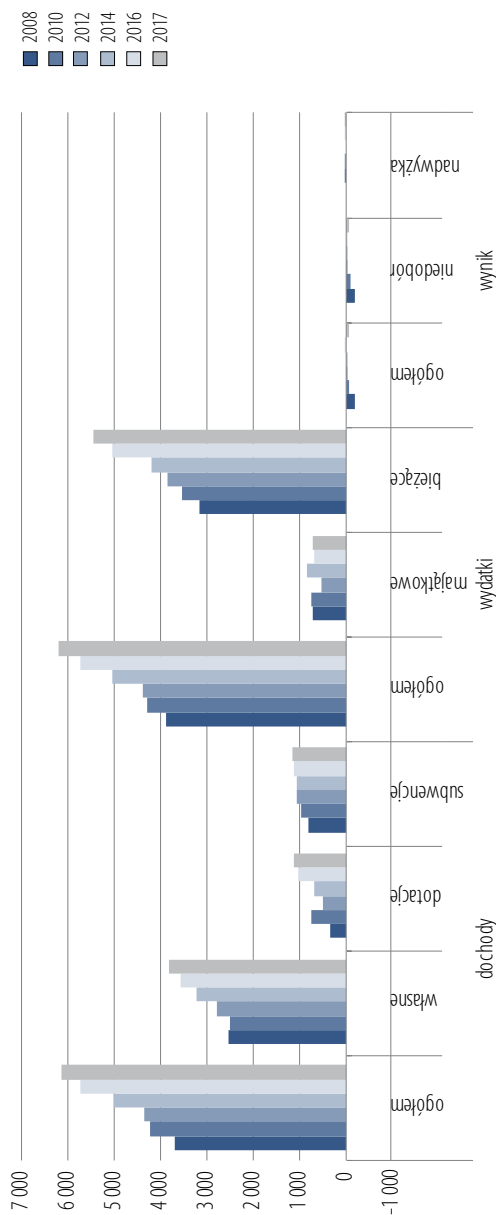

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 64. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór	Nadwyżka	
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe				Bieżące
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008	3 708 205 204	2 533 292 418	3 467 587 737	828 154 049	3 886 970 402	720 818 573	3 166 151 829	-178 765 198	-178 765 198	
2010	4 235 362 806	2 504 064 339	755 960 690	975 337 777	4 295 840 086	743 836 126	3 552 003 960	-60 477 281	-80 799 553	20 322 272
2012	4 354 349 291	2 779 191 881	499 043 431	1 076 113 978	4 393 530 409	547 084 380	3 846 446 029	-39 181 119	-42 450 810	3 269 691
2014	5 007 764 404	3 230 416 512	701 439 385	1 075 908 507	5 039 036 941	839 709 415	4 199 327 526	-31 272 537	-31 272 537	
2016	5 754 548 309	3 563 746 770	1 048 331 862	1 142 469 677	5 751 080 933	684 603 881	5 066 477 051	3 467 377	-20 888 192	24 355 569
2017	6 145 948 490	3 830 487 371	1 143 739 101	1 171 722 018	6 197 533 172	723 204 368	5 474 328 804	-51 584 682	-56 145 309	4 560 627
Dynamika (2017–2016)	106,8%	107,5%	109,1%	102,6%	107,8%	105,6%	108,1%	-1487,7%	268,8%	18,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 139. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w mln zł)

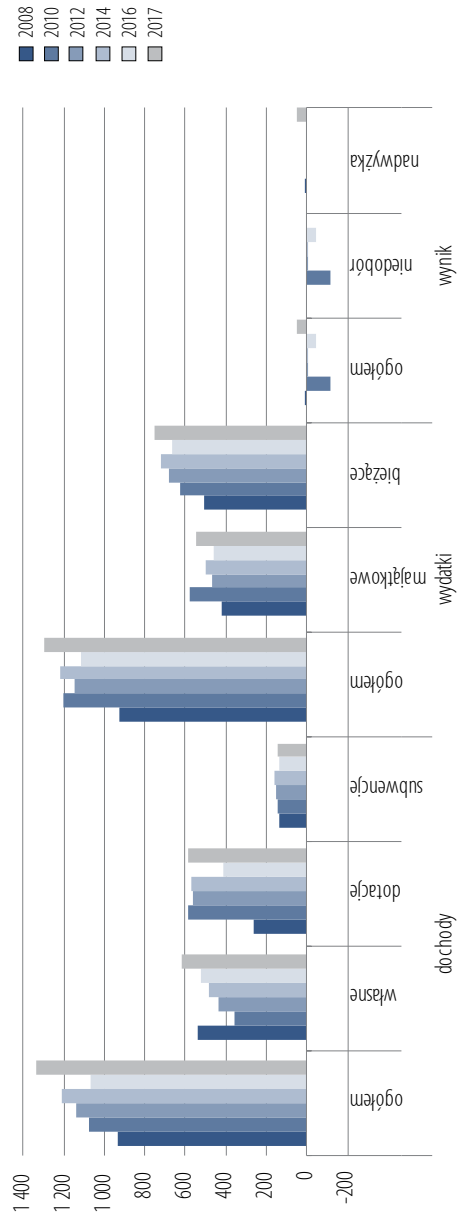
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 65. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego (w zł)

Rok	Dochody			Wydatki			Wynik			
	Ogółem	W tym:		Ogółem	W tym:		Ogółem	Niedobór		
		Własne	Dotacje		Subwencje	Majątkowe			Bieżące	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2008	930 261 767	535 722 840	261 890 393	132 648 534	923 339 421	420 504 859	502 834 562	6 922 346		6 922 346
2010	1 077 195 531	354 853 397	584 657 760	137 684 375	1 198 798 328	578 008 968	620 789 360	-121 602 796		-121 602 796
2012	1 140 221 392	433 396 617	558 187 841	148 636 934	1 142 896 204	462 599 207	680 296 997	-2 674 812		-2 674 812
2014	1 210 557 550	482 383 443	568 866 988	159 307 119	1 216 102 960	495 868 629	720 234 331	-5 545 410		-5 545 410
2016	1 068 354 268	523 291 592	410 449 429	134 613 247	1 114 940 473	453 927 800	661 012 673	-46 586 205		-46 586 205
2017	1 337 669 040	612 274 903	586 673 299	138 720 838	1 294 780 086	543 206 780	751 573 306	42 888 955		42 888 955
Dynamika (2017–2016)	125,2%	117,0%	142,9%	103,1%	116,1%	119,7%	113,7%	-157,6%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Wykres 140. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2017 roku wyniosły 10 133 mln zł i wzrosły w stosunku do roku 2016 o 8,8%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin, podobnie jak w roku ubiegłym, stanowiły dochody własne – 38,8% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2016 roku spadł o 0,7 p.p. W strukturze dochodów wzrósł udział dotacji o 2,5 p.p., natomiast udział subwencji spadł o 1,8 p.p.

Wśród wszystkich gmin województwa małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 26%) osiągnęła gmina Wadowice, a dochodów własnych (wzrost o 60%) miasto Mszana Dolna. Najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (4 323,4 zł) zanotowała gmina Zakopane. Gmina Chełmiec odnotowała największy spadek w stosunku do 2016 roku dochodów ogółem (o 6%), natomiast największy spadek dochodów własnych (o 17%) odnotowała gmina Dębno. Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 1,9 tys. zł do ok. 4,3 tys. zł.

Wydatki gmin w 2017 roku wzrosły w stosunku do roku 2016 o 12,4%. Wydatki majątkowe wzrosły o 28,9% i stanowiły 12,9% wydatków ogółem (wzrost o 8,4 p.p. w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 10,3% środków więcej niż w roku poprzednim. Bardzo duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2016 odnotowała gmina Koszyce – o 730%, natomiast największy spadek odnotowała gmina Czorsztyn – aż o 77%.

W 2017 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 81, czyli o 43 gmin więcej niż w roku 2016. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknął się budżet gminy Wadowice (22,3 mln zł), natomiast największy deficyt budżetowy odnotowała gmina Zakopane (11,5 mln zł).

Tabela 66. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2008								2010								2012								2014								2016								2017								Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł																					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16																																			
1	Alwernia	24 116 244	13 518 045	26 988 188	15 189 204	30 524 898	17 149 940	30 514 211	17 828 771	38 820 714	19 769 772	43 562 114	20 168 542	112	1 592,2																																			
2	Andrychów	88 076 591	44 817 758	99 588 159	47 254 596	106 124 547	50 189 770	120 805 747	62 026 296	154 714 905	68 488 509	168 303 914	70 805 891	109	1 616,0																																			
3	Babice	17 362 207	8 014 512	18 661 669	8 016 902	20 939 908	9 657 808	23 324 984	12 211 134	30 238 616	14 659 213	32 066 439	14 397 211	106	1 580,5																																			
4	Biały Dunajec	15 477 235	5 115 022	18 649 448	4 251 830	18 842 056	4 448 694	20 160 625	5 325 130	26 366 721	6 166 903	28 429 450	6 570 816	108	920,8																																			
5	Biecz	34 716 917	9 963 194	51 568 795	9 538 132	51 076 788	15 674 698	48 735 950	14 127 855	61 882 217	15 401 021	70 088 098	16 916 209	113	1 001,8																																			
6	Biskupice	20 994 717	8 748 642	21 622 798	6 455 877	24 440 226	8 376 798	27 284 300	10 828 849	34 158 231	12 026 115	40 168 512	13 249 268	118	1 315,5																																			
7	Bobowa	26 400 417	7 322 908	31 292 549	4 699 495	31 916 142	5 048 285	35 973 646	6 970 922	44 351 645	9 280 339	49 230 797	8 865 070	111	910,1																																			
8	Bochnia g.	38 153 015	11 964 233	56 657 682	12 497 759	49 507 675	15 980 093	50 591 270	20 260 782	66 115 154	25 745 558	79 840 621	29 795 889	121	1 513,2																																			
9	Bochnia m.	72 799 352	51 591 411	74 672 729	46 994 848	88 586 108	59 606 618	102 940 365	65 606 210	116 302 344	68 007 521	136 266 807	83 345 507	117	2 780,7																																			
10	Bolesław (pow. dąb.)	8 443 307	3 720 116	8 587 447	1 101 351	8 289 268	1 274 665	6 707 448	1 763 012	7 966 526	2 107 366	8 312 957	2 108 079	104	774,5																																			
11	Bolesław (pow. olk.)	22 258 599	16 435 924	28 174 576	21 037 497	25 486 838	18 010 855	29 566 191	21 593 844	36 265 220	23 571 510	36 511 169	23 259 581	101	2 996,2																																			
12	Borzęcin	19 621 621	6 352 090	27 547 090	5 653 728	34 523 892	8 524 301	27 430 668	8 972 239	32 340 433	11 373 481	32 460 333	10 919 352	100	1 303,2																																			
13	Brzesko	74 867 080	41 814 878	91 253 470	43 678 272	86 478 945	47 998 339	97 704 267	57 408 542	122 990 634	63 708 059	128 328 140	62 924 646	104	1 736,3																																			
14	Brzeszcze	47 643 452	33 674 908	49 441 821	31 546 205	51 299 026	34 156 117	57 147 047	39 149 198	85 381 676	53 162 835	88 509 308	53 051 111	104	2 476,7																																			
15	Brzeźnica	20 893 898	6 915 698	26 478 032	8 631 697	29 212 290	10 562 356	31 506 028	12 707 767	36 951 379	12 017 156	41 758 290	12 790 786	113	1 250,6																																			
16	Budżów	20 060 432	4 004 714	22 997 590	4 054 858	25 766 474	5 000 014	26 108 843	5 362 997	33 570 690	6 106 867	38 862 120	7 575 659	116	851,0																																			
17	Bukowina Tatrzańska	31 599 409	10 181 714	35 774 042	11 074 916	36 791 934	13 794 041	43 126 500	18 590 352	61 735 798	27 258 986	65 089 659	26 589 080	105	2 003,8																																			
18	Bukowno	28 217 049	22 350 066	25 772 796	19 336 952	33 973 364	22 199 719	34 415 219	25 634 658	40 296 684	28 225 233	43 744 635	30 406 480	109	2 949,5																																			
19	Bystra-Sidzina	16 584 852	3 467 902	19 304 734	3 361 590	19 998 783	3 900 136	22 105 305	5 032 002	28 115 570	5 944 466	30 934 889	6 563 876	110	960,1																																			

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2017 roku	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
20	Charsznica	16 235 292	5 443 942	17 437 085	4 964 580	21 962 897	8 684 046	22 709 137	8 295 617	24 879 100	7 429 658	26 944 793	7 684 807	108	1 024,6
21	Chełmek	27 877 499	18 484 656	28 127 407	16 184 907	34 994 146	19 599 024	28 979 940	17 955 347	39 855 187	21 027 755	44 087 259	23 793 847	111	1 826,4
22	Chełmiec	64 140 741	22 483 537	84 297 985	28 870 969	90 190 868	34 870 061	96 743 603	33 937 859	142 545 975	51 142 572	133 437 840	45 793 972	94	1 629,3
23	Chrzanów	110 513 524	76 601 782	131 785 550	78 466 394	148 510 722	84 415 514	141 087 860	88 442 057	166 662 406	94 144 113	177 784 122	97 999 591	107	2 067,7
24	Ciężkowice	26 735 572	6 459 856	34 205 784	5 959 994	37 280 874	7 613 064	36 311 334	8 865 472	46 053 176	10 569 523	47 225 223	10 424 906	103	927,4
25	Czarny Dunajec	49 204 011	11 005 398	61 190 967	12 412 263	66 969 830	14 832 001	65 534 402	12 470 292	89 527 823	17 865 033	92 140 022	16 354 535	103	731,0
26	Czchów	22 845 076	7 506 433	25 767 529	5 708 751	33 291 944	12 542 591	33 303 315	9 637 027	43 006 108	11 206 714	45 704 632	11 496 695	106	1 167,3
27	Czernichów	26 664 604	10 580 169	30 944 934	12 021 845	36 814 690	15 297 450	37 263 528	17 356 132	50 184 818	20 032 716	54 684 297	21 470 685	109	1 480,4
28	Czorsztyn	17 670 666	6 208 978	23 568 026	5 501 809	19 661 409	5 638 714	27 688 913	7 552 713	31 032 440	8 942 340	32 661 492	10 507 104	105	1 378,9
29	Dąbrowa Tarnowska	43 602 175	17 106 941	53 883 428	16 144 503	55 411 251	18 248 443	60 048 375	21 952 264	71 688 515	23 914 178	81 157 690	27 995 953	113	1 319,3
30	Dębno	31 254 269	11 830 563	32 428 355	8 746 505	33 063 077	8 639 006	36 909 810	11 061 492	49 279 299	16 748 910	51 432 076	13 891 363	104	949,2
31	Dobczyce	36 942 035	22 960 859	58 650 019	27 189 250	56 476 796	25 651 175	53 102 741	29 362 050	65 436 218	32 888 303	70 836 741	34 224 418	108	2 249,1
32	Dobra	23 663 351	5 636 718	28 006 698	5 133 132	28 382 242	6 306 586	39 249 038	9 186 595	40 391 619	7 193 046	44 053 314	7 325 984	109	736,6
33	Drwinia	13 220 012	4 197 354	17 264 230	4 288 236	21 041 067	5 480 182	21 835 905	6 555 436	26 343 142	7 714 063	29 874 247	8 450 521	113	1 298,7
34	Gdów	39 420 741	14 810 420	46 335 879	12 772 784	45 940 774	15 077 048	54 010 774	19 446 740	69 289 306	22 777 585	76 737 464	23 652 204	111	1 320,4
35	Gnojnik	17 919 711	5 911 016	20 626 888	4 182 982	23 653 262	5 260 457	22 244 524	6 407 368	28 889 097	6 834 959	32 322 161	7 288 001	112	917,0
36	Gofcza	12 859 189	3 857 096	17 001 262	3 893 056	17 636 937	5 372 137	21 697 538	7 984 493	21 129 627	6 372 519	25 232 346	7 739 124	119	1 258,6
37	Gorlice g.	41 109 062	13 752 549	44 435 393	9 702 251	49 450 699	12 347 501	52 143 024	13 439 646	63 176 065	15 771 609	70 874 113	17 026 304	112	993,3
38	Gorlice m.	65 967 719	43 805 644	73 158 169	41 460 720	76 737 302	43 320 482	79 363 621	47 082 606	96 507 581	52 220 528	102 105 492	51 976 823	106	1 870,6
39	Gręboszów	7 996 787	2 151 188	11 592 572	1 811 386	11 542 900	2 017 993	8 283 224	2 862 343	10 127 505	2 692 830	10 790 795	2 823 368	107	841,5
40	Gromnik	20 230 439	4 640 637	27 563 789	3 325 441	29 034 893	7 620 594	25 070 852	5 565 939	31 930 567	6 547 082	35 339 856	6 131 440	111	692,3

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
41	Gródek nad Dunajcem	25 202 518	10 671 375	30 927 537	6 762 689	32 508 650	8 705 922	31 908 678	9 740 408	41 682 065	10 971 822	44 029 391	11 646 149	106	1 270,3
42	Grybów g.	53 816 965	10 099 041	74 094 303	11 916 564	78 321 804	13 644 121	85 248 097	16 500 576	109 431 588	19 801 560	116 450 242	23 454 957	106	938,4
43	Grybów m.	15 325 732	5 947 215	21 094 601	4 754 230	26 128 170	6 392 826	19 087 049	6 852 244	22 934 824	6 790 386	26 165 089	6 982 623	114	1 149,2
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	16 766 081	6 366 297	22 987 431	7 734 200	20 867 446	6 755 788	24 161 184	11 125 517	27 975 506	9 559 602	32 941 152	12 240 890	118	1 587,5
45	Iwanowice	18 655 618	6 973 775	19 822 731	5 823 283	24 018 760	7 998 619	25 095 594	9 541 532	32 949 542	11 248 891	37 807 408	13 793 286	115	1 525,5
46	Iwkowa	14 662 930	3 279 177	17 822 734	3 095 194	20 500 640	4 283 619	21 142 312	5 189 347	26 179 335	5 640 309	28 974 165	7 040 927	111	1 105,0
47	Jablonka	39 788 800	9 331 895	52 346 495	14 809 928	52 776 933	12 661 411	68 082 962	22 107 968	71 118 574	16 172 595	79 391 731	17 094 762	112	924,8
48	Jerzmanowice-Przeźmija	22 733 121	7 513 203	24 876 521	6 368 630	28 003 867	8 113 157	28 802 415	10 242 676	37 984 183	12 109 856	40 679 358	13 420 834	107	1 231,5
49	Jodłownik	21 779 364	6 947 524	30 635 844	4 468 837	32 836 087	7 792 187	32 369 970	6 393 212	38 436 495	8 545 589	37 188 233	7 507 564	97	876,6
50	Jordanów g.	26 187 550	7 251 427	28 350 704	5 471 684	32 389 073	9 746 484	33 076 912	8 796 655	42 383 397	9 573 320	45 111 953	9 290 509	106	839,3
51	Jordanów m.	10 632 161	6 144 723	13 229 106	6 955 366	14 628 435	8 906 521	14 349 306	8 833 361	19 651 426	10 279 027	21 375 536	10 522 816	109	1 959,2
52	Kalwaria Zebrzydowska	40 871 501	16 798 874	45 705 739	15 798 877	50 845 559	18 329 447	55 269 192	22 026 645	74 963 408	26 015 079	78 897 155	28 211 245	105	1 410,6
53	Kamienica	20 814 448	5 651 728	24 030 930	3 471 920	25 790 175	4 300 212	31 313 974	7 482 293	33 191 021	5 939 891	34 993 766	6 640 047	105	851,9
54	Kamionka Wielka	23 313 225	6 124 256	28 072 708	4 963 217	28 448 482	5 418 357	30 520 478	7 150 147	40 222 473	8 693 779	44 584 380	9 491 745	111	923,9
55	Kęty	69 851 010	42 903 076	80 706 854	43 968 621	80 848 032	46 062 876	88 657 430	50 967 166	110 593 005	55 675 234	119 966 634	59 840 808	108	1 742,1
56	Klucze	32 730 009	18 009 077	36 397 196	18 398 489	39 525 134	20 704 807	41 996 488	23 066 882	52 365 045	26 775 960	57 425 901	27 952 434	110	1 849,9
57	Klaj	21 309 904	9 458 194	25 840 258	9 602 010	27 171 906	10 621 560	34 987 134	17 587 362	39 301 698	17 480 246	42 840 773	17 270 777	109	1 623,8
58	Kocmyrzów-Luborzyca	25 436 021	10 389 446	30 810 106	13 708 003	34 634 066	12 546 579	37 644 254	15 861 122	48 581 869	19 031 095	55 580 143	21 889 262	114	1 442,6

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
59	Koniusza	18 724 350	6 560 490	20 266 545	5 457 360	22 649 412	6 550 029	23 454 143	8 080 346	32 425 596	9 497 708	35 952 198	9 724 081	111	1 080,5
60	Korzenna	35 616 342	5 849 423	42 802 787	6 126 225	51 845 481	7 160 420	52 006 009	7 763 442	61 526 179	9 160 662	68 065 778	9 862 232	111	686,8
61	Koszyce	12 382 859	3 856 300	23 206 945	10 143 155	21 061 376	10 341 398	17 538 795	6 301 233	20 640 752	5 904 055	20 782 993	5 091 084	101	919,5
62	Kościelisko	19 408 002	8 341 842	28 609 388	9 025 689	25 460 066	10 674 519	28 127 127	11 671 556	34 478 419	12 412 027	35 469 610	12 805 286	103	1 468,7
63	Koziów	9 672 382	2 459 213	11 386 238	2 277 919	12 155 055	4 297 743	13 459 708	5 067 231	15 341 721	4 192 586	17 738 193	4 378 860	116	932,1
64	Krośnice n. Dunajcem	15 177 367	5 946 954	17 056 720	5 098 205	18 874 086	5 730 865	20 444 519	6 798 436	27 352 707	6 680 025	29 589 101	7 619 705	108	1 121,4
65	Krynica-Zdrój	65 808 456	47 798 017	93 771 825	51 751 370	78 727 837	44 427 182	72 403 867	45 938 377	90 984 609	55 893 862	91 947 873	52 854 554	101	3 138,6
66	Krzyszowice	61 358 549	36 840 257	76 350 602	40 362 080	80 035 050	41 721 514	84 428 098	51 913 530	103 657 885	54 062 697	112 698 785	56 313 900	109	1 747,7
67	Książ Wielki	12 647 197	4 480 806	16 734 242	4 087 622	17 236 359	6 475 090	16 249 970	6 091 773	20 486 796	6 390 269	20 562 232	6 443 627	100	1 254,8
68	Lanckorona	14 664 250	6 279 180	21 131 176	5 514 672	17 323 146	5 082 397	16 908 850	5 677 532	23 235 071	6 864 452	26 607 001	7 002 992	115	1 129,3
69	Laskowa	19 820 446	4 572 096	28 746 286	4 224 346	26 900 554	4 916 081	26 782 904	5 484 540	35 578 543	6 679 794	39 514 577	6 866 834	111	850,1
70	Libiąż	42 053 661	27 230 190	45 125 136	27 349 129	51 407 486	31 721 562	55 713 822	35 133 090	75 089 788	43 712 132	84 291 982	49 563 925	112	2 202,2
71	Limanowa g.	53 964 975	15 412 990	72 752 455	16 137 473	71 784 238	22 439 883	67 674 650	20 696 716	90 952 111	21 590 860	104 214 932	25 478 234	115	1 015,0
72	Limanowa m.	42 102 330	24 305 251	47 425 584	26 718 008	53 687 953	27 887 327	63 112 035	37 059 479	69 309 188	33 840 082	70 185 635	33 041 166	101	2 184,1
73	Lipinki	15 821 584	4 657 714	20 263 300	3 796 248	19 364 987	4 987 476	21 106 628	6 715 032	24 483 321	5 934 878	26 528 270	5 732 444	108	843,9
74	Lipnica Murowana	13 752 268	3 511 746	16 159 222	3 094 831	18 640 941	5 460 111	17 719 380	4 307 153	22 074 949	4 489 945	23 825 533	4 651 343	108	825,6
75	Lipnica Wielka	14 118 416	2 122 178	16 738 624	1 937 267	21 833 741	2 721 861	19 792 142	3 059 096	22 477 766	3 497 527	25 706 003	3 545 113	114	594,2
76	Lisja Góra	30 811 024	8 174 058	35 307 732	7 867 378	39 613 465	10 383 292	41 223 263	12 796 756	50 512 887	14 065 133	56 978 432	14 710 293	113	972,5
77	Liszki	33 381 930	16 131 477	32 287 648	13 377 189	41 657 443	21 827 345	46 743 610	25 669 030	63 555 252	32 460 925	66 371 727	33 772 283	104	1 981,2
78	Lubień	20 186 758	4 478 454	25 132 672	4 187 708	26 294 998	4 793 321	28 023 083	5 894 793	37 501 767	7 320 632	41 261 496	8 303 719	110	831,1
79	Łabowa	14 250 234	3 038 188	21 134 485	5 140 371	20 215 013	5 016 307	24 131 750	8 444 331	25 932 599	5 651 389	28 813 396	5 683 160	111	948,9

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
80	Łapanów	18 425 423	5 016 013	28 304 938	5 373 532	37 512 201	14 774 511	33 876 062	15 703 339	36 164 134	12 130 573	39 267 358	12 341 678	109	1 536,9
81	Łąpsze Niżne	22 053 367	7 577 329	27 677 024	9 118 169	29 850 291	8 449 287	34 166 923	13 999 509	37 352 611	9 970 472	41 117 648	11 651 529	110	1 250,3
82	Łątko	39 593 308	9 014 923	47 171 842	8 658 300	50 113 393	9 799 142	66 697 236	11 833 670	72 767 011	13 254 551	86 662 457	14 356 254	119	876,2
83	Łososina Dolna	25 379 737	7 731 727	33 322 671	6 285 080	36 214 051	7 462 306	36 662 795	10 711 161	43 115 227	10 151 517	49 691 433	10 884 284	115	998,6
84	Łukowica	25 540 760	4 193 001	32 973 649	3 977 313	32 945 940	4 195 664	37 764 795	9 081 170	43 196 453	6 598 442	48 707 085	6 899 337	113	695,8
85	Łuzna	20 373 022	4 629 838	22 243 306	3 362 903	25 717 178	4 827 225	28 641 913	5 705 230	32 244 596	5 461 797	36 432 829	6 563 806	113	776,6
86	Maków Podhalański	32 584 566	13 546 701	36 046 135	12 920 045	40 108 400	14 559 437	42 979 698	15 900 566	57 098 249	18 703 160	65 347 627	19 532 148	114	1 204,9
87	Mędzichów	8 840 357	2 684 502	10 817 532	1 523 222	10 616 006	1 555 373	10 052 568	1 962 499	12 282 300	2 247 600	12 962 610	2 291 821	106	648,7
88	Michałowice	18 271 323	8 930 549	19 448 565	9 284 172	24 793 202	11 844 338	29 726 603	15 786 705	37 245 184	20 023 057	42 571 761	21 547 638	114	2 101,8
89	Miechów	39 630 052	19 570 646	41 490 872	20 145 385	50 552 818	22 318 852	51 700 047	26 003 593	67 693 105	26 809 381	72 536 494	29 521 632	107	1 490,1
90	Mogilany	30 875 020	18 340 600	29 782 161	16 784 244	35 589 239	20 053 959	40 543 852	25 739 042	52 381 691	28 749 602	60 346 596	32 827 958	115	2 390,8
91	Moszczenica	11 096 774	2 705 093	15 153 555	4 182 155	17 279 590	2 806 639	16 177 075	3 329 611	18 922 594	3 404 468	22 053 588	3 541 524	117	721,6
92	Mszana Dolna g.	43 039 958	10 180 092	48 146 170	7 317 527	50 144 854	11 047 772	61 772 448	13 254 211	67 882 908	12 029 991	78 122 109	13 189 023	115	751,6
93	Mszana Dolna m.	18 073 817	8 505 744	20 777 366	8 464 909	23 910 257	10 272 689	23 455 373	9 710 580	32 968 727	10 591 655	36 508 898	16 942 242	111	2 134,3
94	Mucharz	10 572 409	5 229 250	13 622 318	6 915 249	13 365 887	4 430 921	15 816 936	6 960 302	15 552 280	5 905 756	16 432 760	5 316 060	106	1 306,8
95	Muszyna	30 396 850	15 390 416	57 886 477	21 348 997	53 616 496	18 207 976	40 152 582	19 326 903	50 508 627	22 085 162	52 581 675	22 533 097	104	1 944,0
96	Myślenice	101 162 816	58 451 633	114 177 263	55 994 555	149 702 350	98 141 906	183 132 515	128 912 459	186 848 358	99 467 722	188 765 890	92 655 932	101	2 112,4
97	Nawojowa	20 874 518	6 297 085	22 428 265	4 609 520	24 873 448	7 046 505	26 572 724	6 770 876	33 677 526	8 640 578	36 337 069	9 460 626	108	1 100,7
98	Niedźwiedź	18 821 618	4 997 519	22 455 531	3 773 396	23 265 113	4 125 673	27 086 537	5 033 838	33 773 159	5 953 192	36 430 401	5 693 923	108	777,9
99	Niepołomice	95 589 880	68 964 212	103 615 387	65 463 006	89 995 130	49 376 411	101 228 948	58 531 710	128 506 059	68 689 452	143 038 889	74 822 275	111	2 715,5
100	Nowe Brzesko	13 077 959	4 321 560	18 796 682	3 662 708	21 166 755	4 551 282	18 708 645	6 577 343	20 482 676	6 614 684	22 998 342	7 564 135	112	1 321,5

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2017 roku	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
101	Nowy Targ g.	51 358 519	10 934 390	63 510 446	12 145 021	64 836 845	10 334 481	76 683 925	15 784 062	93 059 906	15 210 462	101 307 605	15 896 888	109	667,2
102	Nowy Targ m.	69 486 422	43 243 161	91 823 845	52 729 540	101 332 084	59 538 948	111 656 979	63 274 003	128 192 960	65 263 082	136 096 704	71 235 079	106	2 130,0
103	Nowy Wiśnicz	30 328 716	10 129 318	36 573 090	11 205 195	40 935 811	17 261 181	39 380 677	15 480 181	50 323 874	15 802 861	57 955 426	18 345 218	115	1 320,0
104	Ochocka Dolna	26 564 605	9 314 637	29 049 126	5 277 762	28 564 239	5 909 461	31 179 934	10 194 912	37 900 132	8 504 084	41 923 383	8 790 345	111	1 034,2
105	Olesno	16 896 325	3 988 184	20 705 257	3 740 621	24 481 480	4 307 470	21 586 212	5 194 451	24 499 366	5 181 913	27 089 740	5 395 535	111	681,5
106	Olkusz	104 263 187	69 344 174	107 915 736	66 368 948	123 003 589	74 716 795	136 533 161	88 457 006	160 488 056	92 798 730	174 888 894	99 708 535	109	2 018,7
107	Osiek	16 627 040	6 787 311	17 310 622	6 366 908	22 972 315	9 197 301	23 541 421	11 755 876	27 941 389	12 302 970	32 017 419	14 492 186	115	1 766,3
108	Oświęcim g.	34 661 294	21 113 717	39 201 681	19 855 339	46 976 867	24 964 763	49 452 659	29 726 913	61 067 040	32 707 693	67 822 490	35 094 770	111	1 921,4
109	Oświęcim m.	114 356 232	84 285 066	122 547 000	79 155 430	135 075 069	88 090 106	143 734 832	96 189 108	192 376 270	116 289 538	195 294 422	121 114 456	102	3 125,5
110	Pałacznica	8 852 701	2 517 652	11 154 428	1 787 403	11 983 183	2 674 323	15 650 918	4 761 787	18 200 442	4 589 526	18 883 972	4 249 769	104	1 166,6
111	Pcim	23 155 594	6 759 048	29 171 140	6 481 341	31 575 347	9 181 507	33 512 462	8 754 988	41 155 005	9 656 100	45 499 575	10 728 390	111	977,0
112	Płwiczna-Zdrój	25 783 150	9 160 869	32 230 826	9 649 271	40 343 112	18 122 020	36 889 676	12 644 808	45 020 838	12 955 124	46 864 021	13 684 278	104	1 281,5
113	Plesna	25 036 228	6 475 646	32 647 261	5 445 565	30 892 497	6 665 285	34 054 577	9 266 393	39 967 814	9 827 354	42 830 261	10 690 493	107	893,7
114	Podegrodzie	29 008 719	7 497 062	31 392 870	6 085 623	40 157 501	10 821 772	44 592 438	10 243 355	54 219 245	11 763 860	60 294 164	12 584 267	111	968,9
115	Polanka Wielka	8 569 827	3 688 598	10 716 291	3 917 537	11 213 896	4 362 253	11 814 722	5 538 492	13 856 818	6 140 831	16 395 894	6 475 751	118	1 502,5
116	Poronin	24 696 920	8 009 411	34 284 833	8 005 319	29 856 061	9 513 642	35 431 182	11 665 297	43 723 215	13 291 399	46 369 197	13 858 706	106	1 199,7
117	Proszowice	34 884 119	14 292 615	36 120 291	14 041 272	41 738 318	16 893 084	46 628 070	19 903 617	60 006 798	21 630 105	58 566 354	22 169 986	98	1 363,4
118	Przecziszów	13 611 045	5 757 032	13 303 841	5 305 952	19 479 417	6 033 483	18 945 224	7 889 734	21 296 708	8 064 546	23 301 090	7 934 052	109	1 180,8
119	Raba Wyżna	34 912 725	11 824 848	35 030 841	7 583 029	36 077 230	7 713 290	45 493 310	9 934 078	56 517 416	10 909 733	58 828 990	11 589 106	104	792,5
120	Rabka – Zdrój	41 648 759	22 421 847	42 143 884	16 970 205	46 563 754	20 102 357	49 304 636	20 293 555	61 781 396	23 490 802	63 419 152	22 431 640	103	1 302,2
121	Raciechowice	18 191 477	5 031 098	21 306 091	3 914 742	25 120 769	5 778 094	25 919 339	5 200 622	30 823 204	5 948 167	34 538 530	7 694 615	112	1 224,3

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
122	Radawice	6 884 828	2 292 942	7 196 214	1 776 236	10 062 069	3 054 526	10 886 558	4 800 465	9 788 044	2 285 708	10 730 675	2 578 898	110	1 032,4
123	Radgoszcz	18 802 875	3 787 930	28 474 122	2 713 568	28 280 627	2 646 888	23 818 738	3 525 689	30 650 787	4 223 888	31 928 715	4 329 297	104	584,0
124	Radłów	21 472 714	7 645 655	25 114 228	6 083 527	32 018 554	8 230 685	26 724 626	8 094 131	34 041 635	10 518 538	33 103 837	9 873 831	97	1 013,2
125	Radziemice	7 809 666	2 734 963	9 476 301	2 294 186	11 031 000	2 880 775	9 728 478	3 521 387	11 996 709	3 686 538	13 433 742	3 980 545	112	1 160,5
126	Ropa	13 843 310	3 819 856	18 833 747	2 112 505	19 250 459	2 316 812	21 724 084	2 909 533	23 264 593	3 611 753	25 901 631	3 765 057	111	691,6
127	Ryglice	26 522 558	5 527 558	36 586 276	4 700 573	36 623 503	5 907 735	35 342 811	7 448 605	43 741 781	8 655 188	46 828 241	8 992 785	107	769,9
128	Rytno	9 042 290	2 953 276	11 693 045	3 528 777	11 835 943	3 166 215	11 433 584	3 669 957	14 836 740	4 248 206	16 329 116	4 396 690	110	1 152,8
129	Rzepiennik Strzyżewski	16 257 458	3 147 057	23 305 582	3 383 135	20 845 883	2 946 612	22 459 199	4 712 027	27 423 864	4 835 600	31 111 395	4 827 267	113	714,0
130	Rzeczawa	23 044 486	6 628 114	28 817 861	8 346 378	31 626 702	9 684 677	31 370 805	11 487 011	40 324 909	14 595 981	44 017 770	15 091 217	109	1 347,9
131	Sękowa	15 471 832	5 295 838	15 539 149	3 599 980	22 052 618	8 011 034	19 934 182	7 396 678	22 054 796	6 090 033	21 945 046	5 142 780	100	1 031,4
132	Siepraw	20 513 392	10 249 709	21 464 216	9 118 002	31 218 429	9 285 507	26 069 117	11 650 561	35 105 767	13 567 818	37 171 527	14 447 356	106	1 646,2
133	Skąta	20 663 473	8 893 472	23 396 001	10 460 484	30 031 724	10 823 076	33 722 166	13 422 029	41 601 850	16 772 329	44 483 054	16 881 566	107	1 603,5
134	Skawina	107 475 105	74 437 708	117 245 947	75 561 168	150 687 638	85 582 825	182 435 430	100 491 388	177 944 026	99 259 944	187 739 313	105 489 824	106	2 431,5
135	Skrzyszów	30 990 542	12 402 597	34 127 288	10 634 611	35 915 155	13 193 729	37 687 370	15 142 913	49 348 996	16 945 025	50 346 105	16 855 170	102	1 191,3
136	Ślaboszów	8 008 029	2 298 936	8 604 384	2 693 447	9 725 761	2 913 914	9 600 468	3 336 504	12 103 066	2 980 256	12 784 274	2 994 385	106	830,6
137	Ślominiki	33 069 845	12 977 091	35 569 484	10 311 245	39 788 270	13 412 354	42 888 906	15 606 710	55 827 307	20 106 036	57 097 903	20 292 199	102	1 483,6
138	Ślupnice	16 040 801	2 493 102	22 586 886	2 781 132	23 580 278	5 306 413	23 116 212	4 154 355	30 025 582	3 931 682	32 317 203	4 506 027	108	677,6
139	Spytkowice (pow. nowotarski)	9 757 123	3 427 538	11 776 240	3 140 463	12 721 591	3 523 487	13 664 479	4 565 166	18 016 432	5 300 548	19 667 362	4 664 648	109	1 033,1
140	Spytkowice (pow. wadowicki)	22 062 438	8 473 699	24 750 661	7 944 701	27 386 360	9 931 921	29 655 625	13 618 710	34 349 137	12 977 278	36 758 248	12 733 034	107	1 238,3

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w % w 2017 roku	Dochody własne na 1 mieszkanca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
141	Stary Sącz	54 248 263	21 160 379	61 629 388	14 346 153	63 677 481	18 739 055	74 998 358	24 075 946	85 901 522	23 470 570	99 148 279	28 132 626	115	1 193,4
142	Stryżawa	25 796 881	9 719 592	27 329 085	7 727 230	32 352 368	10 490 801	36 860 147	12 096 736	43 264 846	13 550 562	48 160 338	16 231 517	111	1 373,3
143	Stryżów	14 533 514	4 891 011	16 181 058	4 434 629	21 165 814	8 171 863	19 013 432	6 650 376	23 741 480	6 731 974	27 084 887	7 653 894	114	1 114,9
144	Sucha Beskidzka	20 411 291	13 767 663	23 930 262	14 102 658	25 299 369	15 478 717	30 588 431	17 586 104	38 999 800	19 516 791	41 345 176	19 734 586	106	2 105,7
145	Sułkowice	29 999 574	11 318 802	33 090 113	9 922 440	45 159 085	12 236 538	53 507 578	14 047 207	54 810 300	15 954 587	56 432 483	17 527 273	103	1 184,8
146	Sułoszowa	13 113 738	3 523 786	20 006 507	6 020 043	18 666 127	4 002 571	17 391 210	5 008 975	22 573 871	5 709 624	23 851 260	6 164 424	106	1 061,2
147	Szaflary	23 553 305	6 637 003	30 002 245	4 841 115	29 902 228	5 625 439	29 420 927	6 382 652	39 285 527	8 037 058	45 757 369	9 337 699	116	849,3
148	Szczawnica	17 155 155	9 454 093	36 018 222	14 566 244	23 838 966	10 113 421	26 117 142	12 733 491	29 002 759	13 033 593	30 714 482	13 043 158	106	1 782,8
149	Szczucin	32 172 472	10 650 080	62 240 800	7 461 072	50 623 582	8 842 627	43 706 336	10 601 173	59 933 024	11 181 208	62 148 140	11 116 811	104	843,3
150	Szczurowa	22 366 465	6 437 627	44 147 717	7 071 188	34 935 419	6 633 567	30 742 174	8 730 141	33 640 741	9 530 580	35 995 024	9 569 331	107	996,8
151	Szerzyny	20 540 910	5 501 132	27 674 091	6 236 573	22 760 211	3 176 754	25 884 185	5 229 505	30 208 991	5 074 201	34 054 320	5 356 029	113	676,7
152	Świątki Górne	21 863 985	10 421 311	23 960 064	8 901 019	29 125 331	13 425 557	32 418 598	13 938 048	43 263 510	18 099 362	46 428 986	19 654 885	107	1 985,5
153	Tarnów	51 875 224	24 500 563	69 382 333	25 548 386	68 099 353	29 347 441	68 036 366	33 477 731	86 708 837	38 742 819	94 751 840	40 316 164	109	1 561,7
154	Tokarnia	19 598 015	3 885 823	22 433 274	3 756 669	25 591 875	5 172 322	27 145 970	6 844 363	33 042 037	6 009 140	37 314 085	6 367 590	113	730,6
155	Tomice	15 141 197	4 897 093	17 350 094	5 363 121	19 177 393	6 345 962	21 328 195	7 345 085	27 345 445	8 271 553	30 766 864	8 827 666	113	1 098,4
156	Trzciana	12 254 881	3 378 213	15 135 456	3 432 924	24 114 882	11 578 419	18 782 242	5 377 742	22 866 951	5 550 573	26 280 574	6 045 206	115	1 099,1
157	Trzebinia	93 356 884	71 362 606	94 815 987	61 611 354	97 985 871	65 358 005	102 936 077	69 672 429	127 053 586	76 077 399	135 880 795	78 767 718	107	2 305,9
158	Trzydnica	15 777 810	4 965 165	18 447 746	3 634 194	22 281 991	7 275 491	21 199 496	8 132 317	24 261 807	7 282 186	26 222 628	7 418 751	108	1 052,2
159	Tuchów	36 105 922	10 547 275	50 967 061	8 934 916	47 070 186	10 963 141	49 781 273	14 285 951	62 029 866	15 659 142	68 194 417	16 761 350	110	927,3
160	Źybków	17 492 643	8 103 677	20 013 864	7 163 398	21 269 583	7 893 164	21 937 490	9 443 967	25 622 610	8 225 260	27 749 410	8 543 501	108	1 312,2
161	Uście Gorlickie	22 228 993	6 268 660	27 467 639	5 906 874	30 215 656	7 277 793	32 298 220	9 653 875	37 217 165	11 523 973	40 946 340	12 307 944	110	1 800,7

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem (13:11) w %	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2017 roku
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
162	Wadowice	78 719 229	45 693 986	88 573 315	46 299 927	102 843 019	50 180 800	101 407 545	56 386 723	131 123 235	61 957 641	165 477 887	87 533 409	126	2 306,4
163	Wieliczka	109 820 527	64 196 791	128 097 621	62 961 411	138 512 606	72 170 041	187 181 136	95 095 382	232 556 951	108 155 366	249 596 622	123 094 843	107	2 124,0
164	Wielka Wieś	28 641 498	21 663 633	33 583 649	22 992 356	30 883 883	19 853 373	39 304 629	27 041 256	54 407 284	32 546 824	58 030 865	35 788 207	107	3 044,8
165	Wieprz	25 808 902	9 845 092	29 376 319	7 998 745	33 011 009	9 697 041	36 896 562	11 095 824	45 238 962	14 087 557	52 681 380	16 770 864	116	1 365,4
166	Wierzchosławice	19 433 396	8 224 133	29 329 149	13 458 416	26 295 803	11 129 533	26 047 734	14 524 420	33 640 639	16 778 895	34 965 469	15 405 613	104	1 429,4
167	Wietrzychowice	11 528 351	5 016 466	22 548 521	2 453 636	11 837 183	2 120 842	12 135 288	2 655 934	12 651 092	2 971 750	13 973 691	3 027 931	110	759,6
168	Wiśniowa	16 836 331	4 975 596	20 379 797	4 527 446	20 967 054	5 534 574	22 573 690	5 980 131	29 965 191	7 300 510	32 631 793	7 693 119	109	1 048,8
169	Wojnicz	29 509 446	10 507 259	30 624 090	9 112 705	37 723 265	12 122 915	38 341 728	14 510 368	45 166 421	15 206 843	48 019 438	15 966 348	106	1 188,9
170	Wolbrom	46 684 494	25 931 786	50 739 992	23 847 313	56 295 128	26 508 029	62 707 046	34 791 905	77 699 554	40 576 889	91 530 512	43 006 611	118	1 866,1
171	Zabierzów	55 853 517	37 794 658	68 625 686	40 415 178	67 156 594	40 941 229	81 310 338	51 203 175	113 281 891	66 894 037	128 306 016	77 590 936	113	2 989,2
172	Zakliczyn	27 143 446	6 869 548	29 737 748	6 113 771	36 417 552	8 560 549	37 663 409	10 660 374	47 516 211	11 521 568	53 765 788	12 507 424	113	1 006,7
173	Zakopane	79 838 408	62 826 437	94 585 871	67 188 317	94 082 982	67 106 109	103 153 292	80 944 418	128 656 973	91 897 854	155 392 827	104 961 869	121	3 849,3
174	Zator	20 052 121	9 908 560	26 607 176	11 187 789	31 806 047	15 755 543	33 833 977	18 042 120	42 124 293	18 727 008	41 927 104	21 956 760	100	2 357,1
175	Zawoja	19 578 609	5 749 088	22 960 531	5 449 172	25 707 173	6 587 503	30 339 126	9 763 973	38 640 603	10 527 668	41 331 241	10 504 031	107	1 153,7
176	Zembrzyce	16 003 210	8 426 419	14 672 937	5 013 033	14 224 136	4 308 824	21 293 255	9 779 058	18 961 317	5 806 707	21 754 546	6 820 914	115	1 214,8
177	Zielonki	43 974 680	31 355 645	55 045 254	27 862 398	50 475 762	31 806 331	64 719 833	39 479 276	87 878 975	49 697 676	97 774 324	56 213 268	111	2 545,0
178	Żabno	41 275 959	17 681 736	43 347 611	12 068 208	65 999 806	18 477 381	48 803 662	19 348 885	60 428 574	20 668 771	65 587 970	23 115 285	109	1 215,6
179	Żegocina	14 028 751	3 737 681	18 005 189	3 104 238	19 056 958	3 531 034	19 709 241	4 186 683	24 160 678	4 524 153	28 928 277	6 550 618	120	1 194,7
Średnia dla wszystkich gmin w Województwie															
109															

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 67. Dochody gmin (w zł) – dynamika dochodów ogółem w latach 2016–2017

Lp.	Wyszczególnienie	2016		2017		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2017 roku						
1	Wadowice	131 123 235	61 957 641	165 477 887	87 533 409	126
2	Zakopane	128 656 973	91 897 854	155 392 827	104 961 869	121
3	Bochnia g.	66 115 154	25 745 558	79 840 621	29 795 889	121
4	Żegocina	24 160 678	4 524 153	28 928 277	6 550 618	120
5	Gołcza	21 129 627	6 372 519	25 232 346	7 739 124	119
6	Łącko	72 767 011	13 254 551	86 662 457	14 356 254	119
7	Polanka Wielka	13 856 818	6 140 831	16 395 894	6 475 751	118
8	Wolbrom	77 699 554	40 576 889	91 530 512	43 006 612	118
9	Igołomia-Wawrzeńczyce	27 975 506	9 559 602	32 941 152	12 240 891	118
10	Biskupice	34 158 231	12 026 115	40 168 512	13 249 268	118
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2017 roku						
1	Chelmiec	142 545 975	51 142 572	133 437 840	45 793 972	94
2	Jodłownik	38 436 495	8 545 589	37 188 233	7 507 564	97
3	Radłów	34 041 635	10 518 538	33 103 837	9 873 831	97
4	Proszowice	60 006 798	21 630 105	58 566 354	22 169 986	98
5	Sękowa	22 054 796	6 090 033	21 945 046	5 142 780	100
6	Zator	42 124 293	18 727 008	41 927 104	21 956 761	100
7	Borzęcin	32 340 433	11 373 481	32 460 333	10 919 352	100
8	Książ Wielki	20 486 796	6 390 269	20 562 232	6 443 627	100
9	Bolesław (pow. olk.)	36 265 220	23 571 510	36 511 169	23 259 581	101
10	Koszyce	20 640 752	5 904 055	20 782 993	5 091 084	101
III Średnia dla wszystkich gmin województwa małopolskiego w 2017 roku						109

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 68. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2017 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacje w zł	Dochody (3–4) w zł	Liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5 : 6)
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Zakopane	155 392 827	37 501 483	117 891 344	27 268	4 323,4
2	Zabierzów	128 306 016	26 458 600	101 847 416	25 957	3 923,7
3	Krynica – Zdrój	91 947 873	26 620 444	65 327 429	16 840	3 879,3
4	Uście Gorlickie	40 946 340	14 861 964	26 084 376	6 835	3 816,3
5	Wielka Wieś	58 030 865	13 778 031	44 252 834	11 754	3 764,9
6	Oświęcim m.	195 294 422	50 209 479	145 084 943	38 750	3 744,1
7	Bolesław (pow. olk.)	36 511 169	7 472 161	29 039 008	7 763	3 740,7
8	Niepołomice	143 038 889	40 571 830	102 467 059	27 554	3 718,8
9	Żegocina	28 928 277	9 196 787	19 731 490	5 483	3 598,7
10	Raciechowice	34 538 530	12 848 629	21 689 901	6 285	3 451,1
II Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1	Bolesław (pow. dąb.)	8 312 957	3 060 838	5 252 119	2 722	1 929,5
2	Olesno	27 089 740	10 309 951	16 779 789	7 917	2 119,5
3	Radłów	33 103 837	12 354 295	20 749 542	9 745	2 129,3
4	Szczucin	62 148 140	33 717 000	28 431 140	13 182	2 156,8
5	Gręboszów	10 790 795	3 497 367	7 293 428	3 355	2 173,9
6	Wierzchosławice	34 965 469	11 338 586	23 626 883	10 778	2 192,1
7	Koszyce	20 782 993	8 367 513	12 415 480	5 537	2 242,3
8	Słaboszów	12 784 274	4 597 524	8 186 750	3 605	2 270,9
9	Kocmyrzów-Luborzyca	55 580 143	21 102 776	34 477 367	15 174	2 272,1
10	Miechów	72 536 494	27 486 251	45 050 243	19 812	2 273,9
III Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						2 715,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 69. Dochody gmin – dynamika dochodów własnych w 2016–2017 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2016		2017		Dynamika dochodów własnych w % (6 : 4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2017 roku						
1	Mszana Dolna m.	32 968 727	10 591 655	36 508 898	16 942 242	160
2	Żegocina	24 160 678	4 524 153	28 928 277	6 550 618	145
3	Wadowice	131 123 235	61 957 641	165 477 887	87 533 409	141
4	Raciechowice	30 823 204	5 948 167	34 538 530	7 694 616	129
5	Igołomia-Wawrzeńczyce	27 975 506	9 559 602	32 941 152	12 240 891	128
6	Iwkowa	26 179 335	5 640 309	28 974 165	7 040 927	125
7	Budzów	33 570 690	6 106 867	38 862 120	7 575 659	124
8	Iwanowice	32 949 542	11 248 891	37 807 408	13 793 286	123
9	Bochnia m.	116 302 344	68 007 521	136 266 807	83 345 507	123
10	Gołcza	21 129 627	6 372 519	25 232 346	7 739 124	121
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2017 roku						
1	Dębno	49 279 299	16 748 910	51 432 076	13 891 363	83
2	Sękowa	22 054 796	6 090 033	21 945 046	5 142 780	84
3	Koszyce	20 640 752	5 904 055	20 782 993	5 091 084	86
4	Jodłownik	38 436 495	8 545 589	37 188 233	7 507 564	88
5	Spytkowice	18 016 432	5 300 548	19 667 362	4 664 648	88
6	Chelmic	142 545 975	51 142 572	133 437 840	45 793 972	90
7	Mucharz	15 552 280	5 905 756	16 432 760	5 316 060	90
8	Czarny Dunajec	89 527 823	17 865 033	92 140 022	16 354 535	92
9	Wierzchosławice	33 640 639	16 778 895	34 965 469	15 405 613	92
10	Pałecznicza	18 200 442	4 589 526	18 883 972	4 249 769	93
III Średnia dla wszystkich gmin województwa małopolskiego w 2017 roku						107

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 70. Wydatki majątkowe gmin w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem	Wydanki majątkowe	Wydanki ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Bochnia	16 651 490	24,18	19 777 335	23,74	10 820 245	12,94	21 555 592	20,64	6 045 344	5,41	14 894 265	11,38
2	Bukowno	3 662 527	14,03	5 310 434	17,63	11 327 328	30,04	9 650 395	25,59	4 308 057	11,40	5 578 990	13,39
3	Gorlice	13 698 210	21,41	20 126 110	25,25	18 394 228	22,82	11 527 257	15,22	9 074 772	9,94	13 361 282	12,98
4	Grybów	3 780 132	23,76	5 958 574	28,82	12 570 858	45,10	595 408	3,43	530 208	2,47	2 074 899	7,99
5	Jordanów	1 313 311	11,23	434 395	3,17	631 392	4,69	328 265	2,39	716 642	4,12	2 064 691	9,64
6	Limanowa	4 342 741	10,94	10 884 542	20,22	12 075 501	22,49	23 995 015	32,75	7 324 024	11,00	14 854 305	18,91
7	Mszana Dolna	2 502 433	13,49	3 306 380	15,14	5 328 552	22,41	4 496 002	19,45	7 763 831	24,25	2 931 394	9,37
8	Nowy Targ	21 095 804	29,90	30 381 803	33,09	36 926 234	34,08	41 927 732	33,15	9 917 642	8,72	10 475 615	8,40
9	Oświęcim	21 621 404	18,97	22 486 311	17,80	24 949 571	17,67	17 756 875	11,92	43 439 089	22,47	44 682 739	21,64
10	Sucha Beskidzka	4 961 823	23,79	6 751 825	27,07	3 647 085	15,26	7 060 507	23,94	9 527 925	23,95	5 664 483	14,15
11	Zakopane	18 698 491	22,50	42 084 166	35,48	26 950 160	25,03	21 408 649	19,07	21 337 033	16,22	45 382 670	27,19
	Razem miasta	112 328 366	21,06	167 501 875	20,62	163 621 154	22,96	160 301 697	18,87	119 984 567	12,72	161 965 332	14,09
12	Alwernia	1 356 567	4,31	4 607 022	17,10	3 384 821	10,68	2 827 598	9,28	1 896 866	5,14	2 964 808	7,08
13	Andrychów	11 163 122	9,57	22 081 581	21,91	17 023 262	15,96	23 073 700	18,54	19 920 042	13,03	23 747 565	13,71
14	Biecz	3 558 860	6,71	19 228 927	45,09	10 936 345	20,12	4 361 143	9,22	6 945 996	11,41	13 510 597	18,00
15	Bobowa	5 583 683	15,39	17 613 586	61,50	9 868 256	30,80	8 023 682	21,95	3 288 343	8,12	8 825 444	17,67
16	Bziesko	8 136 644	8,76	21 890 204	26,43	7 870 774	9,12	7 118 335	7,20	5 751 318	4,71	5 136 296	3,93
17	Bzieszcze	5 899 683	10,92	1 751 615	3,50	3 410 292	6,62	4 150 773	7,99	13 842 058	18,21	20 754 571	23,80

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział w wydatkach ogółem (w %)
18	Chełmek	5 020 291	13,13	2 450 063	8,37	11 433 143	31,71	3 368 735	11,59	4 340 412	11,65	5 719 109	13,10
19	Chrzanów	19 260 146	12,62	28 729 510	24,13	34 407 247	23,73	15 460 881	11,65	10 894 511	7,13	18 901 059	10,80
20	Ciężkowice	2 320 204	5,90	8 443 365	24,85	6 894 964	18,78	2 855 414	8,00	2 740 896	6,13	3 112 237	6,46
21	Czchów	1 448 370	4,01	6 179 984	22,30	6 328 946	18,58	3 413 974	9,84	2 273 165	5,43	2 525 081	5,54
22	Dąbrowa Tarnowska	7 750 437	13,69	14 199 390	29,16	8 659 315	15,29	11 584 859	19,33	8 503 815	11,85	9 046 308	11,44
23	Dobczyce	8 049 652	13,31	23 002 644	53,52	19 968 561	35,23	12 545 268	24,46	7 168 437	12,29	8 588 845	13,00
24	Kalwaria Zebrzydowska	2 644 385	4,49	8 479 858	17,58	10 741 492	20,72	7 133 114	12,89	9 241 491	12,68	8 257 437	10,55
25	Kęty	14 806 126	15,97	15 161 555	19,72	13 180 117	15,49	17 079 015	17,67	10 413 088	9,41	14 181 044	11,39
26	Krynica-Zdrój	23 809 011	25,31	31 767 468	49,53	28 680 109	34,89	6 666 180	9,07	8 079 970	9,57	6 779 668	7,56
27	Krzyszowice	15 621 836	18,71	22 914 684	32,99	16 211 593	20,41	9 035 229	11,05	9 858 049	9,65	9 059 724	8,23
28	Libiąż	2 470 776	4,77	2 643 644	5,34	6 424 116	12,93	7 113 438	12,75	7 871 203	11,19	13 013 971	15,93
29	Maków Podhalanski	4 296 032	10,22	5 457 795	13,97	3 478 974	8,41	4 571 019	10,96	5 924 498	10,13	4 101 193	6,42
30	Miechów	10 154 447	18,12	7 017 590	15,23	9 082 593	17,18	6 804 209	12,80	11 285 278	16,63	9 484 944	13,11
31	Muszyna	5 438 436	8,93	30 837 337	89,32	21 129 700	37,45	14 465 040	31,27	4 422 915	9,80	6 781 129	13,40
32	Myslenice	29 692 753	14,38	34 582 449	31,63	74 609 744	50,00	50 705 797	31,89	27 684 875	16,37	23 082 187	12,86
33	Niepołomice	40 324 530	39,54	23 596 153	29,06	20 384 087	22,00	23 421 058	22,05	23 603 089	17,85	29 997 851	20,14
34	Nowe Brzesko	4 842 641	18,82	8 461 630	50,56	8 619 012	36,65	1 026 594	5,49	299 897	1,50	732 941	3,30
35	Nowy Wiśnicz	6 716 975	15,37	7 656 587,00	21,56	6 267 213	13,95	2 952 275	7,92	5 210 234	10,24	5 837 279	10,15
36	Olkusz	15 351 829	11,58	15 969 644,00	14,17	13 480 145	10,77	16 806 385	12,57	7 621 099	5,03	10 820 586	6,52
37	Piwniczna-Zdrój	2 013 836	3,74	10 480 624,00	36,21	17 857 284	39,18	12 533 763	29,22	5 366 068	12,41	8 939 882	18,19

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	ogółem (w %)
38	Proszowice	1 973 667	4,10	6 391 303,00	15,75	2 960 811	6,53	4 979 825	10,45	5 567 126	9,57	4 035 916	6,72
39	Rabka-Zdrój	11 249 175	22,54	12 293 911,00	29,67	10 405 065	21,65	12 404 590	25,05	12 131 912	19,97	10 370 065	15,68
40	Radłów	3 212 148	11,06	6 236 567	23,59	1 714 379	5,28	4 463 899	15,76	1 334 923	4,19	4 284 150	11,97
41	Ryglice	6 203 363	15,29	12 507 461,00	38,86	9 030 959	24,64	6 526 953	17,55	3 218 757	7,53	3 034 389	6,48
42	Skala	1 985 494	6,76	3 926 726,33	14,86	3 359 325	10,77	7 011 751	20,35	2 409 096	6,44	7 079 020	15,47
43	Skawina	26 164 293	16,39	24 767 447,00	20,73	45 216 263	30,59	53 655 275	30,98	21 005 944	12,14	24 983 682	13,24
44	Słomniki	8 845 146	20,55	14 418 689,00	39,35	8 683 871	21,52	12 060 127	25,88	7 997 656	14,93	10 108 206	17,22
45	Stary Sącz	14 449 899	20,82	15 493 856,00	26,46	13 737 465	21,44	19 560 418	25,64	13 647 919	15,09	17 108 418	16,40
46	Sutkowice	7 118 088	15,89	4 616 121,38	13,04	10 296 983	22,61	22 058 252	37,77	8 086 149	14,85	8 557 574	14,76
47	Szcawnica	5 592 279	16,67	32 738 958,00	170,46	10 867 182	37,85	4 372 529	18,43	3 687 963	12,92	903 190	3,22
48	Szczucin	10 609 287	20,04	10 861 769	33,55	20 947 722	41,20	3 453 172	7,91	4 166 294	6,79	4 607 339	7,57
49	Świątniki Górne	5 425 687	16,16	5 767 209,00	21,45	5 074 235	17,03	4 837 334	15,12	6 138 545	14,42	6 350 206	13,69
50	Trzebinia	22 256 040	22,08	19 896 534,00	22,02	14 925 887	15,29	15 383 809	15,68	13 776 375	11,89	16 146 913	12,68
51	Tuchów	6 672 549	13,13	9 598 832,00	22,92	10 429 239	22,18	9 536 959	18,02	3 029 668	5,02	3 579 979	5,41
52	Wadowice	15 415 119	15,34	15 924 100,00	17,51	14 785 285	14,50	8 958 918	9,24	10 048 156	8,02	14 580 713	10,18
53	Wieliczka	42 404 344	28,89	38 070 782,00	29,96	22 450 692	15,86	54 509 233	27,87	40 745 947	16,98	29 455 742	12,16
54	Wojnicz	5 520 222	14,52	3 721 438,10	11,38	5 863 047	15,42	5 708 918	15,80	2 978 910	7,01	4 814 725	10,03
55	Wolbrom	6 106 385	10,51	6 469 360,00	12,15	4 608 831	8,07	8 884 215	14,44	9 816 773	12,89	21 501 888	22,96
56	Zakliczyn	3 228 493	8,22	4 898 356,59	15,39	10 552 758	29,61	8 377 007	22,08	4 418 287	9,87	8 916 504	16,56
57	Zator	5 080 514	14,67	9 871 557,00	43,43	13 937 041	43,83	11 855 785	34,31	10 892 419	27,08	7 251 141	17,90

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
58	Żabno	9 764 771	13,45	10 478 329,00	22,64	21 485 953	31,80	11 762 634	21,70	4 922 366	8,51	7 149 296	11,07
	Razem miasta-gminy	477 008 235	15,16	664 154 215	37,33	651 665 096	22,01	569 459 080	17,38	414 468 798	10,93	488 720 811	11,99
59	Babice	2 597 915	14,18	1 922 916	9,92	1 407 941	7,29	6 296 921	24,03	4 380 644	14,85	5 347 009	16,57
60	Biały Dunajec	2 082 046	13,75	1 210 847	6,93	3 300 606	15,02	2 108 461	10,73	2 149 713	8,59	3 202 381	11,12
61	Biskupice	3 553 762	18,01	4 865 958	19,32	2 359 579	10,10	6 256 233	21,56	2 573 157	7,60	8 250 024	18,72
62	Bochnia	4 626 733	12,39	8 748 161	14,34	3 569 068	7,79	5 691 754	11,18	8 298 634	12,19	9 890 613	12,83
63	Bolesław (pow. dąbrowski)	3 863 934	41,33	3 122 087	28,49	2 545 492	30,32	326 087	4,96	500 189	6,30	145 428	1,80
64	Bolesław (pow. olkuski)	1 901 418	9,92	7 915 994	23,43	1 554 970	6,00	3 631 143	13,44	2 560 689	7,63	3 088 792	8,55
65	Borzęcin	5 672 395	25,72	6 098 473	21,80	17 609 078	44,01	5 530 607	18,57	1 059 802	3,73	5 509 289	15,45
66	Brzeźnica	2 531 539	11,34	4 425 301	15,59	3 347 318	11,47	3 456 018	11,71	2 179 244	6,23	5 175 280	12,45
67	Budzów	3 862 069	19,41	4 781 356	20,42	3 889 297	15,18	2 560 697	9,65	1 537 804	4,75	3 019 862	8,12
68	Bukowina Tatrzańska	5 495 632	18,25	12 228 474	31,61	3 761 181	10,94	13 381 139	26,72	12 064 867	19,62	13 176 968	19,30
69	Bystra-Sidźma	3 105 598	18,47	3 298 472	16,84	1 172 169	6,16	2 886 610	12,93	2 173 441	8,14	3 717 172	12,26
70	Charsznica	2 824 232	17,89	6 222 313	29,96	5 601 107	24,37	3 619 161	15,69	1 357 297	5,56	1 410 110	5,40
71	Chelmiec	6 967 413	11,28	15 312 022	19,09	16 662 901	19,01	14 906 017	16,79	10 051 346	9,19	14 080 670	11,22
72	Czarny Dunajec	16 694 591	29,84	18 672 175	28,71	17 920 025	26,38	13 816 163	20,27	7 194 057	8,84	18 224 597	18,51
73	Czernichów	5 840 688	18,91	10 981 410	28,03	7 125 174	18,82	3 087 470	8,45	5 867 048	11,54	8 361 683	14,72
74	Czorsztyn	3 327 245	18,13	7 836 738	31,96	3 637 973	17,48	6 849 901	26,66	6 214 574	20,56	1 401 658	4,70
75	Dębno	8 690 701	27,01	4 339 865	13,15	7 724 390	20,88	8 442 288	21,46	5 444 029	11,38	5 020 375	9,48
76	Dobra	5 587 502	21,70	6 077 655	20,04	4 804 375	16,07	10 767 215	28,25	4 118 228	10,46	7 330 740	15,79

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
77	Drwinia	967 301	7,83	2 210 615	11,74	4 283 727	20,40	5 906 136	24,75	3 628 250	13,97	5 013 257	16,71
78	Gdów	5 988 401	15,33	14 308 647	27,10	3 422 266	7,50	9 327 575	16,92	5 335 740	8,06	6 986 717	9,20
79	Gnojnik	3 863 791	22,60	11 064 968	40,48	4 688 731	20,18	3 786 510	16,06	2 434 790	8,51	4 641 832	13,72
80	Gołcza	2 194 418	17,79	5 170 459	29,65	3 572 489	22,69	7 445 501	34,44	2 907 351	14,11	4 453 403	18,82
81	Gořlice	8 334 991	20,38	6 346 946	13,91	7 074 669	13,98	8 143 293	15,19	8 239 217	12,84	11 276 906	15,07
82	Gręboszów	1 304 963	16,45	3 758 577	29,57	4 387 580	30,31	530 079	6,91	208 050	2,13	320 388	3,24
83	Gromnik	3 195 758	16,82	10 390 614	34,01	4 445 580	16,84	703 592	3,03	2 258 614	7,07	2 825 466	8,15
84	Gródek nad Dunajcem	7 410 787	29,05	6 539 068	22,15	9 579 987	27,73	3 762 286	12,18	2 807 815	7,27	6 634 886	14,40
85	Grybów	6 372 781	12,39	16 420 647	22,42	13 957 322	18,26	16 774 540	20,11	16 478 126	15,44	13 883 176	12,17
86	Igołomia-Wawrzęcnicy	2 144 126	13,19	7 171 598	27,47	4 669 576	20,34	2 719 382	12,64	2 469 386	9,25	4 973 842	15,79
87	Iwanowice	3 466 680	18,64	3 465 501	15,92	2 704 987	11,18	2 543 593	10,51	3 467 601	10,44	4 484 315	12,37
88	Iwkowa	430 827	3,05	1 307 994	7,15	5 941 585	25,97	3 864 496	17,52	2 407 870	9,22	1 093 170	3,99
89	Jablonka	11 812 536	27,37	21 916 217	37,24	16 224 562	28,39	22 352 579	31,61	8 814 037	12,97	9 001 009	11,74
90	Jerzmanowice-Przećinia	2 020 841	9,39	8 693 703	27,41	2 058 661	7,63	1 788 459	6,87	4 527 931	12,38	6 287 708	15,36
91	Jodłownik	3 975 554	18,02	10 408 901	30,65	8 826 786	28,67	10 571 775	29,47	3 496 330	9,87	3 978 702	10,53
92	Jordanów	7 330 862	27,68	8 052 281	25,55	5 849 750	19,18	6 027 879	18,46	6 949 833	16,22	5 752 800	12,37
93	Kamienica	5 621 897	27,08	5 688 693	23,02	4 978 122	19,11	7 437 610	24,77	4 218 089	12,97	2 706 780	7,81
94	Kamionka Wielka	4 950 455	20,78	4 433 436	14,75	4 097 087	14,00	4 321 957	14,32	4 926 752	12,43	5 396 525	11,75
95	Klucze	991 373	2,92	5 845 709	14,20	3 318 280	7,68	3 115 972	7,36	2 984 665	6,09	6 411 602	11,15
96	Kłaj	815 108	3,69	4 971 133	19,02	6 535 817	21,28	4 484 771	14,46	1 241 274	3,50	2 751 200	6,46

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych		Udział wydatków majątkowych	
		Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	w wydatkach ogółem (w %)
97	Kocmyrzów-Luborzyca	4 815 543	19,14	5 394 527	18,81	12 252 899	31,50	5 510 559	14,97	4 292 121	9,13	8 827 403	15,65
98	Koniusza	2 713 053	16,64	4 985 405	23,25	4 774 822	20,80	3 354 310	13,74	4 037 997	12,55	5 947 481	15,91
99	Korzenna	5 685 078	15,62	8 456 099	19,48	9 932 200	20,08	13 420 785	24,94	5 547 973	9,55	13 405 363	18,55
100	Koszyce	1 538 038	13,97	9 977 293	42,97	9 500 957	43,89	3 551 353	20,41	423 523	2,38	3 090 388	13,69
101	Kościelisko	2 983 980	14,62	12 345 025	40,64	5 846 773	23,39	8 980 540	29,00	3 735 607	11,40	3 653 627	10,34
102	Kozłów	3 151 174	26,51	2 986 410	21,75	1 931 040	16,94	1 031 166	8,80	308 004	2,19	1 854 417	11,26
103	Krościenko nad Dunajcem	3 135 642	20,01	2 627 343	14,27	3 616 788	18,05	3 543 145	16,92	3 707 047	14,17	2 439 683	8,89
104	Książ Wielki	1 662 906	13,25	6 922 224	34,51	2 188 794	13,86	3 178 826	18,11	2 294 687	11,61	2 270 582	11,07
105	Lanckorona	4 175 389	28,00	3 869 334	18,98	3 814 036	19,66	1 200 188	7,58	993 469	4,54	2 715 562	10,44
106	Laskowa	4 392 380	20,35	9 162 335	29,98	4 584 940	17,00	2 840 297	10,71	2 354 949	6,69	3 370 010	8,38
107	Limanowa	11 466 054	22,41	30 466 142	38,55	15 872 687	22,70	13 658 986	19,49	11 688 426	13,00	24 220 212	21,80
108	Lipinki	1 904 938	12,74	7 695 330	33,33	2 158 274	10,95	3 222 177	15,04	939 967	4,06	2 322 396	8,78
109	Lipnica Murowana	2 152 996	15,27	1 188 559	7,12	6 088 611	28,95	2 068 264	11,18	585 235	2,77	1 947 701	8,24
110	Lipnica Wielka	1 918 776	14,07	2 649 116	15,29	6 903 199	30,64	1 338 292	7,16	917 592	4,25	1 860 488	7,23
111	Lisia Góra	4 247 775	14,55	11 448 499	28,11	5 851 665	14,74	5 984 816	14,03	5 843 324	10,94	6 843 116	11,32
112	Liszki	6 481 115	20,56	10 297 562	24,66	10 774 629	25,15	12 964 117	25,80	16 639 048	24,44	15 312 029	20,18
113	Lubień	2 440 058	12,29	3 226 590	12,43	2 713 173	10,21	1 075 465	4,02	1 721 538	4,90	4 963 465	11,63
114	Łabowa	997 903	6,78	4 831 083	21,59	1 046 747	5,47	4 122 470	17,63	591 934	2,33	1 083 202	3,86
115	Łapanów	1 262 844	6,56	6 500 568	21,79	9 608 342	24,92	2 283 804	7,23	1 215 872	3,31	2 513 500	6,15
116	Łapsze Niżne	6 706 802	26,97	6 406 413	22,32	9 405 528	31,77	11 222 563	34,03	4 503 232	12,78	5 891 187	14,05

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Ip.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydanki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
117	Łątko	10 390 543	24,42	11 715 360	23,43	4 540 042	9,47	23 004 240	32,55	6 292 030	8,79	11 554 743	13,56
118	Łososina Dolna	4 768 285	19,35	10 089 138	26,64	11 590 524	30,70	8 919 212	23,24	4 404 629	10,36	6 329 442	12,98
119	Łukowica	2 411 720	9,85	7 184 260	21,38	4 394 947	12,96	3 407 265	9,84	3 528 119	8,45	7 317 875	14,67
120	Łuzna	1 538 758	7,89	4 989 982	20,17	3 829 392	14,99	5 135 863	17,04	2 166 230	6,78	2 215 938	6,30
121	Mędziszew	1 976 623	21,76	2 011 088	18,65	1 976 672	18,91	852 213	8,34	715 845	6,01	433 933	3,42
122	Michałowice	3 945 762	21,34	6 223 021	27,10	5 841 877	23,21	6 967 526	24,41	5 369 078	14,48	8 988 956	20,03
123	Mogilany	13 664 042	34,58	2 597 703	8,59	5 608 069	15,10	6 311 341	15,30	6 397 880	12,29	4 916 364	8,30
124	Moszczenica	1 249 347	11,75	7 072 341	38,99	4 361 250	26,29	1 721 910	11,49	893 624	5,07	3 381 391	15,25
125	Mszana Dolna	14 448 331	30,94	13 453 552	26,39	3 894 109	8,82	13 975 199	22,43	4 246 766	6,36	5 718 183	7,44
126	Mucharz	2 562 013	23,26	5 134 130	31,40	3 801 561	24,55	1 885 749	12,44	894 871	5,85	1 288 827	7,54
127	Nawojowa	4 071 841	19,57	8 136 512	32,07	3 699 197	16,71	5 054 173	19,40	2 671 466	8,76	4 482 567	12,54
128	Niedzwiedź	3 310 563	17,52	5 194 281	21,53	4 976 583	19,70	4 868 294	18,34	2 724 607	8,55	3 738 165	10,29
129	Nowy Targ	12 761 998	23,08	19 935 120	29,77	13 757 280	20,89	20 605 170	26,18	9 798 478	10,96	16 567 062	15,52
130	Ochoznica Dolna	9 592 484	37,17	11 413 587	37,57	10 934 961	34,50	2 606 393	9,44	2 584 040	7,54	11 650 498	25,76
131	Olesno	1 165 757	7,56	5 619 705	23,96	4 006 573	19,20	2 386 123	11,34	322 310	1,36	649 582	2,47
132	Osiek	2 529 278	14,62	1 310 827	7,35	3 433 275	15,49	4 704 740	20,40	4 547 277	16,17	6 904 468	20,63
133	Oświęcim	4 279 442	13,62	6 055 907	14,53	9 046 809	18,76	6 830 951	14,33	6 752 764	11,66	12 183 581	17,55
134	Pałacznica	1 833 706	21,33	6 536 577	43,64	1 917 468	15,69	4 836 303	29,85	1 272 376	7,43	2 020 920	11,11
135	Pćim	4 178 485	16,79	5 314 121	16,54	2 496 131	8,04	5 216 517	15,10	1 882 281	4,71	2 399 855	5,40
136	Plesna	3 661 738	14,85	8 577 198	23,57	5 859 301	18,14	7 356 469	20,83	5 107 806	12,72	6 316 634	13,93

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	
		Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem	Wydatki majątkowe	ogółem
137	Podegrodzie	4 982 118	18,28	6 949 861	19,49	9 417 631	23,37	14 509 352	29,85	4 760 613	9,32	11 569 744	18,13
138	Polanka Wielka	684 274	8,27	3 018 796	25,29	2 158 959	18,93	1 658 075	14,07	1 320 526	9,67	3 376 487	19,62
139	Poronin	2 856 442	12,15	11 752 047	32,16	2 860 292	9,97	5 423 919	14,89	1 921 171	4,55	2 203 991	4,80
140	Przeciszów	1 914 880	14,41	2 991 839	20,30	11 304 086	45,56	3 900 039	21,38	592 227	3,01	417 732	1,80
141	Raba Wyżna	16 977 608	39,26	4 687 502	13,13	2 527 820	7,36	10 070 649	22,90	13 287 277	22,72	9 120 133	15,28
142	Radechowice	1 957 517	10,25	1 053 978	4,40	817 457	3,11	2 718 627	10,14	1 190 616	3,77	2 165 373	6,05
143	Radawice	1 762 432	25,89	1 630 626	22,13	2 147 439	24,62	2 993 787	30,07	402 056	4,37	521 387	5,14
144	Radgoszcz	2 807 294	15,03	11 115 139	36,33	6 583 289	26,47	3 054 959	12,97	1 095 619	3,73	2 127 049	6,89
145	Radziemice	1 847 121	22,90	3 739 655	31,67	613 009	6,79	1 339 894	13,22	615 960	5,31	1 821 859	12,85
146	Ropa	4 006 916	27,85	5 052 756	26,09	4 678 699	24,22	9 518 672	38,02	377 443	1,69	840 821	3,32
148	Ryglice												
147	Ryfto	1 162 430	13,71	1 971 780	15,55	3 547 947	24,88	771 416,09	6,84	108 708	0,81	315 060	2,05
148	Rzepiennik Strzyżewski	1 713 343	10,73	3 684 705	16,77	3 803 174	17,24	3 521 448	14,70	1 863 170	6,85	4 480 860	13,74
149	Rzezawa	1 784 259	8,10	2 965 956	9,56	3 559 168	11,73	3 345 406	10,30	3 456 284	8,47	5 674 702	12,13
150	Sęłkowa	4 340 494	26,48	2 999 539	18,26	7 551 496	36,67	4 304 866	23,98	2 628 892	13,30	2 976 964	13,51
151	Siepraw	6 228 253	29,46	4 395 922	19,02	11 087 601	34,66	9 588 236	30,06	1 721 593	5,47	5 040 146	13,16
152	Skrzyszów	10 737 366	30,63	10 601 345	27,51	8 533 908	22,51	11 602 557	26,68	5 253 338	10,92	6 404 057	12,17
153	Staboszów	414 267	6,02	1 505 571	16,41	657 408	7,50	1 824 945	18,03	917 643	8,14	971 191	7,76
154	Słopnice	3 280 282	20,23	8 423 405	33,56	3 923 731	17,82	4 424 631	19,08	6 510 396	20,32	2 325 995	7,31
155	Spytkowice (pow. nowotarski)	2 278 174	22,57	4 080 943	29,15	5 114 811	32,51	1 394 034	10,44	1 794 128	10,10	2 999 923	14,48

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
156	Spytkowice (pow. wadowicki)	6 100 339	25,58	2 431 870	10,24	1 892 852	7,34	5 596 309	18,38	1 903 776	5,74	5 466 234	14,28
157	Stryżawa	5 432 046	19,52	4 278 861	13,65	4 140 163	13,14	6 948 469	18,92	7 504 936	16,21	7 864 264	15,53
158	Stryżów	3 764 656	23,11	4 234 625	23,47	4 806 105	23,60	1 147 787	6,38	1 412 296	6,01	3 069 368	11,05
159	Sutoszowa	1 277 254	11,68	8 942 079	42,35	5 603 934	28,39	3 833 617	21,58	2 623 909	12,64	3 824 870	16,25
160	Szafłary	5 135 999	21,83	7 519 132	25,22	4 367 439	14,97	2 761 852	9,61	4 144 839	10,68	9 530 937	19,66
161	Szczurowa	3 601 097	16,44	6 997 056	16,50	10 696 807	31,36	8 084 620	24,53	1 452 332	4,72	3 557 503	9,92
162	Szerzyny	6 642 893	30,30	6 841 389	25,05	4 729 972	19,53	2 254 321	9,99	4 663 240	14,79	7 081 945	18,96
163	Tarnów	10 602 263	18,42	24 886 734	34,26	14 397 551	21,26	13 006 771	18,38	8 736 372	10,39	10 464 910	11,34
164	Tokarnia	2 192 811	11,29	3 259 079	13,27	5 173 227	18,66	1 870 881	7,53	2 552 572	7,77	1 666 262	4,63
165	Tomice	941 345	6,60	3 318 206	17,04	4 441 892	19,26	3 656 391	16,68	1 782 037	6,75	2 358 530	7,71
166	Trzciana	1 376 860	11,80	4 165 234	23,86	6 656 514	31,11	1 139 861	6,47	748 117	3,42	848 830	3,35
167	Trzycaź	2 850 009	19,77	6 249 599	30,07	3 987 246	21,79	4 390 690	22,08	1 779 829	8,33	4 448 057	17,18
168	Tymbark	4 390 119	25,23	6 617 818	28,65	3 743 799	17,21	4 281 376	18,78	2 539 427	9,71	3 480 983	12,20
169	Uście Gorlickie	3 518 161	14,42	7 784 903	25,60	11 110 288	33,78	5 242 238	16,64	3 429 647	9,49	2 821 050	7,17
170	Wielka Wieś	20 135 412	52,52	24 419 031	51,22	11 137 074	31,07	22 380 946	45,23	9 124 360	19,43	12 384 688	22,20
171	Wieprz	6 233 229	23,22	6 807 243	21,60	5 585 972	16,53	8 870 720	23,49	12 587 241	24,87	5 348 146	10,71
172	Wierzchoślawice	952 824	5,14	8 696 159	28,77	2 587 657	10,18	2 708 725	10,33	907 497	2,89	1 811 890	5,46
173	Wietrzychowice	5 389 132	42,52	1 221 506	5,71	1 132 059	10,66	382 431	3,71	603 288	5,00	2 398 543	16,52
174	Wiśniowa	4 199 591	21,83	6 639 995	27,15	1 251 997	6,19	2 124 578	9,88	2 254 075	8,03	2 354 791	7,57

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017	
		Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)
175	Zabierzów	17 849 088	31,20	25 225 004	32,85	11 115 710	15,97	18 367 701	20,45	21 747 299	18,76	19 023 645	16,08
176	Zawoja	3 163 742	15,05	2 969 962	12,23	2 005 511	7,46	7 729 280	23,58	6 571 421	17,01	5 168 645	12,86
177	Zembrzyce	5 512 247	35,48	1 776 479	12,54	2 043 714	13,68	4 687 472	22,92	3 898 994	17,97	1 827 865	8,47
178	Zielonki	23 916 805	47,68	18 481 858	34,05	11 198 936	21,47	14 870 530	23,97	8 959 131	12,00	9 780 348	11,78
179	Żegocina	2 316 704	16,09	7 181 207	34,01	4 711 406	23,09	4 239 490	19,69	744 585	3,21	2 515 578	9,03
	Razem gminy	569 822 118	20,48	879 792 584	22,38	696 848 081	19,38	726 962 212	17,44	476 929 386	9,35	653 268 487	11,65
	Ogółem	1 159 158 719	17,93	1 711 448 674	25,37	1 512 134 331	20,88	1 456 722 989	19,04	1 011 382 751	11,24	1 303 954 630	12,89

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 71. Wynik wykonania budżetu gmin w 2016 roku (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1	Chelmic	142 545 975	109 355 528	33 190 447
2	Myslenice	186 848 358	169 132 614	17 715 744
3	Nowy Targ m.	128 192 960	113 764 455	14 428 505
4	Chrzanów	166 662 406	152 700 008	13 962 398
5	Zielonki	87 878 975	74 688 846	13 190 129
6	Trzebinia	127 053 586	115 892 705	11 160 881
7	Brzeszcze	85 381 676	76 009 522	9 372 154
8	Olkusz	160 488 056	151 633 627	8 854 429
9	Czarny Dunajec	89 527 823	81 406 765	8 121 058
10	Wielka Wieś	54 407 284	46 971 775	7 435 509
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1	Wieliczka	232 556 951	239 958 303	-7 401 352
2	Wieprz	45 238 962	50 616 317	-5 377 355
3	Stary Sącz	85 901 522	90 471 937	-4 570 415
4	Liszki	63 555 252	68 090 698	-4 535 446
5	Niepołomice	128 506 059	132 248 806	-3 742 747
6	Stryszawa	43 264 846	46 285 243	-3 020 397
7	Lisia Góra	50 512 887	53 418 117	-2 905 230
8	Zakopane	128 656 973	131 517 065	-2 860 092
9	Zembrzyce	18 961 317	21 698 571	-2 737 254
10	Zabierzów	113 281 891	115 910 774	-2 628 883

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 72. Wynik wykonania budżetu gmin w 2017 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1	Wadowice	165 477 887	143 205 254	22 272 633
2	Zielonki	97 774 324	83 015 103	14 759 221
3	Nowy Targ m.	136 096 704	124 726 575	11 370 129
4	Zabierzów	128 306 017	118 318 295	9 987 722
5	Myslenice	188 765 890	179 485 878	9 280 012
6	Olkusz	174 888 894	165 919 921	8 968 973
7	Trzebinia	135 880 795	127 384 903	8 495 892
8	Chełmiec	133 437 840	125 506 435	7 931 405
9	Wieliczka	249 596 622	242 265 108	7 331 514
10	Bochnia m.	136 266 807	130 920 357	5 346 450
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1	Zakopane	155 392 827	166 907 236	-11 514 409
2	Oświęcim m.	195 294 422	206 441 968	-11 147 546
3	Liszki	66 371 727	75 874 458	-9 502 731
4	Limanowa m.	70 185 635	78 537 448	-8 351 813
5	Limanowa gm.	104 214 932	111 081 983	-6 867 051
6	Czarny Dunajec	92 140 022	98 448 682	-6 308 660
7	Niepołomice	143 038 889	148 954 296	-5 915 407
8	Nowy Targ gm.	101 307 605	106 769 194	-5 461 589
9	Stary Sącz	99 148 219	104 311 208	-5 162 989
10	Biecz	70 088 098	75 074 774	-4 986 676

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2016 roku dochody powiatów zwiększyły się o 99,6 mln zł, tj. o 5,1%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego 2 powiaty odnotowały ich spadek. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat wielicki – o 18,1%, największy spadek – powiat gorlicki – o 4%.

W 2017 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 2 037 mln zł i były niższe niż w roku 2016 o 7,9%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 2,5 p.p. wyższy niż w roku ubiegłym. Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (26,2%) wystąpił w powiecie wielickim, natomiast najmniejszy w powiecie miechowskim (7,1%). Najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat krakowski (188 mln zł), a najniższe powiat proszowicki (40 mln zł).

W przeciwieństwie do roku poprzedniego, w 2017 roku budżety 9 powiatów zamknęły się nadwyżką (w roku 2016 było ich 17). W konsekwencji wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2017 roku był dodatni (nadwyżka) i wyniósł 19,3 mln zł.

Tabela 73. Dochody powiatów – dynamika dochodów ogółem w latach 2008–2017 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	2008		2010		2012		2014		2016		2017		Dynamika dochodów ogółem w % (13 : 11)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Ogółem		1 488 027 383	563 714 240	1 918 941 560	536 781 168	1 863 643 690	580 665 728	1 933 298 904	606 272 975	1 956 581 615	692 974 570	2 056 192 161	749 467 094	105,1
1	bocheński	70 364 321	25 154 400	96 875 185	21 803 792	87 560 234	23 710 492	103 036 940	25 933 704	96 609 283	31 419 878	103 725 458	32 736 339	107,4
2	brzeski	60 668 636	19 679 775	70 713 190	16 276 670	75 443 156	17 490 345	75 467 786	19 911 477	71 933 603	21 076 576	72 786 914	21 157 659	101,2
3	chrzanowski	70 200 124	31 063 201	86 326 830	34 553 002	86 738 666	33 065 960	95 767 619	39 227 427	95 632 487	43 638 792	98 037 379	44 003 528	102,5
4	dąbrowski	34 344 038	9 196 706	60 303 174	6 786 414	49 326 594	9 098 145	50 271 853	7 936 336	46 437 005	9 177 895	47 816 076	10 267 423	103,0
5	gorlicki	88 248 169	26 870 597	123 642 846	23 282 472	108 216 139	24 639 931	113 738 148	25 058 342	110 956 598	28 804 986	106 573 338	31 158 632	96,0
6	krakowski	119 047 080	64 310 098	149 877 708	76 631 133	155 924 657	78 369 745	165 029 128	88 232 934	185 892 263	106 200 500	204 070 156	116 230 735	109,8
7	limanowski	89 339 756	32 309 693	133 890 755	43 498 698	111 919 093	30 220 714	122 902 281	30 454 004	124 401 657	37 171 871	124 918 600	39 044 907	100,4
8	miechowski	45 093 356	11 141 901	55 621 819	12 051 830	59 133 662	15 542 491	56 391 812	13 077 870	57 719 338	14 445 692	57 859 165	15 399 368	100,2
9	myslenicki	73 917 215	23 894 523	100 321 901	27 076 502	101 482 912	29 748 996	104 213 437	33 248 591	98 827 298	35 527 892	107 140 804	36 965 026	108,4
10	nowosądecki	102 840 221	37 175 586	151 363 357	34 041 230	134 068 823	41 142 011	136 365 564	39 958 362	131 233 844	46 813 061	136 031 247	49 585 493	103,7
11	nowotarski	135 588 280	62 729 767	159 672 787	36 370 355	169 554 815	57 912 319	164 179 664	40 322 519	159 269 959	38 110 919	171 781 519	43 004 074	107,9
12	olkuski	78 755 918	31 487 815	104 987 430	35 748 778	91 624 497	31 764 668	98 750 826	35 699 965	102 469 358	40 197 958	108 548 481	42 515 229	105,9
13	oświęcimski	124 436 887	51 727 244	130 936 255	39 182 268	139 018 353	41 087 689	151 952 813	48 243 255	156 988 981	53 428 960	155 975 816	57 791 081	99,4
14	proszowicki	28 425 026	8 489 082	34 065 081	7 408 236	35 621 317	10 024 992	34 458 166	10 810 446	39 469 537	11 921 947	41 305 689	12 806 429	104,7
15	suski	65 260 431	20 508 949	76 143 669	22 411 178	92 874 490	18 188 889	82 540 492	20 074 378	79 523 865	22 642 303	87 475 165	23 169 069	110,0
16	tarnowski	98 374 080	31 685 207	133 552 757	28 228 206	115 761 763	39 185 851	120 641 782	40 775 979	125 938 918	46 126 909	131 323 613	49 836 374	104,3
17	tatrzański	55 240 032	20 542 384	82 287 102	17 865 531	62 834 467	16 783 293	67 343 589	17 177 564	61 039 956	20 146 184	69 295 549	27 042 064	113,5
18	wadowicki	99 084 505	32 721 293	107 632 240	29 492 570	125 956 060	36 706 069	121 976 895	39 571 920	134 943 815	47 175 534	140 212 127	49 661 342	103,9
19	wielicki	48 799 308	23 026 019	60 727 474	24 072 303	60 563 992	25 983 128	68 270 109	30 557 902	77 293 850	38 946 713	91 315 065	47 092 322	118,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 74. Udział wydatków majątkowych powiatów w wydatkach ogółem w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

lp.	Wyszczególnienie	2008			2010			2012			2014			2016			2017		
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	Wydatki ogółem (w zł)	1 511 024 862	2 657 267 714	17,6%	2 035 079 987	527 420 325	25,9%	1 836 017 930	248 123 662	13,5%	1 946 047 428	322 873 854	16,6%	1 887 216 085	278 544 211	14,8%	2 036 933 411	352 593 568	17,3%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	71 133 229	12 203 432	17%	111 016 520	34 006 666	30,6%	89 272 826	11 139 022	12,5%	104 942 741	27 378 804	26,1%	92 257 926	15 848 754	17,2%	105 592 217	24 355 355	23,1%
	Wydatki ogółem (w zł)	63 492 062	12 914 358	20%	76 787 648	16 884 719	22,0%	77 451 444	9 847 081	12,7%	75 700 268	10 333 266	13,7%	71 801 753	9 449 710	13,2%	74 564 399	10 409 269	14,0%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	69 898 368	8 699 097	12%	96 934 332	24 309 908	25,1%	86 558 711	6 765 302	7,8%	95 100 890	10 168 304	10,7%	92 260 548	7 942 994	8,6%	98 396 816	11 971 427	12,2%
	Wydatki ogółem (w zł)	32 806 546	5 188 182	16%	67 755 509	24 208 054	35,7%	49 485 415	7 766 133	15,7%	50 699 694	14 246 580	28,1%	44 022 110	5 870 815	13,3%	48 924 741	10 058 125	20,6%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	90 281 484	14 235 116	16%	126 733 956	38 278 426	30,2%	111 648 648	21 522 965	19,3%	113 676 475	19 984 406	17,6%	101 681 945	13 089 797	12,9%	107 111 494	15 471 720	14,4%
	Wydatki ogółem (w zł)	126 356 060	22 462 304	18%	159 811 551	39 506 292	24,7%	149 853 260	17 873 407	11,9%	161 278 907	24 073 254	14,9%	177 139 501	31 707 356	17,9%	187 759 824	30 266 144	16,1%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	89 005 719	21 389 822	24%	150 574 169	64 124 145	42,6%	107 293 864	12 025 287	11,2%	128 898 137	25 394 729	19,7%	122 271 454	23 015 771	18,8%	124 067 612	22 296 870	18,0%
	Wydatki ogółem (w zł)	45 768 088	4 922 304	11%	58 682 638	13 207 224	22,5%	57 588 542	2 470 543	4,3%	60 324 687	5 565 748	9,2%	56 455 057	6 247 388	11,1%	56 354 821	4 022 439	7,1%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	76 596 014	9 414 632	12%	102 721 869	20 820 217	20,3%	102 751 240	20 636 849	20,1%	108 989 239	21 723 110	19,9%	96 833 733	12 789 004	13,2%	111 534 202	22 516 688	20,2%
	Wydatki ogółem (w zł)	106 009 290	12 497 776	12%	148 630 708	18 906 573	12,7%	130 483 904	5 445 675	4,2%	142 180 276	24 257 254	17,1%	119 016 621	17 255 190	14,5%	139 279 604	33 083 075	23,8%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	139 006 547	52 454 903	38%	173 176 555	63 031 587	36,4%	155 850 107	44 514 014	28,6%	156 809 246	33 711 261	21,5%	158 991 465	31 607 279	19,9%	170 776 118	38 962 919	22,8%
	Wydatki ogółem (w zł)	79 395 662	6 032 564	8%	116 103 095	31 169 679	26,8%	95 423 068	5 114 177	5,4%	95 924 325	6 897 881	7,2%	93 568 700	3 571 737	3,8%	102 069 419	11 029 965	10,8%
	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)																		
	Wydatki majątkowe	121 561 044	22 636 541	19%	135 054 576	23 309 783	17,3%	135 022 826	13 252 151	9,8%	154 557 831	34 264 082	22,2%	157 345 975	33 986 127	21,6%	159 404 879	34 622 244	21,7%
	Wydatki ogółem (w zł)	27 540 733	3 682 683	13%	34 621 495	8 146 364	23,5%	35 022 203	6 955 791	19,9%	33 701 449	4 877 754	14,5%	38 148 091	5 409 028	14,2%	40 264 622	8 175 301	20,3%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008			2010			2012			2014			2016			2017		
		Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)	Wydatki ogółem (w zł)	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)			
15	suski	65 320 592	8 053 290	12%	75 750 265	15 961 954	21,1%	92 285 260	23 302 955	25,3%	82 223 754	12 360 983	15,0%	81 367 259	11 138 427	13,7%	88 036 941	6 308 253	7,2%
16	tarnowski	102 024 201	15 251 646	15%	139 549 800	31 192 239	22,4%	110 970 517	4 259 009	3,8%	120 718 703	13 576 339	11,2%	122 472 458	16 412 555	13,4%	133 592 624	20 900 829	15,6%
17	tatrztański	54 350 952	8 653 945	16%	87 827 564	32 308 705	36,8%	61 212 491	6 362 986	10,4%	71 379 508	14 180 165	19,9%	56 234 363	3 010 924	5,4%	66 351 847	10 039 017	15,1%
18	wadowicki	97 605 071	12 313 098	13%	105 647 358	6 529 268	6,2%	123 350 910	14 962 416	12,1%	115 972 988	5 952 591	5,1%	131 032 674	17 741 417	13,5%	132 571 495	14 423 665	10,9%
19	wielicki	52 873 200	12 721 021	24%	67 700 379	21 518 522	31,8%	64 492 694	13 907 898	21,6%	72 968 310	13 927 343	19,1%	74 314 452	12 449 939	16,8%	90 279 736	23 680 263	26,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 75. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Lp.	2008		2010		2012		2014		2016		2017							
	Wyszczególnienie		Wyszczególnienie		Wyszczególnienie		Wyszczególnienie		Wyszczególnienie		Wyszczególnienie							
	Dochody	Wydanki	Dochody	Wydanki	Dochody	Wydanki	Dochody	Wydanki	Dochody	Wydanki	Dochody	Wydanki						
ogółem powiaty	1 488 027 383	1 511 024 862	2 035 079 987	1 918 941 560	2 035 079 987	-116 138 427	1 863 643 690	1 836 017 930	27 625 760	1 933 298 904	1 946 047 428	-12 748 524	1 956 581 615	1 887 216 085	69 365 530	2 056 192 161	2 036 933 411	19 258 750
1 bocheński	70 364 321	71 133 229	-768 908	96 875 185	111 016 520	-14 141 335	87 560 234	89 272 826	-1 712 592	103 036 940	104 942 741	-1 905 801	96 609 283	92 257 926	4 351 357	103 725 458	105 592 217	-1 866 759
2 brzeski	60 668 636	63 492 062	-2 823 426	70 713 190	76 787 648	-6 074 458	75 443 156	77 451 444	-2 008 288	75 467 786	75 700 268	-232 482	71 933 603	71 801 753	131 850	72 786 914	74 564 399	-1 777 485
3 chrzanowski	70 200 124	69 898 368	301 756	86 326 830	96 934 332	-10 607 502	86 738 666	86 558 711	179 955	95 767 619	95 100 890	666 729	95 632 487	92 260 548	3 371 939	98 037 379	98 396 816	-359 437
4 dąbrowski	34 344 038	32 806 546	1 537 492	60 303 174	67 755 509	-7 452 335	49 326 594	49 485 415	-158 821	50 271 853	50 699 694	-427 841	46 437 005	44 022 110	2 414 895	47 816 076	48 924 741	-1 108 665
5 gorlicki	88 248 169	90 281 484	-2 033 315	123 642 846	126 733 956	-3 091 110	108 216 139	111 648 648	-3 432 509	113 738 148	113 676 475	61 673	110 956 598	101 681 945	9 274 653	106 573 338	107 111 494	-538 156
6 krakowski	119 047 080	126 356 060	-7 308 980	149 877 708	159 811 551	-9 933 843	155 924 657	149 853 260	6 071 397	165 029 128	161 278 907	3 750 221	185 892 263	177 139 501	8 752 762	204 070 156	187 759 824	16 310 332
7 limanowski	89 339 756	89 005 719	334 037	133 890 755	150 574 169	-16 683 414	111 919 093	107 293 864	4 625 229	122 902 281	128 898 137	-5 995 856	124 401 657	122 271 454	2 130 203	124 918 600	124 067 612	850 988
8 miechowski	45 093 356	45 768 088	-674 732	55 621 819	58 682 638	-3 060 819	59 153 662	57 588 542	1 565 120	56 391 812	60 324 687	-3 932 875	57 719 338	56 455 057	1 264 281	57 859 165	56 354 821	1 504 344
9 myślenicki	73 917 215	76 596 014	-2 678 799	100 321 901	102 721 869	-2 399 968	101 482 912	102 751 240	-1 268 328	104 213 437	108 989 239	-4 775 802	98 827 298	96 833 733	1 993 565	107 140 804	111 534 202	-4 393 398
10 nowosądecki	102 840 221	106 009 290	-3 169 069	151 363 357	148 630 708	2 732 649	134 068 823	130 483 904	3 584 919	136 365 564	142 180 276	-5 814 712	131 233 844	119 016 621	12 217 223	136 031 247	139 279 604	-3 248 357
11 nowotarski	135 588 280	139 006 547	-3 418 267	159 672 787	173 176 555	-13 503 768	169 554 815	155 850 107	13 704 708	164 179 664	156 809 246	7 370 418	159 269 959	158 991 465	278 494	171 781 519	170 776 118	1 005 401
12 olkuski	78 755 918	79 395 662	-639 744	104 987 430	116 103 095	-11 115 665	91 624 497	95 423 068	-3 798 571	98 750 826	95 924 325	2 826 501	102 469 358	93 568 700	8 900 658	108 548 481	102 069 419	6 479 062
13 oświęcimski	124 436 887	121 561 044	2 875 843	130 936 255	135 054 576	-4 118 321	139 018 353	135 022 826	3 995 527	151 952 813	154 557 831	-2 605 018	156 988 981	157 345 975	-356 994	155 975 816	159 404 879	-3 429 063
14 proszowicki	28 425 026	27 540 733	884 293	34 065 081	34 621 495	-556 414	35 621 317	35 022 203	599 114	34 458 166	33 701 449	756 717	39 469 537	38 148 091	1 321 446	41 305 689	40 264 622	1 041 067
15 suski	65 260 431	65 320 592	-60 161	76 143 669	75 750 265	393 404	92 874 490	92 285 260	589 230	82 540 492	82 223 754	316 738	79 523 865	81 367 259	-1 843 394	87 475 165	88 036 941	-561 776
16 tarnowski	98 374 080	102 024 201	-3 650 121	133 552 757	139 549 800	-5 997 043	115 761 763	110 970 517	4 791 246	120 641 782	120 718 703	-76 921	125 938 918	122 472 458	3 466 460	131 323 613	133 592 624	-2 269 011
17 tatrzański	55 240 032	54 350 952	889 080	82 287 102	87 827 564	-5 540 462	62 834 467	61 212 491	1 621 976	67 343 589	71 379 508	-4 035 919	61 039 956	56 234 363	4 805 593	69 295 549	66 351 847	2 943 702
18 wadowicki	99 084 505	97 605 071	1 479 434	107 632 240	105 647 358	1 984 882	125 956 060	123 350 910	2 605 150	121 976 895	115 972 988	6 003 907	134 943 815	131 032 674	3 911 141	140 212 127	132 571 495	7 640 632
19 wielicki	48 799 308	52 873 200	-4 073 892	60 727 474	67 700 379	-6 972 905	60 563 992	64 492 694	-3 928 702	68 270 109	72 968 310	-4 698 201	77 293 850	74 314 452	2 979 398	91 315 065	90 279 736	1 035 329

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2017 roku ukształtowały się na poziomie 6 146 mln zł. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (62,3% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 18,6%, natomiast subwencje 19,1%.

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2017 roku wyniosły 6 198 mln zł, z czego 11,7% stanowiły wydatki majątkowe (723 mln zł). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2017 roku, udział wydatków majątkowych zmniejszył się o 0,2 p.p. w porównaniu do 2016 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 5 474 mln zł i stanowiły 88,3% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Wszystkie trzy miasta na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów i wydatków. Miasto Nowy Sącz odnotowało dodatni wynik wykonania budżetu w 2017 roku (4,6 mln zł), który był w stosunku do roku poprzedniego gorszy (nadwyżka w roku 2016 wyniosła 24,4 mln zł). Budżety dwóch pozostałych miast na prawach powiatu województwa małopolskiego zamknęły się deficytem w 2017 roku: Krakowa w kwocie 54,4 mln zł oraz Tarnowa -1,8 mln zł. Deficyt Krakowa zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 36,6 mln zł, natomiast Tarnowa zmniejszył się o 1,4 mln zł. Sumaryczny wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu jest ujemny i wynosi 51,6 mln zł (w poprzednim roku miasta odnotowały nadwyżkę w kwocie 3,5 mln zł).

Tabela 76. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2016 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	5 754 548 309	5 751 080 932	3 467 377	24 355 569	-20 888 192
Kraków	4 650 430 016	4 668 153 747	-17 723 731		-17 723 731
Nowy Sącz	486 973 973	462 618 404	24 355 569	24 355 569	
Tarnów	617 144 320	620 308 781	-3 164 461		-3 164 461

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela 77. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2017 rok (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	6 145 948 490	6 197 533 172	-51 584 682	4 560 627	-56 145 309
Kraków	4 960 481 294	5 014 847 758	-54 366 464		-54 366 464
Nowy Sącz	512 700 094	508 139 467	4 560 627	4 560 627	
Tarnów	672 767 102	674 545 947	-1 778 845		-1 778 845

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

4. Budżet Województwa Małopolskiego

W 2017 roku w budżecie Województwa Małopolskiego osiągnięto większe dochody w stosunku do 2016 roku o 269 mln zł (tj. 25,2%), w tym z tytułu dochodów własnych były wyższe niż w roku 2016 o 17%, natomiast z tytułu dotacji i subwencji ogólnej kolejno o 42,9% i 3,1%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dochody własne (45,8%), natomiast udział dotacji wyniósł 43,8%, a subwencji 10,4%.

W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (80,4% ogółu dotacji celowych i 35,3% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (14%). W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosły jedynie

dotacje w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 77,1%), natomiast zmalały dotacje celowe na zadania własne (o 35,6%), dotacje celowe na zadania zlecone (o 15,2%), dotacje realizowane na podstawie porozumień (o 24,4%) i dotacje z funduszy celowych (o 35,3%).

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2016 o 180 mln zł, tj. o 16,1%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 42% (wzrost w stosunku do roku 2015 o 1,3 p.p.). Główne kierunki wydatków budżetu Województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (53,7% ogółu wydatków, wzrost o 1,4 p.p. w stosunku do 2016 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (9,9%, spadek o 0,7 p.p. w stosunku do roku 2016), oświaty i wychowania (5,7%), rolnictwa i łowiectwa (4,9% spadek o 8,7%), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (5%), przetwórstwa przemysłowego (1,9%), ochrony zdrowia (1,8%). Pozostałe wydatki stanowią 18,4% ogółu wydatków budżetu Województwa.

W 2017 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się nadwyżką w wysokości 43 mln zł (w poprzednim roku – deficytem w wysokości 47 mln zł).

Tabela 78. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w zł)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2017/2016 w %
	2008	2010	2012	2014	2016	2017	
Ogółem	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 210 557 550	1 068 354 268	1 337 669 040	125,2%
A. Dochody własne województwa	535 722 840	341 660 982	433 396 617	482 418 009	523 291 592	612 274 903	117,0%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	423 282 582	313 141 705	345 775 409	378 816 373	470 163 315	495 821 392	105,5%
B. Subwencje i dotacje	394 538 927	735 534 549	706 824 775	728 139 541	545 062 676	725 394 137	133,1%
I. Subwencja ogólna	132 648 534	137 684 375	148 636 934	159 307 119	134 613 247	138 720 838	103,1%
› część oświatowa	46 930 823	55 857 985	61 448 752	58 063 716	59 415 472	55 720 459	93,8%
› część wyrównawcza	64 298 825	48 612 797	77 146 375	88 797 176	61 406 113	73 164 226	119,1%
› część regionalna		30 833 793	6 983 007	9 712 927	10 373 615	8 167 153	78,7%
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego	2 000 000	2 379 800	3 058 800	2 733 300	3 418 047	1 669 000	48,8%
II. Dotacje	261 890 393	597 850 174	558 187 841	568 832 422	410 449 429	586 673 299	142,9%
1) dotacje na zadania zlecone	91 127 079	162 252 991	119 671 684	162 992 240	96 846 056	82 085 450	84,8%
› bieżące	53 168 761	46 303 539	68 241 504	89 791 310	82 794 664	74 841 986	90,4%
› inwestycyjne	37 958 318	115 949 452	51 430 180	73 200 930	14 051 392	7 243 464	51,5%
2) dotacje na zadania własne	33 546 400	14 872 375	10 389 005	12 643 736	12 210 776	7 863 236	64,4%
› bieżące	4 370 925	5 558 728	683 312	489 000	549 239	577 516	105,1%
› inwestycyjne	29 175 475	9 313 647	9 705 693	12 154 736	11 661 537	7 285 720	62,5%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	20 468 579	20 826 026	12 769 555	20 103 891	20 576 732	15 557 377	75,6%
› bieżące	7 110 083	7 292 909	6 194 563	5 797 721	7 024 051	6 041 350	86,0%
› inwestycje	13 358 496	13 533 117	6 574 992	14 306 170	13 552 681	9 516 027	70,2%

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2017/2016 w %
	2008	2010	2012	2014	2016	2017	
4) dotacje z funduszy celowych	5 710 913	6 787 896	68 022 153	45 991 877	14 475 395	9 365 286	64,7%
› bieżące	546 978	1 552 399	22 586 412	2 467 463	2 032 900	505 420	24,9%
› inwestycje	5 163 935	5 235 497	45 435 741	43 524 414	12 442 495	8 859 866	71,2%
5) dotacje rozwojowe/ dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich	111 037 422	393 110 886	347 335 444	327 100 678	266 340 470	471 801 950	177,1%
› bieżące	67 626 753	124 428 948	156 071 925	159 574 872	52 905 775	123 078 398	232,6%
› inwestycje	43 410 669	268 681 938	191 263 519	167 525 806	213 434 695	348 723 552	163,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Tabela 79. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej (w zł)

Dział	Wyszczególnienie	2008	Struktura w %	2010	Struktura w %	2012	Struktura w %	2014	Struktura w %	2016	Struktura w %	2017	Struktura w %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	Rolnictwo i łowiectwo	70 378 658	7,6	147 560 435	12,3	155 034 113	13,6	167 889 525,70	13,8	70 404 503,59	6,3	63 956 985,16	4,9
	› w tym inwestycje	48 365 514	-	123 274 326	-	107 978 071	-	113 412 930,05	-	21 776 257,68	-	15 924 985,86	-
050	Rybołówstwo i rybactwo			147 030		831 727	0,1	642 420,28	0,1	212 309,48	-	346 574,11	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	21 285 155	2,3	73 716 908	6,1	64 576 328	5,7	54 391 901,16	4,5	31 469 039,21	2,8	24 613 103,06	1,9
	› w tym inwestycje	4 162 813	-	36 279 162	-	18 219 907	-	13 517 562,49	-	11 194 549,04	-	212 117,19	-
600	Transport i łączność	362 311 441	39,2	555 010 806	46,3	404 181 435	35,4	454 403 086,66	37,4	583 057 584,04	52,3	695 548 248,38	53,7
	› w tym inwestycje	213 390 776	-	336 852 099	-	201 587 802	-	248 589 588,34	-	348 666 179,04	-	459 688 998,52	-
630	Turystyka	2 558 400	0,3	6 245 767	0,5	7 880 438	0,7	13 163 346,56	1,1	7 317 035,45	0,7	6 856 216,10	0,5
	› w tym inwestycje	-	-	3 071 496	-	5 529 240	-	8 532 355,47	-	1 892 740,56	-	376 299,26	-
700	Gospodarka mieszkaniowa	2 662 452	0,3	6 046 042	0,5	2 300 879	0,2	1 256 997,93	0,1	981 252,20	0,1	1 105 647,31	0,1
	› w tym inwestycje	1 618 245	-	4 893 241	-	93 739	-	-	-	-	-	-	-
710	Działalność usługowa	3 113 061	0,3	2 214 663	0,2	3 302 905	0,3	3 106 662,79	0,3	5 194 019,96	0,5	4 422 608,37	0,3
	› w tym inwestycje	4 873	-	-	-	298 840	-	74 230,50	-	130 550,74	-	551 154,80	-
720	Informatyka	6 005 332	0,7	1 693 836	0,1	5 977 684	0,5	1 008 287,38	0,1	1 668 748,25	0,1	4 405 202,37	0,3
	› w tym inwestycje	5 281 714	-	1 186 122	-	4 301 748	-	230 729,35	-	150 004,78	-	2 664 617,16	-
730	Nauka							63 951,56	-	317 567,15	-	473 283,30	-
	› w tym inwestycje							63 951,56	-	127 000,00	-	293 445,50	-
750	Administracja publiczna	69 345 106	7,5	87 360 692	7,3	92 157 133	8,1	103 799 337,99	8,5	115 228 349,64	10,3	134 217 570,61	10,4
	› w tym inwestycje	2 475 740	-	1 076 748	-	2 260 918	-	6 475 195,64	-	6 817 902,86	-	9 312 857,18	-
752	Obrona narodowa	3 000	-	3 000	-	4 000	-	4 000,00	-	3 000,00	-	3 000,00	-

Dział	Wyszczególnienie	2008	Struktura w %	2010	Struktura w %	2012	Struktura w %	2014	Struktura w %	2016	Struktura w %	2017	Struktura w %
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	150000	-	3 980 118	-	5 010 851	-	4 787 616,47	-	4 160 611,89	0,4	17 815 861,36	1,4
	> w tym inwestycje	150 000	-	2 862 686	-	4 193 254	-	4 067 635,10	-	2 802 911,80	-	14 245 888,98	-
757	Obsługa długu publicznego	8 707 000	0,9	9 199 479	0,8	11 305 068	1,0	6 354 684,77	0,5	4 086 174,00	0,4	4 575 136,62	0,4
801	Oświata i wychowanie	56 550 128	6,1	53 967 277	4,5	93 224 288	8,2	65 706 931,61	5,4	62 475 575,02	5,6	73 329 153,73	5,7
	> w tym inwestycje	10 407 576	-	3 992 082	-	38 947 312	-	10 103 056,75	-	6 065 153,04	-	9 125 900,90	-
803	Szkolnictwo wyższe	9 476 812	1,0	3 075 456	0,3	473 545	0,0	5 170 137,63	0,4	1 178 623,56	0,1	499 382,24	0,0
	> w tym inwestycje	9 403 772	-	2 837 033	-	357 397	-	5 177 680,13	-	572 371,14	-	-	-
851	Ochrona zdrowia	50 280 772	5,4	27 169 660	2,3	47 437 786	4,2	58 905 671,52	4,8	28 092 280,32	2,5	22 956 041,52	4,9%
	> w tym inwestycje	28 178 641	-	21 181 633	-	36 824 019	-	44 544 046,62	-	18 253 139,70	-	13 418 413,44	-
852	Pomoc społeczna	2 953 554	0,3	4 141 367	0,3	5 535 210	0,5	25 770 488,00	2,1	11 746 708,00	1,1	4 273 644,70	0,3
	> w tym inwestycje	8 900	-	1 697 782	-	109 899	-	12 696 834,77	-	3 606 464,77	-	56 500,00	-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	55 805 373	6,0	70 225 010	5,9	95 205 326	8,3	104 473 954,99	8,6	29 471 905,72	2,6	64 681 135,98	5,0
	> w tym inwestycje	1 802 191	-	461 772	-	290 789	-	2 387 995,04	-	1 300 953,71	-	2 658 715,46	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	15 820 985	1,7	9 549 456	0,8	8 392 539	0,7	8 829 999,93	0,7	10 386 111,59	0,9	16 254 776,82	1,3
	> w tym inwestycje	1 228 005	-	1 601 836	-	-	-	43 332,33	-	942 719,24	-	6 119 961,24	-
855	Rodzina											6 525 267,66	0,5
	> w tym inwestycje											16 605,00	-
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 139 420	0,3	1 928 972	0,2	7 442 374	0,7	12 651 820,48	1,0	17 100 044,70	1,5	5 251 340,08	0,4
	> w tym inwestycje	2 169 532	-	389 170	-	6 254 764	-	11 455 450,08	-	11 577 347,55	-	623 627,03	-

Dział	Wyszczególnienie	2008	Struktura w %	2010	Struktura w %	2012	Struktura w %	2014	Struktura w %	2016	Struktura w %	2017	Struktura w %
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	162 791 217	17,6	115 922 567	9,7	117 717 717	10,3	109 663 715,64	9,0	117 994 825,23	10,6	128 393 776,92	9,9
	> w tym inwestycje	75 830 689	—	20 896 050	—	24 800 126	—	8 791 971,89	—	7 172 049,98	—	5 777 329,10	—
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody			1 743 425	0,1	3 513 372	0,3	3 702 201,65	0,3	2 784 561,38	0,2	4 892 652,35	0,4
	> w tym inwestycje			69 960	—	388 945	—	298 459,37	—	181 583,28	—	202 007,38	—
926	Kultura fizyczna i sport	20 001 555	2,2	17 380 816	1,4	11 391 485	1,0	7 805 305,49	0,6	9 609 642,89	0,9	9 383 476,94	0,7
	> w tym inwestycje	14 651 878	—	12 138 730	—	7 388 080	—	—	—	—	—	—	—
Ogółem		923 339 421	100	1 198 798 328	100	1 142 896 204	100	1 216 102 959,96	100	1 114 940 473,27	100	1 294 780 085,69	99
	w tym wydatki majątkowe	420 504 859	45,5	578 008 967	48,2	462 599 207	40,5	495 868 629,32	40,8	443 229 878,91	39,8	541 269 424,00	41,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 80. Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Rok	Ogółem w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2008	923 339 421	27,1	4,2	22,9
2010	1 198 798 328	-20	2,6	-22,6
2012	1 142 896 204	-18,6	3,7	-22,3
2014	1 216 102 960	9,8	0,0	9,8
2016	1 114 940 473	0,6	-0,6	1,2
2017	1 294 780 086	16,1	2,0	14,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 81. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje w zł	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
2008	419 130 859	41,9	2,3	39,6
2010	574 771 146	-29,7	2,6	-32,3
2012	459 824 851	-36,8	3,7	-40,5
2014	490 463 005	14,2	0,0	14,2
2016	443 229 879	5,8	-0,6	6,4
2017	541 269 424	22,1	2,0	20,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS.

Tabela 82. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2017 (w zł)

Wyszczególnienie	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Dochody	930 261 767	1 077 195 531	1 140 221 392	1 210 557 550	1 068 354 268	1 337 669 040
Wydatki	923 339 421	1 198 798 328	1 142 896 204	1 216 102 960	1 114 940 473	1 294 780 086
Wynik wykonania budżetu	6 922 346	-121 602 797	-2 674 812	-5 545 410	-46 586 206	42 888 955
w tym: nadwyżka „+”	6 922 346					42 888 955
niedobór „-”		-121 602 797	-2 674 812	-5 545 410	-46 586 206	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego.

Fundusze europejskie na terenie województwa małopolskiego

Opracowanie: Andrzej Binda

— podsumowanie

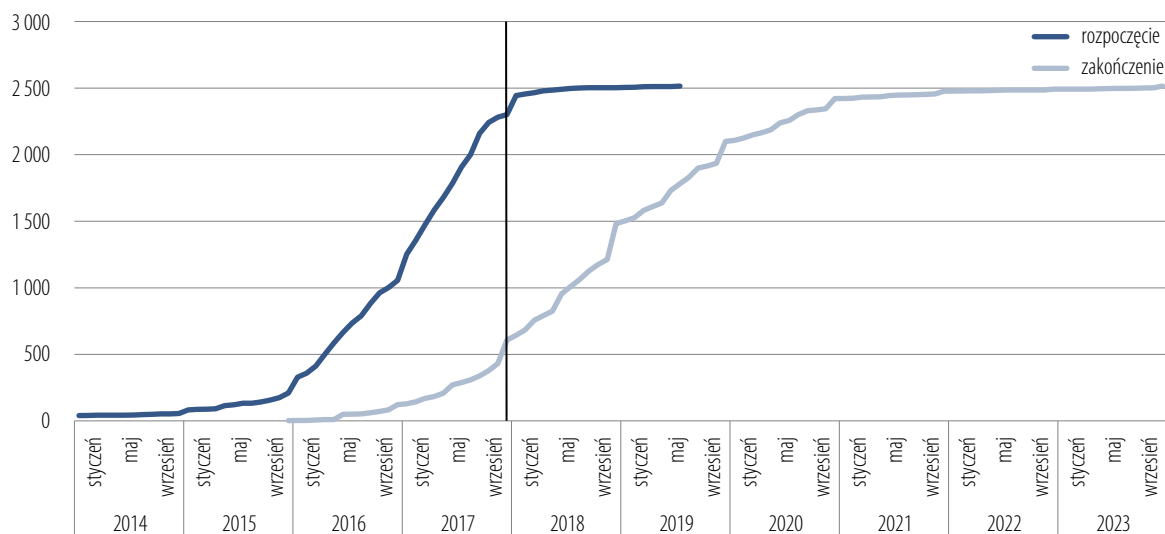
- Do końca 2017 roku w ramach wszystkich programów operacyjnych przeprowadzono w kraju 4 034 nabory, do których zgłoszono 72 010 wniosków o dofinansowanie, a w wyniku rozstrzygnięcia konkursów podpisano 30 616 umów wartości 278,2 mld zł, dofinansowanych ze środków unijnych kwotą 172,0 mld zł.
- W 286 naborach przeprowadzonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego złożonych zostało 3 535 wniosków o dofinansowanie o planowanej wartości 14,0 mld zł, wspartej środkami unijnymi w wysokości 9,7 mld zł.
- Małopolska jest liderem wśród województw pod względem realizacji projektów wpisujących się w cel tematyczny 01 „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji” oraz celu tematycznego 11 „Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej”.
- Województwo małopolskie zajmuje pozycję wicelidera w przypadku celu tematycznego 06 „Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami” oraz celu tematycznego 08 „Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”.
- Trzecie miejsce przypada Małopolsce pod względem wartości ogółem przy realizacji celu tematycznego 02 „Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych” oraz celu tematycznego 09 „Promowanie włączenia społecznego oraz walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją”.

1. Fundusze strukturalne i inwestycyjne

Z końcem 2017 roku na terenie województwa małopolskiego w trakcie realizacji było 2 301 projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Ich wartość osiągnęła kwotę 18 834,2 mln zł (UE: 11 214,4 mln zł), natomiast podpisanych było 2 515 umów na kwotę 19 978,5 mln zł (UE: 11 985,5 mln zł). Różnica pomiędzy liczbą realizowanych projektów a liczbą podpisanych umów wynika z faktu, iż realizacja kilkudziesięciu umów podpisanych do końca 2017 rozpocznie się w kolejnych latach.

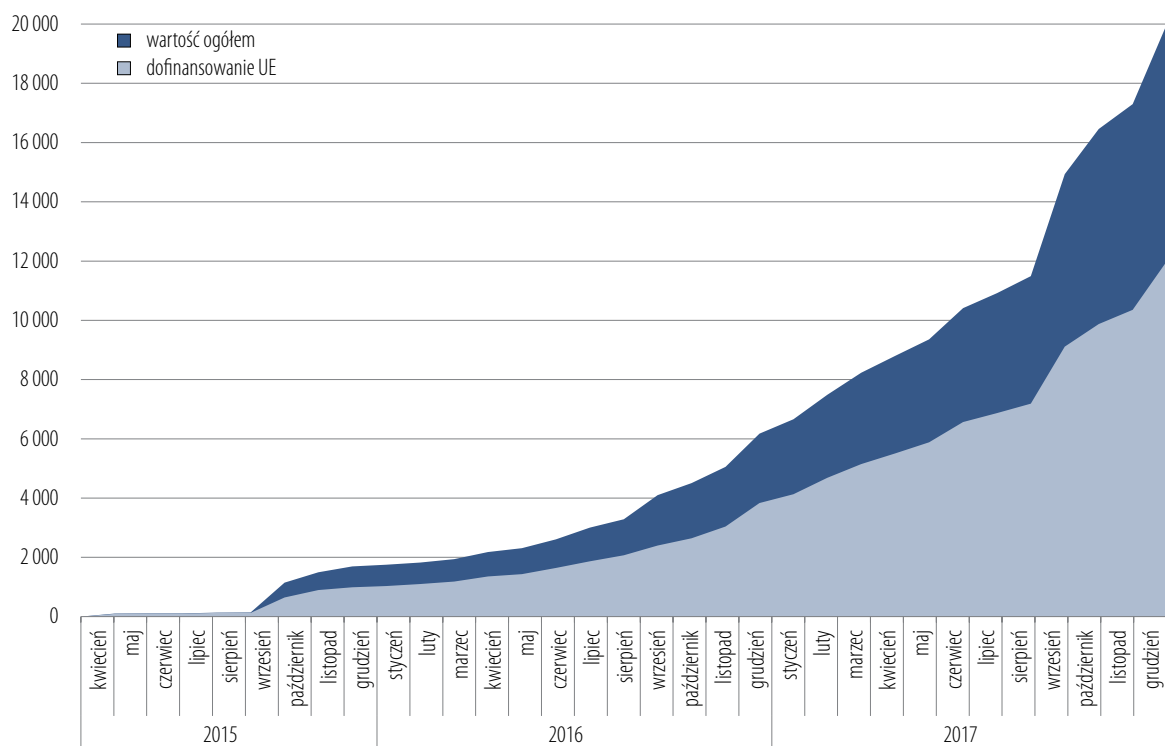
Tempo przyrostu zawieranych umów uległo znacznemu przyspieszeniu w 2017 roku. W ciągu 12 miesięcy liczba projektów realizowanych na terenie Małopolski zwiększyła się 3,7-krotnie, a ich wartość wzrosła 3,2-krotnie. Proporcjonalnie do wartości wzrosła również kwota zaangażowanych środków unijnych.

Wykres 141. Rozkład czasowy rozpoczęcia i zakończenia w województwie małopolskim realizacji umów podpisanych na koniec 2017 roku, współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

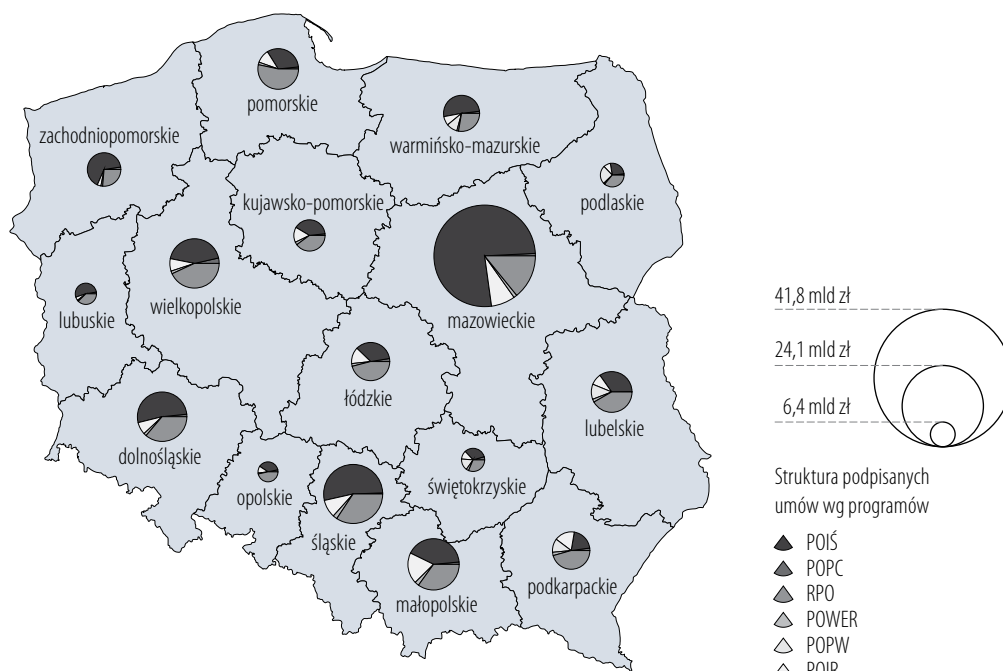
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 142. Zmiana wartości zawartych umów na realizację projektów na terenie województwa małopolskiego, współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Zarówno wartość realizowanych projektów, jak i kwota dofinansowania unijnego stawia województwo małopolskie na 3. miejscu w kraju, po województwie mazowieckim i śląskim. Programy krajowe stawiają województwo małopolskie na czołowych lokatach w kraju pod względem wartości podpisanych umów: w przypadku PO Innowacyjny Rozwój – na 1. miejscu, w przypadku PO Wiedza, Edukacja Rozwój – na 2. miejscu w kraju, po województwie śląskim, w przypadku PO Infrastruktura i Środowisko – na 5. miejscu po województwie mazowieckim, śląskim, dolnośląskim i wielkopolskim. Natomiast wartość zawartych umów w ramach Regionalnego Program Operacyjnego Województwa Małopolskiego stawia Małopolskę na 4. miejscu po województwach: wielkopolskim, pomorskim i śląskim.

Mapa 44. Wartość i struktura zawartych umów wg województw – stan na 31 grudnia 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie najszybszy w ciągu roku przyrost liczby projektów odnotowano w przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego – w ciągu roku odnotowano 4,6-krotny przyrost podpisanych umów, przy jednoczesnym 3,5-krotnym wzroście ich wartości. Drugim pod względem dynamiki przyrostu liczebności realizowanych na terenie Małopolski projektów był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, w przypadku którego odnotowano 4,4-krotny wzrost ilościowy i jednocześnie 3,4-krotny wzrost wartościowy. Kolejne miejsce zajął Program Operacyjny Inteligentny Rozwój z 3,4-krotnym wzrostem ilościowym i 2,7-krotnym wzrostem wartościowym oraz Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, w przypadku którego przyrost ilościowy projektów wyniósł ok. 50%, a ich wartość wzrosła o 70%.

Tabela 83. Liczba, wartość ogółem i dofinansowanie unijne projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego wg programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2017 roku

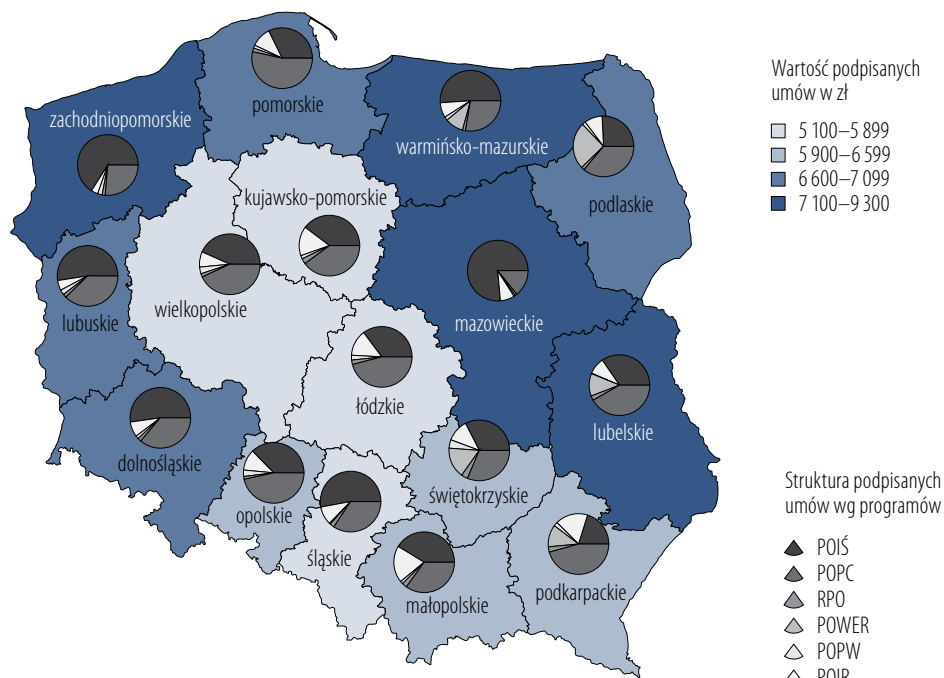
Program Operacyjny	Liczba projektów w sztukach	Wartość ogółem	
		w mln zł	
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020	124	8 248,49	4 428,96
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	351	3 915,85	1 936,10
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	9	297,46	191,78
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	215	528,50	477,30
Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020	1 816	6 988,16	4 951,32
Małopolskie	2 515	19 978,46	11 985,46

Źródło: Opracowanie własne.

Wartość na mieszkańca podpisanych umów na projekty realizowane na terenie województwa małopolskiego wyniosła 5 907 zł (UE: 3 544 zł), co stanowi niemal 82% średniej krajowej. Daje to Małopolsce dopiero 12. miejsce w odniesieniu do pozostałych województw, wyprzedzając województwo śląskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie i łódzkie. Wartość projektów per capita wg programów daje pierwszą lokatę Małopolsce w przypadku

PO Innowacyjny Rozwój (1 158 zł), 5. miejsce w przypadku PO Wiedza Edukacja Rozwój (156 zł), 8. miejsce dla PO Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 (2 439 zł) i 12. pozycję dla Regionalnego Programu Operacyjnego (2 066 zł).

Mapa 45. Struktura wartościowa podpisanych umów wg programów operacyjnych oraz wartość na mieszkańca podpisanych umów ogółem w województwach – stan na 31 grudnia 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych w okresie 2014–2020 podjęto się w Małopolsce 1200 beneficjentów mających siedzibę na terenie naszego województwa. Stanowią oni 8,3% wszystkich beneficjentów w kraju, z którymi zostały zawarte umowy na dofinansowanie projektów. Wśród beneficjentów z Małopolski dominują podmioty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – łącznie 738 podmiotów (tj. 61,5%).

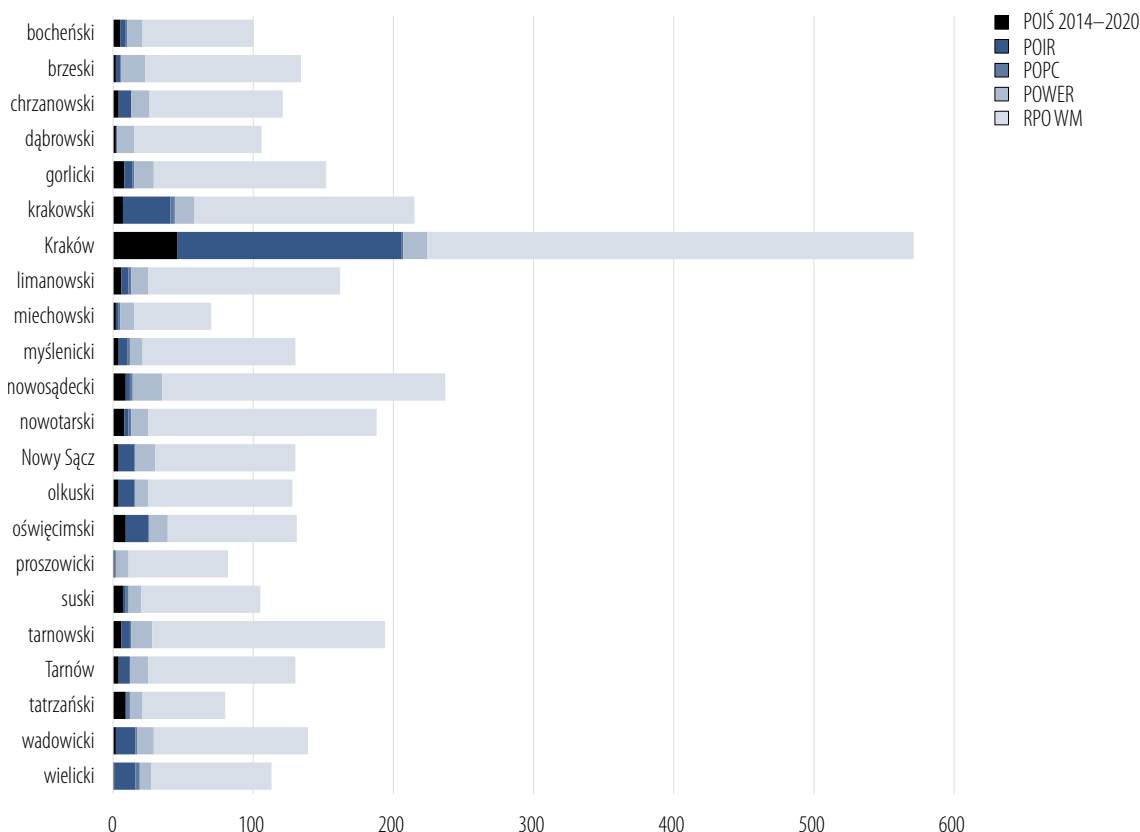
W województwie małopolskim wiodącym powiatem pod względem ilości i wartości zawartych umów jest miasto Kraków, w którym na koniec 2017 w realizacji było 571 umów o wartości 6,2 mld zł (UE: 3,6 mld zł). W kolejnym pod względem wartości powiecie krakowskim wartość 215 projektów wyniosła 3,6 mld zł (UE: 1,9 mld zł). Do tych dwóch powiatów praktycznie spływa prawie połowa środków unijnych zagwarantowanych jako dofinansowanie do działań wspieranych z polityki spójności.

Spośród programów operacyjnych dominującym pod względem liczby zawartych umów jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego, osiągając od 60,8% spośród liczby wszystkich zawartych umów na realizację projektów na terenie miasta Krakowa, do 86,7% wszystkich umów związanych z projektami na terenie powiatu nowotarskiego.

Dominującym pod względem liczby projektów celem tematycznym w województwie jest cel 01 „Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji”, stanowiący 19,5% wszystkich projektów. W układzie powiatów odsetek ten jest bardzo zróżnicowany: od 41,0% w mieście Krakowie, 23,0% w powiecie wielickim i 22,8% w powiecie krakowskim, po 0,0% w powiatach proszowickim i tatrzańskim.

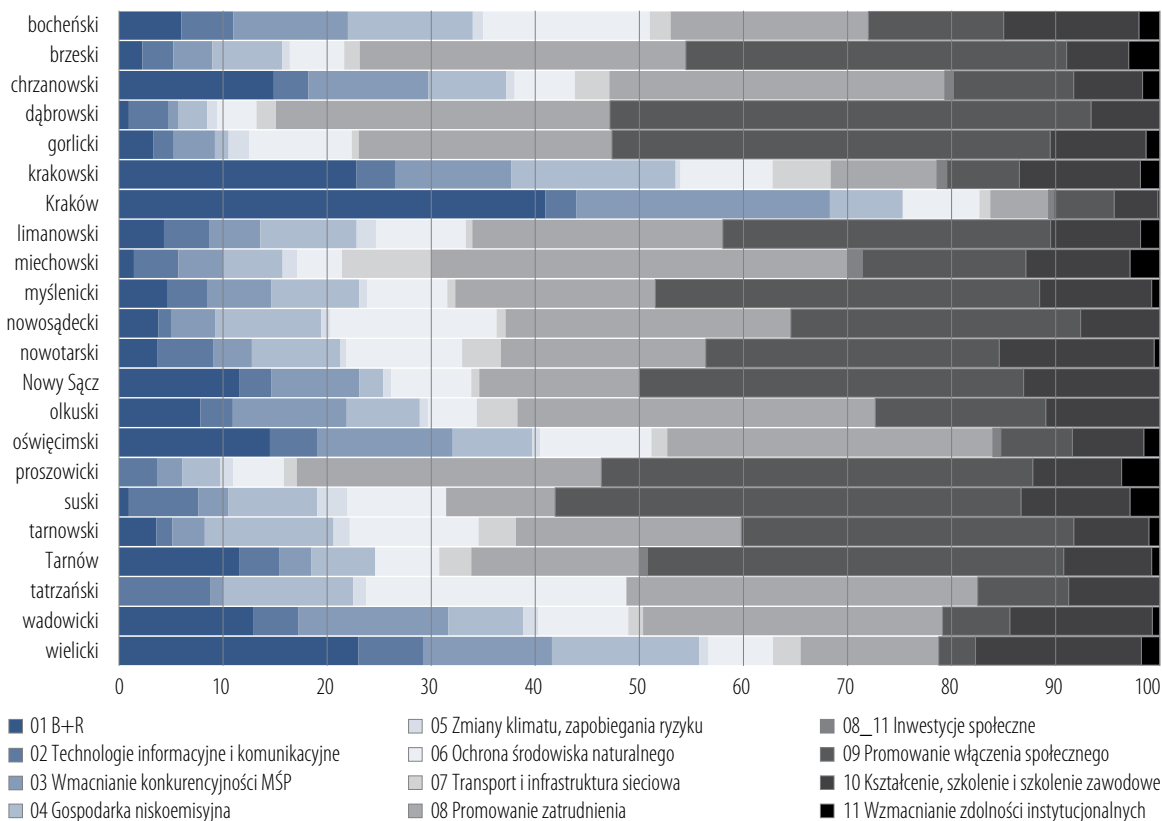
Kolejną grupą są projekty związane z celem 08 „Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników”. W skali województwa cel ten obejmuje 15,7% liczby projektów, na poziomie powiatów zróżnicowany od 40,0% w powiecie miechowskim, do 5,6% w Krakowie.

Wykres 143. Liczba projektów realizowanych w powiatach województwa małopolskiego wg programów operacyjnych – stan na 31 grudnia 2017 roku

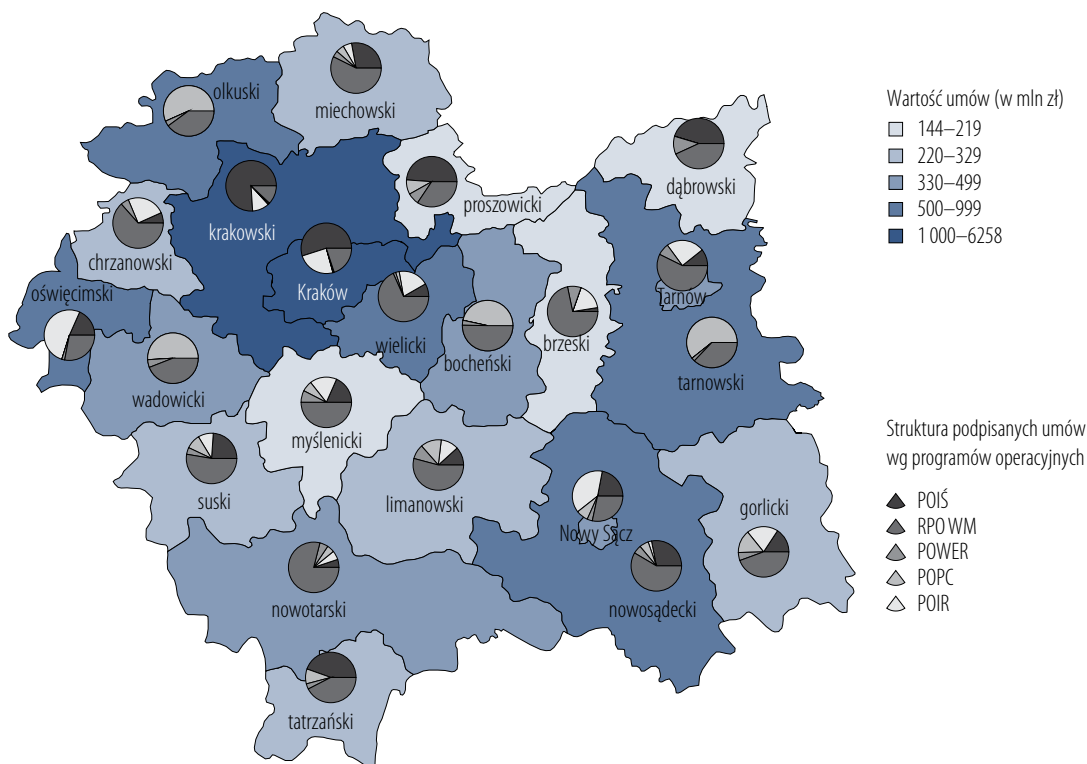
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 144. Struktura ilościowa umów zawartych na realizację projektów na obszarze poszczególnych powiatów województwa małopolskiego wg celów tematycznych (w %)

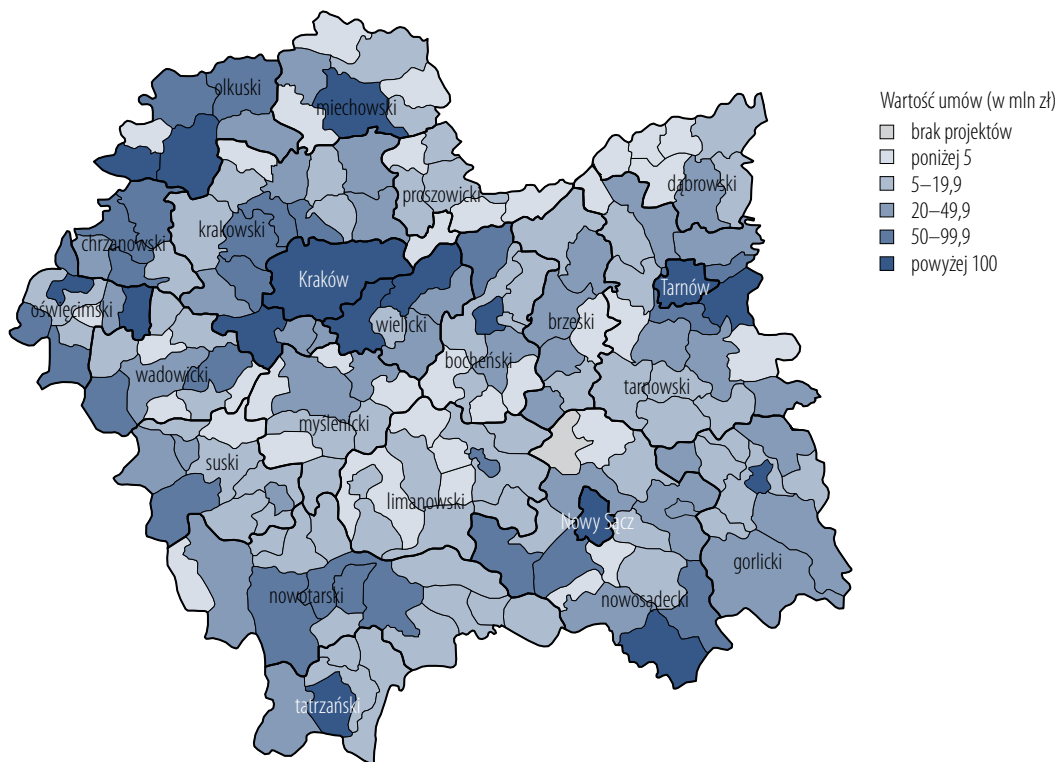
Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 46. Wartość umów na realizację projektów i struktura wartości wg programów operacyjnych w powiatach województwa małopolskiego – stan na 31 grudnia 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 47. Wartość umów na realizację projektów na terenie gmin województwa małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

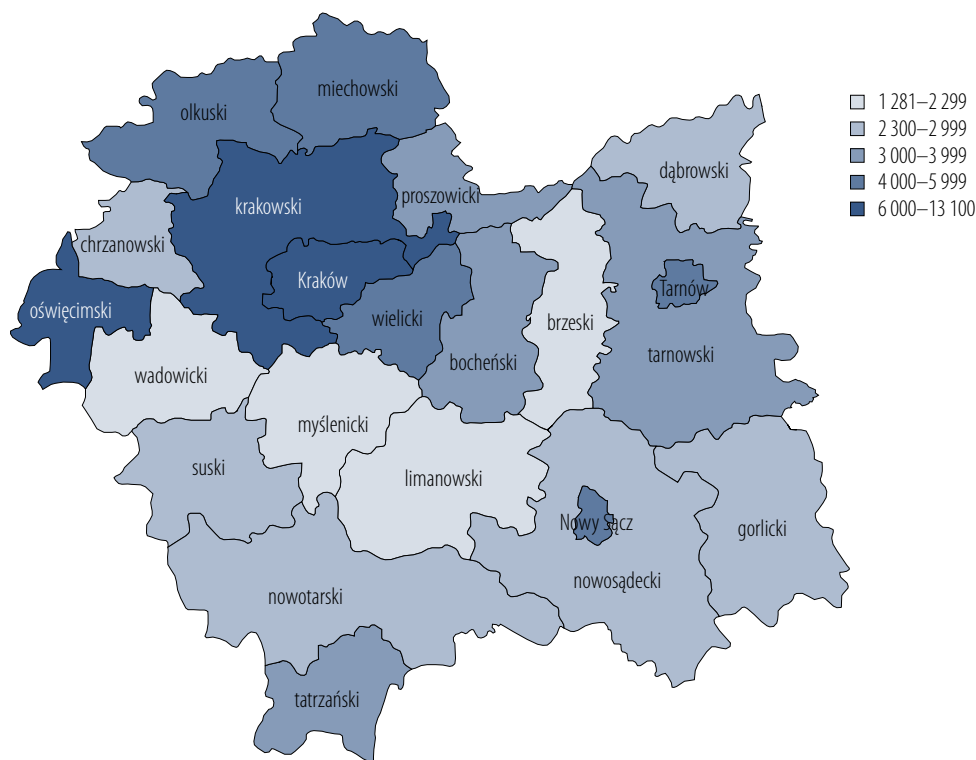
Analizując wartość podpisanych umów w układzie lokalnym (powiaty i gminy), trzeba mieć na uwadze, iż znaczna część projektów realizowana jest na terenie całego województwa, i wtedy nie jest ujmowana w wartościach powiatowych, jak również projekty dotyczące całych powiatów nie mają odniesienia na poziomie

gminnym. Stąd średnia dla województwa może być znacznie wyższa niż średnie dla jednostek administracyjnych niższego rzędu. Tak więc: w przypadku wartości ogółem 12,3% wykazanej kwoty przypada na projekty dla całego województwa, w przypadku dofinansowania UE odsetek ten wzrasta do 14,9%. W poszczególnych programach operacyjnych udział wartości projektów obejmujących całe województwo w stosunku do wartości ogółem sięga 22,5% (UE: 25,1%) w przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego i 22,5% (UE: 21,5%) w przypadku PO Wiedza Edukacja Rozwój.

W przeliczeniu wartości podpisanych umów na mieszkańca w przypadku całego województwa małopolskiego ujmowane są również projekty o charakterze regionalnym, niewykazywane w przekrojach powiatowych czy gminnych. Stąd w średniej wartości dla województwa, w wysokości 5 907 zł (UE: 3 544 zł) ujęte są kwoty odpowiadające projektom regionalnym o wartości na mieszkańca w wysokości 728 zł (UE: 530 zł). Dopiero wartości pomniejszone o średnie dla projektów regionalnych, tj. do kwoty 5 179 zł dla wartości ogółem i 3 014 zł dla dofinansowania UE są wielkościami na poziomie województwa pozwalającymi odnieść się do średnich powiatowych. Wartości te przekracza 5 powiatów z Małopolski: krakowski, miechowski, oświęcimski, miasto Kraków i miasto Nowy Sącz. Jeszcze bardziej należy obniżyć średnią w przypadku danych gminnych – w tym przypadku z podstawy wyliczenia „wypadają” również projekty mające charakter ogólnopowiatowy. Wówczas średnia wojewódzka wynosi 4 005 zł (UE: 2 323 zł). Wielkości te przekracza 28 gmin.

W ujęciu powiatowym najwyższe wartości na mieszkańca osiągnęły umowy podpisane na realizację projektów na terenie powiatu krakowskiego – 13 068 zł (UE: 7 019 zł), przed miastem Kraków – 8 176 zł (UE: 4 768 zł), powiatem oświęcimskim – 6 319 zł (UE: 3 214 zł) i miastem Nowy Sącz – 5 558 zł (UE: 3 205 zł).

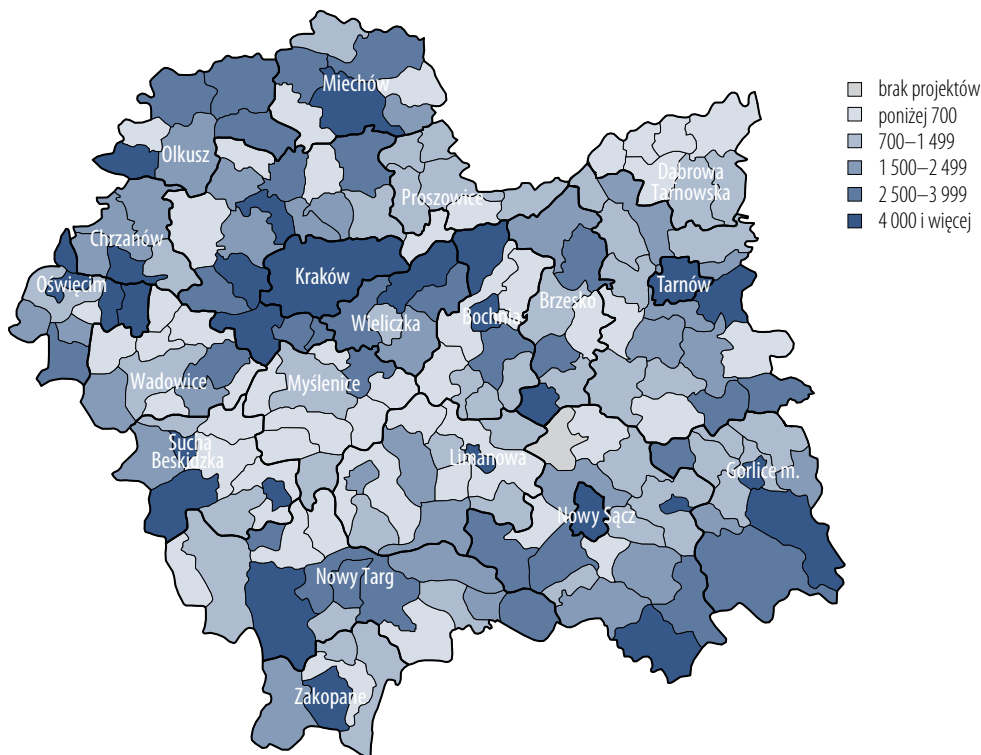
Mapa 48. Wartość w przeliczeniu na mieszkańca umów na realizację projektów na terenie powiatów województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

Zaledwie w jednej gminie nie odnotowano żadnego projektu ujętego w umowach podpisanych na koniec 2017 roku, przeznaczonych do realizacji na ich terenie. Najwyższe wartości zostały osiągnięte w gminie Skrzyszów – 21 392 zł (UE: 9 257 zł), gminie Zator – 15 790 zł (UE: 5 630 zł), Gminie Drwinia – 13 070 zł (UE: 7 799 zł), mieście Oświęcimiu – 12 375 zł (UE: 5 653 zł), Bukownie – 11 957 zł (UE: 5 022 zł) i Muszynie – 10 436 zł (UE: 5 759 zł).

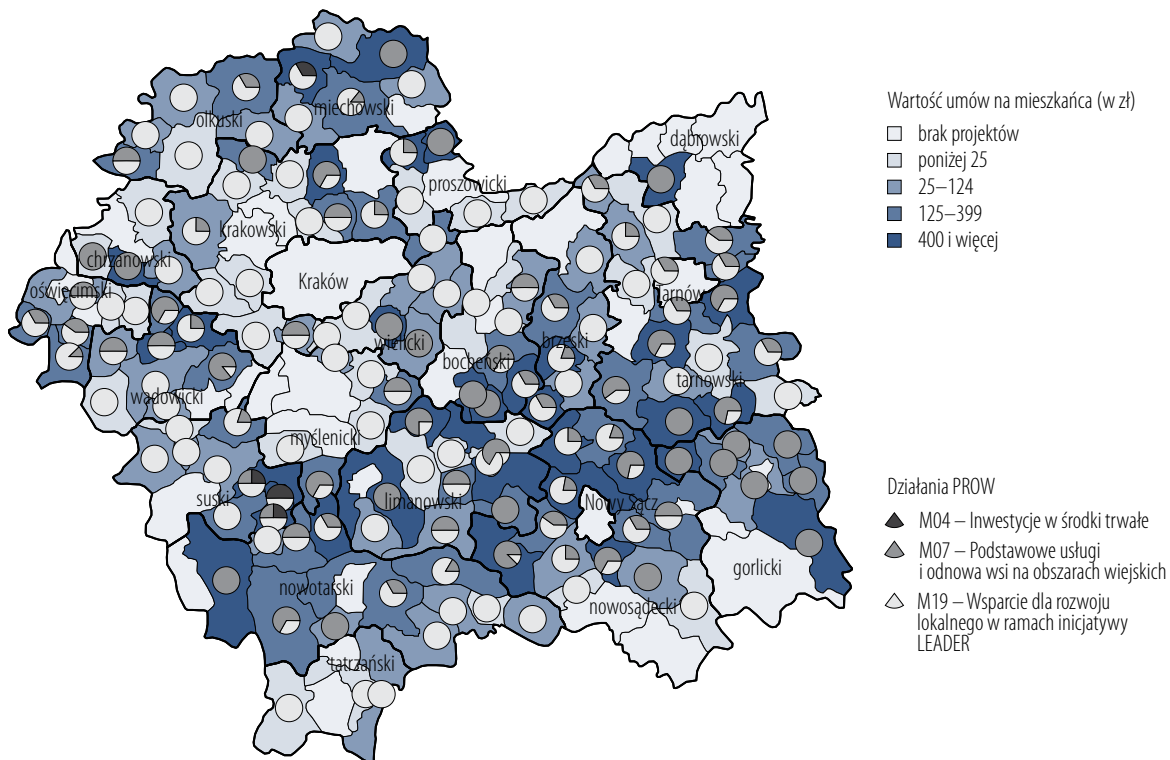
Mapa 49. Wartość na mieszkańca umów na realizację projektów na terenie gmin województwa małopolskiego (w zł)

Źródło: Opracowanie własne.

2. Fundusze rolne

Mapa 50. Wartość na mieszkańca i struktura wartości projektów PROW wg działań, w gminach województwa małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

W latach 2004–2017 w ramach płatności bezpośrednich wypłacono rolnikom w województwie małopolskim łącznie 5,5 mld zł, co stanowi ok. 3,5% środków wypłaconych w skali całego kraju. W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych dopłaty obszarowe w województwie małopolskim wyniosły w tym okresie średnio 626 zł.

Do końca 2017 roku z beneficjentami z terenu województwa małopolskiego podpisano umowy lub wydano decyzje o dofinansowaniu wniosków złożonych w ramach PROW 2014–2020 o wartości 698,4 mln zł, co stanowi 5,0% wartości decyzji i umów w całym kraju. Jednocześnie zrealizowano płatności na kwotę 303,1 mln zł.

W województwie małopolskim na koniec 2017 roku podpisane było 414 umów pomiędzy Województwem Małopolskim, jako dysponentem środków, a beneficjentami na realizację projektów w ramach PROW 2014–2020. Sumaryczna wartość tych projektów wyniosła 345,4 mln zł, w tym kwota pomocy 201,1 mln zł.

Współpraca i promocja

Opracowanie: Magdalena Danek, Katarzyna Furmanik, Edyta Gołaś, Renata Jasiołek, Agata Kosecka, Magdalena Kwaśniewska, Grzegorz Małodobry, Halina Sochańska-Kaczor, Bogna Stonawska¹

— podsumowanie

- Rok 2017 obfitował w szereg ważnych dla województwa wydarzeń z zakresu współpracy międzynarodowej. Najważniejsze z nich to m.in. zacieśnienie współpracy trójstronnej na linii Małopolska – Turyngia – Obwód Lwowski, misja gospodarcza przedstawicieli Samorządu Województwa Małopolskiego oraz przedsiębiorców do Chicago, a także jubileusz 15-lecia Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli.
- Podobnie jak w latach ubiegłych, Samorząd Województwa Małopolskiego udzielił pomocy Polakom i Polonii na Wschodzie, dofinansowując m.in. letni wypoczynek dla dzieci i młodzieży oraz warsztaty metodyczne dla nauczycieli z języka polskiego.
- W styczniu 2017 roku Województwo Małopolskie objęło półroczną prezydencję w Konwencie Marszałków Województw RP, organizując w tym czasie na terenie Małopolski trzy posiedzenia przedstawicieli regionów z całego kraju.
- Samorząd Województwa Małopolskiego przyznał najwyższe odznaczenia województwa: Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego oraz Odznakę Honorową Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski.
- Tradycyjnie w Starym Sączu, mieście św. Kingi – patronki samorządowców, odbyły się uroczyste obchody Małopolskiego Dnia Samorządu Terytorialnego. Z kolei w sierpniu 2017 roku przedstawiciele samorządu wraz z mieszkańcami świętowali XIX Dożynki Województwa Małopolskiego, których gospodarzem była Bobowa.
- Kampania społeczno-promocyjna *Małopolska na rowery* została nagrodzona Grand Prix Kryształów PR-u w kategorii najlepszy spot promocyjny 2017.
- *Made in Małopolska* – rozpoczęto realizację innowacyjnego projektu promocji wizerunkowej regionu, bazującego na czołowych markach Małopolski.
- Odbył się I Kongres Marki Małopolska – debata służąca umacnianiu współpracy na rzecz rozwoju marki regionu.
- *City Nation Place Awards 2017* – Małopolska znalazła się w gronie finalistów międzynarodowego konkursu na najbardziej kreatywne i skuteczne strategie z zakresu marketingu miejsca.

1. Bogna Stonawska w zakresie pkt. 3 Promocja.

1. Współpraca międzynarodowa

Misja gospodarcza województwa małopolskiego do Chicago

W dniach 2–5 października 2017 roku odbyła się misja gospodarcza do Chicago z udziałem Marszałka Województwa Małopolskiego Jacka Krupy, Przewodniczącej Sejmiku Województwa Małopolskiego Urszuli Nowogórskiej, radnych województwa oraz przedstawicieli małopolskiego biznesu. Celem wizyty było nawiązanie kontaktów handlowych pomiędzy małopolskimi i amerykańskimi przedsiębiorcami, a także promocja wznowionego po latach, bezpośredniego połączenia lotniczego na trasie Kraków – Chicago. Podczas licznych spotkań biznesowych zaprezentowano potencjał gospodarczy Małopolski, w tym strategię rozwijania i wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań. Uczestnicy delegacji mieli również okazję spotkać się z gubernatorem stanu Illinois – Bruce'em Raunerem, który w swoim wystąpieniu podkreślał wagę dobrych kontaktów gospodarczych pomiędzy regionami, a także rolę i znaczenie chicagowskiej Polonii, której aktywna działalność przejawia się m.in. w pracach Polsko-Amerykańskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, współorganizatora wydarzenia.

Porozumienie trójstronne Małopolska – Turyngia – Obwód Lwowski

22 marca 2017 roku Marszałek Województwa Małopolskiego Jacek Krupa, premier Turyngii Bodo Ramelow oraz przewodniczący Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej Oleg Siniutka podpisali w Krakowie porozumienie o współpracy trójstronnej dotyczącej realizacji wspólnych projektów w dziedzinie infrastruktury, kultury, energii odnawialnych i kształcenia zawodowego młodzieży. Było to pierwsze spotkanie władz trzech regionów na najwyższym szczeblu, które zaowocowało wyznaczeniem nowego kierunku wzajemnej współpracy.

Wizyta Marszałka Województwa Małopolskiego we Lwowie

W dniach 22–24 czerwca 2017 roku marszałek Jacek Krupa złożył pierwszą oficjalną wizytę w Obwodzie Lwowskim – regionie partnerskim województwa małopolskiego od 2004 roku. Wizyta była okazją do spotkań z władzami regionu i odbycia rozmów na temat dotychczasowej współpracy międzyregionalnej oraz jej nowych kierunków. Podczas pobytu we Lwowie małopolska delegacja odwiedziła także kościół jezuitów restaurowany m.in. ze środków Województwa Małopolskiego w ramach projektu pn. *Polsko-ukraińskie warsztaty konserwatorskie – wspólnie dla ratowania piękna przeszłości* pod kierunkiem dr. Pawła Bolińskiego – adiunkta w Pracowni Dokumentacji Malowideł Ściennych i Rzeźby Architektonicznej Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

15-lecie Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli

Przypadający w 2017 roku jubileusz 15-lecia Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli był okazją do podsumowania jego najważniejszych dokonań oraz zaprezentowania potencjału turystycznego i kulturalnego regionu na arenie międzynarodowej. W programie uroczystości jubileuszowych znalazł się wernisaż wystawy pt. *Drewniana Dusza Małopolski* poświęcony Szlakowi Architektury Drewnianej oraz koncert Cappelli Cracoviensis.

Ten wyjątkowy jubileusz pokazał także, jak ważna jest obecność Małopolski w miejscu, gdzie kreowane są europejskie polityki i prawo. Pracownicy przedstawicielstwa na bieżąco monitorują proces decyzyjny na forum UE i zabiegają o rozwiązania korzystne z punktu widzenia interesów województwa. Pomagają także znaleźć partnerów do realizacji unijnych projektów, organizują wizyty studyjne, międzynarodowe konferencje i seminaria, współpracują z Komitetem Regionów oraz zapewniają aktywny udział Małopolski w takich wydarzeniach jak Dni Otwarte Instytucji Europejskich czy Europejski Tydzień Regionów i Miast.

Współpraca z Polonią i Polakami na Wschodzie

W 2017 roku udzielono dotacji czterem podmiotom na organizację wypoczynku letniego dla dzieci polskich ze Wschodu. Dzięki wsparciu Województwa Małopolskiego kilkaset dzieci, m.in. z Ukrainy, Białorusi, Litwy i Rosji, mogło spędzić dwutygodniowe wakacje w Małopolsce. Zorganizowano także warsztaty metodyczne z języka polskiego dla nauczycieli tego przedmiotu z Ukrainy, Białorusi, Litwy, Mołdawii, Francji, Norwegii i USA. Ponadto sfinansowano pobyt młodzieży polskiego pochodzenia z Białorusi w Małopolskiej Szkole Gościnności im. Tytuśa Chałubińskiego w Myślenicach, a także współfinansowano wyjazd chóru młodzieżowego na Litwę.

Małopolscy flisacy we Francji

We wrześniu 2017 roku małopolska załoga na galarze solnym (dawny rzeczny statek wiosłowy) wzięła udział w Festiwalu Loary, który odbywa się co roku w Orleanie, stolicy regionu partnerskiego województwa małopolskiego.

skiego – Centrum-Dolina Loary. Tegoroczna edycja festiwalu zgromadziła ok. 650 tys. widzów i 220 łodzi z całej Europy. Wydarzenie to nawiązuje do dawnej francuskiej tradycji transportu rzeczno- i gromadzi pasjonatów budowania łodzi rzecznych. Festiwal Loary był doskonałą okazją do promowania Krakowa i Małopolski na forum międzynarodowym.

2. Współpraca regionalna i międzyregionalna

Konwent Marszałków Województw RP – Małopolska 2017

Od stycznia do czerwca 2017 roku Małopolska była gospodarzem Konwentu Marszałków Województw RP – gremium zrzeszającego przedstawicieli wszystkich polskich regionów. Funkcję tę Województwo Małopolskie sprawowało po raz trzeci. W trakcie małopolskiej prezydencji zorganizowane zostały trzy posiedzenia przedstawicieli zarządów województw, które odbyły się kolejno w Zakopanem, Krakowie i Krynicy-Zdroju. Dyskutowano podczas nich na temat najbardziej aktualnych wyzwań stojących przed samorządami regionalnymi oraz podejmowano inicjatywy na rzecz współpracy przy realizacji konkretnych działań, tak aby zwiększyć ich efektywność i zasięg. Do szczegółowych zagadnień poruszanych podczas poszczególnych posiedzeń należały m.in. finanse jednostek samorządu terytorialnego, realizacja programów w zakresie polityki spójności, rola regionów w Unii Europejskiej po 2020 roku, planowanie przestrzenne, ochrona powietrza oraz współpraca na rzecz rozwoju turystyki rowerowej, co z kolei pozwoliło na stworzenie i podpisanie wspólnej deklaracji dotyczącej krajowych sieci ścieżek rowerowych.

Gośćmi w czasie półrocznej prezydencji Małopolski w Konwencie Marszałków byli m.in. wiceminister rozwoju dr Jerzy Kwieciński, prof. Wojciech Misiąg, prof. Jacek Szlachta, Michael Schneider – przewodniczący EPL w Komitecie Regionów, prof. dr hab. Tadeusz Markowski – kierownik Katedry Zarządzania Miastem i Regionem Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, a zarazem przewodniczący Komitetu Zagospodarowania Przestrzennego Kraju PAN, Olgierd Łukaszewicz – prezes ZASP – Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru, Filmu, Radia i Telewizji, Henryka Bochniarz – prezydent Konfederacji Lewiatan i wówczas przewodnicząca Rady Dialogu Społecznego, Andrzej Jacyna – p.o. prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, prof. dr hab. n. med. Andrzej Matyja – prezes Okręgowej Rady Lekarskiej w Krakowie, mec. Sławomir Platta – marszałek Parady Pułaskiego 2017, Bronisław Komorowski – Prezydent RP w latach 2010–2015, a także posłowie na Sejm RP: Andrzej Czerwiński, Lidia Gądek, Władysław Kosiniak-Kamysz, Dorota Niedziela i Piotr Zgorzelski.

Owoce trzech spotkań Konwentu Marszałków w województwie małopolskim było przyjęcie 42 stanowisk w sprawie najważniejszych problemów, z jakimi w codziennej działalności stykają się polskie regiony. Stanowiska zostały przekazane Prezesowi Rady Ministrów, marszałkom sejmowi i senatu oraz właściwym ministrom. Ponadto w 2017 roku odbyły się dwa (w marcu i listopadzie) spotkania Zgromadzenia Ogólnego Związku Województw RP, w których brali udział reprezentanci WM. Spotkanie listopadowe połączone było z jubileuszem 15-lecia istnienia Związku Województw.

Małopolski Dzień Samorządowca w Starym Sączu

26 maja 2017 roku w Starym Sączu odbyły się po raz kolejny uroczystości Małopolskiego Dnia Samorządowca. Święto to jest obchodzone od 2000 roku dla upamiętnienia przeprowadzenia w Polsce pierwszych w pełni demokratycznych wyborów samorządowych do rad gmin i miast w 1990 roku. Obchody były okazją do spotkania w gronie ludzi, dla których samorząd jest ważną częścią życia. Stanowiły również znakomitą okazję do dyskusji o najważniejszych kwestiach dotyczących małych ojczyzn, w tym w szczególności samorządu województwa, który w 2017 roku obchodził jubileusz 18 lat swojego istnienia. Podczas uroczystości zasłużeni samorządowcy otrzymali z rąk Marszałka Województwa Małopolskiego oraz Przewodniczącej Sejmiku Województwa Małopolskiego Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyże Małopolski.

XIX Dożynki Województwa Małopolskiego

Bobowa była gospodarzem XIX Dożynek Województwa Małopolskiego, które odbyły się 26 sierpnia 2017 roku. To tradycyjne święto plonów jest wyjątkową okazją do podsumowania rozwoju rolnictwa w regionie oraz do podziękowania rolnikom za ich codzienny trud i pracę. Uroczystościom towarzyszyły tradycyjne obrzędy dożynekowe i prezentacja pięknych wieńców przygotowanych przez przedstawicieli poszczególnych powiatów. Ponadto Marszałek Województwa Małopolskiego wręczył wyróżnienia w Konkursie *Niezwykła Małopolska Wieś 2017* oraz Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyże Małopolski dla przedstawicieli organizacji zrzeszających małopolskich rolników.

Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

16 czerwca w Teatrze im J. Słowackiego w Krakowie odbyła się uroczysta gala Święta Małopolski, podczas której Marszałek Województwa Małopolskiego Jacek Krupa oraz Przewodnicząca Sejmiku Województwa Małopolskiego Urszula Nowogórska wręczyli Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego.

Złotym Medalem uhonorowane zostało Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, które stanowi żywy pomnik tragicznego okresu w dziejach ludzkości i nierozzerwalnie wpisuje się w historyczny krajobraz Małopolski. Muzeum aktywnie współpracuje z wieloma instytucjami na całym świecie zajmującymi się historią Holokaustu i obozów koncentracyjnych. Jest także żywą lekcją historii rozpoznawalną pod każdą szerokością geograficzną.

Laureatami Srebrnego Medalu zostali z kolei: Tadeusz Arkit, Dzieło Pomocy Dzieciom Fundacja Ruperta Mayera, Janina i Józef Dziubasikowie oraz o. Leon Knabit. Medale Brązowe otrzymali: Wacław Andruszko, Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie, dr hab. Jolanta Perek-Białas, Stefan Rożnawski, Jan Smarduch, Bożena Srebro i Stowarzyszenie „Pawie Oczko”.

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski

Odnaka Honorowa Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski jest honorowym wyróżnieniem, które przyznaje się osobom fizycznym, prawnym oraz jednostkom organizacyjnym niemającym osobowości prawnej za aktywne działania na rzecz społeczności lokalnych. Ustanawiając Krzyż Małopolski, Samorząd Województwa Małopolskiego dał wyraz szczególnego uznania dla wszystkich, którzy podejmują inicjatywę budowania wspólnego dobra w swoim najbliższym otoczeniu. W 2017 roku przyznano 53 odznaki w stopniu złotym oraz 74 w stopniu srebrnym.

Dobre przykłady: najlepszy sołtys i najlepsza jednostka OSP w Małopolsce

Kolejny raz rozstrzygnięto dwa konkursy, które organizowane są we współpracy z Województwem Małopolskim – Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego i Najlepsza Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej Województwa Małopolskiego. Marszałek województwa od kilku lat obejmuje te wydarzenia swoim honorowym patronatem, przekazując wsparcie finansowe na realizację projektu w wyłonionym sołectwie, a także na wyposażenie w sprzęt i poprawę stanu technicznego zwycięskiej OSP. W 2017 roku tytuł najlepszego sołtysa AD 2016 otrzymał Pan Jan Szczepański – gospodarz miejscowości Brzezinki w gminie Zabierzów, natomiast najlepszą jednostką OSP w Małopolsce została OSP Zakliczyn.

3. Promocja

Małopolska, region nowoczesny, a jednocześnie mocno zakorzeniony w tradycjach, dużą wagę w działaniach promocyjnych przykładą do zaprezentowania swojego wizerunku jako tygla kreatywności, awangardy, pobudzania wszelkich zmysłów. Ma to swoje odbicie w głównych nurtach działań promocyjnych realizowanych przez region, bazujących na unikatowym potencjale duchowym regionu, ciekawych inicjatywach mieszkańców oraz wyjątkowym bogactwie kulturowym Małopolski. Duży nacisk w realizowanych działaniach położony jest na wykorzystanie nowoczesnych i niebanalnych narzędzi promocji.

Rok 2017 to rok intensywnych działań poświęconych umacnianiu marki Małopolska, wzmożonych działań promocyjnych oraz pogłębiania współpracy z małopolskimi instytucjami, w celu budowy spójnego i jednolitego przekazu promocyjnego. Wszystkie te obszary bowiem, rozwijane równoległe i konsekwentnie, pozwalają na skuteczne kreowanie silnej i rozpoznawalnej marki Małopolska.

Kampanie promocyjne województwa małopolskiego

Najważniejszym, a zarazem najbardziej widocznym nurtem działań promocyjnych Małopolski jest realizacja kampanii promocyjnych, prezentujących potencjał regionu i zapraszających mieszkańców Małopolski oraz turystów do wspólnej zabawy.

Kampania społeczno-promocyjna *Małopolska na rowery*

Promowanie jazdy na rowerze jako alternatywy dla spędzania czasu wolnego przy komputerze, tablecie czy smartfonie oraz zaprezentowanie województwa małopolskiego jako lidera w tworzeniu ścieżek rowerowych było głównym założeniem ogólnopolskiej kampanii promocyjnej pn. *Małopolska na rowery*, realizowanej w okresie letnim 2017 roku. W największych miastach Polski: Krakowie, Warszawie, Katowicach, Rzeszowie, Poznaniu, Wrocławiu i Gdańsku oraz w całej Małopolsce pojawiło się ponad 150 billboardów ze specjalnie

przygotowanym przekazem promocyjnym. Reklama była prezentowana także na tramwajach w Krakowie, Warszawie i Katowicach oraz autobusach miejskich w Rzeszowie. Starannie opracowany 45-sekundowy spot promocyjny, emitowany w telewizji ogólnopolskiej, według szacunków obejrzało ok. 9 mln osób. Spot został doceniony przez ekspertów i zdobył główną nagrodę Grand Prix Kryształów PR-u. Kampania była także widoczna w social mediach. Nawiązana została współpraca z Błowkiem – czołowym youtuberem, którego kanał subskrybuje ponad 3 mln osób, który wspierał kampanię przez przygotowanie i zamieszczenie na swoim kanale dedykowanego filmu oraz poprzez czynny udział w evencie rowerowym. Z myślą o rowerzystach przygotowany został też specjalny miniserwis www.malopolska.pl/narowery. W ramach kampanii wykonano także dedykowany system wystawienniczy oraz przygotowano 3 eksperymenty społeczne. Na krakowskich bulwarach wiślanych zorganizowano nietypowy, multimedialny event z projekcją animacji napędzanych za pomocą siły mięśni poprzez jazdę na rowerze. Działania promocyjne prowadzone były także podczas eventów z cyklu Rodzinne Rajdy Rowerowe oraz Małopolska Tour, a także we współpracy z partnerami zewnętrznymi (m.in. podczas takich wydarzeń jak MeetUp 2017 Kraków, Krynicki Rajd Rowerowy czy Joy Ride Night Downhill).

Made in Małopolska

W 2017 roku rozpoczęto realizację nowego projektu pod nazwą *Made in Małopolska*. Pochodzenie ma znaczenie – to idea przyświecająca samorządowi województwa w tworzeniu nowego projektu, którego głównym celem jest wsparcie regionalnego biznesu, ciekawego designu, dobrego smaku, wartościowych inicjatyw, a także miejsc i obiektów szczególnie atrakcyjnych w regionie. Przedsięwzięcie buduje w świadomości Małopolan i turystów pozytywne skojarzenie marek z konkretnym miejscem na mapie Małopolski. *Made in Małopolska* podkreśla nie tylko miejsce pochodzenia firmy czy produktu, ale, co ważne, akcentuje ich wysoką jakość i renomę. Prawo do posługiwania się znakiem *Made in Małopolska* otrzymują partnerzy projektu, którzy mogą go umieszczać na opakowaniach swoich produktów czy stosować w działaniach własnych firmy. Posługiwanie się znakiem jest sygnałem dla konsumentów, że produkty czy usługi są warte polecenia. Projekt oparto na pięciu filarach: biznesie, designie, smaku, inicjatywach i miejscach. W każdej z tych kluczowych dla regionu branż, poprzez nadawanie znaku *Made in Małopolska*, premiowane są najcenniejsze firmy, inicjatywy czy produkty. Do projektu mogą zgłaszać się przedsiębiorcy, przedstawiciele biznesu, branży design, gastronomicznej, a także samorządy z Małopolski. Udział w *Made in Małopolska* oparty jest na partnerstwie. Małopolska inicjuje szereg działań wspierających promocję partnerów i ich produktów, natomiast partnerzy, posługując się znakiem *Made in Małopolska*, promują silną markę regionu. W 2017 roku został opracowany znak graficzny *Made in Małopolska* oraz miniksięga identyfikacji wizualnej. Przygotowana została także dokumentacja regulująca zasady funkcjonowania projektu, używania znaku *Made in Małopolska*, a także współpracy z partnerami. Projekt został uroczystie zainaugurowany podczas Forum Ekonomicznego w Krynicy-Zdroju. Elementem wzbogacającym realizację przedsięwzięcia była kampania promocyjna promująca wody mineralne z naszego regionu, przeprowadzona pod nazwą *Małopolska. Kraina Wód*.

Małopolski Festiwal Smaku Smak kontrolowany

Tegoroczna letnia edycja Małopolskiego Festiwalu Smaku została zaplanowana jako sentymentalna podróż kulinarna do czasów PRL. Odbyła się w pięciu miastach Małopolski: w Skawinie, Chrzanowie, Tarnowie, Krakowie i Nowym Targu. W każdym z miast znani kucharze, blogerzy i eksperci kulinarni zachęcali gości do rozsmakowania się w małopolskich produktach regionalnych i tradycyjnych. Dla uczestników festiwalu przygotowanych zostało wiele atrakcji, m.in.: strefa food trucków, grill serwujący potrawy z regionalnych mięs i wędlin oraz kawiarenka retro z bogatą ofertą deserów i lemoniad przygotowanych na bazie wód mineralnych z małopolskich źródeł. W targowej strefie, gdzie swoje regionalne i tradycyjne wyroby prezentowali małopolscy producenci można było zrobić zakupy. Dzieci w specjalnie zaprojektowanej strefie zabaw poznały gry, w które kiedyś bawili się ich rodzice, podczas gdy na dużym ekranie można było obejrzyć kultowe polskie kreskówki. Dla dorosłych zorganizowane zostały konkursy kulinarne i pokazy gotowania, które prowadzili znani blogerzy kulinarni, a także specjalne pokazy plenerowe kultowych produkcji filmowych sprzed lat.

Małopolska kontroluje świąteczny smak

Dwudniowe, weekendowe wydarzenie (16–17 grudnia 2017 roku) było kolejnym spotkaniem z małopolską kuchnią. Zimowa odsłona Małopolskiego Festiwalu Smaku była znakomitą okazją, aby zaopatrzyć się w tradycyjne produkty, nieodzowne do przygotowania wieczerzy wigilijnej. W festiwalowym miasteczku można było obserwować pokazy gotowania świątecznych potraw prowadzone przez najlepszych szefów kuchni oraz

degustować regionalne specjały, które zwyczajowo w okresie Bożego Narodzenia goszczą na naszych stołach. Na Festiwalu nie zabrakło również dobrej zabawy i ducha zdrowej rywalizacji za sprawą konkursów i quizów z nagrodami, a także prawdziwie świątecznej atmosfery dzięki rozbrzmiewającym wokół dźwiękom kolęd.

Małopolska. Kraina wód

Promocja Małopolski jako miejsca pochodzenia najlepszych wód mineralnych

Promocja bogatej i unikatowej oferty wód mineralnych, którą dysponuje Małopolska, była tematem przewodnim kampanii pn. *Małopolska. Kraina Wód*. Na stronie Województwa Małopolskiego powstał specjalny miniserwis przeznaczony małopolskim wodom mineralnym, a w największych miastach Polski zawisło ponad 90 billboardów promujących Małopolskę jako miejsce pochodzenia najlepszych wód mineralnych.

Dla upowszechnienia wiedzy o typach wód mineralnych występujących w Małopolsce, województwo małopolskie we współpracy z prof. Lucyną Rajchel z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie opracowało specjalne wydawnictwo pt. *Woda to skarb*, stanowiące pełne kompendium wiedzy na ten temat. W wydawnictwie znajdują się informacje o wszystkich typach wód występujących w województwie małopolskim (typy wód, miejsca występowania, właściwości, zastosowanie, nazwy handlowe), informacje o każdym „produkcie końcowym”, tj. wodach butelkowanych, wodach w pijalnicach wód, ogólnodostępnych źródłach (dane GPS) z wodami mineralnymi, wodach do kąpieeli leczniczych ze wskazaniem miejsca udostępnienia, wodach termalnych.

Promocja małopolskich wód odbywała się podczas wydarzeń organizowanych przez Małopolskę: Małopolskiego Festiwalu Smaku oraz Kampanii *Małopolska na rowery*, a także podczas wydarzeń, w których WM było partnerem, m.in.: Forum Ekonomiczne w Krynicy, Dożynki Prezydenckie w Spale.

Dla przybliżenia mieszkańcom regionu i turystom wiedzy na temat wód mineralnych, źródłanych i leczniczych pochodzących z Małopolski, w tym jej aspektów zdrowotnych, informacji o miejscu wytwarzania, małopolskich uzdrowiskach, przygotowano 3 akcje promocyjno-informacyjne, które przeprowadzone zostały podczas Małopolskich Dni Profilaktyki Zdrowia we wrześniu na Rynku Głównym w Krakowie, w październiku – w pociągach Kolei Małopolskich oraz podczas Wielkiej Ogólnopolskiej Konferencji Producentów Wód i Napojów w Rytrze.

Kampania My Małopolska

Mając na uwadze dużą popularność quizów wiedzy o Małopolsce, organizowanych w latach poprzednich, w roku 2017 po raz trzeci został przygotowany internetowy konkurs wiedzy *My Małopolska*. Na stronie mymalopolska.pl, można było sprawdzić swoją wiedzę o regionie, i dać sobie szansę na wygraną atrakcyjnych nagród. Tegoroczna edycja quizu odbyła się w czterech tematycznych odsłonach: *Małopolska świętuje*, *Smak kontrolowany*, *Co ty wiesz o regionie* i *Małopolska. Kraina Wód*. Uczestnicy konkursu, odpowiadając na pytania związane z Małopolską, sprawdzali umiejętności i poszerzali swoją wiedzę o regionie. Konkursowi towarzyszyła promocja w mediach społecznościowych oraz na stronie internetowej Małopolski. Kampania *My Małopolska* trwała od czerwca do listopada.

Święto Małopolski

Obchody Święta Małopolski w czerwcu 2017 roku były rozłożone w czasie i trwały aż 22 dni w 10 miastach regionu. Tysiące mieszkańców Małopolski wzięło udział w wielu pokazach, piknikach, wystawach oraz spektaklach. Dodatkowym atutem wydarzenia była także możliwość skorzystania z masażu czy przeglądów stomatologicznych. Ważnym punktem obchodów Święta Małopolski była uroczysta Gala w Teatrze im. J. Słowackiego w Krakowie, podczas której zostały wręczone Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego oraz Odznaki Honorowe Województwa Małopolskiego – Krzyż Małopolski, zwieńczona premierą widowiska inspirowanego tekstami Stanisława Wyspiańskiego *Bądź jak meteor ...*, na którą zaproszeni zostali także mieszkańcy Małopolski. Uroczyste Święto Widza w Teatrze im. J. Słowackiego zakończyło obchody Święta Małopolski. Realizacji projektu towarzyszyła szeroka promocja na stronach internetowych, w oficjalnych mediach społecznościowych oraz dostępnych nośnikach reklamowych województwa oraz jednostek i spółek województwa.

Akcja świąteczna Poczuj ducha świąt

W okresie poprzedzającym święta Bożego Narodzenia Województwo Małopolskie zrealizowało akcję promocyjną, opartą na działaniach proekologicznych. Akcja polegała na rozdaniu przez św. Mikołaja wśród mieszkańców regionu 700 sadzonek choinek, które miały towarzyszyć przeżywaniu najważniejszych świątecznych momentów, a następnie zostać zasadzone na działce czy w ogrodzie, będąc żywą fabryką produkującą tlen. W akcji wykorzystano niestandardowe formy przekazu, które zwróciły uwagę mieszkańców na ważne społeczne tematy dotyczące poprawy jakości powietrza w regionie, ekologicznych środków transportu czy troski o zieleni. Akcja ta zaprezentowała wizerunek Małopolski jako regionu dbającego o jakość życia i świadomość mieszkańców na temat osobistego zaangażowania w działania ekologiczne i troskę o najbliższe otoczenie.

Rozwój marki Małopolska

W kreowaniu wizerunku regionu kluczowe znaczenie mają działania związane z budową i umacnianiem silnej marki. Mocna i sprawnie zarządzana marka, oparta na innowacyjnym potencjale regionu, to jeden z przyjętych przez Zarząd Województwa Małopolskiego priorytetów polityki rozwoju Małopolski. Działania realizowane w tym obszarze w 2017 roku, to działania skupione na rozwoju mechanizmów zarządzania marką w regionie, w ścisłej współpracy między z jednostkami województwa małopolskiego oraz poszczególnymi departamentami, czemu służy uruchomienie innowacyjnego narzędzia, którym jest Elektroniczna Platforma Komunikacji. Ważnym krokiem w celu integracji środowisk odpowiedzialnych za uspojnienie systemu koordynacji działań promocyjnych było zorganizowanie I Kongresu Marki Małopolska.

Elektroniczna Platforma Komunikacji Marki Małopolska

Istotnym krokiem w celu koordynacji działań i uspojnienia komunikacji w ramach Systemu Koordynacji Marki Małopolska (SKMM) było uruchomienie innowacyjnego narzędzia – Elektronicznej Platformy Komunikacji Marki Małopolska – www.epk.malopolska.pl. To nowatorski system usprawniający realizację zadań wynikających z przyjętego uchwałą ZWM Systemu Koordynacji Marki Małopolska, który obejmuje ponad 100 podmiotów, w tym departamenty UMWM oraz instytucje WM. Dzięki intuicyjnej formule, EPK podniosła jakość współpracy na polu planowania, konsultowania, realizacji i monitorowania planów marketingowych poszczególnych podmiotów. Planowanie działań marketingowych i zakupu materiałów promocyjnych – ich stała aktualizacja, akceptacja projektów graficznych, rezerwacja systemu wystawienniczego – odbywają się poprzez EPK. W szybki i łatwy sposób możliwe jest tworzenie zestawień dotyczących realizowanych w regionie działań.

Wart odnotowania jest fakt, iż województwo małopolskie znalazło się w gronie finalistów międzynarodowego konkursu City Nation Place Awards 2017, który nagradza najbardziej kreatywne i skuteczne strategie z zakresu marketingu miejsca. Jury wyróżniło Małopolskę za efektywną współpracę w zakresie planowania i realizacji działań promocyjnych w ramach Systemu Koordynacji Marki Małopolska oraz promocję wydarzeń własnych i partnerskich regionu realizowaną pod hasłem Małopolska 3.0. Małopolska została nominowana w kategorii Place Brand of the Year obok takich miast jak Kopenhaga oraz Toronto.

I Kongres Marki Małopolska

W dniach 23–24 listopada 2017 roku odbył się w Krynicy-Zdroju I Kongres Marki Małopolska. Wydarzenie było okazją do wymiany opinii i spostrzeżeń dotyczących współpracy na rzecz rozwoju marki regionu. W spotkaniu wzięli udział samorządowcy, pracownicy jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji objętych Systemem Koordynacji Marki Małopolska (SKMM), zajmujących się promocją, marketingiem i zagadnieniami public relations. Pierwszy Kongres wypełniły liczne prezentacje, wykłady, warsztaty Design Thinking oraz panel dyskusyjny pn. *Made in Małopolska* z udziałem przedstawicieli największych firm w Małopolsce oraz organizacji non profit.

Projekty partnerskie jako narzędzia promocji regionu

XXVII Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju oraz wydarzenia towarzyszące

Największe w Europie spotkanie przedstawicieli świata gospodarczego, biznesu i polityki, Forum Ekonomiczne odbywające się rokrocznie na początku września w Krynicy-Zdroju, w 2017 roku odwiedziła największa do tej pory liczba 4000 uczestników reprezentujących około 60 krajów Europy, Ameryki i Azji. W ramach wydarzenia zorganizowane zostały 23 ścieżki tematyczne, kilka sesji plenarnych, ponad 200 paneli dyskusyjnych i wydarzeń specjalnych.

Małopolska nieprzerwanie od 2010 roku jest Głównym Partnerem Forum Ekonomicznego, Forum Regionów oraz Forum Inwestycyjnego, dzięki czemu wszystkie działania promocyjne Forum oraz wydarzenia towarzyszące sygnowane są logo partnerskim, utworzonym z logo województwa oraz Fundacji Instytut Studiów Wschodnich – organizatora wydarzenia. Podczas trwania Forum stworzona została specjalna przestrzeń promocyjna w postaci pawilonu *Małopolska*, w której prowadzone były spotkania tematyczne oraz panel dyskusyjny pn. *Made in Małopolska, czyli dlaczego pochodzenie ma znaczenie*, inaugurujący projekt *Made in Małopolska*. Podczas trwania Forów Województwo Małopolskie prezentowało także ofertę gospodarczą regionu na specjalnie przygotowanym stoisku na terenie Centrum Konferencyjnego, wystawę *Fundusze Europejskie bliżej Ciebie* usytuowaną przed pawilonem *Małopolska*, zorganizowało panele tematyczne z udziałem przedstawicieli województwa.

Działania promocyjne województwa prowadzone były także podczas Forum Ekonomicznego Młodych Liderów i Forum Trzeciego Wieku.

Małopolska. Wszystko gra!

Małopolska. Wszystko Gra! to projekt polegający na budowaniu silnej marki Małopolska podczas renomowanych i wyselekcjonowanych wydarzeń artystycznych odbywających się w regionie. W ramach projektu w 2017 roku odbyły się następujące wydarzenia: 45. Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej, Tauron Life Festival Oświęcim 2017 oraz 27. Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie, XI. edycja Summer Music Festival w Wieliczce, 51. Sabałowe Bajania – Ogólnopolski Konkurs Gawędziarzy Instrumentalistów Śpiewaków Drużbów i Starostów Weselnych w Bukowinie Tatrzańskiej, 51. Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy-Zdroju, 49. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem, IX. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej *Muzyka na szczytach* w Zakopanem oraz 10th Tarnów Jazz Contest 2017. Promocja projektu odbywała się w Internecie oraz social mediach.

Budowa silnej marki Małopolska w Internecie**Social Media**

Kontynuowano działania związane z budową silnej marki Małopolska online. Prowadzono komunikację poprzez oficjalne kanały województwa małopolskiego na Facebooku, Instagramie i kanale YouTube. Na koniec grudnia 2017 roku oficjalny fanpage województwa małopolskiego osiągnął liczbę ponad 173 tys. fanów i tym samym znalazł się w czołówce wśród województw i regionów prowadzących komunikację na Facebooku. Według raportu Sotrender, fanpage Małopolski jest jedną z najbardziej angażujących stron regionalnych w Polsce. Oprócz regularnej komunikacji, Małopolska w mediach społecznościowych realizowała akcje specjalne i kampanie promocyjne. Należy podkreślić fakt, iż 2017 rok był bardzo dobrym okresem dla marki Małopolska pod względem akwizycji fanów. Stronę województwa polubiło 43 tys. osób, a ogólny zasięg treści ukształtował się na poziomie 10 mln.

FotoPortal

Nowym, wdrożonym narzędziem, służącym do przechowywania, katalogowania i dystrybucji promocyjnych materiałów multimedialnych wytwarzanych przez departamenty UMWM była specjalnie opracowana aplikacja internetowa pn. FotoPortal. Dzięki aplikacji można w łatwy sposób korzystać ze zgromadzonych zasobów, które są potrzebne do skutecznej promocji marki Małopolska. W FotoPortalu dostępnych jest ok. 10 000 różnego rodzaju materiałów multimedialnych. Z bazy multimedialnej mogą również nieodpłatnie korzystać wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne, wybrane wojewódzkie osoby prawne, spółki kapitałowe z udziałem Województwa, Małopolska Organizacja Turystyczna oraz podmioty prowadzące statutową działalność charytatywną, opiekuńczą, kulturalną, leczniczą, oświatową, naukową, badawczo-rozwojową, wychowawczą lub sportowo-turystyczną, które dochód z prowadzonej działalności przeznaczają w całości na działalność statutową.

Rozbudowa oficjalnego portalu województwa małopolskiego www.malopolska.pl

Mając na uwadze podniesienie komfortu użytkownika portalu www.malopolska.pl, wzbogacono go o nowe funkcjonalności, co wpłynęło na zwiększenie jego przejrzystości i elastyczności. W 2017 roku portal odnotował prawie 3 miliony odsłon – co stanowiło wzrost o 19,31% w porównaniu z 2016 rokiem. Co ważne, w roku 2017 portal czytało prawie 60 tysięcy osób miesięcznie. W porównaniu z 2016 rokiem, nastąpił również wzrost o 12,77% średniego czasu spędzonego na stronie, a także wzrost o 23,69% użytkowników portalu.

Zarządzanie wizerunkiem Małopolski w przestrzeni publicznej**Małopolskie Ronda Inspiracji**

W trosce o estetykę i ład wizualny w przestrzeni publicznej Małopolski w 2017 roku, we współpracy z Zarządkiem Dróg Wojewódzkich, stworzona została koncepcja opracowania i wykonania rozwiązań urbanistycznych, architektonicznych i artystycznych dla 10 rond w ciągu dróg wojewódzkich na terenie województwa małopolskiego. Wszystkie propozycje markowych elementów przestrzeni stanowią ciekawą formę, inspirowaną folklorem, mającą swoje korzenie w historii regionu. Jako źródła inspiracji wykorzystano elementy kultury tradycyjnej, z uwzględnieniem zabytków kultury materialnej, zbiorów etnograficznych i lokalnych przekazów ustnych z różnych części Małopolski.

Miejsca, dla których zaproponowane zostały rozwiązania, znajdują się w wybranych lokalizacjach stanowiących wizytówki regionu. W 2017 roku zagospodarowane zostały ronda w Muchówce, Wierchosławicach, Proszowicach i podkrakowskich Balicach. Kolejne instalacje zaplanowane są do realizacji w kolejnych latach.

Stojaki na rowery (inspirowane pismem Stanisława Wyspiańskiego) – projekt realizowany w ramach I edycji Budżetu Obywatelskiego

Projekt pn. *Stojaki na rowery (inspirowane pismem Stanisława Wyspiańskiego)*, zgłoszony do I edycji Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, realizowany latach 2016–2017, zakładał aranżację przestrzeni miejskiej Krakowa poprzez wykonanie artystycznych stojaków na rowery, inspirowanych pismem S. Wyspiańskiego, artysty silnie związanego z Krakowem dla uczczenia 110. rocznicy jego śmierci. Projekty stojaków stanowiły swoiste rzeźby przestrzenne, opracowane przez krakowskich projektantów, bazujące na pojęciach związanych z kulturą oraz na wzornictwie nawiązującym do stylu pisma Stanisława Wyspiańskiego. Wybrane pojęcia: kultura, sztuka, muzyka, muzeum, Kantor.

Stojaki na rowery zostały zamontowane w pobliżu wybranych jednostek kultury województwa małopolskiego na terenie Krakowa: Filharmonii im. K. Szymanowskiego, Małopolskiego Instytutu Kultury, Muzeum Archeologicznego, Muzeum Etnograficznego im. S. Udzieli, Muzeum Lotnictwa Polskiego, Opery Krakowskiej, Ośrodka Dokumentacji Sztuki T. Kantora CRICOTEKA, Teatru im. J. Słowackiego oraz Małopolskiego Ogrodu Sztuki.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Michał Legutko, Paweł Onysyk

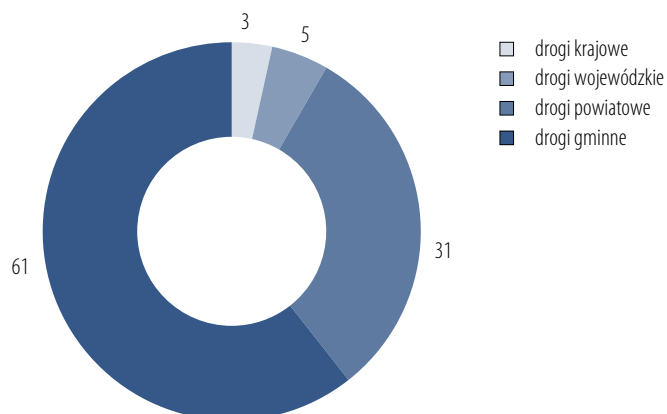
podsumowanie

- W 2017 roku kontynuowano dostawy taboru w ramach projektu *Zakup taboru dla rozwoju kolei małopolskich* współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020. Odebrano kolejnych 7 pojazdów (6 czteroczołowych i 1 pięcioczołowy).
- Rok 2017 zakończył się dla Kraków Airport rekordową liczbą 5 835 189 obsłużonych pasażerów, czyli o 17% więcej niż rok wcześniej.
- Oferta przewozowa na liniach Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej jest bardzo dobrze odbierana przez pasażerów. Rok 2017 to pierwszy pełny rok funkcjonowania Linii SKA3 Kraków Główny – Tarnów (uruchomiona w grudniu 2016 roku). Linia ta cieszy się największą frekwencją.

1. Infrastruktura drogowa

Sieć dróg na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 28 063 km.

Wykres 145. Sieć drogowa w Małopolsce (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GDDKiA, ZDW oraz GUS.

Drogi krajowe

Sieć dróg krajowych w Małopolsce stanowi 971,04 km dróg zarządzanych przez Krakowski Oddział Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

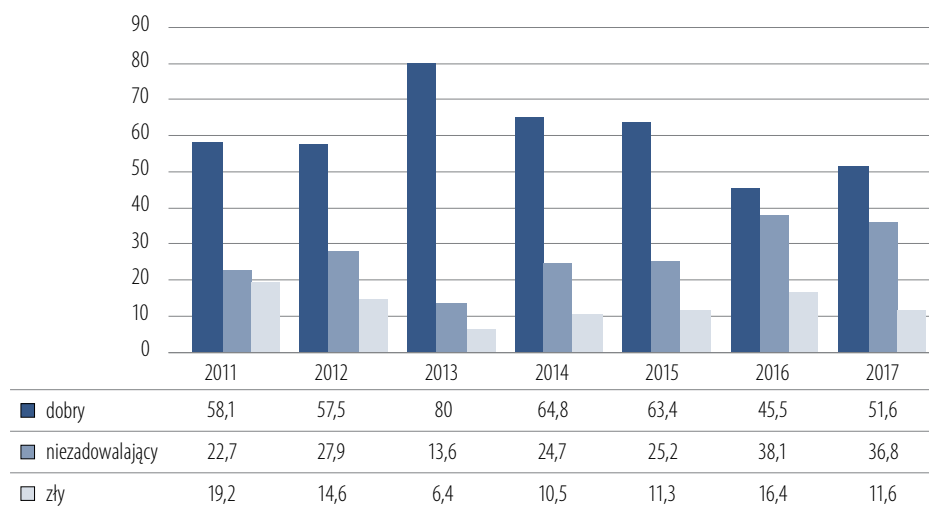
Tabela 84. Długość dróg krajowych w Małopolsce w podziale na poszczególne klasy techniczne (w km)

Klasa techniczna	2010	2012	2014	2015	2016	2017
A	43,96	101,76	101,76	101,76	101,75	101,76
S	21,86	21,86	21,86	21,86	21,83	25,92
GP	697,16	699,03	698,73	698,69	699,33	698,66
G	147,71	147,71	147,71	144,71	144,71	144,71
Razem	910,69	970,36	970,06	967,02	967,62	971,04

Źródło: GDDKiA o. Kraków.

Zgodnie z *Raportem o stanie technicznym nawierzchni sieci dróg krajowych na koniec 2017 roku* przygotowanym przez GDDKiA w województwie małopolskim w stanie dobrym było około 52% dróg krajowych, w stanie niezadawalającym – nieco ponad 36%, natomiast zły stan zanotowano na 11,6% dróg.

Wykres 146. Stan techniczny dróg krajowych (w%)

Źródło: GDDKiA.

W 2017 roku oddano do ruchu odcinek drogi ekspresowej S-7 o długości 4,473 km, realizowany w ramach zadania *Budowa drogi ekspresowej S-7 na terenie miasta Krakowa (tzw. Trasy Nowohuckiej), odcinek od węzła drogowego „Rybitwy” (Christo Botewa) do węzła drogowego „Igołomska” wraz z przeprawą mostową przez rzekę Wisłę.*

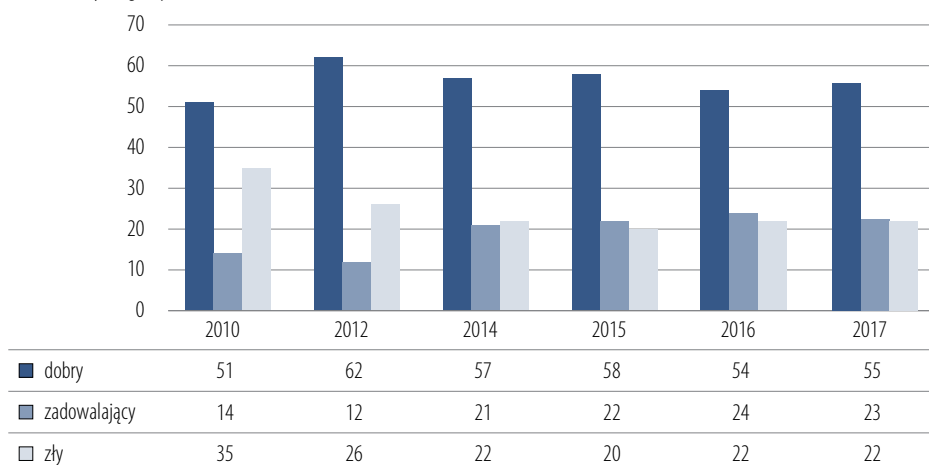
Ponadto w ramach Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych wykonano przebudowę odcinka drogi krajowej nr 28 w km od 44 + 950 do 45 + 350 wraz ze skrzyżowaniem z drogą wojewódzką nr 957 w miejscowości Białka.

W 2017 roku wydatki poniesione na drogi krajowe wyniosły łącznie 937,82 mln zł, z czego najwięcej, bo 709,62 mln zł przeznaczono na inwestycje.

Drogi wojewódzkie

Na koniec 2017 roku łączna długość dróg wojewódzkich w Małopolsce wynosiła 1 374,8 kilometrów. Na sieci tej zlokalizowane były 343 obiekty mostowe o łącznej długości 11 538 metrów + 1 prom. W ramach okresowego przeglądu technicznego dróg w 2017 roku dokonano oceny stanu technicznego. Około 55% odcinków dróg ma nawierzchnię bez uszkodzeń, która nie wymaga żadnych prac remontowych ani modernizacyjnych, a tylko zabiegi utrzymaniowe. Około 23% dróg wojewódzkich ma nawierzchnię w zadowalającym stanie, która wymaga już pewnych prac i korekt stanu istniejącego. Natomiast nawierzchnia około 22% dróg jest w złym stanie technicznym i wymaga przeprowadzenia niezwłocznych prac modernizacyjnych. Udział tego rodzaju dróg sukcesywnie się zmniejsza z 35% w 2010 roku.

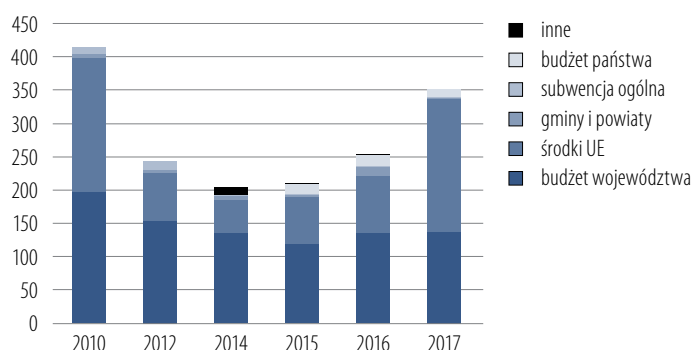
Wykres 147. Stan techniczny dróg wojewódzkich 2017 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2017 roku osiągnęły kwotę 351,2 mln zł, z czego 282,7 mln zł przeznaczono na inwestycje.

Wykres 148. Nakłady finansowe przeznaczone na drogi wojewódzkie (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie w 2017 roku realizował drogowe projekty infrastrukturalne współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 o łącznej wartości ponad 191 mln zł przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości około 155 mln zł. W 2017 roku rozpoczęto prace projektowe i budowlane dla 8 projektów planowanych do współfinansowania w ramach RPO WM 2014–2020, wydatkowano na ten cel ponad 14 mln zł.

W 2017 roku rozpoczęto realizację 3 projektów w ramach Programu Interreg V-A Polska – Słowacja 2014–2020 o wartości około 26 mln zł przy poziomie dofinansowania ze środków UE w wysokości blisko 22 mln zł.

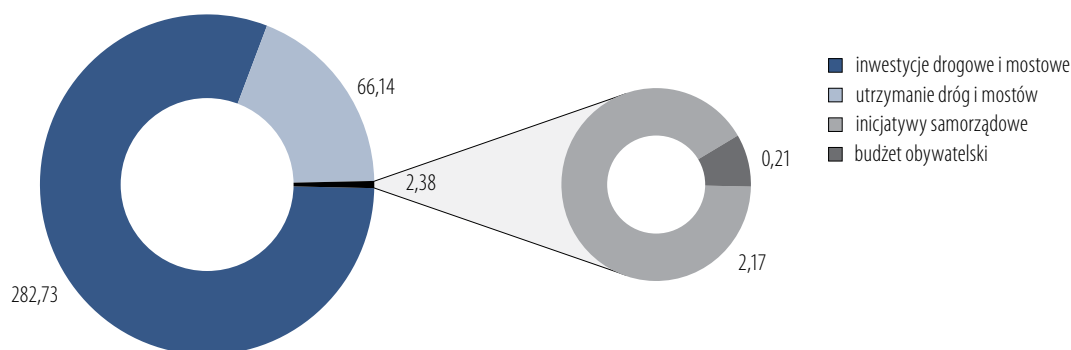
więcej informacji

Województwo wspiera także budowę infrastruktury dla rowerów. Korzystając ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014–2020 w ramach *Poddziałania 6.1.5 Regionalna Sieć Tras Rowerowych* zrealizowano do końca 2017 roku ponad 116 km ścieżek rowerowych. Zawarte umowy przewidują powstanie kolejnych 175 km.

Natomiast w ramach kontynuacji I edycji BO Małopolska w obszarze transportu i komunikacji zmodernizowano przejścia dla pieszych. Prace obejmowały oznakowanie aktywną informacją wizualną wraz z doświetleniem dla poprawy bezpieczeństwa w miejscowościach: Biskupice, Kryspinów, Liszki i Zielonki. Jednocześnie

w ramach programu wybudowano chodnik przy DW 780 w m. Przeginia Duchowna oraz wybudowano zatokę autobusową wraz z odcinkiem chodnika w ciągu DW 774. W trybie Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2017 roku 67 zadań, w ramach których wykonano 16 km chodników, 8 km kanalizacji oraz 14 zatok autobusowych.

Wykres 149. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zarządu Dróg Wojewódzkich.

więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach znajdziesz na stronach:

- Drogi wojewódzkie Zarząd Dróg Wojewódzkich: www.zdw.krakow.pl.
- Drogi krajowe GDDKiA Oddział Kraków: www.gddkia.gov.pl/pl/306/gddkia-krakow

2. Transport kolejowy

Przez obszar województwa małopolskiego przebiega 1 062,318 km linii kolejowych, w tym 154,201 km linii magistralnych, 598,771 km linii pierwszorzędnych, 232,949 km linii drugorzędnych oraz 76,397 km linii znaczenia miejscowego.

PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. na terenie województwa małopolskiego w 2017 roku realizowały szereg projektów inwestycyjnych, które swoim zakresem objęły łącznie 108,410 km toru, tj.:

1. Prace na linii kolejowej E 30 na odcinku Kraków Główny Towarowy – Rudzice wraz z dobudową torów linii aglomeracyjnej – 8,290 km.
2. Budowa łącznicy kolejowej Kraków Zabłocie – Kraków Krzemionki – 3,390 km.
3. Modernizacja stacji Libiąż na linii kolejowej nr 93 Trzebinia – Zebrzydowice – 5,890 km.
4. Prace na liniach kolejowych nr 62, 660 na odcinku Tunel – Bukowno – Sosnowiec Płd. – 6,470 km.
5. Prace na linii kolejowej nr 94 na odcinku Kraków Płaszów – Skawina – Oświęcim – 29,590 km.
6. Prace na liniach kolejowych nr 97, 98, 99 na odcinku Skawina – Sucha Beskidzka – Chabówka – Zakopane – 2,230 km.
7. Prace na linii kolejowej nr 96 na odcinku Tarnów – Muszyna – 17,850 km.
8. Prace na linii kolejowej nr 108 mające na celu utrzymanie przejezdności wraz z przywróceniem parametrów eksploatacyjnych – 6,300 km.
9. Modernizacja linii kolejowej E 30, odcinek Zabrze – Katowice – Kraków, etap IIb – 11,690 km.
10. Modernizacja linii kolejowej E 30 C-E 30 odcinek Kraków – Rzeszów etap III – 16,710 km.

Regionalne kolejowe przewozy pasażerskie na terenie województwa były organizowane przez województwo małopolskie. Przewozy te realizowało trzech operatorów: Koleje Małopolskie sp. z o.o., Przewozy Regionalne sp. z o.o., oraz Koleje Śląskie sp. z o.o. Z usług przewozowych organizowanych przez województwo małopolskie w 2017 roku skorzystało 12,15 mln pasażerów (w tym 5,65 mln przewiozły Przewozy Regionalne sp. z o.o., 6,37 mln Koleje Małopolskie sp. z o.o. oraz 0,13 mln Koleje Śląskie sp. z o.o.).

Jednym z założeń Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie jest uruchomienie systemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej o dużej częstotliwości kursowania pociągów. W latach 2014–2016 rozpoczęły funkcjonowanie trzy linie SKA:

- › SKA1 Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko uruchomiona w grudniu 2014 roku;
- › SKA2 Sędziszów – Kraków Główny uruchomiona w grudniu 2015 roku;
- › SKA3 Kraków Główny – Tarnów uruchomiona w grudniu 2016 roku.

Linie SKA szybko stały się kręgosłupem komunikacyjnym aglomeracji krakowskiej, notując coraz większą liczbę przewożonych pasażerów. Frekwencja na liniach SKA roku kształtuje się następująco:

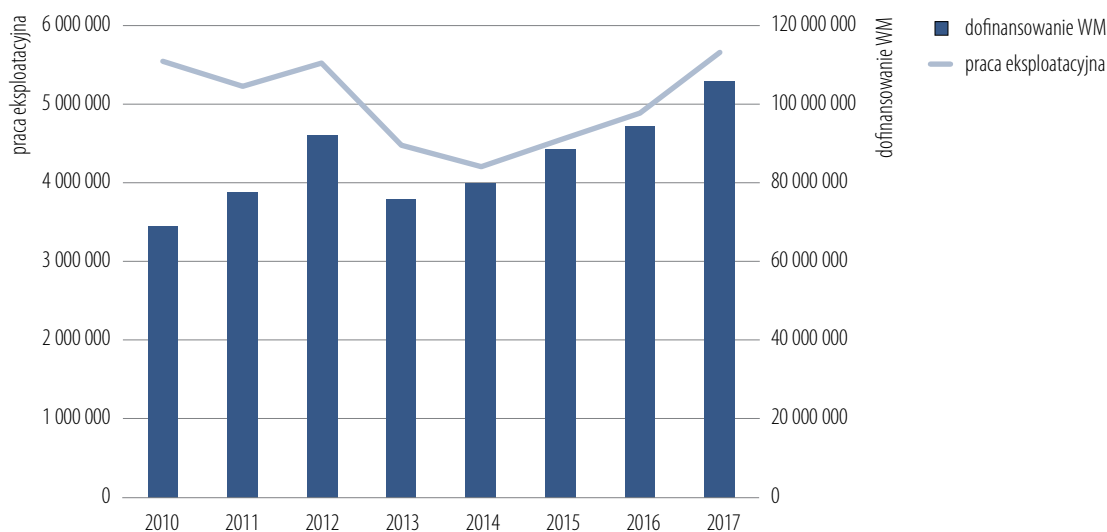
Tabela 85. Zestawienie liczby przewiezionych pasażerów na liniach SKA

Linia komunikacyjna	2015	2016	2017
SKA1 Wieliczka Rynek Kopalnia – Kraków Lotnisko	1,62 mln	3,40 mln	3,64 mln
SKA2 Sędziszów – Kraków Główny	0,89 mln	1,33 mln	1,70 mln
SKA3 Kraków Główny – Tarnów			3,21 mln

Źródło: Opracowanie własne.

W 2017 roku województwo zamówiło pracę eksploatacyjną w wysokości 5,67 mln pockm, co w porównaniu z 2016 rokiem oznaczało zwiększenie o 0,78 mln pockm.

Wykres 150. Praca eksploatacyjna pociągów (w pociągokilometrach) oraz dofinansowanie przewozów kolejowych z budżetu województwa (w zł) na terenie województwa małopolskiego

Źródło: Opracowanie własne.

Rentowność regionalnych pociągów osobowych kursujących na terenie województwa małopolskiego w porównaniu z 2015 rokiem polepszyła się. Należy zauważyć, że w porównaniu do lat poprzednich znacząco wzrosła liczba pociągów, dla których stopień pokrycia kosztów przychodami wynosi ponad 50%. W ciągu ostatnich lat na małopolskich torach dokonana się prawdziwa rewolucja. Jest ona wynikiem konsekwentnych działań, tj. zakupu nowoczesnego taboru, wprowadzenia wysokiej częstotliwości kursowania pociągów i atrakcyjnych cen biletów. Poprawie uległa jakość infrastruktury, co przełożyło się na wzrost punktualności i skrócenie czasu przejazdu. Istotnym elementem było wprowadzenie Małopolskiej Karty Aglomeracyjnej, która jest pierwszym takim narzędziem oferującym na jednym nośniku usługi różnych systemów transportowych w województwie małopolskim. W systemie oprócz zakupu biletów kolejowych (jednorazowych i okresowych) możliwy jest m.in. zakup biletów obowiązujących w komunikacji miejskiej w Krakowie i Tarnowie, a także biletów zintegrowanych obowiązujących w tych systemach.

Tabela 86. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w zł)

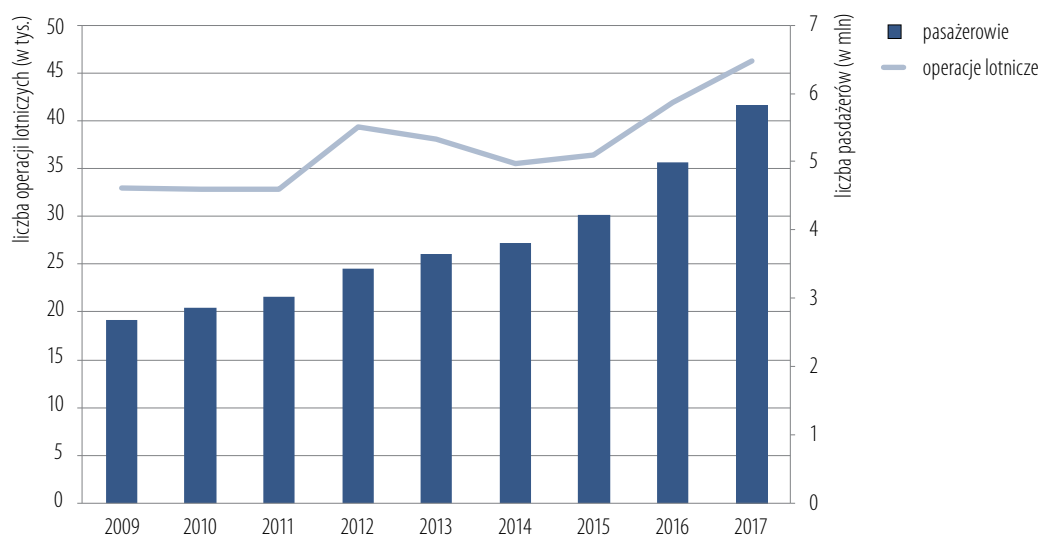
Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Zakup pojazdów szynowych	Razem
2009	61 643 568	4 871 167	66 514 735
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917
2011	77 578 456	88 838 037	166 416 493
2012	92 000 000	4 936 787	96 936 787
2013	75 530 000	22 879 412	98 409 412
2014	79 672 124	96 582 734	176 254 858
2015	88 448 658	102 074 315	190 522 973
2016	94 269 006	144 092 400	238 361 406
2017	105 913 503	160 135 800	266 049 303

Źródło: Opracowanie własne.

3. Transport lotniczy

Rok 2017 zakończył się dla Kraków Airport rekordową liczbą 5 835 189 obsłużonych pasażerów, czyli o 17% więcej niż rok wcześniej. Wykonano 46 264 operacji lotniczych. Ostatecznie w ciągu minionego roku obsłużono o ponad 852 tysiące pasażerów więcej niż w roku 2016, natomiast liczba operacji wzrosła o ponad 4 tysiące.

Wykres 151. Przewozy pasażerów w Kraków Airport (w mln) i liczba operacji lotniczych (w tys.)

Źródło: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice.

Najwięcej pasażerów zostało obsłużonych w lipcu – ponad 553 tys. Dobowy rekord to 20 736 pasażerów. W porównaniu do ubiegłego roku o ponad dwa tysiące wzrosła średnia liczba obsługiwanych dziennie pasażerów – z 13,6 tys. do prawie 16 tys. dziennie.

W minionym roku w Kraków Airport uruchomiona została rekordowa liczba 28 nowych połączeń rozkładowych do 5 nowych krajów: Stanów Zjednoczonych, Portugalii, Czech, Maroka oraz Ukrainy.

Do siatki połączeń Kraków Airport po wielu latach powróciło bezpośrednie połączenie Kraków–Chicago, pojawili się również nowi przewoźnicy – El Al oraz Ukraine International Airlines.

W 2017 roku z Kraków Airport operowało 14 linii tradycyjnych i 6 linii niskokosztowych. Siatka połączeń obejmowała 101 połączeń rozkładowych do 86 portów lotniczych zlokalizowanych w 24 krajach.

Tabela 87. Siatka połączeń 2017

Siatka połączeń 2017	
liczba kierunków	101
liczba nowych kierunków	28
liczba kierunków wakacyjno-urlopowych	35
liczba krajów	24
liczba przewoźników regularnych	20
nowi przewoźnicy	EI-AI. UIA

Źródło: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice.

W 2017 roku pasażerowie najchętniej korzystali z połączeń do/z: Wielkiej Brytanii (1,5 mln pasażerów), Niemiec (0,9 mln) oraz Włoch (0,6 mln).

Wśród miast najlepsze okazały się: Londyn (586 tys. pasażerów), Warszawa (350 tys.) i Frankfurt (345 tys.).

Inwestycje w Kraków Airport zakończone w 2017 roku:

- › Budowa przewiązki do hotelu, koszt ok. 1,08 mln zł.

Inwestycje w Kraków Airport realizowane w 2017 roku:

- › Remont istniejącej płyty postojowej samolotów. Koszt: ok. 20,9 mln zł.
- › Odprowadzenie wód opadowych z terenu lotniska (zadanie współfinansowane z MPWiK S.A.). Koszt: ok. 25,0 mln zł.

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Andrzej Marcinkowski

— podsumowanie

- Liczba odbiorców energii na niskim napięciu w Małopolsce wzrosła w 2017 roku podobnie jak w poprzednich latach. W porównaniu do ubiegłego roku wzrost ten wyniósł 3%, a łącznie od 2010 roku 11%. Od 2016 roku nastąpiło też odwrócenie tendencji spadkowych zużycia energii elektrycznej, które w 2017 roku wzrosło o 2,8% ponad zużycie odnotowane za rok 2016.
- W Małopolsce produkcja ciepła ogółem wzrosła w porównaniu do 2016 roku o ponad 5%, w tym znacząco wzrósł odzysk ciepła o 30,4% podobnie jak zużycie ciepła na potrzeby własne (o 19,8%).
- Długość czynnej rozdzielczej sieci gazowej w województwie małopolskim rośnie systematycznie od 2010 roku, jednakże roczne przyrosty są coraz mniejsze. O ile więc jej długość była w 2017 roku o 8,5% większa niż w 2010, to w porównaniu do 2016 roku przyrost długości wyniósł zaledwie 0,7%.

1. Elektroenergetyka

Produkcja i zużycie energii elektrycznej

Krajowa produkcja energii elektrycznej brutto w 2017 roku była wyższa o 1,98% niż w roku poprzednim i wyniosła 165 852 GWh. Zużycie zaś energii elektrycznej brutto wyniosło 168 139 GWh i zwiększyło się o 2,13% w porównaniu z 2016 rokiem. Niedobór produkcji był równoważony importem. Tempo wzrostu krajowego zużycia energii elektrycznej było niższe niż tempo wzrostu PKB w 2017 roku (4,6% wg szacunków GUS). Struktura produkcji energii elektrycznej w 2017 roku nie zmieniła się znacznie w stosunku do 2016 roku, a dominującym źródłem pozostają węgiel kamienny i brunatny, liderem zaś produkcji w segmencie OZE była nadal generacja wiatrowa.

Odbiorcy w gospodarstwach domowych (ponad 14,9 mln) w przeważającej większości należą do grupy taryfowej „G”¹. Pomiędzy IV kwartałem 2016 roku a IV kwartałem 2017 roku krajowe ceny za energię elektryczną wykazywały tendencje spadkowe dla wszystkich grup taryfowych. Największy spadek cen energii elektrycznej nastąpił dla odbiorców w gospodarstwach domowych – o 4,4%, a najmniejszy dla odbiorców z grupy taryfowej „C”² – o 0,7%. Równocześnie opłata dystrybucyjna w 2017 roku wzrosła dla wszystkich grup taryfowych z wyjątkiem odbiorców grupy taryfowej „A”³ (o 3,9% dla grupy „G”).

Największy udział w rynku w podsektorze wytwarzania energii elektrycznej w 2017 roku, który wyniósł 43,5%, utrzymywała grupa kapitałowa PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Udział rynkowy trzech największych podmiotów, (PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., TAURON Polska Energia S.A., ENEA S.A.) mierzony według energii

1. Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 29 grudnia 2017 roku w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. z 2017 roku poz. 2500). Np. dla firmy Tauron szczegółową informację nt. grup taryfowych można znaleźć tutaj: https://www.tauron-dystrybucja.pl/uslugi-dystrybucyjne/dokumenty-do-pobrania/Taryfa_dla_energii_elektrycznej_TAUROON_Dystrybucja_S.A._na_rok_2018/

2. j.w.

3. j.w.

wprowadzonej do sieci (uwzględniającej ilość energii dostarczonej przez wytwórców bezpośrednio do odbiorców końcowych), w 2017 roku wyraźnie wzrósł i wyniósł 69,0%. Taki stan rzeczy wynikał z finalizacji w 2017 roku przejęcia przez ww. grupy kapitałowe aktywów wytwórczych z innych grup kapitałowych. Poziom koncentracji na rynku można określić jako wysoki.

W 2017 roku liczba odbiorców energii na niskim napięciu w Małopolsce (podobnie w kraju) nadal rosła; w porównaniu do ubiegłego roku wzrost ten wyniósł 3%. Przy zwiększającej się liczbie odbiorców energii (od roku 2010 o 11%) następowało systematyczne zmniejszanie się zużycia energii zarówno w regionie (od 2010 roku zużycie spadło o 5,5%), jak i w kraju. W roku 2016 nastąpiło odwrócenie tendencji spadkowych zużycia. Także w 2017 roku zużycie wzrosło o 2,8% ponad to odnotowane za 2016 rok. W przeliczeniu na 1 mieszkańca zużycie energii w regionie powróciło do poziomu notowanego na przełomie lat 2010 i 2011, gdy wynosiło ponad 811,6 kWh.

Więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na Stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl

Tabela 88. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie w gosp. domowych w Małopolsce

Wyszczególnienie	2010	2014	2016	2017
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem (w tys.)	1 199,4	1 236,1	1 277,4	1 310,4
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem (w MWh)	2 775,0	2 680,9	2 667,4	2 758,4
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu ogółem na 1 mieszkańca (w kWh)	833,1	796,9	790,0	814,6

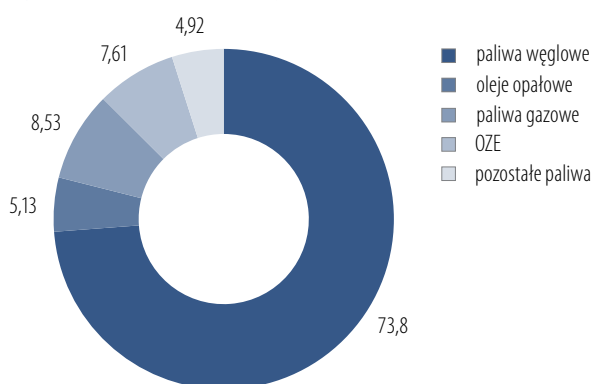
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

2. Infrastruktura sieciowa

Sieć ciepła

W 2017 roku krajowy wolumen sprzedaży ciepła ogółem przez koncesjonowane przedsiębiorstwa ciepłownice (łącznie z odsprzedażą) wyniósł 380 195,6 TJ i był wyższy o 2,8% niż w 2016 roku (369 809,8 TJ). Aż 97,4% ciepła sprzedawanego odbiorcom końcowym dostarczone za pośrednictwem sieci ciepłowniczej, a tylko 15,4% bezpośrednio ze źródeł. W 2017 roku średnia cena ciepła sprzedawanego ze wszystkich koncesjonowanych źródeł wytwarzających ciepło wyniosła 37,86 zł/GJ i była niższa o 1,1% niż w 2016 roku.

Wykres 152. Struktura paliw zużywanych w Polsce do produkcji ciepła w 2017 roku (w %)

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

pła z tego surowca o 11,8%. Dzięki spalaniu odpadów komunalnych znacznie silniej zaznaczył się udział OZE w strukturze produkcji, gdyż wzrost produkcji o 40%, przełożył się na wzrost udziału z 4,5% w 2016 do 6% w 2017 roku.

Paliwa węglowe w dalszym ciągu stanowią prawie 74,0% paliw zużywanych w źródłach ciepła. Ceny ciepła ze źródeł wytwarzających ciepło w kogeneracji były zdecydowanie niższe niż ceny ciepła ze źródeł niebędących jednostkami kogeneracji – o 13,4%. Największe różnice zanotowano w województwie mazowieckim (o 32,3%), podlaskim (o 23,0%) i świętokrzyskim (o 22,9%).

W województwie małopolskim struktura produkcji ciepła z różnych rodzajów paliw pozostała podobna do tej z ubiegłych lat, równocześnie utrzymywały się dotychczasowe trendy. W porównaniu do 2016 roku udział paliw węglowych spadł do 90%, pomimo wzrostu produkcji ciepła z tego paliwa o 3,9%. Udział paliw gazowych wzrósł do 3,3%, generując wzrost produkcji cie-

Tabela 89. Struktura produkcji ciepła w Małopolsce w 2017 roku (w GJ)

Małopolska	Paliwa węglowe	Paliwa gazowe	Olej opałowy	OZE	Pozostałe
23 554 728	21 218 403	772 469	1 394	1 415 901	146 561
100%	90,08%	3,28%	0,01%	6,01%	0,62%

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2017, Urząd Regulacji Energetyki.

W Małopolsce produkcja ciepła ogółem wzrosła w porównaniu do 2016 roku o ponad 5%, w tym znacząco wzrósł odzysk⁴ ciepła o 30,4% podobnie jak zużycie ciepła na potrzeby własne (o 19,8%). Natomiast produkcja z kogeneracji wzrosła o 7,8%. Oznacza to, że spadek produkcji ciepła, odzysku i zużycia na własne potrzeby odnotowany w 2016 roku został nadrobiony, równocześnie straty ciepła spadły o 1%, co wskazuje na rosnącą efektywność energetyczną sieci.

Tabela 90. Produkcja i rozdysponowanie ciepła w województwie małopolskim w 2017 roku (TJ)

Produkcja ciepła ogółem	W tym w kogeneracji	Ciepło z odzysku	Zużycie ciepła na potrzeby własne	Ciepło oddane do sieci	Straty ciepła	Ciepło dostarczone do odbiorców przyłączonych do sieci
23 554,7	16 829,5	5 786,9	11 490,3	17 851,3	2 101,2	15 750,1

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2018, Urząd Regulacji Energetyki.

Infrastruktura ciepłownicza

Koncesjonowane przedsiębiorstwa ciepłownicze dysponowały w 2017 roku na terenie kraju sieciami o długości 21 084,8 km. Na jedno przedsiębiorstwo przypadało 54,1 km sieci, wobec 23,8 km w 2002 roku. Był to kolejny rok, w którym nakłady inwestycyjne w majątek ciepłowniczy uległy obniżeniu (o 4,3% w porównaniu z rokiem 2016) i wyniosły łącznie 2 859,9 mln zł. Obniżeniu uległy głównie nakłady na inwestycje w źródła ciepła – o 8,3%.

W 2017 roku spośród 395 koncesjonowanych wytwórców ciepła 30,6% wytwarzało ciepło w kogeneracji. Udział ciepła w kogeneracji z produkcją energii elektrycznej w produkcji ciepła ogółem kształtuje się od kilku lat na niezmiennym poziomie, w 2017 roku wyniósł 61%, tj. 241,6 tys. TJ. W latach 2002–2017 korzystne zmiany wykazały wskaźniki techniczne. Istotnie wzrosła sprawność wytwarzania, sprawność zaś przesyłania pozostała na niezmiennym poziomie. O 17% spadł poziom emisji szkodliwych substancji do atmosfery, głównie pyłów, dwutlenku siarki oraz tlenków azotu.

W Małopolsce w 2017 roku długość sieci ciepłowniczej spadła o 1,4%, co kontynuuje tendencję poprzednich dwóch lat. Z kolei w 2017 roku zatrzymany został, obserwowany od 2002 roku, trend spadku mocy zainstalowanej w sieci ciepłowniczej. Od 2002 roku moc zainstalowana w małopolskiej sieci ciepłowniczej spadła z 5709 MW do 3940 MW w 2016 roku. Przyrost za 2017 rok wyniósł 12,6%.

Tabela 91. Długość i moc sieci ciepłej w województwie małopolskim (w km i MW)

Lata	2002	2016	2017
Długość sieci ciepłowniczej w km	1 451,2	1 530,1	1 508,9
Moc zainstalowana w MW	5 708,9	3 940,0	4 435,4
Moc wykorzystana w MW	bd.	2 680,1	2 570,1

Źródło: Energetyka ciepła w liczbach – 2016, Urząd Regulacji Energetyki.

więcej informacji

Więcej informacji na temat energetyki ciepłej znaleźć można w publikacji *Energetyka ciepła w liczbach – 2017* Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa 2018; Banku Danych Regionalnych, GUS Warszawa 2018 oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

4. Wykorzystanie ciepła (np. pompy ciepłe) powstającego jako produkt uboczny innego procesu w domach, sklepach czy zakładach przetwórstwa itp.

3. Gazownictwo

W Polsce zakupy gazu z zagranicy, w ilości 167 TWh, uzupełniane były gazem pochodzącym ze źródeł krajowych w ilości 42,1 TWh. W 2017 roku przez polski system przesyłowy przepłynęło 560,6 TWh gazu wysokometanowego i 8,5 TWh gazu zaazotowanego. Większość gazu wysokometanowego została przetransportowana tranzytem z wykorzystaniem gazociągu jamalskiego.

Całkowita sprzedaż do odbiorców końcowych gazu ziemnego wyniosła w 2017 roku 201 881 827 MWh (wzrost o ok. 10% w porównaniu do 2016 roku). Wzrost zużycia gazu został wygenerowany przez grupę odbiorców przemysłowych. Całkowita liczba odbiorców gazu w 2017 roku przekroczyła 7 mln.

W 2017 roku sprzedaż gazu ziemnego do odbiorców końcowych zdominowana była przez podmioty z GK PGNiG S.A. Udział tych podmiotów wzrósł w stosunku do roku poprzedniego, do poziomu 80,74%, podczas gdy rok wcześniej udział ten wynosił 73,69%.

więcej informacji

Więcej informacji na temat gazownictwa można znaleźć na stronie Urzędu Regulacji Energetyki; Banku Danych Regionalnych, GUS Warszawa 2017 oraz Głównego Urzędu Statystycznego.

Infrastruktura gazownicza

Długość czynnej rozdzielczej sieci gazowej w Małopolsce rośnie systematycznie od 2010 roku, jednakże roczne przyrosty są coraz mniejsze. O ile więc jej długość była w 2017 roku o 8,5% większa niż w 2010, to w porównaniu do 2016 roku przyrost długości wyniósł zaledwie 0,7%. Długość sieci przesyłowej podlega również tylko niewielkim zmianom, o ile jej wzrost od 2010 wyniósł 2,71%, to jednak wzrost za 2017 rok kształtował się na poziomie 0,34%.

Tabela 92. Długość sieci gazowej na terenie województwa małopolskiego

Wyszczególnienie	2010	2014	2016	2017
Długość czynnej sieci rozdzielczej w km	20 684	21 260	22 289	22 442
Długość czynnej sieci przesyłowej w km	1 439	1 489	1 473	1 478

Źródło: GUS w Krakowie.

Liczba małopolskich odbiorców gazu systematycznie rośnie. Wzrost ten – liczony od 2010 roku – wyniósł w 2017 roku 4,85%, a w odniesieniu do roku 2016 wyniósł 0,74%. Wskazuje to na spadającą dynamikę przyrostów. Większość przyrostów ma miejsce na wsi, gdyż w miastach wskaźniki te wyniosły odpowiednio 1,46% oraz 0,26%.

Tabela 93. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz w województwie małopolskim [Gosp]

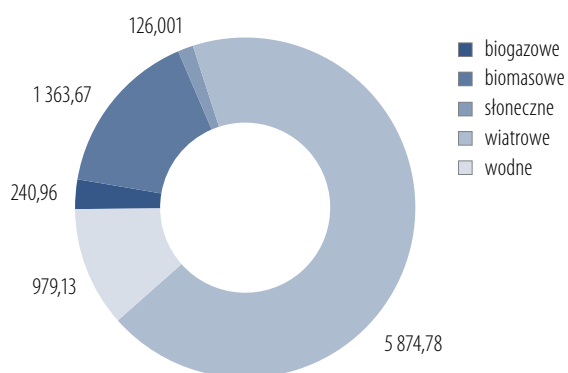
Wyszczególnienie	2010	2014	2016	2017
Odbiorcy gazu ogółem	693 780	709 521	722 152	727 463
› w tym w miastach	472 512	473 483	478 168	479 403
Zużycie gazu (tys. m ³)	411 377	374 298	419 693	–

Źródło: GUS.

4. Odnawialne źródła energii

Na dzień 31 marca 2018 roku moc przyłączonych instalacji OZE w dyspozycji regionalnych operatorów w podziale na kategorie instalacji: biogazowe, biomasowe, słoneczne, wiatrowe i wodne wyniosła łącznie 8706,8 MW. Stanowi to łączny wzrost o prawie 34% w stosunku do 2016 roku. Widoczne są jednak zróżnicowane tendencje wzrostu dla każdej z tych kategorii instalacji, jak również w przekroju regionalnym.

Wykres 153. Odnawialne źródła Energii w Polsce w 2017 roku

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, dane z 2017 roku.

Wyraźne zróżnicowanie sytuacji w poszczególnych kategoriach jest także bardzo widoczne w Małopolsce. O ile więc liczba instalacji słonecznych (stały wzrost – podobnie jak w latach ubiegłych) zwiększyła się o 44,7% za 2017 rok, a instalacji wodnych do 5 MW o 11%, to dla pozostałych kategorii liczba instalacji nie wzrosła w 2017 roku. W przypadku instalacji wodnych do 0,3 MW nastąpił w porównaniu do 2016 roku spadek ich liczby o 3% oraz spadek ich mocy o 2,9%. Spadki liczby instalacji były jednak równoważone wzrostem mocy czynnych instalacji. Zwiększyła się więc moc instalacji biogazowych o 25%, w tym instalacji wytwarzających energię z biogazu składowiskowego o 40%, a biogazu ze ścieków o 2%. Moc instalacji słonecznych wzrosła o 3,2% w stosunku do 2016 roku.

Tabela 94. Instalacje produkujące energię elektryczną z OZE w Małopolsce w 2017 roku

Typ instalacji	Liczba	Moc (MW)
Wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	10	4.925
Wytwarzające z biogazu rolniczego	2	1.150
Wytwarzające z biogazu składowiskowego	5	4.468
Wytwarzające z biomasy z odpadów komunalnych	1	16.900
Wytwarzające z biomasy mieszanej	1	3.150
Wytwarzające z promieniowania słonecznego	55	9.287
Elektrownia wiatrowa na lądzie	13	6.681
Elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	31	2.735
Elektrownia wodna przepływowa do 1 MW	9	5.505
Elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	10	27.370
Elektrownia wodna przepływowa do 10 MW	1	8.039
Elektrownia wodna przepływowa powyżej 10 MW	1	56.560
Elektrownia wodna szczytowo-pompowa lub przepływowa z członem pompowym	1	92.750
Realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa)	2	0.000

Źródło: Urząd Regulacji Energetyki, stan na 31.03.2018.

więcej informacji

Więcej informacji na temat odnawialnych źródeł energii znaleźć można na stronach Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Regulacji Energetyki, Polska Geotermalna Asocjacja, Kraków, www.pga.org.pl

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Wojciech Machalski, Katarzyna Paniak

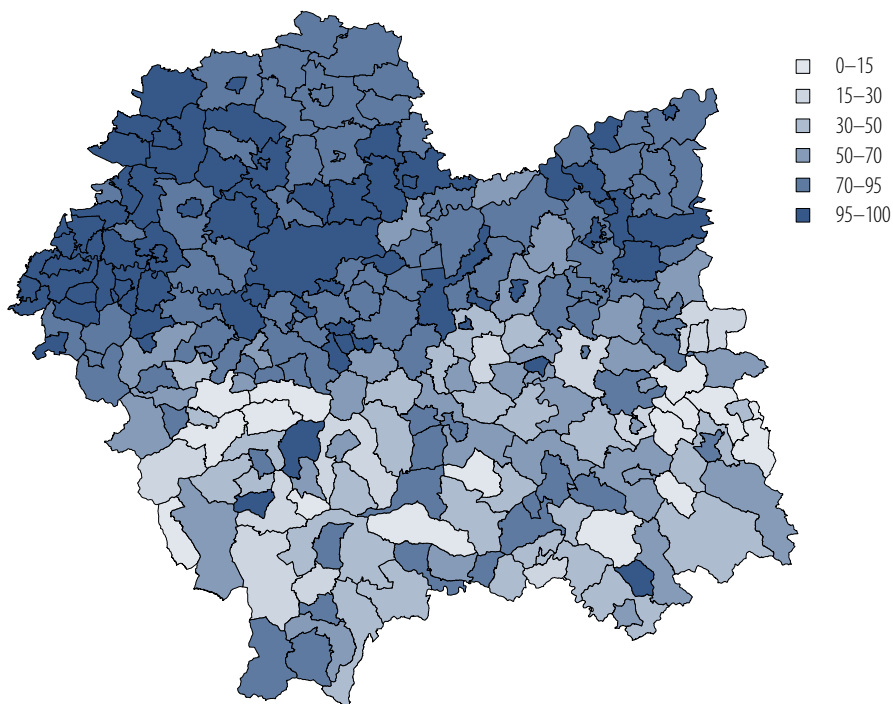
podsumowanie

- Na przestrzeni ostatnich 11 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej.
- Średni przyrost sieci kanalizacyjnej wynosi 6,9 % rocznie.
- W przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2,2 % rocznie.
- Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2017 roku wybudowano na terenie gminy Wieprz – 49,4 km.
- Sieci wodociągowej najwięcej wybudowano na obszarze miasta Kraków – 26,3 km sieci.

1. Sieć wodociągowa

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa za pomocą środków technicznych. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim z roku na rok jest coraz wyższy. Niewątpliwie przyczyniły się do tego możliwości finansowania budowy sieci wodociągowej zarówno ze środków państwowych, jak również UE.

Mapa 51. Korzystający z wodociągów w 2017 roku (w %)

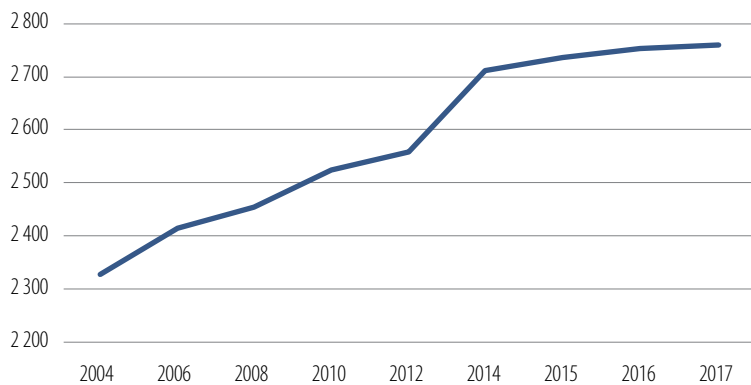

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Według danych GUS w 2017 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 195,4 km wodociągów (długość sieci wyniosła 20 429,1 km). Najwięcej wybudowano na obszarze miasta Kraków – 26,3 km sieci.

Na terenie województwa z sieci wodociągowej korzysta 81,57% ludności, przy czym region jest pod tym względem znacznie zróżnicowany – północna część Małopolski charakteryzuje się dużym odsetkiem ludności korzystającej z wodociągów, natomiast w południowej części dostęp do sieci jest znacznie mniejszy. Do najlepiej wyposażonych w wodociągi należy Kraków oraz znaczna część gmin Małopolski Zachodniej, w których odsetek ludności korzystającej z wodociągów sięga niemal 100%. Na obszarze województwa najmniej wodociągów jest w gminach Budzów, Lipinki oraz w gminie wiejskiej Maków Podhalański, natomiast 15 gmin nie przekracza progu 20% ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Widoczny jest jednak stały, systematyczny wzrost udziału korzystających z wodociągów, który w ciągu ostatnich 10 lat zwiększył się o ok. 8% (w 2007 – 74,2%).

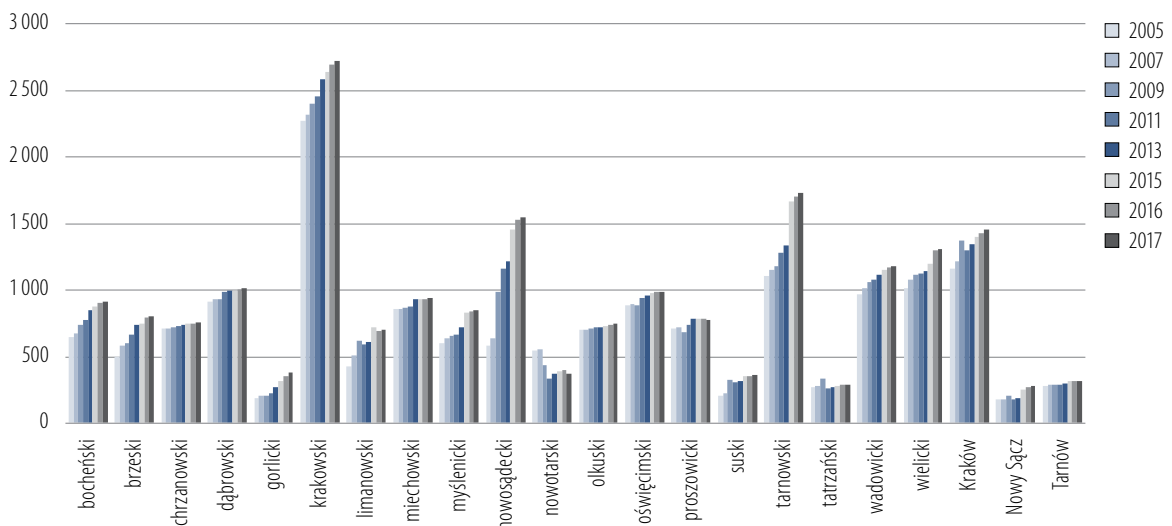
Wykres 154. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrasta sukcesywnie. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2014 roku. Liczba mieszkańców województwa korzystająca z sieci wodociągowej znacznie przerasta liczbę osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 155. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim (w km)

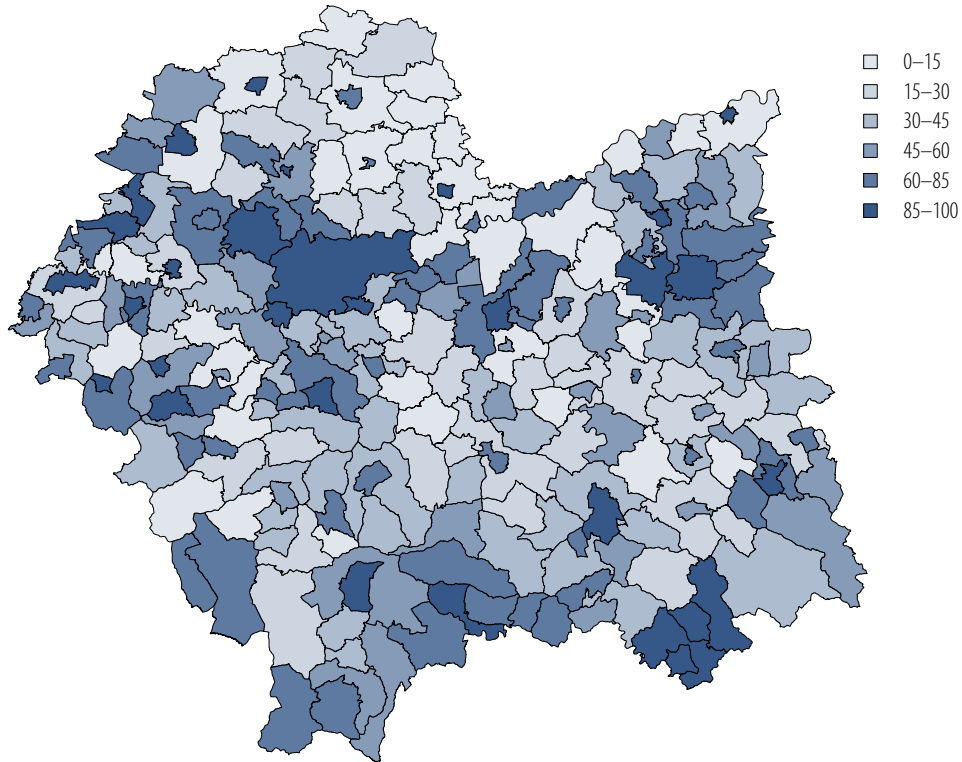

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2. Sieć kanalizacyjna

W latach 2004–2017 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. Według danych GUS w 2017 roku w Małopolsce przybyło 333,4 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 15 870,3 km), podczas gdy w 2016 r. przyrost ten wyniósł 486,5 km. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2017 roku wybudowano na terenie gminy Wieprz – 49,4 km.

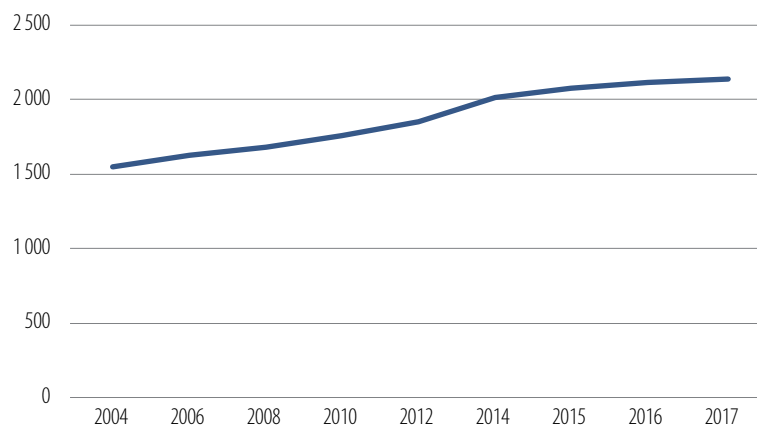
Mapa 52. Korzystający z kanalizacji w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Na terenie województwa małopolskiego z sieci kanalizacyjnej w 2017 roku korzystało 62,96% ludności. Odsetek ten systematycznie wzrasta z roku na rok, tylko od 2004 roku zwiększył się o 24%. Należy przy tym zaznaczyć, że wzrost odsetka ludności korzystającej z kanalizacji widoczny był przede wszystkim na obszarach wiejskich, gdzie tylko w przytoczonym okresie wzrósł z 14,72% w 2004 roku do 39,2% w roku 2017. Widocznemu zmniejszeniu uległa liczba gmin niemających dostępu do kanalizacji – 11 lat temu takich gmin było nieco ponad 30, w roku 2017 było ich już tylko 11. W części gmin w omawianym okresie udział ludności korzystającej z kanalizacji wzrósł znacząco. Na niektórych terenach, gdzie jeszcze 11 lat temu nie było kanalizacji, obecnie odsetek wynosi ponad 50%, np. w gminach: Spytkowice (pow. nowotarski), Zembrzyce i Sułoszowa, a nawet ponad 70% jak w przypadku gminy Stryszów.

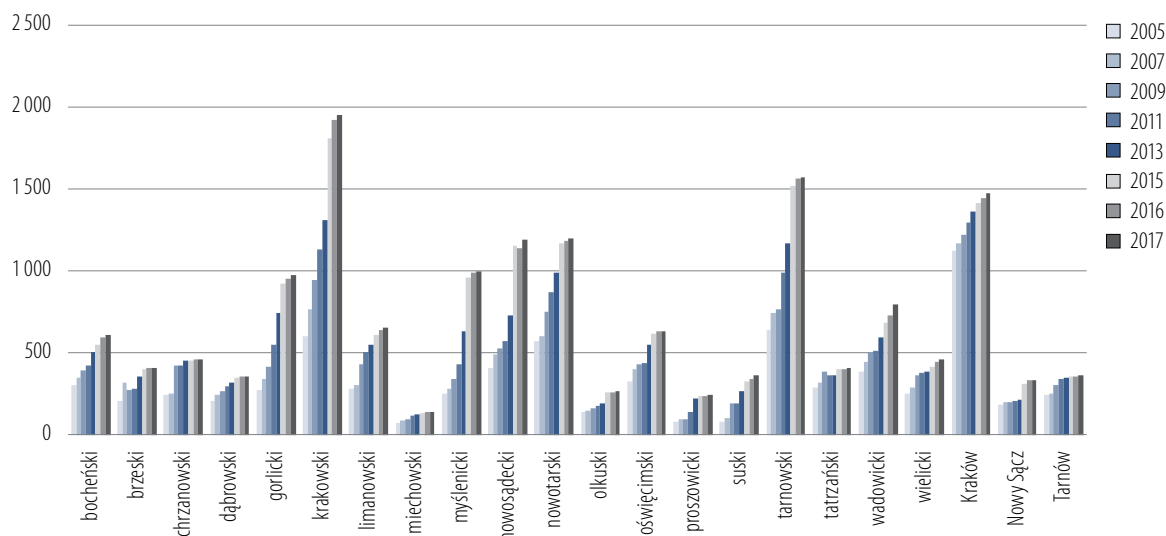
Wykres 156. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

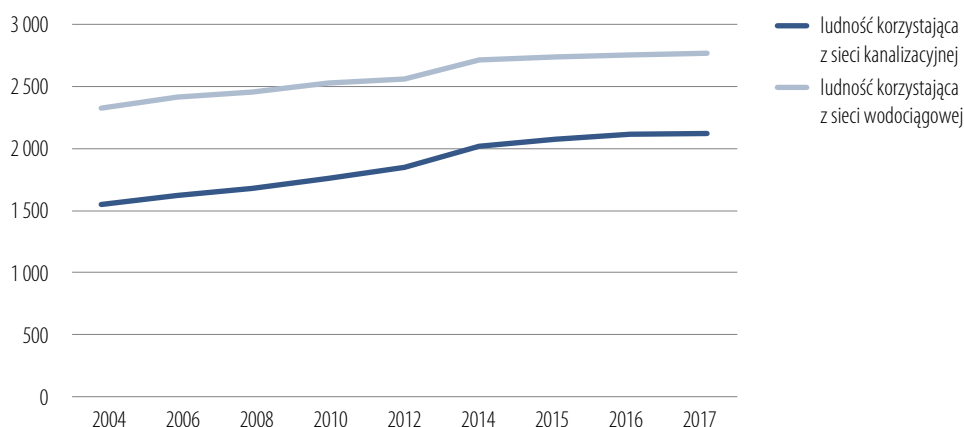
Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej wzrasta sukcesywnie. Największy przyrost mieszkańców można zaobserwować w 2014 roku. Natomiast porównując z liczbą osób korzystających z sieci wodociągowej w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców nie ma możliwości odprowadzania nieczystości ciekłych do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 157. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

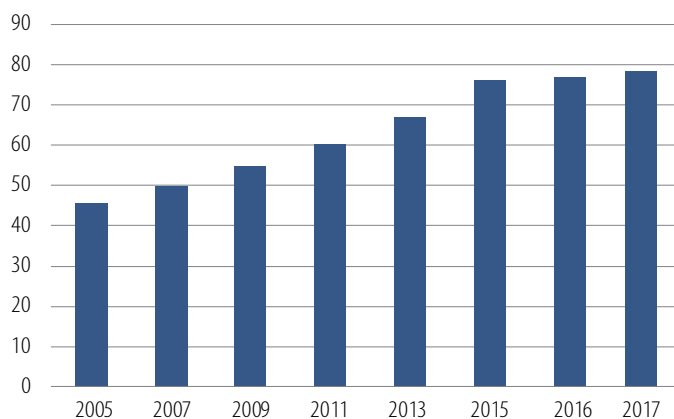
Wykres 158. Przyrost liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie małopolskim (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Powyższy wykres obrazuje dysproporcję, jaka występuje pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej, a liczbą osób korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Wykres 159. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w województwie małopolskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

— podsumowanie

- Kraków jest największym ośrodkiem nowoczesnych usług biznesowych w Polsce. W sektorze pracuje już 64 tys. osób.
- Na świecie pojawił się pierwszy cyfrowy obywatel. Sophia to cyborg, któremu Arabia Saudyjska nadała obywatelstwo w dniu 25 października 2017 roku.
- Blisko 83% dzieci w wieku 7–14 lat ma własny telefon i najczęściej jest to smartfon. Aż 9 na 10 dzieci korzysta z internetu, a tylko co trzeci badany rodzic stosuje kontrolę rodzicielską telefonu komórkowego swojego dziecka.
- W 2017 roku w Polsce penetracja internetem stacjonarnym kształtowała się na poziomie ponad 18% i była najniższa wśród wszystkich krajów UE. Za to Polska pozostaje jednym z liderów rynku mobilnego w Europie, z nasyceniem usługami internetu mobilnego na poziomie 144%, czyli o koło 54 p.p. więcej niż średnia europejska. Wynik ten daje Polsce drugie miejsce w Europie.

Podstawowym warunkiem rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu oraz jakość życia jego mieszkańców.

1. Dostępne środki finansowe oraz projekty realizowane w ramach polityki spójności w obszarze ICT

Spośród przeznaczonych dla Polski 86,1 mld euro z funduszy europejskich dla Małopolski, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, przypada 2 878 mln euro. W tym w ramach Celu tematycznego 2. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych, nastawionego na zapewnienie powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz szerokiego wdrożenia nowoczesnych usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, alokacja unijna wyniosła 140,0 mln euro. Do wartości tej należy dodać minimalny wkład własny w wysokości 24,7 mln euro. Cała kwota przeznaczona jest na realizację jednego celu tematycznego: 2c wzmocnienie zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

Ze sprawozdania rocznego z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020 z dnia 23 czerwca 2018 roku wynika, że w ramach 2. osi priorytetowej Cyfrowa Małopolska w 2017 roku ogłoszono 1 konkurs (alokacja 3,5 mln euro) oraz 3 nabory pozakonkursowe (alokacja 9,92 mln euro). Zatwierdzono 11 wniosków o dofinansowanie projektu o wartości ogółem 26,76 mln euro, a podpisano 44 umowy o dofinansowanie projektów o wartości ogółem 73,58 mln euro. Łącznie od uruchomienia Programu Operacyjnego w ramach osi 2. alokacja środków na projekty konkursowe wyniosła 63,07 mln euro, co stanowi 38,3% alokacji osi, a na projekty pozakonkursowe alokacja wyniosła 30,34 mln euro, tj. 18,4% alokacji osi. Podpisano łącznie 66 umów o dofinansowanie o wartości ogólnej 88,49 mln euro. Najwięcej projektów jest realizowanych w Krakowie (16) i powiecie nowotarskim (9), a najmniej w powiecie nowosądeckim, gorlickim, miechowskim, proszowickim i tarnowskim.

Oprócz środków zagwarantowanych dla RPO WM 2014–2020, w ramach celu priorytetowego 2, zabezpieczono alokację z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na realizację projektów w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa w wysokości 2 114,8 mln euro, do której dochodzi dofinansowanie krajowe wynoszące co najmniej 383,9 mln euro.

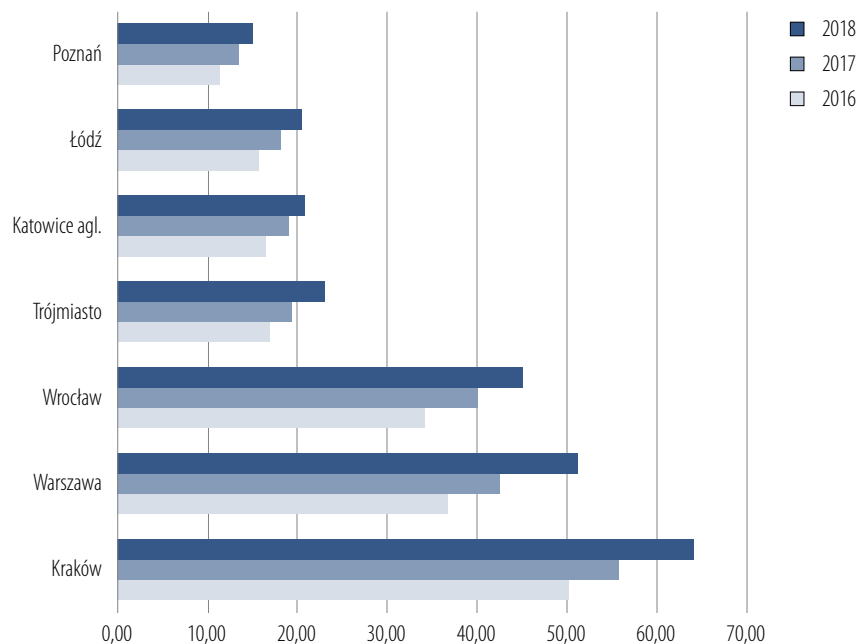
2. Zatrudnienie, kompetencje i infrastruktura IT

Według raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2018*, w województwie małopolskim, podobnie jak w całym kraju, sektor nowoczesnych usług biznesowych odnotowuje regularny wzrost zatrudnienia, przy jednoczesnym poszerzeniu zakresu działalności firm mających w Polsce centra BPO, SSC, IT, R&D. W okresie od I kwartału 2017 roku do I kwartału 2018 roku o 13% wzrosło zatrudnienie w centrach usług w Polsce, co oznacza 33 tys. nowych miejsc pracy. W Polsce w pierwszym kwartale 2018 roku funkcjonowało łącznie już 1236 centrów usług biznesowych (polskich i zagranicznych) zatrudniających 279 tys. osób, w tym 225 tys. osób w centrach zagranicznych (81%) i 54 tys. osób w centrach polskich (19%). Warto zauważyć, że 10% zatrudnionych w centrach usług w Polsce stanowią obcokrajowcy, z największym udziałem Ukraińców, Włochów i Hiszpanów.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2018* znajduje się na stronie http://absl.pl/wp-content/uploads/2018/06/raport_absl_2018_PL_180527_epub-1.pdf

Wykres 160. Zatrudnienie w centrach BPO, SSC, IT, R&D w wybranych ośrodkach usług biznesowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ABSL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce* z lat 2016, 2017 i 2018.

Wśród 831 firm, które mają swoje centra usług, 10% (83 inwestorów) to przedsiębiorstwa z listy Fortune Global 500 (2017). W 2017 roku działalność rozpoczęło 71 nowych centrów usług. W Polsce działają 54 centra, w których zatrudnienie wynosi co najmniej 1 tys. osób. Dziesięciu największych inwestorów sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce zatrudnia łącznie 54 tys. osób. Liczba pracowników centrów każdego z tych przedsiębiorstw to ponad 4 tys. osób. W gronie 10 największych inwestorów znajdują się również polskie podmioty: Comarch i Grupa Asseco.

Największymi ośrodkami usług dla biznesu są: Kraków (z udziałem w rynku na poziomie 22,9%), Warszawa (18,1%), Wrocław (16,1%). Zdecydowanym liderem pod względem zatrudnienia w sektorze pozostaje Kraków, w którym w centrach usług pracuje już 64 tys. osób. Dane dla Krakowa obejmują również Zabierzów.

Wśród najważniejszych czynników, które mają wpływ na prowadzenie działalności centrów usług w polskich miastach, w raporcie ABSL wymieniono: dostępność nowoczesnej powierzchni biurowej, dostępność komunikacyjną, jakość komunikacji miejskiej, współpracę z lokalnymi uczelniami i władzami oraz dostępność wysoko wykwalifikowanej kadry. Wśród siedmiu głównych ośrodków usług biznesowych najlepiej ocenianymi pod względem ogólnej satysfakcji centrów usług z miejsca prowadzenia działalności są: Kraków (średnia 7,7 w skali od 1 do 10), Warszawa (7,6) i Wrocław (7,4).

Kraków od lat zachowuje pozycję najatrakcyjniejszej w Europie lokalizacji dla outsourcingu usług biznesowych, co znajduje potwierdzenie w rankingu *Tholons Services Globalization Index – 2017* (<http://www.tholons.com/Tholonstop100/TholonsTop100-2017v.7.pdf>). W 2017 miasto zajęło 8. miejsce w świecie, awansując o jedno miejsce w stosunku do ubiegłego roku.

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*, w 2016 roku w sektorze ICT działało 2 278 firm zatrudniających po 10 osób lub więcej (wzrost o 11,3% wobec roku poprzedniego), spośród których 89,4% świadczyło usługi ICT. Blisko trzy czwarte przedsiębiorstw zajmujących się usługami ICT stanowiły firmy oferujące usługi informatyczne. Liczba osób pracujących w sektorze ICT wyniosła 227,4 tys. (więcej o 6,2% w porównaniu z rokiem poprzednim oraz o 23,3% – w stosunku do 2013 roku).

Technologie ICT w przedsiębiorstwach

Dane opublikowane w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego pn. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017 roku* wskazują, że w 2017 roku z komputerów korzystało 95,6% przedsiębiorstw, a dostęp do internetu miało ponad 90% z nich i był to najczęściej dostęp szerokopasmowy.

W Małopolsce nastąpił wzrost liczby przedsiębiorstw korzystających z komputerów, z 94,4% w 2016 do 94,9 w 2017 roku. Jednocześnie do 93,4% wzrósł poziom dostępu przedsiębiorstw do internetu. Małopolska znajduje się nieco poniżej średniej dla Polski.

Stale wzrasta wysokość wskaźnika przedsiębiorstw mających własną stronę internetową. Wynika to z rozwoju funkcji, które strony pełnią, od prezentacji przedsiębiorstwa, przez umożliwienie złożenia zamówienia, sprawdzenia stanu realizacji zamówienia, po wykorzystanie jej jako narzędzia rekrutacji. W 2017 roku własną stronę internetową miało dwie trzecie przedsiębiorstw. Liderem pod tym względem były firmy duże, w których dziewięć na dziesięć podmiotów miało stronę WWW. Najslabiej wypadły firmy małe (62,6%). W zależności od rodzaju prowadzonej działalności występuje duże zróżnicowanie tego wskaźnika, a najwyższy odsetek przedsiębiorstw mających stronę internetową odnotowano w sekcji naprawa i konserwacja komputerów i sprzętu komputerowego (94,6%). Dla porównania, w 2016 roku własną stronę internetową miało 67,0% przedsiębiorstw, szczególnie dużych.

Wzrasta rola i wykorzystanie przez przedsiębiorstwa mediów społecznościowych. W 2017 roku ponad jedna czwarta przedsiębiorstw w Polsce wykorzystywała przynajmniej jedno z mediów społecznościowych. Najpopularniejszym narzędziem były serwisy społecznościowe. Wśród podmiotów należących do sekcji informacja i komunikacja swój profil w portalu społecznościowym miało prawie dwie trzecie firm. Liderem w kategorii wykorzystania mediów społecznościowych przez przedsiębiorstwa jest województwo mazowieckie z wynikiem 33,5%, a na trzecim miejscu uplasowała się Małopolska – na poziomie 28,8%.

— więcej informacji

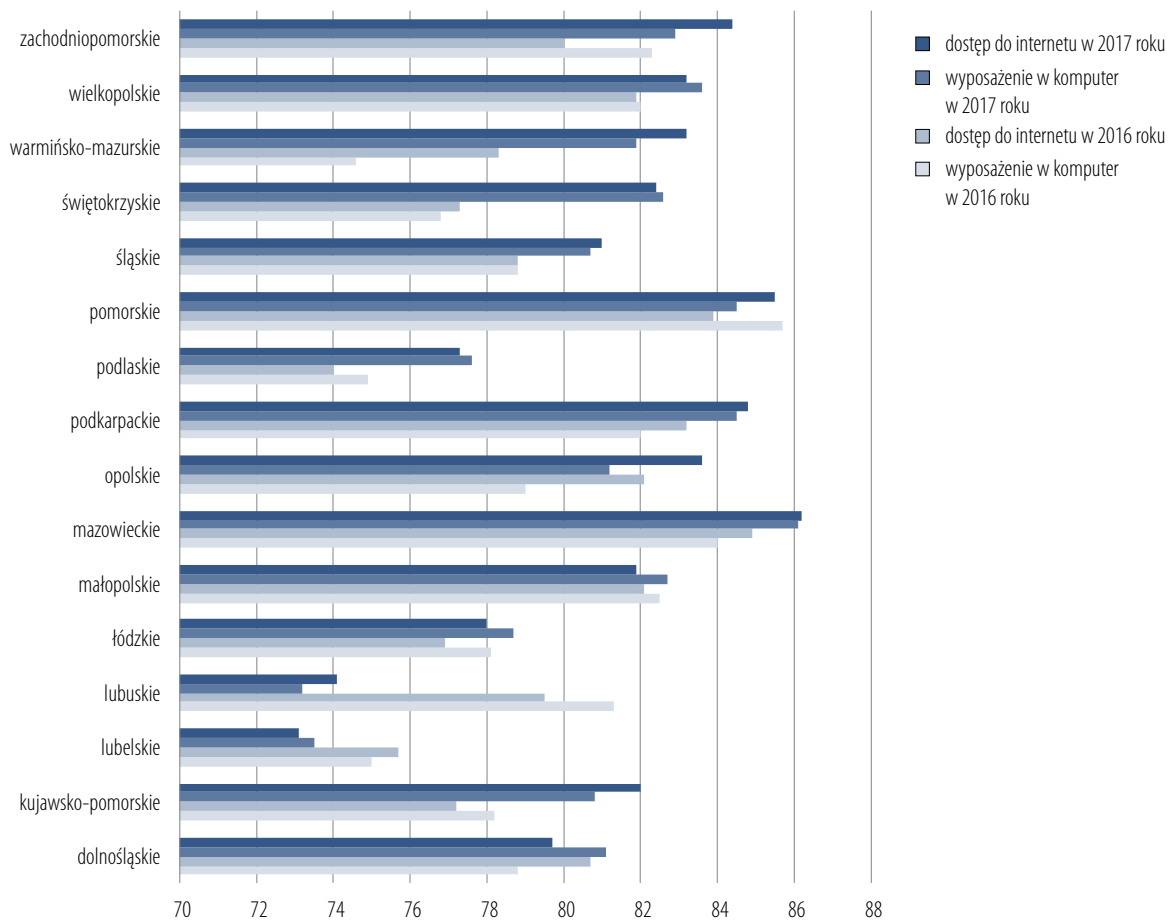
Więcej informacji o opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017* znajduje się na stronie internetowej https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5497/1/11/1/spoleczenstwo_informacyjne_w_polsce._wyniki_badan_statystycznych_z_lat_2013-2017.pdf

Powoli wzrasta wykorzystanie usług chmury obliczeniowej przez przedsiębiorstwa. W 2016 roku było ich 8,2% a w 2017 roku 10%. Największą popularność chmura zyskała wśród firm zatrudniających co najmniej 250 osób (37,1%), podmiotów prowadzących działalność w zakresie naprawy i konserwacji komputerów i sprzętu komunikacyjnego (37,8%) oraz informacji i komunikacji (37,3%).

Technologie ICT w gospodarstwach domowych

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017* w 2017 roku odsetek gospodarstw domowych mających w domu przynajmniej jeden komputer wyniósł 81,8%, przy czym był on zdecydowanie wyższy w gospodarstwach z dziećmi niż bez nich. W latach 2013–2017 zwiększała się również liczba regularnych użytkowników komputerów. W 2017 roku dostęp do internetu w domu miało ponad 80% gospodarstw domowych. Odsetek ten był wyższy o 1,5 p.p. niż w poprzednim roku i wzrastał w całym badanym okresie. Poziom tego odsetka był zróżnicowany w zależności od typu gospodarstwa, stopnia urbanizacji, miejsca zamieszkania oraz regionu, a także obecności dzieci w gospodarstwie domowym. W 2017 roku ponad trzy czwarte gospodarstw domowych w Polsce miało w domu szerokopasmowy dostęp do internetu. Odsetek tych gospodarstw był wyższy o 1,9 p.p. niż przed rokiem. W podziale na województwa w 2017 roku największy odsetek gospodarstw domowych mających w domu komputer odnotowano w województwie mazowieckim (86,1%), natomiast pod względem udziału osób korzystających z komputera oraz regularnych użytkowników przodowało Zachodniopomorskie (odpowiednio 86,1%, 78,2%). Najrzadziej w komputery wyposażone były gospodarstwa w województwie lubuskim (73,2%). Najniższy odsetek osób korzystających z komputera oraz regularnych użytkowników komputerów odnotowano w województwie lubelskim (odpowiednio 73,9% i 62,2%). W Małopolsce odsetek gospodarstw domowych mających w domu komputer wyniósł 82,7%, odsetek korzystających z komputera 76,3%, a odsetek osób regularnie korzystających z komputera 70,3%.

Wykres 161. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery oraz dostęp do internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w opracowaniach *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016* oraz *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*.

Większość użytkowników internetu korzysta z dostępu do sieci w swoim domu. Odsetek osób w wieku 16–74 lata, korzystających z komputerów w domu w 2017 roku wyniósł 73,4%. Na drugim miejscu, z wynikiem 27%, znalazła się praca.

W 2017 roku 72,7% osób w wieku 16–74 lat regularnie korzystało z internetu, przy czym występuje tu zróżnicowanie w zależności od wieku, aktywności zawodowej, poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania. Największy odsetek regularnych użytkowników odnotowano wśród uczniów i studentów (99,9%), osób pracujących na własny rachunek (91,0%), osób z wyższym wykształceniem (96,9%), a także mieszkańców dużych miast (82,0%). W Polsce Centralnej udział regularnych użytkowników internetu był większy niż w pozostałych częściach kraju. Wśród celów korzystania z internetu w Polsce, najpopularniejsze są: czytanie, pobieranie czasopism on-line oraz używanie poczty elektronicznej.

W 2017 roku 45% Polaków w wieku 16–74 lata dokonywało zakupów przez internet. Mężczyźni robili zakupy częściej niż kobiety. Największy odsetek osób zamawiających lub kupujących przez internet towary lub usługi do użytku prywatnego odnotowano w województwie mazowieckim (50,6%), a najmniejszy – w województwie lubuskim (35,7%). W Małopolsce odsetek ten wyniósł 45,1%, co oznacza wzrost w stosunku do ubiegłego roku (42,7%).

W 2017 roku 39,9% osób w wieku 16–74 lata korzystało z urządzeń przenośnych w celu łączenia się z internetem poza domem lub miejscem pracy. Respondenci częściej korzystali z telefonów komórkowych lub smartfonów (38,7%) niż z komputerów przenośnych, np. laptopów (20,0%) oraz tabletów (7,9%). Mężczyźni częściej niż kobiety korzystali z urządzeń przenośnych do łączenia się z internetem, bez względu na rodzaj wykorzystywanego urządzenia. Biorąc pod uwagę wiek użytkownika, łączenie się z internetem poprzez urządzenia przenośne najpopularniejsze było w grupie wieku 16–24 lata. W 2017 roku wśród wszystkich województw największy odsetek osób korzystających z urządzeń przenośnych do łączenia się z internetem odnotowano w województwie mazowieckim (49,7%), najmniejszą zaś popularnością urządzenia te cieszyły się wśród użytkowników internetu z województwa świętokrzyskiego (27,3%), lubuskiego (30,5%) i małopolskiego (34,2%).

W odniesieniu do umiejętności cyfrowych, w populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z internetu największą grupę stanowiły osoby wykazujące się niskim poziomem ogólnych umiejętności cyfrowych (28,5%). Osoby mające podstawowe ogólne umiejętności cyfrowe stanowiły 25,2%. Odsetek osób z ponadpodstawowymi umiejętnościami cyfrowymi wyniósł 21,1%. Osoby charakteryzujące się co najmniej podstawowym poziomem ogólnych umiejętności cyfrowych stanowiły 46,4% osób w wieku 16–74 lata korzystających z internetu. Poziom posiadanych ogólnych umiejętności cyfrowych jest mocno zróżnicowany w podziale na grupy wieku ludności. Najwyższy odsetek osób z ponadpodstawowymi lub podstawowymi umiejętnościami cyfrowymi odnotowano wśród osób z najmłodszych grup wieku. Ponadpodstawowy poziom ogólnych umiejętności cyfrowych najczęściej wykazywały osoby w wieku 16–24 lata. W przypadku osób, które nie miały ogólnych umiejętności cyfrowych zależność między poziomem umiejętności i wiekiem była odwrotna i najliczniejszą grupę stanowiły osoby z najstarszych grup wieku.

Z raportu Urzędu Komunikacji Elektronicznej z badania rodziców i dzieci pn. *Badanie opinii publicznej w zakresie funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych oraz preferencji konsumentów* wynika, że 82,8% dzieci w wieku

7–14 lat ma własny telefon. Najczęściej jest to smartfon – posiada go ponad 83% dzieci deklarujących korzystanie z komórki. Jeszcze więcej, bo aż 9 na 10 dzieci korzysta z internetu – głównie na laptopach oraz smartfonach. Dostęp do sieci najczęściej służy graniu on-line, słuchaniu muzyki, oglądaniu filmów i korzystaniu z serwisów edukacyjnych. Na telefon dla dziecka rodzice wydają miesięcznie ok. 20 zł. Rodzice w większości nie kontrolują tego, jak dzieci korzystają z telefonu. Tylko co trzeci badany stosuje kontrolę rodzicielską w kontekście telefonu komórkowego

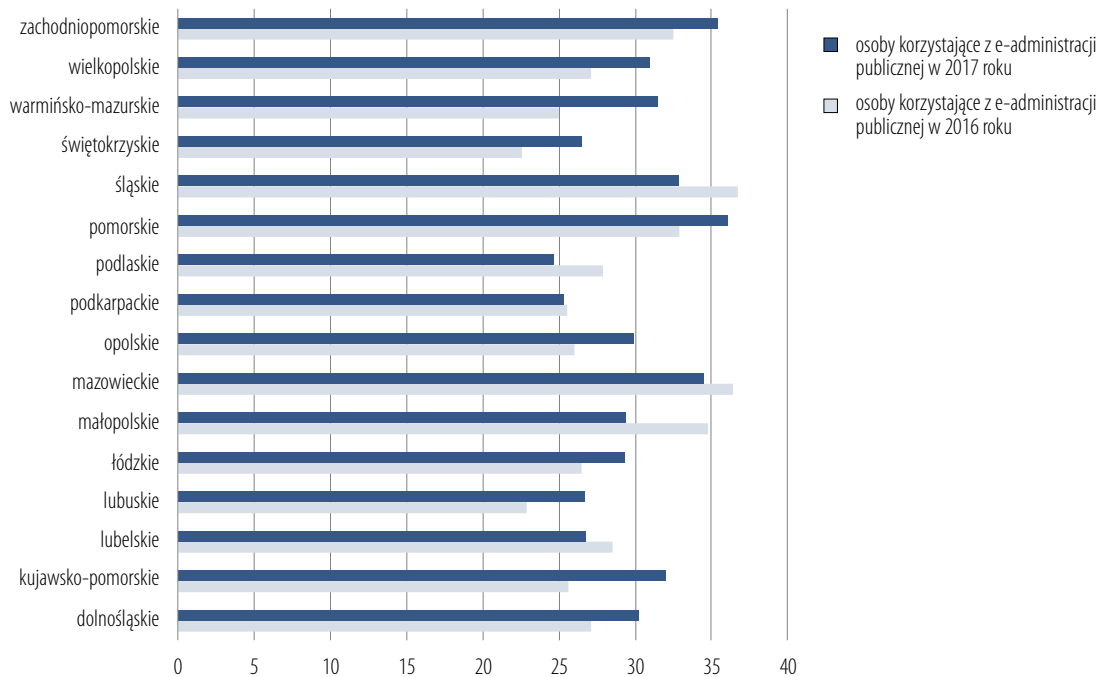
swojego dziecka. Przy czym jedna czwarta dzieci odpowiedziała, że ich rodzice kontrolują korzystanie z telefonu komórkowego. Jednocześnie ponad połowa badanych potwierdziła, że ich dzieci samodzielnie instalują aplikacje na telefonie. Wśród zagrożeń, jakie zdarzyć się mogły dzieciom w internecie, rodzice wskazują natknięcie się na obrazy, filmy lub treści prezentujące przemoc lub drastyczne obrazy. Prawie co dziesiąty rodzic wskazał, że ich dziecko natknęło się na pornografię. Dzieci w większym stopniu przyznają, że spotkały się z tymi zagrożeniami – 15% przyznaje, że spotkało się w internecie z okrucieństwem, taki sam odsetek z tzw. hejtem, 14% z treściami drastycznymi, a 12% z nagością. Na pytania dotyczące zasad bezpiecznego korzystania z internetu tylko 6 na 10 dzieci potwierdziło, że wie, że w sieci nie wolno podawać swoich danych osobowych, haseł i wysyłać swoich zdjęć, natomiast połowa wie, że osoba po drugiej stronie nie musi być tą, za którą się podaje.

— więcej informacji

Więcej informacji o raporcie z badania dzieci i rodziców *Badanie opinii publicznej w zakresie funkcjonowania rynku usług telekomunikacyjnych oraz preferencji konsumentów* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/badanie-konsumentenckie-dzieci,53.html>

E-administracja

Podając za opracowaniem Głównego Urzędu Statystycznego *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017* spośród usług, jakie oferuje internet, e-administracja należy do tych, z których przedsiębiorcy korzystają coraz chętniej. Możliwość wypełnienia i wysyłania dokumentów on-line pozwala zaoszczędzić czas, a zamieszczanie informacji na stronach administracji publicznej ułatwia śledzenie zmian w przepisach. W Małopolsce 93,4% przedsiębiorstw korzystało w 2016 roku z e-administracji i był to wzrost w stosunku do 2015 roku, w którym odnotowano wykorzystanie na poziomie 92,9%. Najwięcej bo 96,4% przedsiębiorstw skorzystało z tych usług w województwie śląskim.

Wykres 162. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą internetu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w opracowaniach *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2012–2016* oraz *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2013–2017*.

W 2017 roku osoby korzystające z usług administracji publicznej przez internet w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania stanowiły 30,8% populacji osób w wieku 16–74 lata i w porównaniu z poprzednim rokiem było to o 0,6 p.p. więcej. Najszybciej rośnie zainteresowanie wysyłaniem wypełnionych formularzy; w porównaniu z 2013 rokiem odsetek osób korzystających z tej usługi zwiększył się niemal dwukrotnie. Najczęściej z e-administracji korzystali mieszkańcy województwa pomorskiego (36,1%), a najrzadziej – województwa podlaskiego (24,7%). W Małopolsce odsetek ten spadł z 34,8% w 2016 roku do 29,4% w 2017 roku.

Pojęcie korzystania z usług e-administracji obejmuje m.in. korzystanie ze stron internetowych dotyczących obowiązków obywatelskich (np. składania deklaracji podatkowych, zmiany miejsca zameldowania), praw (np. pomocy społecznej), oficjalnych dokumentów (np. dowodów osobistych, aktów urodzenia), publicznych usług edukacyjnych (np. bibliotek, informacji i rekrutacji do szkół lub uniwersytetów), publicznych usług zdrowotnych (np. szpitali); z wyłączeniem ręcznie pisanych e-maili.

Dostęp do internetu

Według *Raportu o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2017 roku*, opracowanego przez Urząd Komunikacji Elektronicznej, w Polsce w 2017 roku było ok. 14,5 mln użytkowników internetu, w tym około 7,1 mln użytkowników stacjonarnego i 7,4 mln osób mobilnego dostępu do sieci. W sumie usługę internetową miało około 14,5 mln użytkowników. Nasylenie usługami internetu szerokopasmowego (stacjonarnego i mobilnego) w Polsce na koniec 2017 roku kształtowało się na poziomie 103% w przeliczeniu na gospodarstwa domowe. Jest to wzrost w porównaniu do I poł. 2017 roku o 2 p.p. Penetracja w odniesieniu do mieszkańców wyniosła w 2017 roku 38%. Podobnie jak rok wcześniej, największy blisko 32% udział w rynku pod względem liczby użytkowników w 2017 roku miała firma Orange. Na drugim miejscu uplasował się Polkomtel, który zgromadził około 9% abonentów. Kolejni operatorzy to UPC (7,9), T-Mobile (7,2), P4 (7,0) i pozostali.

Systematycznie rośnie liczba łączy szybkich i superszybkich, przy jednoczesnym znaczącym spadku udziału łączy o najniższych przepływnościach. Największy spadek widoczny był w przypadku prędkości poniżej 2 Mb/s (mniej o 37%) oraz od 2 Mb/s do 10 Mb/s (mniej o 21%). Zdecydowanie najbardziej dynamicznie wzrasta udział łączy o przepływności ponad 100 Mb/s. W porównaniu do 2016 roku udział takich łączy w 2017 roku był o 10 p.p. wyższy i wyniósł 27,1%.

Największe nasycenie usługami stacjonarnego internetu było widoczne w 2017 roku w Holandii. Około 44% wszystkich mieszkańców tego kraju miało dostęp do sieci w stałej lokalizacji. Średnia europejska w przypadku tych usług wyniosła 34%. W Polsce penetracja internetem stacjonarnym kształtowała się na poziomie ponad 18% i była najniższa wśród wszystkich krajów UE. Polska pozostaje jednym z liderów rynku mobilnego w Europie. Nasycenie usługami internetu mobilnego w naszym kraju kształtowało się na poziomie 144%, czyli o około 54 p.p. więcej niż średnia europejska. Wynik ten daje Polsce drugie miejsce w Europie. Na pierwszym miejscu pod względem nasycenia znalazła się w 2017 roku Finlandia z penetracją na poziomie 146%.

Jedną z możliwych form mobilnego dostępu do internetu są tzw. hotspoty, czyli otwarte punkty dostępu, umożliwiające połączenie z internetem (najczęściej bezprzewodowe). Według Urzędu Komunikacji Elektronicznej liczba samorządowych hotspotów zainstalowanych w miejscach publicznych w Polsce wynosiła 5 311 (według stanu w dniu 20.10.2017 roku), czyli o ponad 843 więcej niż w październiku 2016 roku. Dostępność tych punktów w poszczególnych województwach jest zróżnicowana. W 2017 roku najwięcej samorządowych hotspotów w miejscach publicznych działało w województwie lubelskim – 1 034, najmniej natomiast – w województwie lubuskim – zaledwie 35. W ciągu roku najwięcej otwartych punktów dostępu przybyło w województwie podlaskim. W Małopolsce funkcjonowało 142 otwartych punktów dostępu, czyli o 4 więcej niż rok wcześniej.

więcej informacji

Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2017 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej na stronie <https://www.uke.gov.pl/akt/raport-o-stanie-ryнку-telekomunikacyjnego-w-2017-roku,93.html>

3. Łączność telefoniczna

Systematycznie od wielu lat spada popularność, a wraz z nią liczba użytkowników telefonii stacjonarnej na rzecz mobilnej. I jest to zjawisko obserwowane nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Rozwija się natomiast telefonia komórkowa, przynosząc z każdym rokiem nowe możliwości użytkowania telefonów.

Telefonia stacjonarna

Urząd Komunikacji Elektronicznej potwierdza dalszy stały spadek liczby abonentów telefonii stacjonarnej. W 2017 roku korzystało z takich usług 4,8 mln użytkowników, podczas gdy w 2016 roku było ich 5,2 mln. Wzrosła natomiast o 18% liczba użytkowników telefonii VoIP, świadczonej w ramach własnej sieci operatorów i wyniosła w 2017 roku 1,23 mln osób. W 2017 roku największe udziały w rynku pod względem liczby klientów utrzymał Orange.

W Małopolsce liczba abonentów prywatnych telefonii stacjonarnej spadła na koniec 2016 roku do poziomu 336,8 tys., podczas gdy w 2015 roku było to 354,5 tys., w 2010 roku 501,4 tys. a w 2005 roku 729,8 tys.

Telefonia komórkowa

Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2017 roku* wynika, że usługi telefonii mobilnej na koniec 2017 roku prowadziło 31 przedsiębiorców, o 2 więcej w stosunku do roku poprzedniego. Pięciu spośród nich posiadało własną infrastrukturę (operatorzy MNO), 26 zaś korzystało z sieci wybranego partnera technologicznego (operatorzy MVNO).

W segmencie telefonii mobilnej utrzymał się trend zmniejszania się ogólnej liczby kart SIM. W 2017 roku było ich 53,3 mln (2,2 mln mniej niż w 2016 roku), a poziom nasycenia rynku wyniósł 138,6% (5,6 p.p. mniej niż w 2016 roku). Jednocześnie operatorzy odnotowali wzrost o 14%, czyli do poziomu 2,8 mln liczby kart przeznaczonych do komunikacji M2M (Machine to Machine – zdolność urządzeń do komunikowania się z ludźmi i ze sobą nawzajem on-line w celu przekazywania danych). Karty te stanowiły 5,3% wszystkich kart SIM wobec 4,4% w 2016 roku. Kluczowym wydarzeniem na rynku było wprowadzenie zasady *Roam Like At Home*. Zasada ta oznacza stosowanie identycznego mechanizmu naliczania opłat w roamingu jak w kraju.

Na koniec 2017 roku pozycję lidera pod względem liczby użytkowników telefonii ruchomej przejęło P4 z udziałem 30%. Firma Orange Polska, która przez lata cieszyła się tym mianem, znalazła się na drugim miejscu z wynikiem 27%. Trzecie miejsce w zestawieniu uzyskał Polkomtel z udziałem 19,7%, natomiast na czwartym miejscu znalazł się T-Mobile, który miał 19,1% rynku kart SIM.

Nadal spada popularność wiadomości SMS. W 2017 roku wysłano łącznie 49,2 mld wiadomości tekstowych, o 2% mniej niż w 2016 roku. Ta forma komunikacji coraz częściej zastępowana jest przez inne możliwości porozumiewania się, takie jak np. komunikatory, portale społecznościowe, wiadomości e-mail i inne, wysyłane za pośrednictwem internetu. Niesłabnącą popularnością wciąż cieszy się w Polsce usługa wysyłania wiadomości MMS. W 2017 roku wysłano ich łącznie 1,4 mld, tj. prawie o 39% więcej niż rok wcześniej. Średnio na jednego mieszkańca Polski przypadło 38 wiadomości wobec 27 w poprzednim roku.

Najsilniej rozwijającą się usługą w sieciach mobilnych jest od wielu lat transmisja danych. Znaczący wpływ na jej dynamiczny rozwój ma z pewnością oferowanie przez operatorów coraz większych pakietów danych, jak również zwiększający się zasięg sieci o wysokich przepływnościach, dzięki którym wykorzystanie usługi każdego roku jest coraz wyższe. W 2017 roku klienci przetransferowali 2,2 EB danych, co oznacza wzrost o 62,5% w stosunku do 2016 roku. Na jednego mieszkańca Polski przypadło średnio 53,6 GB danych rocznie wobec 33,8 GB przesłanych rok wcześniej.

W Małopolsce, według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie zamieszczonych w *Roczniku Statystycznym Województwa Małopolskiego*, liczba użytkowników telefonów komórkowych wzrosła w 2016 roku do poziomu 94%. Dla porównania rok wcześniej było to 93,3%.

Według danych GUS w 2017 roku smartfon miało 91,5% osób w wieku 16–24 lata i w tej grupie w porównaniu z 2014 rokiem odnotowano wzrost o 43,1 p.p. Nadal najmniejsze zainteresowanie tego typu urządzeniem wykazywały osoby w najstarszej grupie wieku (65–74 lata); odsetek osób posiadających smartfon wyniósł 14,9% i w okresie trzech lat wzrósł on blisko 5-krotnie. Uwzględniając aktywność zawodową, odsetek osób posiadających smartfon zwiększał się najszybciej wśród rolników (wzrost ponad 5-krotny), a biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania i stopień urbanizacji – największy wzrost obserwowano na obszarach wiejskich i o niskim stopniu urbanizacji (3-krotny).

4. Trendy w obszarze ICT

Nadal pozostają aktualne trendy wskazane w poprzednim raporcie, tj. rozwój technologii w chmurze, Big Data, Internet Rzeczy oraz cyberbezpieczeństwo. Obok nich, wśród wskazanych przez Instytut Gartner trendów na 2018 rok, a także kolejnych 5 lat, przytoczonych przez magazyn *Computerworld*, znalazła się sztuczna inteligencja, która stanie się fundamentem wielu systemów IT, pomagając użytkownikom w podejmowaniu decyzji lub przejmując na siebie procesy decyzyjne. Wykorzystanie sztucznej inteligencji do wsparcia podejmowania decyzji, transformacji ekosystemów, modeli biznesowych i zarządzania doświadczeniami klienta ma zdominować inwestycje w cyfrowe innowacje aż do 2025 roku. Dalej, Gartner podkreślił rolę inteligentnych aplikacji i analityki, wskazując, że do końca dekady elementy sztucznej inteligencji znajdują się w niemal każdej aplikacji biznesowej. Pozwoli to zautomatyzować procesy, wesprzeć pozyskiwanie nowych klientów i pracowników, analizować i optymalizować przepływy finansów.

Nawiązując do rozwoju Internetu Rzeczy, w najbliższej przyszłości do grona urządzeń wykorzystujących sztuczną inteligencję dołączą autonomiczne samochody, roboty, drony i inne, podłączone do Internetu Rzeczy (IoT). W tym kontekście należy odnotować, że na świecie pojawił się pierwszy cyfrowy obywatel, czyli Sophia – cyborg, któremu Arabia Saudyjska nadała obywatelstwo.

Gartner zauważa, że coraz więcej wdrożeń Internetu Rzeczy w przedsiębiorstwach i rosnące inwestycje we wzajemnie połączone ekosystemy umożliwiają dziś tworzenie „napędzanych danymi” wirtualnych odpowiedników rzeczywistych maszyn, procesów i środowisk. Wraz z tym zjawiskiem będzie rosło znaczenie zabezpieczenia informacji i zagwarantowania ciągłości działania. Przedsiębiorstwa „napędzane danymi” będą coraz

— więcej informacji

Więcej informacji w artykule *Gartner wymienia 10 technologii, które wyznaczą w najbliższych latach kierunki rozwoju IT* opublikowanym przez magazyn *Computerworld* na stronie <https://www.computerworld.pl/news/Gartner-wymienia-10-technologii-ktore-wyznaczaja-w-najblizszych-latach-kierunki-rozwoju-IT,409232.html>

bardziej uzależnione od stałego dostępu do danych. Przyszłość należeć będzie także do inteligentnych platform do komunikacji, które dzięki analizie głosu i technologiom maszynowego uczenia będą w stanie udzielać odpowiedzi na podstawowe pytania, a z biegiem czasu coraz bardziej się specjalizować.

Przyszłość wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości wygląda obiecująco i coraz szerzej wkracza do życia codziennego. Poza światem gier znajduje zastosowanie m.in. w medycynie i nawigacji. Kolejnym ważnym zjawiskiem, na które wskazują eksperci rynku, jest rozwój rynku technologii blockchain, która powstała jako element łączący finanse i wirtualny świat – i dotyczy bitcoinów. Polska pracuje także nad swoją cyfrową walutą opartą na technologii blockchain, czyli Digital PLN (dPLN).

Eksperti firmy konsultingowej McKinsey & Company zauważają, że stały dostęp do danych czy aplikacji jest obecnie dla przedstawicieli biznesu czymś naturalnym. Technologia ma być niczym prąd w gniazdku. Ponieważ bieżąca infrastruktura przestała być wystarczająca, przedsiębiorcy chętnie decydują się na skorzystanie z usług zewnętrznego dostawcy. Stąd szacuje się, że udział outsourcingu IT w 2020 roku osiągnie poziom 44 procent. Eksperti wskazują także, że cyberbezpieczeństwo pozostanie najwyższym priorytetem decydentów w przedsiębiorstwach. Mimo że 80% pracowników odpowiedzialnych za wdrożenia technologii przyznaje, że ich organizacje starają się zapewnić możliwie najsolidniejszą obronę, to jednak we wszystkich branżach cyberataki będą coraz bardziej złożone. Problemem jest również niedobór specjalistów ds. cyberbezpieczeństwa, co powoduje, że firmy mają trudność z rekrutacją pracowników. Rozwiązaniem, według ekspertów Gartnera, będzie uczenie maszynowe, które do 2025 roku będzie normalną częścią rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa i zrekompensuje stale rosnące oczekiwania co do kompetencji specjalistów oraz braki kadrowe. Brak specjalistów na rynku pracy dotyczy całej branży IT. Mówi się o braku w Polsce około 50 tysięcy informatyków. Z wyzwaniem tym muszą się zmierzyć zarówno przedsiębiorcy, jak i urzędy administracji publicznej. Warto także wspomnieć o dużym wpływie na funkcjonowanie firm i instytucji w obszarze cyfryzacji, jaki w 2018 roku wywrą regulacje w zakresie ochrony danych (RODO). Wiąże się to zarówno z bezpieczeństwem przetwarzania danych, jak i wzrostem świadomości użytkowników sieci w zakresie ich praw.

— więcej informacji

Więcej informacji w artykule 4 trendy, które zmienią postrzeganie roli IT opublikowanym na stronie http://inwestycje.pl/it_ebiznes/4-trendy-ktore-zmienia-postrzeganie-roli-IT-;311813;0.html

ANEKS

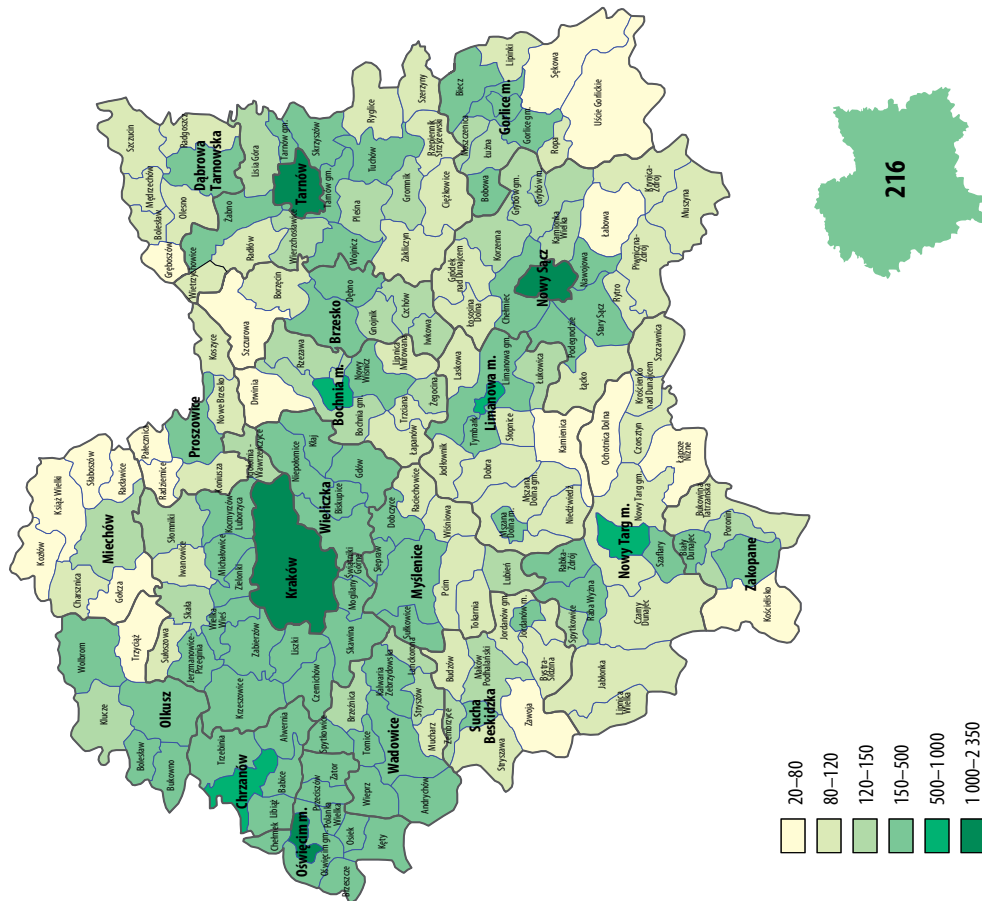
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle kraju i innych województw

	Województwa										Lokata		
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	
Wyszczególnienie													
Ludność w tys.	38 433,6	3 391,4	3 489,2	2 902,5	2 324,3	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
Gęstość zaludnienia na km ²	123	223	117	146	127	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	
Wskaźnik urbanizacji	60,1	48,3	54,6	68,8	63,9	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,0	1,9	2,1	-1,3	2,5	5.	4.	3.	3.	3.	2ex.	3.	
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1000 mieszkańców	0	1,2	0,3	1	1,5	2.	1.	2.	2.	2ex	3	3.	
Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	6,6	5,4	3,7	5,7	5,5	1.	4.	4.	4.	4.	3	3.	
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan w grudniu 2017 r.)	16	16	14	9	12	1.	6.	7.	5.	10.	7.	8ex.	
Przemysł													
> produkcja sprzedana w mln zł	1 352 954,7	93 590,3	167 322	116 648,1	85 862,1	5.	5.	6.	6.	6.	5.	5.	
> dynamika produkcji	106,5	109,7	107,8	102,3	105,5	7.	4.	2.	6.	15.	11.	5.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	103,2	104,6	102,7	101,4	105	11.	6.	4ex.	8ex.	9.	8ex.	5.	
Budownictwo													
> produkcja sprzedana w mln zł	191 257,1	15 200,3	18 637,0	11 753,0	12 122,0	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	
> dynamika produkcji	111,8	110	107,5	106,3	114,2	9.	3.	1.	13.	8.	9.	10.	
> dynamika przeciętnego zatrudnienia	100,9	101,5	102,6	98,8	101	14ex.	6.	5.	12.	5.	5.	8.	
Mieszkania oddane do użytku	178 258	19 995	18 848	17 124	15 797	2.	4.	4.	3.	2.	2.	2.	
Przeciętna pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę	27,8	27,3	28,2	29,2	26,8	9.	9ex.	9.	10.	8.	9.	10.	
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	48,6	44,1	44,3	51,3	39,4	12.	12.	12.	14.	14.	14.	14.	
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	4 309 800	380 020	422 094	368 811	293 704	5.	5.	4.	4.	4.	4.	4.	

Wyszczególnienie	Województwa										Lokata												
	Polska	Małopolskie		Wielkopolskie		Dolnośląskie		Pomorskie		2006		2008		2010		2012		2014		2016		2017	
> w tym spółki prawa handlowego	537 773	43 478	53 014	44 649	34 613	6.	6.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
> z tego z udziałem kapitału zagranicznego	94 755	6 338	7 687	8 468	5 015	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	14 620,3	564,6	1 772,0	916,7	748,2	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.
Płony zboż podstawowych z 1 ha w dt	42	40,6	45,3	52	42,8	11.	8.	14.	14.	11.	8.	14.	14.	10.	12.	12.	12.	12.	12.	9.	9.	10.	10.
Płony ziemniaków z 1 ha w dt	279	220	308	350	291	11.	15.	16.	16.	11.	15.	16.	16.	12.	14.	14.	15.	15.	15.	15.	16.	16.	16.
Bydło na 100 ha w szt.	42	30	56,8	11,8	28,7	7.	8ex.	8.	8.	7.	8ex.	8.	8.	8.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.
Trzoda chlewna na 100 ha w szt.	77,7	33,5	230	115	97	12.	11.	11.	11.	12.	11.	11.	11.	11.	12.	12.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych	773 957	99 430	42 773	67 861	114 369	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochoły budżetów gmin w mln zł	111 189,3	10 133,1	11 834,1	8 673,4	7 191,6	4.	3.	3.	3.	4.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochoły budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	103 918,1	8 202,1	7 486,4	7 678,4	6 756,8	4.	3.	3.	3.	4.	3.	3.	3.	4.	3.	4.	4.	4.	3.	3.	3.	3.	3.
Dochoły budżetów województw w mln zł	14 771,4	1 337,7	1 137,1	1 155,9	818,0	5.	4.	3.	4.	5.	4.	4.	4.	4.	6.	6.	5.	5.	6.	5.	5.	2.	2.
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	17 943	3 197,0	1 081,2	1 079,5	1 237,7	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	bd	bd
Produkt krajowy brutto w mln zł*	1 858 468	147 903	183 514	155 577	108 227	6.	5.	5.	5.	6.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	bd
> na 1 mieszkańca w zł*	48 364	43 806	52 768	53 577	46 822	9.	8.	8.	8.	9.	8.	8.	8.	8.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	bd

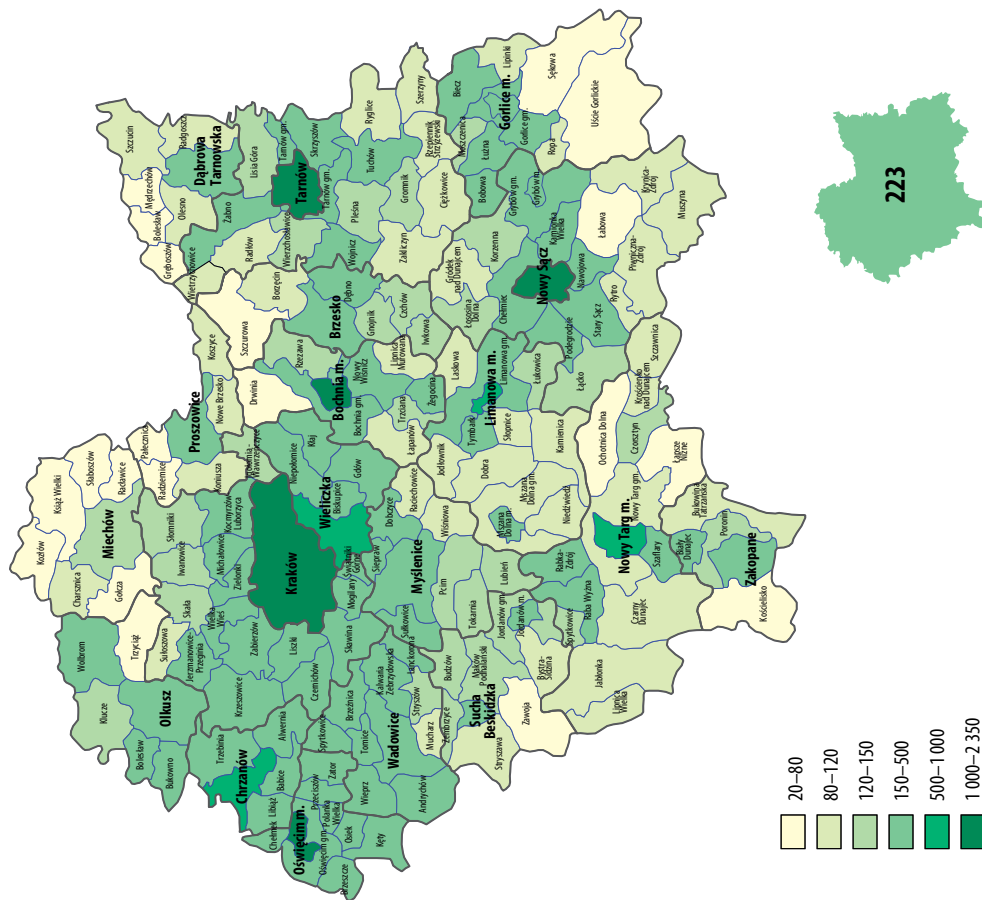
* dane za 2016 rok

Mapa I. Gęstość zaludnienia w 2007 roku (ludność na km²)

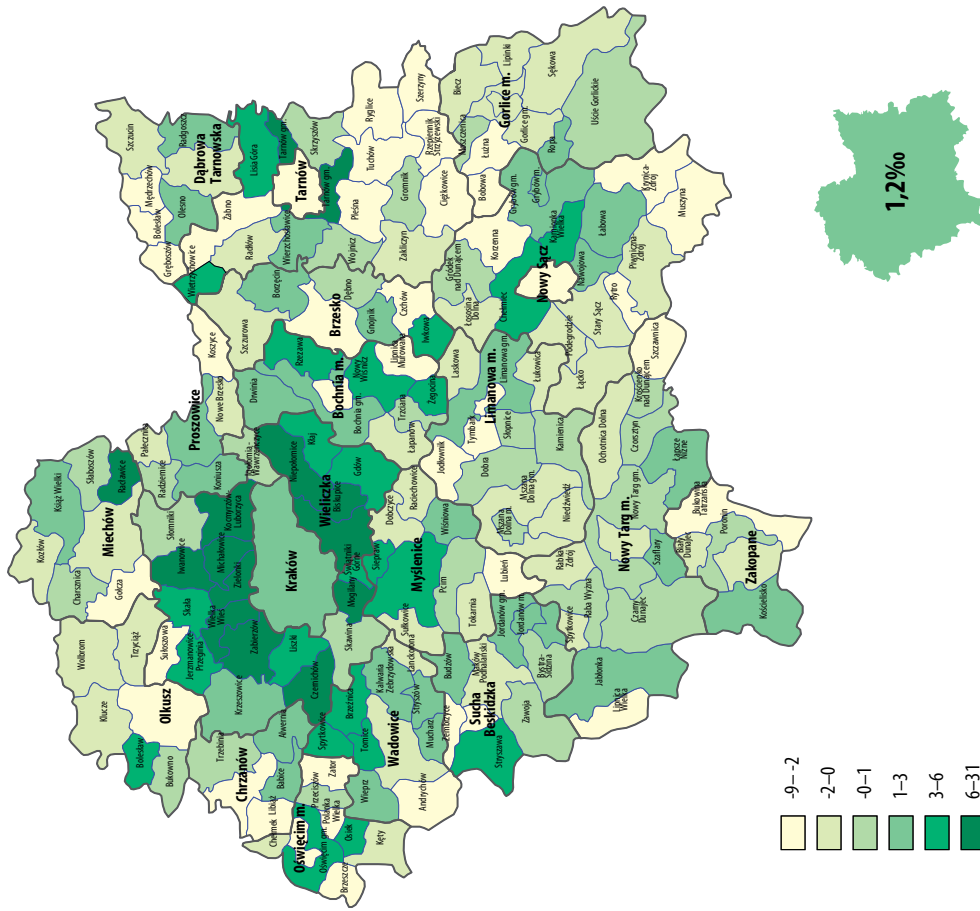

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

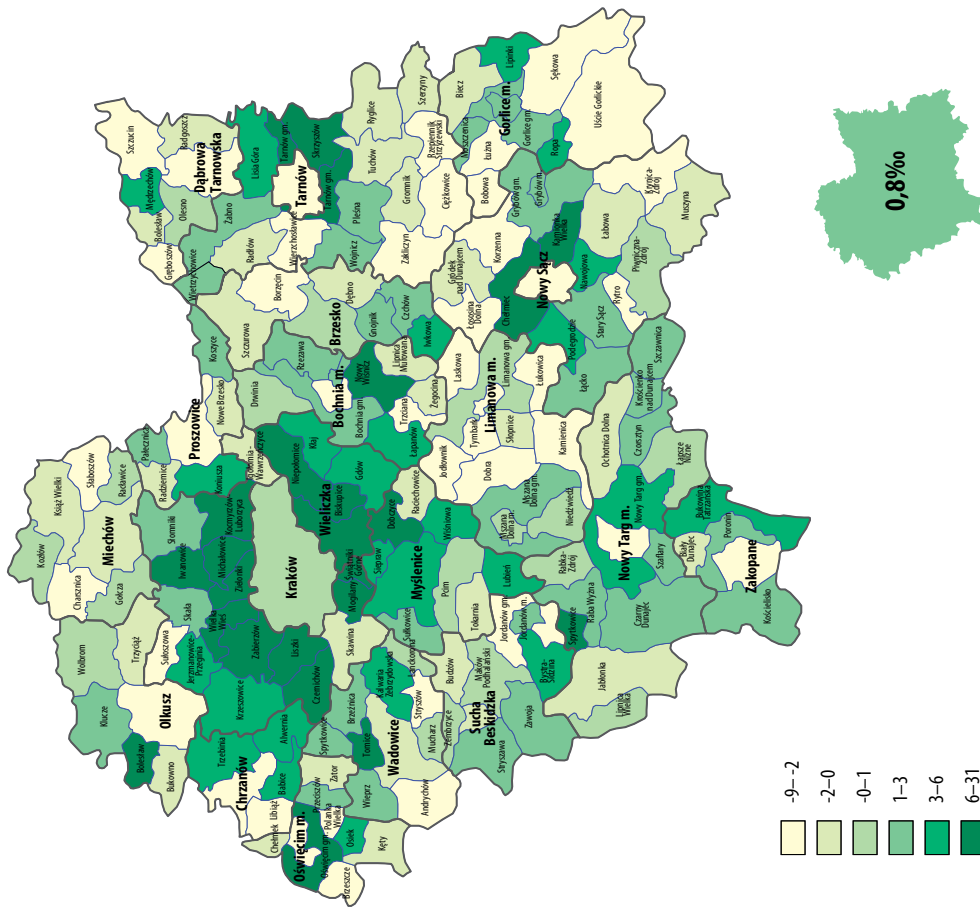
Mapa II. Gęstość zaludnienia w 2017 roku (ludność na km²)

Mapa IV. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2017 roku (w ‰)

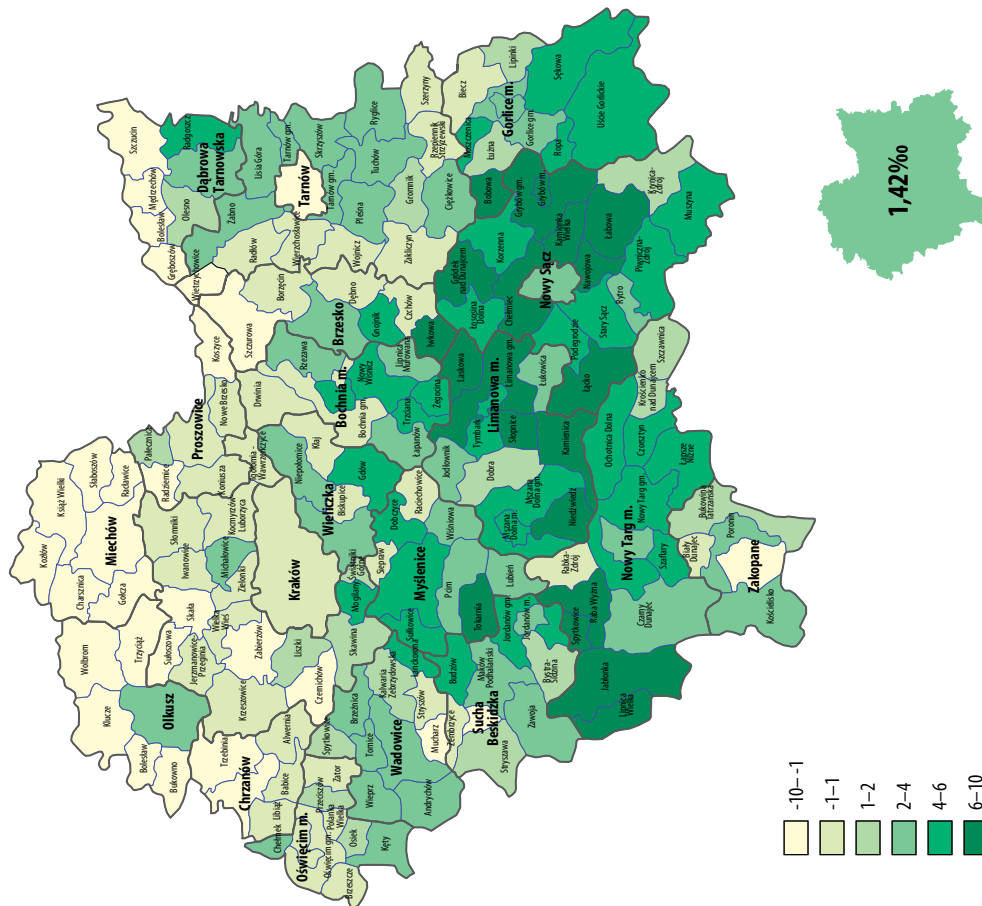

Mapa III. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)

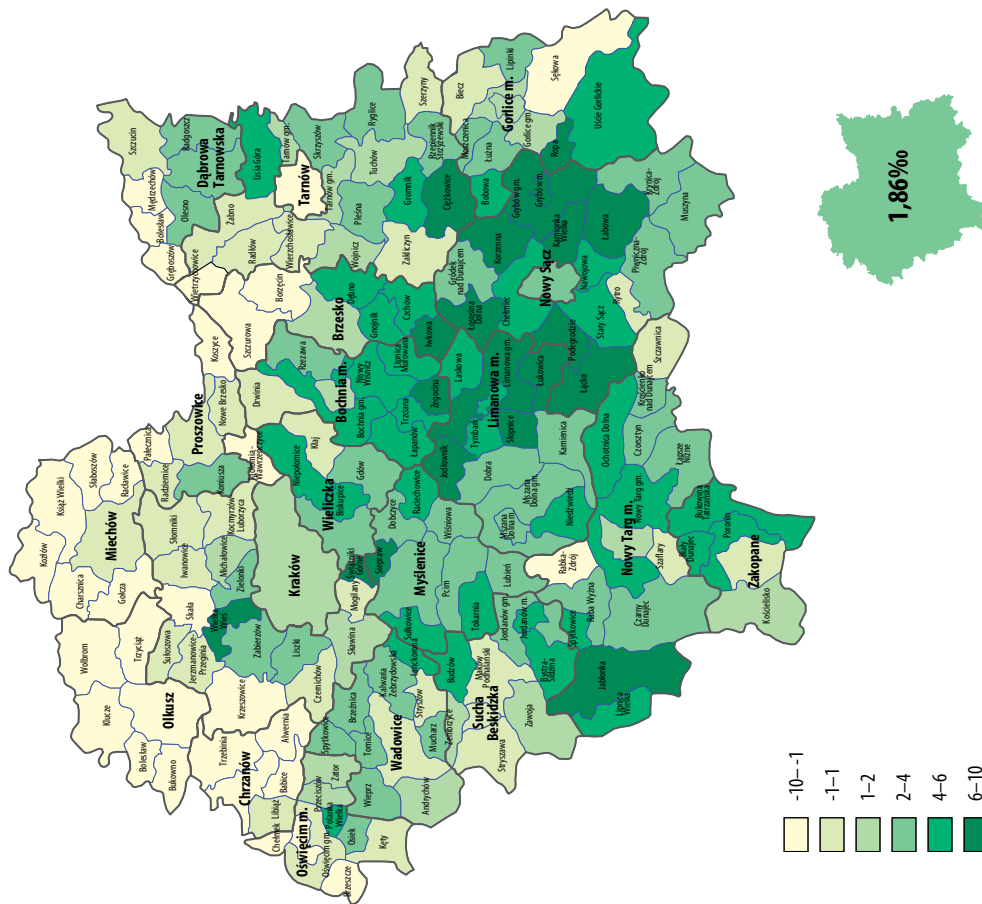

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa V. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców w 2007 roku (w ‰)

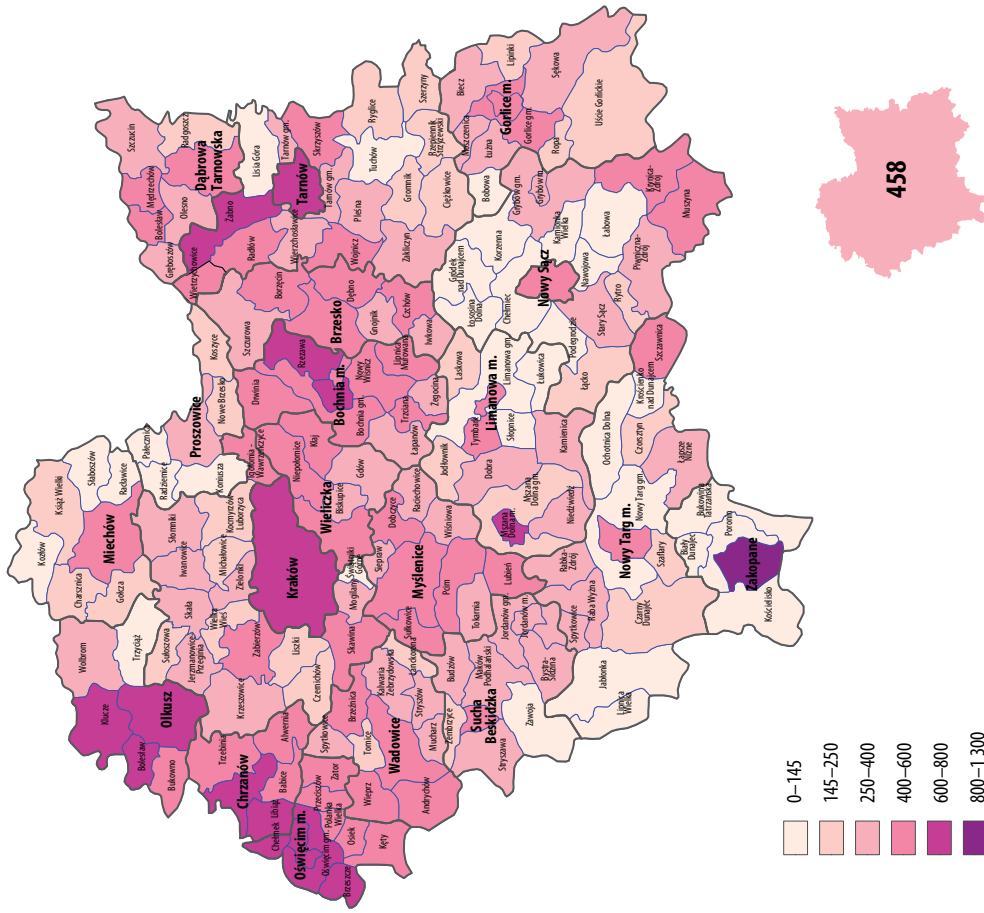

Mapa VI. Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców 2017 roku (w ‰)

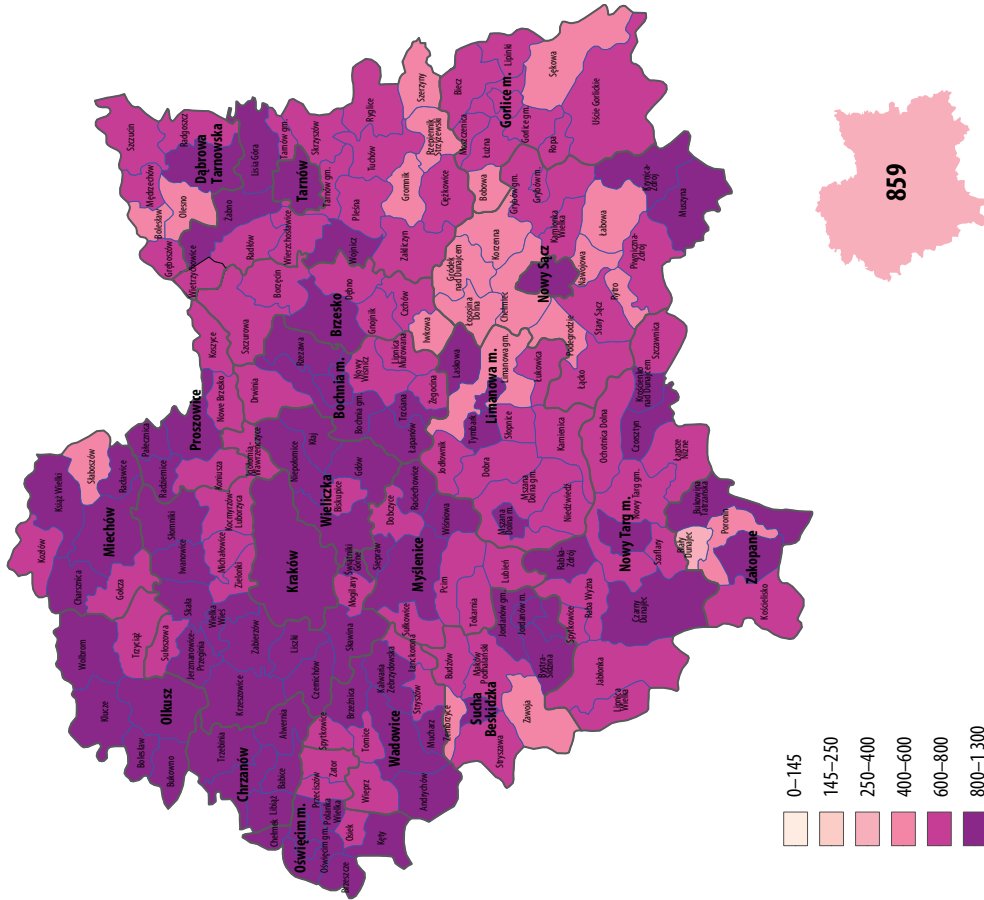
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa VII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2007 roku

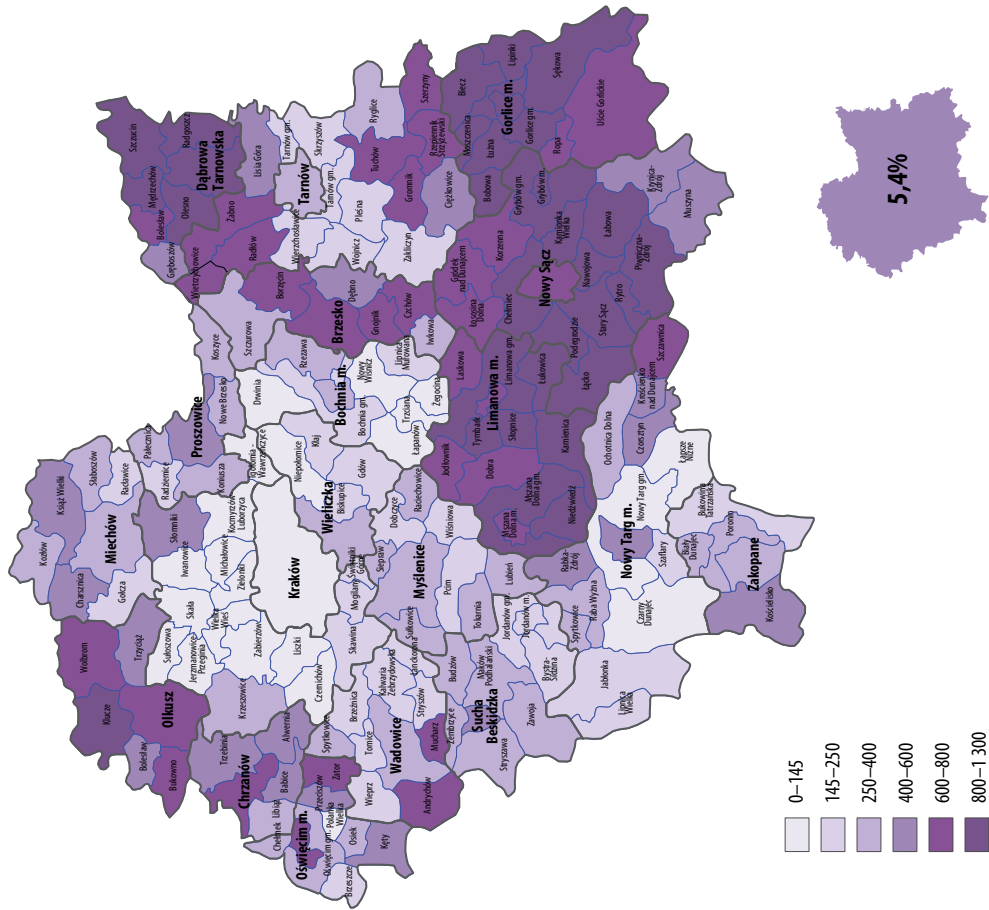

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

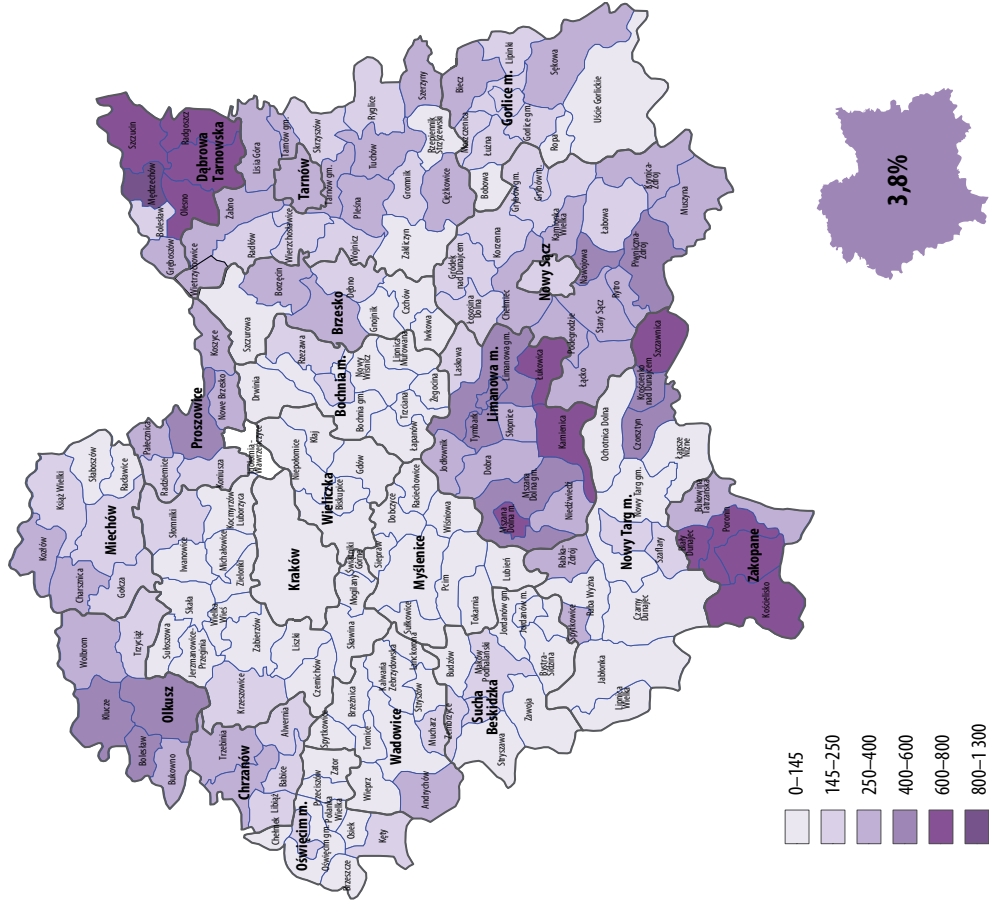
Mapa VIII. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3–5 lat w 2017 roku

Mapa IX. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2007 roku (w %)

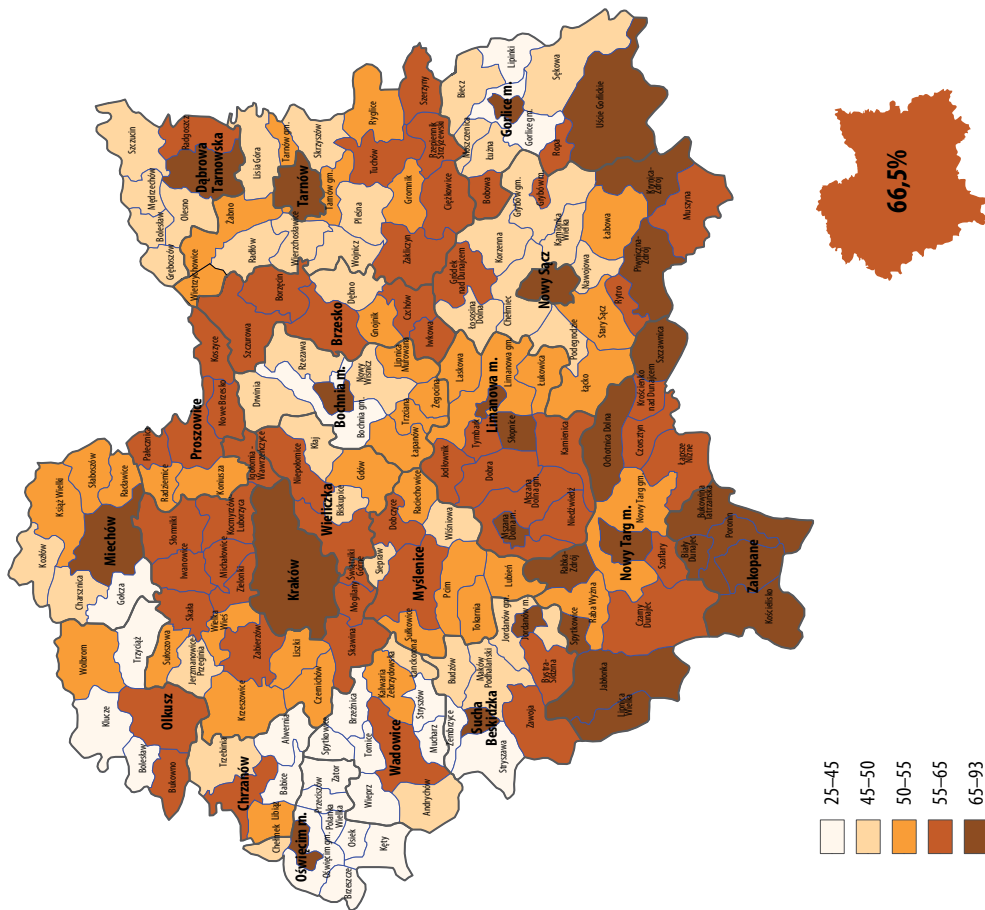

Mapa X. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2017 roku (w %)

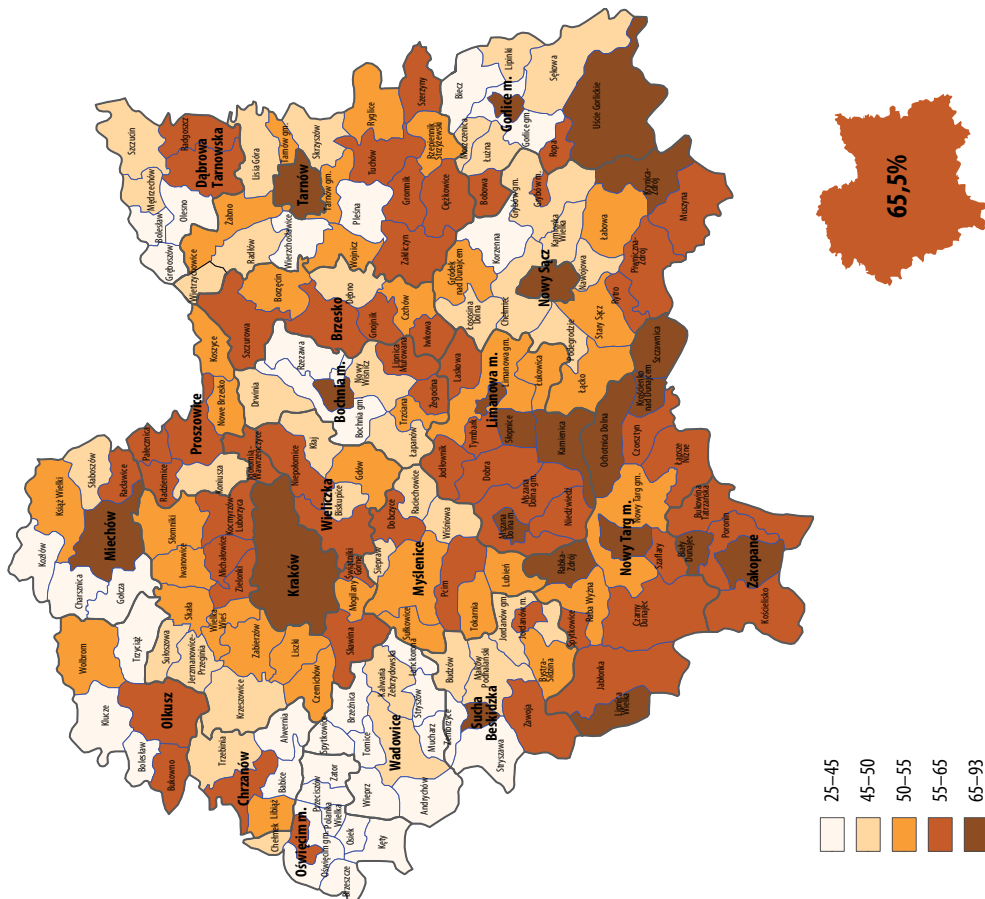

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XI. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2015 roku (w %)

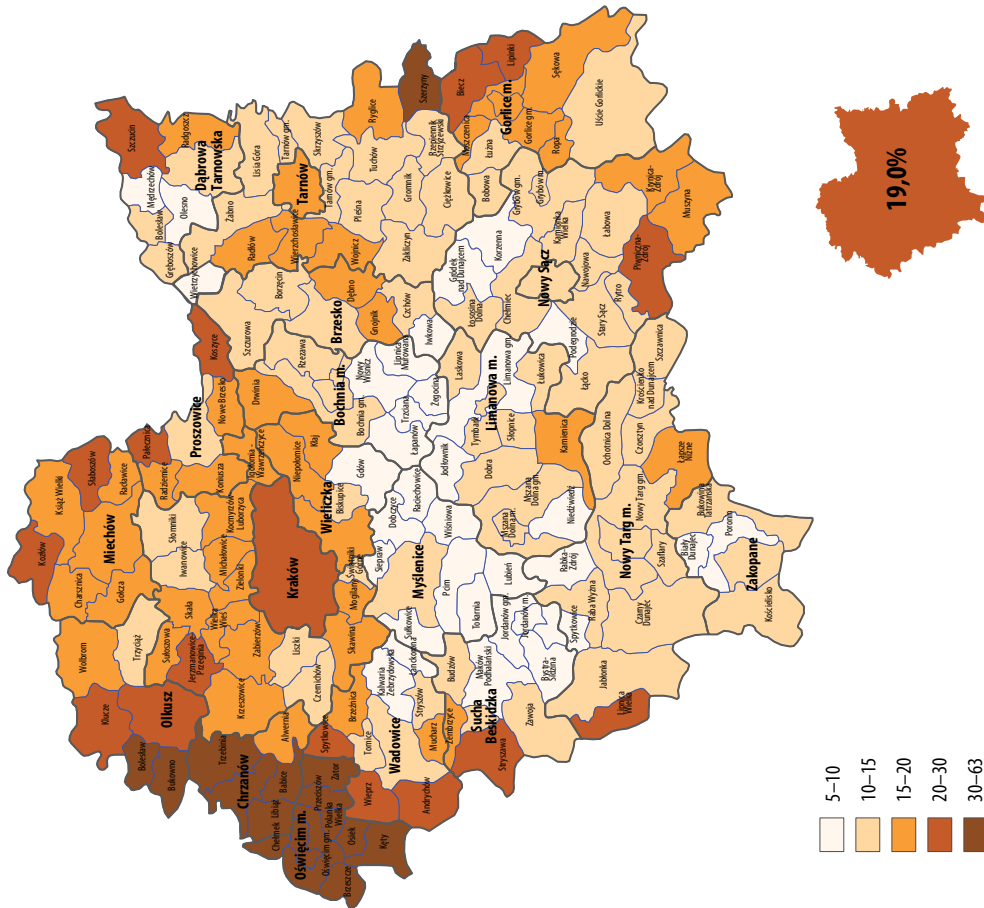

Mapa XII. Odsetek podatników wykonujących pracę w miejscu zamieszkania w 2017 roku (w %)

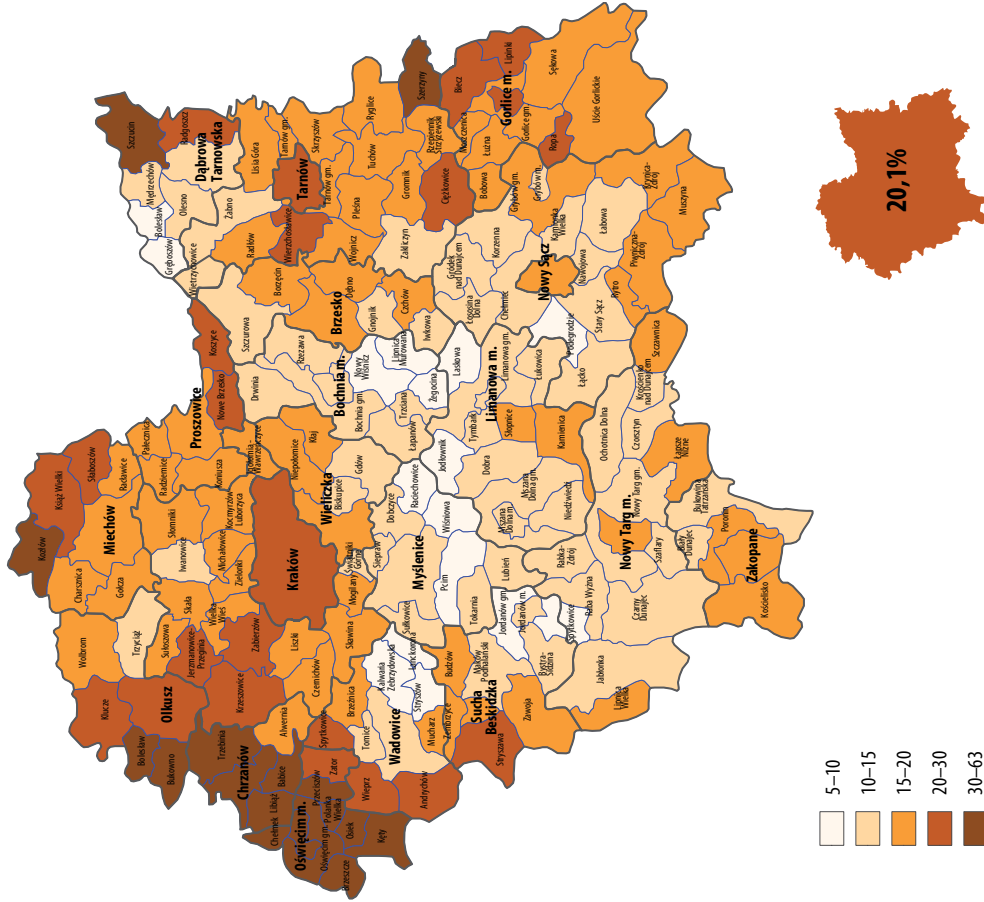

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XIII. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2010 roku (w %)

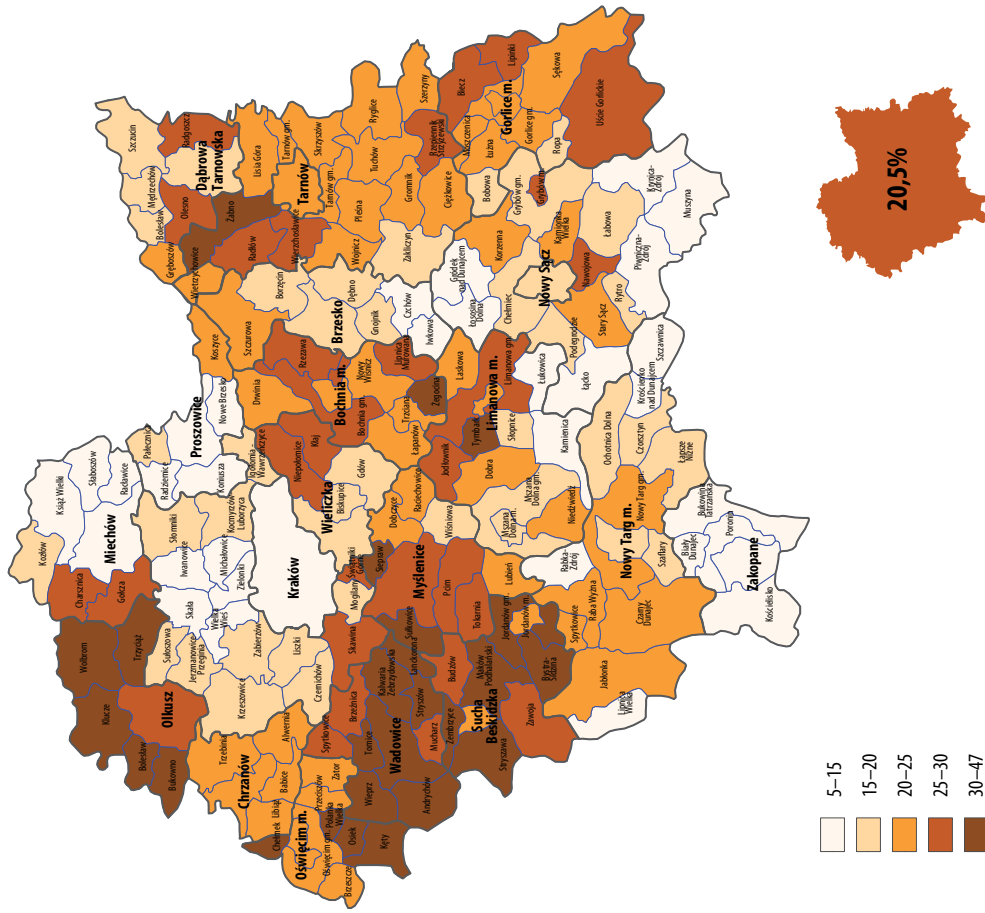

Mapa XIV. Odsetek informacji podatkowych o wypłaconych wynagrodzeniach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT-11) wydanych podatnikom z Małopolski przez płatników z innych województw w 2017 roku (w %)

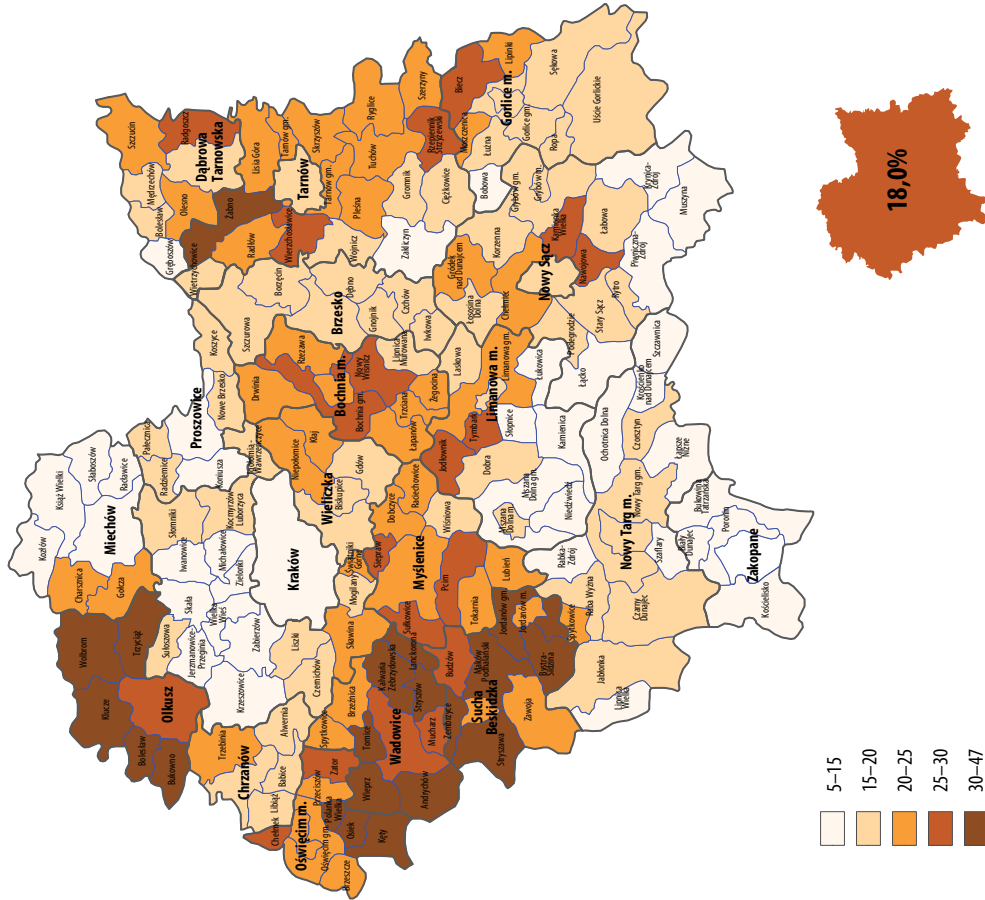
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XV. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

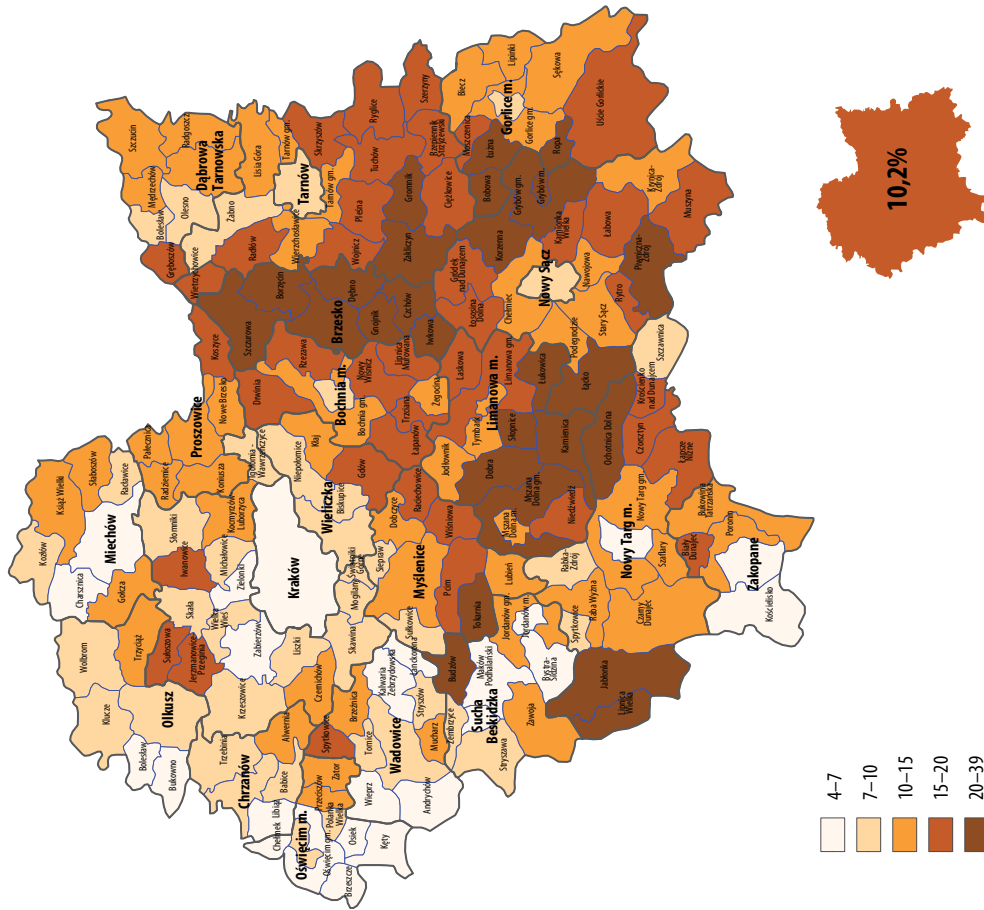

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

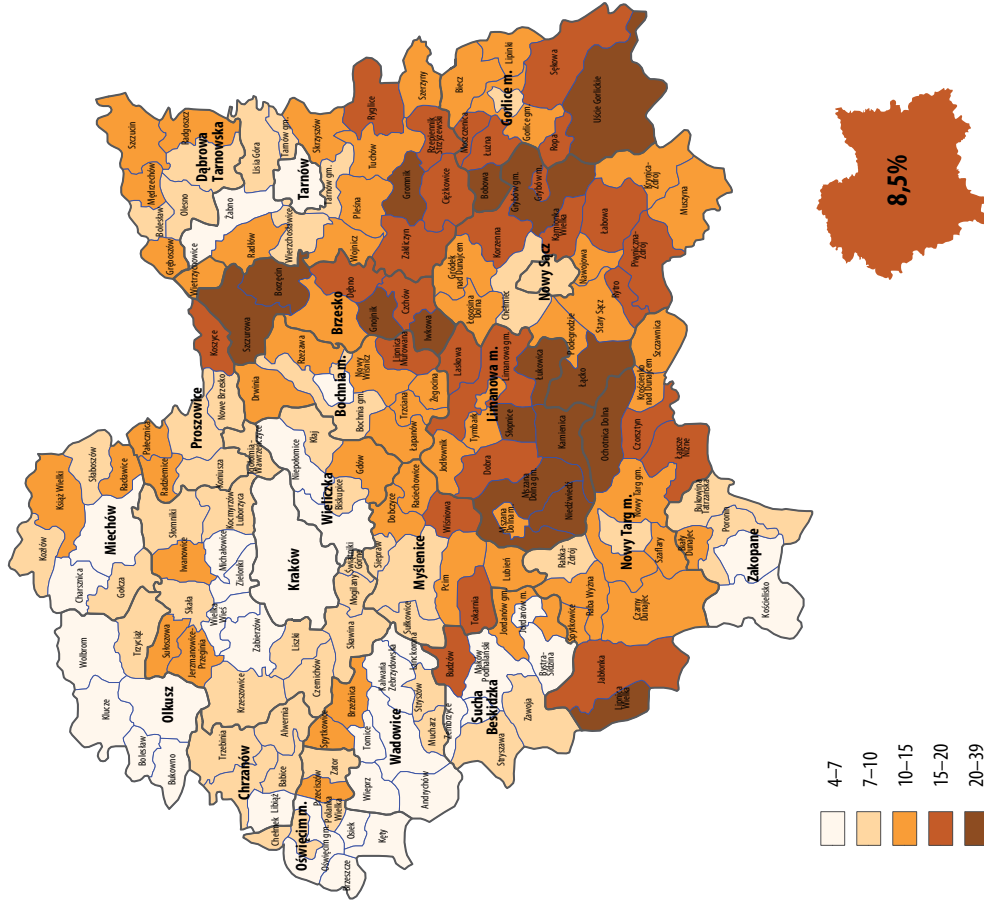
Mapa XVI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji C „Przetwórstwo przemysłowe” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w %)

Mapa XVII. - Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

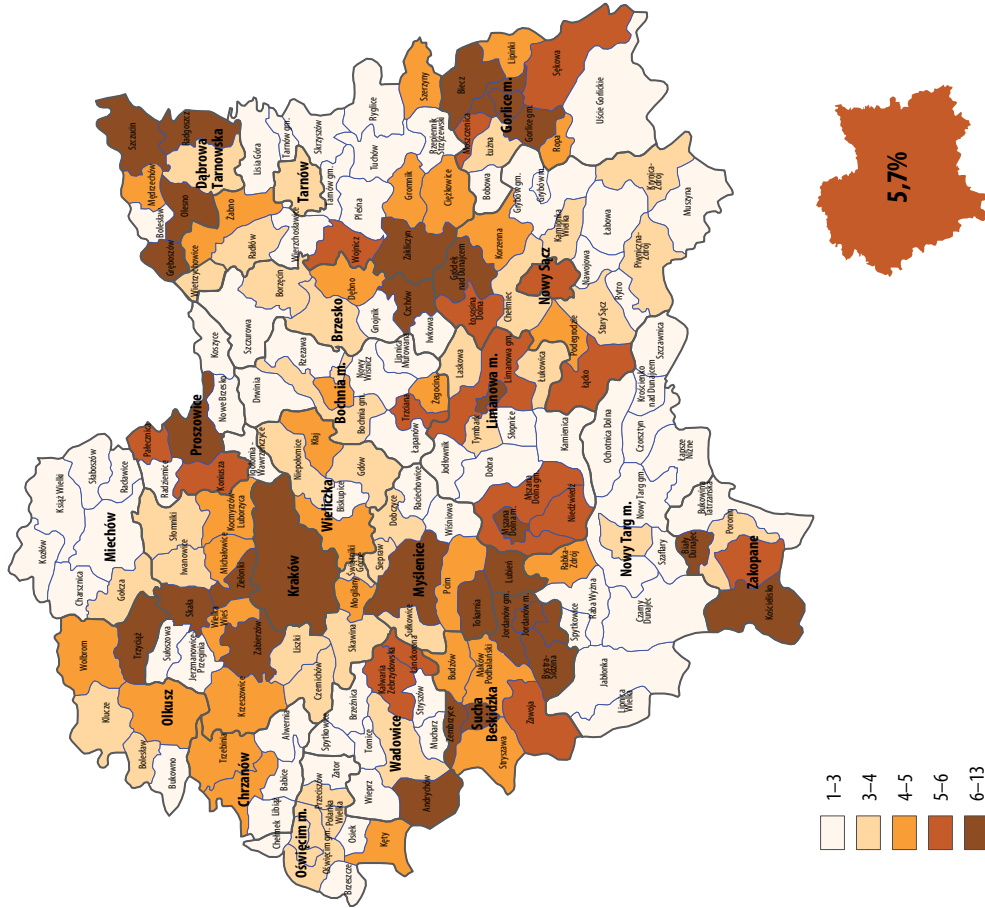

Mapa XVIII. - Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji F „Budownictwo” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w %)

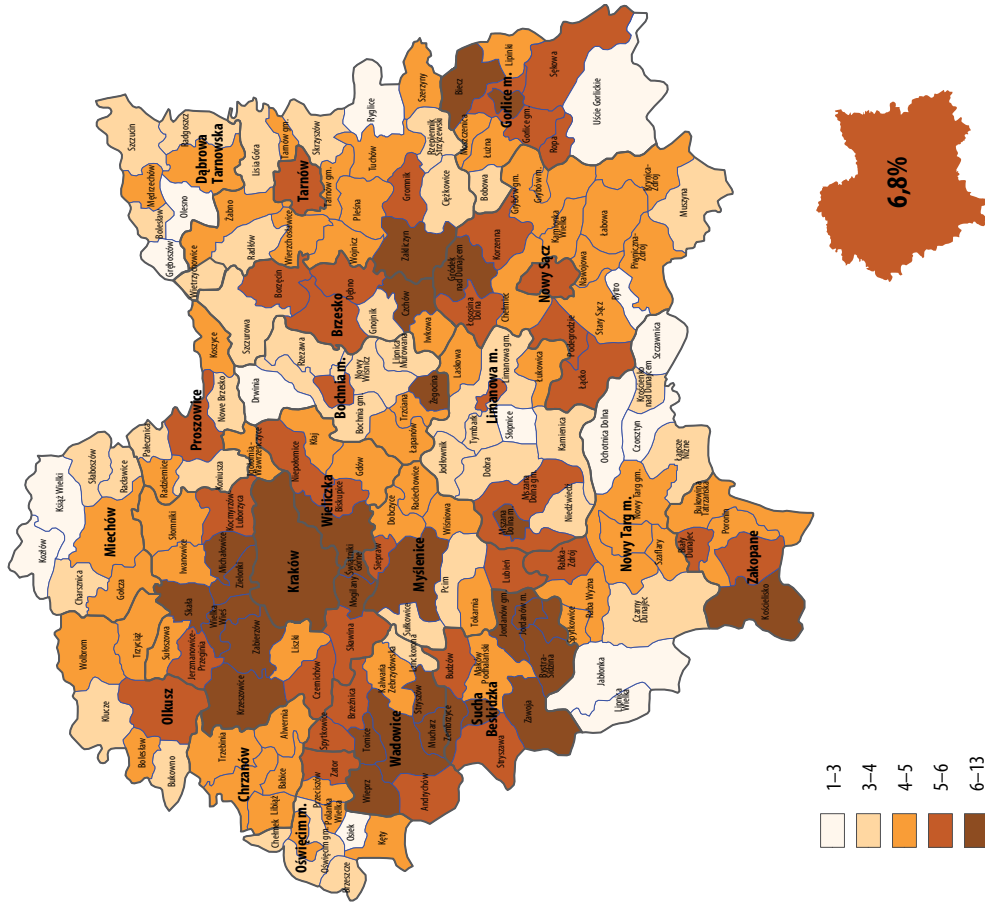

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XIX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

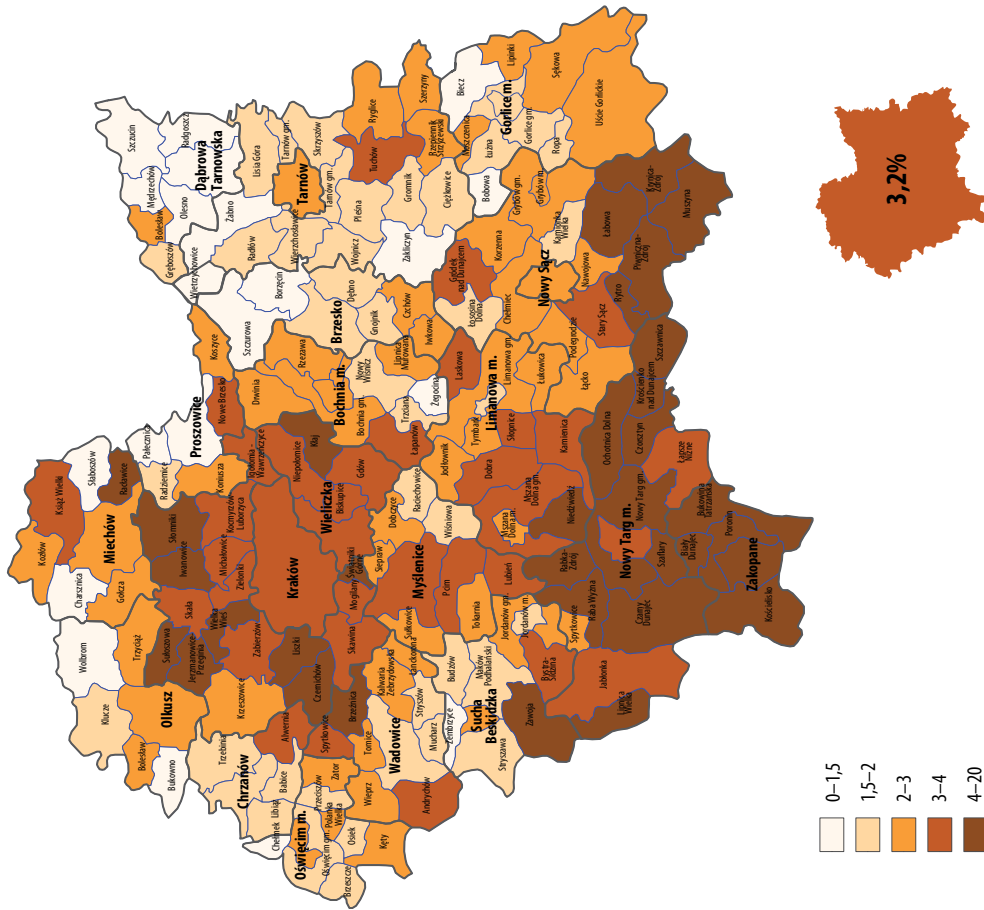

Mapa XX. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji M „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w %)

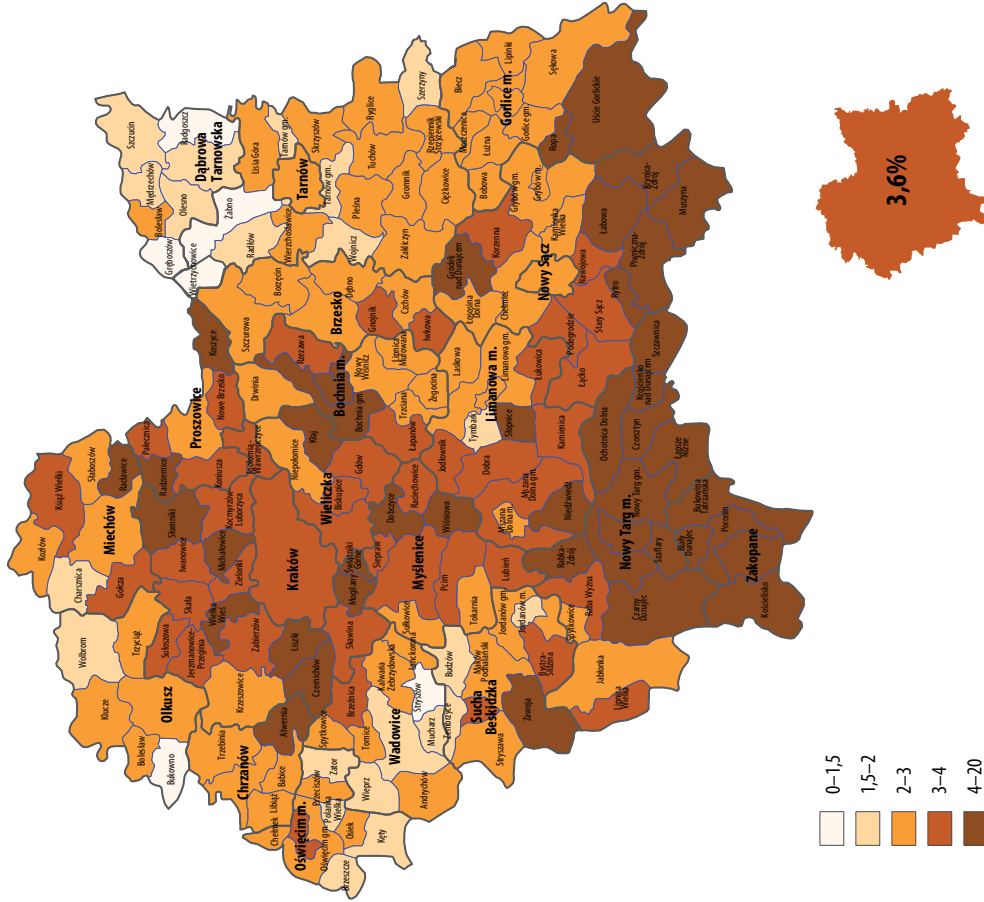

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXI. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji i „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2010 roku (w %)

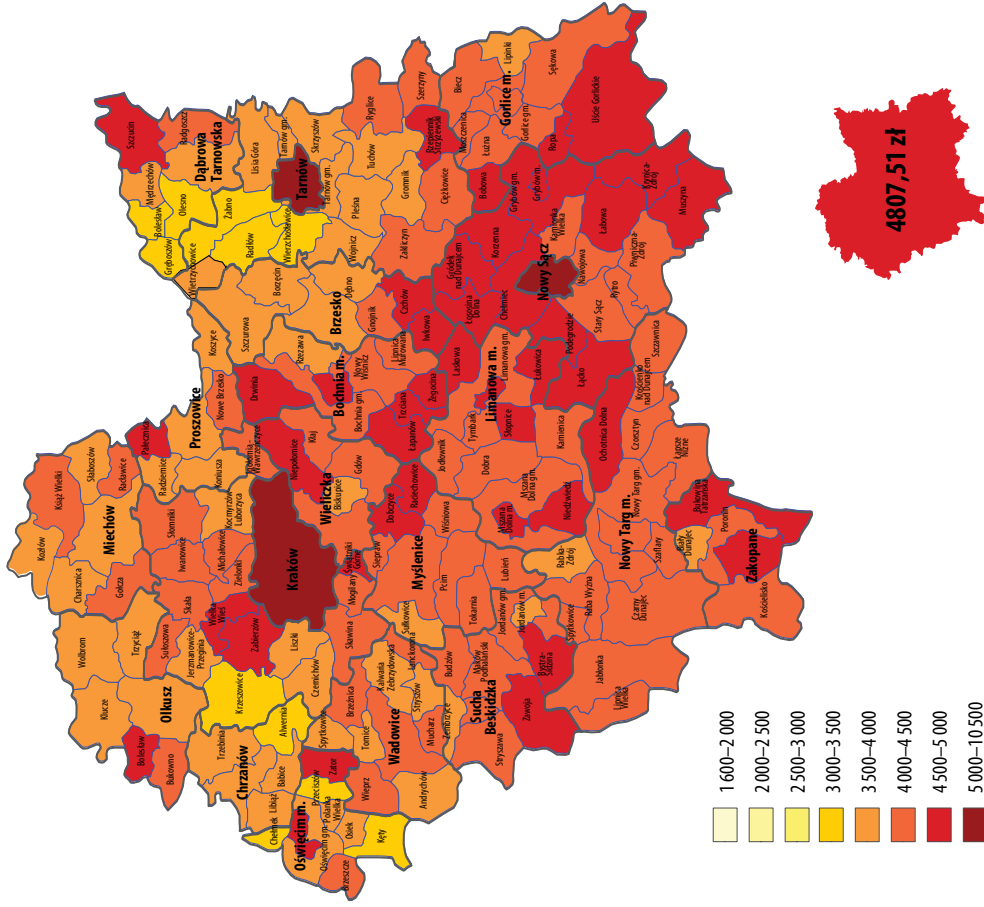

Mapa XXII. Odsetek podatników podatku dochodowego od osób fizycznych pracujących w sekcji i „Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi” wg miejsca zamieszkania w 2017 roku (w %)

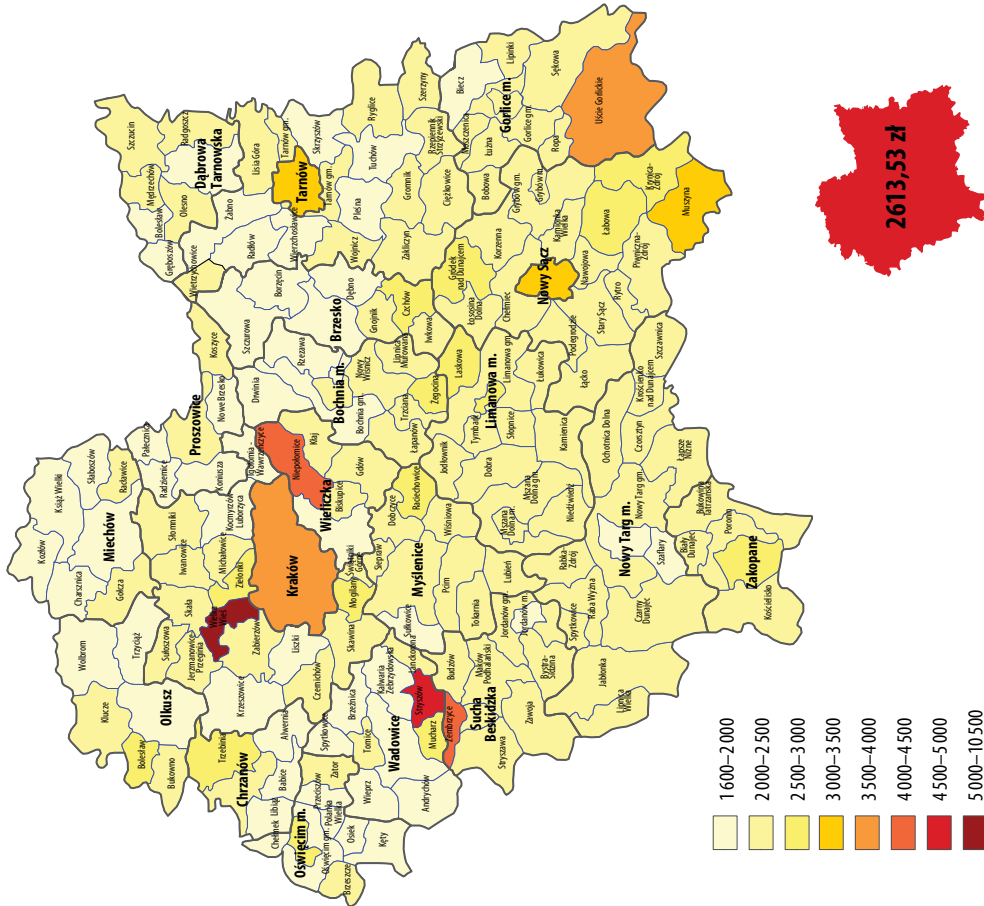

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Łbzy Administracji Skarbowej w Krakowie.

Mapa XXIV. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2017 roku (w zł)

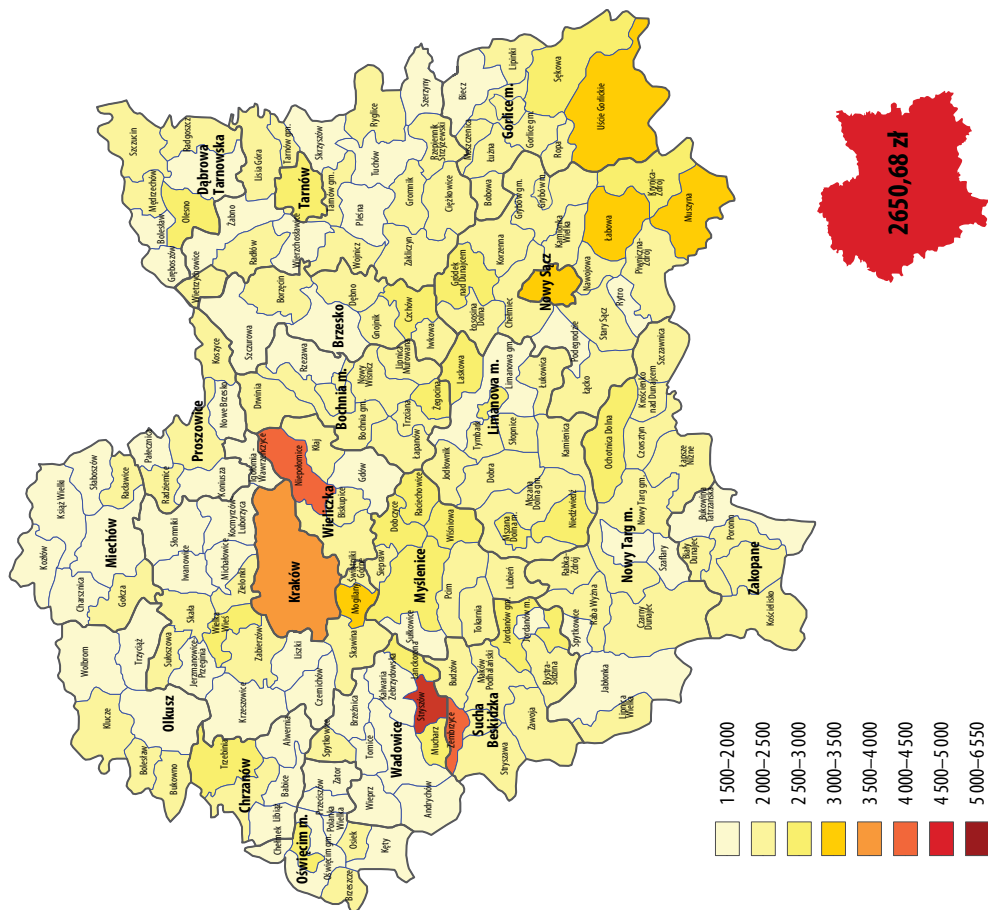

Mapa XXIII. Dochody gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)

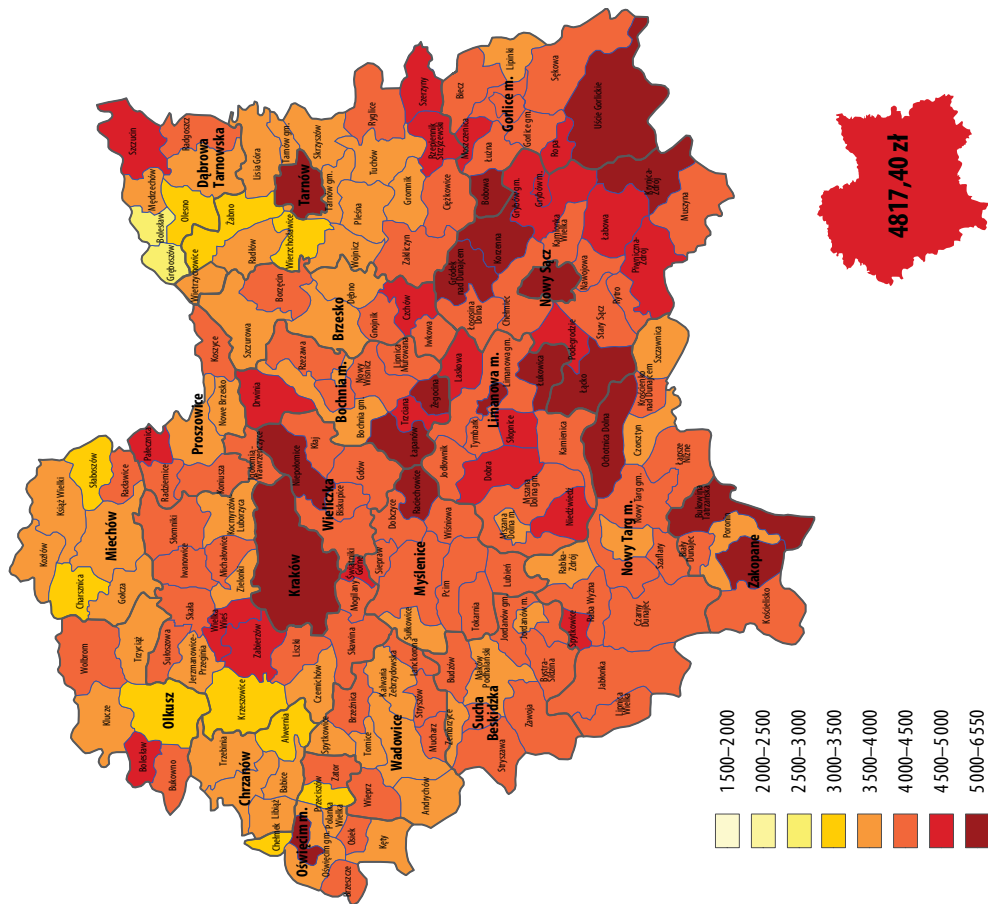

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XXV. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2007 roku (w zł)

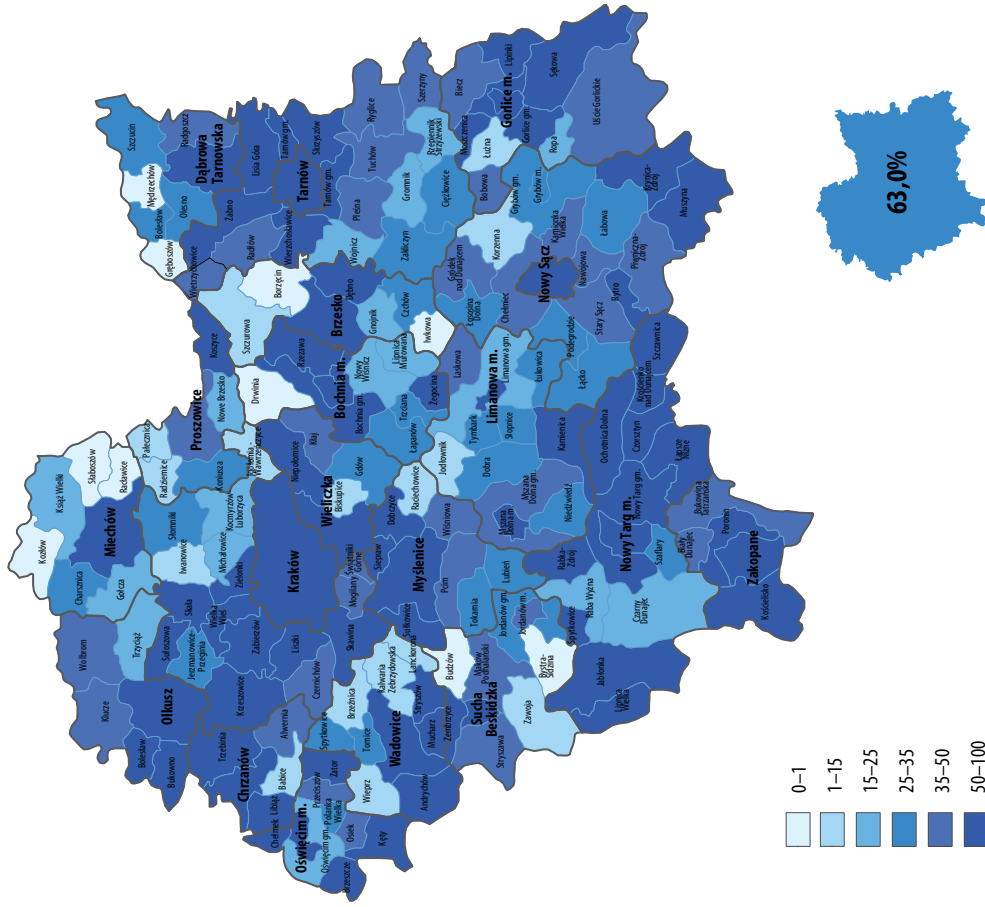

Mapa XXVI. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w 2017 roku (w zł)

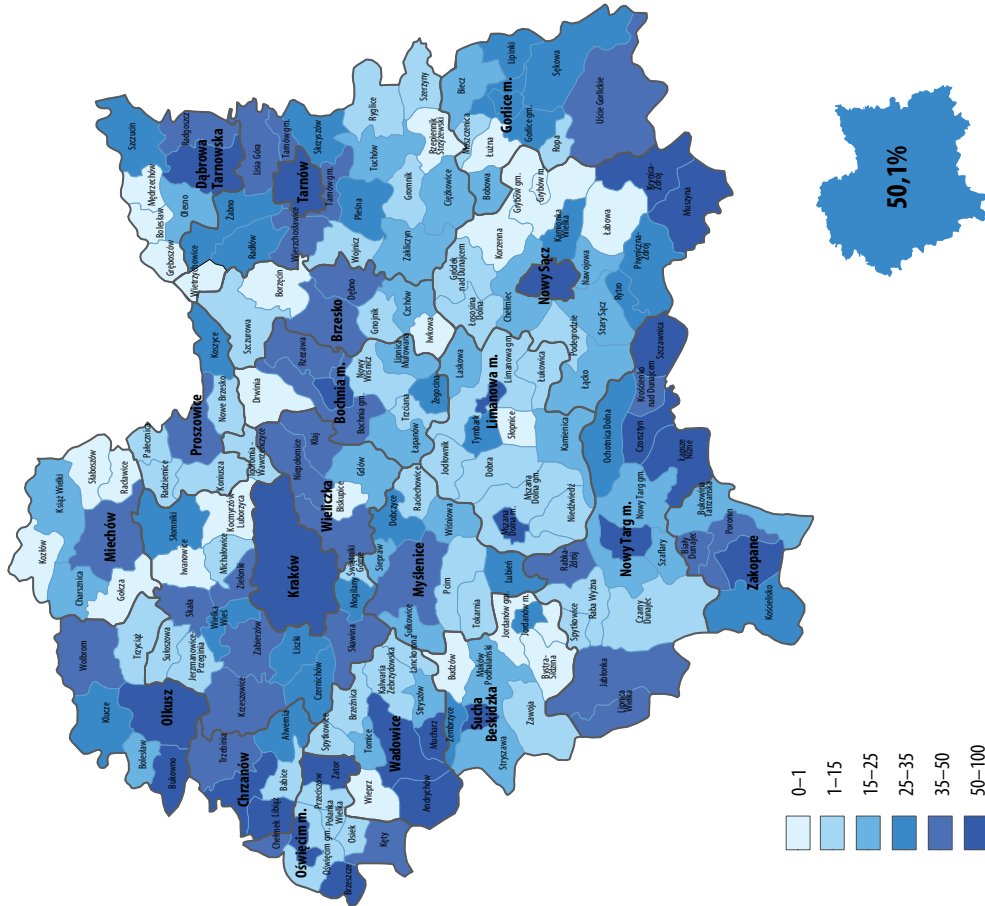

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XXVIII. Korzystający z kanalizacji w 2017 roku (w %)

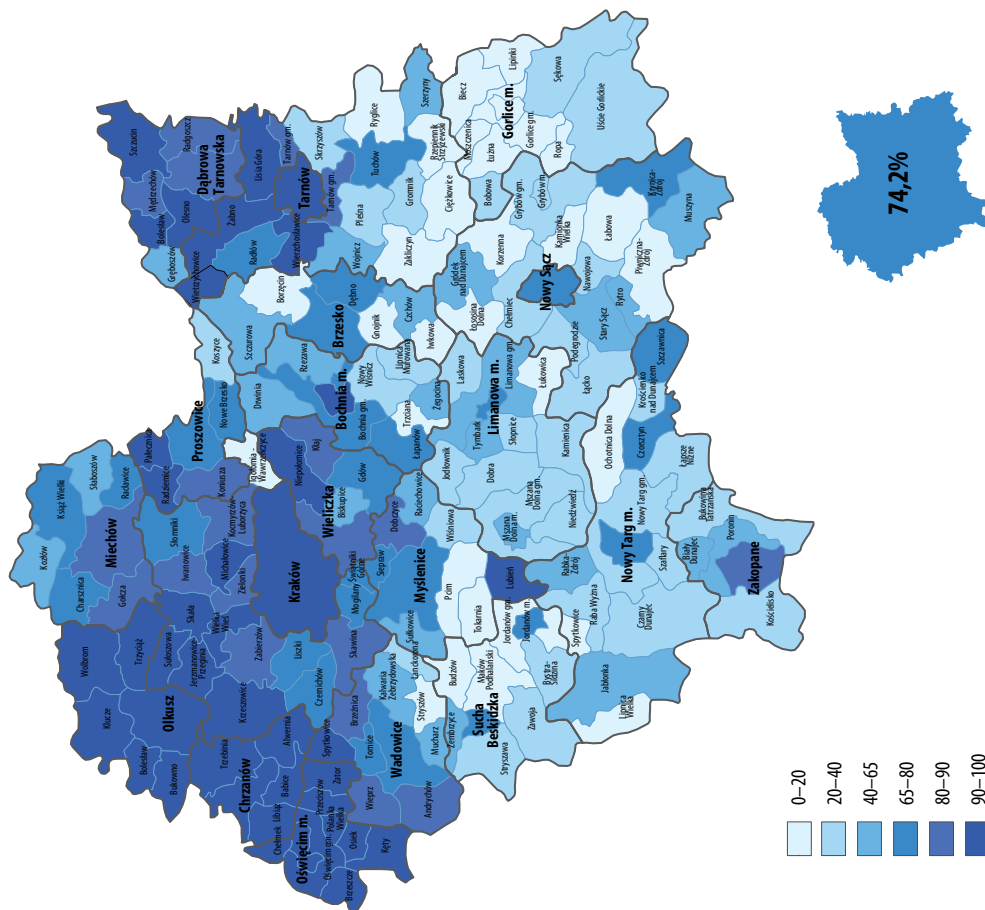

Mapa XXVII. Korzystający z kanalizacji w 2007 roku (w %)

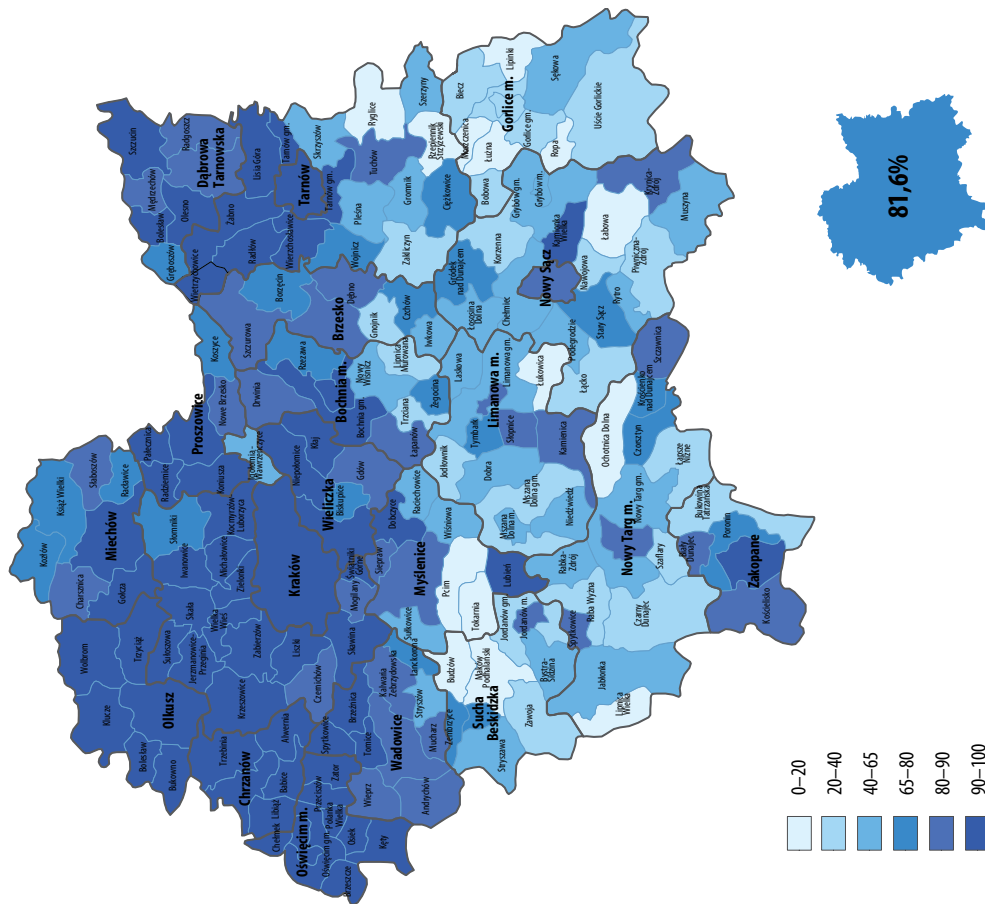

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Mapa XXIX. Korzystający z wodociągów w 2007 roku (w %)

Mapa XXX. Korzystający z wodociągów w 2017 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków